
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 05 06 05 011 3

خطا صواب جدولی

صحیفه	سطر	یاكلش	طوغرو
٤	٦		إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَ . . .
٤	١٠		فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ . . .
٥	٥		وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ
١١	٥	حكم اللهده	حق اللهده
٥٠	٣	اولمادقجه	اولمانجه
٥١	٢١	ایتدیكی	ایستدیكی
٥٢	١٣	مسحوب	مسحوت
٥٢	نوط	نبنیا	نبیاً
٥٢	نوط	الدانیق	الدانق
٥[illegible]	نوط	اقصد	افسد
٥[illegible]	مختلف سطرلرده‌كی	تعذیر	تعزیر
٦[illegible]	١٢-١٣	ورغبت طمع وبرشیئه وكوكلی كوزمز	وكوكلی كوزمز وبرشیئه طمع و رغبت
٦[illegible]	١٥	عاقل	عامل
٥[illegible]	نوط	واصلی	واصل
١[illegible]	١٠	سطر باشنه سوأل علاوه‌سی	
١[illegible]	١٣	« « جواب «	
١[illegible]	٨	١٩	٢٠
١[illegible]	٧	١٩	٢٠
١[illegible]	١٥	١٩	٢٠
١[illegible]	٩	طریقیله	طریقه
١[illegible]	٤	ایله	أیلسه

﴿ الجزء الثانی عشر والثالث عشر ﴾

من

درر الحکام شرح مجلة الاحکام

شرح

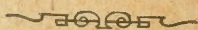
کتاب الصلح والابرا والاقرار

اثر

خواجه امین افندی زاده

علی حیدر

محکمهٔ تمیز اعضاسندن ومکتب حقوق وملکیهٔ شاهانه مجله معلمی

استانبول

شرکت مرتبیه مطبعه‌سی - باب عالی جاده‌سنده نومرو ٥٢

١٣١٩

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حمد الصالحين . والصلاة والسلام على سيدنا محمد خير المرسلين . وعلى آله وصحبه وجميع عباد الله الموحدين .

کتاب ثانی عشر

(صلح و ابرا حقنده اولوب بر مقدمه ایله درت بابی مشتملدر .)

صلحك مشروعیتی کتاب ، سنت ، اجماع امت ومعقول ایله ثابت اولمشدر .

کتاب ، «والصلح خیر» آیت کریمه‌سی ؛ سنت دخی « حلالی حرام و حرامی حلال قیلان صلحك غیری هر صلح جائزدر » مآلنده‌کی حدیث شریفدر .

صلحك جوازینه اجماع امت ده منعقد اولمشدر .

ترك صلحده منازعه واردر . زیرا صاحب حقك جمله حقنی طلب ایتمسی ومدعی علیهك انکاری اوزرینه مدعینك اقامهٔ بینه أیلمسی ــ خصوصیله وقت اعسارده ــ باعث منازعه ومدعی ایله مدعی علیه آره‌سنده سبب تهییج فتن وموجب تکثر عداوت اولور . بوایسه فساد عظیمی مستلزمدر زیلعی وکفایه وهدایه .

مقدمه

﴿ بعض اصطلاحات فقهیه بیاننده‌در ﴾

ماده ۱۵۳۱

(صلح ،) لغة خلاف مخاصمه بولنان مصالحه معناسنه

اسمدرکه اصلی استقامة الحـال معنا-نده‌کی صلاحدندر دیر .
شرعا (بالتراضی) یعنی طرفین متخاصمینك رضالریله بینلرنده‌کی (نزاعی رفع) وازاله وخصومتی قطع (ایدن برعقددرکه) رکنی ایجـاب وقبولدن عبارت اولوب برطرفدن (ایجاب و) دیکر جهتدن (قبول ایله) صلح جائز و (منعقد اولور .)

تعریف صلح « . . عقددر » عباره‌سنده منتهی اولوب مابعدی رکن صلحی بیاندر . بناءً علیه سـائر کتابلرده اولدیغی کبی بونده دخی رکنك اصطلاحات فقهیه صره‌سنده اولمیه‌رق مستقلاً بیانی مناسب وسباقه موافق ایدی .

بوتعریف ترتیب عربی اوزره ترجمـه ایدیله‌جك اولسـه « برعقددرکه مدعی ایله مدعی‌علیه بیننده‌کی نزاعی رفـع ایدر » جمله‌سی حاصل اولور .

ایمدی برعقددر عباره‌سـنده بیع ، اجاره ، کفاله ، حواله ورهن کبی عقود سائرهٔ شرعیه داخل وبناءً علیه عبارهٔ مذکوره جنس التعریف مثابه‌سنده اولورسه‌ده « بالتراضی . . » عباره‌سیله عقود مذکوره تعریفـدن خارج و بناءً علیه تعریفك فصلی مقامنده اولور .

بالتراضی قیدی رفعه متعلق اولارق کرها وقوع بولان صلحدن احتراز اولنیورکه ١٠٠٦ ماده‌ده ذکر اولندیغی وجهله اکراه معتبر ایله وقوع بولان عن مال صلح معتبر اولماز .

بوجهتله برجماعت برشخصك خانه‌سنه لیلاً یا نهاراً کیروبده

آكا تشهیر سلاح وتهدید برله برکمسنه ایله اولان دعواسندن صلحه جبر ایتسه‌لر علی قول الامامین جائز اولماز « ١٠٠٣ » ماده شرحنه باق .

ینه بوجهتله زوج زوجه‌سنه اکراه ایده‌رك ذمتنده‌کی مهردن برشی اوزرینه صلح اولسه جائز اولماز خانیه .

تعریفدن مستفاد اولان احکام : بوتعریف دلالت ایدرکه تناقض کندیسنده موجود اولان دعوی کبی دعوای فاسده‌دن صوکره دخی صلح صحیح اولور . زیرا دعوای فاسده‌ده دخی نزاع تحقق ایدوب صلح ایسه دفع نزاع ایچوندر . هرنه‌قدر بعض فقها صلح ، دعوای صحیحه اوزرینه مترتب اولان یمینی افتداء ایچون اولمغله دعوای فاسده‌دن صلح جائز دکلدر دیمشلر ایسه‌ده .

لکن هر دعوای فاسده‌دن صلح جائز اولمادیغی تفصیلات آتیه‌دن مستفاد اولور .

دعوای فاسده ایکی نوعدر :

نوع اول ، فاسدالاصل یعنی غیرقابل تصحیح اولان دعوادرکه بوکا دعوای باطله دخی دینلیر . بودعوادن صلح جائز دکلدر .

مثلا متوفانك اوغلی وارایکن برادری ترکه‌دن ارث دعوی ایده‌رك متوفانك اوغلیله برمال اوزرینه صلح اولسه صحیح اولماز . نته‌کیم برکیمسه مدیوننده‌کی آلاجغنی قبضه دیکرینی توکیل ایدوبده وکیل آلاجغك برمقدارینی قبض وموکلنه تسلیم ایتدکدن صوکره

موكل مجرد وكالتي قبول ايتمكله ماعدايني مالكن بكا ويردبه وكيلدن دعوى ايلسه‌نده دعواى مذكوره‌دن برمقدار آقچه اوزرينه صلح اولسه‌لر اشبو صلح صحيح اولماز .

اجرت نائحه ، اجرت مغنيه ، اجرت تصوير محرم ، ربا ، حلوان كاهن دعوالريله اجير خاص يا مشتركك يدنده‌كي مال سرقت كبي ممكن التحرز بولنان سببدن طولايي تلف اولمش ايكن تضمينات دعواسي دخي دعاوى باطله‌دندر . فقط بومسئله اخيره يعني يد اجير مشتركده ممكن التحرز سببدن طولايي تلف اولان مستأجر فيهدن تضمينات دعواسي اوزرينه صلحك بطلاني امام اعظم مذهبنه كوره‌در . «٦٠٧» ماده شرحنه باق . ايمدى بوكبي دعوالر باطل اولديغي كبي بومثللو دعوالردن بدل معلوم اوزرينه صلح دخي باطل اولور تكمله‌ٔ ردمحتار .

بوتقديرده مدعى ، بردعوى درميان ايده‌رك مدعى عليه ايله برمال اوزرينه صلح اولسه‌نده بعده دعواسنده مبطل اولديغني اقرار ايتسه بعض فقهايه كوره مدعى عليه بدل صلحي استرداد ايدر در منتقى .

نوع ثاني ، فاسد الوصف يعني قابل تصحيح اولان دعوادر . دعواده قصور وخلل اولمق كبي . بودعوادن صلح صحيح اولور مجموعهٔ جديده . مثلا مدعى برعقارى دعوى ايدوبده حدودنده خطا ايتسه وياخود هنوز حدود اربعه‌سني « ١٦٢٣ » ماده وجهله بيان وايضاح ايتمدن صلح اولسه صحيح اولور بزازيه .

رکن صلح : بعض عقود واردرکه رکنی ایجاب وقبولك مجموعندن عبارتدر. بیع، اجاره، حواله، رهن، هبه، ایداع کبی. کذلك دیکر بعض عقود واردرکه آنك رکنی یالکز ایجابدن عبارت اولوب قبوله توقف أیلمز. کفالت کبی. «٦٢١» مادیه باق.

صلح، بونلرك هانکیسندن ایدوکی بروجه آتی تفصیل اولنور: شویله که صلح اوچ صورتله منعقد اولور.

صورت اولی، ایجاب وقبول ایله
صورت ثانیه، یالکز مدعی طرفندن ایجاب ایله } منعقد اولور.
صورت ثالثه، تعاطی ایله

ایمدی صلحده ایجاب مدعی، هرحالده لازمدر. مدعا به کرك تعیین ایله متعین اولسون کرك اولمسون. بناء علیه بدون الایجاب هیچ برصلح صحیح اولماز. قبوله کلنجه مبادله‌یی متضمن بولنان هرصلحده قبول دخی لازمدر. بناء علیه آتی البیان ایکی مسئله‌ده صلحده بعد الایجاب قبول دخی لازم کلیر. بوتقدیرده ایجاب مدعیدن وقبول مدعی علیهدن اولابیله‌جکی کبی عکسیله یعنی ایجاب مدعی علیهدن وقبول دخی مدعیدن اولابیلیر. «١٠١ و ١٠٢» ماده‌لر ایله شرحلرینه باق.

١ مسئله — مدعا به تعیین ایله متعین اولنجه قبول لازمدر. زیرا بوتقدیرده صلح اسقاط دکلدرکه یالکز مسقط ایله تمام اولسون. اسقاط اولماسی، اعیانده اسقاط جریان ایتمیه‌جکنه مبنی بولنمشدر.

مثلا مدعی علیه مدعی یه : مدعا به شو مالدن یاخود شو دعوا گدن بومال یاخود بوقدر غروش اوزرینه صالح اولدم دیوب او دخی قبول ایتدم یا راضی اولدم دیسه یاخود رضایه دلالت ایده جك دیگر برسوز سویلسه صلح منعقد اولور درر وتکملهٔ رد محتار .

٢ مسئله — مدعا به تعیین ایله متعین اولمدیغی حالده صلح جنس آخر اوزرینه واقع اولنجه قبول لازمدر .

مثلا مدعی مدعی علیهه : ادعا ایتمکده اولدیغم آللی عدد یوزلك عثمانلی آلتوننده یوز عدد یکرمیلك سیم مجیدیه اوزرینه سنکله صالح اولدم دیوبده مدعی علیه دخی قبول ایتسه صلح منعقد اولور .

ایمدی بو ایکی مسئله‌ده اولان صلح مبادله اولوب مبادله‌ده ایسه قبول لازم وبدون القبول مبادله غیرصحیح اولدیغی کبی صلح دخی صحیح اولماز . «١٦٧» ماده شرحنه باق .

ایجاب وقبولده ماضی صیغه‌سی استعمال اولنور. امر صیغه‌سیله صلح منعقد اولماز . شویله که مثلا مدعی مدعی علیهه مدعا بهك اولان شو خانه‌دن بش یوز غروش اوزرینه بنم ایله صالح اول دیدیکنده مدعی علیه مجرد صالح اولدم دیمسیله صلح منعقد اولماز. زیرا ایجاب طرفی طلب صلحدن عبارت وایجابه غیرصالح اولدیغندن دیگر طرفك قبول ایتدم دیمسی ایجاب مقامنه قائمدر . بناء علیه مدعی ثانیا قبول ایتدم دیر ایسه اوحالده صلح منعقد اولور

هندیه . «١٧٢» ماده شرحنه باق بزازیه وعنایه بتغیرما .

یالکز ایجابله انعقاد ایدن صلح : بعض حقوقك اسقاطنی متضمن اولان صلحده یالکز ایجاب کافی وقبول غیرلازمدر .

بناء علیه ذمتده ثابت اولان دینك بعضیسی اوزرینه صلح اولورایسه، یعنی مصالح عنه ایله مصالح علیهك ایکیسیده تعیین ایله متعین اولمیان آلتون یا کومش بولنور ایسه مجرد داینك ایجابیله صلح منعقد اولوب مدیونك قبولی شرط دکلدر . زیرا بو صلح بعض حقوقك اسقاطندن عبارت واسقاط یعنی ابرا دخی قبوله غیر متوقف ومجرد مسقط ایله تمام اولاجغی «١٥٦٨» ماددده محرردر، تکملهٔ ردمحتار و شرنبلالی .

مثلا داین مدیونه « ذمتکده بش عدد یوزلك عثمانلی آلتون آلاجغمدن ایکی عدد یوزلك عثمانلی آلتونه » یاخود «ذمتکده آلتی عدد یکرمیلك سیم مجیدیه آلاجغمدن اوتوز عددینه سنکله صلح اولدم » دیدیککنده مجرد ایجاب ایله صلح منعقد و مدیونك قبولی اقتضا أیلمیه‌جکندن رد ایتمدکجه صلح لازم اولور، هندیه .

فقط بونده بروجه مذکور موجب، مدعی بولنمق لازمدر. چونکه موجب مدعی علیه اولور ایسه صلح تعیین ایله متعین اولانده‌ده اولمیانده‌ده مدعینك قبولی لازمدر، تکملهٔ ردمحتار. زیرا بو صلح یا اسقاط اولورکه مسقط مدعی وداین اولاجغندن قبول ورضاسی اولمقسزین حقنك سقوطی ممکن دکلدر. یا معاوضه اولورکه معاوضه‌ده هم ایجاب همده قبول لازمدر. وبوکبی تعیین

ایله متعین اولمیوبده عین جنس اوزرینه واقع اولان صلحده مدعی علیهك طلب صلحی قبول مقامنه قائم اولور.

مثلا بیك غروشله مدیون اولان کیمسه داینه سکز یوز غروش اوزرینه بنم ایله صلح اول دیه طلب صلح ایدوبده اوده صلح اولورایسه صلح تمام اولور، ابوالسعود وبحر.

صلحك تمامیتنده قبض بدلك مشروطیتی: بعض عقود واردرکه بدلنك مجلس عقدده قبضی شرط دکلدر؛ بیع، اجاره کبی. وبعض عقود واردرکه بدلنك مجلس عقددهقبضی شرطدر؛ سلم کبی. «٣٨٧» ماده‌یه باق. صلحك بعض انواعنده بدل صلحك مجلس صلحده قبضی شرط دکلدر. اوده شونلردر:

١ مصالح عنه، قیمی اولورایسه بدل صلحك مجلس صلحده قبضی شرط دکلدر. مصالح علیه یعنی بدل صلح کرك قیمی وکرك مثلی، کرك معجل وکرك مؤجل اولسون.

مثلا برعرصه دعواسندن معین برآت یاخود نقدین یاخود مکیل یاموزون اوزرینه صلح اولمق کبی، بزازیه.

٢ مصالح عنه، مثلی مصالح علیه قیمی اولورایسه بدل صلحك مجلسده قبضی شرط دکلدر. آلتی کیله بغدای دعوی ایدوبده معین برآت اوزرینه صلح اولمق کبی.

٣ مصالح عنه، دین ومصالح علیه‌ده مذکور دینك بعضیسی اولورایسه بدل صلحك قبضی شرط دکلدر. آلتی التون آلاجقدن یکرمی التونه صلح اولمق کبی. «١٥٥٢» ماده‌یه باق. بونده بدل

صلحك مؤجل اولمسی دخی جائزدر، بزازیه فی الصلح.

صلحك دیكر نوعی واردركه انده بدل صلحك مجلس صلحده قبضی شرطدر. اوده شودر:

مصالح عنه ایله مصالح علیه ایكیسیده مثلی اولورایسه قبض بدل شرطدر. كرك برجنسدن اولسون؛ شوأللی كیله بغدایدن بوأللی كیله بغدای اوزرینه صلح كبی. كرك مختلف الجنس اولسون؛ شو أللی كیله بغدایدن بو یكرمی كیله آرپه اوزرینه صلح كبی.

نته كیم شوقدر مجیدیه الاجقدن بوقدر التون یاخود شوقدر التون مطلوبدن بوقدر مجیدیه اوزرینه صلحده دخی حكم بویله‌در، بزازینه.

صلحك تعاطیله انعقادی: صلح، بروجه بالا ایجاب وقبول ایله منعقد اولدیغی كبی تعاطی ایله دخی منعقد ومدعینك حق اخذی اولمادیغی برمالی مدعی علیهك مدعی یه اعطا و انكده قبض أیلمسیله حاصل اولور.

مثلا مدعی بیك غروش دعوی ایدوبده مدعی علیه انكار ایتمكله برابر مدعی یه بر شاتی اعطا اوده قبض ایتسه بالتعاطی صلح منعقد اولمش اولور. ارتق مدعی بیك غروشی دعوی ایده‌میه‌جكی كبی مدعی علیه دخی شاتی استرداد ایده‌مز.

اما مدعینك حق اخذی اولدیغی مالك بعضیسنی مدعی علیه، مدعی یه ویرسه‌ده اوده قبض أیلسه تعاطیله صلح منعقد اولماز.

مثلا مدعى، بيك غروش دعوى ايدوبده مدعى‌عليه انكار ايتمكله برابر بش يوزغروش ويروب مدعى دخى آلسه وبينلرنده صلحه دائر لقردى جريان ايتمسه مدعى باقيسنى دخى طلب ايده‌بيلير، بزازيه . زيرا مدعى حق اخذى بولنديغى مالك برمقدارينى المسى باقيسنى ايلروده المق اوزره بعض حقنى استيفا مقصديله اولمق احتمالى اولديغى كبى آلديغى مقدار ايله بالاكتفا باقيسندن وازگچمك احتمالى دخى اولوركه شك ايله حق ساقط اولماز. «٤» ماده‌يه باق.

ماده ١٥٣٢

(مصالح، عقد صلح ايدن كمسنه‌در.) مدعى ومدعى عليهك ايكيسنه‌ده مصالح دنيلير . كرك نفسى ايچون عقد صلح ايلمش اولسون كرك وكيل يا وصى يا ولى كبى ديكرى ايچون ايتمش بولنسون .

ماده ١٥٣٣

(مصالح عليه، بدل صلح) اولان شى (ديمكدر .) كرك مال اولسون كرك اولمسون . «١٥٤٩» ماده‌يه باق .

بدل صلح بعضا مال و بعضا منفعت اولور. ومدعا به مال اولور ايسه بدل صلح هم مال، هم منفعت اولابيله‌جكى كبى مدعا به منفعت اولديغى تقديرده بدل صلح كذلك هم مال وهم جنس اخردن بولنان منفعت‌ده اولور، تنوير.

ماده ١٥٣٤

(مصالح عنه، مدعا به اولان شيدر .) بونده ايكى شرطك وجودى لازمدر :

شرط اول ، مصالح عنه مصالحك حقى اولميدر .

ايمدی مصالح عنه ، مصالحك حقى اولورايسه صلح صحيح اولور. اوحق، كرك معلوم، كرك مجهول، كرك عين، كرك دين، كرك منفعت وكرك قصاص وتعزير كبى . حقوق عباددن برحق اولسون . وقصاص كرك نفسده وكرك مادون النفسده بولنسون درر ومجمع الانهر . «١٥٥٥» ماده‌يه باق .

اما مصالح عنه حقوق اللهدن يعنى نفعى عمومه عائد وحقوق عموميه‌دن برحق اولور ايسه صلح باطلدر . زنا وطريق عامه طوغرى انهدامه مائل برديوارك بعد التقدم هدمى كبى . زيرا مصالح ، صلح ايله ياكل حقنى استيفا ياخود بعضيسنى استيفا وبعضيسنى اسقاط ياخود معاوضه ايله تصرف ايتمكده اولوب حق غيرده ايسه بووجهله تصرف جائز دكلدر. حقوق اللهدن مقصود، نفعى وفائده‌سى اهل عالمك جمله‌سنه عام اوله‌رق برشخصه مخصوص اولميان حق ديمكدر . حرمت زنا كبى . حرمت زناده سلامة الانساب، صيانة الفراش و بين الزناة واقع اولان تنازع سببيله عشاير بيننده وقوعى ملحوظ اولان قتالك ارتفاعى كبى عمومه عائد منافع بولنمغله حرمت زنا حقوق عموميه‌دن اولديغى جهتله مرئه‌نك ياخود اهلنك اباحه‌سيله زنا مباح اولماز . بوحقك الله تعاليه نسبتى تعظيم ايچون اولوب يوقسه واجب تعالى برشيله انتفاعدن متعاليدر. حق الله دينلمسى مخلوق من طرف الله اولمق

اعتباریله‌در دینلمك دخی جائز اولمـاز . زیرا بتون موجودات ممکنه من طرفه تعالی مخلوق اولمقده مساویدر، تکملهٔ ردمحتار.

مثلا برکیمسه طریق عامه مائل انهدام بردیوارك هدمی ایچون صاحبنه اصولی دائره‌سنده تقدم ایتدکدن صوکره صاحبیله صلح اولسه باطل اولور. «٩٢٨» ماده شرحنه باق .

کذا برکیمسه کندی علیهنه شهادت ایتمه‌مك اوزره شـاهد ایله صلح اولسه صلح مذکور باطل اولمغله ویردیکی بدل صلحی شاهددن استرداد ایده بیلیر .

نته‌کیم برکیمسـه سـارقی دردست ایتدکدن صوکره انی ولی‌الامره رفع ایتمه‌مك اوزره صلح اولسه صلح مذکور صحیح دکلدر دزد ومعیار عدالت .

حتی برکیمسه دیکرینی بعد القذف مقذوف قاذفك کندیسنه اولان قذفندن بری ایدوکنی بیان ایتسه بوابرا صحیح اولمـاز . بوندن صوکره دخی موجب قذفی طلب ودعوی ایده بیلیر. [١]

اما مصالح عنه، مصالحك حقی دکل ایسه صلح صحیح اولماز.

بوجهتله زوجهٔ مطلقه زوجی علیهنه بوصبی زوج مرقومدن حامل بولنان اوغلی ایدوکنی ادعا وزوج انکار ایتسه‌ده مدعیه ایله نسب دعواسندن برشی اوزرینه صلح اولسـه باطل اولور.

---

[١] لان هذا بمنزلة العفو ومعناه انه بریء من موجب قذفه ایای. وموجب القذف لایسقط بالعفو لان المغلب فیه حق الله تعالی رسالهٔ شرنبلالی فی الابراء والاقرار.

زيرا نسب صبينك حقى اولوب مدعيه‌نك حقى اولمامغله مزبوره حق غيردن اعتياض ايده‌مز، درر وتكملهٔ ردمحتار .

ينه بو وجهله بركيمسه طريق عام اوزرنده عامه‌يه مضر بولنان شيلرى احداث ايتمكله ديكر كيمسنه «١٢١٤» ماده‌ده‌كى صلاحيته مبنى انك رفعى ضمننده مخاصمه ايتديكى اثناده اول كيمسه ايله صلح اولسه باطل اولور. زيرا بو حق، عامه‌نك اولوب يوقسه حصراً مصالحك دكلدر . بناء عليه كرك بو مصالحك وكرك غيريسنك بونك رفعنى طلبه حقى واردر. ولوكه بونلر قديم اوله، خانيه .

بوكبى امور عامه‌دن صلحده منافع عموميه بولنور ايسه امام المسلمين حضرتلرينك ولايت عامه‌لرى حسبيله مصالحه وبدل صلحى بيت الماله وضع وبوكبى امورعامه‌ده تصرف بويوره‌بيليرلر، ابوالسعود ودرمنتقى وزيلعى . لكن بومثللو محدثات طريق خاص اوزرنده اولوبده اهل طريق ايله صلح اولسه جائز اولور. زيرا طريق خاص اهل طريقك ملكيدر، كفايه.

ينه بو وجهله يد مستودعدن وديعه سرقت اولنوبده مستودع سارق ايله مصالحه اولسه باقيلير . يد سارقده مسروق عيناً موجود ايسه صلح صحيح اولماز . «٩٦» ماده‌يه باق . مكركه مودع مجيز اولسون. «١٤٥٣» ماده‌يه باق. مسروق تلف اولمش ايسه نظر اولنور. صلحده غبن فاحش يوق ايسه صحيح اولوب

مودعك اجازتنه موقوف اولماز . زيرا «١٦٧٧» ماده‌يه مبنى مودعك غاصب ايله مخاصمه‌يه و بدل ضمانى اندن استيفايه حقى واردر .

اما صلح غبن فاحش ايله واقع اولمش ايسه بوصلح مودع عليهنه نافذ اولماز، خانيه .

شرط ثانى ، مصالح عنه محلده ثابت بر حق اولمليدر. بوجهتله كفيل بالنفس كنديسنى كفالتدن ابرا ايتمك اوزره مكفول له ايله برمال اوزرينه صلح اولسه صلح باطل اولور. زيرا مكفول لهك بالنفس كفيلده كى حقى يالكز مكفول عنهك بنفسه تسليمنى مطالبه حقندن عبارت وولايت مطالبه اوله‌رق واليدنك صفتى اولديغندن اندن صلح غير صحيح و كفالت مذكوره دخى قول مفتا بهه كوره باطل اولور، شرنبلالى. چونكه سقوط ، عوضه توقف ايتمز . وساقط اولنجه ارتق عودت ايلمز، كفايه .

اما قصاصدن صلح صحيحدر. زيرا محل قصاص مملوك فى الاستيفا اولمق ملابسه‌سيله قصاص محلده ثابت حق اولمغله من له القصاص اندن صلح ايله اعتياضه مالكدر، درر. نته‌كيم كفالت بالمالدن صلح اولسه بعض دينى اسقاط اوله‌رق صحيح اولور تكمله‌ٔ ردمحتار.

ينه بوجهتله شفعه‌دن صلح دخى كفالت بالنفسدن صلح كبى باطلدر. يعنى شفيع مشفوعى مشترى يه تسليم ايتمك اوزره حق شفعه‌سندن مشترى ايله بر مال اوزرينه صلح اولسه صلح باطل

وشفعه ساقط اولور . زیرا شفیعك مشفوعده حق تملکدن باشقه
هیچ برحقی اولمیوب بوحق تملك ایسه ولایت تملکدن عبارت
ووالیه یعنی شفیعه عائد اوله‌رق محلده ومشفوعده ثابت برامر
دکلدر ، درر .

شفعه دعواسندن صلح اوچ وجهله اولور :

وجه اول ، مشفوعی مشتری‌یه تسلیم ایتمك اوزره صلحدر
بوصلح باطل وفقط شفعه ساقط اولور .

وجه ثانی ، مشفوعدن برمقدار معین اوزرینه ثمن مبیعدن
حصه‌سیله صلح اولمقدر . بوصلح باطلدر . علت سبب بطلان
جهالت ثمندر چونکه اوحالده بومقدارك ثمنی آنجق حزر ایله
بیلنیر ، اما شفعه باطل اولماز . «١٠٠٠» ماده شرحنه باق .

وجه ثالث ، مشفوعك نصفی اوزوینه نصف ثمن ایله صلح
اولمقدر . بوصلح صحیح اولوب شفعه‌سی باطل اولماز ، تکملهٔ
ردمحتار .

بنه بوجهتله حدقذفدن صلح صحیح اولماز .

﴿ ماده ١٥٣٥ ﴾

(صلح) مدعی علیهك ویره‌جکی جواب اعتباریله (اوچ
قسمدر) زیرا خصم وقت دعواده یاسکوت یامجیبا تکلم أیلر .
بوتکلم دخی نفی واثباتدن خالی اولماز . ایمدی اثبات قسم اول
ونفی قسم ثانی وسکوت قسم ثالثدر « مجیبا تکلم » تعبیریله
دعوایه مناسبتی اولمایان سوزلری تلفظ خارج قالیر ، تکملهٔ ردمحتار

﴿قسم اول، عن اقرار صلحدرکه مدعی علیهك﴾ مدعینك مطلوبنی ﴿اقراری اوزرینه واقع اولان صلحدر.﴾ کرك صراحته وحقیقته اقرار اولسون وکرك حکما اقرار اولسون. صراحته اقرار ظاهردر حکماً اقراره مثال دخی مدعابه اولان مالیا حقدن صلح وطلب ابرادر. «١٥٨٢» ماده‌یه باق، عبدالحلیم وتکمله‌ٔ ردمحتار.

مثلا مدعی: شوخانه بنمدر یاخود عین ودیعه‌می یا استهلاك أیلدیککك ودیعه‌مك بدلنی ویردیه دعوی ایتمسی اوزرینه مدعی علیه اول خانه یاودیعه آنك ملکی ویاخود ودیعه‌سنی استهلاك أیلمش اولدیغنی بعدالاقرار مدعی ایله صلح اولسه صحیح اولور.

﴿قسم ثانی، عن انکار صلحدرکه مدعی علیهك﴾ مدعینك مطلوبنی ﴿انکاری اوزرینه واقع اولان صلحدر.﴾

مثلا مودع، ودیعه‌نك عینی، یا استهلاك أیلدك دیه بدلنی مستودعدن دعوی واوده انکار ایده‌رك مودع ایله صلح اولسه صحیح اولور، ردمحتار، حتی بو صلحدن صوکره مستودع اقرار ایتسه اوزرینه مقربه‌لازم کلیه‌جکی کبی اقامهٔ بنیه ایده‌جك اولسه قبول ایدلمز، بحر فی اول الصلح.

نته‌کیم مدعی علیه عین مدعابهی منکر اولمغله مدعی اکا شو قدر غروش ویرمك واوده عین مدعابهی مدعی ایچون اقرار أیلمك اوزره صلح اولسه صحیح ومنکر حقنده بیع ومدعی حقنده زیاده فی الثمن کبیدر، مجمع الانهر.

(قسم ثالث ، عن سكوت صلحدركه مدعى عليه) مدعينك مطلوبنى (اقرار و انكار) ايتميوب سكوتى اوزرينه واقع اولان صلحدر.) صلحك بو اقسام ثلاثه سى جائز ومشروعدر. زيرا والصلح خير آيت جليله سنك ظاهرندن عموم مستفاد اولور، مجمع الانهر. بو صلحلرك احكامى ١٥٤٨ و١٥٤٩ و ١٥٥٠ ماده لرده ذكر اولنيور.

ماده ١٥٣٦

(ابرا) لفظه نظراً ايكى وجهله تقسيم اولنور :

وجه اول، اولا ؛ ابرا (ايكى قسم اولوب برى ابراء اسقاط وديكرى ابراء استيفادر. ابراء اسقاط بر كيمسه ديكر كسنه ده اولان) قابل اسقاط (حقنك تمامنى ياخود بر مقدارينى حط وتنزيل ايله اول كسنه يى) او حقدن (برى قيلمقدر.) ١٥٦٢ ماده يه باق . ايمدى اسقاط ايتدم وحط ويا برائت اسقاط ايله ابرا أيلدم لفظلرى برائت اسقاط ايچوندر.

« قابل اسقاط » تعبيرينك فائده سى ايچون «٥١» ماده شرحنه مراجعت ايدلمك لازم كلير .

«حقنك تمامى » سوزندن دخى اكلاشيليوركه برائت، حقه مضاف قيلنمق لازمدر . مبرى كندى نفسنه اضافه ايدر و مثلا بن فلاندن برى يم يافلان بندن بريدر كبى بر سوز سويلرايسه نفى موالات ومحبته تناول ايدر؛ حقوقدن برائته دكل. كورولمزميكه غيرك نفسندن برائت كنديسنك انكله عداوت

ووحشـتى بولنديغى اظهـار ايكن غير اوزرنده اولان حقدن برائت اوغيره انعـام ومحبتى اظهار اولور، رسـالهٔ اقرارلابن عابدين .

نته‌كيم صاحب‌الاجل ؛ اجلدن برى اولدم يا اجله حاجتم يوقدر ديسه اجل باطل اولمـاز. اما مديون داينننه سن اجلدن برى اولدك ديسه اجل باطل اولور، رسالهٔ ابرا للشرنبلالى.

﴿ ايشته كتاب صلحده موضوع بحث اولان ابرابو ﴾ ابرا ﴿در. ابراء استيفا ، بركيمسه ديكركمسنه دن‌حقنى﴾ يعنى حقنك تمامنى ياخود بر مقدارينى ﴿ قبض واستيفـا أيلمش اولديغنى﴾ اقرار و﴿اعتراف ايتمكدن عبارت اولارق بر نوع اقراردر ﴾ ١٥٧٢ ماده‌ده مذكور ، تعريف اقرارك بونوع اقراره شمولى اوراده ايضاح اولنه‌جقدر .

برائت‌استيفا يابرائت قبض‌ايله ابرا أيلدم ياخود استيفادن‌سنى ابرا ايتدم لفظلرى برائت استيفا ايچوندر.

برى . ابرانى اطلاق ايتمسى ومثلا سنى ابرا ايتدم ديوبده برائت اسقاط يااستيفادن بريله تقيد أيلمه‌مسى صورتنده‌ايكى‌قول واردركه برقوله كوره برائت اسقاط وديكر قوله‌كوره برائت استيفايه‌حمل‌اولنوب شيخ‌الاسلامك ذكرينه باقيليرسه ابرا اطلاق اولنديغى صورتده برائت قبض‌واستيفايه حمل اولنور. زيرا برائت مذكوره برائت‌اولوب اسقاطدن‌اقل‌واقل، متيقن وا كثرمشكوك متيقنه حمل لازمدر.

برائت اسقاط ایله برائت استیفا بیننده‌کی فرقلر :

بو ایکی ابرا اره‌سنده درت صورتله فرق واردر :

صورت اولی، من حیث اللفظ فرق که بیان اولندی .

صورت ثانیه، ابراء اسقاط انشا اولوب آنده کذب دعواسی استماع ایدلمز. اما ابراء استیفا اخبار اولوب انده «١٥٨٩» ماده‌ده محرر کذب دعواسی استماع اولنور .

صورت ثالثه ، مدیون ایفای دین ایتدکدن صوکره داین انی ابراء اسقاط ایله ابرا ایتسه مدیون ویردیکنی استرداد ایدر. اما ابراء استیفا ایله ابرا ایتسه استرداد ایده‌مز.

صورت رابعه ، ابراء استیفا اقل وابراء اسقاط اکثردر.

ثانیاً، الفاظ ابرانك بعضیسی کافهٔ حقوق یعنی ثمن واجرت ومهر وارش الجنایات وغصب وامانات وعاریت واجاره کبی حقوق مالیه‌یه وکفالت بالنفس وقصاص وحد قذف کبی حقوق غیرمالیه‌یه ودیون واعیانه عام وشامل اولور . لاحق لی قبل فلان یعنی فلانده حقم یوقدر. سوزیله ابراده اولدیغی کبی زیرا « قبل » کلمه‌سی هم امانات همده مضمونانده استعمال اولنور، محیط برهانی فی الفصل الثانی والعشرون فیما یکون اقرارا بالابراء ومالایکون. « ١٥٦١ » ماده‌یه باق.

وبعضیسی ، دیونه مخصوص اولور . هو بریٔ مما لی علیه یعنی فلان ، بنم اونك اوزرنده اولان حقوقدن بریدر سوزی

کبی. بوابرا دیونه مخصوص اولوب لفظ مذکور ایله اماناتدن ابرا حاصل. وبوابراده امانات داخل اولماز. زیرا «علی» کلمه‌سی انجق دیونده استعمال ایدیلیر؛ دیونده ایسه امانات داخل دکلدر.

وبعضیسی، اماناته مخصوص اولوب بونده دین وغصب داخل اولماز. «هو بریء مما لی عنده» یعنی فلان کیمسه بنم انك عندنده اولاندن بریدر و «لیس لی مع فلان شیء» یعنی فلان کیمسه ایله برشیئم یوقدر کبی. ایمدی بولفظلر ایله یالکز اماناتدن ابرا حاصل اولور. زیرا عند کلمه‌سی اماناتده استعمال ایدیلیر؛ مضموناتده دکل. کورلمزمیکه بر کیمسه فلان ایچون بنده اون التون واردر. دیسه اماناتی اقرار اولور. کذلك مع کلمه‌سی اماناتده استعمال ایدیلوب دیونده مستعمل دکلدر. چونکه امانت قائم اولدیغندن فلانه مقارن اولمسی متصور ایسه‌ده ذمتده ثابت دین نفسنده ثابت برشی دکلدرکه حتی اودین ایله فلان ارەسنده مقارنت متحقق اولسون، محیط برهانی ورساله‌ٔ شرنبلالی.

ثالثاً ابرا یاخاص یاعام اولورکه اتی الذکر ایکی ماده‌ده ذکر اولنیور.

وجه ثانی، ابرا متعلق اعتباریله تقسیم اولنور. شویله‌که:

اولا، دعوایه وخصومته متعلق ابرا اولور. کرك دعوای دین وکرك دعوای عین مضمون وکرك دعوای عین امانت وکرك شفعه وحق مسیل کبی دیکر حقوقه متعلق دعوی اولسون

ابرا تصحیح اولور. «١٥٦٥» ماده‌ده‌کی ابرا بو قسم ابرادندر.
نته‌کیم «١٥٦٤ و ١٥٦٦» ماده‌لر دخی بو قبیلدندر. [١]

ثانیاً، نفس دینه متعلق ابرا اولور. داین الاجقنك بعضیسندن
یا کلیسندن مدیونی ابرا ایتمسی کبی. مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌دن
برعینی غصب ایدوب یدنده تلف اولدقدن صوکره مغصوب منه
غاصبی اندن ابرا ایدسه تصحیح وغاصب بدل ضماندن بری اولور،
رساله‌ٔ اقرار لابن عابدین.

ثالثاً، عین مضمونه متعلق علی وجه الانشا ابرا اولور. فلان عیندن
ابرا ایتدم دیمك کبی. بونك معناسی برائتی اول عیندن
بو لفظ ایله اثبات وعینی لفظ مذکور ایله اسقاطدر. ایمدی بو ابرا
من حیث الدعوی باطل اولورده بونکله ابرا اولنان کیمسه‌نك
اول عینده ملکی ثابت اولماز، رساله‌ٔ شرنبلالی. یعنی بو ابرا حق
دعوایی اسقاط ایلمز. زیرا عین اسقاطی قبول ایتمز. وبناءً علیه
ابرا اولنان کیمسه‌نك بونکله ذمتی بری اولمایوب ابرا ایدن هم
مخاطبدن همده غیریسندن بو عینی دعوی ایده‌بیلیر.

وبو ابرا من حیث نفی وصف الضمان صحیح اولور. یعنی مار الذکر
ابرا ضمان رددن ابرایه محمول اوله‌رق اشبو ابرا ایله مذکور عین
مضمون، امانت حالنه کیرر؛ صوکره بلا تعد ولا تقصیر یدنده
تلف اولسه ضمان لازم کلز. مکرکه بعد الطلب منع ایتدکدن صوکره

---

[١] فلو قال ابرأتك عن دعوی هذا العین صح الابراء فلا تسمع
دعواه بها بعده علی المخاطب دون غیره رساله‌ٔ شرنبلالی.

تلف اوله یا استهلاك ایلیه. یوقسه ابراء مذکور ایله ابرا ایدنك مذکور عینده‌کی حقی ساقط اولماز، رساله اقرار لابن عابدین.

بو ابرا ضمان قیمتدن ابرا دکلدر. زیرا مغصوبك عینا وجودی حالنده غاصب اوزرینه لازم و واجب اولان عینی ارد اولوب یوقسه قیمتی اولمدیغندن هنوز واجب اولمیان شیدن ابرا اولاماز، رساله شرنبلالی.

رابعا، عین مضمونه متعلق علی وجه الاخبار ابرا اولور. «هو بری مما لی قبله» یعنی فلان، بنم انك قبلندن اولاندن بریدر. دیمك کبی. بو لفظ، سبب صالحدن ناشی سابقا ثابت اولان برائتی اخبار وعین اولان مالی اصلدن نفیدر. بو، صحیح اولوب دین وعینه، مضمون وامانته شامل اوله‌رق ارتق دعوی مسموع اولماز. زیرا قبل کلمه‌سی هم امانات همده مضموناتده مستعمل اولور، رساله ابرا لابن عابدین ورساله شرنبلالی فی الباب اول. نته‌کیم برکیمسه عندوجود المنازع بو عینده ملکم یوقدر دیسه ارتق عین مذکوری دعوی ایده‌مز، رساله شرنبلالی.

کذا برکیمسه «انا بریء من هذه الدار» یعنی بن بو خانه‌دن بری‌یم دیدکدن صوکره اول خانه‌یی ادعا واقامهٔ بینه ایله اثبات مدعا ایده‌جك اولسه قبول ایدلمز [١].

---

[١] لان البرائه من الدار برائه من ملکها و من کل حق فیها الاان یدعی حقا حادثا بعدالبرائه فتقبل بینة علیه محیط برهانی فی الفصل الثانی والعشرون.

خامساً ، عين امانته متعلق اولان ابرا اولور.

بوابرا ديانةً باطلدر . يعنى بر كيمسه‌نك ديكر كمسنه نزدنده‌كى امانت باركيردن اول كيمسه او كمسنه‌يى ابرا ايتسه باطل اولوب مبرى بو ابرادن صوكره دخى ظفرياب اولدقده مذكور باركيرى الابيلير . نته‌كيم ١٥٥١ ماده شرحنده ايضاح اولنور.

اما بوابراء قضاء صحيح اولور. حق مبرى بووجهله بعدالابرا دعوى ايده‌جك اولسه استماع ايدلمز، تكملهٔ ردمحتار.

سادساً ، سائر حقوقه متعلق ابرا اولور . كفالت ، حق شفعه ، حد ، قصاص ، ارش ، حق مسيل مجرد ، خيارشرط ، خياعيب ، بعد رؤيته المبيع خيار رؤيتدن ابرا كبى. «١٥٦٢» ماده‌يه وشرحنه باق رسالهٔ اقرار .

١٥٣٧ ماده

(ابراء خاص ،) لفظ خاص ايله واقع اولان ابرادركه ايكى قسمدر:

قسم اول ، مال مخصوص دعواسندن ابرادر. (برخانه ياخود برچفتلك) ياخود برباركير (وياخود) قرض غصب، وثمن مبيع مثللو معين (برجهتدن طولايى الاجق دعواسى كبى) معين ومعلوم (برخصوصه متعلق دعوادن بركمسنه‌يى ابرا ايتمكدر.)

مثلا بركيمسه ديكر كمسنه‌يه سنى فلان خانه‌يه متعلق دعوادن

ابرا ایتدم دیدکده دعوادن ابراء خاص اولوب آرتق اول خانه‌یی دعوی ایده‌مز ایسه‌ده دیکر خانه‌یی یاخود چفتلکی یاخود الاجغی دعوی ایده‌بیلیر. [*]

قسم ثانی ، مال مخصوصك ذاتندن ابرادرکه بوده متعدددر. شویله‌که :

اولا ، دینه خاص اولان ابرادر. ابرأت زیدا من دین کذا یعنی زیدی فلان جهتدن اولان آلاجغمدن ابرا ایتدم دیمك کبی. بو ابرا اوجهتدن طولایی اولان دینه اختصاص ایدر.

ثانیـا ، هر دینه عام اولان ابرادر. ابرأت زیدا مما لی علیه یعنی زیدی اوزرنده بولنان الاجغمدن ابرا ایتـدم دیمك کبی . بولفظ ایله زید هر دیندن بری اولوب اما عیندن بری اولماز.

ثالثا ، عینه خاص اولان ابرادرکه مادهٔ انفه شرحنده ذکر اولندیغی اوزره نفس عینـدن ابرا من حیث الدعوی غیر صحیح اولوب مبری انی ابرا ایتدیکی کمسـنه‌دن دعوی ایده‌بیـلیر . وابراء مذکـور من جهة الابراء عن وصف الضمان للمخاطب صحیح اولور.

رابعا ، بر حقه مخصوص اولان ابرادر. بعـد ثبوت الشفعه فلان عقارده‌کی حق شفعه‌مدن ابرا ایتدم دیمك کبی . اوعقاری

---

[*] اوقال برأت من دعوی فی هذه الدار لا یبقی حق فیه رسالهٔ شرنبلالی.

ارتق بالشفعه دعوی ایده‌مز. اما دیکر عقاری یاخود باشقه بر حقنی دعوی ایده‌بیلیر.

﴿ ماده ١٥٣٨ ﴾

(ابراء عام) ایکی قسمدر:

قسم اول: کافهٔ حقوقه عام اولان ابرادر. لاحق لی قبل فلان، فلانك جهتنده حقم یوقدر، سوزیله ابرا کبی. ابرا آنده بو لفظدن اعم واجمع کلمه یوقدر. بو کلمه امانات ومضمونادن برائتی موجب اولور، محیط برهانی، ١٥٣٧ماده شرحنه باق. فلان بنم حقمدن بریدر فلان جهتنده دعوام یاخصومتم یوقدر یاخود سنی حقمدن ابرا ایتدم یاخود سنی بنم ایچون جهتکده اولاندن ابرا ایتدم دیسه ابراء عام اولور. لاتعلق لی علیه اولیس معه امر شرعی اولا استحق علیه شیأ دیسه ابراء عام اولور. [١]

مثلا کافهٔ حقوقدن یا کافهٔ خصوماتدن ویا (کافهٔ دعاویدن برکمسنه‌یی ابرا أیلمکدر.) ایمدی بر کیمسه بن فلان کمسنه‌یی

---

[١] رجل قال لاحق لی قبل فلان اوقال فی ید فلان ثم اقام بنیة علی مال فی ید المقرله انه غصبه منه اوادعی علیه دینالا تقبل بینه حتی یشهد الشهود انه غصب بعد الاقرار اوعلی دین حادث بعد الاقرار وکذا الوکتب الرجل برائه لرجل انه لاحق لی قبلك فی عین ولادین ولاشراء ثم اقام البینة علی شراء مال من الذی ابراه اوعلی قرض الف درهم لاتقبل الابتاریخ بعد الابراء. ولوقال لادعوی لی علیك الیوم لیس له ان یدعی بعد الیوم رسالهٔ شرنبلالی بتغییرما.

كافهٔ حقوقدن ابرا ایلدم یاخود فلان کیمسه‌ده هیچ بر حقم یاخصومتم یوقدر دیسه اول کیمسه او کیمسنه‌دن عین یاذین وجهت کفالت ویاغیری بر جهتدن هیچ برحق دعوی ایده‌منز. مکرکه دعوی ایتدیکی حق بعدالابرا حادث اولسون [١].

قسم ثانی ، یالکز بر نوع حقوقه عام اولان ابرادر . مثلا بر کیمسه‌نك فلان ذمتنده بالجمله الاجقلرمدن ابرا ایلدم دیمسی کبی یالکز دیونه یا فلان نزدنده حقم یوقدر دیمك مثللو یالکز امانانه عام اولان برلفظ ایله دیکر کمسنه‌یی ابرا ایتدکده بوقسم ثانیدن ابرا اولور رسالهٔ شرنبلالی.

حتی بر کیمسه فلان کمسنه‌یی کافهٔ آلاجقلرمدن ابرا ایتدم دیسه آرتق اندن هیچ بر آلاجق دعوی ایده‌منز ایسه‌ده امانت وغصب کبی اعیانی ادعا ایده‌بیلیر. «١٥٦٤» ماده‌یه باق.

نته‌کیم بر کیمسه فلان کمسنه عندنده حقم یوقدر دیسه امانانه عام ابرا اولمغله اماناتی دعوی ایده‌منز ایسه‌ده دیونی دعوی ایده‌بیلیر.

---

[١] وکذا لوقال فلان بریء من حق بریء من الحقوق کلها ولو قال لاحق له قبل فلان فلیس له ان یدعی حداولا قصاصا ولاارثا ولا کفالته بنفس ولا مال ولادینا ولا ودیعة ولا عاریة ولا مضاربة ولا مشارکة ولا میراثا ولادارا ولاارضا ولاحدا ولا امة ولاشیأ من الاشیاء ولا عرضا ولا غیره الاشیأ حدث بعدالابراء رسالهٔ شرنبلالی ودرمنتقی.

ولو قال مالی فی ید فلان دار ولاحق ولم ینسبها الی رستاق ولاقریة ثم ادعی ان له قبله حقا بالری فی رستاق اوفی قریة لم تقبل بینته. ولو قال لا دعوی لی قبل فلان اولا خصومة لی قبله یصح حتی لاتسمع دعواه الافی حق حادث بعد البرائة رسالهٔ شرنبلالی.

باب اول

﴿ عقد صلح وابرا ایدنلر حقنده‌در. ﴾

١٥٢٩ ماده

(مصالحك عاقل اولمسی) صلحك صحتنده (شرطدر)
نته‌کیم جمیع تصرفات شرعیه‌ده متصرفك عاقل اولمسی شرط
اولدیغی کبی.

اما (بالغ اولمسی شرط دکلدر. بناء علیه مجنون)، نائم،
مغمی علیه «بایغین» ، مبرسم « برسام جنونه مشابه بر علتدر »
مدهوش «هومن ذهب عقله بذهول اووله » (ومعتوه ایله صبی
غیر ممیزك صلحی اصلا) یعنی ضرر بین اولسه‌ده اولمسه‌ده
(تصحیح اولماز.) کرك مدعی وکرك مدعی علیه صفتده بولنسونلر.
زیرا بونلر ایچون قصد شرعی یوقدر. «٩٥٧، ٩٧٩» ماده‌لره باق.
شوقدرکه خمر کبی محرم ایله سکران اولان زجراله وتشدیدا
علیه عاقل عد ایدلمکله صلحی تصحیح اولور تکمله‌ٔ ردمحتار.

بو تفریع، فقرهٔ اولایه متفرعدر. ایمدی مجنون ایله صبی غیر ممیز،
غیر عاقل اولدقلرندن بونلرك اصل ماده اوزرینه تفریعنده بر
مانع یوقدر. لکن معتوهك بوفقره‌دن طی وفقرهٔ اتیه‌ده اتیان
ایدلمسی لازم ایدی.

چونکه مجله‌نك ٩٧٨ ماده‌سنده معتوه اولان کیمسه صغیر

مميز حكمنده اولديغى و٩٦٧ ماده سنده صغير مميزك نفع ايله ضرر بيننده دائر اولان عقودى وليسنك اجازتنه موقوفا منعقد اوله جغى مسطور بولنديغنه وفقرهٔ آتيه ده صبى مأذونك صلحنده ضرر بين يوق ايسه صلحى صحيح ايدوكى محرر اولديغنه نظراً معتوه غير مأذون دخى صبى مأذون حكمنده و صلحى صحيح اوله جغى دركاردر، عبدالحليم. بوراده معتوهدن معتوه غير مأذون قصد ايدلسه دخى مجنون ايله صبى غير مميزك سلكنه نظم ايدلمسى واصلا صحيح اولمز ديه حكم ويرلمسى محتاج تأملدر. بوصورتده معتوهى فقرهٔ آتيه ده ذكر ومأذون اولور ايسه صلحى صحيح اوله جغى بيان ايداسه ايدى تأملدن سالم اولوردى.

﴿وصبى﴾ ومعتوه﴿مأذونك صلحنده ضرر بين﴾ وظاهر﴿يوق ايسه﴾ كرك نفع بولنسون كرك بولنمسون﴿ صحيح اولور. ﴾صبى ومعتوه مرقوم كرك مدعى، كرك مدعى عليه صفتده بولنسون ردمحتار.

صلح صبيده درت احتمال واردر : برنجيسى، صلحده نفع بولنمق؛ ايكنجيسى ، نفعده ضررده بولنمامق؛ اوچنجيسى، ضرر غير بين؛ و دردنجيسى ضرر بين بولنمقدر. اوچ اولكى صورتده صلح صحيح اولور. فقط دردنجى صورتده كى صلح صحيح دكلدر.

﴿شويله كه بركيمسه برصبى مأذوندن﴾ امور تجارتدن يا دين، وديعه ، عاريت ، مضاربه و غصب كبى تجارت ضروراتندن ﴿برشى دعوى ايدوبده او﴾ صبى مأذون ﴿دخى﴾ «١٥٧٣»

ماده‌ده بیان اولندیغی وجهله (اقرار ایتدیکی صورتده عن اقرار) بدل اوزرینه (صلحی) مدعا به دین ایسه بدل صالح مدعا بهك مقدارینه ومدعا به عین ایسه بدل مذکور مدعا بهك قیمتنه و بلکه غبن یسیر ایله زیاده‌یه بالغ اولسه بیله (صحیح اولور.) برنجی و ایکنجی صورتلرده صلحده نفعده ضررده بولنماز. اوچنجی صورتده ضرر غیر بین بولنور.

اما صلحده ضرر بین بولنورایسه — ثمن مبیعك بغیر عیب تنزیل ایله صلح کبی — جائز اولماز، بزازیه.

بوفقره‌ده اقرار تعبیری احترازی دکلدر. بناء علیه برکیمسه صبی مأذوندن برشی دعوی ایدوبده صبی مرقومك انکاری اوزرینه مدعینك بینهٔ عادله‌سی بولنسه بروجه بالا صلحی صحیح اولور، عبدالحلیم.

بومثال، صبی مأذون مدعی علیه اولدیغنه مثالدر.

صبی مأذون مدعی اولدیغی تقدیرده دخی بووجهله صلحی صحیحدر. شویله‌که صبی مأذون برندن آلاجق دعوی ایدوبده بعض حقی اوزرینه صلح اولدیغی تقدیرده باقیلیر. اکر صبینك بینه‌سی اولماز وخصمك دخی یمین ایده‌جکی معلوم بولنورایسه صلح صحیح اولور. زیرا بینه‌سی بولنمدیغی تقدیرده خصومت ویمین قالوب مال ایسه بونلردن فائده‌لیدر. واکر بینه‌سی وارایسه صلح جائز دکلدر. زیرا بوحالده حط وتنزیل وتبرعدر. بوکا ایسه

صبی مأذون مقتدر اولاماز . «٩٦٧» ماده‌نك فقرۂ ثانیه‌سـنه باق درر .

(وصبی مأذون) کرك بینه‌سی اولسـون کرك اولمسـون ومدعی‌علیه کرك مقر اولسون وکرك منکر اولسون (آلاجغنی امهال وتأجیل ایتمك اوزره عقد صلح ایده‌بیلیر.) زیرا بوامهال وتأجیل اعمال تجارتدن اولوب صبی مأذون ایسه امور تجاریه‌ده بالغ کبیدر. درر تکملۂ ردمحتار. نته‌کیم بالغ دخی بووجهله امهال و تأجیل أیلمك اوزره صلح اولابیله‌جکی « ١٥٥٣ » ماده‌ده مذکوردر .

مثلا صبی مأذون دیکرندن اون التون الاجق دعوی‌ایدوبده مدعی علیه دخی بعد الاقرار مبلغ مذکوری التی ای صوکره ویرمك اوزره صلح اولسه صحیح اولور .

بوماده وجهله الاجغنی امهـال اوزرینه صلح اولابیله‌جکی کبی حط وتنزیل ایله دخی صلحی صحیـح اولور . شویله‌که صبی مأذونك صاتدیغی مبیعده عیب قدیم ظاهراولوب مشـتری خیار عیب ایله ردی مراد ایتدکده ثمنك بعضیسـنی حط وتنزیل ایله عقد صلح ایده‌بیلیر، هندیه. اما بلاعیب حط ثمن‌ایله صلح‌جائز اولمدیغی بالاده بیان اولندی.

صبی مأذون قیدی احترازی بولنمشدر. زیرا صبی، محجور اولورایسه صلح‌صحیـح اولمیوب بلکه مادۂ آتیه‌ده ذکراولندیغی وجهله انك طرفندن اب یا جد یا وصی صلح‌اولور، عبدالحلیم.

﴿ و الاجغنك برمقداری اوزرینه ﴾ صبی مأذون ﴿ صلح اولدقده اکر ﴾ الاجغی اثبات ایچون ﴿ بینه‌سی وارایسه صلحی صحیح اولماز ﴾ زیرا بوصلحده ضرر بین واردر . شوجهتله که مدعا بهك برمقداری مدعی‌علیهه ترك ایدلمشدر. ﴿ واکر بینه‌سی اولمیوبده خصمنك یمین ایده‌جکی دخی معلوم اولورایسه صلحی صحیح اولور ﴾ زیرا بوصلحده ضرر بولنمیوب بلکه منفعت واردر. شوجهتله که مال یمیندن اولیدر. ﴿ و اخرکسنه‌دن برمال دعوی ایدوبده مقدار قیمتی اوزرینه صلح اولسه صحیح اولور ﴾ ولوکه بینه‌سی بولنه یاخود مدعی‌علیه ، مقر اوله . زیرا بوصلح مبادله‌یی متضمن اولوب صبی مأذون ایسه مبادله‌یه وتجارته اهلدر. ﴿ فقط اول مالك قیمتندن نقصان فاحش اوزرینه صلح اولسه صحیح اولماز . ﴾ زیرا بوصلحده ضرر بین واردر .

سؤال ، بوصلح مبادله وتجارت اولدیغنه وصبی مأذونك غبن فاحش ایله بیعی «٩٧٢» ماده شرحنده ذکر اولندیغی اوزره جائز ایدوکنه نظرا صبی مأذونك اول مالك قیمتندن نقصان فاحش ایله صلحی جائز اولملی ایدی. بیع ایله صلح مذکور ارەسنده فرق نه‌در ؟

ماده ١٥٤٠

﴿ برصبینك ﴾ یاخود بروقفك ﴿ دعواسندن ﴾ اب وجد کبی اوصبینك ﴿ ولیسی ﴾ یاخود وصیسی ویاخود او وقفك متولیسی مذکور صبی یا وقفك مالی اوزرینه ﴿ صلح اولدقده ﴾ بوصلح کرك

عقارده ، كرك منقولده وكرك بونلرك غيريسنده اولسون ﴿ اكرصبي‌يه ﴾ يا وقفه ﴿ ضرر بين يوق ايسه ﴾ صلح ﴿ صحيح اولور . و اكر ضرر بين وار ايسه صحيح اولماز . ﴾ « ٥٨ » ماده‌يه باق. بطريق الاولى اخ و وصى الامك صلحى صحيح اولماز، تكمله‌ٔ ردمحتار .

﴿ بناء عليه بر كيمسه بر صبيدن ﴾ يا وقفدن مثلا ﴿ شوقدر غروش ﴾ وياخود بر دكان ﴿ دعوى ايدوبده صبينك ﴾ ياخود وقفك ﴿ پاره سندن ويرمك اوزره پدرى ﴾ ياخود وقفك متوليسى ﴿ صلح اولدقده اكر مدعينك بينه‌سى وار ﴾ و بدل صلح مدعا بهك قيمتى مقدارى ياخود غبن يسير ايله زياده ياخود اقل اولور ﴿ ايسه صلح صحيح ﴾ ومدعى اقامهٔ بينه ايله تمام حقنى اخذه مقتدر اولمغله شرا كبى ﴿ اولور . ﴾ ، بزازيه. ﴿ و اكر مدعينك بينه ﴾ ء عادله ﴿ سى يوق ايسه صلح صحيح اولماز . ﴾ ولوكه مصالح عليه اولان مال ، يعنى بدل صلح مدعا بهدن قيمتجه بك دون بولنسون. زيرا بو صلح ايله بدل صلح بولنـان صبينك مالى مدعى يه تبرع ايدلمش اولور.

مدعينك بينه‌سى اولمسى اوچ وجهله معلوم اولور :

وجه اول ، مدعى دعواسـنى حضور حاكمده شهادت ايله اثبات ايتمكله اولور . ايمدى مدعى بالبينه اثبات مدعا ايتدكدن صوكره ولى يا وصى بروجه بالا صلح اولسه صلحى صحيحدر.

٣

وجه ثانی ، مدعی ، شهودینی ولی یا وصی حضورنده اقامه واشهاد ایدوب شهودك صادق و غیر متهم بولندیغی بیلنیر . بوتقدیرده صلح ینه صحیح اولور.

وجه ثالث ، ولی یا وصی عندنده شهودك حضور حاکمده شهادت ایده‌جکلری وشهادت ایتدکلری صورتده حاکم دخی شهادتلرینی قبول ایده‌جکی معلوم اولسه صلح ینه صحیح اولور .

اما شهودك غیر مقبول الشهاده اولدقلری ویاخود شهادت ایتمیه‌جکلری معلوم بولنور ایسه صلح صحیح دکلدر، جامع احکام الصغار .

« صبینك یا وقفك پاره‌سندن ویرلمك اوزره » دنیلدی . زیرا ولی یا متولی اولدعوادن کندی مالی اوزرینه صلح اولسه مدعینك بینه‌سی اولمسه دخی صحیح اولور. زیرا بوصلحده صبی ووقفه برکونا ضرر یوقدر. چونکه ولی یا متولی متبرع اوله‌رق بدل صلح ایله صبینك یا وقفك مالنه مراجعت ایده‌مز. «١٥٤٤» ماده‌یه باق، بزازیه .

﴿ وصبینك اخر کمسنه ذمتنده ﴾ برجهتدن طولایی مثلا بیك غروش ﴿ آلاجغی اولوبده پدری انك بر مقدارینی ﴾ مثلا یوز غروشنی ﴿ حط وتنزیل ﴾ ومدیون ﴿ ایله صلح اولدقده اکر بینه‌سی وار ﴾ یاخود مدیون ، مقر یاخود دین محکوم به ﴿ ایسه ﴾ صلحی ﴿ صحیح اولماز . واکر ﴾ مدیون مقر ویا ﴿ بینه‌سی اولمیوبده خصمنك یمین ایده‌جکی دخی معلوم اولور ایسه

اول حالده صلح صحیح اولور . ﴾ ولوکه حط ایدیلان مقدار زیاده اولسون. لکن بوندن صوکره پدری یاخود بعدالبلوغ صبی بینهٔ عادله‌یه دست رس اولوبده اقامه ایده‌جك اولدقده قبول وصلح نقض اولنور، علی افندی عن الحاوی. ﴿ وصبینك الاجنبی قیمتنده ﴾ یاخود غبن یسیر ایله اندن از قیمتلی ﴿ برمال اوزرینه ولیسی صلح اولسه صحیح اولور . ﴾ ولوکه مدعا بهی اثبات ایده‌جك بینه‌سی موجود یاخود خصم مقر بولنسون. زیرا بوصورت معاوضه‌در؛ ولی ووصی ایسه معاوضه‌یه مقتدردرلر .

﴿ فقط ﴾ مدیون ، مقر یاخود اثبات مدعا ایده‌جك بینه بولندیغی حالده مصالح علیه اولان مالك ذکری صبینك آلاجغندن زیاده نقصان اولارق اول وجهله صلحده ﴿ غبن فاحش بولنور ایسه ﴾ ولینك ﴿ صلحی صحیح اولماز . ﴾ زیرا بو، تبرع اولوب صبینك مالندن تبرع جائز دکلدر . «٥٨» ماده‌یه باق . فقط بوتقدیرده غبن یسیر ایله صلح جائز وصحیح اولور، هندیه. اما مدیون ، مقر اولمدیغی کبی ولیسنك دخی بینه‌سی اولمیوبده خصمنك یمین ایده‌جکی معلوم اولور ایسه صلحده غبن فاحش بولنسه بیله ینه صحیح اولور.

ولی یا وصینك عقدندن طولایی اولان آلاجقدن صلح: معلوم اولملیدرکه بونده‌کی آلاجقدن مقصد، ولی یاخود وصینك عقدندن طولایی اولمیان آلاجقدر . اما صبینك آخر ذمتنده‌کی آلاجغی ولیسنك یاخود وصیسنك معامله‌سندن طولایی ایسه بینه‌سی اولسه

دخی برمقدارینی حط وتنزیل ویاخود غبن فاحش ایله صلح اولدقده طرفینه کوره صحیح واسقاط ایدیلان مقدارك وصی یا ولی اوزرینه ضمانی لازم اولور .

مثلا صبینك خانه‌سنی ولیسی بیك غروشه ایجار ایدوب بش یوز غروشدن مستأجری ابرا یاخود مبلغ مذکوردن بش یوز غروشلق برمال اوزرینه صلح اولسه صحیح وساقط اولان بش یوزغروشی ولیسی صبی‌یه ضامن اولور، انقروی.

نته‌کیم وصی میتك آلاجغنی صلحاً تأجیل ایتدکده او آلاجق اووصینك عقدندن طولانی ایسه صلح صحیح وتلف واسقاط ایدیلان مقداری وصی ضامن اولور . اما مطلوب مذکور اووصینك عقدندن طولانی دکل ایسه بوصلح جائز دکلدر. وعندالثانی تأجیل ، بوماده‌ده مذکور اولان تفصیل دائره‌سنده جائز اولور، بزازیه.

ماده ١٥٤١

(علی الاطلاق) یعنی مأذون وغیرمأذون (صبی ایله مجنون ومعتوهك ابراسی صحیح اولماز .) «٩٥٧ و٩٦٧» ماده‌لره باق، مجموعهٔ جدیده .

بونده‌کی ابرادن مقصد ابراء اسقاطدر. اما صبی مأذونك ابراء استیفاسی صحیحدر .

ایعدی مبری ، وقت ابراده صغیر ایدوکنی ودیکری ایسه ابرا ایده‌نك وقت ابراده بالغ بولندیغنی ادعا ایتسه سوزصغری ادعا

ایده‌نکدر. اما بینه دیکرینکدر، صرة الفتاوی فی الاقرار. «٧٧» ماده‌یه باق.

بوماده وجهله صغیر ومعتوهك ابراسی صحیح دکل ایسه‌ده ولی یا وصیلری کندی معامله‌لرندن طولایی حاصل اولان آلاجقلردن ابرا ایتدکلرنده صحیح اولوب ابرا ایتدکلری مقداری ضامن اوله‌جقلری مادهٔ آنفه شرحنده بیان اولنمشدر [١].

ماده ١٥٤٢

﴿خصومته وکالت، صلحه وکالتی مستلزم اولماز.﴾ نته‌کیم صلحه وکالت خصومته وکالتی دخی مستلزم اولماز، مجمع الانهر فی الوکالة.

﴿بناء علیه برکیمسه آخر کمسنه‌یی﴾ برشخص ایله اولان ﴿دعواسنه وکیل ایدوبده او﴾ وکیل ﴿دخی بلا اذن﴾ الموکل ﴿اول دعوادن﴾ شخص مرقوم ایله ﴿صلح اولسه﴾ صلح مذکور ﴿صحیح یعنی نافذ اولماز﴾ ده دعوی حالی اوزره قالیر. وبو صلح فضولی و «١٥٤٤» ماده‌ده‌کی احکام جاری اولور.

«بلا اذن» دینلمسیله اشارت اولنیورکه وکیل بالخصومه موکلی طرفندن صلحه دخی مأذون اولنجه صلحی صحیح اولور «١٤٥٩» ماده‌یه وشرحنه باق.

ماده ١٥٤٣

قاعده: صلح وکیل طرفندن عقد اولندقده بوصلح اکر

---

[١] وکذا المتولی لوابراء المشتری من الثمن یصح عندهما جامع الفصولین.

معاوضهٔ اسقاطیه ایسه یعنی وکیلك سفیر محض بولندیغی عقوددن بولنسه بدل صلح وکیله لازم کلمیوب موکله لازم کلیر . زیرا بوصلح اسقاط اولوب اسقاطده ایسه موکله اضافت لازم وبونده وکیل سفیر محضدر. بناءعلیه آنك التزامی اولمدیغجه آکا نسنه لازم اولماز، تکملهٔ ردمحتار ونتایج الافکار.

اسقاط اولان صلحلر شونلردر: اولاً، موکلك ذمتنده ثابت بولنان دیندن عین جنسدن برمقدار اوزرینه ؛ ثانیاً، دم عمددن؛ ثالثاً ، جنایت فیمادون النفسدن ؛ رابعاً ، نکاحدن واقع اولان صلحلردر. ایمدی بو صلح کرك عن قرار اولسون وکرك عن انکار یاعن سکوت اولسون وکیل ضامن اولمدیغجه بدل صلح موکله لازم کلیر ، کفایه. خامساً، صلح ، دینك بر مقداری اوزرینه اولمیوبده مدعابه برمالدن دیکر مال اوزرینه عن انکار اولور ایسه مدعابه ایله بدل صلح کرك ایکیسیده عین وکرك ایکیسیده مختلف الجنس دین اولسون بدل صلح موکله لازم کلیر. زیرا صلح عن انکار اسقاط حقی تضمن ایدر، کفایه .

بو صلح اکر مبادله و معاوضهٔ مالیه ایسه وکیل عقدی نفسنه مضاف قیلنجه بدل صلح وکیل اوزرینه لازم کلیر. زیرا بو صلح بیع کبی اولوب عقد بیعده حقوق مباشره راجع اولدیغی مثللو عقد بیع منزلنده بولنان بوصلحده دخی حقوق عقد مباشره راجع اولور. صوکره وکیلده موکله رجوع ایدر، تکملهٔ

رد محتار. اما وكيل عقدى موكله مضاف قيلار ايسه بنه موكله لازم كلير .

شويله‌كه (بركيمسه) يعنى مديون (كندى) عليهنه اقامه اولنان (دعواسندن) مدعى ايله (صلح اولمق اوزره ديكرينى توكيل ايدوبده اودخى بالوكاله) بربدل اوزرينه (صلح اولدقده مصالح عليه موكل اوزرينه لازم كلير.) اكر صلح ، معاوضه‌يه محتمل دكل ايسه؛ دينك بر مقدارى اوزرينه صلح كبى .

بوصلح كرك عن انكار ياعن اقرار ياعن سكوت اولسون [١] زيرا آنفاً ذكر اولنديغى اوزره صلح مذكور اسقاط محض اولوب وكيل بونده سفير ومعبردر، مجمع الانهر ودرمختار.

(وكيل آنكله) يعنى مصالح عليه ايله (مؤآخذ ومطالب اولماز.) «١٤٦٢» ماده‌يه باق. فقط بوتقديرده وكيل بدل صلحى كنديلككندن اعطا ايتسه صحيح وموكله رجوع ايدر. زيرا صلح ايله امر، ضمان ايله امردر ، عبدالحليم . [٢]

(مكركه وكيل ، مصالح عليهه ضامن اولا . اوحالده وكيل كفالتى حسبيله) مصالح عليه ايله (مؤآخذه اولنور .) و بدل صلح ، كفالتى حسبيله وكيلدن دخى آلنير. «٦٣٤» ماده‌يه باق . اوده موكلنه رجوع ايدر . ولوكه موكلنك امرى بولنمقسزين

---

[١] وكذا اذا صالح عن اقرار اوسكوت اوانكار فى دم العمد

[٢] لعدم توقف صحته على الامر فيصرف الامر الى اثبات حق الرجوع بزازيه .

ضامن اولسون. چونكه بلاامر صالح دخی جائز اولدیغی جهتله صالحده امرك فائده‌سی اولمق لازم كلوب بوده صلح ایله امر، بدل صلحك اداسیله امری متضمن اولمسندن عبارتدر، تكملهٔ ردمحتار.

﴿ وبرده ﴾ صلح، بیع كبی اولور. یعنی ﴿ وكیل ﴾ بالصلح ﴿ عن اقرار برمالدن ﴾ دیكر ﴿ مال اوزرینه ﴾ ومثلا اون آلتون آلاجقدن اللی مجیدیه اوزرینه یاخود برقصراقدن دیكر برقصراق اوزرینه ﴿صلح اولوبده صلحی نفسنه مضاف قیلارایسه اول وقت وكیل موآخذه اولنور . یعنی بدل صلح ، آندن آلنیر . ﴾ زیرا بوصلح ، معاوضات مالیه‌دن اولوب معاوضات مالیه‌ده ایسه حقوق عقد وكیله راجع اولور، زیلعی[١] . «١٤٦١» ماده‌یه باق.

﴿ اودخی ﴾ بدل صلح ایله ﴿موكله رجوع ایدر . ﴾ اما بوصلح، عن اقرار اولمیوبده عن انكار اولور ایسه بدل صلح ، وكیله لازم كلز . صلح ، كرك عن مال بمال وكرك سائر صورتله اولسون وایستر دم عمددن ویا دیندن و ایستر غیردن اولسون . زیرا بو صلح ، مدعی علیه جانبندن فداء یمین و قطع نزاعدر . بوایسه موكله عائددر. وكیله دكل، تكملهٔ ردمحتار .

خلاصه ، بدل صلح موكله ایكی صورتده لازم كلیر :

برنجیسی، صلح معاوضات اسقاطیه‌دن اولورایسه‌كه بوده درت وجهله اولاجغی آنفا ذكر اولندی .

---

[١] اما لواضافه الی الموكل فلا یلزمه شیء بل یطالب الموكل بالعوض.

ایکنجیسی ، صلح معاوضات مالیه‌دن اولوبده وکیل عقد صلحی موکله مضاف قیلار ایسه .

وبدل صلح وکیله ایکی صورتده لازم کلیر :

برنجیسی ، معاوضات اسقاطیه‌ده وکیل بدل‌صلحه کفیل اولور ایسه .

ایکنجیسی ، معاوضات مالیه‌ده وکیل صلحی نفسنه مضاف قیلار ایسه [۱] .

(مثلا وکیل) موکلنك دینی اولان بیك غروشدن (بالوکاله شوقدر) مثلا بش یوز (غروش اوزرینه) دائن ایله (صلح اولدقده اول مبلغی) ـ بش یوز غروشی ـ (موکلك) داینه (ویرمسی لازم کلیر . وکیل آندن) یعنی بدل‌صلح اولان مذکور بش یوز غروشدن (مسئول) ومطالب (اولماز. فقط) وکیل داینه (سن) فلانك دعواسندن (شوقدر غروش اوزرینه صلح اول بن) بدل‌صلحه (کفیلم دیمش ایسه) وداین دخی وکیل ایله بویله‌جه صلح اولسه (اول حالده بو آقچه) ـ بش یوز غروش ـ کفالتی حسبیله (وکیلدن آلینیر. اودخی) «٦٥٧» ماده‌یه مبنی (موکلنه رجوع ایدر .)

(وبرده عن اقرار) مدعا به اولان بر (مالدن) دیکر بر

---

[۱] کما لوقال صالحنی من دعواك علی الف درهم نفذ الصلح علی المأمور ویجب المال علی المأمور ثم یرجع به علی الآمر لانه اضاف الصلح الی نفسه وهو مأمور فیکون بمنزلة الوکیل بالشراء خانیه .

﴿مال اوزرينه صلح واقع اولوبده وكيل، سن فلانك دعواسندن بتمله صلح اول ديه‌رك﴾ تعبير آخرله عقدى نفسنه بالاضافه ﴿عقد صلح ايتمش ايسه بيع حكمنده﴾ وبيعده حقوق عقد عاقده راجع ﴿اولديغى جهتله بوصورتده دخى بدل صلح وكيلدن آلنير. اودخى موكلنه رجوع ايدر.﴾ ووكيل بالصلح عقدى موكله مضاف قيلار ايسه بدل صلح دخى موكله لازم كلير، مجمع الانهر.

ماده ١٥٤٤

﴿ايكى كشى بيننده اولان دعوادن﴾ عاقل وبالغ اولان ﴿آخر بركمسنه فضولى اولارق يعنى بلا امر﴾ المدعى عليه [١] معاوضه‌يه حمل ايديله‌ميه‌جك برصلح ايله ﴿صلح اولدقده﴾ بونده ايكى وجه واردر:

وجه اول — اوفضولى، صلحى اكر نفسنه مضاف قيلار ومثلا فلان ايله اولان دعواكدن بتمله بيك غروشه صلح اول ديوبده اوده صلح اولور ايسه صلح صحيحدر. و ضامن اولمسه وبدل صلحى كندى مالنه يا ذمتنه مضاف قيلمسه بيله بدل صلح اوفضولى‌يه لازم كلير. زيرا فضولى صلحى نفسنه مضاف قيلمسيله اوزرينه نافذ ومدعى عليهدن اسقاط يمين مقابله‌سنده بدل صلحى التزام أيلمش اولور. وفضولى بدل صلح ايله مدعى عليهه رجوع ايده‌مز. اكر امريله دكل ايسه، خانيه و ردمحتار.

---

[١] « بلاامر ديلدى. زيرا امريله اولور ايسه اوكمسنه مدعى عليهك وكيلى و «١٥٤٣» ماده‌نك حكمى جارى اولور.

وجه ثانی ـ اوفضولی عقد صلحی اکر مدعی علیه‌یه مضاف قیلار ایسه یعنی فلان ایله اولان دعوادن آنك ایله صلح اول دیرایسه بوتقدیرده بش صورت واردر؛ درت صورتده صلح لازم وبشنجی صورتده موقوف اولور. وجه حصر شودرکه فضولی بدل صلحی یا ضامن اولور؛ یا اولماز. ضامن اولمینجه صلحی یا مالنه مضاف قیلار؛ یا قیلماز. قیلمینجه یا نقد یا عرضه اشارت ایدر؛ یا ایتمز. ایتمینجه یا عوضی تسلیم ایلر؛ یا ایتمز، ردمحتار. بونلرك هر بری بروجه آتی ایضاح اولنور.

فضولینك صلحی نفسنه یا مدعی علیه‌یه مضاف قیلمسی صورتلری آنفاً ذکر ایدلدی. فقط فضولی مدعی‌یه: فلان ایله اولان دعوادن بیك غروشه سنکله صلح اولدم دیدکده بعض فقهایه کوره وجه اول قبیلندن اولارق بوسوزله صلح فضولی اوزرینه نافذ وبدل صلح هرحالده کندی اوزرینه لازم اولور. وبعض فقهایه کوره وجه ثانی قبیلندن اولارق بونده دخی تفصیلات اتیه جاری اولور، خانیه.

صور مذکوره‌نك برنجیسی ـ اوفضولی (اکر بدل صلحه ضامن اولور ایسه) مثلا «فلان ایله اولان دعوادن آنکله بیك غروشه صلح اول مبلغ مذکوری بنم ضامن اولمقاغم اوزره» دیسه‌ده اوده قبول ایتسه صلح تمام وصحیح اولور. زیرا بوصورتده مدعی علیه ایچون حاصل اولان انجق برائت اولمغله مدعی علیه کندی برائتنی کندیسی تحصیل ایده‌بیله‌جکی کبی آنك برائتنی

اجنبی دخی تحصیل ایده بیلیر . بوصورتده بدل صلح ، فضولی اوزرینه عقدی سببیله لازم کلسه بیله ـ زیرا سفیردر ـ ضمانی سببیله لازم کلیر ، زیلعی وهدایه . وبوفضولی ، بلا امر ضامن اولدیغی بدل صلحده متبرع اولوب مدعی علیهه مراجعت ایده مز . اما امریله ضامن اولور ایسه متبرع اولماز ، هدایه وکفایه . ومصالح فضولی مدعا بهه مداخله ایده میوب یعنی بدل صلحی بن ویردیکم جهتله مدعا به بنمدر دیه میوب مدعا به مذکور کیمک یدنده ایسه ینه آنک اولور . زیرا بوصلحک تصحیحی بطریق الاسقاطدر ، هدایه و زیلعی . مدعی علیهک مقر یا منکر اولمسی صورتلرنده بر فرق اولمیوب فضولی ایکی صورتده دخی مدعا بهه مداخله ایده مز ، هدایه . فضولینک بوصورتده بدل صلح ایله موآخذه اولنمسی کفالت ایله ـ بو ضمان کفالتدن معدود ـ دکلدر . زیرا کفالت ، انجق اصیل اوزرینه مالک وجوبندن صوکره اولابیلوب حال بوکه مدعی علیه منکر اولنجه آنک اوزرینه نسنه لازم کلمز ، خانیه . فیه نظر انظر الی «٨١» مادة وشرحها .

ایکنجیسی ، ﴿ یاخود ﴾ فضولی بدل صلحه ضامن اولمیوبده ﴿ بنم فلان مالم ﴾ مثلا شو بیك غروشم یا شو آتم ﴿ اوزرینه ﴾ صلح اولدم ﴿ دیه بدل صلحی کندی مالنه ﴾ یعنی نفسنه اضافه ایتدیکی ماله ﴿ مضاف قیلار ایسه ﴾ صلح صحیح اولور . زیرا مصالح فضولی ، وقتا که صلحی مالنه مضاف قیلدی آنک تسلیمنی التزام ایلمش وتسلیم بدنه دخی مقتدر بولنمش اولمغله صلح صحیح

وتسليم بدل صلح لازم اولور، هدايه ومجمع الانهر وزيلعى .

اوچنجيسى ، (وياخود) ضامن اولماز وبدل صلحى بنم مالم عباره‌سيله كندى مالنه‌ده مضاف قيلمازده (شو مبلغ ياخود شو ساعت اوزرينه ديه ميدانده) وكندى ملكى (اولان نقوده ياعروضه اشارت ايدرايسه) صلح صحيح اولور. زيرا مشاراليه اولان بدل صلح كندى مالى اولمق شرطيله تسليم ايچون تعين ايدوب بونكله صلح تمام اولور، مجمع الانهر. ايكنجى واوچنجى صورتلر آره‌سنده فرق شودركه فضولى ، ايكنجيده صلحى ، نفسنه نسبت ايتديكى مالنه مضاف قيلديغى حالده اوچنجيده بدل صلح حد ذاتنده كندى مالى اولوب فقط عقدصلح اثناسنده نفسنه نسبت ايلمه‌مشدر. بو، شايان اهميت برفرق اولمامغله زيلعى بونلرى برصورت صايارق جمله‌سنى درت صورت عد ايدر.

دردنجيسى ، (ياخود ضامن اولميوب وكندى مالنه) يعنى نفسنه مضاف قيلديغى ماله (اضافه يا اشارت دخى ايتميوبده على الاطلاق شوقدرغروش اوزرينه صلح اولدم دير واولمقدارمبلغى تسليم ايدرايسه) صلح صحيح اولور. زيرا بدل صلحك تسليمى بدل مذكورك مدعى يه سالم قالمسنى موجب وحصول مقصوددن طولايى تماميت عقدى مستلزم اولور [١] .

اما شو مواضعده مدعى ايچون عوض حاصل اولنجه

[١] فصارفوق الضمان والاضافة الى نفسه مجمع الانهر وتكمله رد محتار.

رضاسی تام ومدعی علیه دخی بری اولوب فضولیٔ مصالح ایچون مصالح عنهدن نسنه یوقدر [٢].

لزوم تسلیم، صورت رابعه‌یه حصر ایدلمسندن مستفاد اولور که ایکنجی واوچنجی صورتلرده تسلیم بدل صلح، صحت وتمامیت صلحده شرط اولمیوب تسلیم ایتمسه بیله صلح صحیح وتسلیمه مجبور اولور، عبد الحلیم.

(اشبودرت صورتده دخی صلح صحیح واول) فضولی اولان (کمسنه متبرع اولور.) زیرا بلا امر المدعی علیه بومعامله‌یی یاپمشدر، مجمع الانهر و در منتقی.

شرحا ذکر اولندیغی اوزره بوماده‌ده‌کی فضولیدن مقصود تبرعه اهل یعنی عاقل وبالغ بولنان فضولیدر. زیرا فضولی تبرعه اهل اولمدیغی صورتده — فضولی صبی مأذون یا غیر مأذون اولمق کبی — صلح صحیح اولماز. ودعوی حالی اوزره قالیر. «٩٦٧» ماده‌یه باق.

تتمه: ورثه یدنده بولنان بر عقارده برکیمسه برحقی ادعا وبودعواسنی بر قاچ وارث مواجهه‌سنده اقامه ایدوب بواثناده بعض ورثه غائب بولنسه‌ده مدعی وورثهٔ حاضره ایله برمال اوزرینه

---

[٢] لانه سفیر ومعبر. بخلاف ما اذا صالح عن عین فی ید المدعی علیه وهو مقر به انه للمدعی حیث یملك العین لانه معاوضة من کل وجه فیکون مشتریا لنفسه من مالکه فیملکه اذا لشراء لایتوقف اذا وجد نفاذا بل ینفذ علیه زیلعی.

جمله حقندن صلح اولسه جائز وورثهٔ حاضره بوصلحده شركاسی حقنده متبرع اولور . فقط ورثهٔ حاضره مدعينك حقی بالخاصه وارث مصالح ايچون اولمق وديكرلری ايچون اولمامق اوزره صلح اولسه‌لر بوده جائزدر [١] .

بدل‌صلحك سلامتندن فضولیٔ مرقومك مسؤليتی: فضولیٔ عاقل وبالغ بويله صلح اولدقدن صوكره بدل‌صلح بالاستحقاق ضبط اولنديغی ياخود زيوف چيقديغی تقديرده نظر اولنور . صورت اوليده يعنی فضولی بدل صلحه ضامن اولنجه فضولیٔ مرقوم بدل‌صلح ايله مطالب اولور. زيرا ضمان ايله التزام أيلمش اولديغی جهتله ذمتنده دين اولور. اما وجوه وصور ثلاثهٔ باقيه‌ده مطالبه اولنه‌ماز . زيرا مصالح ، شیٔ معينك تسليمنی تبرعا ملتزم اولوب بشقه مالدن ايفايه متعهد اولمديغی جهتله بشقه مال لازم كلمز [٢] . فقط مدعی دعواسنه رجوع ايده بيلير . زيرا مجانا ترك حقه راضی اولمامشدر، زيلعی وابوالسعود .

بشنجيسی، (واكر دردنجی صورتده يعنی اطلاق صورتنده [٣] بدل‌صلحی تسليم ايتمز ايسه مدعی‌عليهك اجازتنه موقوف اولوب

---

[١] لان هذا الوارث يتملك حق المدعی بهذا العقد ثم يقوم مقام المدعی فی اثبات حقه ان اثبت سلم له وان لم يقدر علی اثباته بطل الصلح فی حصة الشركا ويرجع علی المدعی بحصة ذلك من البدل خانيه .

[٢] اذ ليس علی المحسنين من سبيل .

[٣] ای وان لم يضمن ولم يضف ولم يشر .

اكر) مدعى عليه صلحى (مجيز اولور ايسه صحيح) اولور . زيرا اجازت ابتداء توكيل منزلنده و توكيلده كى حكم دخى بومركزده در ، شبلى . (و بدل صلح مدعى عليه اوزرينه لازم اولور .) زيرا مدعى عليه بو بدلى اختياريله التزام أيلمشدر . و اجنبئ فضولى آره دن چيقوب آكا نسنه لازم كلمز ، خانيه. (واكر) مدعى عليه صلحى (مجيز اولماز ايسه باطل اولور .) خانيه .

مدعى عليهك مقر يا منكر وبدل صلحك عين يا دين اولمسى مساويدر . زيرا مصالح ، بدل صلحى نفسنه يا مالنه مضاف قيلمديغى كبى ضامن دخى اولمامغله بدل مذكور آنك اوزرينه لازم كلديكى مثللو فضولينك مدعى عليه اوزرينه بركونا ولايتى اولمديغندن مدعى عليه اوزرينه ايجابى دخى غير ممكن ومدعينك بلا عوض سقوط حقى رضاسنه مخالف اولديغنه مبنى بوصلح موقوف اولدى ، كفايه وخانيه ومجمع الانهر .

(و دعوى حالى اوزره قالير .) زيرا مجله نك «٥٢» ماده سى حكمنجه برشى باطل اولدقده آنك ضمننده كى شى دخى باطل اولور .

باب ثانی

﴿ مصالح علیه ایله مصالح عنهك بعض احوال وشروطنی بیاننده در ﴾

١٥٤٥ ماده

صلح، هانکی عقده قریب ایسه آکا حملی لازم وصلحده دخی اوعقدك شرائطی بولنمق لابددر. زیرا عاقلك تصرفی بقدر الامکان تصحیح ایدلملیدر، بحر وعبد الحلیم. «٦٠» ماده یه باق.

بناء علیه (مصالح علیه) معلوم عقار، عروض، مکیل ویا موزون معین کبی (عین ایسه) عقد واقع بیع وبونلر (مبیع حکمنده واکر) مصالح علیه غیر معین مکیل، موزون، آلتون وکومش کبی (دین ایسه) کذلك عقد واقع بیع وبونلر (ثمن) ومصالح علیه منفعت ایسه عقد صلح اجاره (حکمنده اولور.) شوحالده ثمن مبیعك پشین ومؤجل اولمسی جائز اولدیغی کبی بدل صلحك دخی پشین ومؤجل ولمسی جائزدر، بزازیه.

بوجهتله صلح بعضا بیع وبعضا اجاره اولور.

فقط عقود معلومه نك هیچ برینه حمل وارجاعی ممکن اولامیان صلح دخی واردر: ایکی طرفدن اقامه اولنان جنایت عمد دعواسندن صلح کبی، عبد الحلیم.

(بناء علیه بیعده مبیع یاخود ثمن اولمغه صالح اولان) هر (شی صلحده بدل صلح اولمغه دخی صالح اولور.) بوجهتله

عروض، عقار، معين مكيلات وموزونات مبيع اولمغه صالح اولديغى كبى بدل صلح دخى اولابيلير .

اما بيعده مبيع اولمغه صالح اولميان بعض شيلر واردركه بدل صلح اولمغه صالح اولور. شويله كه «١٥٤٧» ماده‌ده بيان اولنديغى اوزره بركيمسه ديكر كمسنه‌نك يدنده بولنان خانه‌دن واول كمسنه دخى آنك يدنده‌كى باغچه‌دن بر حق دعوى ايدوبده ايكيسى دخى تعيين مدعا ايتمكسزين دعوالرندن واز كچمك اوزره واقع اولان صلحده حق، معلوم اولمديغنه مبنى «٢٠٣» ماده‌ده ذكر اولنديغى اوزره مبيع اولاماز ايكن بدل صالح اولدى.

وكذلك بيعده مبيع اولمغه صالح اولمايان بعض شيلر واردركه بدل صلح اولمغه دخى صالح دكلدر . مادۀ آتيه شرحنده ذكر اولنه‌جغى اوزره لاشه و حر اولان بنى آدم مبيع وبدل صلح اولمغه صالح دكلدر.

وينه بو جهتله شوقدر غروش، غير معين، غير مشار اليه شوقدر كيله مكيلات ثمن مبيع اولمغه صالح اولديغى كبى بدل صلح دخى اولابيلير. اما بيعده ثمن مبيع اولمغه صالح اولمايان شيلرك بعضيلرى دخى بدل صلح اولمغه صالحدر . «١٥٤٧» ماده‌يه باق .

١٥٤٦ ماده

﴿ مصالح عليه ، مصالحك مال وملكى اولمق شرطدر . ﴾

تعبير آخرله مصالح عليه ايكى شرطى حائز بولنمليدر :

برنجيسى، مال وملك اولمليدر. بناء عليه لاشه و حر اولان

بنی ادم کبی مال اولمایان برشی بدل صلح قیلنیر ایسه صلح صحیح اولماز .

ملك دینلمکله منفعته دخی شامل اولدی. چونکه مصالح علیه مال اولابیله جکی کبی منفعت دخی اولابیلیر . معین حیوانه وقت معینده رکوب، معین اراضی یی وقت معینده زراعت ومعین خانه ده وقت معلومده سکنی کبی، تکملهٔ ردمحتار .

ایکنجیسی، اومال وملك مصالحك اولملیدر .

(بناء علیه مصالح باشقه برکیمسه نك) تعیین ایله متعین وعین اولان (مالی بدل صلح اولارق) حین عقد صلحده ذکر ایله مدعی یه (ویرسه) اوکمسنه مجیز اولمینجه (صلحی صحیح اولماز .) «٩٦» ماده یه باق . مثلا مدعی علیه باشقه بر کمسنه نك استری اوزرینه صلح اولسه صحیح اولماز [١] . فقط اوکمسنه مجیز اولور ایسه صلح صحته انقلاب ومذکور استرك قیمتنی اوکمسنه مدعی علیهدن اخذ ایدر.

اما باشقه کمسنه نك مالی اولان مصالح علیه ، عین اولمیوبده دین اولور ایسه یاخود تعیین ایله متعین اولمایان عین یعنی آلتون یا کومش اولسه اوکمسنه مجیز اولمسه بیله صلح صحیح اولور. ومصالح علیهك مثلنی مصالح طرفندن مدعی یه ویرلمك لازم کلیر .

---

[١] نته کیم « ١٥٥٠ » مادده ذکر اولندیغی اوزره بدل صلح بالاستحقاق ضبط ایدلسه صلح باطل اولور.

«١٥٤٨» ماده شرحنه باق. مصالح عنهه عائد شرطلر دخی «١٥٣٤» ماده شرحنده بیان ایدلمشیدی.

ماده ١٥٤٧

(كرك مصالح عليه وكرك مصالح عنه) ایکیسیده (قبض وتسلیمه محتاج ایسه) ایکیسنك و یالکز بری قبض وتسلیمه محتاج ایسه یالکز آنك اولا (معلوم)، ثانیا مقدور التسلیم، ثالثا تسلیمی غیر مضر (اولمسی لازمدر.) زیرا بدلك جهالتی باعث نزاعدر، مجمع الانهر وکفایه.

بوجهتله بدل صلح مجهول یاخود فراری حیوان ودکزده‌کی بالق وهواده‌کی قوش کبی غیر مقدور التسلیم وبرخانه‌نك دیركی وبر یالطونك قولی کبی تسلیمی مضر اولور ایسه صلح صحیح اولماز، تکمله‌ٔ ردمحتار.

ینه بوجهتله مصالح عنه محتاج تسلیم وتسلم ایکن مجهول اولور ایسه صلح جائز اولماز. شویله‌كه مدعی، برخانه‌دن برحق دعوی ایدوبده نه‌دن عبارت ایدوکنی بیان ومدعی علیهه تسلیم ایتمه‌مش ایکن مدعی علیه شوقدر غروش بدل صلح ویرمك ومدعی دخی اوحقی مدعی علیهه اعطا ایلمك اوزره صلح اولسه‌لر صحیح اولماز، خانیه.

کیفیت معلومیت — مصالح علیه ایله مصالح عنهك کیفیت معلومیتلری بروجه آتی ایضاح اولنور؛ شویله‌كه:

مصالح عليه ، ميدانده موجود ايسه آكا اشارت اولنور ،
بوصورتده مقدار و وصفنك بيانى شرط دكلدر . وبدل صلح
نقدك غيرى ايسه عقد مشار اليهه تعلق ايدر . مثلا برخانه دعواسندن
شو يغين بغداى اوزرينه صلح وقوع بولدقده او يغين بغدايك
مقدارى يعنى قاچ كيله ايدوكى معلوم اولمسه بيله صلح صحيح
اولديغى كبى عقد او يغين بغدايه تعلق ايده جكى جهتله مصالح
او يغين بغدايى آليقويوبده مثلندن اول مقدارينى ويرمكه صلاحيتى
يوقدر ، بزازيه .

وميدانده موجود اولماديغى تقديرده صلحده بدل اعتباريله
بش وجه واردر :

وجه اول ، بدل صلح آلتون يا كومش اولور . ايمدى
مصالح عليه ، نقدين ايسه آكا اشارت كافى اولوب مقدارينك
بيانى شرط دكلدر . وعقد مشار اليهه تعلق ايتمز . « ٢٤٣ »
ماده و شرحنه باق . و ميدانده دكل ايسه آلتون ديه جنسنى
و شو قدر ديه مقدارينى بيان ايتمك لازمدر . لكن اجلك
بيانى لازم كلمز ايسه ده بيان ايدلدكده اجل دخى لازم اولور ،
بزازيه . اما وصف نقدينك بيانى لازم دكلدر . زيرا ناسك
معاملاتى بيان وصفدن مغنى اوله رق نقد غالبه مصروف اولور .
يعنى وصفى ونه درلو آلتون اولديغى بيان اولنمقسزين شوقدر
آلتون ديه بدل صلح تعيين قيلنسه او بلده ده نه درلو آلتون متداول

ایسه عقد صلح آکا مصروف اولور. کومشده دخی حکم بویله‌در. او بلده‌ده متنوع آلتون متداول اولنجه‌او بلده‌ده هانکی آلتون رواجده غالب ایسه آکا مصروف اولور، عبدالحلیم وتکمله‌ٔ ردمحتار.

﴿ واکر ﴾ مصالح علیه ومصالح عنه ﴿ قبض وتسلیمه محتاج دکل ایسه معلوم اولمسی شرط دکلدر . ﴾ زیرا بو حالده مجهولیت ساقط اولوب بوایسه‌مضردکلدر، ابوالسعود وتکمله‌ٔ ردمحتار .

وجه ثانی ، بدل‌صلح حمل ومؤنتی بولنمیان مکیل یا موزون اولور. بوصورتده قدر وصفتك‌بیانی لازمدر. زیرا بونلر اعلا، ادنی واوسط اولابیله‌جکندن بونك بیانی اقتضا ایتدی .

وجه ثالث ، بدل‌صلح، حمل ومؤنتی بولنان مکیل یا موزون اولور. بوتقدیرده قدر، صفت ومکان تسلیمك عندالامام‌الاعظم بیانی لازمدر ، وعقد مسمایه تعلق ایدر .

وجه رابع، بدل‌صلح ثوب اولور. بوصورتده ذراع‌وصفت واجلنك ذکری لازمدر [١] .

وجه‌خامس، بدل‌صلح‌حیوان‌اولور. بوصورتده‌حیوانك‌معلوم اولمسی لازمدر [٢] .

صلحك وجوه اربعه‌سی: خلاصه صلح، درت وجه اوزره

---

[١] اذ الثوب لایکون دینا الافی‌السلم وهوعرف مؤجلا .

[٢] اذ الصلح من‌التجارة والحیوان لایصلح دینا جامع‌الفصولین وبزازیه و ردمحتار .

اولور : ١ معلومدن معلوم ؛ ٢ مجهولدن معلوم ؛ ٣ معلومدن مجهول ؛ ٤ مجهولدن مجهول اوزرینه اولور. ایکی اولکی صحیح وایکی صوکره‌کی فاسددر، مجمع الانهر .

﴿مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده بولنان برخانه‌دن واول کمسنه دخی آنك یدنده بولنان باغچه‌دن برحق دعوی ایدوبده ایکیسی دخی﴾ اوحق، خانه یا باغچه‌نك نصفی یا ثلثیدر دیه ﴿تعیین مدعا ایتمکسزین دعوالرندن واز کچمك اوزره صلح اولسه‌لر صحیح اولور.﴾ زیرا بوصورتده مصالح عنه ومصالح علیه اسقاط ایدلمش اولمغله جهالت ساقطه بادیٔ نزاع اولمدیغی کبی قبض وتسلیمه دخی محتاج دکلدر .

نته‌کیم برکیمسه دیکر کمسنه‌دن مقداری غیر معلوم آلتون آلاجغی اولوبده معین برعرض اوزرینه صلح اولسه صحیح اولور. زیرا ثمن هرنه‌قدر مجهول ایسه‌ده محتاج تسلیم اولمامغله مانع جواز دکلدر، خانیه .

١٦١٩ ماده‌ده بیان اولندیغی اوزره دعواده مدعا بهك معلوم اولمسی شرط اولوب مجهول اولور ایسه دعوی صحیح اولمیه‌جغی جهتله بومثالدن وکذا مثال آتیدن آکلاشیلیرکه دعوای فاسد الوصفدن صلح صحیح اولور. اما دعوای باطله‌دن صلح صحیح دکلدر، ابوالسعود . «١٥٣١» ماده شرحنه باق .

﴿کذلك برکیمسه دیکرك یدنده‌کی خانه‌ده برحق دعوی

ایدوبده تعیین مدعی ایتمکسزین مدعی‌علیه آکا بر بدل معلوم ویرمك و او) کیمسه (دخی ترك دعوی ایتمك اوزره صلح اولسه‌لر صحیح اولور.) زیرا مجهول اولان مصالح‌عنه قبض و تسلیمه محتاج دکلدر . وقبض وتسلیمه محتاج اولان مصالح علیه ایسه معلومدر. (اما مدعی ، مدعی‌علیه) غیرمعین (بدل) یاخود مال یا برقاچ غروش (ویرمك و او دخی آکا حقنی تسلیم ایتمك اوزره) مذکور حق، بدل ، مال ویا غروش نه قدر ایدوکنی تعیین ایتمکسزین (صلح اولسه‌لر صحیح اولماز .) زیرا مصالح‌علیه و مصالح‌عنهك ایکیسیده قبض و تسلیمه محتاج اولدیغی حالده مجهول بولنمشدر .

کذلك بر کیمسه دیکرك یدنده بولنان خانه‌دن برحق دعوی ایدوبده تعیین مدعا ایتمکسزین مدعی‌علیه ، آکا غیر معلوم بدل ویرمك و اودخی ترك دعوی ایتمك اوزره صلح اولسه‌لر صحیح اولماز . زیرا مصالح عنه ، قبض وتسلیمه محتاج دکل ایسه‌ده مصالح علیه قبض وتسلیمه محتاج اولمغله آنك جهالتی صلحی افساد ایدر .

نته‌کیم بر کیمسه دیکر کمسنه یدنده کی خرمالغی ادعا ومدعی‌علیه انکار ایدوبده مدعی‌علیه مذکور خرمالغك بوسنه ویره‌جکی میوه مدعی یه عائد اولمق اوزره صلح اولسه جائزاولماز. زیرا مصالح علیه معدوم ومجهولدر، خانیه .

باب ثالث

مصالح عنه حقنده اولوب ایکی فصلی مشتملدر

مصالح عنهك انواعی : مصالح عنه درت نوعدر :

نوع اول ، دعوی المالدر . مادهٔ آتیه ایله آنی معقب مواده باق . ایمدی صلح ، بعضا بیع ، بعضا اجاره و بعضا افتداء یمین وقطع خصومت اولور . شویله که صلح ، مال اوزرینه عن اقرار واقع اولنجه هر ایکیسی ـ مدعی ومدعی علیه ـ حقنده بیع اولور . وعن انکار یا عن سکوت واقع اولورسه مدعی حقنده بیع معناسنه ومدعی علیه حقنده افتداء یمین وقطع خصومت اولور . ومنافع اوزرینه واقع اولورسه اجاره اولور ، زیلعی . نته کیم مواد آتیه ایله ایضاح اولنیور .

ایکنجیسی ، دعوی المنفعه اولور . ایمدی اجاره صورتیله تملیك منافعه مقابل اخذ عوض جائز اولدیغی کبی صلحا دخی جائز اولور ، کفایه .

مثلا برکیمسه متوفانك فلان خانه سنده کی سکنایی کندیسنه وصیت ایتدیکنی آنك وارثندن دعوی وعن اقرار یا عن انکار یا عن سکوت برآت یاخود فلان بستانله برسنه مدتله انتفاع ایتمك اوزره صلح اولسه صحیح اولور . لکن مصالح عنه اولان منفعت ایله مصالح علیه اولان منفعت مختلف الجنس اولملیدر . مار البیان

مثالده اولدیغی کبی . متحد الجنس اولورسه صحیح اولماز . «٤٦٣» ماده شرحنه باق، مجمع الأنهر .

نته کیم موجر، اجاره‌یی یا مقدار مدت یا اجرتی انکار برله صلح اولسه صحیح اولور، بحر .

اوچنجیسی، حق شرب، شفعه وحق مرور کبی دعوی اولور . «١٥٥٥» ماده‌یه باق . بو اوچنك نفسندن دخی صلح جائز اولور . یعنی نفس مال، نفس منفعت، نفس حق شرب ونفس حق مروردن صلح اولمق دخی صحیح اولور. «١٥٥٥» ماده‌نك شرحنه باق .

دردنجیسی ، دعوی الجنایة اولور . قتل کبی . دعوی الجنایة فی النفس مصالح عنه اولابیله‌جکی کبی دعوی الجنایة فیما دون النفس دخی مصالح عنه اولور. شج رأس وقطع عضو کبی . بونلر کرك عمدا وکرك خطاء اولسون، مجمع الأنهر وکفوی وبحر وزیلعی .

مثلا قصاصدن صلح صحیح اولور . بدل صلح کرك دیتدن زائد وکرك ناقص اولسون . شو قدرکه ولی قصاص صغیر بولندیغی تقدیرده ولی یا وصینك دیتدن ناقص بر بدل اوزرینه قاتل ایله صلح اولمسی صحیح اولماز. بناءعلیه صغیر بالغ اولدقده تماما دیتی قاتلدن آلیر . مکرکه قتل اثبات اولنه‌مدیغی کبی مدعی علیهك یمین ایده‌جکی معلوم اولورسه اوصورتده دیتدن ناقص بر بدل اوزرینه ولی یا وصینك صلح اولمسی صحیحدر. مجنون ایله معتوه بوحکمده صغیر کبیدر، معیار عدالت .

١٥٤٨ ماده

﴿برمال معین دعواسندن﴾ بورادە مال، لفظی مطلق اولەرق ذکر اولنمسیلە آکلاشیلیرکە اومال کرك مثلی وکرك قیمی اولسون اعمدر ﴿عن اقرار صلح اکر مال اوزرینە واقع اولور ایسە﴾ مصالح علیە کرك قیمی اولسون وکرك مدعا بهك جنسنك غیری مثلی اولسون صلح مذکور ﴿بیع حکمندە﴾ وآندە احکام بیع جاری ﴿در.﴾ زیرا بوصلح مالی مالە مبادلە معناسنی افهام ایدن بیع معناسنی تضمن ایلر، مجمع الانهر وتکملهٔ ردمحتار.

ایمدی آتی الذکر صلحلر بیع حکمندەدر:

اولا، مصالح عنە ایلە مصالح علیە عین اولنجە ایکیسیدە قیمی یاخود بری قیمی دیکری مثلی اولور ایسە صلح عن اقرار هرحالدە صحیح وبیع حکمندەدر.

ثانیا، مصالح عنە ایلە مصالح علیە ایکیسیدە مختلف الجنس مثلی اولوب بدل صلح مجلس صلحدە قبض اولندیغی تقدیردە صلح ینە صحیح وبیع حکمندەدر. اما عن اقرار صلح، مدعا بهك جنسی اوزرینە واقع اولدقدە بوندە اوچ صورت واردر:

صورت اولی، اقل اوزرینە اولنجە حط وابرادر. «١٥٥٢» مادەیە باق.

صورت ثانیە، عین مقدار اوزرینە صلح اولنجە قبض واستیفادر. بر کیمسەنك دیکر کمسەدن اون آلتون آلاجغی اولوبدە اون آلتون اوزرینە صلح اولمسی کبی.

صورت ثالثه ، اكثر اوزرينه يعنى مثلا اون آلتون آلاجغندن اون ايكى آلتون اوزرينه صلح اولنجه بوصلح ربا وغير جائزدر، بحر، عبد الحليم و ردمحتار .

بوفقره وجهله اولان صلحك بيع حكمنده اولمسنه اتى الذكر اون مسئله تفرع ايدر :

١ مسئله ، برخانه دعواسندن عن اقرار ياغمور ياغنجه يه قدر ويره سى به كبى معين اولمايان بروقته قدر مؤجل اولمق اوزره شوقدر غروشه صلح اولسه صحيح اولماز . «٢٤٨» ماده يه باق .

٢ مسئله ، مصالح عليه مجهول اولنجه صلح فاسد اولور . «٢٣٨» ماده يه باق، مجمع الانهر .

٣ مسئله ، ثمن مبيعدن اولان بيك غروش آلاجغندن غير معين و ذمتده ثابت اولان مكيل يا موزون اوزرينه صلح اولسه صحيح اولماز . زيرا بيع معدوم اولور [١] .

٤ مسئله ، مدعى مؤجل بيك غروش دعواسندن عن اقرار برمال اوزرينه بعد الصلح اول مالده عيب قديم بولنمغله مدعى خيار عيب ايله فسخ عقد ايتسه اجل عودت ايدر. اما اقالهٔ بيع ايدلسه اجل عودت ايتميوب آلاجق معجل اولور. نته كيم خيار عيب ايله رد صورتنده آلاجغك كفيلى يا رهنى وارايسه كفالت

---

[١] وان نقد فى المجلس وان ذكر شرائط السلم لان رأس المال دين بزازيه .

و رهنيت عودت ايدر . «٢٤٨» ماده شرحنه باق ، بزازيه .

٥ مسئله ، و بيعده اولديغى مثللو ﴿ بونده ﴾ دخى ﴿خيار عيب وخيار رؤيت وخيارشرط جارى اولديغى كبى كرك مصالحعنه وكرك مصالح عليه ﴾ ايكيسيده ﴿ ملك عقار اولديغى تقديرده ﴾ ايكيسنده ده و يالكز بريسى ملك عقار اولديغى صورتده يالكز آنده ﴿شفعه جارى اولور.﴾ كه بونلر بروجه آتى ايضاح اولنور.

خيار عيب — مدعى بدل صلحده عيب قديم بولسه عيب مذكور يسير اولسون فاحش اولسون رد ايده بيلير . «٣٣٧» ماده‌يه باق [١] .

ونقددن بولنان بدل صلح زيوف اولديغى ظاهر اولسه مدعى ، آنى رد ايله جيادينى طلب ايده بيلير . ولوكه حين قبضده كورمش بولنسون.

مثلا مدعى عليهك صلحده بدل ويرديكى آلتون زيف اولديغى كورلمكله مدعى « آل صرف ايت وچمزايسه بكا رد أيله » ديمسيله اوده بالاخذ صرفه چالشديغى حالده چيرەمسه مدعى عليهه رد ايدر. حال بوكه بايع مشترى‌يه مبيعى صات آلمازلر ايسه خيار عيب

[١] ويرجع فى الدعوى ان كان رده بحكم او بغير حكم ولو وجد بما وقع عليه الصلح عيبا ولم يقدر على رده لاجل الهلاك اولاجل الزيادة اولاجل النقصان فى يد المدعى فانه يرجع على المدعى عليه بحصة العيب فان كان الصلح عن اقرار رجع بحصة العيب على المدعى عليه فى المدعى وان كان عن انكار رجع بحصة العيب على المدعى عليه فى دعواه فان اقام بينة وحلفه فنكل استحق حصة العيب منه وان حلف فلا شئ عليه تكمله .

ایله بکا رد ایت دیمسیله اوده صاتلغه چیقاردیغی حالده کیمسه آلامغله رد ایده‌جك اولسه بایعك قبول ایتمه‌مکه حقی واردر. وجه فرق شودرکه داینك قبض ایتدیکی نقود، عین حقی اولمیوب بلکه حقنك مثلیدر. راضی اولمینجه حقی اولمیه‌جغنه وقابض ملك بایعده آنك امریله متصرف عد اوله‌جغنه مبنی حق قابض باطل اولماز. اما بیعده مقبوض حق قابضك عینی وفقط معیب اولوب بایعك صاتت دیمسی بایعك مالنده تصرفله اذن اولمیوب بلکه مشتری کندی مالنده متصرف اولارق رده حقی باطل اولور، خانیه و تکمله‌ٔ ردمحتار.

خیار رؤیت — مصالح بدل صلحی وقت عقدده کورمه‌مش ایسه کوردکده مخیر اولور. «۳۲۰» ماده‌یه باق. نته‌کیم کورلمیان مصالح عنه خیار رؤیت ایله رد اولنه‌جغی کبی، تکمله‌ٔ ردمحتار.

خیار شرط — مصالحلرك ایکیسیده یاخود یالکز بریسی شوقدر کون مخیر اولمق اوزره صلح اولسه صحیح اولور. «۳۰۰» ماده‌یه باق.

ایمدی شو خیارات ثلاثه‌دن بری سببیله صلح رد وفسخ اولنسه منفسخ اولور، عبد الحلیم.

شفعه — برکیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده‌کی ملك خانه‌یی دعوی ایتدکده مدعی علیه اوخانه مدعینك ملکی ایدوکنی اقرارله برابر برملك خانه‌سی اوزرینه صلح اولسه ایکی خانه‌ده شفعه

جاری اولور [١] . اما ایکی یوزغروش اوزرینه صلح اولسه‌لر یالکز مصالح عنهده شفعه جاری اولور . «١٠١٧» ماده‌یه باق . وبدل صلح ایکی یوزغروش اولمیوبده معلوم آت کبی قیمی اولور ایسه او مالك قیمتنی ویره‌رك شفیع مشفوعی آلیر ، تکمله‌ٔ ردمحتار [٢] .

٦ مسئله ، بدل صلح ، محتاج تسلیم ایسه مقدور التسلیم اولمق وتسلیمنده ضرر بولنمامق شرطدر . «١٩٨» ماده‌یه و «١٥٤٧» ماده شرحنه باق هدایه وکفایه [٣] . اما محتاج تسلیم دکل ایسه بوشرط یوقدر [٤] .

٨ مسئله ، بدل صلح عین اولورسه مؤجل اولماسی لازمدر . «٢٤٥» ماده شرحنه باق . بناءً علیه معین بر آت اوزرینه بر آی ویره‌سی‌یه صلح اولسه صحیح اولماز ، بزازیه وعبد الحلیم .

٩ مسئله ، (و) صلح ، مدعا به مدعی علیهك یدنده ترك ایدلمك اوزره ایکن (مصالح عنهك کلیسی یاخود بعضیسی بالاستحقاق ضبط اولنسه) مدعی (مدعی علیهه ویرمش اولدیغی بدل صلحك اول مقدارینی یعنی) مصالح عنهك کلیسی ضبط

[١] لان کلا منهما عوض عن الآخر .
[٢] ویلزم الشفیع مثل بدل الآخر لو مثلیا اوقیمته لو قیمیا ردمحتار .
[٣] فلا یصح الصلح علی طیر فی الهواء وسمکة فی البحر تکمله .
[٤] ولا یصح الصلح علی جذعة فی السقف وذراع من ثوب تضره القسمة لانه لایقدر علی تسلیمه بدون ضرر تکمله .

اولندیغی تقـدیرده (کلیسنی) یاخود بعضیسی ضبط اولندیغی
صورتده (بعضیسنی کیرو آلیر.) زیرا هر بری دیکرك عوضیدر.
شویله که برکیمسه دیکر کمسـنه‌نك یدنده‌کی خانه ایچون بمدر دیه
دعوی واوکمسـنه دخی عن اقرار اون آلتون اوزرینه صلح اولدقدن
صوکره خانه‌نك کلیسی بالاستحقاق ضبط اولنسـه اوکمسنه اون
آلتونی استرداد ایدر . وخانه‌نك نصفی بالاستحقاق ضبط ایدلسه
اوده بش آلتونی کیرو آلیر، مجمع الانهر وابوالسعود [١] .
لکن صالح ، مدعا بهی مدعی اخذ ایلمك ومدعی علیه برشی
ویرمك اوزره اولدقده مدعی یدندن مدعا به بالاستحقاق ضبط
اولنسه مدعی علیه نسنه ایله رجوع ایده‌من [٢] .
(واکر) نقود ودین اولمیوبده عین اولان (بدل صلحك
کلیسی یاخود بعضیسی بالاستحقاق ضبط اولنسه) ده مستحق
مجیز اولمسه یاخود «١٥٦٠» ماده ده ذکر اولندیغی اوزره بدل
صلحك کلیسی یاخود بعضیسی قبل التسلیم هلاك اولسه (مدعی،
مدعی علیه‌دن مصـالح عنهك اول مقدارینی یعنی) کلیسی ضبط
اولندیغی تقـدیرده (کلیسنی یاخود) بعضیسی ضبط اولندیغی

---

[١] اما لواستحقت عشرة دینـار اونصفها من الذی اخذهـا فانه یرجع فی الصورة الاولی بعشرة دنانیر او نصفهـا لان هذا الصلح بمعنی المعاوضة ومقتضی المعاوضة انه اذا استحق الثمن ان مثلیا رجع بمثله وان قیمیا فبقیمته ولا یفسد العقد فالصلح یجری علی هذا ردمحتار .
[٢] لانه اخذه علی انه ملکه زعما فیو آخـذ به فلا یرجع بالشیٔ الذی دفعه لرفع النزاع تکملهٔ ردمحتار .

صورتده ﴿ بعضيسنى ايستر . ﴾ مجمع الانهر [١] .

اما بدل صلح دراهم ويا دنانير اولمغله برابر مدعا به جنسندن اولسه بو بدلك بالاستحقاق ضبطى نقض صلحى مستلزم اولماز . بلكه مدعى آنك مثلنى مدعى عليهدن اخذ ايدر . نته كيم بو بدل قبل التسليم هلاك اولسه نقض صلحى مستلزم اولماز . زيرا دراهم ودنانير، عقودده وعقودك فسوخنده تعيين ايله تعين ايتميوب عقد، ذمتده ثابت مثلنه متعلق وذمتده ثابت اولانك بالاستحقاق ضبطى يا هلاكى غيرمتصور وغيرممكن اولور [٢] .

وبرده مستحق صلحى مجيز اولورسه بنه صحيح وعوض مدعى يه قالوب مستحق مدعى عليهه عوضنك بدليله رجوع ايدر، تكملهٔ ردمحتار .

مثلا خانه دن عن اقرار أللى آلتون اوزرينه صلح وقوع بولەرق أللى آلتون مدعى يه بعد التسليم يدندن بالاستحقاق ضبط ايدلسه مدعى أللى آلتونى مدعى عليهدن آلير . يوقسه صلح منتقض اولماز، عبد الحليم .

لكن شوقدر مجيديه دن شوقدر آلتون اوزرينه صلح واقع اولوبده مدعى آلتونلرى بعدالقبض يكديكردن افتراق ايتدكدن

---

[١] وللمدعى ان يرد الباقى ويرجع بكل المدعى كما لو استحق بكل العوض .

[٢] فقول المجلة وما استحق من البدل محمول على ما اذا امكن استحقاقه وهو مايتعين بالتعيين واما مالا يتعين فلا يمكن استحقاقه لانه ينعقد الصلح على جنسه وقدره لا على عينه .

صوكره مذكور آلتونلر بالاستحقاق ضبط اولنسه صلح باطل اولور، خانيه.

بر كيمسه ديكر كمسنه‌نك يدنده بولنان خانه‌نك نصفنى ادعا واوكمسنه ايله شوقدر آلتونه عقد صلح بركه بدل صلحى اعطا ايتدكدن صوكره خانه‌نك نصفى بالاستحقاق ضبط اولنسه مدعى عليه، مدعى‌يه بدل صلحدن برشى ايله رجوع ايده بيليرمى؟ نظر اولور:

مدعى، ياخانه‌نك نصف شايعنى ياخود نصف معيننى ادعا ايدر.

نصف شايعنى ادعا ايتدكده بونده اوچ وجه واردر :

(١) مدعى نصفى بنم ونصف آخرى مدعى عليهكدر، (٢) ياخود مدعى عليهك غيرى فلانكدر، (٣) ياخود نصف آخر كيمك اولديغنى بيلمم، ديمشيدر.

ايمدى مدعى، نصفى بنم ونصف آخرى مدعى عليهكدر ديمش ايسه مدعى عليه، نصف بدل صلح ايله مدعى‌يه رجوع ايدر [١].

ومدعى، نصفى بنمدر ونصف اخر كيمك اولديغنى بيلمم ياخود يالكز نصفى بنمدر ديمكله بالاكتفا باقيسنى بياندن سكوت ايتسه‌ده بعده خانه‌نك نصف شايعى بالاستحقاق ضبط ايدلسه مدعى عليه بدل صلحدن برشى ايله مدعى يه رجوع ايده‌مز [٢]. نته‌كيم

[١] لانه لواستحق كل الدار رجع بكل البدل فاذا استحق النصف يرجع بنصف البدل .

[٢] لانه ماقر بالنصف الآخر للمدعى عليه فلا يرجع بشیء كما لوادعى حقا فى دار فصالحه المدعى عليه ثم استحق شیء من الدار فان المدعى عليه لايرجع على المدعى بشیء .

مدعی خانه‌نك نصفی محمدك نصف اخری مدعی علیهك غیری فلانكدر دیسه بینه مدعی علیه مدعی‌یه برشی ایله رجوع ایده‌من [١] .

مدعی ، خانه‌نك نصف معیننی ادعا و مدعی علیه ایله عقد صلح ایتدكدن صوكره مدعینك دعوی ایتدیكی نصف بالاستحقاق ضبط ایدلسه مدعی‌علیه ، جمیع بدل ایله مدعی یه رجوع ایدر . اما نصف اخر ضبط ایدلسه برشی‌ایله رجوع ایده‌من . وبوصورتده خانه‌نك نصف شایعی ضبط ایدلسه مدعی‌علیه ، نصف بدل ایله مدعی‌یه رجوع ایدر. اعتبار اللبعض بالكل خانیه .

١٠ مسئله ، بدل صلح عرصه اولوبده مدعی انده ابنیه انشا ایتدكدن صوكره برمستحق مذكورعرصه كندیسنك ملكی ایدوكنی ادعا واقامهٔ بینه ایله اثبات مدعا ویاخود مدعی یه مذكور عرصه‌یی بدل صلح اولارق قبض ایده‌نه یمین تكلیف ایتمكله اوده یمیندن نكول ایدوب مذكورعرصه‌یی مستحق السه تحقق تقریره مبنی مدعی بناسنك قیمتنی دخی مدعی‌علیهه تضمین ایتدیرر . «٦٥٧» ماده‌یه باق، عبد الحلیم .

﴿ مثلا بركیمسه دیكرندن بر ﴾ ملك ﴿ خانه دعوی ایدوب اودخی اول خانه انك اولدیغنی اقرار ایله برابر شوقدرغروش ﴾ یاخود شوملك دكان ﴿ بدل ویرملك اوزره صلح اولسه‌لر مدعی اول خانه‌یی مدعی‌علیهه ﴾ ومدعی‌علیه مذكور دكانی مدعی‌یه ﴿ صاتمش

[١] لان قوله النصف الآخر لفلان باطل لانه اقرار بنا في يد الغير فلا يصح اقراره فيصير كانه قال النصف لي وسكت .

کبی اولور. وبونده بروجه بالا ﴿خیار عیب، خیار رؤیت، خیار شرط، شفعه، بدلك بالاستحقاق ضبطی تقدیرنده رجوع، خیار غرور وسائره کبی ﴿ بیعك احکامی جاری اولور. ﴾ زیرا مصالح عنه ایله بدل صلحدن هر بری دیکرك عوضی اولمغله هانکیسی بالاستحقاق ضبط ایدلسه دیکرینه حق مراجعت متحققدر. کلیسی ضبط ایدلدکده کلیسیله حق مراجعت ثابت اولدیغی کبی بعضیسی بالاستحقاق ضبط ایدلدکده بعضیسیله حق مراجعت ثابت اولور. نته کیم معاوضه نك حکمی دخی بویله در، درر.

استحقاقه دائر بعض مسائل « ٦١٦ و ٦٣٨ » ماده لرك شرحلرنده بیان ایدلمشیدی.

بو ماده ده کی مال دعواسی ودیعه وعاریته دخی شاملدر. بونلرده کی صلح بعض تفصیلاته محتاج اولمغله بروجه اتی تفصیلنه ابتدار اولنور؛ شویله که مستودعك صلحی بش وجه ایله اولور:

وجه اول — ودیعه بعینها قائم ومثلا یکرمی مجیدیه اولوب بوندن اون مجیدیه اوزرینه صلح اولسه مستودع، اکر ودیعه یی منکر ایسه صلح قضاء جائزدر [١]. اما دیانة جائز دکلدر. زیرا فضل بولنمغله ربا اولور. واکر مقر ایسه یاخود منکر اولوبده مودع اقامهٔ بینه ایتمش ایسه صلحی جائز دکلدر. اما مودع

---

[١] لان الصلح بنی جوازه علی زعم المدعی وفی زعمه انه صار غاصب بالجحود فیجوز الصلح معه.

اقامهٔ بینه ایتمه‌مش ایسه صلح جائزدر[١] . لکن یکرمی مجیدیه‌نك عرض مثلا برروبه اوزرینه صلح اولسه بوصلح مطلقا جائزدر.

وجه ثانی — یکرمی مجیدیه ودیعه‌دن اوچ یا ایکی التونه صلح اولنقدر . بوصلح ، عن انکار و بدل صلح مجلس صلحده قبض ایدلمش ایسه صحیح اولور. مجیدیه‌لر مجلس صلحده کرك حاضر اولسون وکرك اولمسون . واکر عن اقرار ایسه باقیلیر . ودیعه اولان مجیدیه‌لر مجلس صلحده حاضر اولوبده بعدالصلح مستودع اول مجلسده مذکور ودیعه‌ده قبضنی تجدید ومستودع دخی التونلری ینه مجلس مذکورده قبض ایلمش ایسه صلح جائزدر. اما قبض تجدید ایدلمه‌مش یا ودیعه مجلس صلحده حاضر بولنمامش ایسه صلح باطلدر .

وجه ثالث — مستودع ودیعه‌یی سکا رد ایتدم ویا هلاك اولدی دیوبده مودع بالانکار بعده بر مال اوزرینه صلح اولسه جائز اولور .

وجه رابع — مودع ایداع و اتلافی ادعا ومستودع رد یا هلاکی یاخود مستودع ، اولا رد یا هلاکی ادعا ومودع دخی اتلافی دعوا ایدوب صوکره صلح اولسه‌لر امام اعظم وامام ابی یوسفك قول اوّلنه کوره بوصلح صحیح دکلدر. زیرا برائت ، مستودعك رد ایتدم قولیله ثابت اولور. بوثبوت ، مالکك ادعای اتلاف

[١] لانه قطع خصومة .

أيلمسيله باطل اولماز . لكن امام محمده وابى يوسفك قول ثانيسنه كوره بوصلح صحيح اولور [١] . فقط مستودع بلا تعد تلف يا ردى ادعا و « ١٧٧٤ » ماده وجهله يمين ايتدكدن صوكره صلح اولسه بالاتفاق باطل اولور [٢] .

وجه خامس — مستودع رد يا هلاكى ادعا ايتديكى حالده مودع برشى دعيوبده سكوت ايتدكدن صوكره صلح اولسه امام ابى يوسفه كوره غير صحيح دكلدر . وامام محمده كوره صحيحدر ، بزازيه [٣] .

استثناء عن اقرار صلح ، بيع حكمنده اولسندن آتى الذكر مسئله مستثنادر ؛ شويله كه : مدعى بيك غروش آلاجق دعوى ايدوبده مدعى

---

[١] وجاز صلح الاجر الخاص والمودع بعد دعوى الهلاك اوالرد .

[٢] وفى الخانية لورهن متاعا بمائة درهم وقيمة الرهن مأتا درهم ثم قال المرتهن هلك الرهن وقال الراهن لم يهلك فاصطلحا على ان يرد المرتهن عليه خمسين درهما وابرأه عن الباقى كان باطلا فى قول ابى يوسف لان هذا صلح عن الزيادة على الدين والزيادة عليه امانة فيكون بمنزلة المودع اذا ادعى هلاك الوديعة وانكر صاحبها فاصطلحا على شئ كان باطلا وكذا الجواب اذا ادعى المرتهن رد الرهن على الراهن وانكر الراهن ولو ان الراهن ادعى عليه الاستهلاك فلم يقر المرتهن ولم ينكر واصطلحا على شئ جاز الصلح اه .

[٣] ولو انكر المالك ان يكون المودع قال هذه المقالة قبل الصلح وصح الصلح وقال المودع قلتها ولم يصح عند الامام والثانى فالقول للمالك وان برهن على مقالته يقبل ويبطل الصلح ، بزازيه .

عليه بعدالاقرار بر استر اعطاسيله صالح اولدقدن صوكره مدعی ومدعی عليه الاجق اساسا موجود اولماديغنه تصادق ايتسه‌لر صلح باطل ومدعينك الديغی استری اعاده ايتمسی لازم اولور .

نته‌كيم داين مديونندن‌كی آلاجغنی بعدالاستيفا داين ايله مديون ، دين بولنمديغنه تصادق ايتسه‌لر داين ، آلديغنی اعاده ايلمسی لازم كلديكی كبی .

حال بوكه داين الاجغی مقابلنده مديونندن بر مال اشترا ايتدكدن صوكره بايع ومشتری دين بولنمديغنه تصادق ايتسه‌لر شرا باطل اولماز ، بحر فی اول الصلح .

﴿ ماده ١٥٤٩ ﴾

صلح ، اوچ صورتده اجاره حكمنده‌در . شويله‌كه :

اولا ، ﴿ مال دعواسندن عن‌اقرار صلح ، اكر منفعت اوزرينه ﴾ ؛ ثانيا ، منفعت دعواسندن عن‌اقرار صلح مال اوزرينه ؛ ثالثاً ، منفعت دعواسندن عن‌اقرار صلح جنس اخردن اولان برمنفعت اوزرينه ﴿واقع اولورايسه﴾ اشبو صور ثلاثه‌ده‌كی صلح ﴿ اجاره حكمنده‌در . وبونده اجاره احكامی جاری اولور . ﴾ زيرا صلحك اقرب عقوده حملی واجب و «٣» ماده‌يه مبنی اعتبار معانی‌يه اولوب بناء عليه صلح مذكورك اجاره‌يه حملی اقتضا ايتدی ، عينی وتكمله‌ٔ ردمحتار ومجمع الانهر .

بوجهتله عقد اجاره‌ده معقود عليه اولان هرمنفعت صلحده

دخی بدل صلح اولابیلیر . وعقد اجارەدە معقود علیه اولامیان هرمنفعت عقد صلحدە دخی بدل‌صلح اولاماز ، کفایه بتغیرما .

بوماده اوزرینه مسائل آتیه تفرع ایدر :

١ مسئله ؛ منفعتك مانع منازعـه اولاجق وجهله معلوم اولمسی شرطدر. «٤٥١» مادەیه باق [١] .

مثلا برکیمسه دیکر کمسـنەدن برشی دعوی ایدوبدە اودە بعدالاقرار اول‌کیمسه اوکمسنەنك خانەسندە ساکن اولمق‌اوزره صلح اولسه مدت سکنانك مثلا برسنه کبی توقیتی لازمدر .

٢ مسئله ؛ برخانه دعواسـندن عن اقرار اوخانەنك بر اوطەسندە ابدا یاخود الی‌الوفات اوطورمق اوزره صلح اولسه صحیح اولماز . زیرا توقیت لازمدر، تکملهٔ ردمحتار .

٣ مسئله ؛ قبل استیفاء المنفعه محل منفعتك هلاکیله صلح بالضروره باطل اولور . «٤٧٨» مادەیه باق . محل منفعت کرك بنفسه وکرك شخص اخرك اتلافیله هلاك اولسون . بوصورتدە هلاك مذکور قبل استیفاء المنفعه ایسـه مدعی دعواسنه رجوع ایدر . وبعض‌منفعت استیفا ایدیلوب دیکر بعضیسی‌استیفا ایدلمدن هلاك اولمش‌ایسـه یالکز استیفا اولنـان مقداره مقابل دعوی باطل اولور .

---

[١] فیشترط فیه التوقیت فیما یحتاج الیه کخدمة الاجیر وسـکنی الدار بخلاف صبغ الثوب ورکوب الدابة وحمل الطعام فالشرط فیه بیان تلك المنفعة . بحر .

مثلا شوقدر مدت فلان آته رکوب یاخود فلان خانه‌ده سکنی اوزرینه صلح اولدقلری حالده اول آت تلف یاخانه محترق اولسه حکم منوال مشروح اوزره‌در، تکمله .

٤ مسئله ؛ مدعی یا مدعی علیه قبل استیفاء المنفعه فوت اولدقده امام محمده کوره صلح انفساخ ایدر . زیرا بو صلح ، اجاره منزلنده‌در . اجاره ، مؤجر یا مستأجرك قبل استیفاء المنفعه فوتیله منفسخ اولدیغی کبی بوده منفسخ اولور . « ٤٤٣ » ماده شرحنه باق . ومصالح عنهك اول مقدارنده دعوی ایده‌بیلیر ، درر و شرنبلالی [١] . امام ابی یوسفه کوره مدعی علیه ، وفات ایتدکده صلح باطل اولمیوب مدعی استیفای منفعت ایلر . مدعی فوت اولدقده صلح اکر سکنی الدار کبی مستعملینك اختلافیله مختلف اولمیان منافع اوزرینه واقع اولورسه باطل اولمیوب وارث مورثی مقامنه قائم اوله‌رق منافعی استیفا ایدر .

رکوب الدابه ، لبس الثوب کبی مستعملینك اختلافیله مختلف اولان منافع اوزرینه واقع اولورسه صلح باطل اولور ، کفایه ومجمع الانهر .

٥ مسئله ؛ مذکور دعوادن فلان یوکك نقلنه یاخود حیوانه رکوبه صلح اولسه مذکور یوك نره‌دن نره‌یه نقل اولنه‌جقدر

---

[١] وقول محمد هو القياس لانه اجارة وهي تبطل بواحد من هذه الاشياء مجمع الانهر و زيلعي .

ومذكور حيوانه كيم بينه جكدر ونره يه كيديله جكدر بونلرك بياني لازمدر . «٤٥٣» ماده يه باق .

٦ مسئله ؛ مذكور دعوادن صبغ ثوب اوزرينه صلح اولسه ثوبك بوياجي يه ارائه سي ياخود غلظت ورقتنك بيلديرلمسي ورنكنك بياني لازمدر. «٤٥٥» ماده يه باق، عبدالحليم و شرنبلالى .

٧ مسئله ؛ برمنفعت دعواسندن آنك مثلي بولنسان ديكر ديكر منفعت اوزرينه صلح ، بعض فقهايه كوره جائز دكلسه ده [«٤٦٣» ماده يه وشرحنه باق] ديكر بعض فقهايه كوره جائز وصحيح اولور، تكملهٔ ردمحتار و عبدالحليم و درمنتقى .

٨ مسئله ؛ ﴿ مثلا بركيمسه برباغچه ﴾ ياخود بيك غروش ﴿ دعواسندن شوقدر مدت مدعى عليهك خانه سنده اوطورمق اوزره صلح اولسه﴾ صلح صحيح و ﴿ باغچه ﴾ ياخود بيك غروش ﴿ مقابلنده اوخانه يي اوقدر مدت ايله ﴾ مدعى عليهدن ﴿استيجار ايتمش اولور.﴾ بومثالدن مستفاد اولديغي اوزره بوصلحك اجاره اعتبارى خلاف مدعا به اوزرينه واقع اولديغي صورتده در . اما برخانه دعواسندن اوخانه ده برآى اوطورمق اوزره صلح اولسه صلح مذكور بعض حقنى استيفا اوزرينه واقع و بنابرين مدعى عليهه اجاره سي صحيح اولور ، ابوالسعود عن البحر . نته كيم بركيمسه برخانه يي دعوى ايتدكده مدعى ، مذكور خانه نك

طراچەسنى برسنه استعمال ايتمك اوزره صلح اولسه صحيح اولور، تكمله .

٩ مسئله : مدعى برخانەيى دعوى ايدوبده مدعى عليه مذكورخانەده برسنه ساكن اولدقدن صوكره مدعى يه رد ايتمك اوزره صلح اولسه صحيح اولور. نته‌كيم مدعى، مذكورخانەده برسنه ساكن اولوب صوكره مدعى‌عليهه اعاده أيلمك اوزره صلح اولسه صحيح اوله‌جغى كبى ، بزازيه .

١٠ مسئله : بركيمسه برآتى دعوى ايدوبده مذكور دعوادن اول آتى برآى كنديسى استعمال ايتمك اوزره صلح اولسه صحيح اولور. اما مذكور آتى برآى استغلال ايتمك اوزره صلح اولسه صحيح اولماز [١] .

١١ مسئله : بركيمسه متوفى فلان ، شوخانەسنده برسنه مدتله سكناسى وصيت أيلدى ديه وارثندن دعوى ووارث عن اقرار بر دكان يا برسنه بر ارضى زراعت اوزرينه صلح اولسه دكان ياخود عرصەيى زراعت مقابلنده اولخانەيى مدت مذكوره ايله مدعى استيجار ايتمش وبونده دخى اجاره احكامى جارى بولنمش اولور [٢] .

---

[١] وكذا فى النخل وعلى غلة الدار وثمرة النخل لايجوز بزازيه .

[٢] الصلح عن دعوى المال مطلقا والمنفعة جائز كصلح المستأجر مع الموجر عند انكاره الاجارة اومقدار المدة المدعى بها اوالاجرة ، مجمع الانهر .

ماده ١٥٥٠

﴿ عن انكار ياخود عن سكوت صلح اولمق مدعى حقنده معاوضه ﴾ در . تعبير ديكرله مدعينك آلديغى مال ، حقنك يا عينى يا بدليدر . بناء عليه بدل صلح كنديسنه حلالدر ، زيلعى . زيرا مدعى كندى زعمنده دعواسنده محق اولمغله آلديغى شيء مالنه عوض اولمق اوزره آليور . فقط مدعى دعواسنده كاذب ايسه آلديغى بدل صلح كنديسنه ديانة حلال اولماز . «٩٧٥» ماده يه باق ، عبد الحليم و مجمع الانهر [١] .

﴿ ومدعى عليه حقنده ﴾ معاوضه دكل ؛ بلكه ﴿ يميندن خلاص ايله قطع منازعه در . ﴾ زيرا منكر بولنان مدعى عليهك زعمنجه مدعى حقسز و دعواسنده مبطل و كنديسنك عوض ويرشى لاستخلاص اليمين اولوب عوض ويرلمامش اولسه ايدى نزاع باقى و يمين لازم اولوردى .

بو خصوص ، انكارده ظاهردر . سكوته كلنجه سكوت ، هم اقرار همده انكاره محتمل ايسه ده سكزنجى ماده حكمنجه ذممده اصل اولان فراغ اولمغله جهت انكار راجح اولور ، شرنبلالى .

بو جهتله مدعى عليه اوزرينه شك ايله نسنه لازم و يدنده بولنان مالك مدعى به ويرمش اولديغى ماله عوض ايدوكى ثابت اولماز ، زيلعى و تكمله . فقط بونكله اوزرنده بولنان حقدن

---

[١] فبطل الصلح على دراهم بعد دعوى دراهم اذا تفرقا قبل القبض ، تكمله .

مدعی علیه قضاء بری اولور ، دیانة دکل ؛ مکرکه مدعی‌یی ابرا ایتمش بولنسون ، بحر .

ایشته شیء واحددن عبارت بولنان صلحك ایکی شخصه نسبتله مختلف حکملری اولدی . بونك نظیری نکاحدر . زیرا بونك موجبی متناخّرین حقنده حل واصولنده حرمت بولنمشدر ، ابوالسعود و مجمع الانهر .

سوآل — مدعینك بغیر حجة خصومتی غدر وبو خصومتدن کف ید مقابلنده مدعی علیهدن بدل آلمسی کف عن الغدر ایچون مال آلمق اولوب بناء علیه بو آلش اخذ رشوت ومدعی علیهك بومقصده مبنی مال ویرمسی اعطای رشوت اولور . رشوت ، آلمقده ویرمکده لعن الله الراشی والمرتشی حدیث عالیسیله حرام و ممنوعدر .

جواب — مدعی علیهك اعطای مالی کندیسندن دفع غدر ایچون اولوب جائز اولدیغی کبی مدعی ، اخذ ایتدیکی مالی مدعی علیهك جهتندن طولایی آلمیوب بلکه حقندن اعتیاض جهتندن طولایی اخذ ایتمکده اولمغله مدعی حقنده ارتشا اولماز ، کفایه بتغییر ما .

صلح مذکورك مدعی حقنده معاوضه اولمسی اوزرینه آتی الذکر مسائل تفرع ایدر :

١ مسئله ؛ ﴿ بناء علی ذلك مصالح علیه اولان عقارده شفعه جریان ایدر . ﴾ زیرا مدعی ، حقنك عوضنی آلمق زعمنده اولمغله

زعمیله مؤاخذه اولنوب دیکرك معاوضه‌یی انکاری شفعه‌نك جریاننه مانع اولماز. وکویا مدعی، بوعقاری مدعی‌علیهدن اشترا ایتدم دیدیکی حالده مدعی‌علیهك انکار ایتمسی کبی اولور، کفایه ومجمع الانهر . «٩٥٠» ماده شرحنه باق .

ایمدی برکیمسه ، یدنده بولنان خانه ایچون بوخانه‌یی بن زیددن آلدم دیدیکی حالده زید انکار ایتسه مذکور خانه‌یی شفیع ، بالشفعه آلابیلیر. زیرا کندی زعمی کندی علیهنه حجتدر ، زیلعی .

﴿ اما مصالح عنه اولان عقارده شفعه جریان ایتمز . ﴾

شویله که مدعی، مدعی‌علیهدن برعرصه‌یی دعوی ایدوبده عن انکار برخانه اوزرینه صلح اولسه خانه‌ده شفعه جریان ایدر. اما عرصه‌ده جریان ایتمز . نته‌کیم برکیمسه دیکر کمسنه یدنده‌کی ملك عقاری ادعا واوکمسنه انکار یا سکوت ایتمسی اوزرینه برمبلغ معین اوزرینه صلح اولسه اول عقارده شفعه جریان ایتمز. زیرا اوکمسنه بوصلح ایله کندی ملکی بولنان عقاری ملك اصلیسنده استبقا ایتمکده اوله‌رق مدعی‌یه ویردیکی مبلغ اول عقارك عوضی اولمیوب بلکه او مبلغی ویرمسی افتداء یمین وقطع خصومت ایچوندر . یعنی اوکمسنه بویله زعم ایتمکده‌در .

واقعا مدعی اوعقاری مدعی علیهدن صاتون آلدیغی زعمنده ایسه‌ده هرکس کندی زعمیله مؤاخذه اولنه‌جغندن مدعینك بوزعمی مدعی‌علیهی الزام ایده‌مز. لکن شفیع اولان کمسنه ایچون مدعی مقامنه قائم اولارق مدعینك دعواسنه اقامهٔ بینه ، تعبیر

آخرله مدعینك بینه‌سنی اقامه ایلمك حقی واردر. وبو وجهله اثبات مدعا ایتدکده شفیع بالشفعه اخذ ایدر. زیرا اقامهٔ بینه ایله صلحك بیع معناسنه ایدوکی تبین ایلدی. نته‌کیم شفیعك بینه‌سی اولمدیغی حالده مذکور عقار مدعینك اولمدیغنه مدعی علیهی استحلاف ایدوب اوده یمیندن نکول ایدرسه مصالح عنه اولان عقاری بالشفعه آلابیلیر، شرنبلالی و مجمع الانهر و کفایه و درر و زیلعی . «١٠٢١» ماده شرحنه باق .

٢ مسئله : ﴿ومصالح عنهك کلیسی یاخود بعضیسی بالاستحقاق ضبط اولنسه مدعی﴾ دخی ﴿بدل صلحك اولمقداریني یعنی﴾ صورت اولیده ﴿کلیسنی یاخود﴾ صورت ثانیه‌ده ﴿بعضیسنی مدعی علیهه رد ایدر .﴾ چونکه مدعی علیه مذکور بدل صلحی مدعینك خصومتنی دفع و مدعا به بلا خصومة یدنده باقی قالمق ایچون ویرمش ایکن استحقاق ایله ظاهر اولدی که مدعینك مدعی علیه ایله برکونا خصومتی یوقدر . ومدعی علیهك مقصودی حاصل اولمدی . وبو حالده مذکور بدل بغیر حق آلندیغی آکلاشلدیغی جهتله رد ایتمسی لازمدر. «٩٧» ماده‌یه باق، مجمع الانهر و درر .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده‌کی خانه ایچون بنمدر دیه ادعا واوکمسنه بعد الانکار اوالسکوت اون آلتون اوزرینه صلح وبدل صلحی اول کیمسه‌یه اعطا ایده‌رك اون آلتون اول کیمسه‌نك وخانه دخی اوکمسنه‌نك النده قالدقدن صوکره خانه‌نك کلیسی بالاستحقاق ضبط ایدلسه اول کیمسه بدل صلح اولان اون آلتونی

وخانه‌نك يالكز نصفى بالاستحقاق ضبط ايداسه بدل صلحك بش آلتونى اوكمسنه‌يه رد ايدر .

﴿ و ﴾ مدعى ديلرسه ﴿ مستحق ايله خصومته باشلار . ﴾ يعنى مصالح عنهى آندن دعوى ايدر . زيرا مستحق خانه‌يى مدعى عليهدن آلدقده آنك مقامنه قائم اولارق حق مخاصمه‌سى واردر ، ابو السعود .

فقط شو آتى الذكر مسئله‌ده مصالح عنهك بعضيسى بالاستحقاق ضبط اولندقده مدعى بدل صلحك بعضيسنى رد ايتمكه مجبور دكلدر ؛ شويله‌كه : بركيمسه برخانه‌دن برحق دعوى ايدوبده اوحق مثلا خانه‌نك نصفى يا ربعيدر ديه تعيين مدعا ايتمكسزين بر بدل معين اوزرينه صلح اولسه وبعده مصالح عنه اولان خانه‌نك برقسمى بالاستحقاق ضبط اولنسه بدل صلحك بعضيسنى مدعى عليه استرداد ايده‌مز ، بحر . زيرا جائزكه اوحق بعض آخر اولسون [۱] .

﴿ و ﴾ نقود يا دين اولميوبده عين اولان ﴿ بدل صلحك كليسى ياخود بعضيسى بالاستحقاق ضبط اولنسه ﴾ ومستحق صلحى مجيز اولمسه ياخود «۱۵٦۰» ماده‌ده ذكر اولنديغى اوزره بدل صلحك كليسى يا بعضيسى قبل التسليم مدعى عليه يدنده هلاك اولسه ﴿ مدعى اول مقدارده ﴾ يعنى بدل صلحك كليسى ضبط

---

[۱] لان دعواه يجوز ان تكون فيما بقى وان قل فيما دام فى يده شئ لا يرجع عليه بخلاف ما اذا استحق كلها لانا تيقنا بانه اخذ عوض مالا يملك فيرد زيلعى فى باب الاستحقاق .

اولندقده کل مدعاده و بعضیسی ضبط اولندقده بعض مدعاده (دعواسنه رجوع ایلر.) زیرا مدعی ، دعواسنی انجق بدل‌صلح کندیسنه قالمق ایچون ترك ایتمش اولور . بدل مذکور کندیسنه سالم قالمینجه مبدل اولان دعواسنه حق‌رجوعی واردر ، مکرکه صلح قابل نقض بولنمیان نوعدن اولسون ؛ قصاص کبی. اوحالده مصالح علیهك قیمتیله رجوع ایدر، تکملهٔ ردمحتار .

اما مستحق صلحی مجیز اولارق مصالح علیه اولان عینی مدعی‌یه تسلیم ایتدکده صلح جائز اولوب مستحق مصالح‌علیهك قیمتیله مدعی‌علیهه رجوع ایدر. اکر قیمیاتدن ایسه، کفایه .

شوقدرکه صلح، بیع لفظیله واقع اولسه یعنی مثلا مدعی شومالی بوعین مقابله‌سنده صاتون آلدم و اوده صاتدم دیه عقد صلح ایتدکلرندن صوکره بدل صلح ، بالاستحقاق ضبط ایدلسه مدعی ، مدعا به اولان شی ایله رجوع ایدر . یوقسه دعوی ایله دکل ، ابوالسعود و درمنتقی . زیرا مدعی‌علیهك مبایعه‌یه اقدامی مدعا به مدعینك ملکی ایدوکنی اقرار اولمغله ارتق انکاری معتبر دکلدر [١] .

وبرده بدل‌صلح تعیین ایله متعین اولمیان التون یا کومش اولنجه بدل مذکورك بالاستحقاق ضبطی یا قبل التسلیم هلاکی یاخود قلب حقیقی ایله صلح باطل اولماز . صلح مذکور کرك

---

[١] بخلاف الصلح لانه لم یوجد منه مایدل علی انه اقرار بالملك له اذ الصلح قد یقع لدفع الخصومة، زیلعی .

قبل‌الاقرار وکرك بعدالاقرار وبدل مذکور حین عقدده ولوکه مشارالیه اولســون . بلکه آنك مثلی ویرلمسی لازم کلیر . زیرا استحقاق‌ایله استیفا باطل وکویا استیفا ایتمه‌مش کبی‌اولور، درمنتقی وکفایه . نته‌کیم بیعده دخی حکم بویله ایدی . «٢٤٣» ماده‌یه باق [١] . مثلا یکرمی التون دعواسندن اون التون اوزرینه صلح اولوبده بدل صلح بعد التسلیم بالاستحقاق ضبط ایدلسه دیکر اون التونك ویرلمسی لازم کلیر .

صلح مذکورك مدعی علیه حقنده یمیندن خلاص اولمسی اوزرینه آتی الذکر مسائل تفرع ایدر :

١ مسئله ؛ مدعی بیك غروش دعوی ومدعی علیه انکار ایدوبده برشی اوزرینه صلح اولدقدن صوکره مدعی‌علیه ایفا یا ابرا اوزرینه اقامهٔ بینه ایده‌جك اولسه قبول اولنماز [٢] .
اما مدعی بیك‌غروش دعوی ومدعی‌علیه قضا یا ابرایی ادعا

---

[١] بخلاف ماذا کان الصلح من غیرالجنس واستحقت بعدالافتراق فان الصلح یبطل وان کان قبله رجع بمثلها ولا یبطل الصلح کالفلوس، بحر بتغیرما و ردمحتار .

[٢] لان بالصلح قد ابرأ المدعی علیه من‌الدعوی فسقط توجیهما علیه والساقط لایعد .
ولکن لوصالح الاب اوالوصی عن‌مال الیتیم اوعن بعضه عن‌انکار ثم وجد البینة فانها تقبل ولو بلغ الصبی‌فاقامها تقبل ایضا ولکن لوطلب یمین المدعی‌علیه فلا یحلف‌اشباه .

ایدوبده مدعی انکار ایتمسی اوزرینه بعد المصالحه مدعی علیه قضا یا ابرا اوزرینه اقامهٔ شهود ایده جك اولسه قبول اولنورده مدعینك بدل صلحی رد ایتمسی لازم کلیر. زیرا بوتقدیرده صلح، فداء للیمیندر. یمین ایسه صورت اولیده مدعی علیه اوزرینه اولمغله فداسی وصلحی جائز اولور. اما صورت ثانیه‌ده مدعی اوزرینه اولمغله بونده فداء تصور اولنماز، بزازیه.

۲ مسئله: مدعی دعوی ایتدکدن صوکره مدعی علیه بعد الانکار یمین ایدوب بعده مدعی ایله صالح اولدقده بعض فقهایه کوره صحیح اولماز [۱]. هرنه‌قدر بعض فقهایه کوره صحیح اولور ایسه‌ده، تعلیقات ابن عابدین علی البحر وتکملهٔ ردمحتار.

نته‌کیم مودع، ودیعه‌سی استهلاك ایلدك دیه دعوی ومستودع ودیعه‌یی رد ایتدم یاخود بلا تعد ولا تقصیر هلاك اولدی دیه دفع ایدوب مدعی بودفعی انکار ایتمکله بالطلب مستودع ودیعه‌یی رد و اعاده ایلدکنه یاخود بلا تعد ولا تقصیر تلف اولدیغنه «یعنی اوزرینه رد ویا ضمان لازم کلمدیکنه» بعد الیمین صالح اولسه صحیح اولماز، ردمحتار بزیادة.

۳ مسئله: ایکی شخص برکیمسه‌نك یدنده‌کی باغچه ایچون ملك مشترکمز دیه دعوی ایدوب یالکز بریسی عن انکار صالح

---

[۱] لان الیمین بدل المدعی فاذا حلفه فقد استوفی البدل فلا یصح الصلح.

اولسه بدل صلح یالکز مصالحك اولور . شریکی آندن حصه آلاماز . زیرا عن انکار صلح هرنه‌قدر مدعی حقنده معاوضه ایسه‌ده مدعی‌علیه حقنده یمیندن خلاص اولوب هروجهله معاوضه اولمامغله شبهه ایله شرکت ثابت اولماز. ردمحتار وتکمله .

٤ مسئله ؛ بالاده ذکر اولندیغی اوزره مصالح عنه اولان عقارده شفعه جریان ایتمز .

ماده ١٥٥١

(برکیمسه برمال معین مثلا برباغچه دعوی ایدوبده) انك (برمقداری) مثلا مذکور باغچه اوچ یوز ارشون اولمغله بونك یوز ارشونی (اوزرینه) صلح اولدقده بو صلح ایکی صورتده صحیح اولور :

صورت اولی ؛ بووجهله (صلح اوله‌رق باقیسنك دعواسندن مدعی علیهی) « باقی‌یی دعوادن بریسین » یا « باقیدن بریسین »ویاخود « باقیده حقم یوقدر » دیه‌رك (ابرا ایتسه) بوصلح صحیح و (حقنك برمقدارینی) عینا (المش وباقیسنك دعواسندن واز کچمش یعنی باقیسنده‌کی حقنی اسقاط ایلمش اولور .) ، درر و تکمله‌ٔ ردمحتار [١] .

[١] ولوقال ابرأتك من‌دعوای فی‌النصف الآخر ثم اقام بینة کان له ان یأخذ الدار کلها وفرقوا بین قوله برأت وبین قوله ، برأتك قال الاتری ان فرساً فی‌ید رجل لوقال لرجل برأت منه کان بریئاً منه ولو قال ابرأتك منه کان‌له ان یدعیه وربما ابرأه عن‌ضمانه، تکمله‌ٔ ردمحتار.

نته‌کیم مال معین مثلا بر باغچه‌ده دعوی ایدوبده دیکر بر باغچه‌نك مقدار معینی اوزرینه صلح اولسه صحیح اولور. بو صلحك صحتنده باقیسنك دعواسندن ابرا شرط دکلدر، درر وعبد الحلیم و تکمله [١] :

باقیسنك دعواسندن ابرا ایتسه تعبیریله عینی ابرادن احتراز اولنیور . زیرا عین کرك مغصوب وکرك امانت اولسون انی دعوادن ابرا صحیحدر . ابراء مذکور کرك صلح ضمننده کرك اصالة اولسون ، عبد الحلیم . اما بر عینك کندیسندن ابراده‌کی تفصیلات «١٥٣٦» ماده شرحنده مرور أیلدی .

صورت ثانیه ؛ مدعی ، مدعا بهك مقدار معیندن باشقه عروض یا نقوددن بر بدل دها علاوه ایدرسه بو صلح دخی صحیحدر . شویله‌که بووجهله باغچه‌نك بر مقداری و برده مثلا بش یوز غروش بدل قیلارق صلح اولسه صحیح و حقنك بعضیسنی عینا و بعضیسنه مقابل عوض اخذ ایتمش اولور . بوصورتده باقیسنك دعواسندن ابرا ایتمك صحت صلحده شرط دکلدر .

اختلاف الفقها — عین اولان بعض مدعا اوزرینه صلح ، یالکز بالاده بیان اولنان ایکی وجهله صحیح اولاجغی وبناء علیه دعوادن ابرا یا بدله برشی علاوه ایدلمدن صلح صحیح اولمیه‌جغی

---

[١] لان هذا الصلح معاوضة باعتبار جانب المدعی فلكانه باع ما ادعی بما اخذ .

بعض فقها بيان أيلمشلردر.

مثلا بركيمسه ديكر كمسنه‌دن برقوناق دعوى ايدوبده آنك برقطعهٔ معينه‌سى اوزرينه صلح اولسه صحيح اولماز؛ باقيسنى دخى دعوى ايده‌بيلير. زيرا صلح، بعض مدعا اوزرينه واقع اولديغى صورتده بعض مدعا استيفا وبعض اخر اسقاط ايدلمش اولور. حال بوكه اسقاط، دينه مخصوصدر؛ عين اوزرينه وارد اولماز.

برده بعض مدعا، كل مدعادن عوض اولاماز. شوجهتله‌كه برشيئك نفسندن عوض اولمسى مستلزم اولور. چونكه بعض، كلك ضمننده داخلدر، مجمع الانهر. بوقوله غير ظاهر روايت دينيليور.

وديكر بعض فقهايه كوره باقيسنك دعواسندن ابرا وبدل صلحده برشى علاوه ايدلسه بيله صلح صحيح وباقيسندن ابرا حاصل اولور. زيرا عين مدعا بهك بعض آخرندن ابرا آنك دعواسندن ابرا ديمك اولديغندن صلح صحيح اولارق آندن صوكره باقيسنى دعوى ايتسه استماع اولنماز، تكملهٔ ردمحتار وشرنبلالى وعبد الحليم [١].

مجله‌نك ظاهر عباره‌سنك غير ظاهر روايته احتمالى زياده ايسه‌ده قطعيا بوكا دلالت ايده‌جك عباره بولنمديغى جهتله مسئلهٔ اتفاقيه‌نك بيانيله اكتفا ايديور ديمك دخى ممكندر.

---

[١] لو ادعى شاة فصالح على صوفها بجزه للحال جاز عند ابى يوسف فعلى هذا ينبغي ان يجوز الصلح على بعض الدار عنده ايضا جامع الفصولين.

لاحقه

بعض ورثه‌نك بعض آخر ايله اموال تركه‌ده مصالحه‌لرينه دائردر

١ مسئله : تخارج ، ورثه‌دن بعضيلرينك حصهٔ ارثيه‌لرينه مقابل ديكر ورثه‌دن مال معلوم آلارق تركه‌دن چيقمقدن عبارتدركه برنوع صلحدر ، ردمحتار .

٢ مسئله : ورثه ، ايچلرندن بركمسنه‌يه برمقدار مال اعطاسيله اوكمسنه‌يى ارضا ايده‌رك تركه‌دن اخراج ايتدكلرنده تركه عروض وعقار ايسه صحيح اولور . بدل صلحك حصه‌سندن آز يا چوق اولمسى حكمده مساويدر . مثلا درت وارث بيننده مشترك اولان برتركه يوز قيون ، آللى اينك ، يكرمى آت ، اوتوز ياتاق و قرق پارچه باقير ايله بش باب ملك دكاندن عبارت اولوبده اوچ وارث دردنجيسنه اون آلتون اعطاسيله آنى ارضا ايده‌رك تركه‌دن اخراج ايتسه‌لر صحيح وتركه ، باقى اوچ وارث بيننده مشترك اولور .

اما تركه نقوددن اولديغى تقديرده باقيلير : بدل صلح خلاف جنس ايسه صلح مذكور صحيح اولور . كرك قليل وكرك كثير اولسون . لكن مجلسده تقابض شرطدر . مثلا تركه آلتون ايكن بر وارثه كومش پاره اعطاسيله ديكر ورثه صلح اولارق اووارثى تركه‌دن اخراج ايتسه‌لر صحيح اولور .

نته‌کیم ترکه هم آلتون همده کومش اولوبده بدل‌صلح دخی
ایکیسندن. یعنی برمقداری آلتون وبرمقداری کومش اولسه ینه
صحیح اولور. بدل‌صلح، کرك قلیل وکرك کثیر اولسون [١] .
ترکه ده هم نقود ــ آلتون وکومش ــ همده نقودك غیری
ــ عقار وعروض ــ بولنورایسه باقیلیر : بدل صلح، عروض
یا عقار اولورایسه صلح، هرحالده صحیح اولور. بدل مذکورك
قیمتی کرك حصه‌سنه معادل، کرك زیاده وکرك نقصان اولسون [٢].
و بدل صلح ، نقوددن اولور و بدل مذکور ترکه‌دن اخراج
ایدیلان وارثك ترکه‌ده‌کی اوجنس نقوددن اولان حصه‌سندن
زیاده بولنور ایسه صلح مذکور ینه صحیح اولور [٣].

اما اخراج ایدیلان وارثك ترکه‌دن برجنس نقوددن اولان
حصه‌سی‌عین‌جنس اولان بدل‌صلحك مثلی یا اکثرایسه بوصلح
باطلدر . زیرا اول وارثك بو نقوددن غیری اعیاندن اولان

---

[١] صرفا للجنس الى خلافه کما فی البیع . لکن یعتبر التقابض
فی المجلس تحرزا عن الربوا لانه صرف ولا یعتبر التساوی ، مجمع‌الانهر
باختصار .

[٢] لعدم الربوا .

[٣] لیکون نصیبه بمثله والزیادة بمقابلة حقه من‌بقیة الترکة تحرزا
عن‌الربوا وذلك لان الصلح لایجوز بطریق الابراء لان الترکة اعیان
والبرائة من‌الاعیان لاتجوز لکن لابد من‌التقابض فی‌المجلس فیما یقابل
النقدین لانه صرف فی‌هذا القدر، مجمع‌الانهر .

حصه‌سی عوضدن خالی قالمش اولور، خانیه [١] .

٣ مسئله ؛ ترکه دیوندن عبارت اولوبده بعض ورثه ایچلرندن برینه شوقدر غروش اعطاسیله صلح اوله‌رق آنی ترکه‌دن اخراج ودیندن آنك حصه‌سنی کندیلرینه تخصیص ایتسه‌لر بو صلح باطل اولور . زیرا بونده مصالحك حصه‌سی بولنسان دینك غیر من علیه الدین اولان ورثه‌یه تملیکنی تضمن وصوکره بطلان، کله سرایت ایلر . زیرا صفقه واحددر [٢] .

مثلا ترکه‌نك ذمم ناسده مطلوباتی بولندیغی حالده زوجه‌نك متوفی زوجی ذمتنده مهردن الاجقی بولنان شوقدر غروش ایله بطریق التخارج ثمن حصهٔ ارثیه‌سندن عقد صلح اولندقده بو صلح باطلدر . مزبوره‌نك ذمم ناسده‌کی الاجقدن حصه‌سنك ورثهٔ سائره‌یه عائدیتی کرك شرط ایدلسون کرك ایدلسون، خانیه .

٤ مسئله ؛ بالاده تفصیل اولندیغی اوزره بطریق التخارج عقد صلح ایدلدکده بدل صلح، مال موروث ایسه باقی ترکه قبل التخارج اولان حصهٔ ارثیه‌یه کوره باقی ورثه آره‌سنده تقسیم اولنور .

---

[١] انما يبطل على انك من نصيبه في مال الربوا حالة التصادق واما في التناكر بان انكروا وراثته فيجوز وجه ذلك ان في حالة التكاذب ما يأخذه لا يكون بدلا في حق الآخذ ولا في حق الدافع تكمله ٔ ردمحتار .

[٢] سواء بين حصة الدين اولم يبين عند الامام وينبغي ان يجوز عندهما في غير الدين اذا بين حصته مجمع الانهر .

مثلا بر قادین وفات ایدوبده وارث اولهرق زوج ، بنت واخت لاب موجود وزوج ترکهدن اموال معلومهیی بطریق التخارج الارق چیقمش اولسه باقی ترکهنك ایکی سهمی بنته وبر سهمی اخته اعطا اولنور .

بدل صلح ، میراثدن غیری برسببله مشترك مال ایسه ترکهٔ باقیه بدل صلحدهکی اشتراکلری نسبتنده تقسیم ایدرلر .

مثلا متوفانك ایکی اوغلی وبر قزی اولمق اوزره اوچ وارثی اولمغله اعیاندن عبارت بولنان ترکهنك حصهسندن مرقوم بر قیز ایله براوغلان بینلرنده شراء ومناصفة مشترك برآتی برادرلرینه بالاعطا انی ترکهدن اخراج ایتسهلر باقی ترکهیی اوغلان ایله قیز مناصفة اشتراك ایدرلر. یوقسه ترکهنك ثلثانی اوغلانه، ثلثی قیزه ویرلمك ایجاب ایتمز، کفایه وتکملهٔ ردمحتار .

والموصیله کوارث فیما قدمناه .

٥ مسئله ؛ بطریق التخارج عقد صلح ایدلدکدن صوکره ترکهنك اعیاندن یاخود ذمم ناسده آلاجقلری میدانه چیقسه وبونلر وقت صلحده معلوم بولنمسه بو اعیان وذمم مجهوله بعض فقهایه کوره صلحده داخل اولمازکه اشهر اولانده بودر [١] . وبعض فقهایه کوره داخل اولور، مجمع الانهر وخانیه وبزازیه .

٦ مسئله ؛ ترکه مدیون ایسه بطریق التخارج صلح صحیح

---

[١] وهو المعتمد والاصح .

دکلدر. زیرا دین آزده اولسه ترکه ده تصرفك جوازینی منع ایدر، خانیه [١] .

تخارجه دائر ایضاحات کافیه آرزو ایدنلر تسهیل الفرائض نام اثرمزه مراجعت ایتملیدر .

فصل ثانی

﴿ دیندن یعنی آلاجقدن وحقوق سائره دن صلح اولمق بیانده در ﴾

آلاجق ، بدل مبیع ، مقروض، اجاره ، مغصوب و متلف اولور . «١٥٨» ماده یه باق .

ماده ١٥٥٢

قاعده ــ مصالح علیه مصالحك حقندن قدرا ووصفا یا یالکز قدرا ویا یالکز وصفا دون واحسان یالکز دایندن اولنجه صلح واقع بعض حقی اسقاط و بعضیسنی استیفا اولور .

اسقاطی متضمن اولان صلحلر : اولا، بو ماده وجهله بعض دین اوزرینه صلح ؛ ثانیا ، مادهٔ آتیه وجهله تاجیل وامهال اوزرینه صلح ؛ ثالثا ، مسکوکات خالصه دن مسکوکات مغشوشه اوزرینه صلحدر. «١٥٥٤» ماده یه باق .

مصالح علیه، مدعینك حقندن ازید واحسان ایکی طرفدن ایسه

---

[١] ولوصالح احد الورثة عن ترکة مورثه ثم ظهر فی الترکة دین فان کان الصلح وقع عن الاعیان فقط دون الدیون فلا یفسد وان وقع علی جمیع الترکة فسد کما لوکان الدین ظاهرا وقت الصلح تکمله .

بوصلح ، معاوضه‌دن ، تکملهٔ ردمحتار ومجمع الانهر .

بناء عليه (برکیمسه آخر کمسنه ذمتنده کی) بدل مغصوب ، متلف ، ثمن مبیع ، بدل اجاره و بدل مقروض کبی برجهتدن طولانی برجنسدن (آلاجغنك) اوجنسدن معین (برمقداری اوزرینه) مدیون ایله عن اقرار یا عن انکار یا عن سکوت (صلح اولسه آلاجغنك بعضیسنی استیفا ایله باقیسنی اسقاط یعنی باقیسندن اول کمسنه‌یی ابرا أیلمش اولور .) زیرا عاقلك تصرفنك بقدرالامکان تصحیحی واجب و بوصورتده حمل ممکن اولمغله آکا حمل اولنور . یوقسه معاوضه اولماز . زیرا اموال ربویه‌ده مبادلهٔ الاکثر بالاقل جائز دکلدر . بناء علیه بوماده وجهیله صلحده قبل الافتراق بدل صلحك قبضی شرط دکلدر ، واقعات المفتین وخانیه وتکملهٔ ردمحتار ومجمع الانهر [١] .

صلح ، تعبیرندن آکلاشیلیرکه داین أللی آلتون آلاجغنی آنك برمقداری مثلا یکرمی آلتون مقابله‌سنده مدیونه صاتسه جائز اولماز ، خانیه .

« باقیسندن ابرا أیلمش » عباره‌سندن صلحدن باشقه برده ابرا لازم ایدوکی آکلاشلماملی . مدعی ، باقیسندن ابرا ایتدیکنی سویلمسه‌ده ابرا حاصل اولور . فقط ابرایی ذکر ایتمزایسه یالکز قضاء بری اولور ، اما دیانة اولماز . حق مدعی ،

---

[١] وهذا الصلح لیس بصرف حتی انه لایشترط قبض بدل الصلح فی المجلس علی افندی عن المحیط .

باقیسنه دخی ظفریاب اولدقده اخذ ایده بیلیر. اما ابرائی ذکر ایدر ایسه هم قضاء همده دیانة بری اولور، تکملهٔ ردمحتار و خانیه [٢] .

بو ماده اوزرینه مسائل آتیه تفرع ایدر :

اولا — داین یوزعدد آلتون آلاجغندن آلتمش آلتون اوزرینه صلح اولسه آلتمش آلتونی استیفا ایله قرق آلتوندن مدیونی ابرا أیلمش اولور .

ثانیا — مدعی ، بیك غروش دعوی ایتدیکنده مدعی علیه ، مبلغ مزبوری ویردیکنی مدافعة درمیان ومدعی دخی استیفائی انکار ایتمکله یوز غروشه صلح اولسه جائز و باقیسندن بری اولور . باقیسندن ابرائی کرك ذکر ایتسون کرك ایتمسون ، بزازیه .

ثالثا — برکیمسه دیکر کمسنه نك اللی آلتون قیمتلی بر آتنی غصب واستهلاك ایتدکدن صوکره اوتوز آلتون اوزرینه صلح اولسه اوتوز آلتونی استیفا ویکرمی آلتوندن مدیون اولان غاصبی ابرا أیلمش اولور. بو وجهله تلف اولان قیمی مغصوبك قیمتندن اکثر مبلغ یاعرض اوزرینه صلح اولمق صحیحدر. یعنی برکیمسه دیکر کمسنه نك بیك غروش قیمتلی آتنی غصب واستهلاك ایتدکدن صوکره ایکی بیك غروش یاخود بر روبه اوزرینه صلح اولسه

[٢] رجل له علی رجل کر حنطة فصالحه عن اقرار اوانکار علی نصف کر حنطة ونصف کر شعیر الی اجل بطل کله خانیه .

صحیح اولور. فقط حاکم منصوبك قیمتیله بعد الحکم آلدن زیاده مبلغ اوزرینه صلح اولسه صحیح اولماز، درر .

« معین مقداری » دینلدی. زیرا بوکبی بعض دین اوزرینه صلحده بدل صلح معین اولمق لازمدر؛ تاکه محطوط دخی معین اولسون . چونکه بو ابراده محطوطك معین اولمسی شرطدر. حتی محطوط معین اولماز ایسه صلح وحط جائز دکلدر . مثلا برکیمسه‌نك دیکر کمسه‌نه ذمتنده اون التون الاجغی اولمغله بدل صلحی بر آی تمامنده ویرر ایسه بر التون اوزرینه وبر آیه قدر ویرمز ایسه ایکی التون اوزرینه صلح اولسه جائز دکلدر. زیرا محطوط مجهولدر . چونکه اعطا تقدیرنده طقوز التون وعدم اعطا تقدیرنده سکز التوندر، بزازیه .

آتی الذکر « ١٥٥٣ و ١٥٥٤ » ماده‌لر آنفا ذکر اولنان قاعده اوزرینه متفرع بولنمشدر .

« برمقداری » عباره‌سندن مسائل آتیه مستفاد اولور :

١ مسئله : الاجغك تمامی اوزرینه صلح اولمق اسقاط اولمیوب عین حقنی قبض واستیفادن عبارت اولدیغی کبی مصالح علیه دیندن زیاده اولدقده ربا وحرام اولور؛ بونلر صلحدن معدود دکلدر، تکمله‌ٔ ردمحتار .

٢ مسئله : بوصلح ابرا واسقاط اولمق ایچون مصالح علیه ،

مصالح عنه اولان دیندن بعض و آنك جنسندن اولمق لازمدر .
بناء علیه برکیمسه آلاجغندن باشقه جنس اوزرینه صلح اولسه
معاوضه اولور . شویله که برکیمسه‌نك اخرکمسنه ذمتنده‌کی آلتی
درت عدد سیم مجیدیه معجل مطلوبندن اون یاخود یدی عدد
یوزلك التوننه معجلا صلح اولسه صلح مذکور معاوضه‌در .
بوقسه برمقداری استیفا وبرمقدارندن ابرا دکلدر . وصلح
مذکور صحیح ایسه‌ده بدل صلحك مجلس صلحده قبضی شرطدر .
مجلس صلحده قبض ایدلمینجه صلح باطل اولور . زیرا غیرجنس
الحق اوزرینه صلح انجق مبادله‌در [١] .

مجله‌ده بیان اولنان صلحده مصالح عنه، مؤجل ایسه مصالح
علیهك معجل اولمسی جائز دکلدر . بناء علیه مؤجل بیك غروش
الاجغندن معجل آلتی یوزغروشه صلح اولسه صحیح اولماز .
زیرا معجل، مؤجلدن خیرلی ودائن عقد ایله معجله مستحق
اولمدیغندن تعجیل اسقاط اولنان درت یوزغروشه مقابل واجلدن
اعتیاض اولور . بو ایسه حرامدر، مجمع الانهر . اما مصالح عنه،
معجل ایسه مصالح علیهك مؤجل اولمسی جائزدر . زیرا بو حالده
دائن حقندن وصفا ووقتا مادونی آلمش اولور، مجمع الانهر .

ماده ١٥٥٣

(برکیمسه معجل اولان هردرلو) عینی (الاجغنی) مدت
معینه‌دك (تأجیل وامهال ایتمك اوزره صلح اولسه کندیسنك

---

[١] ولصلح یبطل بالافتراق من غیر قبض خانیه .

حق تعجیلنی اسقاط أیلمش اولور .) مجمع الانهر و در منتقی .
و ارتق قبل حلول الاجل مطالبه‌یه صلاحیتی اولماز . «١٥٦٢»
ماده‌یه باق .

مثلا بر کیمسه‌نك أللی عدد سیم مجیدیه آلاجقندن بر آی مؤجلا
أللی عدد سیم مجیدیه اوزرینه مدیون ایله صلح اولسه صحیح اولوب
قبل حلول الاجل مطالبه ایده‌مز . نته‌کیم برمدتله مؤجل الاجقنی
دها زیاده مدتله امهال وتأجیل اوزرینه صلح اولسه بوده صحیح
اولور، بزازیه .

اما عینی الاجقنی تأجیل اوزرینه صلح اولمیوبده مثلا معجل
أللی عدد سیم مجیدیه مطلوبندن مؤجل سکز یا اون عدد یوزلك
التونه صلح اولسه صحیح اولماز . بوصلح کرك عن اقرار وکرك
عن انکار اولسون . زیرا بدل صلح اتخاذ اولنان التونه دیکر
طرف عقد مداینه ایله مستحق اولمامغله بوصلح مجرد تأجیل
وتأخیره حمل اولنه‌میوب معاوضه‌یه حملی ضروریدر . حال بوکه
دراهمك دنانیر ایله نسیئة بیعی جائز دکلدر . مادهٔ آنفه شرحنه
باق ، مجمع الانهر . نته‌کیم بیك غروش مؤجل آلاجقدن معجل
اولان نصفنه صلح اولسه صحیح اولمیه‌جغی کبی [١] .

لکن مدیون ، مؤجل بورجنی معجل قیلسه ابطال اجل

---

[١] لان المعجل غیرمستحق بعقد المداینة فصار معاوضة والاجل
کان حق المدیون وقد ترکه بازاء ماحطه عنه من الدین فکان اعتیاضا
عن الاجل وهو حرام درر غرر .

صحیح اولور ؛ فقط بومعامله صالح دکلدر. زیرا اجل، مطلوب ومدیونك حقیدر؛ ابطال ایله ساقط اولور، بزازیه .

بوماده ایله مادهٔ انفه‌نك جمعی صورتیله دخی صالح صحیحدر؛ شویله که : داین ، معجل بیك غروش الاجغندن مؤجل التی یوز غروشه صالح اولسه صحیح وهم حق تعجیلنی همده درت یوزغروشی اسقاط ایلمش اولور .

استثنا — اصل الاجق جهت قرضدن اولوبده انی تأجیل وامهال ایتمك اوزره صالح اولسه تأجیل صحیح اولماز، خانیه.

﴿ ١٥٥٤ ماده ﴾

(برکیمسه مسکوکات خالصه اولان الاجغنی مسکوکات مغشوشه اولارق المق اوزره صالح اولسه) بوصالح صحیح و(الاجغنك سکهٔ خالصه اولمق حقنی اسقاط ایلمش اولور .) بدل صلحك مجلس صلحده قبضی شرط دکلدر، زیرا بومعامله معاوضه دکلدر، مجمع الانهر .

نته‌کیم برکیمسه التون الاجغندن کومش، یاکومش الاجغندن التون اوزرینه صالح اولارق مجلس صلحده بدل صلحی قبض ایاسه صحیح و التون ویا کومش اولمق حقنی اسقاط ایلمش اولور، هندیه .

بوماده ایله مادهٔ انفه‌نك بینی جمع صورتیله دخی صالح صحیح اولور. شویله که برکیمسه مسکوکات خالصه اولان معجل مطلوبنی مسکوکات مغشوشه اولارق مثلا برسنه مؤجل اولمق اوزره صالح

اولسه صحیح اولوب کم وکیفده کی یعنی هم معجل همده خالص اولمق حقنی اسقاط أیلمش اولور، تکملهٔ رد محتار .

نته‌کیم سالف الذکر اوچ ماده‌نك بیننی جمع صورتیله دخی صلح صحیح اولور ؛ داین بیك غروش سكهٔ خالصه ومعجل الاجغندن التی یوز غروش سكهٔ مغشوشه ومؤجل اوزرینه صلح اولسه صحیح ودرت یوز غروش، حق تعجیل، وسكهٔ خالصه اولمق حقی اسقاط ایدلمش اولور.

۱۰۵۵ ماده

اصل: مدعی ، خصمه یمین لازم كله‌جك برحقی طلب ایتسه بوحقك بدل ایله افتداسی جائزدر. هانکی حق اولور ایسه اولسون. بناء علیه ﴿ حق شرب وشفعه وحق مرور ﴾ وحق وضع جذوع ـ دیوار اوزرینه كیرشلرك وضعی حقی ـ ﴿ كبی حقوق دعوالرنده یمیندن قورتلمق ایچون ﴾ مدعی یه ﴿ بدل ویروبده ﴾ نفس دعوادن ﴿ صلح اولمق صحیحدر . ﴾ ، درمختار .

مثلا بركیمسه‌نك اشترا ایتدیكی خانه‌ده دیكر كمسنه شفعه دعوی ایدوبده بوكمسنه شفعه دعواسندن واز كچمك اوزره اول كیمسه ایله یوز غروشه صلح اولسه صحیح و بدل صلح او كمسنه‌نك اولور . او كمسنه آرتق شفعه دعواسنده بولنه‌ماز . اما او كمسنه‌دن باشقه درجه‌ده مساوی یا مؤخر دیكر شفیع بولنسه شرائطه رعایت أیلدیكی حالده شفعه طلب ایده‌بیلیر.

استثنا ــ بو اصلدن مسئلهٔ آتیه مستثنادر :

مستودع هلاکی ادعا ایتمکله مودع ایله برمال اوزرینه صلح اولسه صلح مذکور باطلدر، اشباه.

«یمیندن قورتلمق ایچون» عبارەسندن دخی مستفاد اولورکه یمین ایتدکدن صوکره صلح اولمق صحیح دکلدر. «١٥٥٠» ماده شرحنه باق، واقعات المفتین.

«دعوالرندن» عبارەسنك ایضاحی — بونده اوچ شی واردر:
١، حق شرب؛ ٢، حق شفعه؛ ٣، حق مروردر.
هر برنده ایکی احتمال واردر:
احتمال اول؛ بونلرك دعوالرندن صلح اولمقدرکه بوندن اوچ مسئله معلوم و صلح مذکور اوچنده دخی جائز اولور. بو مادەده بیان اولنان بودر.
احتمال ثانی؛ بونلرك نفسندن یعنی نفس حق شرب ونفس حق شفعه و نفس حق مروردن صلح اولمقدرکه بوندن دخی اوچ مسئله حاصل اولور. فقط بو صلحك جوازنده تفصیلات آتیه جریان ایدر:
اولا؛ حق شربك عیندن صلح اولمقدر. بو صلح جائزدر. زیرا «١٥٣٣» ماده شرحی موجبنجه مصالح عنهك اعتیاض قبول ایدر حق اولمسی لازم و «٢١٦» ماده شرحی وجهله حق شربك بعوض آخره تملیکی جائزدر.
ثانیاً؛ شفیع نفس حق شفعەدن واز کچەرك شفعەنك

کندیسنه تعلق ایدن عقاری مشتری‌یه تسلیم أیلمك اوزره بدل معلوم اوزرینه صلح اولسه صحیح اولماز. زیرا حق شفعه‌دن اعتیاض جائز اولماز، کفایه. وحق شفعه مجاناً ساقط اولور، خانیه. بو صورتده شفیع آلدیغی بدل صلحی مشتری‌یه اعاده ایتمکه مجبوردر. «۱۵۳٤» ماده‌یه باق.

اما شفیع مشتری ایله بعض مشفوع اوزرینه صلح اولدقده نظر اولنور:

شفیع اگر مشفوعك نصفنی یا ثلثنی یا ربعنی ثمن مسمادن حصه‌سیله آلمق اوزره صلح اولسه جائزدر. وشفیعك بو صلحی طلب مواثبه و طلب تقریر و اشهاد ایله تأکدندن صوکره اولور ایسه شفیع مأخوذینی بالشفعه آلمش وباقیسنده تسلیم شفعه أیلمش اولور. یوقسه شراء جدید ومبتدأ ایله آلمش اولماز. حتی شفیع مصالح، مشفوعك نفسنده یا طریقنده شریك اولنجه جار ملاصق اولان شفیعك باقی‌یی بالشفعه اخذه حقی واردر. اما شفیعك بو وجهله صلحی طلب شفعه‌دن اول وقوع بولور ایسه شفیعك آلدیغی مقداری شراء مبتدأ ایله آلمش وکلیسنده شفعه‌یی تسلیم ایتمش اولور. حتی جار ملاصق، مشفوعك کلیسنی بالشفعه آلامیلیر.

شفیع اگر مشفوع عقارك مقنن بر اوطه‌سی کبی بر محل معینی ثمندن حصه‌سیله آلمق وباقیسنده‌کی حق شفعه‌سنی تسلیم ایتمك

اوزره صلح اولورسه بو صلح جائز دکلدر . زیرا مذکور محل معینك ثمندن حصه‌سی مجهول و آنجق تقویم ایله معلوم وبناءً علیه صلح باطل اولور. فقط مشفوعك جمله‌سنده شفعه‌سی باقیدر . زیرا بو صورتده شفیع ، شفعه‌سندن اعراض ایتمش دکلدر. «١٥٣٤» ماده شرحنه باق.

شفیع اگر مشتری‌یه کندیسنك — مشترینك — ویردیکی ثمن مساویدن زیاده مبلغ ویروب صلح اولسه جائز و بو صلح شراء مبتدأ منزلنده اولور، خانیه .

ثالثاً ؛ حق مروردن صلح جائزدر. زیرا بونك جواز بیعی «٢١٦» ماده شرحنده بیان ایدلمشیدی. «١٥٣٣» ماده شرحنه باق.

باب رابع

صلح وابرا بياننده اولوب ايكى فصلى شاملدر .

فصل اول

احكام صلحه دائر مسائل بياننده‌در .

صلحك مصالح عليهه نظراً حكمى ، مدعينك مصالح عليهه مالك اولمسيدر . مدعى‌عليه كرك مقر وكرك منكر اولسون .

ومصالح عنهه نظراً حكمى ايكى شيدن بريدر :

برنجيسى ؛ مدعى عليهك مصالح عنهه مالك اولمسيدر. اكر مصالح عنه، مال اولمق كبى تمليكه محتمل ومدعى‌عليه مصالح‌عنهى مقر ايسه .

ايكنجيسى ؛ مصالح عنه قصاص مثللو تمليكه محتمل اولميان برشى ايسه مدعى عليهك برائتى اولديغى كبى مدعى عليه مصالح عنهى منكر ايسه مصالح عنه ، كرك تمليكه محتمل اولسون كرك اولمسون بونك حكمى دخى مدعى‌عليهك برائتيدر، بحر فى اول الصلح وتكملهٔ ردمحتار .

ماده ١٥٥٦

صلح، عقود لازمه‌دندر.

بناءً عليه (صلح) عن اقرار يا عن انكار يا عن سكوت

اولسون صحيح و ﴿ تمام اولدقـده يالكز طرفيندن برى آندن دونه‌مز . ﴾ ۱۱٤ ماده شرحنه باق. حتى مدعى، مدعى عليهدن بر مالى دعوى واوده انكار ايتمكله بعدالصلح مدعى عليه اقرار ايتسه اقرار ايتديكنى ويرمك لازم كلمز، تكمله .

اما «۱۵۵۸» ماده شرحنده بيان اولنه‌جغى اوزره طرفين بالاتفاق بعض صلحى فسخ واقاله ايده‌بيليرلر . و بعضيسنى بالاتفاق دخى اقاله ايده‌مزلر .

« تمام اولدقده » دينلدى . زيرا تمام اولميان صلحك حكمى يوقدر . مثلا بر كيمســه ديكر كمسنه‌دن بر حق دعوى ايتمكله برشى اوزرينه صلح اولدقدن صوكره او كمسنه اوزرينه مذكور حق يا مال لازم اولمديغى تبين ايتسه صلحك حكمى اولمـامغله او كمســنه بدل صلحى اســترداد ايدر . « ۹۷ » ماده‌يه باق ، واقعات المفتين .

كذلك بايع ايله مشترى خيارعيبدن صلح اولدقدن صوكره عيبك عدمى ظاهر اولسه ياخود عيب خودبخود و بلا معـالجه زائل اوليويرســه صلح باطل اولور . بو تقديرده مشتريـنك آلديغى بدل صلحى بايعنه رد ايتمسى لازم كلير، رد محتار.

﴿ و مدعى صلحله بدل صلحه مالك اولور . ﴾ مدعى عليه كرك مقر كرك منكر اولسون . فقط مدعى ، دعواسنده مبطل وحقسز ايسه بدل صلح، جميع انواع صلحده آكا ديانةً حلال وطيب اولماز . « ۱۵۵۰ » ماده شرحنه باق . مكر كه مدعى عليه

طیب نفسیله مدعی‌یه تسلیم ایتسین . او حالده بطریق الهبه تملیك اولور، مجمع‌الانهر.

مدعی علیهك مصالح عنهه مالکیتی بالاده ایضاح اولنمشیدی ، تکملهٔ ردّ محتار .

﴿ و ﴾ استحقاق البدل کبی مبطل صلح عارض اولمدقجه ﴿آرتق دعواده﴾ مدعینك ﴿حقی قالماز.﴾ زیرا «١٥٣١» ماده‌ده مرور ایتدیکی اوزره صلح نزاعی رفع ایدن عقددر ، درر و عبدالحلیم .

بو فقره اوزرینه بعض مسائل آتیه تفرع ایدر :

اولا ؛ بر کیمسه دیکر کمسنه یدنده‌کی خانه‌یی کندیسنك ایدوکی بیانیله دعوی ایدوب فقط اثبات مدعا ایده‌مدیکی جهتله بیك غروشه صلح اولدقدن صوکره شاهدلری بالتدارك مذکور خانه کندیسنك ملکی ایدوکنی اثبات ایده‌جك اولسه آرتق دعوی وشاهدلری استماع اولنماز .

ثانیاً ؛ بر کیمسه دیکر کمسنه‌دن بر شی دعوی ایدوبده عن انکار صلح اولدقدن صوکره مدعی علیه ، مدعابهی اقرار ایدیویرسه صلح مذکورك صحتنه خلل کلمز .

ثالثاً ؛ بر کیمسه دیکر کمسنه‌دن پدرندن موروثدر دیه بر مال دعوی ایده‌رك بر شی اوزرینه مصالحه اولدقدن صوکره

اوكمسنه بنم بايعم مدعابهی سنك مورثكدن اشترا ايتمشيدی ديه
دعوی ايتسه صحيح اولماز .

رابعاً : بر كيمسه ديكر كمسنه‌دن آلاجق دعوی ايدوبده
بعدالصلح مدعی عليه بولنان مديون مصالح عقد صلحدن مقدم
داينك كنديسنی ابرا ويا دينی تأديه أيلديكنی ادعا أيتسه استماع
اولنماز ، واقعات .

خامساً ؛ عن‌انكار صلح وقوع بولدقدن‌صوكره مدعی‌عليه ،
قبل‌الصلح مدعينك كنديسنده حقی بولنمديغنی اقرار أيلديكنه
اقامهٔ بينه ايتسه صلح صحيح اولوب بينه استماع ايدلمز . زيرا
مدعينك اقراراندن صوكره مدعی‌عليهده حقی ثابت‌اولمق احتمالی
واردر ، درمختار وتكملهٔ ردمحتار . [١]

سادساً ؛ مدعی ، معين بر آتی دعوی و مدعی عليه انكار
ايتمكله بر مال اوزرينه صلح اولدقدن صوكره مدعی عليه ،
مذكور آت كنديسنك « مدعينك » اولمديغنی مدعی قبل‌الصلح
اقرار أيلديكنه اقامهٔ بينه ايده‌جك اولسه قبول ايدلمز . وصلح
نافذ اولور . [٢]

---

[١] ولو برهن المدعی‌عليه ان‌المدعی قال بعدالصلح ما كان لی قبل
المدعی‌عليه حق بطل الصلح تنوير لان المدعی باقراره هذا زعم انه
اخذ بدل الصلح بغير حق بخلاف اقراره قبل‌الصلح لجواز ان يكون
المدعی ملك المدعی‌به بعد اقراره الصادر قبل‌الصلح تكمله .

[٢] لافتداء اليمين ولجواز ان يملكه قبل‌الصلح تكملهٔ ردمحتار .

فقط بو « آرتق دعواده حقی قالماز » ضابطه‌سندن بعض صلحلر مستثنادر :

١ — یتیم حقنده‌کی صلحدر . یتیمك ولیسی یا وصیسی یتیمك بیك غروشنی بر کیمسه‌دن دعوی واوده انکار ایدوبده اثبات مدعا غیر ممکن ومدعی‌علیهك یمین ایده‌جکی معلوم بولنمغله آلتی یوز غروشه صلح اولدقدن صوکره ولی یا وصی یاخود بعدالبلوغ یتیم اثبات مدعا ایتسه قبول اولنه‌رق باقی درت یوز غروشله دخی حکم اولنور. «٥٨» ماده‌یه باق، تکملهٔ رد محتار.

٢ — بعدالصلح شرا دعواسی استماع اولنور . چونکه بعدالشراء صلح صحیح دکلدر . [١] شویله‌که مدعی بر کمسنه‌دن یدنده‌کی خانه‌یی بعدالدعوی برمال اوزرینه صلح اولسه‌ده بعده مدعی، مذکور خانه‌یی قبل‌الصلح او کمسنه‌دن صاتون آلدیغنی اثبات ایده‌جك اولسه مقبول، صلح باطل وبدل‌صلحك اعاده‌سی لازم اولور، واقعات المفتین وتکملهٔ ردمحتار [٢] .

لان المدعی‌علیه انما صالحه علی اعتبار انه افتدی یمینه بالصلح و افتداء الیمین بالمال جائز فکان اقدامه علی الصلح اعترافا منه بصحة الصلح فدعواه بعد ذلك انه لم یصح الصلح صار متناقضا و المناقضة تمنع صحة الدعوی والبینه لا تقبل بدون صحة الدعوی رسالهٔ شرنبلالی .

[١] لتناقضه فان اقدامه علی الشراء منه دلیل علی انها ملك البایع ثم الدعوی والصلح بعدها یناقضه.

[٢] ولو کان الشراء بعدالصلح فالشراء صحیح والصلح باطل تکمله.

٣ — مدعی معین بر آتی دعوی ومدعی‌علیه انکار ایتمکله بر مال اوزرینه صلح اولدقدن صوکره مدعی علیه ، مدعینك بعدالصلح مذکور آت کندیسنك اولمدیغنی اقرار ایتدیکنی ادعا واثبات ایتسه قبول وصلح ابطال اولنور [١] .

٤ — مدعی بعدالصلح مدعی‌علیهده برکونا حقی بولنمدیغنی اقرار ایتسه صلح باطل اولور ، درمختار وتکمله .

٥ — مستعار ، ید مستعیرده تلف اولدقدن صوکره معیر اعاره‌یی انکار وغصب ایلدیکنی ادعا ایتمکله بر مال اوزرینه صلح اولسه صحیح اولور . فقط صوکره مستعیر ، عاریت اوزرینه اقامهٔ بینه ایتسه قبول اولنه‌رق صلح باطل اولور . [٢]

٦ — ضاع الحمل مع الاجیر المشترك فصالح صاحبه علی شیء ثم وجد الحمل فلصاحبه اخذه وللاجیر ابطال الصلح تنقیح .

﴿ ومدعی‌علیه دخی بدل صلحی آندن ﴾ — مدعیدن — ﴿استرداد ایده‌مز . ﴾ فقط آنفا بیان اولندیغی اوزره صلحك بطلانی تبین ایدرسه مدعی‌علیهٔ دخی بدل صلحی استرداد ایدر .

ماده ١٥٥٧

﴿ طرفین ﴾ مصالحین ﴿ دن بری ﴾ یا ایکیسی ﴿ فوت اولسه

---

[١] لان باقراره هذا زعم انه اخذ بدل الصلح بغیر حق تکملهٔ رد محتار ورسالهٔ شرنبلالی .

[٢] لظهور ان لا شیء تکملهٔ رد محتار .

وارثلری آنك صلحنی فسخ ایده‌مز.﴾ زیرا ورثه مورثلرینك مقامنه‌قائمدرلر. مورثلری صلحی فسخ ایده‌مدکلری کبی ورثه‌دخی فسخ ایده‌مزلر، مجموعهٔ جدید بزیادة .

بیعده و کذا قسمتده دخی بو ماده‌نك نظیری جاریدر ؛ شویله که :

عقد بیع تمام اولدقدن صوکره طرفیندن یالکز بری بیعی فسخ ایده‌میه‌جکی کبی طرفیندن بری وفات ایتسه وارثلری دخی آنك بیعنی فسخ ایده‌مزلر .

ماده ۱۵۵۸

﴿صلح ، اکر معاوضه حکمنده ایسه طرفین آنی کندی رضالریله فسخ و اقاله ایده‌بیلیرلر .﴾ تکملهٔ رد محتار. [۱] وبو وجهله فسخ‌واقاله ایتدکلرنده صلح منتقض ومنفسخ‌اولور.

آتی‌البیان صلحلر معاوضه حکمنده‌در :

اولا ؛ مصالح عنه ایله مصالح علیه ایکیسیده عین اولورسه معاوضه حکمنده اولور. مصالح عنه، برآت ومصالح‌علیه برقیون اولمق کبی .

ثانیاً ؛ مصالح عنه ایله مصالح علیه بری عین دیکری دین اولورسه معاوضه‌حکمنده اولور. مصالح‌عنه، برخانه ومصالح‌علیه یوز آلتون یاخود امر بر عکس اولمق کبی.

[۱] لان المعاوضة تصح الاقالة فيها .

ثالثاً ؛ مصالح عنه ايله مصالح عليهك ايكيسيده مختلف الجنس دين اولورسه معاوضه حكمنده اولور . مصالح عنه اون آلتون ومصالح عليه اللى مجيديه اولمق كبى . [١]

رابعاً ؛ «١٥٤٩» ماده وشرحى حكمنجه مال دعواسندن منفعت ياخود منفعت دعواسندن مال يا جنس آخردن اولان منفعت اوزرينه صلح اولورسه معاوضه حكمنده اولور.

(واكر معاوضه معناسنه اولميوبده بعض حقوقك اسقاطنى متضمن ايسه) طرفين راضى اولسه بيله (اصلا نقض وفسخى صحيح اولماز .) زيرا بو صلح ، ابرا واسقاطدر؛ ساقط ايسه عودت ايتمز، تكملهٔ ردمحتار. (٥١ مادهيه باق.)

بعض حقوقك اسقاطنى متضمن اولان صلحلر شونلردر:

اولا ؛ مصالح عنه ايله مصالح عليه متحد الجنس دين اولورسه اسقاطى متضمن اولور. بيك غروش آلاجقدن آلتىيوز غروشه صلح اولمق كبى. «١٥٥٢» مادهيه باق، واقعات المفتين.

ثانياً ؛ بر مال معين دعواسندن آنك بر مقدارى اوزرينه صلح اولارق باقيسنك دعواسندن ابرا ايدرسه اسقاطى متضمن اولور. «١٥٥١ و ١٥٦٢» ماده باق.

ثالثاً ؛ معجل آلاجقدن مؤجل اوزرينه صلح اولورسه

---

[١] ان باقرار وكذا بانكار وسكوت فى حق المدعى تكملهٔ رد محتار .

حق تعجیلی اسقاطی متضمن اولور . «١٥٥٣» ماده‌یه باق ، در منتقی .

رابعاً ؛ مسکوکات خالصه‌دن اولان آلاجغنـدن مسکوکات مغشوشه اوزرینه صلح اولسه سکهٔ خالصه اولمق حقنی اسقاط أیلمش اولور. «١٢٥٤» ماده‌یه باق .

لاحقه ـــ صلح بعدالصلح حقنده‌در :

صلح، اگر معاوضه حکمنده ایسه صلح، بعدالصلح جائز وفقط عوض اولک مثلیله اولمـاسی لازمدر . و صلح ثانی ایله صلح اول باطل اولور .

مثلا بر خانه دعواسندن عن اقرار بر آت اوزرینـه صلح اولدقدن صوکره ثانیاً أللی آلتون اوزرینه صلح اولسه صحیح وصلح اول باطل وثانی معتبر اولور ، بیع کبی. «١٧٦» ماده‌یه وشرحنه باق .

و صلح ، اگر بعض حقوقک اسقـاطنی متضمن ایسـه صلح ثانی باطلدر؛ صلح اول صحیح اوله‌رق قالیر، واقعات‌المفتین بایضاح وتکملهٔ رد محتار .

ماده ١٥٥٩

مدعی‌علیه کندیسنه توجه ایدن ﴿ یمیندن خلاص ایچون ﴾ مدعی‌یه معین بر ﴿ بدل ویرمك اوزره عقد صلح اولندقده ﴾ «١٥٣٥ و ١٥٥٠» ماده‌لر موجبنجه صلح وصحیح و ﴿ مدعی

حق خصومتی اسقاط ایلمش اولور. و آرتق مدعی علیه تحلیف﴾ ویا ایکی شاهدله اثبات مدعا ﴿اولنه‌ماز.﴾ ۵۱ ماده‌یه باق.

مثلا مدعی علیه، مدعی به سنك ایچون بنم اوزریمه واجب اولان یمیندن شوقدر غروش اوزرینه صلح اولدم یاخود شوقدر غروشه سندن یمینکی افتدا ایتدم دیسه‌ده مدعی دخی راضی اولسه صلح صحیح اولور.

اما مدعی علیه، کندیسنه توجه ایدن یمینی مدعیدن صاتون آلسه یاخود مدعی مذکور یمینی مدعی علیه صاتسه صحیح اولماز. نته‌کیم مدعی یمین ایتمك و اول حالده مدعی علیه مدعابه‌ی ویرمك اوزره صلح اولسه صلح باطلدر؛ مدعابه‌ی ویرمك مدعی اوزرینه لازم اولماز، هندیه وخانیه.

﴿ ۱۵۶۰ ماده ﴾

﴿بدل صلح، هنوز مدعی‌یه تسلیم اولنمدن کلیسی یاخود بعضیسی تلف اولدیغی صورتده اکر﴾ بدل مذکور عروض، عقار، میدانده موجود ومشارالیه مثلیات کبی ﴿تعیین ایله متعین اولان شیلردن ایسه بالاستحقاق ضبط اولنمش حکمنده اولور.﴾

﴿یعنی عن اقرار واقع اولان صلحده﴾ بدل صلح مدعی‌یه تسلیم اولنمدن هلاك اولسه صلح تماماً باطل اولوب ﴿مدعی مصالح عنهك کلیسنی یاخود﴾ بدل مذکور مدعی‌یه تسلیم اولنمدن بعضیسی هلاك اولسه اول بعض مقدارنجه صلح، باطل اولارق

مدعی مصالح عنهك (بعضیسی مدعی علیهدن ایستر. وعن انكار یاخود عن سكوت واقع اولان صلحده) بدل صلحك قبل التسلیم كلیسی یاخود بعضیسی هلاك اولسه (مدعی) اول مقدارده (دعواسنه رجوع ایلر. «١٥٤٨ و ١٥٥٠» ماده لره باق) زیلعی.
مثلا مدعی، بر كمسنه یدنده كی خانه یی ادعا ایده رك معلوم آت ازرینه صلح اولدقدن صوكره او آت قبل التسلیم تلف اولسه صلح عن اقرار ایسه مدعی خانه یی طلب وعن انكار یا عن سكوت ایسه مدعی دعواسنه رجوع ایدر.

(واكر بدل صلح دین ایسه یعنی شو قدر غروش) یاخود شو قدر كیله بغدای یا شو قدر عدد یومورطه (كبی) میدانده موجود ومشارالیه اولمیان مثلیاتدن ایسه یاخود میدانده موجود و مشارالیه اولسه بیله (تعیین ایله متعین اولمیان شیلر) — آلتون، كومش — (دن ایسه) بدل صلحك قبل التسلیم كلایا بعضاً هلاكیله صحت (صلحه خلل كلمیوب تلف اولان مقدارك مثلنی مدعی علیه طرفندن مدعی یه ویرلمك لازم كلیر.) زیرا دراهم و دنانیر عقود ایله فسوخده تعیین ایله تعین ایلمز.
تعبیر دیكرله عندالاشاره بیله بونلره عقد تعلق ایتمیوب بلكه ذمتده ثابت اولان مثللرینه تعلق ایدر. «٢٤٣» ماده یه وشرحنه باق. وذمتده ثابت اولان شیده ایسه هلاك متصور دكلدر، درر وشرنبلالی وزیلعی.

مثلا یوز آلتوندن آلتمش آلتون اوزرینه صلح اولوبده

مدعیعلیه مذکور آلتمش آلتونی مدعی‌یه تسـلیم ایتمدین یدنده تلف اولسـه — کرك قبل‌الافتراق و کرك بعـدالافتراق تلف اولسون — صلحه خلل کلمیوب مدعیعلیه باشقه آلتمش آلتون اعطا ایده‌رك بدل صلحی تسویه ایدر. شوقـدرکه صلح خلاف جنس دین یعنی مثلا آلتمش آلتوندن یوز آلتی مجیدیه اوزرینه واقع اولدقده قبل‌الافتراق تلف اولسه صلحه خلل کلمز ایسه‌ده بعدالافتراق تلفی تقدیرنده صلح باطل اولور، تکملهٔ ردمحتار.

فهرسهٔ كتاب الصلح

١

صلح

صلحك

تعريفى — بالتراضى نزاعى رفع ايدن برعقددر. اكراه معتبرله اولان ودعواى باطله يه تعلق ايدن صلح جائز اولماز؛ فقط دعواى فاسده دن صلح اولنه بيلير .

ركنى ايجاب وقبولدر؛ فقط بعضاً قبول لازمدر ١ مدعابه تعيين ايله متعين اولنجه ٢ صلح جنس آخراوزرينه واقع اولنجه بو تقديرده صلح ـ اسقاط دكلدر ، چونكه اسقاط اعيانده جريان ايتمز ـ مبادله وبناءً عليه قبوله توقفدر.

بعضاً ايجاب مدعى كفايت ايدر ؛ اكر صلح بعض حقوقك اسقاطنى متضمن ايسه . ذمتده ثابت دينك بر قسمى اوزرينه صلح كبى .

تماميتنده قبض بدل بعضاً شرط دكلدر مصالح عنه قيمى اولورسه

» » مثلى اولوب مصالح عليه قيمى اولورسه

» » دين » » » دخى دين مذكورك بعضيسى اولورسه

بعضاً شرط دكلدر — مصالح عنه ومصالح عليهك هر ايكيسى ده مثلى اولورسه

تعاطيله انعقادى — مدعينك حق اخذى اولديغى برمالى مدعى عليهك مدعى يه ويرمسى وآنك قبض أيلمسيله صلح بالتعاطى منعقد اولور .

تقسیمات

صلحك تقسیمی

- ١ عن اقرار صلح
  - ١ اكر مدعابهك غیری مال [١] اوزرینه واقع اولورسه بیع حكمنده‌در [٢] ١٥٤٨ ماده‌و شرحی
    - ١ مصالح عنه ایله مصالح علیه عین اولنجه ایكیسی قیمی ویا بری قیمی دیكری مثلی اولورسه
    - ٢ مصالح عنه ایله مصالح علیه مختلف الجنس مثلی اولوب بدل صلح مجلس صلحده قبض ایدیلیرسه
  - ٢ مال دعواسندن منفعت اوزرینه
  - ٣ منفعت « مال «
  - ٤ منفعت دعواسندن جنس آخردن اولان منفعت اوزرینه
    - اولورسه صلح اجاره حكمنده‌در؛ فقط منفعتك مانع منازعه اوله‌جق وجهله معلوم یتی شرطدر ١٥٤٩ ماده
  - ٥ مدعابهك جنسی اوزرینه اولورسه
    - اقلنه اولاجه ابرادر
    - عین مقداره اولنجه استیفادر
      - بو ایكی صورت جائزدر
    - اكثره اولنجه ربا وبناءً علیه غیر جائزدر.
- ٢ عن انكار
- ٣ عن سكوت
  - مدعی حقنده معاوضه‌در: مصالح علیه اولان عقارده شفعه جریان ایدر
  - مدعی علیه حقنده یمیندن خلاصله قطع منازعه‌در: مصالح عنه اولان عقارده شفعه جریان ایلمز

---

[١] مال تعبیری ودیعه وعاریته‌ده شاملدر. مستودعك حكمی بش وجهله اولور (١٥٤٩ ماده شرحی)

[٢] مستثنا — بعدالصلح دین بولنمدیغنه تصادق ایتسه‌لر صلح باطلدر.

مصالح، مصالح علیه، مصالح عنه

مصالح، عقد صلح ایدن کیمسه؛ مصالح علیه بدل صلح؛ مصالح عنه مدعا بهدر.

مصالح { عاقل اولمسی شرطدر.

بالغ اولمسی شرط دکلدر { فقط صبی مأذونك صلحنده نفع، نه نفع ونه ضرر، ضرر غیر بین بولنورسه صحیح ضرر بین بولنورسه غیر صحیحدر اکر مصالح صبینك ولیسی ایسه ـ صبی‌یه عائد ووصینك فعلندن غیر متولد دعوادن صلحده ـ حکم منوال مشروح اوزره‌در. فقط مطلوبات ولینك فعلندن متولد ایسه هر صورتله صلح صحیح وفقط اسقاط ایدیلان مقدارك وصی یا ولی اوزرینه ضمانی لازم کلیر (١٠٤٠ ماده شرحی)

(Numbers printed above the cases: ١ over «نفع»، ٢ over «نه نفع ونه ضرر»، ٣ over «ضرر غیر بین».)

مصالح عنه { شرائطی { مصالح عنه مصالحك حق / مصالح عنه محلده ثابت برحق } اولملیدر.

انواعی {
١ دعوی المال
٢ دعوی المنفعه
٣ دعوی الجنایه
٤ حق شرب وحق مرور کبی دعوی
} اولابیلیر.

مصالح عليه

بعضاً موكل اوزرينه لازم كلير | وكيل طرفندن عقد اولنان صلح اكر معاوضهٔ اسقاطيه ايسه | موكلك ذمتنده ثابت دينندن بر مقدارى اوزرينه، دم عمددن، جنايت فيمادون النفسدن، نكاحدن واقع اولان حكملر كبى. زيرا بونلرده وكيل سفير محضدر.

» » » » » » » ماليه اولوبده وكيل عقدى موكله مضاف ايلرسه

بعضاً وكيل اوزرينه لازم كلير | معاوضات ماليه‌ده. وكيل عقدى نفسنه اضافه ايدرسه. زيرا بو صلح بيع حكمنده وبناءً عليه حقوق عقد عائده راجع اولور.

بعضاً شخص فضولى اوزرينه لازم كلير | اكر فضولى عقدى نفسنه اضافه ايتمش ايسه
فقط » » مدعى عليهه اضافه ايتمش ايسه بونده (٥) صورت واردر
(١٠٤٤ ماده شرحى)

احوالى | عين ايسه مبيع؛ دين ايسه ثمن؛ منفعت ايسه عقد صلح اجاره حكمنده در بناءً عليه مبيع يا ثمن اولمه صالح هر شى مصالح عنه اولابيلير، زيرا صلح هانكى عقده قريب ايسه آكا حملى و او عقدك وجود شرائطى لازمدر.

شرائطى | ١ معلوم (كيفيت معلوميت وجوه خمسه ايله اولور، ١٠٤٧ ماده شرحى)
٢ مقدور التسليم (محتاج تسليم اولديغى صورتده)
٣ معجل (عين ايسه)
٤ تسليمى غير مضر (برخانه‌نك ديركى، بر پالطونك يالكز قولى كبى.)
اولمسى شرطدر

٤

انواع صلح

آلاجقدن صلح { یا اسقاطی متضمن اولور { مصالح علیه مصالحك حقندن دون وزیاده یالکز طرف دایندن ایسه صلح واقع بعض حقی استیفا وبعضیسی اسقاط اولور. اسقاطی متضمن صلحلر شونلردر:
بعض دین اوزرینه «١٠٥٢» ؛ تاجیل و امهال اوزرینه «١٠٥٤» مسکوکات خالصه‌دن مسکوکات مغشوشه اوزرینه واقع اولان صلحلر

یا معاوضه‌یی تضمن ایدر. مصالح علیه مدعینك حقندن فضله وزیاده هرایکی طرفدن ایسه صلح واقع معاوضه‌در

حقوق سائره‌دن صلح { حق شرب، شفعه ومرور کبی دعوالرده یمیندن قورتولمق ایچون بدل ویره‌رك صلح اولمق صحیحدر (١٠٥٩) زیرا مدعی خصمه یمین لازم کله‌جك بر حق - مطلقدر - ایسته‌سه بویمینك بدل ایله افتداسی جائزدر. [١] حق شرب وشفعه ومرور دعوالرندن صلح جائزسه‌ده نفس حق شفعه‌دن صلح - حق شفعه‌دن اعتیاض جائز اولمدیغنه مبنی - صحیح اولماز وحق شفعه‌سی ساقط اولور. نفس حق شرب ونفس حق مروردن صلح - بونلر اعتیاض قبول ایده‌جکلرندن ٢١٦ - جائزدر.

[١] مستودع هلاکی ادعا ایتمکله مودع ایله برمال اوزرینه صلح اولسه صلح واقع باطلدر.

احكام صلح

صلح عقود لازمه‌دندر

بناءً عليه مدعى مصالح عليه ومدعى عليهك مصالح عنه بعضاً مالكيتى وبعضاً مدعى عليهك برائتى لازم كلير. بعض حقوقك اسقاطنى تضمن ايدن صلح فسخ ايديله‌مز ايسه‌ده معاوضه حكمنده اولان صلحى طرفين ـ طرفينك وفاتى تقديرنده وارثلر ـ بالتراضى فسخ ايده‌بيلير.
صلح بعدالصلح اولكى صورتده جائز، ايكنجى صورتده باطلدر. (١٠٥٨ ماده وشرحى)
مصالح عليه قبل التسليم تلف اولدقده اكر متعين ايسه بالاستحقاق ضبط اولنمش حكمنده‌در. غير متعين ايسه صحت صلحه خلل كلمز.

فصل ثانی

احکام ابرایه دائر اولان مسائل بیاننده‌در. [*]

ماده ۱۵۶۱

(بر کیمسه) بو کیمسه‌نك عاقل و بالغ اولمسی شرطدر «۱۵٤۱» ماده‌یه باق. فلان قبلنده حقم یاخود (فلان ایله دعوی ونزاعم یوقدر و فلانده حقم یوقدر وفلان‌ایله اولان دعوامدن فارغ اولدم یاخود واز گچدم وفلانده حقم قالمدی وفلاندن تماماً حقمی آلدم) ، یا فلانده اصلا حقم یوقدر ویا فلانی حقمدن ابرا ایتدم ویا فلانده اولان حقم آکا حلال اولسون و یاخود فلانده‌کی حقمی آکا باغشلادم و یاخود فلان ایله اولان دعوامی ترك وامرمی آخرینه تفویض ویا فلانده‌کی آلاجغمی ترك ایتدم (دیسه آنی ابرا ایتمش اولور .) نته‌کیم بر کیمسه دیکرینه « سنك‌علیهکده بوکون دعوام یوقدر » دیسه ابرا اولوب بعدالیوم دخی ابرادن مقدم تاریخ ایله برحق دعوی ایده‌من .

الفاظ ابرانك اعمی « لاحق لی قبل فلان » ـ فلان طرفنده حقم یوقدر ـ لفظیدر. بوابراده امانات و مضموناتدن

[*] الابراء عن الاعیان باطل اذا کان علی وجه الانشاء فان کان علی وجه الاخبار کقوله هو بریٔ ممالی قبله فهو صحیح متناول للعین والدین فلاتسمع الدعوی وکذا اذا قال لا ملك لی فی هذه العین تکمله.

بولنان حقوق ماليه داخل اولدیغی کبی حقوق غیر ماليه دخی داخل اولور . [١]

بناءً عليه مبری ، ابرادن مقدم تاریخیله ثمن ، اجرت، ارش الجنایه، غصب، امانت عاریت، اجاره، کفالت بالنفس ، قصاص وحد قذف کبی هیچ بر نسنه‌یی ابرا اولنان کمسنه‌دن دعوی ایده‌من ، محیط برهانی فی الفصل الثانی و العشرون و رسالهٔ شرنبلالی ومجموعهٔ جدیده. «١٥٣٨» ماده شرحنه باق.

فقط ابرانك قطعی، کلمهٔ شك ایله غیرمقید، غیرمعلق ورشوت کبی برمقصد باطله غیرمبتنی اولمسی شرطدر . نته‌کیم مادهٔ آتیه شرحنده ایضاح اولنور .

بناءعليه فلان ایله دعوی لاشمم یا مخاصمه ایتمم یا فلاندن حقمی یا برشی‌ایستمم دیسه آنی ابرا ایتمش اولمیه‌جغی کبی برکیمسه بیلدیکمه یا ظنمه یا رأیمه یا کتابمه یا حسابمه کوره فلانده حقم یوقدر دیسه آنی ابرا ایتمش اولماز. حتی‌صوکره اوفلانده شویله برحقم واردر دیسه مسموع اولور ، رسالهٔ ابرا لابن عابدین وللشرنبلالی وفیضیه وجامع‌الفصولین .

ماده ١٥٦٢

﴿ برکیمسه دیکرینی ﴾ قابل اسقاط اولان ﴿ برحقدن ﴾ مشروعا و « فیما اعلم یا فی قلبی کبی » کلمهٔ شك ایله تقیید ایتمیه‌رك

---

[١] و انما دخلت تحت البرائة الحقوق كلها لان قوله لاحق لی نکرة فی موضع النفی والنکرة فی موضع النفی تعم تنقیح .

وغیرمعلق اولارق ﴿ ابرا ایتدکده اولحق ساقط اولور. ارتق آنی ﴾ حیاتنده کندیسی وبعدالوفات وارثی [١] کندیسیچون ﴿ دعوی ﴾ واثبات مدعا ویمین تکلیف ﴿ ایده‌مز . ﴾ زیرا یمین صحة دعوادن صوکره‌در . ﴿ ٥١ ماده‌یه باق . ﴾ حتی مدعی‌علیه بردیندن ابرا ایدلدکدن صوکره او دینی اقرار ایتسه بو اقراری باطلدر[٢] . اما بالوکالة یا بالوصایه دعوی‌ایتدکده مسموع اولور.

مثلا مبری فلان کمسنه‌ده اصلاحقم یوقدر دیدکدن صوکره بالوکاله ویا بالوصایه اوکمسنه‌دن برحق‌دعوی ایتسه استماع اولنور. فقط برکیمسه ، برعینی دیکرکمسنه ایچون بعدالاقرار اول عینی کندیسی ایچون دعوی ایده‌میه‌جکی کبی برشخص آخر طرفندن بالوکاله یابالوصایه‌ده دعوی ایده‌مز، رسالهٔ شرنبلالی.

---

[١] « القیام الوارث مقام المورث وهو لوکان حیا لم‌تسمع دعواه به لانه سبق منه مابینا فیها رسالهٔ شرنبلالی . »

[٢] نعم لو ادعی دینا بسبب حادث بعد الابراء العام وانه اقربه یلزمه درمختار . انما قید یکون الاقرار بالدین لان اقراره بالعین بعد الابراء العام صحیح مع انه برأ من‌الاعیان فی‌الابراء العام ردمحتار .
برهن انه ابرأنی عن‌هذه الدعوی ثم ادعی المدعی ثانیا انه اقرلی بالمال بعد ابرائی فلوقال المدعی‌علیه ابرأنی وقبلت الابراء اوقال صدقته فیه لاتسمع دعوی الاقرار ولولم یقل ذلك تسمع لاحتمال‌الرد والابراء یرتد بالرد فیبقی المال‌علیه بخلاف قبوله اذلایرتد بالرد بعده ردمحتار .
ولو ادعی مالافقال المدعی‌علیه انك ابرأتنی من‌هذه الدعوی فقال المدعی انك اقررت بالمال بعد الابراء لاتسمع دعوی الاقرار وان قال انك اقررت به بعد دعواك اقراری بالابراء فتسمع ردمحتار .

ایمدی ابرا اولنان حقك ساقط اولمسی ایچون درت شرط واردر :

شرط اول ؛ اول حقك قابل اسقاط اولمسیدر. قابل اسقاط اولان حقلر ؛ الاجق ، حق شفعه ، حق مسیل مجرد « یعنی برکیمسه‌نك برموضعده صو آقتمق حقی بولنوب اول موضعك رقبه‌سی دیکر کمسه‌نك اولمسی» ، خیار شرط ، بعد رؤیة المبیع خیار رؤیت، خیار عیب و آلاجقده اجل کبی حقوقدر. «١٢٢٧» ماده شرحنه باق ، بزازیه . حتی برکیمسه مدیونی آلاجغندن ابرا ایتسه ارتق اول الاجغی دعوی ایده‌مز . ولوکه مدیون اقرار ایتسین ، کامر .

مثلا برکیمسه حال صحتنده فلان کمسنه ذمتنده اصلا حقم یوقدر دیه اوکمسنه‌یی ابرا ایتدکدن صوکره اول کیمسه وفات ایتمکله ورثه‌سی ابراء مزبوردن مقدم ذمتنده شو قدر آقچه حقی واردر دیه‌رك او کمسنه‌دن دعوی أیلسه مسموع اولماز ، مجموعهٔ جدیده [١] .

نته‌کیم حق شفعه‌یی وحق مسیل مجردی اسقاط أیلسه ارتق دعوی ایده‌میه‌جکی کبی خیارشرطی وبعد رؤیة المبیع خیار رؤیتی

---

[١] رجل له علی رجل دین فبلغه ان المدیون قد مات فقال جعلته فی حل اوقال وهبته منه ثم ظهر انه حی لیس للطالب ان یأخذ منه لانه وهبه بغیر شرط خانیه فی برائة الغاصب والمدیون .

یاخود خیار عیبی اسقاط أیلسه خیارات مذکوره ساقط اولور؛ ارتق مبیعی بونلردن طولایی رد ایده‌مز.

کذا مدیون، اجلی ابطال یا ترك ایتدم یاخود دینمی حال قیلدم کبی برسوزله اجلی اسقاط ایتسه تصحیح واجل باطل اولور. نته‌کیم مدیون، اجلدن حقی ابرا ایتدم یاخود اجلدن سن بری اولدك دیسه اجل ساقط اولور. اما مدیون، لاحاجةلی فی الاجل دیسه اجل باطل اولماز، بزازیه.

لکن اول حق قابل اسقاط دکل ایسه ابدن ابرانك حکمی یوقدر. هبه‌دن حق رجوع وقبل رؤیة المبیع خیار رؤیت وحق اجاره‌ده وحق وقفده استحقاق کبی حقوقك اسقاطی قابل دکلدر. حتی برکیمسه اجنبی برکمسنه‌یه برشی هبه ایدوبده واهب بو هبه‌دن حق رجوعی اسقاط ایتدم دیسه بیله هبه‌دن رجوع ایده بیلیر. نته‌کیم برکیمسه منفعتده‌کی حقمی ترك واسقاط ایتدم دیسه بیله حق اجاره‌سی ساقط اولماز، اشباه.

کذلك وارث، حقمی — حق ارثی — ترك ایتدم دیسه حقی باطل اولماز، رسالهٔ شرنبلالی [۱].

---

[۱] رجل خاصم رجلا فی دار ثم قال للمدعی علیه قد ابرأتك عن هذه الدار اوعن خصومتی فی هذه الدار اوعن دعوای فی هذه الدار جمیع ذلك باطل وله ان یخاصم فیقیم البینة فیأخذه ولو قال برأت من هذه الدار اوقال برأت من دعوای فی هذه الدار صح ذلك ولاحق له فیها ولو اقام البینة لاتقبل ولوقال انا بریء من هذا الفرس اوقال خرجت من هذا الفرس لیس له ان یدعی بعد ذلك لانه اخبر عن البراءة فیثبت البرائة اما

وکذلك وقفده استحقاق ، اسقاط ایله ساقط اولماز ؛ مثلا بر وقفك غله‌سنك مشروط لهی او وقفك غله‌سنده اولان حقنی اسقاط ایتسه مؤخرا وقفدن غله طلب ایده بیلیر . وقفك تولیت وسکناسی دخی بو حکمده غله کبیدر ، تکمله‌ٔ ردمحتار و احکام اوقاف .

شرط ثانی ؛ ابرانك مشروعاً وقوع بولمسیدر. بناء علیه رشوت اولارق ابرا ایتسه صحیح اولماز، واقعات المفتین .

شرط ثالث ؛ ابرا ، فیما اعلم لفظی کبی شکی مفید بر لفظ وقید ایله تقیید ایتمه‌مکدر .

بناءً علیه مبری، لاحق لی فیما اعلم یا فی قلبی یا فی رایی یا فیما اظن یا فیما احسب یا فی حسابی یا فی کتابی دیسه بو سوز ابرادن معدود واستماع دعوایه مانع دکلدر [١] .

شرط رابع ؛ ابرا غیر معلق بالشرط اولمسیدر . بناء علیه معلق بالشرط اولارق ابرا صحیح اولماز . نته‌کیم بر وجه آتی ایضاح اولنور .

ابرانك صور عدیده‌سی : ابرا ، اولا — منجزا اولور که آنفا ذکر اولندی .

فی الوجه الاول صرح بالابراء عن المعین اوعن الدعوی والخصومة وذلك باطل خانیه فی برائة الغاصب والمدیون .

[١] اما لوقال قد علمت انه لاحق لی علی فلان لم یقبل منه رسالهٔ شرنبلالی .

ثانیا — مقید بالشرط اولور. بوکا معنی الشرط تعلیقا ابرا اطلاق اولنور. ابرانك شرطله تقییده قابلیتی واردر؛ بوده درت وجهله اولور:

وجه اول؛ داین مدیونه سنده کی بیك غروش الاجقمدن نصفنی یارین بکا ویر نصف آخردن بری اولمق اوزره دیسه‌ده اوده نصفنی یارین ویرسه نصف آخردن بری اولور. اما نصفنی یارین ویرمز ایسه بری اولمیوب داین کلیسنی مطالبه ایده بیلیر. چونکه داین بو یاره‌یی انفع برتجارته یا قضاء دینه صرفیله مستفید واولاس مدیونله الاجقلك تواسندن آزاده اولاجغندن ابرانك بوشرطله تقییدی داین ایچون نافعدر. شرط معدوم اولنجه ابرا دخی باطل اولور، مجمع الانهر.

نته‌کیم داین بیك غروش آلاجغنه کفیل اولانه سندن بش یوزغروشی حط ایتدم باقی بش یوزغروشه بوکون کفیل یا رهن ویرمك اوزره دیسه‌ده مدیون دخی بالقبول کفیل یا رهن ویرمسه خط وابرا باطل اولور، خانیه.

وجه ثانی؛ نصف دینی یارین ویرمزایسه‌ك تکمیلی بورجلك اولمق اوزره نصف دین اوزرینه صلح اولدم دیسه صحیح ویارین نصفنی ویررایسه باقیسندن بری اولور. اما ویرمز ایسه کلیسیله مدیون اولارق قالیر. زیرا داین ابرایی قید صریح ایله تقیید ایتمکله اوقید بولنمینجه ابرا باطل اولور، مجمع الانهر.

نته کیم داین، بیك غروش الاجغنه کفیل اولانه آی باشنده بش یوز غروش ویرمك اوزره بش یوزغروشدن سنی ابرا ایلدم اکر ویرمزایسه‌ك بیك غروش سنك اوزرنده حالیله قاله‌جقدر دیسه جائز وشرط ومقاوله معتبر اولور، خانیه .

وجه ثالث؛ « نصفندن سنی ابرا ایتدم دیکر نصفنی یارین ویرمك اوزره » دیسه همان نصفدن ابرا حاصل ومدیون نصف دیکری یارین کرك ویرسون کرك ویرمسون بری اولور . زیرا داین برائتی اول کلامنده مطلقا ذکر أیلدکدن صوکره ادایی اتیان ایتدی . ادا ایسه عوض اولمغه غیرصالح اولدیغندن ادانك شرط اولمق احتمالی قالدی . حال بوکه ادا ، بعد الابرا ذکر ایدلمکله شرط اولمسیده شبهه‌لی ومشکوکدر . بوصورتده ادانك شرط اولیشی غیر متحقق اوله‌رق برائت علی الاطلاق قالمغله ادا وعدم الاداء برائتده مفید دکلدر، مجمع الانهر .

وجه رابع ؛ داین ، بافیسندن بری اولمق اوزره آلاجغمك نصفنی ویر دیمسیدر. بووجهله اداء نصف ایچون بر وقت ذکر واتیان اولنمینجه ابراء نصف هرحالده صحیح و بو ابرا ، ابراء مطلق اولور. زیرا اداء نصف ایچون بروقت تعیین ایدلمدیکندن و ادا مدیون اوزرینه مطلق الازمانده واجب اولدیغندن اداء غرض صحیح اولماز وبونکله ابرا تقید أیلمز [١] .

---

[١] فحمل علی المعاوضة ولا یصلح عوضا مجمع الانهر .

ثالثا — معلقا ابرا اولور. بوكا صريح الشرط تعليقا ابرا دنيلير [١] . بوابرا صحيح دكلـدر . زيرا ابرا رد ايله مردود اولمق جهتيله من وجه تمليكدر. تمليكاتك شرطه تعليقى غيرصحيحدر. ابرا قبوله متوقف اولمامق اعتباريله اسقاط واسقاطك ايسه شرطه تعليقى صحيح اولديغندن تمليك جهتنه نظر اولنه‌رق معلق بالشرط جائز دكلدر واسـقاط جهتنه باقيله‌رق تقييد بالشرط جائزدر، دينلدى ، تكملهٔ ردمحتار .

مثلا داين مديوننه نه وقت يا نه زمان يا اكر سنده‌كى بيك غروش آلاجغمدن سكز يوزى ويررايسه‌ك ايكى يوزدن بريسين ديسه‌ده اوده سـكز يوزى ويرسـه متباقى ايكى يوزدن برى اولماز [٢] .

شوقدركه صورةً تعليق وفقط معنىً اجاره اولور ايسـه اجاره‌يه حمل اولنه‌رق صحيح اولور .

مثلا بركيمسه مديوننه بنم شوايشمى كورر مثلا شوكوملكمى

---

[١] الشرط ماكان على خطر الوجود .

[٢] ذكر لفظ الصلح اولم يذكر فهو سـواء مجمع الانهر و خانيه و واقعات المفتين .

فلا يصح تعليق الابراء عن الدين بالشرط كما اذا قال لمديونه ان متت بنصب تاء الخطاب فانت برئ لا تصح لانه كقوله ان دخلت الدار فانت برئ اما لوقال ان متت بضم التاء فانت برئ وانت فى حل جاز لانه وصية رسالهٔ شرنبلالى . ومستثنى ماذا علقه بكائن كقوله ان كانت الشمس طالعة فانت برئ من الدين لقولهم ان التعليق به تنجيز .

دیکر ویاخود شو متاعمی خانه‌مه نقل ایدر ایسه‌ك سنده‌كی اون غروش مطلوبمدن بریسین دیسه‌ده اوده عملی ایفا ایتسه بری اولور، واقعات المفتین .

مادە ١٥٦٣

(ابرانك مابعدینه) یعنی بعد زمان الابراء حادث اولان حقوقه (شمولی اولماز.) زیرا ابرا ثبوت حقك فرعیدر. حق ثابت اولمینجه ابراده صحیح اولماز. بناء علیه داین ابرادن صوکره «سکا صاتدیغم مبیع ثمنندن بیك غروش آلاجغم واردر؛ حتی سن دخی اقرار أیلمشیدك» دیه دعوی ایتسه صحیح اولور.

(یعنی برکیمسه دیکر کمسنه‌یی ابرا ایتدکده) ابرا وقتنده و(ابرادن مقدم اولان) لفظ ابرانك شامل اولدیغی (حقوقی ساقط اولور.) حتی داین مدیونی ذمتنده‌کی اون آلتون آلاجغندن آنی ابرا ایتدکدن صوکره مدیون ابرا اولنان مذکور اون آلتون داینه بورجی اولدیغنی اقرار ایتسه بیله مؤاخذه ایدلمز، علی افندی. «١٥٠» ماده ایله مادهٔ آنفه شرحنه باق. (یوقسه ابرادن صوکره) مبرینك ابرا اولنان کمسنه‌ده (حادث اولان حقنی دعوی ایده بیلیر.)

بناءعلی ذلك برکیمسه دیکر کمسنه‌دن مثلا بیك غروش دعوی ایدوبده ایکی شاهد ایله اثبات أیلدیکنده اوکمسنه سن بنی مذکور بیك غروشدن ابرا أیلدك دیه دفع وبودفعنی ایکی شاهد ایله اثبات ایتسه نظر اولنور: دین وابرا تاریخلری بیان اولنوب ابرا تاریخی دین تاریخندن مؤخر ایسه ابرا ایله حکم اولنور، مادهٔ

آنفه‌یه باق. وبالعکس دین تاریخی ابرا تاریخندن مؤخر ایسه بوماده وجهله دین ایله حکم اولنور. ایکیسنکده تاریخلری مساوی یاخود یاخود هیچ برنده تاریخ بیان اولنمامش یاخود دین تاریخی بیان اولنمش ایکن ابرا تاریخی بیان اولنمامش یاخود امر برعکس اولمش ایسه اشبو درت صورتده ابرا ایله حکم اولنوب مدعی، مدعی‌علیهدن نسنه آلامز. زیرا بو درت صورتده حق مدعابه قبل‌الابرا ثابت و ابرا ایله ساقط اولمق احتمالی اولدیغی کبی بعدالابرا ثابت اولارق ابرا ایله ساقط اولمامق احتمالی دخی موجود اولدیغندن صحت شهادتده شك حاصل و شك ایله حکم غیر جائز اولور. «٤» ماده‌یه باق. [۱]

کذا بر کیمسه دیکر کمسنه‌یی جمیع دعاوی و خصوماتدن ابرا ایتدکدن صوکره آندن بسبب الارث مالی دعوی ایتدکده مورثنك وفاتی قبل‌الابرا ایسه دعواسی صحیح اولماز. ولوکه حین ابراده مورثنك وفاتی بیلمسین. [۲]

فقط قبل لزوم الدین ابرا عن الدین صحیح اولماز. زیرا

---

[۱] وان کان یحتمل انه یدعی‌علیه بسبب بعدالاقرار لکن الاصل ان الموجب والمسقط اذا تعارضا یجعل المسقط آخرا لان السقوط یکون بعد الوجوب سواء اتصل القضاء بالاول او لم یتصل.

[۲] لو ابرأه مطلقا او اقرانه لا یستحق علیه شیئا ثم ظهر بعد ذلك ان المقرله کان قبل الابراء او الاقرار مشغول الذمة بشئ من متروك اب المقر و لم یعلم المقر بذلك یعمل الاقرار و الابراء عمله ولایعذر المقر هندیه ورساله شرنبلالی وعلی‌افندی وتنقیح فی‌الدعوی.

ابرا اسقاط اولوب بو ایسه آنجق دین واجبده اولور.

بناءً علیه بر کیمسه دیکر کمسنه‌یی حقوق حالیه و ماضیه‌دن ابرا ایتدیکی کبی حقوق آتیه — هنوز ثابت اولمیوب فقط آتیده ثابت اولاجق اولان حقوق — دن ابرا ایتسه حقوق آتیه‌یه متعلق ابرانك حکمی یوقدر. چونکه اسقاط، ثبوتك فرعیدر، رساله‌ٔ شرنبلالی وکفایه فی اوائل الاقرار.

نته‌کیم بعدالابراء ضمان درك دعواسی دخی مسموع اولور. شویله که بر کیمسه درکه کفیل اولدقدن صوکره مکفول له، کفیلی عامهٔ دعاویدن ابرا ایدوب بعد ذلك مکفول لهه درك لاحق اولسه مکفول له کفیلدن دعوی ایده‌بیلیر. زیرا وقت برائتده استحقاق منعدم و مبیعك بالاستحقاق ضبطندن صوکره حادث اولمغله برائت اکا شامل اولماز، رساله‌ٔ شرنبلالی.

ماده ١٥٦٤

﴿ بر کیمسه دیکرینی بر خصوصه متعلق دعوادن ﴾ یاخود فلان جهتدن طولایی اولان بر حقدن ﴿ ابرا ایتسه ابراء خاص اولوب بعده اول خصوصه ﴾ یا او حقه ﴿ متعلق دعواسی مسموع اولماز. ﴾ بو مسئله ١٥٦٢ ماده‌ده مرور ایتمکله مقصود بالذات فقرهٔ آتیه‌دره. ﴿اما باشقه خصوصه متعلق حقنی دعوی﴾ یا باشقه جهتدن طولایی بر حق طلب ﴿ ایده‌بیلیر. ﴾ چونکه بونلر ابراده داخل دکلدر.

﴿ مثلا بر کیمسه بر خانه دعواسندن خصمنی ابرا ایتسه

آرتق اول خانه‌یه متعلق دعواسی مسموع اولماز. » ۵۱ ماده‌یه باق.
« اما چیفتلك » یا دیکر خانه « وسـائر نسنه‌یه متعلق دعواسی
استماع اولنور . » نته‌کیم بر کیمسه جهت قرضدن آلاجغی اولان
اون آلتوندن مدیونی ابرا أیلسـه آرتق مذکور اون آلتونه
متعلق دعواسی استماع اولنمـاز. اما ثمن مبیعدن یا جهت حواله
یا غصبدن اون آلتونه متعلق دعواسی استماع اولنور .

کذا بر کیمسه فلان کمسنه نزدنده بش آلتون امانتم یوقدر
دیسه مذکور امانته متعلق دعوی مسموع دکلدر. اما بر بارکیر
امانته یا بش آلتون دینه متعلق دعوی مسموع اولور، ردمحتار.

نته‌کیم داین مدیونی ذمتنده‌کی بیـك غروش آلاجغنـدن
درت یوز غروشنی ابرا ایتسه درت‌یوز غروشی دعوی ایده‌مز.
اما متباقی آلتی یوز غروشی طلب ودعوی ایده‌بیلیر .

بونلر، «۱۵۳۷» ماده‌ده تعریف اولنان ابراء خاصدر .

« بر خصوصه متعلق » دنیلدی. زیرا کافهٔ خصوصه متعلق
دعوادن ابرا ایدرسه آرتق هیچ بر دعواسی مسموع اولمیه‌جغی
مادهٔ آتیه‌ده مصرحدر .

ماده ۱۵٦۵

« بر کیمسه فلانی کافهٔ دعاویدن بری قیلدم یاخود آنده »
ویا فلانك قبلنده « اصلا حقم » یاخود فلان ایله اصلا دعوام
« یوقدر » یاخود فلانی هر برحقمدن ابرا ایتدم « دیسه‌ابراءعام

اولوب آرتق ابرادن مقدم) اولان حقوق ماليه وغير ماليه‌دن عينى يا دينى وكفالت، اجاره، حدود، قصاص، سرقت وقذف كبى آز چوق (هيچ بر حق) كنديسيچون (دعوى ايده‌مز .) نتـه‌كيم بو كبى الفاظ ايله اولان ابراء عامده شفعه دخى داخل وقضاء ساقط اولور . ديانته كلنجه ابراده شفعه قصـد ايدلمينجه داخل اولماز. [۱] .

«آنده اصلا حقم يوقدر» عباره‌سنك عربيسى «لاحق لى عليه» ياخود «لم يكن لى على هذا المطلوب شئ» جمله‌سـيدر. بحرك اقرار و صلحنده وكذا بزازيه‌ده بو عباره‌لره كاه اقرار كاه ابرا دنيلمشدر، تكمله‌ٔ ردمحتار فى اقرار المريض .

(حق) ثمن مبيع ، بدل اجاره ، قرض ، غصب ، وديعه ، عاريت ، ارث ، مضاربه ، شركت ، چيفتلك ، خانه و سائر نسنه وياخود جهت (كفالتدن طولايى بر حق دعوى ايتسه مسموع اولماز.) زيرا تناقض واردر. مكركه بعدالابراء حادث اولسون. (شويله كه ابرادن مقدم سن فلان كمسنه‌يه كفيل) بالمال ويا كفيل بالنفس (اولمشيدك) مال مكفول بهى يا نفس مكفول

[۱] لكن فى مداينـات القنية افترق الزوجان و ابرأ كل واحد منهما صاحبه عن جميع الدعاوى وكان للزوج بذر فى ارضها و اعيان قائمة فالحصاد و الاعيان القائمة لا تدخل فى الابراء عن جميع الدعاوى تكمله‌ٔ ردمحتار ورساله‌ٔ شرنبلالى وابن عابدين.

غنمی بکا تسلیم ایت یاخود امرکله فلان داینکه اولان بیك غروش بورجکه کفیل وحسب الکفاله تأدیه ایتمش اولدیغم مبلغ من بوری بکا ویر ﴿دیه دعوی ایتسه استماع اولنمدیغی کبی آخر بر شخصدن سن بنم ابرا ایتمش اولدیغم کیمسه‌یه قبل الابرا کفیل اولمشیدك﴾ مال مکفول بهی بکا ادا ایت ﴿ دیه دعوی ایده‌من . « ٦٦٢ » ماده‌یه باق. ﴾ ، رساله ابرا لابن عابدین .

کذا بویله ابراء عامدن صوکره مورثندن میراث قالدیغی بیانیله ابرا اولنان کمسه‌دن میراث دعوی ایتدکده مورثی اکر ابرادن مقدم وفات ایتمش ایسه ابراسی صحیح ودعواسی غیرمسموع اولور. ولوکه وقت ابراده پدرینك وفاتی بیلمسین، رساله اقرار وبزازیه وتکمله رد محتار قبیل الصلح .

نته‌کیم بر کیمسه فلانده آلاجغم یوقدر؛ فلانی آلاجغمدن ابرا ایتدم؛ فلانده اولان آلاجغمدن کچدم؛ آلاجغی آکا حلال ایتدم کبی برسوز سویلسه یالکز مطلوبنه عائد اوله‌رق ابراء عام اولوب آلاجغه متعلق هیچ بر دعواسی استماع اولنماز . حتی ابرا ایدن کیمسه بو لفظدن مقصدم بعض آلاجقدن ابرا ایدی دیسه تصدیق اولنماز . اما اماناته ، غصبه ، خانه‌یه ، چیفتلکه یا حیوانه متعلق دعواسی مسموع اولور . زیرا دین مدیونك ذمتنه تعلق ایدن مثلیات ایکن بونلر او قبیلدن دکلدر.

کذا بر کیمسه فلان نزدنده امانتم یوقدر دیسه امانته عائد اولمق اوزره ابراء عام وامانته متعلق هیچ بر دعواسی غیرمسموع

اولور. اما دين كبي باشقه جهتدن بر حق دعواسى مسموعدر ، «١٥٦٤» ماده‌يه باق.

بناءً عليه مدعى برمال دعوى ايتدكده مدعى عليه «سن بنى كافهٔ دعاويدن ابرا ياخود بمله دعوى ونزاعك اولمـديغنى اقرار أيلمش‌ايدك» ديه دفع و دفعنى اثبات أيلسه مدعينك دعواسـنى دفع ايتمش اولور. «١٦٣٢» ماده‌يه باق .

بو ماده‌ده‌كى ابرا مجله‌نك ١٥٣٨ ماده‌سنده‌كى ابراء عامدر .

شرح ماده صره‌سنده اشارت اولنديغى‌وجهله بويله ابراءعام ايله ابرا ايدن كيمسـه ابرا اولنان كمسـنه‌دن كنديسى ايچون دعوى ايتميوبده آخرى طرفندن بالوكاله ياخود بالوصايه دعوى ايتسه استماع اولنور، بحر. زيرا ابرا ايدن آنجق كندى‌حقندن ابرا ايتمش اولمغله بو دعواده تنـاقض يوقدر ، تكملهٔ رد محتار فى الاقرار ورسالهٔ ابرا لابن عابدين. «١٦٤٩» ماده‌يه باق.

﴿ ماده ١٥٦٦ ﴾

عقد فاسد ضمننده‌كى ابرا فاسد اولور؛ بوكا متفرع مسائل:

بيعدن : ﴿ بر كيمسه ﴾ ملكمدر ديه ديكر كمسـنه‌يه ﴿مال صاتوب وثمنى قبض‌ايدوبده مبيعه متعلق كافهٔ دعاويدن مشترى‌يى ابرا ايتديكى كبى مشترى‌دخى آنى﴾ — بايع — ﴿ثمن مذكوره متعلق كافهٔ دعاويدن ابرا ايتمش وبو وجهـله﴾ بايع ايله مشترى ﴿بينلرنده سند تعاطى ايدلمش ايكن مبيع بالاستحقاق﴾ والحلف

والحكم (ضبط اولنسه ابرانك تأثيرى اولميوب مشترى ويرمش اولديغى ثمنى بايعدن استرداد أيلر. «٥٢» ماده‌يه باق.) اما بو وجهله ابرا سندى تعاطى اولندقدن صوكره ثمن مبيع بالاستحقاق ضبط اولنسه مبيعى استرداد ايده‌ميوب ضبط اولنان ثمنك مثلنى آلير. «١٥٥٠» ماده شرحنه باق.

صلحدن: مدعى ايله مدعى عليه صلح اوله‌رق بو صلح ضمننده يكديكرينى ابرا أيلمشلر ايكن صلحك فسادى ظاهر اولسه ابرانك تأثيرى اولماز؛ مدعى دعواسنى درميان ايده‌بيلير.

مثلا مدعى صلح ضمننده شومالده كنديسنك حقى اولمديغنى بعدالاقرار صلحك بطلانى ظاهر اولسه اقرار مذكور باطل اولوب ينه اول شيئى ادعا ايده‌بيلير، ابوالسعود.

اما فاسدا عقد صلح اولندقدن صوكره جميع دعاوى وخصوماتدن ابرا اولندقده صلح صحيح دكل ايسه‌ده ابرا صحيح اولور؛ رسالهٔ شرنبلالى [١].

ماده ١٥٦٧

(ابرا اولنان كسنه‌لر معين ومعلوم اولمق لازمدر.) ابرا كرك اسقاط وكرك استيفا اولسون. زيرا ابرا من وجه تمليك وتمليك اولنانلرك معلوم اولمسى لازمدر.

---

[١] والحيلة حتى لا يبطل الابراء فيما لو بطل العقد الذى تضمنه ان يحرر الابراء العام فى وثيقة العقد بلفظ يدل على الاستيناف بان يقرالخصم بعدالعقد ويقول ابرأته ابراء عاما غير داخل تحت العقدخيريه.

اما ابرا واسقاط ایدیلان حقك معلوم اولمسی شرط دكلدر. بناءً علیه جهالت فی الدین صحت ابرایه مانع اولمدیغی كبی بر كیمسه دیكر كمسنه‌یی هر درلو حقندن تحلیل ایتدكده او كمسنه، اول كیمسه‌نك بیلمدیكی حقلردن دخی حكما بری اولور. دیانته كلنجه امام ابی یوسفه كوره بیلمدیكی حقلردن دخی بریدر. اصح اولانده بودر. [۱]

امام محمده كوره دیانةً بری اولماز، رساله‌ٔ شرنبلالی وخانیه فی برائة الغاصب والمدیون.

《بناءً علیه بر كیمسه جمله مدیونلریمی ابرا ایتدم یاخود هیچ بر كیمسه‌ده حقم》 ویا هیچ بر كیمسه‌دن الاجغم ویا هیچ بر كیمسه‌یه بورج‌ویردیكم یوقدر یاخود كیمده آلاجغم‌وار ایدیسه جمله‌سنی آلدم، جمله مدیونلرمدن مطلوباتمی استیفا أیلدم، جمیع ناسدن آلاجقلریمی آلدم هیچ بركیمسه‌یه بورج ویردیكم 《یوق دیسه ابراسی صحیح اولماز.》

نته‌كیم وارث مورثمك جمیع تركه‌سنی قبض ایتدم دیسه یاخود بر كیمسه «كیمده نه حقم ویا نه آلاجغم وار ایسه» یاخود «هر كیمسه كه آنك طرفنده حقم واردر، بریدر» دیسه نه ابراء عام نه‌ده ابراء خاص اولور، رساله‌ٔ شرنبلالی. [۲]

---

[۱] لان الابراء اسقاط وجهالة الساقط لا تمنع صحة الاسقاط لانه متلاش فلا یرد علیه التسلیم والتسلم لیفضی الی المنازعة.

[۲] بل هو اقرار مجرد ولایمنع الدعوی تنقیح .

مثلا وصى الميت تركەدن يدنده بولنـان اموالى متوفانك ولدينه «بعد اثبات الرشد» ويروبده ولدەخى «پدرمك تركەسندن آز وچوق هيچ بر شى قالميوب جملەسنى قبض ايتدم» ديسه و اقرار بر شخص معينك ابراسنى تضمن ايتمديكى جهتله صحيح اولماز. بو صورتده بعد ابراء المذكور اول كيمسه بر كمسنەدن بر حق يا دين دعوى ايتسه مسموع اولاجنى كبى وارث و ولد مرقوم «پدرمك تركەسندن سنده بوقدر مال قالدى» ديه وصيدن ادعا واثبات مدعا ايلسه قبول اولنور، هنديه وتكملهٔ ردمحتار.

(اما) بر كيمسه (فلان محله اهاليسنى ابرا ايتدم) ياخود فلان محله اهاليسندن آلاجقلريمى استيفا ايلدم (ديوب اول محله اهاليسى دخى معين و معدود كسـاندن عبارت ايسەلر ابرا)ء اسقاط و استيفـا (صحيح اولور .) « ١٦٤٦ » مادەيه باق ، رسالهٔ شرنبلالى .

كذلك ذى اليد ، كنديسنه منازع ومطالب بولنمديغى حالده «شو مال بنم دكلدر» ، « انده ملكم يوقدر» ، « انده حقم يوقدر» كبى سوزلر سويلسـه ابرا اولمـاز . زيرا بو صورتده بوسوزلر كمسنەيه حق اثبات ايتميوب مقرله مجهول ايچون اقرار باطل اولور. [١]

---

[١] والتناقض انما يمنع اذا تضمن ابطال حق على احد رسالهٔ شرنبلالي ورسالهٔ ابرا لابن عابدين.

١٥٦٨ ماده

﴿ ابرا قبوله توقف ايتمز . ﴾ [١] لكن بدل صرف وبدل سلمدن ابرا اولندقده قبوله توقف ايدر . زيرا بو ابرا بطلان عقدى متضمن وعقدايسه طرفينه عائددر ، تكملهٔ ردمحتار بزيادة .
﴿ فقط ﴾ ابرا اولنان كيمسه‌نك ﴿ رديله ﴾ ابرا ﴿ مردود اولور . ﴾ چونكه دينده ابرا من وجه اسقاط ومن وجه تمليك اولديغندن اسقاط اولمق جهتيله قبوله غير متوقف و ابرا اولمق اعتباريله رديله مردود اولور [٢] .

حتى ابرا اولنان كيمسه ابرايى رد أيلدكدن صوكره تصديق أيلسه اشبو تصديق حكمسزدر [٣] .

﴿شويله كه بر كيمسه ديكر كمسنه‌يى ابرا ايتدكده اول كمسنه‌نك قبولى شرط دكلدر . ﴾ بناء عليه قبول ايتدم ديسه ابرا تمام ولازم اولاجنى كبى سكوت ايتسه دخى ينه تمام ولازم اولور .
﴿فقط﴾ اوكمسنه ابرا اثناسنده حاضر بولنوبده ﴿اومجلسده﴾ ياخود غائب اولوبده ابرايى طويديغى مجلسده ﴿ ابرايى قبول ايتمم ديه رد أيلسه اول ابرا ﴾ بالاتفاق ﴿ مردود اولور . يعنى ﴾ ابرانك ﴿حكمى قالماز.﴾ اما اومجلسده رد ايتميوبده ديكر مجلسده

---

[١] لانه اسقاط والاسقاط لايتوقف على القبول .

[٢] لانه كذبه فى اقراره فلا يكون ملزما فى حقه لان الكذب لايكون حجة محيط سرخسى فى باب الاقرار .

[٣] الا فى الوقف رسالهٔ شرنبلالى .

مثلا متوفانك برينه بيك غروش بورجى و وارث اولارق يالكز ايكى اوغلى بولنوبده داين ايكى اوغلدن يالكز بريسنى ابرا ايتسه يالكز ابرا اولنان اوغلك حصه‌سى اولان بش يوز غروش ساقط اولور . ديكر بش يوز غروشى تركه‌دن آلير .

اما ورثه‌دن برى مورثنك مديونلرندن برينى ابرا ايتسه يالكز او وارثك حصه‌سنده صحيح اولاجنى «١١١٠» ماده‌ده مرور ايتدى، رسالهٔ ابرا لابن‌عابدين .

نته‌كيم ابراء استيفاده دخى حكم بويله‌در. شويله‌كه بركيمسه‌نك ديكر كمسنه‌ده يوز آلتون آلاجنى اولديغى حالده ايكى اوغلنى بالترك وفات ايدوبده بونلردن بريسى پدرى حياتنده مذكور يوز آلتوندن اللیسنى قبض ايلمش اولديغنى اقرار ايتسه بو اقرارى كندى حصه‌سنده صحيح ومتباقى اللى آلتون اقرار ايتميانه عائد اولور. زيرا بو، متوفى‌عليهنه دينى اقراردر. شوجهتله كه استيفا آنجق قبض مضمون ايله اولور. «١٥٨» ماده شرحنه و «١٦٤٢» ماده‌يه باق ، هدايه وكفايه .

ماده ١٥٧٠

(بركيمسه مرض موتنده ورثه‌دن بريسنى) ابراء اسقاط يا ابراء استيفا ايله (دينندن ابرا) يا حال صحتنده ابرا ايتديكنى اقرار (ايتسه) تركه‌ده دين بولنمسه بيله (صحيح ونافذ اولماز.) مكركه وارث آخر مجيز ومذكور دين كرك اصالة وكرك كفالة اولسون. زيرا بو ابرا وصيت وديكر ورثه‌نك حقلرينك بطلانى

موجب اولور، تکملهٔ ردمحتار فی الاقرار .

فقط مریض، بروجه مذکور ابرادن صوکره کسب افاقت ایدر ایسه صحیح ونافذ اولور . زیرا بو، مرض موت اولمدیغی جهتله حق ورثه تعلق ایتمه‌مشدر، تکملهٔ ردمحتار .

بوماده اوزرینه مسائل آتیه تفریع اولنور :

اولا ؛ برکیمسه ورثه‌سندن برینی حال صحتنده ایکن ابرا ایتدیکنی مرض موتنده اقرار ایتسه نافذ اولماز .

ثانیا ؛ برکیمسه مرض موتنده فلان وارثنده‌کی مطلوبنی آلدیغنی اقرار ایتسه صحیح اولماز .

ثالثا ؛ برکیمسه مرض موتنده وارثی ذمتنده‌کی آلاجغنی دیکری اوزرینه حواله آلاماز، تکملهٔ ردمحتار فی اقرار المریض .

رابعا ؛ مریض، مرض موتنده وارثنك کندیسندن غصب ایتدیکی یاخود کندیسنك وارثنه رهن یا بیع فاسد ایله بیع وتسلیم أیلدیکی مالی یاخود مرض موتنده هبه وتسلیم ایتدیکی عینی استرداد وقبض ایتدیککنی اقرار ایتسه صحیح اولماز، درمختار وتکملهٔ ردمحتار فی اقرار المریض .

خامسا ؛ برکیمسه شیٔ معینی صاتمغه برینی توکیل ایدوبده وکیل او مالی موکلك وارثنه صاتدقدن صوکره موکل ، مرض موتنده ثمن مبیعی قبض ایتدیکنی یا وکیل بالقبض کندیسنه تسلیم

ایلدیکنی اقرار ایتسه تصدیق اولنماز. اما موکل غیرمریض ایکن وکیل مرض موتنده مذکور ثمنی موکلنك وارثندن قبض ایتدیکنی اقرار وموکل انکار ایتسه وکیل تصدیق اولنور .

مشتری وکیلك وارثی اولوبده وکیل و موکل ایکیسیده مرض موت ایله مریض ایکن وکیل مرقوم قبض ثمنی اقرار ایتسه تصدیق اولنماز .

سادساً ؛ مریض مرض موتنده وارثنك کفیلندن آلاجغنی استیفا أیلدیکنی اقرار ایتسه صحیح اولماز .

سابعاً ؛ مریض وارثنده اولان آلاجغنی فلان اجنبینك تطوعا کندیسنه ویردیکنی اقرار ایتسه صحیح اولماز. زیرا اجنبیدن استیفائی اقرار أیله وارثی دیندن بری اولاجغی جهتله بواقرارده وارثنه ایصال نفع واردر، تکملهٔ ردمحتار.

بومادهده « ورثهسندن برینی » دینلمکله اشارت اولنیورکه برکیمسه مرض موتنده متوفات قزنده آلاجغی اولان اون آلتونی استیفا أیلمش اولدیغنی اقرار أیلسه بواقرار صحیح اولور. زیرا میت وارث دکلدر، درمختار .

مرض موتده وارثك ابراسی ایچون حیلهٔ آتیه واردر :

مریض وارثی « بنم ایچون شو مطلوبك اوزرینه نسنه یوقدر» یاخود « بنم ایچون سنك اوزرینه نسنه یوقدر» دیه ابرا ایتسه قضاء صحیح ومطالبهدن خلاص اولور. ورثهٔ سائرهسی آرتق

آندن نسنه طلب ایده‌مز، بحر . هر نه‌قدر دیانةً مطالبه‌دن خلاص اولاماز ایسه‌ده، تکملهٔ ردمحتار وصرة الفتاوی فی اقرار المریض.

مثلا ابن ، مرض موتنده « متوفات اناسنك ترکه‌سندن پدرینك اوزرنده نسنه بولنمدیغنی » اقرار ایتدکده صحیح اولور؛ اما اندن پدرینی ابرا یا انی پدرینه هبه‌ایتسه صحیح اولمیه‌جغی کبی پدرندن قبض ایتدیکنی اقرار ایتسه ینه صحیح اولماز.

بو کبی عباره‌لر ایله ابرانك صحتنك حکمتی شودرکه بومثللو نفی صورتلرنده نافی اصل اولان برائت ذمت ایله تمسك ایدیور، تکملهٔ رد محتار و فی تکملة المختـار فی اقرار المریض تفصیل المسئلة فلیراجع .

فقط مریضك ابرا ایتدیکی وارثدن باشقه وارث بولنمسه ابرا صحیح اولور، تکمله.

(اما وارثی اولمیان اجنبی بر کمسنه‌یی دیندن ابرا ایتسه صحیح و) ورثه مجیز اولمدقلری تقدیرده یالکز (ثلث مالندن معتبر) و ایفای دینـدن صوکره باقی قالاجق ترکه‌نك ثلثندن ابرا اولنان مقدارك خروجی ممکن ایسه ابرا نافذ (اولور .)

اما ورثه ابرایی مجیز اولسه‌لر کل مالدن معتبردر . مکرکه ترکه مستغرق دیون اولسون، مادهٔ آتیه‌یه باق .

استثنا — ابراء اجنبی معتبر اولمسنده شو مسئله مستثنادر: اجنبی برکمسنه‌نك مریضه اولان بورجنه وارث کفیل اولمش ایسه اصیلك برائتی کفیلك برائتنی موجب اولاجغندن اجنبی‌یی ابرا

صحيح و نافذ اولماز، ردمحتار .

بوفقره‌ده‌کی ابراء ابرای اسقاطدر. ابراء استیفانك تفصيلاتی «١٦٠٣» ماده‌ده کله‌جکدر.

ماده ١٥٧١

﴿ ترکه‌سی مستغرق ديون ﴾ يعنی ديونی ترکه‌سنه مساوی يا ازيد ﴿اولان کمسنه مرض موتنده کندی مديونلرندن برينی﴾ يا جمله‌سنی ﴿دينندن ابرا ايتسه﴾ غرما اجازت ويرمدکجه نه جمله ونه‌ده ثلث مالندن ﴿ صحيح ونافذ ﴾ و معتبر ﴿ اولماز . ﴾ زيرا بو ابرا وصيت اولوب وصيت ايسه تأديهٔ دیندن مؤخردر . بوصورتده کرك دينك کليسندن وکرك بعضيسندن ابرا ايتسون جائز دکلدر .

الحمدلله العادل فی حکمه والصلاة والسلام علی نبيه و آله وصحبه.

ارادهٔ سنيه تاريخی : ٦ شوال ١٢٩١

خلاصهٔ كتاب الابراء

١

تقسيمى

وجه اول «ماهيت اعتباريله»

- ١
  - ١ ابراء اسقاط برشخصده‌كى حقنك برقسمنى ويا كايسنى حط وتنزيل اتمكدر
  - ٢ ابراء استيفا برحقك استيفا ايدلديكنى بياندن عبارتدركه برنوع اقرار حكمنده‌در ١٥٧٢
  - فرق
    - ١ ابراء اسقاط انشا وبراى استيفا اخباردر . بناء عليه اولكيسنده كذب دعواسى مسموع اولماز؛ ايكنجيسنده اولنور
    - ٢ ابراء اسقاطده تأديات سابقه استرداد اولنور؛ ابراء استيفاده اولنه‌ماز، شوحالده اولكيسى اكثر، ايكنجيسى اقلدر .
- ٢ الفاظ ابرانك بعضيسى
  - كافة حقوقه شامل اولور لاحق لى قبل فلان كبى
  - « ديونه « « هو برئ ممالى عليه كبى
  - « اماناته « « هو برئ ممالى عنده كبى
- ٣
  - ١ ابراء عام (٢ قسم)
    - ١ ياكافهٔ حقوقه عام اولور لاحق لى قبل فلان كبى
      - ياكافهٔ دعاوى يه عام اولور
    - ٢ يالكز برنوع حقوقه عام اولور فلان كيمسه عندنده حقم يوقدر كبى (اماناته شاملدر)
  - ٢ ابراء خاص
    - ١ مال مخصوص دعواسندن ابرا
    - ٢ مال مخصوصك ذاتندن ابرا . بودخى
      - يا دينه خاص اولور ابرأت زيداً من دين كذا كبى
      - يا عينه خاص اولور بو غير صحيحدر .
      - يا حقه خاص اولور بعد ثبوت الشفعه مثلا عقارده‌كى حق شفعه‌مدن ابرا ايتدم كبى

وجه ثانی «متعلق اعتباریله»

١ دعوایه متعلق ابرا } بونلر صحیحدر
٢ نفس دینه متعلق ابرا }
٣ عین مضمونه متعلق علی وجه الانشا ابرا — من حیث الدعوی باطل ومن حیث نفس وصف الضمان — صحیحدر
٤ « « « علی وجه الاخبار ابرا
٥ عین امانته متعلق ابراء بو — دیانةً باطل وفقط — قضاءً صحیح اولور.
٦ حقوق سائره‌یه متعلق ابرا ١٥٦٢ ماده

احکام ابرا

١ ابرا ایدیلان حق ساقط اولور { اکر (١) قابل اسقاط ایسه ؛ (٢) ابرا مشروعاً وقوع بولمش ایسه ؛ (٣) لفظ ابرا شکی مفید بر قید ایله مقید دکلسه ؛ (٤) ابرا غیر معلق بالشرط ایسه
٢ ابرا ماقبلنه شاملدر، مابعدینه دکل . فقط ابرا اولنان کیمسه‌نك معین ومعلوم اولمسی لازم کلیر .
٣ عقد فاسد ضمننده‌کی ابرا دخی فاسد اولور .

٤ ابرا قبوله توقف ایتمز [١] چونکه من وجه اسقاطدر؛ فقط رد ایله مردود اولور [٢] چونکه من وجه تملیکدر.
٥ مریضك ورثه‌دن بریسنی ابرا ایتمسی صحیح دکلدر. بر اجنبی‌یی ابرا ایدرسه — ورثه مجیز اولمدیغی تقدیرده — ثلث مالنده معتبردر [٢]

مستثنیات
[١] بدل صرف وبدل سلمدن ابرا قبوله توقف ایدر. چونکه بطلان عقدی متضمندر.
[٢] ١ بعدالقبول رد ایله مردود اولماز.
٢، ٣ محال‌له محال علیهی ومکفول‌له کفیلی ابرا ایدوبده محال‌علیه یاخود کفیل رد ایتسه بو ابرا اسقاط محض اولدیغندن مردود اولماز.
٤ مدیونك طلبی اوزرینه داین ابرا ایتسه‌ده مدیون رد ایتسه مردود اولماز.
٥ مجلس ابراده سکوت ایدن مدیون مجلس آخرده داینك ابراسنی رد ایتسه — علی قول — مردود اولماز.
٦ داین، متوفانك دیندن بالابرا وارثی رد ایلسه — علی قول محمد — مردود اولماز.
[٣] اجنبینك مریضه اولان دیننه وارث کفیل اولمش ایسه ابرا صحیح ونافذ اولماز. زیرا اصیلك براتی کفیلك براتنی استلزام ایدر.

بسم الله الرحمن الرحيم

اقر بوحدانية الله تعالى اقرارا عاما فى اول ما اتفوه * واتخذه واعده ذخريوم لا ارتياب به * واستودعه عند ذى عدل لا شريك له * و احمده و اشكره وابرأ الى حوله وقوته من كل حول وقوه * واصلى واسلم على رسوله محمد الذى اعتنى بشانه ونوه * صلاتا وسلاما ينا سبان سموه وعلوه * و على آله واصحابه اضواء الدين وانواره *

كتاب ثالث عشر

﴿ اقرار حقنده اولوب درت بابى مشتملدر ﴾

اقرارك مشروعيتى : كتاب، سنت، اجماع امت ومعقول ايله ثابت اولمشدر .

كتاب — «كونوا قوامين بالقسط شهداء لله ولو على انفسكم» آيت جليله‌سى اولوب بوندن مقصود اقراردر .

سنت — رسول اكرم صلى الله عليه و سلم ايكى كيمسه‌نك حد شرعى‌يى موجب بر فعلى اقرار أيلملريله آنلرك اوزرينه موجب حدك اجراسنى فرمان بويورمش اولمريدر، هدايه وكفايه.

اجماع امت — اقرارك مقر حقنده حجت اولديغنه امت، اجماع واقراره مبنى مقر عليهنه حدود وقصاصى اجرا أيلمشلردر. ايمدى حدود وقصاصده اقرار حجت اولنجه مال حقنده بطريق الاولى حجت اولور .

معقول — اقرار هر نه قدر صدق و كذب بينـنده دائر
ايسه‌ده مال، طبعا محبوب المرأ اولديغى وعاقل، كمال عقل وديانتى
جهتيله نفسنه يامالنه موجب ضرر اولان شيئى كاذبا اقرار ايتميه‌جكى
وكشينك نفسنه ولايتى بولنديغى واقرارده تهمت اولمديغى اجلدن
نفسى عليهنه وقوع بولان اقرارده جهت صدق ترجح ايده‌رك
مقرك عليهنه حجت ودليل اولور، تكملهٔ ردمحتار وعينى .

اما غير عليهنه اقرار صحيح اولماز. چونكه مقرك غير اوزرينه
ولايتى يوقدر. بو جهتله وارث معروف، وارث آخرى اقرار
ايتسه مقر، حصهٔ ارثيه‌سندن مقرلهه نصيبنى ويرمسى لازم كلير.
اما بو اقرارك نسـبه تأثيرى و بونكله مقر لهك مثلا متوفانك
اوغلى اولديغى آ كلاشلماز. «١٥٨٧» ماده شرحنه باق .

باب اول

اقرارك شرائطی بیاننده‌در

ماده ١٥٧٢

(اقرار) لغته متزلزل اولان شیئی اثباتدن عبارت وبومعنی آتی الذکر معنای شرعیده دخی موجوددر. زیرا شرعا اولان اقرار وقوع بولدقدن‌صوکره اثبات‌ایله نفی بیننده متزلزل اولان حق اثبات ایدلمش اولور. شرعا (بر کیمسه، دیکر کمسنه‌نك کندیسنده) و مقر لهه تسلیمی واجب (اولان حقنی خبر ویرمکدر.)

ایضاح القیود — «دیکر کمسنه‌نك کندیسنده اولان» بو عباره ایله دعوی و شهادت، تعریف اقراردن خارج قالیر. زیرا دعوی، بر کیمسه، کندیسنك دیکرنده‌کی حقنی خبر ویرمکدن عبارت اولدیغی کبی شهادت دخی بر کیمسه‌نك فلان شخصك بر شخص ثالثده اولان حقنی خبر ویرمکه اطلاق اولنور.

«مقر لهه تسلیمی واجب» عباره‌سندن مستبان اولورکه حقك مقرلهه تسلیمی واجب اوله‌جق برحق اولمسی شرطدر. بناءً علیه بر کیمسه، فلان کمسنه‌دن بر آوچ طپراغی یاخود بر بغدای دانه‌سنی غصب أیلدیکنی اقرار ایتسه صحیح اولماز. زیرا بو مقر بهك مقر لهه تسلیمی لازم اولماز، تکملهٔ رد محتار.

لکن بو قید ایله تقیید اولندقده، تعریف اسقاطات قبیلندن

اولان حق مقر بهه شامل وافرادینی جامع اولماز .

« حقی » بونك مطلقاً ذکرندن مسائل آتیه مستفاد اولور :

اولاً ؛ اسقاطات قبیلندن اولان حق مقربهه شامل اولدیغی کبی اسقاطات قبیلندن اولمیان حق مقر بهه دخی شامل اولور. کتب اصولده تقرر ایتدیکی اوزره تصرفات بیع، اجاره وهبه کبی یا اثبات ویاخود ابرا، طلاق، عفو عن القصاص کبی اسقاط اولور. ایمدی بو تعریف، اثبات قبیلندن اولان تصرفاتی اقراره شاملدر. مثلا بو مال فلانکدر یا فلانه بیك غروش بورجم وار دنیلدکده مال مذکور او فلانك حقی اولدیغی اخبار ایدلمش اولور. نته‌کیم بر کیمسه فلانده‌کی بیك غروش مطلوبمی آلمش و یا آنی او مبلغدن ابرا ایتمش ایدم دیدکده او فلانك کندیسنده‌کی حقی تعبیر آخرله عدم وجوب مطالبه‌یی اقرار اولور، تکملهٔ ردّ محتار . [١]

ثانیاً ؛ مذکور حق، دین و ــ مغصوب کبی ــ عینه شامل اولور. ایمدی «علیّ» ــ اوزرمده ــ «وله قبلی» ــ فلانك بنم جهتمده ــ لفظی دینی اقرارده مستعملدر. مکرکه مقر، اقرارینه متصلا امانت ایله تفسیر ایتسین. و«عندی» ــ بنده ــ و «معی» ــ بنمله ــ و «فی بیتی» ــ اومده ــ و « فی کیسی» ــ کیسه‌مده ــ لفظلری اماتی اعترافده مستعملدر [٢] .

---

[١] فیه ان هذا لیس حقا یلزم التسلیم .

[٢] حملا بالعرف لان الکل اقرار بکون الشیٔ فی یده وذا یکون

« خبر ويرمكدر » اقرارك اخبار يا انشا اولمسی حقنده اختلاف فقها واقع اولمشدر. بعض فقها اخبار اولديغنه و بعض فقها دخی فی الحال تمليك يعنی انشا بولنديغنه قائل اولدقلری كبی تمرتاشی مثللو ديگر بعض فقها دخی بو ايكی قولك بيننی جمع برله اقرار من وجه اخبار و من وجه انشادر ديه‌رك هر ايكی جهته بعض مسائلی تفريع ايتمشلردر .

اقرارك من‌وجه اخبار اولمسی بروجه آتی ايضاح اولنور:
مثلا بر كيمسه بو مال فلانكدر ديدكده بونك معناسی او مالده فلانك ملكی ثابتدر، يعنی اقراردن مقدم دخی آنك ملكی ايدی مفهومنده‌در؛ يوقسه مال مذكور اولجه مقرك ملكی ايكن اقرار واقع سببيله مقر لهك ملكی قيلنمش ديمك دكلدر، تكملهٔ رد محتار .

بناء عليه بر كيمسه « شو بنم ملكم فلان ايچوندر » ديسه منشی يعنی بو سوز ايله اول فلانه ملكيتی مثبت وهبه اولور .
فقط « شو مال فلانكدر » ديسه مظهر يعنی اول كيمسه مذكور مال ذاتا او فلانك ايدوكنی اظهار أيلمش اولور، رد محتار قبيل الصلح .

اقرارك اخبار اولديغنه متفرع مسائل شرعيه شونلردر :

اولا ؛ مقر به وقت اقرارده مقرك ملكی اولمسی شرط

امانة لانه قد يكون مضمونا وقد يكون امانة و هذه اقلهما تكملهٔ رد محتار وفيه تفصيل وبحر وزيلعی .

دکلدر. بناء علیه مقربه مقرك ملکی اولنجه اقرار صحیح اولدیغی
کبی غیرك ملکی اولور ایسه ینه اقرار صحیحدر.

بو جهتله بر کیمسه دیکر کمسنه‌نك ملکی بولنان بر مالی
شخص ثالثك اولدیغنی اقرار ایتسه صحیح اولور. اول کیمسه
مقر بهه وقتا من الاوقات شرا یا هبه و تسلیم یا ارث کبی بر
وجهله مالك اولدیغی تقدیرده مقر له او شیئی آندن آلابیلیر.
حق مقر، بعد الاقرار مال مذکوره مالك اولدقدن صوکره
آنده تصرف ایتسه صحیح اولمیوب تصرفاتی نقض اولنور،
تکملهٔ رد محتار. اکر انشا اولسه ایدی هبه و ٨٥٧ ماده
موجبنجه غیر صحیح اولوردی. مستغنیٔ بیاندرکه مقرك بو
اقرارینك او کمسنه حقنده بر کونا تأثیری اولاماز. « ٧٨ »
ماده‌یه باق.

ینه بو جهتله بر کیمسه، بر مال کندیسنك ایدوکنی ادعا
ایدوبده دیکر کمسنه آنك دعواسنه شهادت ایتمکله رد اولندقدن
صوکره او کمسنه مذکور ماله شراء، هبه‌وتسلیم‌ویاخوددارث کبی
بر وجهله مالك اولسه او مالی اول کیمسه‌یه تسلیم ایتمسیله
امر اولنور، ابوالسعود. چونکه ١٦٨٤ ماده‌ده ذکراولندیغی
اوزره شهادت دخی اخباردر.

ثانیا؛ مرض موت ایله مریض اولان کیمسه جمیع
اموالنی اجنبی ایچون اقرارایتسه «١٦٠٠» ماده‌ده مذکوراولدیغی
وجهله صحیح وورثه‌نك اجازتنه غیر موقوف اولور. حال بوکه

تمليك اولسه ايدى عند عدم الاجازه آنجق ثلث مقدارى صحيح اولوردى . « ٣٩٤ و ٨٧٩ » ماده‌لره باق ، تكملهٔ رد محتار وابوالسعود وعبد الحليم .

ثالثاً ؛ اقرارده خيار شرط صحيح دكلدر . يعنى بركيمسه كنديسى شوقدر كون مخير اولمق اوزره اقرار ايتسه « فلانه بيك غروش بورجم واردر اوچ كون مخير اولمق اوزره ديمك كبى » اقرارى صحيح وشرط باطل اولور . ولوكه مقرله تصديق ايتسين . ومال مقر به لازم كلير . زيرا خيار فسخ ايچوندر . اقرار ايسه اخبار اولديغنه وخبر ، صادق اولنجه مخير اولان اختيار ايتسون ايتمسون واجب العمل وكاذب ايسه واجب الرد ايدوكنه بناء اختيار وعدم اختيار ايله اقرارك حكمى تغير أيلميه‌جكندن آنده خيار جائز اولمدى . شوقدركه بيع بالخيارى اقرار ايتدكده خيار ، باعتبار العقد صحيح ومقر له خيارى تصديق يا مقر خيارى اثبات ايدرسه خيار لازم اولور . زيرا خيار عوارضدن اولمغله تصديق يا بيان لازمدر .

نته‌كيم بركيمسه برمدت معلومه‌ده « ولوكه مديد اولسون » كنديسنك مخير بولنديغى كفالت سببيله دينى اقرار ايتدكده جائز اولور . داين اكر خيارى تصديق أيلر وياخود مقر خيارى اثبات ايدرايسه ، تكملهٔ ردمحتار و تكملهٔ فتح فى الاقرار .

رابعاً ؛ قابل قسمت اولان برمالدن حصه‌نك ـ مشاعك ـ اقرارى صحيحدر . نته‌كيم «١٥٨٥» ماده‌ده ذكر اولنيور . انشا

وهبه اولسه ایدی غیرجائز اولوردی . «٥٥» ماده ایله «٨٥٨» ماده‌نك شرحلرینه باق، تكملهٔ ردمحتار .

خامساً ؛ اقرار مقرلهك قبولنه توقف ایتمز. نته‌كیم ١٥٨٠ ماده‌ده بیان اولنیور. انشا وهبه اولسه ایدی قبول وبلكه قبض لازم ایدی . «٨٣٧» ماده‌یه باق ، تكملهٔ ردمحتار .

سادساً ؛ خمرك مسلم ایچون اقراری صحیحدر . حتی مقر، آنی مقرلهه تسلیمه جبر اولنور. انشا وتملیك مبتدأ اولسه ایدی صحیح اولماز ایدی، تكملهٔ ردمحتار .

سابعاً ؛ طلاقك اكراه ایله اقراری صحیح دكلدر. حالبوكه مع الاكراه انشـاء طلاق صحیحدر. زیرا انشانك مدلولی تخلف ایتمز اخبار ایسه صدق وكذبه محتمل وبناء علیه مدلولنك آندن تخلفی جائزدر ، تكملهٔ ردمحتار . وقوع اكراه طرف كذبك ترجحنه دلالت ایدر .

ثامناً ؛ بركیمسه ، غیر ایچون بر مالی كاذبا اقرار ایتسـه مقرلهك او مالی جبرا آلمسی دیانةً حلال اولمـاز . اما مقر، مقربهی طیب نفسیله تسلیم ایدرسه او حالده ابتداء هبه اولور ، تكملهٔ ردمحتار .

مثلا بركیمسه دیكر كمسنه‌یه بنم سـكا بیك غروش بورجم واردر دیوبده او كمسـنه‌نك اول كیمسـه ایله بر كونا معـامله ومخالطه‌سی جاری وثبوت حق معلوم اولمدیغی تقدیرده مقرلهك

مبلغ مذکوری من غیر رضا المقر آلمسی حلال اولماز، جامع احکام الصغار. اکر انشا وهبه اولسه ایدی بعد التسلیم مقرلهه حلال اولوردی. چونکه هبه اسباب ملکدندر. «۱۲٤۸» مادهیه باق.

تاسعا؛ برکیمسه غیرك معلوم ملکنك وقف اولدیغنی اقرار ایتدکدن صوکره آنی صاتون آلسه وقف اولور. وبووجهله مقر کندی زعمیله مؤاخذه اولنور.

اما برکیمسه دیکرك عقارینی غصب ووقف ایتدکدن صوکره صاتون آلسه وقف سابق جائز اولماز. فرق شودرکه غاصبك فعلی غیرك ملکنده انشا اولمغله وقفی صحیح اولماز. چونکه صحت وقف، حین وقفده واقفك موقوفه مالکیتی ایله مشروطدر. اما اقرار وقف، اخبار اولوب انشا دکلدر، تکملهٔ ردمحتار.

عاشرا؛ قادین من غیر شهود زوجیتی اقرار ایتسه صحیح اولور. انشا اولسه ایدی صحیح اولماز ایدی. چونکه انشای عقد نکاحده ایکی شاهدك موجود اولمسی شرطدر، درمختار.

حادی عشر؛ اقرار سبب ملك اولاماز.

بناء علیه مقرله، مقر به کندیسنك اولدیغنی اقرار أیلدیکی بیانیله «کندی مالمدر دیمهرك» مقردن دعوی ایتسه مسموع اولماز. نتهکیم «۱٦۲۸» مادهده بیان اولنیور. زیرا اقرار اخبار اولوب مقر بهك مقر اوزرینه لزومنه سبب دکلدر. حال بوکه مقرله، مدعا بهك مقر اوزرینه لزومنی اقرار ایله تعلیل

ایتدیکندن کان مقر بهی مقر اوزرینه لازم کلیان سبب ایله مطالبه ایده‌رم دیمش اولدی ؛ بو ایسه باطلدر، تکملهٔ ردمحتار.

ثانی عشر ؛ مدعی بو مال ملکم اولوب حق مدعی‌علیه ملکم اولدیغنی اقرار ایلمشیدی دیه ادعا ومدعی‌علیه اقرارینی انکار ایتسه مدعا به مدعینك ملکی اولدیغنه تحلیف اولنور ؛ یوقسه اقرار ایتمدیکنه دکل. زیرا اقرار سبب ملك دکلدر ، تکملهٔ ردمحتار.

ثالث عشر ؛ مأذون یدنده کی مال غیرك ایدوکنی اقرارایتسه صحیح‌اولور. «١٥٧٣» ماده‌یه باق. اکر انشا وهبه اولسه ایدی صحیح اولمازدی. «٨٥٩» ماده‌یه باق، بحر.

اقرارك انشا اولدیغنه متفرع بعض‌مسائل دخی‌شونلردر:

اولا ؛ اقرار ایله ثابت اولان زوائد حقنده ظاهر اولماز. مثلا بر کیمسه یدنده کی قصراغی دیکری‌ایچون اقرارایتدکده یالکز او حیوان مقر لهه ویریلیر. اما یاورولرینی مقرله آلاماز. ایمدی بونده کی اقرار اخبار اولسه ایدی مقر لهك مذکور یاورویی آلمسی لازم‌کلیر ایدی. لکن مدعی بو قصراق کندی‌مالی ایدوکنی بالبینه اثبات ایتسه مدعی‌علیه یدنده ایکن تولد ایدن یاورولرینه دخی مستحق اولور. «١٠٧٤» ماده‌یه باق [١].

---

[١] ولذا قلنا ان الباعة یتراجعون فیما بینهم بخلاف الاقرار حیث لایتراجعون تکملهٔ ردمحتار وابن‌عابدین علی‌البحر.

ثانیا ؛ اقرار مقرلهك ردیله مردود اولور؛ صوکره قبول صحیح اولماز. «١٥٨٠» ماده‌یه باق . هبه کبی. اخبار اولسه ایدی بالآخره قبول صحیح اولوردی ، تکملهٔ ردمحتار .

﴿ اول کیمسه‌یه ﴾ اسم فاعل صیغه‌سیله ﴿ مقر واول کمسنه‌یه ﴾ اسم مفعول صیغه‌سیله ﴿ مقر له و اول حقه ﴾ کذلك اسم مفعول صیغه‌سیله ﴿ مقر به دینلیر . ﴾

سوآل — «١٥١٧» ماده ده ذکر اولندیغی اوزره وکیل موکلی علیهنه اقرار ایده بیلدیکی تعبیر دیکرله اقرار مذکور معرفك افرادندن بولندیغی حالده « کندیسنده اولان حقنی » عباره‌سیله تعریفدن خارج وتعریف منتقض اولور .

جواب — وکیل موکل مقامنه قائم اولمغله اقرار مذکور موکلدن صادر اولمشجه‌سنه تلقی اولندیغی جهتله تعریفده داخل اولور ، مجمع الانهر .

اقرارك رکنی و تقسیمی : اقرارك رکنی اقراره دلالت ایدن لفظ ویا لفظ حکمنده اولان شیدر . فلانه بیك غروش بورجم وار دیمك کبی . زیرا بولفظ ایله حقك ظهور وانکشافی قائمدر، تکملهٔ ردمحتار .

اقرار ایکی قسمدر :

قسم اول ؛ اقرار عامدر. بوده یدمده بولنان قلیل وکثیر؛

حیوان ومتاع یاخود بکا نسبت اولنان جمیع اموال واشیا فلانکدر دیمکله اولور. بو اقرار صحیح و «١٥٩١» ماده‌ده موضوع بحث اولمشدر، تکملهٔ ردمحتار.

قسم ثانی؛ اقرار خاصدر. اقرارخاص بوخانه یاخود بکا نسبت اولنان بومال فلانکدر دیه اقرار ایتمکدر.

ماده ١٥٧٣

(مقرك عاقل، بالغ اولمسی شرطدر. بناءعلیه صغیر وصغیره ومجنون ومجنونه ومعتوه ومعتوهه‌نك اقراری صحیح دکلدر.)
ولوکه ولی یا وصیلری بو اقراری مجیز اولسونلر. «٩٥٧ و ٩٦٦ و ٩٦٧» ماده‌لره باق. زیرا کندیلرنده التزام اهلیتی معدومدر.

نائم ومغمی‌علیه مجنون کبیدر، زیلعی. بناءعلیه حال نومده واقع اولان اقراریله نائم، مؤاخذه ایدلمز. زیرا نائمدن احکام مرتفعدر، تکملهٔ ردمحتار.
بوصورتده برکیمسه لایعقل وهذیان أیلمکده ایکن برقاچ کمسنه‌لر فلان شخصه شوقدر آلتون بورجك وارمیدر دیدکلرنده واردر دیسه اقراری صحیح اولماز.

نته‌کیم بر آدم «حال صباوتنده فلانه اون آلتون بورجی اولدیغنی اقرار أیلدیکنی» افاده ایتدیکی حالده مقرله بعدالبلوغ اقرار أیلمشیدك دیسه سوز مع‌الیمین مقرکدر. زیرا مقر،

اقراری، منافیٔ ضمان بولنسان حال صباوته مضاف قیلمشدر . اما بینه مقر لهکدر ، جامع احکام الصغار وصره . نته‌کیم مدعی‌علیه ابرا سندینی ابراز ایتدکده مدعی ، وقت ابراده صبی بولندیغنی ادعا أیلسه بودفع صحیح اولور. زیرا مدعی ، برائتی صحته منافی بولنان حالت معهوده‌یه اسناد أیلدی ، جامع احکام الصغار .

استثنا — طریق محظور ایله سکران اولان کیمسه‌نك معاملاته متعلق اقراری صحیح اولور، مجمع‌الانهر [١] .

﴿ وبونلرك علیهنه ولی ووصیلرینك اقراری صحیح اولماز . ﴾ زیرا اقرار حجت قاصره‌در . «٧٨» ماده‌یه باق .

بوجهتله صبینك ولیسی اول صبینك فلان کمسنه‌یه شوقدر غروش بورجی اولدیغنی اقرار ایتسه صحیح اولماز. بواقراره بناء مقر له ، نه ولینك نه ده صبینك مالندن اخذ ایده‌من، زیلعی.

ینه بوجهتله وصی ، متوفانك فلانه شوقدر غروش بورجی اولدیغنی یا ترکه‌ده بولنان شوعین فلانك ایدوکنی یاخود متوفانك فلانه وصیتی بولندیغنی اقرار ایتسه معتبر اولماز . وبو اقرار ایله وصی، مدعی‌به خصم اولمقدن دخی چیقماز. یعنی«١٥١٨» ماده‌نك

[١] الا فیما یقبل الرجوع کالحدود الخالصة لله تعالی وان سکر بطریق مباح کشربه مکرها لایعتبر بل هو کالاغماء ومنه لوشرب مضطرا اوشرب دواء اوشرب ماتخذ من الحبوب والعسل مجمع‌النهر .

حكمی بورانده جاری دکلدر [١] . مکرکه وصی وارث اولسون. اوحالده متوفانك بورجنی اقرار أیلمسی حسب اوراثه تصحیح اولور، آداب الاوصیا وتنقیح .

استثنا — بوفقره‌دن ایکی مسئله مستثنادر :

١ مسئله ؛ صبینك حقی وصی یا ولینك مباشرتیله ذمت مدیونه تعلق ایتمش برحق و آلاجق اولوبده وصی یا ولی اومدیونی ابرا یاخود اول حقی استیفا أیلدیکنی اقرار أیلسه صحیح اولور. لکن ولی یا وصینك صبی‌یه ضامن اولمسی لازم کلیر .

مثلا برصبینك ولیسی صبینك خانه‌سنی شوقدر غروشه برکیمسه‌یه ایجار ایدوبده بعده بدل ایجاری قبض ایتدیکنی ولیسی اقرار أیلسه صحیح و آلمامش اولدیغی تقدیرده ولی اول صبی‌یه ضامن اولور . « ١٥٤٠ و ١٦٣٤ » ماده‌لره باق ، زیلعی وآداب الاوصیاء .

٢ مسئله ؛ برکیمسه، بری صغیر دیکری کبیر ایکی اوغلی اولدیغی حالده وفات ایدوبده صغیرك وصیٔ مختاری « شاهد اولیکز بن کبیر ایله ترکه‌یی مقاسمه ایدوب ترکه‌دن صغیره عائد حصه‌یی قبض ایتدم صوکره یدمده بلا تعد ولا تقصیر تلف اولدی » دیسه بعده صغیر بالغ اولدیغنده « وصیم شریك کبیر یدندن وترکه‌دن هیچ برشی آلمامشیدی » دیه آکا مشارکت ایتمك ایسته‌سه وصی

[١] فان اقام علیه الغریم بینه بالدین الذی اقربه تقبل بینته .

بوسوزی مدعینك حال صغرنده سویلمش ایسه حق مشارکتی یوقدر، اداب الاوصیاء .

« فقط صغیر ممیز » ویا معتوه « مأذون کندیسنك مأذونیتی صحیح اولان خصوصلرده بالغ حکمندهدر . » بوخصوصلر دخی بیع وشرا کبی تجارتدن و دین ، ودیعه، غصب و عاریت کبی تجارت ضرورتندن اولان شیلردر .

بوجهتله خصوصات مذکورهده صبی یا معتوه مأذون مال اقرار ایتسه صحیح اولور . زیرا بونلرده صغیر مأذون بالغه ملتحقدر . چونکه اذن ویرلمش اولمسی عقلنه دلیلدر ، تکملهٔ ردمحتار . بونلرده اقراری صحیح اولمسه بونلر ایله کیمسه معامله ایتمز ایدی . بوجهتله بونلرك خصوصات مذکورهده اقرارلری لوازم تجارتدن عد اولندی ، زیلعی .

مثلا برصغیر ممیز مأذون برکیمسهیه برشیصاتدیغنی وپارهسنی استیفا ایتدیکنی یاخود فلانه بورجی بولندیغنی یاخود فلاندن برشی غصب أیلدیکنی اقرار أیلسه صحیح اولور، زیلعی وتکملهٔ ردمحتار [١] .

بوفقره ، اقرارك اخبار اولمسنه متفرع بولنمشدر . انشا

[١] ولو اقر الصبي المأذون بما ورث عن ابيه اوفيره صح اقراره فی ظاهر الرواية لان الحجر ارتفع بالاذن فصار كالبالغ وعن الامام انه لايصح فی الارث لان الحاجة فی صحة الاقرار بما معه للحاجة اليه فی التجارة ولاحاجة فی الموروث مجمع الانهر . «٩٧٢» ماده شرحنه باق .

اولسه ایدی هبه اولمسی لازم کلیردی. صبی ایسه بوکا اهل دکلدر. «٨٥٩» ماده‌یه و «١٥٧٢» ماده شرحنه باق.

اما صغیر مأذونك مأذونیتی صحیح اولمیان کفالت، مهر وجنایت کبی خصوصلرده اقراری صحیح دکلدر. مثلا برصبی فلان کیمسه‌یه کفیل اولدیغنی اقرار ایتسه صحیح اولماز. «٦٢٨» ماده‌یه باق. زیرا کفالت ابتداء تبرع اولدیغی کبی مهر، مال اولمیان مال ایله مبادله‌یی متضمن بولنمشدر. جنایت ایسه اصلا مبادله‌یی متضمن دکلدر. بناء علیه بونلر، مالی مال ایله مبادله‌دن عبارت بولنان امور تجارتدن معدود اولماز، زیلعی.

ماده ١٥٧٤

﴿ مقرلهك عاقل اولمسی شرط دکلدر. ﴾ زیرا اقرار، قبوله توقف أیلمز. توقف ایتسه ایدی غیر عاقل قبوله اهل اولمدیغندن مقرلهك عاقل اولمسی لازم کلیردی.

﴿ بناءعلیه برکیمسه صغیر غیر ممیز ﴾ حتی رضیع وسوت أمن چوجق یامجنون ﴿ ایچون مال اقرار أیلسه صحیح اولور. ﴾ ولو که مقر، مقرلهك یاپه‌میه‌جغی برسببی بیان ایتسین. یعنی بو وجهله بیان سبب حجت اقراره مانع دکلدر. شویله‌که برکیمسه بر رضیعدن بیك غروش استقراض ایتدیکنی یاخود برخانه‌یی رضیعدن بیك غروشه صاتون آلدیغنی اقرار أیلسه صحیح اولوب مبلغ مذکور اندن آلنیر؛ رضیعك اقراضه وبیعه عدم اقتداری اقرارك صحتنه مانع اولماز. زیرا رضیعدن استقراض

یا اشترا ایتدم سوزی رضیعك ولیسی یا وصیسندن استقراض یا اشترا ایتدم معناسنه اولورده صغیره اضافتی مجاز عد ایدیلیر. «۶۰ و ۶۱» ماده‌لره باق، حموی وجامع احکام الصغار وتکمله‌ٔ ردمحتار

(و) بوجهتله ۱۵۸۷ ماده‌یه مبنی (اول مالی) مقرك مقرلهه (ویرمسی لازم کلیر.)

بوماده‌ده صغیر غیر ممیز دینلمسی جنیندن احتراز ایچون دکلدر. چونکه مقرله، جنین دخی اوله‌بیلیر.

بر جنین ایچون مال اقرار ایتمکده اوچ صورت واردر؛

صورت اولی؛ ابهام الاقراردر. فلانك حملنه شوقدر غروش بورجم واردر دیمك کبی ارث ویا وصیت مثللو سبب صالح ویا بیع وشرا مثللو سبب غیر صالح بیان اولنمیه‌رق وقوع بولان اقرار عند ابی یوسف صحیح دکلدر. زیرا مطلق الاقرار، اقرار بسبب التجاره‌یه منصرف وصورت ثالثهٔ آتیه قبیلندن اولور.[۱]

هرنه‌قدر امام محمده کوره صورت مذکوره وجهله اقرار صحیح اولارق سبب صالحه حمل اولنور ایسه‌ده عندالفقهاء امام ابی یوسف قولی مرجحدر، تکملهٔ ردمحتار.

صورت ثانیه؛ سبب صالحك بیانیله اولان اقراردر. بو اقرار بالاجماع صحیحدر. شویله‌که بر کیمسه بومال، فلان

[۱] ولهذا حمل اقرار المأذون واحد المتفاوضین علیه فیصیر کما اذاصرح به ویصح فکذا هنادرر وکفایه

قادینك حملینكـدر. زیرا باباسی وفات ایدوب آكامیراث قالدی یاخود مورثنك مالنـدن شوقدر غروش استهلاك ایلدم یاخود فلان كمسنه اول جنینه وصیت ایتمشیدی دیه اقرار ایلسه صحیح اولور، بحر وكفایه. شوحالده ذات الزوج بولنان برقادینك حملی ایچون اقرار ایتمش ایسه وقت اقراردن اعتباراً تمام آلتی آیده یاآلتی آیدن اقلده حملك اكثریسی حیا طوغارایسه وذات الزوج اولمیوبده معتده اولان قادینك حملی ایچون اقرار ایدرسه كذلك وقت اقراردن اعتباراً تام ایكی سنه‌دن اقلده بر حیات اوله‌رق تولد ایدر ایسه آنك اولور. وتوأم طوغار ایسـه ایكیسیده قیز یا ایكیسیده اوغلان اولنجه منـاصفة آلیرلر. كرك ارث وكرك وصیت اولسون فرق یوقدر. زیرا مال، حمل ایچون اولوب حمل دخی ایكیسنان مجموعی اوله‌رق بریسنك دیكری اوزرینه ارجحیتی یوقدر، تكملهٔ ردمحتار.

اما بری قیز دیكری اوغلان اولورایسه میراثده ثلث وثلثان ووصـیتده مناصـفةً اخذ ایدر. بالاده مذكور اولان مدتلردن زیاده مدتده طوغار ایسه مقر به آنك اولماز. زیرا بوصورتده جنینك وقت اقرارده‌نه حقیقةً نه‌ده حكماً وجودی ثابت اولماز. نته‌كیم جنین میتاً طوغار ایسه مقر بهٔ مالك اولامیوب مورثك یاموصینك ورثه‌سنه رد اولنور، زیلعی وتكملهٔ ردمحتـاروابن عابدین علی البحر [١].

[١] لان الحمل لا یكون اهلالان یرث ویورث ویستحق الوصیه الا اذا خرج اكثر حیا تكمله.

صورت ثالثه ؛ سبب غير صالحك بيانيله اولان اقراردر، بو اقرار بالاجماع جائز دكلدر.

مثلا مقر ، بو مال فلانه‌نك حملنكدر. زيرا بن آكا صاتدم يا هبه ايتدم ايدى ديه اقرار ايتـدكده صحيح اولماز. «١٥٧٧» ماده‌يه باق . « بن آكا صاتدم» جنين مرقوم ايچون اول جنينك وليسنه صـاتدم معنـاسنه دخى حمل اولنه‌ماز . زيرا ابك جنين اوزرينه ولايتى يوقدر. شو سببله‌كه جنين من وجه اصل و آكا بناء بوكا وصيت صحيح ايسه‌ده من وجه اصله تابع وامك اجزاسى كبى اولمغله آكا ولايت صحيح اولماز. حتى بر كيمسه حملنه معلوم برمالى وصيت ايدوبده موصى وفات ايتدكدن صوكره ابو الحمل مذكور وصيتدن ورثهٔ موصى ايله صالح اولسه جائز اولماز . [١]

سؤال — سبب غير صالحك بيانى اقراردن رجوع وبو ايسه غير صحيح در.

جواب — جاهل، جنين اوزرينه ولايت ثابتدر ظنيله ولى ظن ايتديكى كيمسه ايله معامله ايتدكدن صكره ظننه بناء اومالى جنينـه اقرار وسببى بيـان ايدر . صوكره سـببك بطلانى آكلار. بناءعليه بيان سبب رجوع دكل بلكه كلامنى بيان وايضاح اولمغله مقبول اولدى، كفايه وحموى فى القول فى الملك.

---

[١] وبهذا ظهر خطأ من افتى ان الوصى يملك التصرف فى المال الموقوف للحمل .

ماده ١٥٧٥

(اقرارده) اولا (مقرك رضاسی) ثانيا تلجئه ومواضعه‌نك بولنمامسی (شرطدر . بناءعليه جبر و اكراه) معتبر (ايله واقع اولان اقرار صحيح) ــ نافذ ــ (اولماز. «١٠٠٦» ماده‌يه باق) زيرا اقرار، صدق وكذبه محتمل خبر اولمغله حال اختيارده طرف صدق كذب اوزرينه ترجيح ايده‌جكی جهتله حجت اولور ايسه‌ده وقت اكراهده بالعكس جانب كذب صدق طرفنه ترجيح ايده‌جكندن حجت اولاماز.«١٧٠» ماده‌يه‌باق .

بو جهتله سرقتله اتهام اولنان بر كيمسه‌يه واقع اولان جبر واكراه اوزرينه فلاندن شوقدر مال سرقت ايتديكنی اقرار ايتسه معتبراولماز، علی افندی. ينه بوجهتله بر كيمسه‌فلان كمسنه‌يه بيك غروش بورجی اولديغنی ياخود فلان مديوننده‌كی الاجغنی استيفا أيلديكنی اكراه معتبر ايله اقرار ايتسه صحيح اولماز.

«صحيح اولماز» نافذ اولماز معناسنده اولديغندن مكره اقراردن صوكره بعدزوال الاكراه مقر مخيردر. ديلرسه مكرها واقع اولان اقرارنده كاذب ايدوكنی بيان ايلركه آرتق بوندن صوكره مقر له، ١٥٨٩ ماده وجهله تحليف وبواقرار ايله عمل اولنه‌ماز. ديلرسه مكرها واقع اولان اقرارنده صادق ايدوكنی ذكر أيلر. «١٠٠٦» ماده شرحنه باق قهستانی .

نته‌كيم تلجئه ومواضعه طريقيله اولان اقرار صحيح اولماز. تلجئه، مقر، ديكر كمسنه‌يه بن سكا علنا شوقدر مال اقرارايدرم

فقط بو اقرارك فسادی مقرردر دیه بالاتفاق بعده اقرار ایتسه بو اقرارك حكمی یوقدر. بو صورتده مقر، اقرارك تلجئه ومواضعه ایدوكنی ادعا و مواضعه‌یی بالتفسیر مدعاسنه اقامهٔ بینه ایتسه بینه‌سی قبول اولنور. فقط مقر، هزل وتلجئه و مقرله جدی ایدوكنی ادعا ایتسه سوز جدیتی ادعا ایده‌نك وبنیه دیكرینكدر، تنقیح ١٥٧٨ ماده شرحنه باق.

ماده ١٥٧٦

(مقرك) سفه یاخود دین سببیله (محجور اولمامسی شرطدر) ایعدی سفیه محجور اقرار دین ایلسه صحیح اولماز. «٩٩٤» ماده‌یه باق. نته‌كیم مدیون محجور باشقه‌سنه بورج اقرار ایتسه وقت حجرده موجود اموالی حقنده معتبر اولماز. «١٠٠٢» ماده‌یه وشرحنه باق. (كتاب حجرك) باب اولنك (ایكنجی واوچنجی ودردنجی فصللرینه) وبالخاصه ٩٦٦ و٩٧٨ و ٩٧٩ و٩٩١ و٩٩٤ و١٠٠٢ ماده‌لره (باق.) بونده‌كی «محجور» تعبیری صغیر، مجنون ومعتوه كبی ذاتا محجور اولانلره دخی شامل ایسه‌ده بونلرك اقرارلرینك عدم صحتی ١٥٧٣ ماده‌ده مرور ایتمكله بوراده بومسئله‌دن بحثه لزوم یوقدر.

ماده ١٥٧٧

(ظاهر حالك) وشرعك (اقراری تكذیب ایتمامسی) صحت اقرارده (شرطدر.) تكذیب ایدرسه اقرار معتبر اولماز.
(بناء علیه) آتی الذكر اقرارلر باطلدر:

اولا ؛ (جثه‌سنك بلوغه تحملى اولميان بر صغير اكر بالغ اولدم ديه اقرار أيلسه صحيح ومعتبر اولماز.) كالاول محجور اوله‌رق قالوب اقواليله مؤاخذه اولنماز. «٩٨٨ و ٩٨٩» ماده‌لره باق.

ثانيا ؛ بعد ابراء الدين اودينى اقرار باطلدر [١]. «١٥٠١» ماده‌يه باق. مثلا داين مديونى ذمتنده‌كى اون آلتون الاجغندن مديونى بعدالابرا مديون مرقوم مذكور دين ذمتنده بورجى اولديغنى اقرار ايتسه صحيح اولماز.

نته‌كيم داين بروجه محرر مديونى ابرا ايتدكدن صوكره مديون ، ذمتنده اول دينك بقاسنى اعتراف ايتسه بو اقرار باطل اولور، درمختار قبل كتاب الصلح بايضاح. «١٥٦٢» ماده شرحنه باق.

ثالثا ؛ محالى اقرار باطلدر.

مثلا بر كيمسه فلان كمسنه‌نك يدينى قطع ايتديكندن طولايى ارش اوله‌رق بش يوز درهم بورجى اولديغنى اقرار ايتديكى حالده او كمسنه‌نك ايكى أللرى صاغلام بولنسه اقرار واقع باطل اولور؛ مقره برشى لازم كلمز.

نته‌كم بر كيمسه «فلان شخص فلان آيده بكا بيك غروش اقراض ايتدى» ديديكى حالده او كمسنه‌نك شهر مذكوردن اول وفات ايتديكى معلوم اولسه بو اقرار باطلدر.

---

[١] ولو بمهر بمدهبتاله على الاشبه

رابعاً ؛ محال شرعی‌یی اقرار باطلدر.

مثلا بر وارث دیگر وارث ایچون حصهٔ ارثیه‌سندن فضله ترکه‌دن حصه اقرار ایتسه باطلدر. مثلا بر کیمسه وفات ایده‌رك بر اوغلی وبرده قیزینی وارث اولمق اوزره ترك ایتمشیکن اوغلی ترکهٔ متوفی همشیره‌سیله مناصفة مشترك اولدیغنی اقرار ایتسه اشبو اقرار حکمسزدر. نته‌کیم بر کیمسه، زوجه‌سی ایچون مدت ماضیه‌نك نفقه‌سنی اقرار ایدوب فقط اول مدتده زوجه ناشزه بولندیغنی وتقدیر نفقه خصوصنده قضایا رضا سبق ایتمدیکنی زوجه معترفه بولنسه بواقرار باطلدر. زیرا محال شرعی‌یی اقرار اولور.

لکن بو محال شرعی، من کل وجه محال اولمق شرطـدر. امافی الجمله ممکن اولنجه اقرار صحیح اولور. شویله‌که مقر، فلان صغیرك بکا اقراض ایلدیکی اون آلتوندن یاخود آنك بکا صاتمش اولدیغی مالك ثمنندن طولایی اون آلتون آکا بورجمدر دیسه صحیح اولور. حالبوکه صغیر، قرض وبیعه اهل دکلدر، فقط مقر، فی الجمله صغیرك دیننك اوزرینه ثبوتنه اهلدر.

خامساً ؛ برکیمسه قیزینی دیگر کمسـنه‌یه اللی آلتون مهر مؤجل تسمیه‌سـیله نکاح ایدوبده اهل مجلس مهر مزبوردن یکرمی آلتونی قبض ایلدیکنی اقرار ایتمسنی قیزدن طلب ایتملریله اوده اقرار ایتسه باطلدر. زیرا اهل مجلس بیلیرلرکه بوکذبدر. بومسئله‌دن پك چوق مسـائل اقرارك حکمی بیـلنیر، تکملهٔ رد محتار، واشباه فی الاقرار.

سادساً ؛ بر قادین شو قدر غروش مهر تسمیه سیله دیکرینه تزویج ونکاح اولندیغی متعاقب زوجی ذمتنده‌کی مهر پدرینك یاخود فلان اجنبینك ایدوکنی اقرار ایتسه باطلدر. اما او قادین کندی داینی بولنان پدرینی حواله مقیده بالدین ایله حواله ایتدکدن صوکره اولوجهله اقرار ایتسه صحیح اولور، اشباه فی الاقرار بزیادة.

سابعا ؛ «۱۵۷٤» ماده شرحنده دخی ذکر اولندیغی وجهله بیع وقرض کبی سبب غیر صالحك بیانیله حمل ایچون وقوع بولان اقرارك دخی عدم صحتی بوماده اوزرینه متفرع مسائلدندر. [۱]

ثامنا ، اذا اقر انه باع ماله من فلان ولم یذکر الثمن ثم جحد صح جحوده لان الاقرار بالبیع بغیر ثمن باطل، ردمحتار.

تاسعاً ، لو اقر لمن لایولد مثله لمثله بانه ابنه لایصح اقراره ظاهر الحاله مکذب له درمختار .

بومسائل، مجله‌نك «کلامك اعمالی ممکن اولمسه اهمال اولنور» ماده سنه متفرعدر.

ماده ۱۵۷۸

اقرارده جهالت اوچ نوعدر:

نوع اول ؛ مقرلهده جهالتدر. ایمدی ﴿ مقرلهك جهالت فاحشه ایله مجهول اولمامسی ﴾ صحت اقرارده ﴿ شرطدر. ﴾ زیرا

[۱] لکونه محالا، اشباه فی الاقرار بزیادة

شخص مجهول مقر به‌ه مستحق اولمغه صالح ومدعی غیرمعین اولنجه مقری ، مقرله کیمدر دیه بیانه جبر ایتمك جائز دکلدر. بناءعلیه اقرار مذکورك فائده‌سی اوله‌ماز، زیانی .

(اما) مقرلهك (جهالت یسیره) ایله مجهول اولمسی (اقرارك صحتنه مانع اولماز.) زیرا بوصورتده صاحب حق ، مدعینك ذکر ایتدیکی کمسنه‌دن غیردکلدر، تعلیقات ابن‌عابدین‌علی‌البحر.

مثلا بر کیمسه یدنده‌کی مال معینه اشارت ایله بومال بر آدمکدر) یاخود ناسدن براحدکدر (دیه اقرار أیلسه)ده او آدمك کیم‌اولدیغنی بیان‌أیلمسه (یاخود بومال‌فلان بلده اهالیسندن برینکدر دیه اقرار ایدوبده او بلده اهالیسی معدود اولمسه) بوایکی صورتده‌کی جهالت فاحشه اولمغله (اول کیمسه‌نك) بو (اقراری صحیح اولماز.) ١٦٤٦ ماده‌یه‌باق.

بو صورتده برکیمسه ، بومال شویوزکشیدن برینکدردیسه مقرله جهالت فاحشه ایله مجهول اولدیغندن اقرار صحیح اولماز. حتی او بلده اهالیسندن برشخص معلوم چیقوبده اومال بندر حق مقرده بر وجه محرر مجهولا اقرار أیلمشیدی دیسه‌ده اقرار مذکوری اثبات ایتسه نسنه الاماز. وجه آخر ایله‌اثبات ایتمسی لازمدر.

(اما) برکیمسه (بومال شوایکی کشیدن برینکدر. دیسه یاخود فلان محله اهالیسندن برینکدر دیوبده اول محله‌اهالیسی قوم محصور) یعنی معدود کساندن‌عبارت— یوز نفر ویا دها از

-﴿ اولسه ﴾ مذكور ﴿ اقراری صحیح اولور. ﴾ بو صورتده بر كیمسه ، بومال شو اوچ كشیدن برینكدر دیسه ینه حكم بروجه مشروح اولدیغی كبی یوزه‌قدر حكم بر منوال محرردر. یعنی بر كیمسه بو مال، شویوز كشیدن برینكدر دیسه حكم مذكور جاری اولور .

﴿ وبروجه بالا بركیمسه بومال شوایكی كشیدن برینكدر دیدیکی صورتده ﴾ ایكی كشیدن هانكیسنه عائد ایدوكنی بیانه مقر جبراولنماز. زیرا بوجبر، ابطال حقه مؤدی‌اوله‌بیلیر. حال بوكه حاكم حقی مستحقنه ایصاله مأموردر؛ یوقسه ابطاله دكل، تعلیقات ابن عابدین علی‌البحر. فقط ﴿ اكر اول ایكی كشی اتفاق ایدرلر ایسه اول‌مالی‌مقردن آله‌بیلیرلر. وبعدالاخذ اول‌ماله بالاشتراك ﴾ ومناصفة ﴿ مالك اولورلر. واكر ﴾ او ایكی كشیدن هر بری اول مال كندیسنك مستقلاً ملكی اولدیغنی وبناءً علیه دیكرك حق‌مشاركتی‌اولمدیغنی‌ادعابرله ﴿ اختلاف‌ایدرلر‌ایسه‌هربری‌اول‌مال كندیسنك اولمدیغنه مقرك یمین‌ایتمسنی‌طلب‌ایده‌بیلیرلر. ﴾ ومقر، مقرلهك هربری ایچون آیری آیری تحلیف اولنور. یعنی مقرله ایكی ایسه مقره ایكی یمین واوچ ایسه اوچ یمین وهكذا لازم كلیر. وحاكم ، اوكجه‌هانكی مقرله ایچون یمین ویره‌جكنی‌ایستر كندی تعیین وایستر تعیینی ضمننده قرعه‌كشیده أیلر. اما دیكر بعض مشایخه كوره مقرله، مثلا ایكی اولدیغی حالده هر ایكیسی ایچون مقره بر یمین ویریلیر. مجله قول اولی اختیار أیلدی.

﴿ ومقر ، ایکیسـنك یمیندن دخی ﴾ تعبیر دیکرله حاکم مجله‌نك اختیار ایتدیکی قـول اوزره مقره آیری آیری یمین تکلیف ایتمکله اولوجهله تکلیف ایدیلان یمیندن ﴿ نکول ایدرسه اول مال کذلك اول ایکی کشی بیننده ﴾ نصفیت اوزره ﴿ مشترك اولور . ﴾ هندیه ﴿ واکر یالکز برینك یمیندن نکول ﴾ ودیکری ایچون یمین ﴿ ایدرسه اول مال مستقلا یمیندن نکول ایتدیکی کشینك اولور. ﴾ ١٨١٩ ماده‌یه باق. ویمین ایتدیکی کیمسه بوندن حصه آلاماز . فقط بو ایکی فقره‌ده سبب حکم یمیندن نکول اولوب یوقسه اقرار اولمدی. ﴿ ایکیسنه دخی یمین ایدرسه مقر انلرك دعواسندن بری اولوب مقربه اولان مال کندی یدنده قالیر ﴾ و آرتق بوندن صوکره اول ایکی کیشی اتفاق ایده‌رك مال مذکوری مقردن اخذ ایله بالاشتراك مالك اولمغه امام ثانینك قول اخرینه کوره صلاحیتلری یوقدر. اما امام ثالثه کوره بوکا صلاحیتلری واردر.

« شو ایکی کشیدن برینکدر » دینلمسی مسئله‌ء آتیه‌دن احتراز ایچوندر؛ شویله‌که مقر، برمالی اولا بر کیمسه ایچون اقرار ایتدکدن صوکره ثانیا اوکیمسه‌نك دکلدر فلان کمسنه‌نکدر دیسه اول مال اولکی مقرلهك اولور. فقط مقر ، اولکی مقرلهـدن بلاحکم الحاکم تسلیم ایدر ایسه ایکنجی مقرلهه دخی اول مالك بدلنی ضامن اولور. اما بحکم الحـاکم تسـلیم ایدنجه امام ثانی‌یه کوره غیر ضامن وامام ثالثه کوره ضـامن اولور ، بحر قبیل العـاریة ونقول نتیجه

ومسئلهٔ آتیه اقرارالمجهول قبیلندن دکلدر. شویله‌که بو اون آلتون زیدك ودیعه‌سیدر. یوق، بلکه عمروك ودیعه‌سیدر دیدکده اون آلتون زیدك ودیعه‌سی اولوب مقر، عمروه اون آلتونی ضامن اولور [۱].

نوع ثانی ؛ مقر بهده جهالتدرکه ۱۵۷۹ ماده‌ده بیان اولنیور.

نوع ثالث ؛ مقرده جهالتدرکه بروجه آتی ایضاح اولنور، کفایه.

مقرك متعین اولمسی شرطدر.

بناء علیه ایکی کیمسه ایکیمزدن بریسنك فلان کمسنه‌یه بورجی واردر یاخود اول ایکی کیمسه بر شخص معینه‌سنك ایچون بریمزك اوزرنده شوقدر آلتون الاجنبی‌واردردیسه صحیح اولماز. زیرا محکوم علیه اوله‌جق واقرار مذکورله‌مؤاخذه ایدیله‌جك کمسنه مجهولدر. حتی بوندن‌صوکره مقرلهدن‌الاجنك بوندن میدّر دینلسه‌ده اوده یوق دیسه دیکری اوزرینه‌مال لازم کلمز، زیلعی وبحر وتکملهٔ درمختار [۲]

---

[۱] الاقرارصح للاول‌وقوله لابل ودیعة‌عمرو اضراب عنه ورجوع فلا یقبل قوله‌فی‌حق الاول ویجب‌علیه ضمان مثل‌الالف للثانی لانه‌اقرله بها وقداتلفها علیه باقراره بها للاول فیضمنهاله درمختاروتکمله

[۲] فلو قال واحد من جماعة ولومحصورین لك علی احدنا الیف درهم‌فالاقرار باطل‌لجهالة‌المقضی علیه وصدورالاقرار من‌احدهم لایعین انه هوالمطالب ولایجبر علی‌البیان تکمله.

اقرارده جديت شرطدر.

بناءعليه استهزا واستخفاف ياهزل طريقيله اولان اقرار صحيح دكلدر.

مثلا بر كيمسه ديكر كمسنه يه «سنده اون آلتون آلاجغم واردر» ديديكنده اوده استهزا طريقيله «أوت» يا «كيسه بدوز وقبض كن» — كيسه بى ديكده آل — ديسه قرار ايتمش اولماز.

نته كيم بر كيمسه ديكر كمسنه يه «ذمتكده كى اون آلتون الاجغمى وير» ديديكنده اوكمسنه استهزاء واستخفافا قريباً آنى آليرسين ديسه اقرار اولماز، تكملهٔ ردمحتار. [١]

فقط مقر، اقرارم استهزا ايدى ومقرله جدا ايدى ديه اختلاف ايتسه لر مقر، استهزاءادعاسنده بلا بلا بنيه تصديق اولنماز . يعنى مجرد استهزا بى ادعاشايان قبول اولمديغى كبى هز الرأس — باشى تحريك أيلمك — كبى قرينه دخى معتبر دكلدر. مقر، استهزا اولديغنى اثبات ايده مز ايسه مقرله ، استهزا اولديغنى بيلمديكنه مع اليمين تصديق اولنور .

---

[١] قال لآخر لى عليك كذا فقال استهزاء نعم احسبت فهو اقرار فيؤخذ به صرة الفتاوى فى الاقرار .

خلاصهٔ باب اول

(شروط اقرار)

(۱) اقرارده تلجئه اولمامق شرطدر (نفاذنده)

(۲) ظاهر حال وشرعك اقراری تكذيب ايتمه‌مسی شرطدر (صحت اقرارده) بناء عليه
- اولا؛ بعد ابراء الدين اودينی
- ثانياً؛ محال عقلی و شرعی‌یی
- ثالثاً؛ سبب غيرصالح ذكريله جنينة واقع اولان

اقرار باطلدر

(۳) اقرارده جديت شرطدر.

مقرك
- ۱ عاقل وبالغ اولمسی شرطدر
- ۲ رضاسی بولنمسی شرطدر
- ۳ متعين اولمسی شرطدر

مقر بهك: وقت اقرارده مقرك ملكی اولمسی شرط دكلدر؛ چونكه اقرار اخباردر
بيع و اجاره كبی مع الجهاله صحيح اولميان عقودده مقر بهك معلوميتی شرطدر ۱۰۷۹ ماده

مقر لهك: عاقل اولمسی شرط دكلدر؛ بناء عليه صغيرغيرمميز ايچون مال اقرار اولنه‌بيلير - جنينه اقرار مالده اوچ صورت واردر:
- ۱ سبب صالح ويا غير صالح بيان ايدلمكسزين وقوع بولان اقرار - فلانك حمله شـو قدر بورجم وار ديمك كبی - عند ابی يوسف صحيح دكلدر.
- ۲ ؛ سبب صالحك بيانيله اولان اقرار - بو، بالاجماع صحيحدر.
- ۳ ؛ سبب غير صالحك بيانيله اولان اقرار - بو، بالاجماع جائز دكلدر.

جهالت فاحشه ايله مجهول اولمامسی شرطدر (۱۵۷۸ ماده) جهالت يسيره مانع دكلدر.

باب ثانی

اقرارك وجوه صحت وعدم صحتی بیاننده‌در

ماده ١٥٧٩

مقر بهك معلوم یا ممكن التسلیم اولمسی شرط دكلدر . اما معدوم اولمـامسی شرطدر . « ١٥٩١ » ماده‌نك « فقط الخ » فقره‌سنه باق . بناءعلیه مقر ، مقربه مجهولی یا اطلاق ایده‌رك سببنی بیان أیلمز . بو صورتده‌كی اقرار بالمجهول صحیح و غصب كبی مع الجهاله صحیح اولان سببه حملی واجب اولور ، تكملهٔ رد محتار و زیلعی .

یاخود سببنی بیان أیلر . بوصورتده سبب مذكورده جهالت مضر دكل ایسه — غصب وسرقت كبی — ینه صحیح اولور .

ایمدی (معلومی اقرار صحیح اولدیغی كبی) غصب ، ودیعه و سرقت كبی مع الجهاله صحیح اولان اموررده (مجهولی اقرار دخی صحیح اولور.) زیرا حق بعضا مجهول اوله‌رق لازم كلیر . بر كیمســه ، دیكر بر كمسنه‌نك قیمتنی بیلمدیكی مالنی اتلاف أیلمسی و بر كیمسه‌یه موضوع اولوب مقدارینی بیلمدیكی آلتونلریی دیكرینه ودیعه ویرمسی كبی ، تكملهٔ رد محتار .

فقط آتی الذكر اقرارلر مجهولی اقرار دكلدر .

اولا ؛ مقر بهده تردید ایله واقع اولان اقرار ، مجهولی اقرار اولمیوب بو صورتده اقلی لازم كلیر .

مثلا بر كيمسه فلان كمسنه‌يه اون يا اون بش عثمانلى آلتونى بورجم واردر ديسه اون آلتونى قطعياً اقرار اولمغله آنى ويرمسى اقتضا ايدر ، تكملهٔ رد محتار .

مقرله ، دها زياده ادعا ايدرسه اثبات ايتمسى لازمدر .

ثانياً ؛ « ١٥٩١ » ماده مثالنده محرر نفى ملك ايله اقرار ، مجهولى اقرار دكل ، بلكه عامى اقرار در . مذكور ماده‌نك شرحنه باق .

ثالثاً ؛ بر كيمسه بو آت بنم ايله فلان كمسنه‌نك آره‌سنده مشتركدر ديسه مجهولى اقرار اولماز ؛ اشتراك نصفه حمل اولنور . شو قدركه مقر ، اقرار مذكور ينه موصولا و متصلا مذكور آتك ثلثانى بنمدر تعبير ديكرله بو آت بنم ايله فلان كمسنه بيننده مشترك و ثلثانى بنمدر ديسه تصديق اولنور ، رد محتار فى اقرار المريض .

(فقط) هر تصرفكه آنك صحت و تحقق ايچون او تصرفك مصادف اولديغى شيئك اعلام و بيانى شرطدر ؛ آنده مع الجهاله اقرار صحيح اولماز ، درر .

شويله‌كه مقر ، مقربهك سببنى بيان ايدوبده سبب مذكورده جهالت مضر اولور و مثلا (بيع و اجاره كبى مع الجهاله صحيح اولميان عقود) دن بولنورسه بو تقديرده (مقر بهك مجهول اولمسى اقرارك صحتنه مانعدر .) حتى بيع و اجاره‌يى اقرار

ايده‌رك مثلا فلاندن بر مال آلدم يا صاتدم يا فلاندن بر مالى استيجار ايتدم يا ايجار أيلدم ديسه اقرارى صحيح و بيانه جبر اولنماز ، زيلعى و تكملهٔ رد محتار .

﴿ نته‌كيم بر كيمسه بنده فلان كيمسه‌نك ﴾ حقى ياخود ﴿ اماتى وار ياخود بن فلان آدمك مالنى غصب ياخود سرقت أيلدم ديسه اقرارى صحيح اولوب﴾ مقرلهك دعواسى اوزرينه ﴿اول﴾ حق مجهولى ويا ﴿امانت مجهوله‌يى ياخود مال مغصوب يا مسروقى ﴾ فلس وجوزه كبى ذى‌قيمت برشى ايله ﴿ بيان وتعيين ايتمك اوزره كنديسنه ﴾ — مقره — ﴿ جبر ﴾ وبيان وتعيين ايدنجه‌يه دك مقر، حبس ﴿ اولنور . ﴾ زيلعى وبحر فى اقرار المريض . بو تقديرده او كيمسه اول حق ، حقوق انسانيتدر يا حقوق جواردر ياخود اول امانت مجهوله ياخود مال مغصوب بربغداى دانه‌سيدر ياخود حر اولان فلان صبيدر ياخود بر طامله صودر ديمك كبى قيمتى اولميان بر شى ايله مجهولى بيان و تعيين أيلمسى مقبول اولماز [١] .

آز چوق قيمتى بولنان بر شى ايله او مجهولى بيان وتعيينى لازمدر . زيرا اقرار ايله ذمتنده واجب بر شيئى خبر ويرمش وقيمتى بولنميان شى ذمتده واجب بولنمامش اولمغله قيمتسز برشى ايله بيان ، اقراردن رجوع اولور . « ١٥٨٨ » ماده‌يه باق ،

[١] سواء قاله مفصولا او موصولا لانه خلاف العرف .

زيلعى بزيادة [١] .

اما مقر ، او امانت مجهوله بر آت ياخود بر جويز ياخود بر غروشدر ديمك كبى ذى‌قيمت بر شى ايله بيان أيلسه صحيح اولور . زيرا بو ايضاح ، اصل كلامى مقرر بيان اولوب بيان تقرير ايسه موصولا ومفصولا صحيح اولور .

فقط مقرله ، مثلا ايكى آت ياخود بش يوز غروشدر ديه مقرك تعيين أيلديكى مقداردن زياده‌يى دعوى ايتديكى صورتده اكر اثبات ايده‌بيلير ايسه فبها . و الا زياده اولمديغنه يمين ايله سوز مقركدر . زيرا زياده‌يى منكردر . « ٧٦ و ٨ » ماده‌لره باق ، زيلعى وكفايه تكملهٔ رد محتار .

نته‌كيم مذكور حق مغصوب فلان عقار ياخمر مسملدر ديه بيان ايتسه صحيح اولاجغى كبى . واقعا عقار ايله خمرده غصب اصطلاحى جريان ايتمز ايسه‌ده بعضا عادتك دلالتيله حقيقت ترك اولنور . « ٤٠ » ماده‌يه باق .

مثلا مقر ، مال مغصوب فلان آدمك يدنده‌كى عقاردر ديسه بيانى صحيح اولوب مجرد بو سوزله او فلاندن مذكور عقار آلنميه‌جغى كبى مقره دخى ضمان لازم كلمز . زيرا مقر غصب عقارى اقرار ايديور . عقار ايسه غصب ايله مضمون اولماز ، تكملهٔ رد محتار وكفايه .

---

[١] لكن فى تكملة قاضى زاده انه اذا وصله صدق وان فصله لا وعليه مشى فى التاتار خانيه .

كذا مقر ، بنده فلان كمسنه‌نك حقى واردر ديسه اقرارى صحيح اولور و حق مذكورى ذى‌قيمت بر شى ايله بيان ايتمك اوزره كنديسنه جبر اولنور. بو صورتده مقر، بو حقدن حق اسلامى مراد ايتدم ايدى ديسه تصديق اولنماز. چونكه خلاف عرفدر ، بحر . زيرا حقدن بو معنى عرفا قصد ايدلمز ، زيلعى . بناءعليه بوبيان اقراردن رجوع اولور. فقط بعض فقهايه كوره بو بيان اقراره موصولا واقع اولور يعنى « فلانك بنده حقى حق اسلامى واردر» ديسه صحيح اولور. اما ديكر بعض فقهايه كوره بو بيان كرك مفصولا وكرك موصولا اولسون صحيح و رجوع عد اولنور ، تكملهٔ رد محتار وكفايه وابن عابدين على البحر .

لكن حق مجهولى حق شفعه يا حق تطرق كبى بر شى ايله بيان ايتدكده لايق اولان تصديق ايدلمكدر، تكملهٔ‌ردمحتار.

كذلك بر متوفانك زوجه‌سى متوفادن شو قدر غروش آلاجق دعوى ايتدكده ورثه مورثمزك مدعيه‌يه مهردن بورجى واردر اما نه قدر اولديغنى بيلميز ديدكلرنده نه قدر ايدوكنى بيانه جبر اولنور . وكذلك متنوع آلتون تداول ايدن بلده‌ده مقر ، فلانه شو قدر آلتون بورجم واردر ديدكده هانكى نوع آلتون اولديغنى بيانه مقر، جبر اولنور. اما عقد بيع، رواجى زياده اولانه منصرف اولاجغى « ٢٤٠ » ماده شرحنده بيان

ایدلمشیدی ، ابن عابدین علی البحر . [۱]

قبل البیان وفات مقر — مجهولی اقرار ایدن بروجه بالا بیانه جبر اولنوب فقط قبل البیان مقر ، وفات ایتسه ورثه‌سنه مراجعت اولنه‌رق ورثه حق مقر بهی تفسیر و بیان ایدوب مقرله دخی قبول ایدرسه اولوجهله حکم اولنور . لکن ورثه مقربه مجهول نه‌در بیلمیز دیرلر ایسه نه معامله اولنور . ورثه‌نك نفس الامرده مجهوللری بولنمق احتمالی موجود اولمغله جبر علی البیان اختیار کذبه اجباره مؤدی اولور ، تکملهٔ ردمحتار بعلاوة .

بیان مجهول بعضا مقدار معیندن آشاغی اوله‌ماز — معلوم اولملیدر که عربیده بعض الفاظ ایله واقع اولان اقرار ، مقدار معینك مادوننده تصدیق اولنماز .

مثلا «له علی مال» دیسه بردرهم کومشدن آشاغی مقدارده تصدیق اولنمیه‌جگی کبی « له علی مال عظیم » دیسه نصاب زکاتدن آشاغی مقدارده تصدیق اولنماز ؛ اکر ذهب یا فضه‌دن بیان ایدرسه . و اکر دوه‌دن بیان ایدرسه اون بش دوه‌دن آشاغی تصدیق اولنماز . و مال زکاتك غیریسیله بیان ایدرسه قیمتجه قدر نصاب زکاتدن آشاغی تصدیق ایدلمز . ایمدی بو کبی الفاظ عربیه ایله واقع اولان اقرار مجهول ، او الفاظك

---

[۱] لعل وجه الفرق ان البیع بثمن مجهول یفسد فلتصحیح العقد ینصرف الی الاروج والاقرار بالمجهول یصح .

مدلوللرینه کوره مختلف المقدار صورتده تفسیر اولنور، درمختار.

﴿ اما ﴾ بر کیمسه ﴿ بن فلان کمسنه‌یه برشی ﴾ یا خانه‌ملک غیر معین و غیر معلوم المقدار بر سهمی ﴿صاتدم﴾ یاخود فلانک خانه‌سنی بر شی ایله اشترا یا استیجار ویاخود فلانه بر شی ایجار و ﴿ یاخود آندن بر شی استیجار ایتدم دیسه ﴾ عقود مذکوره مع الجهاله صحیح اولمامغله بو اقراری ﴿ صحیح اولماز . ﴾ و مقر بر شیئك تسلیمنه جبر ایدلمز ، تکملهٔ ردمحتار . ﴿ و ﴾ بناءعلیه ﴿ اول صاتدیغك شی ﴾ یاخود صاتون آلدیغك خانه‌نك بدلی ویا ایجار ﴿ویا استیجار ایتدیکك نه‌در دیه بیان ایتمك اوزره ﴾ کندیسنه ﴿ جبر اولنماز . ﴾

مقر بهك معدوم اولمامسی شرطنه کلنجه بوده ایکی وجهله اولور :

وجه اول ؛ مقربه معلوم ومحقق الوجود اولور. شو مال فلانکدر دیمك کبی .

وجه ثانی ؛ مقربه وجودی محتمل بر شی اولور . حمل کبی . بو صورتده بر کیمسه بو قیونمك بطننده‌کی یاوریسی فلان کیمسنه‌نکدر دیدکده حمل مذکور اقل‌مدت حملده طوغار ایسه اول یاوری او کمسنه‌نك اولور . ولو که مقر سببنی بیان ایتمه‌سین . زیرا بو اقرارك وصیت صورتیله تصحیحی ممکندر. شویله‌که بر کیمسه مثلا فلان شاتنك حملنی غیره وصیت

ایدەرك وفات ایتمکله وارثی بوحملی دیکری ایچون اقرار ایتمسی کبی. اقل مدت حمل قیونده درت وسائر حیواناتده آلتی آیدر.

فقط قهستانی نك قولنجه اقل مدت حمل، انسانده آلتی وفیلده اون بر وابل وخیل وحمیرده بر سنه وبقرده طقوز وشاتده ومعزده بش وکدیلرده ایکی آیدر. وکلبده قرق وقوشده یکرمی بر کوندر، تکملهٔ رد محتار.

مقر بهك ممكن التسلیم اولمسی شرطی اولمدیغندن خانه سقفندەکی جذعی اقرار ایتسه قیمتی لازم کلیر. زیرا ممكن التسلیم اولمیان شیئی اقرار، قیمتنی اقراردر، صرة الفتاوی فی الاقرار.

بوده اقرارك اخبار اولمسنه متفرعدر. انشا اولسه هبه اولەجق ایدی حال بوکه بونك هبەسی وکذا بیعی جائز دکلدر.

﴿ ۱۵۸۰ ماده ﴾

(اقرار، مقرلهك) تصدیق و (قبولنه توقف ایتمز.)

زیرا اقرار انشا دکل، من وجه اخباردر. «۱۵۷۲» مادەشرحنه باق.

بناءعلیه برکیمسه فلان کمسنەیه بیك غروش بورجم واردیه اقرار أیلمسی اوزرینه اوکمسنه مقری تصدیق ایتمز ویالا ونعم دیمزده سکوت أیلر ایسه بیك غروشی مقردن مطالبه ایده بیلیر.

لکن حاضر ایچون اقرار ایله غائب ایچون اقرار بیننده فرق واردر. حاضر ایچون اقرار، جانب مقردن لازمدر. بناء علیه مقر، بر مالی حاضر ایچون اقرار ایتدکدن صوکره باشقەسی

ایچون اقرار ایده‌مز.

مثلا مقر، بومال شو شخصکدر دیه اقرار ایتدیکنده اوشخص حاضر اولور وفقط تصدیق ویارد ایتمزده مقر اقرارندن بالرجوع بومال شو آدمکدر دیر ایسه ایکنجی اقرار صحیح اولماز. لکن مقرله اقراری رد ایتمش ایسه ایکنجی اقرار صحیح اولور.

اما غائب ایچون اقرار، مقر جانبندن لازم دکلدر. مکرکه غائب تصدیق ایتسین. بناءً علیه مقر، بو مال فلان غائبکدر دیدکدن صوکره اوغائبه خبر اقرار واصل اولوب تصدیق ایتمدن بومال دیکر فلان آدمکدر دیسه ایکنجی اقرار صحیح اولور، تکملهٔ رد محتار وزیلعی.

(فقط) اقرار (آنك) ـ مقرلهك ـ (ردیله مردود اولوب حکمی قالماز) یعنی بعدالرد قبول وتصدیقی صحیح اولماز. « ٥١ » ماده‌یه باق. بوصورتده مقرله، مقرده حقی بولندیغنی اثبات ایده‌جك اولسه قبول ایدلمز، تکملهٔ ردمحتار. زیرا اقرار، من وجه انشا اولوب اخباردکلدر. من وجه تملیك مالی تضمن ایده‌نك ردی قابلدر. اقرارکبی. اما تملیك مالی تضمن ایتمیه‌نك ردی قابل دکلدر. ابطال شفعه وطلاق وعتاق کبی، تکملهٔ ردمحتار ورد محتار.

مثلا برکیمسه، دیکر کمسنه‌یه بیك غروش بورجی اولدیغنی اقرار واوکمسنه هیچ آلاجغم یوقدر دیه رد ایتدکدن صوکره اوت بیك غروش آلاجغم واردر دیه تصدیق ایلسه بوتصدیقی صحیح

اولماز ، زیرا بر حق بر کیمسه وارثدن آلاجق ادعا ومورثنك اقرارینی حاوی برسندی ابراز ایدوب مدعی علیه بولنان وارث دخی مقرله اقراری رد ایلمشیدی دیه ادعا ومدعینك یمین ایتمسنی طلب ایتسه مدعی‌به یمین ویرر ، صرة الفتاوی .

استثنا . فقط رد اقرارك صحتی ، مقر له بالخاصه کندی حقنی ابطال ایلدیکی تقدیرده‌در . اما بورد ایله مقرله ، غیرك حقنی ابطال ایده‌جك اولسه ردینك حکمی اولماز . مثلا بر کیمسه بنم فلان آتمی اون آلتونه فلان کمسنه‌یه صاتمش ایدم دیه اقرار ایدوب مقرله ، سندن برشی آلمدم دیه اقرارینی رد ایلدکدن صوکره اوت آنی سندن اول قدره آلمشیدم دیسه بیع لازم اولور . زیرا مقرله ، بعد تمام البیع آنی انکار ایتمشدر . حال بوکه جحود احد المتبایعین عقدی ابطال ایلمز . اما مشتری سندن نسنه آلمدم دیه رد وبایع دخی اوت صاتمدم دیه تصدیق ایلدکدن صوکره مشتری آنی آلمشیدم دیسه آرتق شرا ثابت اولماز . ولو بایع شرا اوزرینه بینه اقامه ایتسین . زیرا بوصورتده فسخ ایکیسنك جحودیله تمام اولمشدر ، تکمله رد محتار .

لکن مقرله ، اقراری برکره قبول وتصدیق ایتدکدن صوکره رد ایلسه مردود اولماز . زیرا بوحالده مقربه ، مقرلهك ملکی اولمش ومالکك عند عدم المنازع ملکی نفسندن نفی ایتمسی غیر صحیح بولنمشدر .[١]

[١] نعم لو تصادقا على عدم الحق صح تکمله رد محتار .

مثلا مقر ، برینه اون آلتون دین اقرار ایتدکدن صوکره مقرله سنده هیچ بر آلاجغم یوقدر دیسه اقرار مذکور مردود ومقرلهك حق مطالبه‌سی مفقود اولور. لکن مقرله ، فی‌الحقیقه سنده‌اون آلتون آلاجغم واردیه مقری تصدیق ایتدکدن‌صوکره رد ایتسه مردود اولماز .

ورده بعدالرد مقر، اقرارینی تکرار اعاده ایدوبده مقر مقرله ، تصدیق ایتسه استحساناً اقرار صحیح ولازم اولور. زیرا بو ، اقرار آخردر. [١]

فقط مقر. اقرار ثانی یی انکار ایتسه اقرار ایتمدیکنه تحلیف اولنماز؛ فقط اقرار مذکور اوزرینه بینه اقامه ایده‌بیلیر، درمختار .

﴿ومقرله، مقربهك یالکز بر مقدارینی﴾ مثلا مقربه اون التون ایکن درت آلتونی ﴿ردأیلسه آنجق اولمقدارده﴾ مثلا درت آلتونده ﴿ اقرارك حکمی قالمیوب رد ایتمدیکی مقدارده اقراری صحیح اولور.﴾ [٢]

---

[١] فان اعادالاقرار فقال‌المقرله احل یلزمه لانه کذبه فی‌الاقرار الاول فبطل وانعدم وصدقه‌فی‌الاقرارالثانی فاعتبر وانبرم ولانه‌احتمل ان‌المال لم یکن واجبا وقت‌الاقرار الاول فبطل بالتکذیب وانعدم وکان واجبا وقت‌الاقرار الثانی ولزم بالتصدیق وانبرم محیط سرخسی ولانه‌یحتمل انه‌کذبه بغیر حق لغرض من‌الاغراض‌الفاسدة فانقطع عنه ذلك‌الغرض فرجع‌الی‌تصدیقه فقد جاءالحق وزهق‌الباطل تکمله‌ٔ ردمحتار

[٢] وهذابخلاف مالوکذب‌المشهودله شاهده‌فی بعض، شهدله‌حیث تبطل شهادته لان‌التکذیب تفسیق‌والفسق مانع من قبول‌الشهادة دون الاقرار حموی علی‌الاشباه

نته‌کیم مقرله مثلا ایکی کشی اولوبده بریسی رد ودیکری قبول ایتسه قبول ایدن مقر بهك نصفنی آلیر، تکمله‌ٔ ردمحتار فی اقرارالمریض

۱۵۸۱ ماده

﴿مقر ایله مقرله، مقر بهك سببنده اختلاف ایتسه‌لر بو اختلافلری اقرارك صحتنه مانع اولماز.﴾ زیرا صحت اقرار، بیان سببه محتاج دکلدر. شوحالده اقرار صحیح وسبب باطل وحکمسز اولور حصول مقصوددن صوکره اختلاف سبب اقراره منافی بولنماز، هدایه تبغیر وکفایه.

﴿مثلا برکیمسه جهت قرضدن طـولانی بیك غروش ﴾ الاجق ﴿دعوی ایدوب مدعی علیـه ایسـه ثمن مبیع﴾ باجهت غصبدن ﴿اوله‌رق بیك غروش﴾ بورج اقرار أیلسه﴿ اقرار واقع صحیح اولوب﴾ بووجهله اختلافلری اقرارك صحتنه مانع اولماز.﴾ تکمله‌ٔ رد محتارفی الاقرار.

مجله‌نك «ثمن مبیع الخ » فقره‌سی محتاج ایضاحدر، شویله‌که: اومبیع یامعین یاغیر معین یامسلم ویاغیر مسلم اولور. ایمدی بومسئله‌ده بش وجه واردر.

وجه اول ؛ مقرك «اشترا ایدوب قبض ایتمدیکم معین فلان آت ثمنندن فلان کمسنه‌یه اون آلتون بورجم واردر» دیمسـیدر. بوصورتده مقرك اوزرینه اون آلتونك لزومی مذکور آتی مقره تسلیم ایله مشروط اولمقله مقرٌ لهه دینیلیرکه اون التونی

المق ایستر ایسه‌ك انی مقره تسلیم ایتده آل. مقرله انی مقره تسلیم ایدرسه اون آلتونی آلیر. [١]

وجه ثانی ؛ مقرك «اشترا وقبض ایتدیکم فلان فرس ثمنندن اون آلتون بورجم واردر» دیمسیدر. بوتقدیرده مقرله، اول فرس سنکدر بن آنی سکا صاتمدم بشقه‌سنی صاتمش ایدم دیدکده مقرك مقربه اولان اون آلتونی مقرلهه ویرمسی لازم کلیر. زیرا مقرلهك صاتمدم دیدیکی فرس مقره سالم اوله‌رق قالمش وسببده اختلاف اقراره غیر مانع بولنمشدر.

نته‌کیم برکیمسه بیع وتسلیم أیلدیکی بو آت ثمنندن اون آلتون دعوی ایتدیکی حالده مدعی علیه کندیسنه بیع وتسلیم ایدیلان دیکر آت یاخود بر استر ثمنندن اون آلتون اقرار ایتسه اقرارك صحتنه مانع اولماز.

وجه ثالث؛ مقرله «اول آت ملکمده‌در. آنی سکا صاتمدم» دیمسیدر. بو حالده مقره برشی لازم کلمز. زیرا مقر، دینی آنجق آته عوض اوله‌رق اقرار أیلمش اولدیغندن آتسز دین لازم اولماز. بومسئله‌ده آنك مقر یامقرله یدنده بولنمسی مساویدر. ومقرك یدنده ایسه مقرله آنی استرداد ایدر؛ اکر بیعك وقوعی تحقق أیلمز ایسه.

وجه رابع؛ مقرله «آت بنمدر آنی سکا صاتمدم بلکه باشقه‌سنی

[١] لان الثابت بتصادقهما كالثابت معاينة هدايه ونتايج الافكار.

صاتمشیدم» دیمیدر. بوصورتده بینلرنده تحالف جاری اولور.
زیرا مقر، طرفندن تعیین اولنان آتك تسلیمنی ادعا ومقرله
انکار ایتمکله منکر اولان مقرلهه یمین لازم کله‌جکی کبی مقرله،
باشقه آتك ثمنندن اون آلتونی دعوی ایلدیکی حالده مقر انکار ایدیور
بناء علیه آکاده یمین لازم کلیر. ایمدی بو وجهله تحالف اجرا
ایدلدکده مقر اوزرینه اون آلتون لازم کلمز. وآت سالماً مقر
لهه قالیر.

وجه خامس؛ مقر، مذکور آتی تعیین و تخصیص ایتمیوبده
سندن آلدیغم وقبض ایتمدیکم برآت ثمنندن اون آلتون بورجم
وار دیسه اقرار صحیح اولور. فقط کرك موصولاً وکرك مفصولاً
سویلسین، «قبض ایتمدیکم» سوزنده تصدیق ایدلمز. زیرا غیر معین
وغیر مسلم آتك ثمنی اقرار اولندقده بایع، هانکی آتی مقره تسلیم
ایتمك ایستسه مشتری مقر، بودکلدر باشقه ایدی دیمکه مقتدر،
وتسلیم ثمن ایسه آنجق بعد احضار المبیع لازم اولدیغندن غیر معین
وغیر مسلم مال مستهلك حکمنده اولور. بو جهتله مقر، ثمنی اقرار
ایدنجه قبض مبیعی دخی اقرار ایتمش عد اولنه‌رق آندن صوکره
قبض ایتمدم دیمسی اقراردن رجوعدر، هدایه وکفایه وعنایه
وتکملهٔ رد محتار.

ماده ۱۵۸۲

قاعدهٔ اولی — مقر، مدعینك مطلوبنی «آلاجغك بیك غروش»
دیمك کبی جوابنده صراحة ذکر یاخود «او» و«اول» کبی بر ضمیر

ايله مدعينك مطلوبنه اشارت ايتسه مطلوب مذكوری مدعی ايچون اقرار ايتمش اولور، ردمحتار.

بناءعليه خصوصات آتيه اقراردر :

اولا ، ﴿بر مالدن﴾ ياخود بر حقدن ولو كه حق مجهول اولسون ﴿صلحه﴾

ثانيا ، مال ياحقدن ابرايه ﴿طالب اولمق اومالی اقرارديمك اولور.﴾

مثلا بر كيمسه ديكر كمسنه‌دن بنم سنده بر حقم واردر. ديه دعوی ايتديككنده مدعی عليه او ل حقدن بنم ايله صلح اول ديسه اول حقی اقرار ايتمش اولور واول حق نه ايدوكنی مدعی بيان ايتدكده قبول اولنور. زيرا حقی مجملاً سويله‌ين اودر، تكملهٔ ردمحتار.

﴿اما بر مالك دعواسندن﴾ ابرا ويا ﴿صلحه﴾ ياخود دعوانك تأخيرنه ﴿طالب اولمق اول مالی اقرار ديمك اولماز.﴾ خلاصه و بزازيه و تنوير . [١]

﴿شويله كه بر كيمسه ديكر كمسنه‌يه ذمتكده﴾ جهت قرضدن

[ ] ووجهه ان الصلح عن الدعوی او الابراء عنها المقصود منه قطع النزاع فلا يفيد ثبوت الحق بخلاف طلب الصلح او الابراء عن الحق فانه يقتضی ثبوته وحينئذ يلزمه المدعی به تكمله. قال المتقدمون من أصحابنا طلب البراءة عن الدعوی لا يكون اقرارا وخالفهم فيها المتأخرون وقول المتأخرين اصح خانيه .

﴿ بيك غروش آلاجق حقم اولمامه ﴾ مبلغ مذكورى بكا ﴿ وير. ديدكده اول كمسنه مبلغ مزبور ﴾ بيك غروش ﴿ دن يدى يوز غروشه صلح اولالم ديه صالحه ﴾ ياخود مبلغ مزبوردن ذمتمى ابرا ايت ديه ابرايه ﴿ طالب اولسه مطلوب اولان بيك غروشى ﴾ مدعينك اولديغنى ﴿ اقرار ايتمش اولور . ﴾ و مدعى، صالحه ياخود ابرايه راضى اولمازسه مبلغ مزبورى تماماً مقردن آلابيلير. و بوندن صوكره او كمسنه « اقرار مزبوردن مقدم ذمتمى ابرا أيلمش ايدك » ديه ادعا ايتسه مسموع اولماز. زيرا تناقض واردر. « ١٦٤٧ » مادەيه باق.

﴿ اما ﴾ او كمسنه ﴿ شو بيك غروش دعواسندن ﴾ بنى ابرا ايت ويا ﴿ صلح اولەلم ديه مجرد دفع منازعه ايچون ﴾ دعوادن ابرا ويا ﴿ صلحه طالب اولسه مبلغ مزبورى اقرار ايتمش اولماز . ﴾

مثلا بر كيمسه ديكرندن بيك غروش دعوى ايتديكنده مدعى عليه ، سن مبلغ مزبور دعواسندن بنى ابرا ايتمش ايدك ديمسيله مبلغ مزبورى اقرار ايتمش اولماز، فيضيه.

ثالثاً، دينك تأجيلنى طلب؛ رابعاً، دينك تأديه ايلديكنى ادعا؛ خامساً، دينك كنديسنه هبه ياتصدق قيلنديغنى دعوى؛ سادساً، دينك ابرا اولنديغنى درميان؛ سابعاً، دين مذكور ايله شخص آخر اوزرينه حواله ايتديكنى ادعا ايتمك؛ ثامناً، مدعابه اولان مبلغه

دیکر بر شخصك کفالتنی ایسته‌مك ؛ تاسعاً ، بر کیمسه دیکر کمسنه‌دن آلاجغنی ایستدیکنده او کمسنه «آنی آل» ؛ عاشراً ، آنی تناول ایت؛ حادی عشر، آنی یقینده ویریرم؛ ثانی عشر ، آنی یارین ویریرم ؛ ثالث عشر ، آنی ویره‌جك قدر بو کون یانمده پاره‌م یوقدر ؛ رابع عشر ، والله بن آنی سکا بو کون ویرمم ؛ خامس عشر ، آنی بندن بو کون آلمه ؛ سادس عشر ، آنك وقت اداسی حلول ایتمدی ؛ سابع عشر ، انی نه چوق ایستیورسك ؛ ثامن عشر ، داینلر یکی یاخود دیلدیکك کیمسه‌یی آنکله بنم اوزریمه حواله ایت؛ تاسع عشر ، آنی فلان شخص طرفمدن اوده‌دی ؛ عشرون ، بر کیمسه دیکرینه بنم سنده شوقدر غروش آلاجغم وار دیدیکنده مدیون، مرانیز از تو چندین می باید دیسه اوقدر غروش بورجنی اقرار ایتمش اولور .

حادی وعشرون؛ برکیمسه دیکر کمسنه‌یه سندن بیك غروش آلاجغم یاخود سنده شویله بر اماتم وار دیدیکنده او کمسنه «أوت» دیسه مذکور دینی یااماتی اقرارایتمش‌اولور. زیرا اوت ـ نعم ـ لفظی جوابه موضوع اولوب رابطه دخی محتاج دکلدر. «٦٦» ماده‌یه باق. حتی برکیمسه دیکر کمسنه‌یه بوخانه‌مك قپوسنی آچیویر

ياخود شو آتمى اكرله ياخود شو آتمك سرجنى يا لجامنى بكا وير ديديكنده او كمسنه « نعم » ديسه اقرار يمنى مثلا اوخانه او كيمسه نك ملكى ايدوكنى تصديق اولور [١] .

ثانى وعشرون ؛ بركيمسه ديكر كمسنه يه بنم سنده اون آلتون آلاجغم وار ديديكنده اوكمسنه « اتزنه » آنى طارت ياخود « انتقده » ديسه اقرار ايتمش اولور [٢] .

ثالث وعشرون ؛ سئل عن شخص يطلب آخر بمبلغ معلوم فقال له انظر صيرفيا ينقدها لك هل يكون ذلك اقرارا منه ام لا اجاب نعم يكون ذلك اقرارا منه هامش، انقروى .

قاعدهٔ ثانيه — مقر، جوابنده مدعينك مطلوبنى صراحة ذكر ايتمديكى كبى ضمير ايله دخى آكا اشارت ايلمسه اقرار اولماز. بناء عليه مسائل آتيه اقراردن معدود دكلدر .

اولا ، « تأجيل ايت » ؛ ثانيا ، « بن سكا تأديه ايتدم » ديسه اقرار اولماز [٣] . ثالثا ، « بكا تصدق ايتدك » ؛ رابعا ، « بكا

---

[١] ولقائل ان يقول نعم جواب فى الخبر لا فى الانشاء وهذه الامور انشاء مع انه قد يقوله لتبعيد الكلام فكانه يقول ماذا تقول ويمكن ان يقال الكلام المذكور وان كان انشاء لكنه متضمن للخبر فنعم جواب له .

[٢] لرجوع الضمير اليها فى كل ذلك فكان جوابا لا ردا ولا ابتداء فيكون اثباتا للاول. الا اذا تصادقا انه على وجه السخريه بحر ودرمختار وتكمله وصرة الفتاوى فى الاقرار .

[٣] لعدم انصرافه الى المذكور فكان كلاما مبتدأ .

هبه ایتدك » ؛ خامساً « سندن باشقه کیمسه‌دن استقراض ایتمدم » ؛ [١] سادساً « اتزن » ؛ سابعاً ، بر کیمسه دیکر کمسنه‌یه سندن بیك غروش آلاجغم وار دیدیکنده او کمسنه محاسبه ایدملم ؛ ثامناً ، بر کیمسه دیکر کمسنه‌یه سندن شو قدر غروش آلاجغم وار دیدیکنده او کمسنه دخی « بنم ده سنده آنك مثلی آلاجغم وار » دیسه اقرار اولماز . بو صورت ثامنه‌ده عند محمد اقراردر . ظهیر الدین دخی بو وجهله افتا أیلمش [٢] ایسه‌ده ظاهر روایتده اقرار دکلدر [٣] .

حادی عشر ، بر کیمسه دیکر کمسنه‌یه « فلان شخصه اون آلتون بورجم اولدیغنی آکا خبر ویرمه » دیسه اقرار اولماز ، صرة الفتاوی فی الاقرار .

عاشراً ، بر کیمسه دیکر کمسنه‌دن بر مال صاتون آلدیغنده تنظیم اولنان مبایعه سندنده دیکر بر شخص شاهد یازیلوب شهادتی دخی تختیم ایتدکده او مال بایعك ملکی ایدوکی اقرار اولماز .

---

[١] وذکر السرخسی ان قوله ما استقرضت من احد سواك اقرار به اذا کان مجیبا لان معناه استقرضت منك لا من غیرك .

[٢] وبه یفتی .

[٣] لان ما یصلح للابتداء لا للبناء او یصلح لهما کان یجعل ابتداء لئلا یلزمه المال بالشك درمختار وتکملهٔ ردمحتار وابن نجیم وصرة الفتاوی فی الاقرار و انقروی .

بوشاهد بعده اومال كنديسنك ايدوكنى دعوى ايده بيلير.
ردمحتار فى اوائل الاقرار [١] .

تاسعا ، بركيمسه ديكر كيمسنه يه بنم سنده كى آلاجغمى وير ديديكنده اوكمسنه « صبر ايت » ياخود « قريبا آليرسك » ديسه اقرار اولماز .

ماده ١٥٨٣

(بركيمسه نك) ياخود وكيلنك (يدنده كى مال ديكر كمسنه نك شرايه يا استيجاره ويا استعاره يه طالب اولمسى ياخود بومالى بكا هبه ايت) ـ استيهاب ـ (ويا وديعه اوله رق وير دعسى) ـ استيداع ـ (وياخود اول كيمسه آكا بومالى وديعه اوله رق آل ديو بده آنك دخى قبول ايتمسى) صورتلرندن عبارت بولنان وجوه ستده ده (اول مال كنديسنك) ملكى (اولمديغنى) بالاتفاق وذى اليدك ملكى بولنديغنى على رواية ضمناً (اقراردر .) كرك مال صاحبى بولنان ذى اليددن وكرك مال صاحبنك وكيلندن طالب اولسون حكمده مساويدر ، درمختار [٢] .

---

[١] فان الانسان قد يبيع مال غيره فضولا بخلاف مالوكان الصك مكتوبا فيه بيعا صحيحا او نافذا فان كتابة الشهادة عليه حينئذ تكون اعترافا له بالملك فلا يصح بعد ذلك ان يدعيه لنفسه تكملة ردمحتار .

[٢] الاستشراء من غير المدعى عليه نظير الاستشراء من المدعى عليه حتى لواقام المدعى عليه بينة ان المدعى استشرى هذه العين من فلان كان دفعا انقروى عن الاستروشنيه .

استیجار مسئله‌سی بعض فقهـا طرفنـدن تقیید ایدیله‌رك دینلمشدرکه استیجارك ملکیت دعواسنه منافی اولمسی، مستأجرك مأجورده‌کی ملکیتی ظاهر اولمدیغی صورتده‌در. اما مثلا راهن یاخود وفاء بایع مرهون ومبیع بولنان مالی استیجار ایتسه اومال کندیسنك اولمدیغنی اقرار دکلدر. حتی مرهونی استیجار دخی جائز اولمیوب مستأجر مقامنده بولنـان مال صـاحبی اوزرینه اجرت لازم کلمز، تکملهٔ ردمحتار .

بو ماده‌ده‌کی ایکی مسئله‌نك بیلنمسی لازمدر :

برنجیسی؛ شرایه وغیریلره طالب اولمق او مال کندیسنك اولمدیغنی اقرار اولمسیدر . بو مسئله‌ده اتفاق علما واردر .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌نك وکیلی یدنده‌کی مالك بالفرض شراسنه طالب اولسه آرتق اومال قبل المساومه کندیسنك اولدیغنی یاخود قبل المساومه وفات ایدن پدرینك بولندیغنی بیانیله اول کیمسه‌دن بالاتفاق ادعا ایده‌مز . مکرکه پدرمك ایدی بو آدمی بیعه وکیل ایتمشیدی مساومه ایتدم اویوشه‌مدق صوکره پدرم وفات ایتمکله بکا میراث قالدی دیسین .

نته‌کیم دعوی وکیلی بالوکاله برکمسنه‌دن برمال دعوی ایتدکده مدعی علیه اووکیل، مذکور مالی مجلس قضاده مسـاومه‌یه طالب اولدیغنی اثبات ایتسه هم وکیلك همده موکلك حق خصومتی قالماز. اما مجلس قضانك غیریسنده مسـاومه ایتدیکنی اثبات ایدرسـه

وکیل خصومتدن چیقار . فقط موکلك خصومت حقی باقیدر ،
تکملهٔ ردمحتار .

بومسئله‌ده ذی‌الیدك اطلاقندن مستفاد اولورکه ذی‌الید
مدعی‌علیه اولدیغی تقدیرده مثلا دیگر کمسه‌نك شرایه طالب
اولمسی کندیسنك اولمدیغنی اقرار اولدیغی کبی مدعی‌علیهك غیری
برشخصدن شرایه طالب اولسه ینه کندیسنك اولمدیغنی اقراردر .
بناءعلیه برکیمسه دیگر کمسنه یدنده‌کی مال ایچون بنمدر دیه ادعاسنه
مقابل اوکمسنه «سن بومالی فلان شخصدن شرایه طالب اولدك»
دیه دفع وبونی اثبات ایتسه اول کیمسه‌نك دعواسی مندفع اولور ،
تکملهٔ ردمحتار و ردمحتار .

ایکنجیسی ؛ اول مال اوکیمسه‌نك ملکی ایدوکنی اقرار
اولمسیدر . بو ایکنجی مسئله‌ده اختلاف اولنمشدر .
برروایته کوره مال مذکوره او کیمسه‌نك مالکیتنی اقرار
اولور .
اما دیگر روایته کوره اقرار دکلدر . زیرا استیام مثلا بعضا
مالکك وکیلی ایله اولورده ذی‌الیده ملك اقرار ایدلمش اولماز .
ثمرهٔ خلاف مسئله آتیه‌ده ظاهر اولور :
بر کیمسه دیگر کمسنه‌نك یدنده‌کی مالك اشتراسنه اول کمسنه‌دن
طالب اولدقدن صوکره ، مذکور مالی اول کیمسه شخص آخر
ایچون بالوکاله یا بالوصایه دعوی ایتسه‌کده روایت اولایه کوره
صحیح دکلدر . نته‌کیم کندی نفسی ایچون دعوی ایتسه صحیح

اولمدیغی کبی. اما روایت ثانیه یه کوره مثال مذکورده بالوکاله یا
بالوصایه دعواسی صحیحدر.

کذا بر کیمسه بر دکانی زیددن استیجار ایتدکدن صوکره
مذکور دکان ابن صغیرینك ایدوکنی ادعا واقامهٔ بینه ایتسه
قبول اولنور. زیرا مثلا استیجار ، مستأجرك مأجورده ملکی
بولنمدیغنی اقرار ایسه ده مأجور موجرك ملکی اولدیغنی اقرار
دکلدر. ایدی مأجور ، مستأجرك ملکی اولماسی غیرك ملکی
اولمسنه مانع دکلدر. بناء علیه بومدعینك غیردن بالنیابه دعواسی
صحیح اولور، تکملهٔ ردمحتار.

بو روایتلرك ایکیسیده وهو الصحیح دیه ترجیح ایدلمش
ودرمختار صاحبی روایت اولایی قبول وانقروی روایت ثانیه یی
ترجیح أیلمشدر، تکملهٔ ردمحتار. بو ماده ده بو ایکی روایتك
بریسنی ترجیح ایده جك دلیل یوقدر. ایدی مدعیدن، مدعابه
مدعی علیهك ملکی ایدوکنه دلالت ایدر بر شی صادر اولسه او
مدعی کندی نفسی ایچونده غیری ایچونده دعوی ایده مز. زیرا
تناقض اولور. اما مدعیدن مدعابه کندیسنك ملکی اولمدیغنه
دلالت ایدر وفقط مدعی علیهك ملکی اولدیغنه دلالت أیلمز بر
شی صادر اولسه کندی نفسیچون دعواسی باطل اولور. اما غیری
ایچون دعوی ایده بیلیر . ومدعیدن صادر اولان شی مدعی علیهك
ملکی ایدوکنی اقراره دلالت ایتمدیکی کبی اولمدیغنی اشعاره دخی
دلالت أیلمدیکی تقدیرده قرائن ایله ترجیح ایدلمك لازم کلیر ؛

والاشك ايله اقرار حاصل اولماز، تكمله . [١]

استثنا — مال مشتری بوغچه‌کی برشیئه ملفوف مثلا رو به اولوب‌ده وقت مساومه‌ده مساوم بیله‌من ایسه آنی شرایه طالب اولمق کندیسنك اولمدیغنی اقرار دکلدر. بناءً علیه صوکره بنمدر دیه دعواسی استماع اولنور، تکمله‌ٔ رد محتار.

معلوم اولملیدرکه شرایه طالب اولمق بایعك ملکی ایدوکنی اقرار اولمنی ضمنیدر . بوقسه اقرار صریح دکلدر. بناءعلیه برکیمسه برمالی دیکر کیمسنه‌دن صاتون آلدقدن ومشترینك پدری اومالی بالاستحقاق ضبط ایتدکدن صوکره پدری وفات ایده‌رك مشتری اوماله وارث اولسه بایعه رد ایله امر اولنماز. وثمن مبیعی بایعدن استرداد ایدر، اماحین بیعده مذکور مالی بایعك ملکی ایدوکنی صریحا اقرار ایتمه اکارد ایله امر اولنور. ردمحتار «١٥٧٢» ماده شرحنه باق .

ماده ١٥٨٤

خطر بولنان (شرطه تعلیق اولنان اقرار باطلدر .) اماشرط

[١] وانما تکون المساومة اقرارا بالملك اذا صدرت بقوله بعنی هذا اوهبنی اواجرنی ونحوه لانه جازم بان ملکه وقد طلب شرائه منه اوهبته او اجارته امالو قال تبیعنی هذا اوابیع هذا اوهل انت بایع هذا لایکون اقرارا بل استفهاما لانه یحتمل ان یقصد بذلك استظهار حاله هل یدعی الملکیة. او لعله یرید ان یبعه له وکالة عنه اوفضولا فلا یکون اقرارا له بالملك تکمله‌ٔ رد محتار .

كائنه تعليق فى الحقيقه تعليق اولميوب تخيزدر، درمختار فى الاستثنا من الاقرار.

بناءعليه مثلا موته معلق اولەرق واقع اولان اقرار صحيحدر. شويلەكه بن وفات ايدر ايسەم فلان كمسنه يه بيك غروش بورجم واردر ديسه صحيح وفى الحال لازم اولور. زيرا موت لامحاله واقع و آنده خطر غير موجود اولديغندن بو، حقيقة تعليق اولميوب ورثه نك انكارينــه محل قالمسون ايچون دينه اشــهاد اولەرق بو تعليق تأكيد اقرار اولور [١] تكملهٔ رد محتار، و زيلعى و بحر.

خلاصه ، اقرارك تعليقى اوچ وجهله اولور :

وجه اول؛ مقر اقرارينه ان شاء الله سوزينى وصل ايتمسيدر. بو اقرار باطلدر. نته كيم قريباً ايضاح اولنور.

وجه ثانى ؛ مقر، اقرارينــه ان شــاء فلان كبى تعليق على خطرى مستلزم كلامى وصل ايلمسيدر. بو، تعليق اولوب اقرار بالاتفاق باطل اولور.

وجه ثالث ؛ لامحالة شرط كائنه تعليق ايتمكدر. اولور ايسەم.. كبى بو تعليق ايله اقرار صحيحدر، تكملهٔ رد محتار .

﴿ فقط عرف ناسده حلول اجله صــالح اولان برزمانه ﴾

[١] لان تصرف العاقل يصان عن الالغاء ماامكن وذلك بجعله شرطا للشهادة فلوقال المقر اردت تعليق الاقرار ورضى بالغاء كلامه قلنا تعلق حق المقرله يمنع ذلك

يعنى مقرله ، اجلى تضمن ايدر برشيئه (تعليق اولنور ايسه‌دين مؤجلى اقراره حمل اولنور.) مقرله ، اجلى تصديق ويامقر اجلى اثبات أيلر ايسه فبها. والا مؤجلى اولمديغنه مقرله تحليف اولنور. نكول ايدرسه اجل ثابت ويمين ايدرسه مقر، مبلغ مقربهى معجلاً ويرمكه مجبور اولور.

(مثلا بر كيمسه ديكر كمسنه‌يه بن فلان محله واررسم ياخود فلان مصلحتى درعهده ايدرسه‌م) ياروزكار اسر يا ياغمور ياغار ايسه ياخانه‌مه كيرر ايسه‌م ياخود الله اراده وحكم أيلر ايسه يار اضى اولور ايسه ياخود الله تقدير وياتدبير ايدر ايسه ياخود بكا شوقدر غروش اقراض ايدر ايسه‌ك وياخود « بندن الاجغك اولديغنه » يمين ايدر ايسه [١] ياخود بر كيمسه ديكر كمسنه‌دن شو قدر غروش دعوى ايتدكده مدعى عليه مدعى‌يه : مبلغ مدعا بهى فلان كون ويره‌مز ايسه‌م (سكا شوقدر غروش ديندر ديسه اشبو اقرارى باطل اولوب) شرط وجوده كلسه مثلا فلان محله وارسه ياخود فلان مصلحتى درعهده ايتسه بيله (مبلغ مزبورك) مقرلهه (تأديه‌سى لازم كلمز.) بحر. نته‌كيم بركيمسه فلان آدم بنم ايچون نه اقرار ايدرسه بنده آنى آنك ايچون مقرم ديسه صحيح اولماز .

اقرارى مبطل تعليقلردن بعضيلرى شونلر در : يمين ايدر ايسه‌ك دعوى ايتديكك سنك ايچوندر يا فلانه اون آلتون

[١] « حتى يمين ايتمسى اوزرينه ويرسه صوكره استردادايدر. »

بورجمدر دیکرکه بکا بونك غیری ظاهر اولسون یاخود بونك غیرینی کوره‌یم ویاخود فلانه اون آلتون بورجمدر بیلدیکمه کوره ، وباخود شاهد اولیکز فلانه اون آلتون بورجمدر بیلدیکمه کوره ، وباخود علی الف فی شهادة فلان او علمه دیسه اقرار صحیح اولماز [١] .

وکذا مقر ، اقرارینه موصولا ان شاء الله ، ان شاء فلان دیسه اقرار باطل اولور . ولوکه بونلری یعنی مثلا ان شاء الله لفظنی من غیرقصد سویاسین . وحتی مؤخرا او فلان ایسته‌مش اولسه بیله بر شی لازم اولماز [٢] .

اما « انشاء الخ » لفظنی اقرارینه موصولا سویلمیوبده مفصولا سویلر ایسه اقراری ابطال أیلمز [٣] . مکرکه عدم وصل اعذاردن بریله اولسون . نفس ، سعال واخذ فم کبی ، تنویر و تکمله [٤] .

---

[١] فلو حلف لا یلزمه ولو دفع بناء علی انه یلزمه فله ان یسترد المدفوع کما فی البحر .

لانه فی معنی الشرط . ولو قال وجدت فی کتابی ای دفتری انه علی کذا فهو باطل وقال جماعة من ائمة بلخ انه یلزمه لانه لا یکتب فی دفتره الا ما علیه صیانة للناس وللبناء علی العادة الظاهرة تکمله .

[٢] لانه علق و ما نجزو اللزوم حکم التنجیز لا التعلیق ولان مشیة فلان لا توجب الملك تکمله رد محتار .

[٣] لان تمام الکلام باخره و اذا انقطع فقد تم .

[٤] وقید بالوصل لانه لوکان مفصولا لا یؤثر خلافا لابن عباس

بو صورتده مقر ، ان شاء الله لفظنی اقرارینه موصولاً سویلدیکنی ادعا ایتدکده نظر اولنور . مدعی ، آلاجق حقی اولدیغنی وحق مدعی علیهك اقرار أیلدیکنی ادعا ومقره بورجنی واقرارینی انکار ایتدکده مدعی ، اقراری اثبات ایتدکدن صوکره مذکور لفظی سویلدیکنی ادعا ایدنجه اثبات ایدرسه فبها . والا سوزی قبول ایدلمز . اما مقر ، ابتداء فلانه شو قدر آلتون بورجم اولدیغنی اقرارمده استثنا ایدرك اقرار أیلدم دیسه بلا بینه قولی قبول اولنور [۱] .

استثنا — مقربه خیاره قابلیتی اولان بر عقد اولور ایسه یعنی خیار شرط ایله واقع برعقددن طولایی دین اقرار أیلرسه صحیح اولور . مثلا سندن مخیر اولمم اوزره صاتون آلدیغم مبیع ثمنندن اون آلتون بورجم واردر دیسه بو اقرار جائز در . نته کیم مدت معلومه‌ده مخیر اولمق اوزره ایتدیکی کفالتدن طولایی دینی اقرار ایتسه صحیح اولور . زیرا کفالت ، آنده خیاری شرط ایتمك صحیح اولان بر عقد در . و مخیرلکی مقرله انکار ایدنجه مقرك اثبات ایتمسی لازم کلیر . اثبات ایده‌مدیکی حالده سوز مقرلهکدر ، تکملهٔ رد محتار .

ولو قال لامرأته انت طالق فجری علی لسانه ان شاء الله من غیر قصد وکان قصده ایقاع الطلاق لا یقع . ومثله تعلیق اقراره بمشیئة من لا نعلم مشیته کالجن و الملائکة تکمله .

[۱] کانه قال له عندی کذا ان شاء الله تعالی بخلاف الاول لانه یرید ابطاله بعد تقرره تکمله رد محتار .

« اما فلان آیك ابتداسی یاخود روز قاسم » یاخود بایرام « کلیرسه سکا شو قدر غروش دیمدر دیسه » بو تعلیق ، حلول اجله صالح بر زمانه تعلیق اولدیغندن من حیث العرف اقراری شرطه تعلیقه دکل بلکه « دین مؤجلی اقراره حمل اولنور » [۱] . « و » مقرله ، اجلی تصدیق ایدرسه «اول وقتك حلولنده مبلغ مزبورك» مقر لهه « تأدیه‌سی لازم کلیر . « ۴۰ » ماده‌یه باق . » زیرا بونلر عادة بیان مدت ایچون ذکر اولنور [۲] . اما مقرله ، اجلی تصدیق ایتمدیکی کبی مقر اجلی اثبات ایده‌مز ایسه مؤجل اولمدیغنه یمین ایله سوز مقر لهك اولوب درحال تأدیه‌سی لازم کلیر ، خانیه بایضاح .

بشرط الخیار اقرار : «۱۵۷۲» ماده شرحنده دخی ذکر اولندیغی اوزره شرط خیار ایله اولان اقرار ، صحیح و شرط باطل اولور. مقر لهك خیاری تصدیق ایلمسی معتبر دکلدر، در مختار . مثلا بر کیمسه « فلان کمسنه‌یه جهت قرضدن اون آلتون بورجم واردر» یاخود «آنك مالنی غصب» و «استیداع» ویا «استعاره ایلدم اوچ کون مخیر اولمم اوزره» دیه اقرار ایتسه

[۱] فتترك حقیقة الکلام فی هذه للعرف .

[۲] والحاصل ان مایصح من حلول الاجل وکان من آجال الناس فذکره فی الاقرار لا یمنع صحة الاقرار ولو کان فی صورة التعلیق وما لا یصلح لحلول الاجل ولم یکن من آجال الناس فذکره یمنع صحة الاقرار مراة مجله عن المحیط .

بلا خيار مقربه لازم كلير. زيرا خياردن مقصود فسخدر. اقرار ايسه اخبار اولمغله صادق اولنجه واجب العمل وكاذب اولنجه واجب الرد و فسخه غير محتمل اوله‌رق اختيار و عدم اختيار ايله حكمى متغير و بناء عليه آنده خيار صحيح اولماز ، درر وعنايه وكفايه .

سؤال ؛ اقرار رد ايله مردود وبو ايسه فسخدر .

جواب ؛ رد ، فسخ اقرار دكلدر . زيرا فسخ ، بعدالثبوت بر شيئك رفعندن عبارت و رد اقرار ايسه بحسب الاصل عدم ثبوتى اقراردر . يوقسه بعدالثبوت رفع دكلدر . چونكه اقرار ، صدق وكذبه محتمل اولمغله مقرله تكذيب ايتدكده آنك حقنده كذب ثابت اولور ، تكمله .

ماده ١٥٨٥

(مشاعى اقرار صحيحدر .) مشاع ، كرك قابل قسمت اولسون كرك اولمسون . زيرا اقرار اخباردر . يوقسه انشا دكلدر . حتى انشا اولسه ايدى مجاناً تمليك – هبه – اوله‌جغى جهتله قابل قسمت اولان مشاعك اقرارى صحيح اولماز ايدى . « ١٥٧٢ » ماده شرحنه باق ، رد محتار .

(شويله كه بر كيمسه يدنده اولان بر ملك عقارك نصف و ثلث كبى بر حصهٔ شايعه‌سنى ديكر كمسنه‌يه اقرار و او دخى) اقرارى (تصديق ايتدكدن صوكره قبل الافراز و) مقرلهه

حصهٔ مفرزه‌یی قبل «التسليم مقر وفات ايلسه مقر بهك شيوعی اقرارك صحتنه مانع اولماز.» مثالده عقار تعبيری احترازی دكلدر. منقول مشاعك دخی اقراری جائز اولور. نته‌كيم تصديق تعبيری دخی سكوتدن احتراز ايچون دكل، بلكه رددن احتراز ايچوندر. « ١٥٨٠ » ماده‌يه باق.

ماده ١٥٨٦

«دلسزك اشارت معهوده‌سيله» وكذا كتابتيله بمعاملاته متدائر اولان «اقراری معتبردر.» بناء عليه دلسز بيع، اجاره، هبه، رهن، نكاح، طلاق، ابرا و قصاص «على المعتمد فيه» كبی بر شيئی اقرار ايتدكده كتابته قادر اولسه دخی صحيح اولور. اما حدوده — ولو كه حد قذف اولسون — متدائر بولنان اقراری معتبر دكلدر.

« اشارت معهوده‌سيله » دينلمكله اشعار اولنيور كه اشارت مذكوره معهوده اولماز ايسه آنكله عملی اولنماز [١]. معتقل اللسانك اقرارينه كلنجه عقلی موته قدر دائم اولور ايسه بونك دخی اشارت واشهاد ايله اقراری صحيح اولور، تكملهٔ ردمحتار

---

[١] والاشارة المعهودة تكون بيد وحاجب وغيرذلك فان اعرف القاضی اشارته فبها . والا ينبغی ان يستخبر من يعرفها من اخوانه واصدقائه وجيرانه حتی يقول بين يدی القاضی اراد بهذه الاشارة كذا ويفسرذلك ويترجم حتی يحيط علم القاضی بذلك وينبغی ان يكون عدلا مقبول القول لان الفاسق لاقول له ويعتبر ايماء الاخرس ولوكان قادرا على الكتابة وهو المعتمد لان كلا منهما حجة ضرورية ردمحتار .

وطحطاوی . «۷۰۵» ماده ایله شرحنه باق ، نتیجه .

﴿ اما ناطق اولان کمسنه‌نك اشارتیله اولان اقراری معتبر دکلدر . ﴾ زیرا اشارت ، لفظ مقامنه انجق عند العجز قائم اولور . بو اقرار کرك مال ، بیع واجاره کبی شیلره دائر و کرك حدوده متدائر اولسون .

﴿ مثلا برکیمسه ناطق اولان کمسنه‌یه فلانك سنده شوقدر غروش حقی وارمیدر دیدکده اول کمسنه باشنی آکه‌سیله اول قدر غروش ﴿ حقی اقرار ایتمش اولماز . ﴾

کذلك برکیمسه ناطق اولان کمسنه‌یه فلان خانه‌کی صاتدکمی یاخود اجاره یا هبه ایتدکمی دیدکده او کمسنه باشنی آکه‌سیله بیع یا اجاره یا هبه‌یی اقرار ایتمش اولماز .

تتمه

﴿ اقرار بالنسب وبالاقرباء وبالزوجه حقنده‌در ﴾

ولدی اقرار : برکیمسه فلان چوجغك کندی ولدی ایدوکنی اقرار ایتدکده بو اقرار اوچ شرطله صحیح اولور :

شرط اول ؛ بو ولد ، مولدنده یاخود بولندیغی بلده — موضع اقرار ودعواده — مجهول النسب اولملیدر . لکن موضع دعواده مجهول النسب اولمغله نسبك مدعیدن ثبوتنه حکم اولندقدن صوکره مولدندن بنیه کلسه‌که بونك نسبی مدعینك غیریسندن ثابتدر ؛ بونکله اولکی دعوی باطل اولور . اما مولدنده

مجهول النسب اوله‌رق قرار واقع ایله نسب ثابت اولدقدن صوکره دعوی نقض اولنه‌ماز.

شرط ثانی ؛ مدعی بر سنده اولملیدرکه اول ولد کندیسنه ولد اولمغه صالح اولسون. شویله‌که مقر رجل ایسه کندیسی اوولددن اون ایکی بچق ومرئه ایسه ایسه طقوز بچق یاش بویوك اولملیدر. «١٥٧٧» ماده‌یه باق.

شرط ثالث؛ ولد، مقری تصدیق ایتملیدر. اکر ولد ممیز ایسه. اما ممیز دکل ایسه تصدیقه حاجت یوقدر. زیرا غیر ممیز، ید غیرده اوله‌رق بهیمه منزلنده اولمغله تصدیقی معتبر دکلدر. [١]

ایمدی مقر، بوشروطی جامع اوله‌رق ولدی اقرار ایتدکده اوولدك نسبی کندیسندن ثابت وبوولد سائر ورثه‌یه ارثده مشارك اولور. [٢]

بوندن صوکره مقر، آرتق اقرارندن رجوع ایده‌مز، زیرا نسب بعد الثبوت ابطاله قابلیتی یوقدر.

اما بو شروطك ولوکه بری موجود دکل و مثلا ولدك نسبی دیکرندن ثابت یاخود من حیث السن ولد اولمغه غیر صالح یاخود ولد صغیر ممیز ایکن مقری تصدیق ایتمه‌مش ایسه نسبی آندن ثابت اولماز.

---

[١] بخلاف الممیز لانه فی ید نفسه.

[٢] لانه من ضرورات ثبوت النسب

والدینی اقرار : برکیمسه والدینی « وان علیاه » اقرار ایتسه شروط متقدمه ایله صحیح اولور. مثلا برکیمسه بوکمسنه پدرمدر دیسه مقرك مجهول النسب اولمسی شرط اولدیغی کبی اول مقرك اوکمسنه یه ولد اولمغه صالح برسنده اولمسی شرطدر، درمختار وتکملته فی اقرار المریض .

غیره تحمیل نسبی موجب قرابتی اقرار : برکیمسه، غیر علیهنه دیگر کمسنه ایچون او کمسنه نك نسبی اوغیردن نسب ثابت اولمیه جق وجهله اقرار نسب ایتسه بو اقرار صحیح وبونك اوزرینه بعض احکام ترتب ایدر. اقرار بالاخ، بالجد، بالعم، بابن الابن کبی. بوکادائر بعض تفصیلات، تسهیل فرائض نام اثرمزك اوائلنده در. مثلا برکیمسه یالکز ایکی اوغلی بالترك وفات ایتمش ایکن اوغللردن بری شو شخص ثالث پدرمك اوغلیدر دیسه بو اقراری من حیث المال صحیح اولور. مقر، آلدیغی حصهٔ ارثیه نك نصفنی شخص ثالث مرقومه رد ایدر، اما ءن حیث النسب صحیح اولمیوب شخص مرقوم متوفی پدرینك اوغلی صاییلماز. درمختار وتکملته .

زوجیتی اقرار : برکیمسه فلان قادین زوجه سی ایدوکنی اقرار ایتسه شروط اربعهٔ آتیه ایله صحیح اولور:

۱ — مزبوره دیگرك نکاحنده یا عدتنده اولمامیلیدر .

٢ — مقرك نكاحنده مزبوره‌نك مثلا همشيره‌سی كبی جمعی غيرجائز ديكر قادين بولنمامليدر .

٣ — مقرك نكاحنده مزبوره‌دن باشقه درت قادين بولنمامليدر [١] .

٤ — مزبوره مجوسيه يا وثنيه اولمق كبی نكاحی غير جائز كساندن اولمامليدر، تكملهٔ ردمحتار .

---

[١] ولوكان معه اربع سواها اومعه حرة واقر بنكاح الامة لايصح الاقرار .

خلاصهٔ باب ثانی

(اقرارك وجوه صحتی)

١ غصب، ودیعه، سرقت كبی مع الجهاله صحیح اولان اموردده مجهولی اقرار صحیحدر. فقط تردیدی، نفس ملكی واشتراكی متضمن اقرار، مجهولی اقرار عد ایدلمز. (١٥٧٩ ماده شرحی)

٢ ـ اقرار من وجه اخباردر؛ بناءعلیه ١ مقر لهك تصدیق وقبولنه توقف ایتمز.
٢ مشاعك اقراری صحیحدر.

٣ ـ اقرار من وجه انشادر بناءعلیه مقر لهك ردیله مردود اولور. فقط بو رد مقرلهك آنجق كندیسی حقنده صحیحدر. غیره تجاوز ایدرسه حكمی اولمازه

٤ ـ مقر بهك سببنده اختلاف صحت اقراره مانع دكلدر. اقرار صحیح وسبب باطل اولور.

٥ مقر مدعینك مطلوبنی صراحةً ذكر ویا مطلوبنه بر ضمیر ایله اشارت ایتسه مطلوب مذكوری مدعی ایچون اقرار ایتمش اولور (مسائل متفرعه‌سی ١٥٨٢ ماده و شرحی) صراحةً ذكر ویا اشارت اولنمازسه اقرار عد اولنماز.

٦ شرطه متعلق اقرار باطلدر. خیار شرطله اولورسه شرط باطل فقط اقرار صحیح اولور.
١ مقر اقرارینه ان شاءالله سوزینی وصل ایتمسیدر
٢ « « ان شاءفلان « « بالاتفاق باطلدر.
٣ « اقرارینی شرط كائنه تعلیق ایتمسیدر بو صحیحدر.

٧ دلسزك اشارت معهوده‌سی و كتابتی ایله واقع ومعاملاته متدائر اولان اقراری معتبردر. ناطقك اشارتی حكمسزدر. چونكه ضرورتلر كندی مقدارلرنجه تحدید اولنورلر.

باب ثالث

اقرارك احكامى بياننده اولوب اوچ فصلى مشتملدر

فصل اول

اقرارك احكام عموميه سى بياننده‌در

ماده ١٥٨٧

(يتمش طقوزنجى ماده موجبنجـه كشى اقرار ايله الزام اولنور .) اقرارى اكر شرعا تكذيب اولنماز ايسه [١] .

اقرار ايله الزام اسـباب حكمك اشدى وبينه‌دن اقوادر . چونكه اقرار ايله حكم مقطوع به ايكن بينه ايله حكم مظنون بهدر، معين الحكام .

بوجهتله «١٥٨٨» ماده موجبنجه اقراردن رجوع صحيح اولماز .

ينه بوجهتله وارث معروف ، وارث آخرى اقرار ايتسـه مقر ، اقرارى موجبنجه مقر لهه حصهٔ ارثيه‌سنى ويرمسى لازم كلير . مثلا بركيمسـه وفات وايكى اوغلنى ــ زيد وعمروى ــ ترك ايدوب زيد ، بكر دخى برادرلرى ايدوكنى اقرار ايتسـه

---

[١] ولو لم يكن الاقرار مطابقا لنفس الامر، حتى لواقر المشروط له ريع الوقف اوبعضه انه اى ريع الوقف يستحقه فلان دونه صح وسقط حقه ولوكان كتاب الوقف بخلافه ولكن لوقال جلعت الريع لفلان اواسقطته لايصح لان هذا ليس باقرار درمختار فى اواخر الاقرار.

زیدك آلاجغی نصف ترکه‌نك نصفنی یعنی ربع ترکه‌یی بکره ویرمسی لازم کلیر . اما بو اقرارك عمرو حقنده اصلا تأثیری اولمدیغی کبی اقرار مذکورله بکرك نسبی متوفادن ثابت اولماز . تعبیر آخرله اقرار مذکور مالده معتبردر ؛ یوقسه نسبده دکل . زیرا بونده نسبی غیره تحمیل وغیر علیهنه اقرار واردر. مقرك غیر اوزرینه ولایتی اولمامغله بو اقرار غیر حقنده جائز اولماز ، واقعات المفتین وصرة الفتاوی فی الاقرار ودر مختار .

ینه بو جهتله بر کیمسه ، دیکر کمسنه‌دن یوز آلتون آلاجغی اولدیغی حالده وفات وایکی اوغلنی ترك ایدوبده بونلردن بریسی متوفی پدرینك او کمسنه ذمتنده مطلوبی بولنان یوز آلتوندن اللی آلتونی حیاتنده آلمش اولدیغنی اقرار ایتسه کندی حصه‌سنده صحیح اولور ؛ مقر مرقوم، مدیوندن برشی الاماز. اما دیکر اوغلی ــ پدرینك اللی آلتون قبض ایتدیکنی بیلمدیکنه بالطلب اخ مقر ایچون یمین ایتدکدن صوکره ــ اللی آلتونی بالاخذ کندی حصه‌سنه حصر ایدر ، تکملهٔ رد محتار .

ینه بو جهتله اقرار ایدن ایچون عذر یوقدر . شویله که بر کیمسه‌نك صراف ایله اولان استقراض و تسلیمات معاملاتندن طولانی حسابلرینی کوروبده اول کیمسه‌نك حسابدن متباقی مثلا بیك غروش بورجی قالدیغنی اقرار و اعتراف ایتدیکی حالده بعد ایام اقرارینی نقض وحسابنی اعاده ایتمك ادعاسنده بولنه‌ماز ، تکملهٔ رد محتار .

سوآل — « ١٥٧٢ » ماده وجهله اقرار خبر اولوب خبر ایسه صدق وکذبه محتمل اولدیغنه کوره حجت ودلیل اولماملیدی .

جواب — «٧٩» ماده شرحنده مذکوردر .

بعض الفاظك اقرار دینه وبعضیسنك اقرار امانته اختصاصی « ١٥٧٢ » ماده شرحنده بیان ایدلمشیدی .

سوزك بر جهتی اقرار وبر جهتی دعوی اولمسی : مقرك سوزینك بر جهتی اقرار وبر جهتی دعوی اولدقده اقراریله مؤاخذه اولنور . اما دعوی حیثیتی اثبات ایله مکلفدر . زیرا کشی کندی علیهنه دیکرك حقنی اقرار ایتدکده همان مؤاخذه ایدیلیر . اما دیکری علیهنه بر حق ادعا ایتدکده بلا حجه دعواسی قبول اولنماز ، تکملهٔ رد محتار . شو قاعده‌یه متفرع بعض مسائل :

اولا ؛ بر کیمسه دین مؤجلی اقرار ایتدیکی حالده مقرله حال اولدیغنی ادعا واجلی تکذیب ایتسه حالا لازم کلیر . مکرکه مقر ، مؤجل اولدیغنی اثبات ایتسین . اثبات ایده‌مدیکی تقدیرده مؤجل اولمدیغنه مقرله تحلیف اولنور . حتی مؤجلا مدیون اولان کیمسه دین مؤجلی ، اقرار ایده‌جك اولسه خصمنك اجلی تکذیب ایده‌جکندن خوف ایتسه مدیون ، داینك حقنی ابطال قصدی اولمیه‌رق اصل دینی انکار ایده‌بیلیر . صوکره حلول اجلده دینی اقرار وتسویه ایلر .

مع ذلك بو ایضاحات مقر، اجلی کلامنه موصولا سویلمدیکی تقدیردهدر. اما اجلی کلامنه موصولا سویلر ایسه مقر، اجلده دخی تصدیق ایدلمك لازم کلیر، تکمله‌ٔ رد محتار و بحر.

ثانیا؛ برکیمسه دیکر کمسنه‌یه سندء اون بش آلتون آلاجغم [۱] وار ایدی بشنی آلدم اون آلتون قالمغله آنی ایسترم دیه دعوی ایلدیککنده مدعی علیه سکا بر پاره ویره‌جکم یوقدر دیه انکار ایتدیکی حالده مدعی، اثبات ایده‌مز ایسه مدعینك قبضنی مقر اولدیغی بش آلتونی دخی مدعی علیهه رد ایتمسیله مدعی‌به امر اولنور. اکر مدعی علیه طلب ایدرسه. نته‌کیم برکیمسه فلان کمسنه‌یه قرضا ویردیکم یاخود آلاجغم اولان اون آلتونی آندن آلدم دیدیکی حالده او کمسنه کندیسنك بورجی بولندیغنی انکار ایتسه اول کیمسه آلدیغی اون آلتونی اعاده‌یه مجبور اولور [۱].

ثالثا؛ برکیمسه یدنده‌کی آت ایچون «بو آت فلان کمسنه‌نکدر؛ بن آندن استیجار ایتدم» دیسه فلان کمسنه‌نك اولدیغی یولنده‌کی اقراری تصدیق و آنکله مؤاخذه اولنور. فقط استیجار ایتدم سوزی بلا بینه قبول ایدلمز. زیرا بو بلا حجة بر دعوادر، در مختار.

---

[۱] لان القابض قد اقربانه ملكه وانه اخذه منه اقتضاء بحقه وهو مضمون عليه اذا الديون تقضي بامثالها فاذا اقربا لاقتضاء فقد اقر بسبب الضمان ثم ادعى عليه ما يبرأبه من الضمان وهو تملكه عليه بما يدعيه من الدين مقاصة والآخر ينكره والقول للمنكر مجمع الانهر.

رابعا ؛ بر کیمسه بو اون آلتون فلان کمسنه نزدنده ودیعه‌م ایدی آندن آلدم دیدیکی حالده او کمسنه مذکور اون آلتون بمدر دیسه اول کیمسه‌دن استرداد ایده‌بیلیر . زیرا اول کیمسه مذکور آلتونلرده او کمسنه‌نك یدینی اقرار ایله برابر دعوای استحقاق ایتدیکی حالده او کمسنه مذکور دعوای منکردر . سوز ایسه منکرکدر ، هدایه [۱] .

فقط مسائل آتیه‌ده حکم بویله دکلدر :

اولا — کفیل دین مؤجلی اقرار ایتسه مؤجل اولدیغی حقنده سوز کفیلکدر ؛ یوقسه مقرلهك دکلدر ، زیلعی . زیرا کفالتده اجل ، بعضا ٦٥٢ ماده موجبنجه بلا شرط ثابت‌اولور. بناءعلیه آنده اجل بر نوع وکفالت مؤجله کفالتك ایکی نوعندن بریدر. بو صورتده کفالتك بر نوعنی اقرار، دیکر نوعی اقرار اولماز ، تکملهٔ رد محتار .

ثانیا — مقر، سکهٔ مغشوشه بورجنی اقرار ایتدیکی حالده مقرله، مغشوشه صفتنده تکذیب ایتسه مغشوشه لازم کلیر. زیرا

[۱] ولو قال لآخر هذ الشئ كان لى وديعة عندك فاخذته وقال الآخر هولى اخذه الآخر لو قا ئما والا فقيمته لان المقر اقربا ليد ثم بالاخذ منه وهو سبب الضمان ثم ادعى استحقاقه عليه فلا تقبل دعواه فوجب عليه رد عينه قائما و قيمته لو هالكا ثم يقيم على صدق دعواه ان قدر مجمع الانهر .

مغشوشه بر نوع اولمغله مغشوشه‌یی اقرار نوعی اقرار اولور ،
تکملهٔ رد محتار .

اقرارك تكررى حالنده‌كى حكم — اقرار تكرر ايتدكده
اقرار سببه يا مضاف اولور ؛ يا اولماز . سببه اضافه ايدلديكى
تقديرده سبب يا متحد، يا مختلف اولور.

سبب متحد اولور ايسه بر دين لازم كلير . مثلا بر كيمسه
بر مجلسده فلان كمسنه‌يه شو آت پاره‌سندن اون آلتون بورجم
وار ديدكدن صوكره ينه او مجلسده ويا ديكر مجلسده مذكور
آت ثمنندن او كمسنه‌يه اون آلتون بورجم وار ديسه واولوجهله
آت واحد اولسه يالكز اون آلتون لازم كلير ، يوقسه ايكى
دفعه اقرار ايتمكله يكرمى آلتون اقتضا أيلر دنيله‌مز .

سبب مختلف اولورايسه ايكى دين لازم كلير . مثلا بركيمسه
برمجلسده فلان كمسنه‌يه بو آت ثمنندن اون آلتون بورجم وار
ديدكدن صوكره ينه اول مجلسده يا ديكر برمجلسده اوكمسنه‌يه
استر ثمنندن اون آلتون بورجم وار ديسه ايكى دين يعنى يكرمى
آلتون لازم كلير .

سببه مضاف قيلنمديغى حالده سند وحجت يا يازلمش اولور؛
يا اولماز. بوسند وحجت محرر و واحد اولور ايسه بر دين
لازم كلير .

مثلا بركيمسه ، برمجلسده بوسند وحجت ايله فلان كمسنه‌يه
اون آلتون بورجم وار ديدكدن صوكره ينه اول مجلسده يا ديكر

بر مجلسده مذکور سند وحجته اشارت ایدەرك بو سند وحجت ایله اوکمسنەیه اون آلتون بورجم وار دیسه بر دین یعنی اون آلتون لازم کلیر . بوقسه ایکی مجلسده ایکی دفعه اقرار ایتمکله ایکی دین یعنی یکرمی آلتون لازم کلمز .

سند وحجت محرره دخی متعدد وبالفرض ایکی اولور ایسه ایکی دین لازم کلیر .

مثلا برکیمسه برمجلسده برسنده بالاشاره بو سندله فلان کمسنەیه اون آلتون بورجم وار دیه اقرار ایتدکدن صوکره ینه اول مجلسده یا دیکر مجلسده دیکر بر سنده اشارت ایدەرك بو سندله اوکمسنەیه اون آلتون بورجم وار دیسه یکرمی آلتون لازم کلیر . واختلاف صك ، اختلاف سبب منزلهسنده تنزیل اولنور .

سند وحجت یازلمامش اولنجه اولکی اقرار حضور حاکمك غیریسنده وایکنجی اقرار حضور حاکمده ایسه بر دین لازم کلیر . مثلا برکیمسه برمجلسده فلان کمسنەیه بیك غروش بورجم وار دیه اقرار ایتدکدن صوکره اوکمسنه مقری حضور حاکمه دعوت ایدەرك اثناء دعواده ینه بیك غروش بورج اقرار ایدنجه یالکز بیك غروش لازم کلیر . یوقسه اولکی اقراری موجبنجه آیریجه بیك غروش دها اقتضا ایلمز .

هرایکی اقرارده حضور حاکمده وایکی مجلسده وقوع بولسه وطالب ایکی اقراری موجبنجه دخی دعوی ایتدیکی حالده مطلوب دینك واحد اولدیغنی ادعا ایلسه سوز مطلوبکدر .

وايكي اقرار دخي حضور حاكمك غيريسنده اولور وهر ايكي اقرارده آيري آيري آدمي ياخود اقرارك بريسنه بر وايكنجيسنه ايكي يا دها زياده آدمي اشهاد أيلر ايسه ينه يالكز بر دين لازم كلير . اما براقراره ايكي شاهدي وديكر اقراره دخي باشقه ايكي شاهدي اشهاد ايتسه عند الامام الاعظم ايكي دين لازم كلير . اكر طالب ايكيسني ادعا ايديور ايسه . وعند الامامين دين واحد لازم كلير . دينين مقر بهما يكديكره مساوي ايسه ؛ مساوي دكل ايسه اكثر لازم كلير ، تكملهٔ رد محتار وصرة الفتاوى في الاقرار وخانيه .

(آنجق حاكمك حكميله تكذيب اولنور ايسه اقراري حكمسز قالير .) شوفقره اوزرينه بش مسئله تفرع ايدر :

١ مسئله — استحقاقدر . (شويله كه بركيمسه‌نك صاتون آلوبده يدنده بولنان برشيئه آخر كمسنه مستحق چيقه‌رق آني ادعا ايتمسي اوزرينه لدى المحاكمه اول كيمسه بو شي فلانك مالي ايدي بكا صاتدي ديمش اولديغي حالده اول كمسنه دعواسني اثبات وحاكم دخي حكم ايتدكده مشتري بايعه رجوع ايله ثمن مبيعي آندن استرداد أيلر .) زيرا بايع مشتريدن ثمن مبيعي اخذ ايتمش اولديغي ثابت اولدي . (واكرچه حين محاكمه‌ده) اوكيمسه (اول شي بايعك مالي ايدوكني اقرار ايله مستحقك دعواسني انكار أيلمش ايسه‌ده حاكمك حكميله) بواقراري (تكذيب اولنمش ايدوكندن

اقرارینك حكمی قالمدیغی جهتله مانع رجوع اولاماز .) «١٦٥٤» مادهیه باق . بوندن صوكره اشترا و اتهاب وارث كبی بر وجهله اول شی اوكیمسهنك ملكنه كچسه بایع ، بنم ملكم اولدیغی وقتیله اقرار أیلمشیدك دیه «١٥٧٢» ماده شرحنده ویریلان ایضاحاته توفیقاً اول كیمسهدن استرداد ایدهمز . ولوكه حین اشترا یا محاكمهده مال مذكور بایعك ملكی ایدوكنی صراحةً اقرار ایتمش بولنسون . «١٥٨٣» ماده شرحنه باق ، خانیه .

٢ مسئله — خیار عیب ایله رددر . شویله كه بر كیمسه صاتون آلدیغی شیئی آخره صاتدقدن صوكره مشتریٔ ثانی اول شی عیب قدیم ایله معیب ایدوكی ادعاسیله مشتریٔ اوله ردی اراده ومشتریٔ اول عیب قدیمی انكار أیلمسی اوزرینه مشتریٔ ثانی عیب قدیمی اثبات ایتمكله اول شیئی مشتریٔ اوله رد أیلسه مشتریٔ اول دخی بایعنه عیب مذكور ایله رد ایده بیلیر . واكرچه مشتریٔ اول حین محاكمهده اول شی معیب اولمدیغنی اقرار ایله مشتریٔ ثانینك دعواسنی انكار أیلمش ایسهده حكم حاكم ایله تكذیب اولنمش ایدوكندن مانع رد اولاماز .

٣ مسئله — كفالتدر . شویله كه بر كیمسه بنم فلان شخصدن آلاجغم اولان اون آلتونه كفیل اولمشیدی دیه بر كمسنهدن دعوی و او كمسنه دخی كفالت مذكورهیی انكار ایدوب اول كیمسه ، كفالتی بالبینه اثبات وحاكم دخی كفالت ایله حكم و مكفول له ، مكفول بهی كفیلدن آلدقدن صوكره

او کمسنه دخی امرکله کفیل اولمشیدم دیه شـخص مرقومدن دعوی و اثبات أیلسـه قبول اولنوب مال مکفول بهی شخص مرقومدن آلیر . « ٦٥٧ » ماده‌یه باق .

٤ مسئله — شفعه درکه « ٧٩ » ماده شرحنده ذکر اولنمشیدی .

٥ مسئله — مختلف دیون مسئله‌سیدر ؛ شویله‌که : مختلف ایکی جهتدن طولایی مدیون اولان کیمسه بعض دینی ویروبده «فلان جهتدن طولایی ویردم» وداین ، «خایر ، دیکر جهتدن طولایی آلدم» دیه اختلاف ایدوبده مدیون ، داینك ادعا ایتدیکی جهتدن طولایی آلمدیغنه یمین ایده‌رك ادعاسی مدیونك لهنه حکم ایدلمش اولسه داین ، دیکر جهتدن طولایی مطلوبنی آیریجه آلیر .

مثلا بر کیمسـه‌نك اون آلتون مبیع آت و اون آلتون دخی مبیع اسـتر ثمنندن اولمق اوزره جمعاً یکرمی آلتون بر کمسنه‌یه بورجی اولسـه‌ده او کیمســه او کمسنه‌یه اون آلتونی بالا عطـا بعده ویردیکم آت پاره‌سی ایدی و اول کیمسه بن آت پاره‌ســنی دکل استر پاره‌ســنی آلدم دیه اختلاف ایدوب « ١٧٧٥ » ماده حکمنجه مدیونك ســوزی قبول و اولوجهله حکم اولنســه داین ، استر پاره‌سنی آیریجـه طلب ایده‌بیلیر . واکرچه داین استر پاره‌سنی آلدم دیه اقرار أیلمش ایســه‌ده بو اقراری تکذیب اولنمشدر ، انقروی عن القاعدیه .

ماده ١٥٨٨

﴿ حقوق عباده اقراردن رجوع صحيح اولماز ؛ شويله كه بر كيمسه فلان كمسنه‌يه شو قدر غروش دينم ﴾ ويا فلان كمسنه‌نك بنده شويله بر وديعه‌سى ﴿ واردر ﴾ ياخود فلان كمسنه‌يه خانه‌مى صاتدم ﴿ ديدكدن صوكره اقرارمدن رجوع ﴾ يا اقرارمده خطا ﴿ ايتدم ديمسنه اعتبار اولنميوب اقراريله الزام اولنور . ﴾

نته‌كيم بر كيمسه بر مجهولى اقرار ايتدكدن صوكره او مجهولى قيمتى اولميان بر شى ايله بيان و تفسير أيلسه اقراردن رجوع ديمك اولمغله تفسير مذكور قبول اولنماز ؛ قيمتى اولان بر شى ايله تفسيره جبر ايديلير ، درر . « ١٥٧٩ » ماده‌يه ايله شرحنه باق .

كذا بر كيمسه متوفى پدرم ثلث مالنى زيده يا عمروه ويا بكره وصيت ايتدى ديسه ثلث مال زيدك اولوب ديكرلرى نسنه الامازلر . زيرا مقر وقتا كه زيد ايچون اقرار ايتدى او مستحق اولور ؛ آندن صوكره رجوعى صحيح اولماز ، در مختار فى تكمله .

كذا بر كيمسه ، فلان كمسنه‌يه بيك غروش بورجم وار خاير ، آكا بورجم بش يوز غروشدر ديسه بيك غروش لازم كلير ، هنديه . نته‌كيم « فلان كيمسه‌يه بيك غروش بورجم واردر آندن صاتون آلديغم لاشه يا حر اولان بنى آدم ثمنندن » ديسه بيك غروش ويرملك لازم كلير . « آندن صاتون آلديغم الخ »

سوزنی کرك موصولاً وکرك مفصولاً سویلمسین [١] . زیرا بو، «آندن صاتون آلدیغم الخ» سوزی رجوع اولور . چونکه میته ولاشەنك ثمنی واجب اولماز اول کلامی ایسه وجوب ایچوندر؛ هدایه [٢] .

کذا بر کیمسه فلاندن اون آلتون غصب ایتدك بز اون کشی ایدك دیسەدە مغصوب منه اول کیمسه یالکز اولەرق غصب ایتدیکنی ادعا ایتسه اون آلتونك کلیسی مقر اوزرینه لازم کلیر. زیرا «ایتدك» تعبیری واحد ایچون استعمال اولنوب مقر ظاهر اولان کندی فعلنی اخبار [٣] ایدیور؛ بو قسه غیریسنك فعلنی دکل. بوصورتده صوکرەدن بز اون کشی ایدك دیمسی اقراردن رجوع وغیر صحیح اولور. امام زفره کوره یالکز عشر لازم کلیر [٤]. اما مقر، بز اون کشی هپمز غصب ایتدك دیسه آنجق عشر لازم کلیر [٥] .

---

[١] عنده وعند هما ان وصل صدق وان فصل لا تکمله .

[٢] الا اذا صدقه او اقام المقر بینه ولو قال له علی الف درهم حرام او ربا فهی لازمة مطلقا وصل ام فصل لاحتمال حله عند غیره ولوقال علی زورا اوباطلا لزمه ان کذبه المقرله والالایلزمه درمختار.

[٣] «قال تعالی انا ارسلنا».

[٤] وعلی هذا الخلاف لوقال اقرضنا او او دعنا اوله علینا او اعارنا وعلی هذا لوقال کنا ثلاثة او اربعة یلزمه الثلث او الربع .

[٥] لانه لایستعمل فی الواحد در مختار و تکملة .

مجله‌ده‌کی « حقوق عباد » تعبیری حقوق اللهدن احتراز ایچوندر . زیرا مثلا حد زنادن قبل الحد یاخود اثنای حدده رجوع ایتدکده صحیح وحد ساقط اولور ، درر .

شوقدر وارکه اقراردن استثنا رجوع عن الاقرار اولمامغله صحیح اولور . نته‌کیم بروجه آتی ایضاح ایدیلیر :

استثنا عن الاقرار : استثنا ، معنی — لاصورة — تکلم بالباقی بعدالثنیا یعنی بعدالمستثنادر . تعبیر دیکرله مجموع ترکیبدن حاصل اعتبار یله استثنادن صوکره باقی قالان ایله تکلمدن عبارتدر . اما باعتبار الاجزاء اللفظیه نفی واثباتدر [١] . بوصورتده استثنا ، صدرك مستثنایه متناول اولمدیغنی بیان اولور .

مثلا « لفلان علی الف الامأة » دیمه‌ن ایچون بری مطول دیکری مختصر اولمق اوزره ایکی عباره بولنوب مطولی « الفلان علی الف الامأة » اولدیغی کبی مختصری دخی ابتداء « الفلان علی تسعمأة » دیمکدر . ایشته بوایضاحات ایله تکلم بالباقی بعدالثنیانك معناسی آکلاشلدی .

تقسیم الاستثناء — استثنا ایکی قسمدر :

قسم اول ؛ متصلدرکه اخراج وتکلم بالباقیدن عبارتدر .

قسم ثانی ؛ منفصل واخراجی صحیح اولمیاندر .

---

[١] فصدر الجملة الاستثنائیة نفی وعجزها اثبات اوبالعکس .

شروط الاستثنا — استثنانك درت شرطی واردر :

شرط اول ؛ مستثنانك مستثنا منهه اتصاليدر . مكركه ضرورت بولنسون . نفس ، سعال واخذ فم كبی. بناء عليه استثنا مفصولا واقع اولسه استثناء واقع باطلدر [١] .

اما مستثنی ايله مستثنی منه آره‌سنده ندا بولنمق مضر اتصال دكلدر. زيرا ندا تنبيه وتأكيد ايچوندر. بناء عليه « لك علی الف درهم يافلان الاعشرة » دينلدكده استثنا صحيح اولور. ندا كرك مفرد – يافلان كبی – وكرك مضاف اولسون – يا ابن فلان كبی – ومنادی كرك مقرله وكرك مقرلهك غيری اولسون [٢] . فقط مستثنی ايله مستثنی منه آره‌سنده اشهاد ياخود تسبيح ، تهليل يا تكبير بولنمق مضر اتصالدر . بناء عليه « لك علی الف فاشهدوا الا كذا » ديسه استثنا صحيح ومعتبر اولماز. زيرا اشهاد بعد تمام الاقرار اولديغی جهتله بو استثنا ، مستثنی منهه غيرمتصل واقراردن رجوع اولور .

شرط ثانی ؛ مستثنی مستثنی منهك بعضيسی اولمقدر. بناء عليه استثناء مستغرق – استثناء كل – باطلدر. بو استثناء اكر لفظ صدرك عينی يا مساويسی ايله اولورايسه . زيرا استثنا ، تكلم بالباقی بعد الثنيادن عبارت ايكن بعد استثناء الكل باقی غيرموجود .

[١] خلافا لابن عباس رضی الله عنهما فانه عنده يجوز الاستثناء ولو مفصولا ولو بعد سنة .

[٢] نحو قولك « الزيد علی مأة درهم يا عمرو الاعشرة » .

اولمغله بو استثنا کرك موصولا وکرك مفصولا اولسون باطل اولور. ولوکه وصیت کبی قابل رجوع تصرفاتدن بولنسون . چونکه استثناء کل ، رجوع دکل بلکه قول صحیحه کوره استثناء فاسددر. نته‌کیم مقر « مافی هذا الکیس من الدراهم لفلان الاالفا » دیدکده نظر اولنور؛ کیسه ایچنده اکر الفدن زیاده ایسه زیاده مقر لهك والف مقرك اولور . واکر الف یا اقل ایسه کلیسی مقر لهك اولور [١] .

کذا مقر، ایکی شیء اقرار ایدوبده بریسنك تمامنی استثنا ایتسه بو استثنا باطل اولدیغی کبی بریسنك تمامنی و دیکرینك بعضیسنی استثنا ایتسه ینه باطل اولور.

مثلا مقر « له علی کر حنطة وکر شعیر الا کر حنطة وقفیز شعیر » دیسه هم کرك همده قفیزك استثناسی عند الامام باطلدر. زیرا کر حنطه‌یی استثنا ، استثناء مستغرق اولمق اعتباریله لغو و باطل اولدیغی کبی مذکور استثنا کلام اولی قاطع اولمغله آندن صوکره قفیزی استثنا دخی مستثنی منهه غیرمتصل ومنقطع اولمغله اوده باطل اولور [٢] . شوقدر وارکه استثناء قفیزی تقدیم واستثناء کری تأخیر یعنی « له علی کر حنطة وکر شعیر الا قفیز شعیر وکر حنطة » دیسه استثناء القفیز بالاتفاق صحیح اولور [٣] .

---

[١] لعدم صحة الاستثناء.

[٢] خلافا لهما .

[٣] لعدم الفاصل ردمحتار وتکملته .

« بواستثنا اكرلفظ صدرك عينى يا مساويسى ايله اولورايسه» دينلدى . عينى ايله اولانه مثال « نسائى طوالق الا نسائى » جملەسى اولديغى كبى مساويسى ايله اولانه مثال دخى « نسائى طوالق الازوجاتى » و « عبيدى احرار الا مماليكى » جملەلريدر .

اما بواستثنا ، لفظ صدرك عينى يا مساويسى ايله اولميوب غيرى ايله اولورايسه استثنا صحيحدر . زيرا صحت استثناده ايهام البقا كافى اولوب حقيقة البقاء شرط دكلدر [۱] .

مثلا « عبيدى احرار الاهؤلاء » ياخو « عبيدى احرار الاسالما و راشدا وغانما » ديەده جملە عبيدى بونلردن عبارت بولنسه استثنا صحيح اولاجنى كبى « ثلث مالى لزيد الاالفا » ديسەده ثلث مال دخى الفدن عبارت بولنسه استثنا صحيح ومقرله نسنەيه غير مستحق اولور .

نتەكيم مقر، « له على عشرة دراهم الادينارا » ديسەده دينارك قيمتى عشرهٔ دراهمه مساوى يا اكثراولسه استثنا صحيح اولور، على مافى الجوهره والينابيع والذهره .

شرط ثالث ؛ مستثنى منه لفظا مستثنايه متناول اولمليدر . بناء عليه مستثنى، مستثنى منهك وصفى منزلنده اولور ايسه استثنا صحيح دكلدر .

مثلا بنانك بيت يا داردن استثناسى صحيح دكلدر. زيرا بناء

---

[۱] وذلك بحسب صورة اللفظ لان الاستثناء منصرف لفظى فلا يضر ايهام المعنى .

دارده تبعا داخل ووصف اولمغله وصفك استثناسی جائز اولماز. چونكه استثنا ، امر لفظیدر. انجق لفظك ایتدیكی شیده عمل ایدر . حال بوكه لفظ دار اصالة بنایه متناول دكل ؛ بلكه تبعا داخل اولور .

بوصورتده مقر، بر داری زید ایچون اقرار و بنایی استثنا ایتسه هم دار همده بنا مقرالهك اولور. شویله كه مقر، بودارك بناسی بنم و ارضی فلانكدر دیسه هم بنا همده ارض مقرالهك اولور. زیرا مقر، بودار بنمدر دیدیكنده آنی نفسی ایچون ادعا ایتمش و بعده ارضی فلانكدر دیدیكنده بنایی دخی تبعا للاقرار بالارض مقرله ایچون اقرار أیلمش اولور [١] .

فص خاتمی ونخلهٔ بستانی وطوق جاریه یی استثنا احكام مذكوره ده بستان كبیدر .

بناء علیه مقر « هذا الخاتم لفلان الافصه » دیسه استثنا صحیح اولماز [٢] .

فقط مقر، دارك بناسی بنم وعرصه سی سنكدر دیسه دیدیكی كبی اولور. زیرا عرصه بدون البناء بقعه دن عبارتدر [٣] .

معذلك مقر، بودارك بناسی زیدك وارضی عمروكدر دیسه دیدیكی كبی اولور. زیرا بنایی زید ایچون اقرار ایدنجه آنك

[١] لان البناء تبع للارض .

[٢] بخلاف الحلقة لفلان والفص لی فانه یصح .

[٣] فكانه قال بیاض هذه الارض دون البناء لفلان .

ملكى اولاجغندن ارتق ارضى عمرو ايچون اقرار ايتمسيله بنانى زيدك ملكندن اخراج ايتمسى جائز دكلدر [١] .

اما بيتك داردن استثناسى صحيحدر. زيرا بيت دارك اجزاسندن اولەرق ثلث يا ربعك استثناسى كبى استثناء مذكور صحيح اولور [٢] .

شرط رابع : مستثنى، صورة ومعنى ياخود يالكز معنى مستثنى منهك جنسندن اولمسيدر .

بناء عليه بر جنس مقدراتك يكديكردن استثناسى صحيح اولديغى كبى برجنس مقدراتك ديكر جنس مقدراتدن استثناسى دخى صحيح اولور. شويلەكه مثلا مقر « له على ماة كر حنطة الا كرين » ديسه مستثنى ايله مستثنى منه هم صورة همده معنى جنس واحد واستثنا صحيح اولديغى كبى مستثنى، كيلى يا وزنى يا عددئ متقارب اولوبده مستثنى منه دراهم يا دنانير اولنجه ينه استثنا صحيح وبو ايكنجى صورتده مستثنى قيمت اولمش اولور .

---

[١] اذ لايصدق فى حق غيره بخلاف المسألة الاولى لان البناء مملوك له فاذا اقر بالارض لغيره يتبعها البناء لان اقراره مقبول فى حق نفسه .

[٢] فانه اسم لجزء من الدار مشتمل على ارض وبناء فيصح استثناؤه باعتبار ما فيه من الاصل وهو الارض فكان متناولا له لفظ الدار والاستثناء اخراج لما تناوله لفظ المستثنى منه ولا يضر كونه البناء جزأ من مسمى البيت مع انه وصف من الدار لانه لم يستثن الوصف منفردا بل قائما بالاصل الذى هو الارض .

زیرا کیلی ودیکرلری ذمتده ثابت اولاجغی کبی دراهم ودنانیر دخی ذمتده ثابت اولوب بناء علیه ذمتده ثبوت حکمنده بونلر معنی جنس واحد کبیدر [١] . ومستثنی ، اولوجهله مستثنی منهك یالکز معنی جنسندن اولور ایسه مستثنی ، مستثنی منهك جمیع قیمتنی استغراق ایتسه دخی صحیح اولور [٢] .

اما مستثنی معنی اولسون مستثنی منهك جنسندن دکل ایسه بواستثنا صحیح اولماز . بناء علیه غیر مقدراتی مقدراتدن استثنا ایتمك هم قیاسا همده استحسانا صحیح اولماز .

مثلا مقر ، « له علی الف درهم الا ثوبا » دیسه بواستثنا هم قیاسا همده استحسانا صحیح دکلدر [٣] .

مسائل الاستثناء : ایمدی مقر ، مقر بهك بعضیسنی اقرارینه متصلا استثنا ایتسه استثناسی صحیح وباقیسی اوزرینه لازم اولور . ولوکه غیر قابل قسمت اولسون . مثلا مقر « هذا الفرس لفلان الا ثلثه اوثلثیه » دیسه صحیح و صورت اولیده فرسك یالکز ثلثانی وصورت ثانیه‌ده یالکز ثلثی مقر لهك اولور .

---

[١] فالاستثناء فیها تکلم بالباقی معنی لاصورة کانه قال ثبت لك فی ذمتی کذا الا کذا ای الا قیمة کذا .

[٢] لاستغراقه بغیر المساوی .

[٣] لکن حیث لم یصح هنا الاستثناء یجبر علی البیان ولا یمتنع به صحة الاقرار لما تقرر ان جهالة المقر به لا تمنع صحة الاقرار ولکن جهالة المستثنی تمنع صحة الاستثناء .

نته كيم « له على عشرة الاثلاثة » ديسه استثنا صحيح ومقر اوزرينه يالكز يدى لازم كلير .

مستثنى ؛ مستثنى منهدن اكثر دخى اولا بيلير . بناء عليه يوزدن طقسانى استثنا ايتمك صحيحدر [١] .

بركيمسه حرمنه « انت طالق ست تطليقات الا اربعا » ديسه استثنا صحيح وايكى طلاق واقع اولور [٢] .

مستثنى ؛ بينلرنده حرف شك بولنان ايكى عدد اولنجه على رواية اقلى وعلى رواية اكثرى مستثنى عد ايديلير .

مثلا مقر، « له على الف درهم الامأة درهم اوخمسين » ديسه على رواية يالكز خمسين مستثنى عد ايديلهرك مقر اوزرينه طقوز يوزاللى درهم لازم كلير. زيرا يوزك خروجى مشكوك واقل اولان اللينك خروجى متيقندر . وعلى رواية آخرى طقوز يوز درهم لازم كليركه قاضيخان « قواعد مذهبه موافق اولانده بودر » ديمشدر .

مستثنى ، مجهول اولور ايسه اكثر ثابت اولور .

مثلا مقر، « له على مأة درهم الاشيئا اوالا بعضا اوالا قليلا » ديسه اللى بر لازم كلير . زيرا مخرجده شك واقع اولمغله اقلك

[١] وعن ابى يوسف وهو قول مالك والفراء لايصح الاستثناء الا اذا كان الباقى اكثر .

[٢] وان كانت الست لا صحة لها من حيث الحكم لان الطلاق لايزيد على الثلاث .

خروجیله حکم اولنورکه اوده نصفك مادوننده‌ن عبارتدر [١] .

ماده ١٥٨٩

(بر کیمسه) دیکر کمسنه ایچون بر حق اقرار ایتدکدن صوکره (وقوع بولان اقرارنده کاذب) یاخود هازل ویاخود اقرار مذکور تلجئه (اولدیغی) مقر یاخود بعده وفاته وارثی (ادعا ایتسه مقرله آنك) اول اقرارنده (کاذب) یا هازل و مقر ، علیهنده‌کی اقرارده مبطل (دکل ایدوکنه) ویاخود اقرار مذکور تلجئه اولمدیغنه (تحلیف اولنور .) تکملهٔ ردمحتار. بو حق کرك دین وکرك دینك غیری اولسون. ارث کبی، ملتقی وتنقیح . زیرا بین الناس جاری اولان عادته کوره مستقرض، مقروضی قبض ایتمدن اقدم قرضی مبین سندی یازوب مقرضه اعطا ومقروضی آلدن صوکره اخذ ایلر. بناءعلیه اقرار واقع دلیل و حجت اولاماز . بو ماده ، امام ابی یوسف مذهبی وقول استحسانی اولوب تغیر احوال ناسه وکثرت خداع وخیاناته ومقر متضرر اولمق محتمل اولدیغی حالده مدعی صادق اولنجه آکا یمین مضر اولمیه‌جغنه مبنی مجلهده بو قول قبول ایدلمشدر ، درر غرر .

لکن دعوای کذب و هزل و تلجئه مقر علیهنه حکمك لحوقندن اول اولور ایسه اول وقت تحلیف اولنور. اما حکمك

---

[١] لان استثناء الشئ استثناء الادل عرفا فاوجبنا النصف وزيادة درهم لان ادنى ما تحقق به القلة النقص عن النصف بدرهم.

لحوقندن صوكره بوكبي ادعا وتحليف قبول ايدلمز، تكمله ٔ ردمحتار وفتاواى ابى السعود فى الاقرار .

فقط مدعى مثلا اون آلتون آلاجق ادعا ومدعى عليه حضور حاكمده مبلغ مزبورى اقرار ايتدكدن صوكره هنوز حكم لاحق اولمدن مقر كاذبا اقرار ايتدم ديسه يمين لازم كليرمى؟ فليحرر .

اما امام اعظم ومحمده كوره بوماده وجهله تحليف اولنهماز زيرا تحليف دعواى صحيحه اوزرينه ترتب ايدر . بو دعواى كذب ايسه تناقضه مبنى صحيح دكلدر ، خيريه . اقرارده كذب اثبات دخى اولنهبيلير . شويله كه مدعى اون آلتون آلاجغم واردر حتى اقرار دخى ايتمشيدك ديه ادعا ومدعى عليه دخى : سن بكا اولجه شو قدر آلتون آلدم ديه اقرار ايدهرك سند وير صوكره بن مبلغ مزبورى سكا ويرهيم ديدك بن دخى او اتفاق ومواضعهيه مبنى اقرار ايتدم ديه دعوى ايدوب اتفاق ومواضعهيى اثبات ايتسه قبول اولنهرق اقرارى ابطال اولنور ، فتاواى ابى السعود وبهجه هامشى .

﴿مثلا بركيمسه فلاندن شو قدر غروش استقراض ايتدم﴾ ياخود فلان خانهمى آكا صاتدم ﴿ديه بر قطعه سند ويردكدن صوكره واقعا او قدر غروش استقراض ايتدم﴾ ياخود خانهمى آكا صاتدم ﴿ديه سند ويردم ايسهده هنوز مبلغ مزبورى آلدن آلمدم﴾ ياخود پاره بولوب كتيرهمديكى جهتله هنوز خانهمى صاتمدم ﴿ديسه آنك بو اقرارنده كاذب اولمديغنه مقرله تحليف

اولنور . » يمين ايدرسه مقر بری آلابيلير . ايتمز ايسه الاماز . نته‌كيم بر كيمسه مثلا يكرمی آلتون بورجی بولنديغنه دائر ديكر كمسنه‌يه سند ويروب اشهاد ايتدكدن صوكره بورجی بش آلتوندن عبارت اولوب فضله‌سی ربا اولديغنی ادعا ايتدكده اثبات ايده‌جك اولسه قبول اولنور . اثبات ايده‌مز ايسه اولوجهله بش آلتون ربا اولميوب كليسی مديونك ذمتنده ثابت دين شرعی ايدوكنه مقرله تحليف اولنور ، در مختار و تكملهٔ رد محتار .

كذا بركيمسه فلاندن وديعه قبض ايتديكنی اقرار ايتدكدن صوكره اقرارنده كاذب ايدوكنی ادعا ايدرسه كاذبا اقرار ايتمديكنه مودع تحليف اولنور ، خيريه . ١٥٣٦ ماده‌ده ذكر اولنديغی اوزره ابرای استيفا برنوع اقرار اولمغله آنده دخی كذب دعواسی جريان ايدر .

مثلا زوجه مجلس شرعده ملك اوينی زوجی فلان كمسنه‌يه يوز آلتونه صاتديغنی وثمنی بالتمام قبض و استيفا ايتديكنی اقرار ايدوب النه حجت ويردكدن صوكره ثمن مبيعی آلمدم كاذبا اقرار ايتدم ديسه زوجه قبض ايتدم ديه اقرارنده كاذب اولمديغنه تحليف اولنور ، فتاوای ابی السعود فی الاقرار .

كذا مشتری بر مالی اشترا ايدوب او مالی حين اشترا ده كورديكنی حضور شهودده اقرار ايتدكدن صوكره كورمديكنی وخيار رؤيت ايله رد ايده‌جكنی ادعا و بايع تكذيب ايتسه بايع تحليف اولنور . يعنی مشترينك اقراری مبيعی كوردكدن وحالنه

واقف اولدقدن صوكره اولديغنه وبناءعليه اقرارنده كاذب دكل ايدوكنه يمين ويريلير . يمين ايدرسه مشترينك انكارينه التفات اولنماز . اما يميندن نكول ايدرسه خيار رؤيت ايله مشترى رد ايدر ، تنقيح .

مقر وفات ايتسه ورثه‌سى كاذبا اقرار ادعاسنى درميان ايده‌بيليرلر .

مثلا بر كيمسه فلاندن شو قدر غروش استقراض ايتدم ديه بر قطعه سند ويردكدن صوكره وفات ايدوب مقرله ، تركهٔ متوفادن او قدر غروشى مطالبه ايلديكنده مقرك وارثى واقعا اول قدر غروش استقراض ايتدم ديه مورثم سند ويردى ايسه‌ده هنوز مبلغ مزبورى آلمدين وفات ايتدى ديسه مقر متوفانك اقرارنده كاذب اولمديغنه تحليف اولنور . زيرا ورثه بر امرى ادعا ايتديلركه مقرله اقرار ايتسه ايدى اقراريله الزام اولنور ايدى انكارى حالنده تحليف اولنور ، صرة الفتاوى فى الاقرار . بو صورتده مقرله ، يمين ايدرسه مقر بهى الابيلير . ايده‌مز ايسه الامز [١] .

---

[١] هذا اذا لم يكن ابراء عام فلوكان فلا يمين على المقرله يكن للعلامه ابن نجيم رسالة افتى فيها بلزوم اليمين على المقرله حاصلها لواقرت المرأة فى صحتها لبنتها بمبلغ معين ثم وقع بنيهى ابراء عام ثم ماتت فا دعى الوصى انها كاذبة تسمع دعواه وله تحليف البنت لان الابراء ههنا لا يمنع اذ ان الوصى يدعى عدم لزوم شئ بخلاف ما اذا دفع المقر المال

بو مسئله‌دن آکلاشیلیر که بر کیمسه دیکرینه دین سندی ویردکده مذکور سندده داینی بعد الابراء دخی اقرارده کذب ادعاسنی ایده‌بیلیر .

مقر لهك وفاتی دخی مقرك حق تحلیفنی اسقاط ایتمز .
مثلا بر کیمسه دیکر کمسنه ایچون بر شی اقرار ایتدکدن صوکره مقرله وفات ایدوبده مقر ، اقرارنده کاذب ایدوکنی مقر لهك ورثه‌سی مواجهه‌سنده ادعا ایده‌بیلیر . و ورثه آنك اول اقرارنده کاذب اولدیغنی بیلمدکلرینه تحلیف اولنور ، صرة الفتاوی فی الاقرار . « ١٧٤٨ » ماده‌یه باق .

ماده ١٥٩٠

﴿بر کیمسه دیکر کمسنه‌یه ذمتمده شوقدر غروش آلاجغك﴾ یاخود نزدمده شویله بر ودیعه‌ك ﴿ واردر دیه اقرار ایتدکده اول کمسنه دخی اول آلاجق ﴾ یاخود ودیعه ﴿ بنم دکلدر فلان شخصکدر دیه ﴾ مذکور آلاجغی یا ودیعه‌یی نفسنه مضاف قیلمیه‌رق بو وجهله ﴿ اقرار واول شخص دخی آنی ﴾ — اول کمسنه‌یی — ﴿تصدیق أیلسه﴾ ظاهر اولان سندده اسمم مستعاردر دیمسه وقبضه تسلیط أیلمسه دخی ﴿ اول آلاجق ﴾ یا ودیعه ﴿ایکنجی مقر لهك اولور . لکن حق قبضی اولکی مقر لهك﴾

المقر به الی المقرله فانه لیس له تحلیف المقرله لانه یدعی استرجاع المال والبراءة مانعة من ذلك اما فی الاولی فانه لم یدع استرجاع شیء وانما یدفع عن نفسه فافترقا تکمله .

وبو تصادق مقر لهه ملکی مفید اولهرق مقرله طرفندن وکیل کبی (اولور .) تکملهٔ رد محتار . (یعنی ایکنجی مقرله ، آنی مدیوندن) یاخود مستودعدن (مطالبه ایتسـه آکا ادا ایتمك اوزره مدیونه) یا مستودعه (جبر اولنماز . شو قدرکه مدیون) یاخود مستودع (کندی رضاسیله اول دینی) یاخود ودیعهیی (ایکنجی مقر لهه اعطا ایدر ایسـه) مدیونك یا مستودعك (ذمتی بری اولوب اولـکی مقرله آنی تکرار مدیون) یا مستودع (دن مطالبه ایدهمز .) ١٥٠٣ مادهیه باق ، تکملهٔ ردمحتار .

اما برکیمسه دیکر کمسنهیه ذمتمده شوقدر غروش آلاجغك واردر یولنده اقرار ایتدکده او کمسنه اول آلاجغم بنم دکلدر فلان شخصکدر دیه بو وجهله آلاجغی نفسنه مضـاف قیلهرق اول شخص ایچون اقرار ایلسـه مقر لهه هبه ایتمش اولور . اول شخص قبضه تسلیط واوده قبض ایتمدکجه هبه تمام اولماز . مادهٔ آتیه ایله ٨٤٨ مادهیه باق [١] .

بو ماده ایله ١٥٩٣ ماده بیننده نه فرق واردر ؟

---

[١] لوقال الدین الذی لی علی فلان لفلان او الودیعة التی لی عند فلان لفلان فهو اقرار وحق القبض للمقر ولکن لو سلم الی المقرله یبرئ رسالهٔ شرنبلالی فی الابراء والاقرار .

﴿ فصل ثانی ﴾

﴿ نفی ملك ونام مستعار ﴾ ایله واقع اولان اقرار ﴿ بیاننده در . ﴾

نفی ملك ، منقول وغیر منقول اموالده جاری اولور . اما اراضیٔ امیریه ایله بالاجارتین تصرف اولنان مستغلات موقوفه‌ده جاری دکلدر .

مثلا برکیمسه‌نك باطاپو عهدهٔ تصرفنده بولنان معین تارلا ایچون فلان کمسنه‌نکدر یاخود برکیمسه‌نك باذن متولی بالاجارتین عهدهٔ تصرفنده بولنان معین وقف دکان فلان کمسنه‌نکدر دیسه بواقرار ایله اوکمسنه مذکور تارلایه یا دکانه متصرف اولاماز ؛ زیرا :

اولا ؛ «١٥٧٢» ماده شرحنده ذکراولندیغی اوزره اقرار، من‌وجه انشا اولمغله بومسئله‌ده دخی اقرار انشا عد اولنمشدر . بونلرده وقوع بولان انشالرایسه فراغدن‌عبارت و آنده متولینك وصاحب ارضك اذنی لازمدر .

ثانیا ؛ «١٥٩١» ماده شرحنده ذکراولنه‌جغی‌اوزره بوکبی، مقرك اولدیغی‌خصوصاتده مقر به مقرك نفسنه تقدیرا مضاف قیلنمش‌عد اولنورکه بوحالده اقرار انشا ومتولی وصاحب‌ارضك اذنی لازم اولور .

ثالثا ؛ مجله‌نك «١٥٧٧» ماده‌سنده ذکر اولندیغی اوزره

ظاهر حالك اقراری تكذيب ايتمه‌مسی شرطدر .

بالاده شرحاً ذكر اولنديغی وجهله برقادين زوجی ذمتنده‌كی مهر، پدرينك اولديغنی اقرار ايتسه صحيح اولميه‌جغی كبی بوكی اراضیٔ اميريه ايله مسقفات موقوفه‌نك تصرفنه صاحب ارض ايله متولی ، مقره اذن ويرمش اولوب يوقسه مقرلهك تصرفنه اذن ويرمه‌مش اولمغله ظاهر حال اقراری تكذيب ايتمكده‌در .

فقط بركيمسه ، باطابو ياخود بااذن متولی عهدهٔ تصرفمده بولنان فلان تارلا يا فلان دكان زيدكدر آنك طرفندن مذكور تارلا يا دكانك تفرغنه وكيل تعيين ايدلديكمدن آنك ايچون تفرغ ايتمشيدم ديسه صحيح ومقر بواقرار ايله موآخذه اولنور . «١٤٨٥» ماده شرحنه باق .

ماده ١٥٩١

﴿ مقر ، اكر اقرارنده مقر بهی نفسنه ﴾ اضافت ملك ايله صريحا يا تقديرا ﴿ مضاف قيلارسه آنی مقرلهه هبه ايتمش اولوب ﴾ مقر طرفندن ﴿ تسليم و ﴾ مقرله جانبندن ﴿ قبض بولنمدقجه ﴾ بومثللو اقرار ﴿ تمام ﴾ يعنی مقر بهی مقرلهه تسليمه مقر مجبور ﴿ اولماز . ﴾ «٥٧» ماده‌يه باق . زيرا مقرك نفسنه اضافت ايلمسی، اخبار اولان اقراره حمله منافيدر . چونكه مقرك مال و ملكی اولان بر شيئك اول حالده مقرلهك اولمسی ممتنعدر . بناء عليه بواقرار هبه وانشا قيلنمق لازم كلير ؛ هبه‌ده ايسه «٨٣٧» ماده حكمنجه قبض شرطدر، تكملهٔ ردمحتار . بوندن

دخی مستفاد اولورکه مجرد اقرار سبب ملك دکلدر . «١٦٢٨» ماده‌یه باق [١] .

« اضافت ملك » دنیلدی. زیرا اضافت نسبت ایله مضاف قیلارایسه اقرار اولور، یوقسه هبه اولمدیغندن تسلیم شرط دکلدر؛ شویله‌که مقر ، اوطه‌مده یا منزلمده اولان بالجمله اموال فلانکدر دیسه صحیح وحق بو اقرارده نهاراً مرعاده ولیلا منزلده بولنان دواب دخی داخل اولور. چونکه بونده‌کی اضافت اضافت ملك دکل بلکه اضافت نسبتدر. شو جهتله‌که مقر نفسنه مقربه اولان مظروفی مضاف قیلمیوب ظرفی مضاف قیلمشدر ، تکملهٔ ردمحتار .

﴿ و ﴾ مقر ﴿ اکر ﴾ اقرارنده مقربهی ﴿ نفسنه ﴾ اضافت ملك ایله ﴿مضاف قیلمازسه مقربه قبل‌الاقرار مقرلهك ملکی اولدیغنی اقرار ایله نفی ملك ایتمش﴾ وبو تقدیرده مقرله ، او اشیایه قضاء مالك اولمش ﴿اولور.﴾ تعبیر آخرله بو اقرارك ثبوتی حالنده حاکم وقت اقرارده موجود اولان اموال واشیای مذکوره‌نك مقرلهه تسلیمنی امر ایدر .

دیانته کلنجه او اموال و اشیانك مقر طرفندن بیع صحیح یا هبه وتسلیم کبی بروجهله مقرلهه تملیك ایدلمش ایسه یاخود

[١] ولو قال داری هذه لاولادی الاصاغر یکون باطلا لانها هبة فاذا لم یبین الاولاد کان باطلا وان قال هذه الدار للاصاغر من اولادی فهو اقرار وهی لثلاثة من اصغرهم لانه لم یضف الدار الی نفسه تنقیح .

حقیقة و ذاتاً اقراردن اقدم او اموال و اشیا دیکردن شرا یا اتهاب و تسلم یاخود ارث یا مال مباحی أله کچیرمك کبی اسباب شرعیه‌دن بریله مقرلهك ملکی ایدیسه لدی‌الحاجه مذکور اموال و اشیا ذاتا بنم ایدی حق مقر اولان مدعی‌علیه بنم اولدیغی اقرار دخی ایتمشیدی دیه مقرك اقرار مذکوریله احتجاج ایده‌رك او اموال و اشیایی ضبط ایدر. اما اموال‌واشیای‌مذکوره ذاتا کندیسنك ملکی اولمدیغی کبی مقر طرفندن‌دخی اولوجهله تملیك ایدلمه‌مش ایسه مجرد بو اقراریله ضبط ایتمك کندیسنه حلال‌اولماز. زیرا کاذبا اقرار اسباب‌ملکدن دکلدر، صرة‌الفتاوی فی الاقرار.

مثلا برکیمسه خانه‌سنده‌کی اشیانك جمله‌سی حرمنك‌ایدوکنی اقرار ایدوب فقط مذکور اشیا حد ذاتنده اول کیمسه‌نك اوله‌رق حرمنك دکل‌ایدیسه حرمی مذکور اشیایی دیانة آلاماز. اقرار انشا اولسه ایدی آلمق حلال اولوردی. «١٥٧٢» ماده شرحنه باق، تکمله‌ٔ ردمحتار.

تقدیراً اضافتك ایضاحی : بو فقره وجهله مقر، مقر بهی نفسنه مضاف قیلماز ایسه اقرار اولور ایسه‌ده مقربه، مقرك ملکی اولدیغی بین الناس معروف و مشهور و ملك، تملکك ایدوکی ظاهر اولدیغی تقدیرده مقر، مقر بهی صریحا نفسنه مضاف قیلمسه بیله تقدیرا اضافت موجود اولمغله بو، اقرار دکل؛ بلکه تملیك اولاجنی جهتله شرائط تملیکه مراعات ایدلمك

لازم کله جکی منحده ذکر ایدلمشدر . بو صورتده ملك ، مملك ایچون ظاهر اولدیغی تقدیرده تملیکدر . والا اقرار اولدیغنه قرینه بولنور ایسه اقرار و تملیك ایدوکنه دلیل بولنور ایسه تملیك اولور ، رد محتار و تکمله‌ٔ رد محتار .

﴿ مثلا بر کیمسه یدمده اولان کافهٔ اموال واشیام ﴾ یاخود جمیع مالم یاخود مالك اولدیغمك جمیعیسی ﴿ فلان کمسنه‌نکدر بنم اصلا علاقه‌م یوقدر دیسه ﴾ ـ بونده «کافه» لفظی مثال اولوب فلان مالم یاخود شو قدر آلتونم فلان کمسنه‌نکدر دیسه حکم بویله‌در ، در مختار ـ بو صورتلرده مقر ، مقربه اولان اموال و اشیایی اضافت ملك ایله نفسنه مضاف قیلدیغی جهتله ﴿ اول وقت ﴾ اقرارده مقرك ﴿ یدنده موجود اولان جمیع اموال واشیاسنی اول کمسنه‌یه هبه ایتمش اولوب ﴾ بونك تمامیتنده مقربه اولان اموال و اشیانك مقر لهه ﴿ تسلیم و ﴾ مقرله طرفندن دخی ﴿ قبض ﴾ ایدلمسی ﴿ لازم کلیر . ﴾ بدون التسلیم بو اقرار ایله مقرله برشی آلاماز . زیرا اقرار سبب ملك دکلدر . «١٦٢٨» ماده‌یه باق ، فتاوای ابی السعود فی الاقرار . یوقسه اقرار دکلدر . اقرار اولسیدی تسلیمه محتاج اولمازدی ، تکمله‌ٔ رد محتار .

نته‌کیم بر کیمسه ، فلان حدود ایله محدود ارض فلانکدر دیوبده اول ارض اول کیمسه‌نك یعنی مقرك اولدیغی مشهور ومتعارف اولور ایسه بونده دخی تقدیرا نفسنه اضافت بولنمغله علی قول صاحب المنح تملیك اولور .

﴿ و اكر ﴾ بر كيمســه ﴿ اوزريه لابس اولديغم اثوابدن ماعدا بكا نسبت اولنــان ﴾ ياخود بنم دنيالن آز چوق ﴿ كافهٔ اموال و اشيا فلان كمسنه‌نكدر بنم اصلا علاقهم يوقدر ديسه ﴾ مقر، مقربه اولان اموال واشيايى نفسنه مضاف قيلمديغى جهتله ﴿ اول وقت لابس اولديغى اثوابدن ماعدا كنديســنه نسبت اولنان يعنى آنكدر دنيلان ﴾ بويوك وكوچوك آز چوق ﴿ كافهٔ اموال واشيايى اول كمسنه‌يه اقرار ايله نفى ملك ايتمش اولور. ﴾ و بونك تماميتنده قبض شرط دكلدر ، خلاصه .

بونده مقربه عام و غير مجهول اولمغــله اقرار واقع و بوكا شهادت صحيحدر . مثلا بر كيمسه منزلنده بولنان اشيا وامتعه‌نك جميعسى زوجه‌مك ماليدر ديه اقرار و بوكا اشهاد ايدوب وقت تحمل شهادتده شهودك علمى بو اشيانك جميعسنه محيط واشيانك برينه عالم اولمســه دخى زوجه‌نك ياخود مقامنــه قائم اولانك منزلنده بولنانك جميعسى زوجه‌ســنك ايدوكنى اقرار ايلديكنه دائر اولان شهادتلرى شهادت على ســبيل العموم اولمق اوزره قبول اولنه‌رق شهادت بالمجهول اولماز ، صرة الفتاوى و فتاواى ابى السعود و خانيه .

ايكى مثالده نشر على ترتيب اللف واردر .

﴿ فقط ﴾ مقر ﴿ بو اقراردن صوكره بعض اشيايه مالك اولسه اشبو اقرارى ﴾ صوكره‌دن مالك اولديغى ﴿ اول اشيايه

شامل اولماز . ﴾ و بو اشیایی مقرله مطالبه ایده‌مز . زیرا مقر بهك وقت اقرارده معدوم اولماسی شرطدر . «١٥٧٩» ماده‌یه باق .

فقط مقر ایله مقرله ، او اشیانك وقت اقرارده موجود یا بعدالاقرار حادث اولدیغنده اختلاف ایتسه‌لر سوز مقرك واول مال مقره عائد اولور . وبینه مقر لهك اولدیغندن مقرله ، اول اشیا وقت اقرارده ید مقرده موجود اولدیغنه اقامهٔ بینه ایتسه قبول اولنور . «٧٦» ماده‌یه باق ، تکملهٔ ردمحتار وبحر وتنقیح .

مثلا بر کیمسه دیکر کمسنه ایچون بویله اقرار عام ایله نفی ملك ایتدکدن صوکره مقرله فلان شی بنمدر حتی اقرار عام ایله اقرار ایتدیکك وقتده دخی موجود ایدی ومقر ، سنك دکلدر حتی اقرار عام ایله اقرارم زماننده موجود دکل ایدی صوکره‌دن مالك اولدم دیدکلرنده مقرله ، اول شی وقت اقرارده موجود ایدوکنه بینه اقامه ایدرسه مقر لهه ویریلیر . بینه اقامه ایده‌مز ایسه وقت اقرارنده اول شی موجود اولمدیغنه مقر یمین ایله تصدیق اولنور . یوقسه اول شی فی الحال موجود اولمغله استصحابك قسم ثانیسنه بناء ماضیده دخی موجود ایدی دنیلوبده او کمسنه ایچون حکم اولنه‌ماز . زیرا استصحاب حجت مثبته دکلدر . « ١٠ » ماده شرحنه باق .

﴿ کذلك ﴾ بر کیمسه ﴿ شو دکانم ایچنده اولان جمیع اموال و اشیام فلان کیمسه‌نڭ اوغلمکدر بنم علاقه‌م یوقدر دیسه ﴾ مقر ، مقر بهی نفسنه مضاف قیلدیغی جهتله ﴿ اول وقت دکان

مذكور ایچنده موجود اولان جمیع اموال واشیاسنی اول بویوك اوغلنه هبه ایتمش اولوب تسلیم) و قبض (لازم كلیر .) بو مثالده « كبیر » تعبیری صغیر اوغلندن احتراز ایچوندر . زیرا شو دكانم ایچنده اولان اموال واشیام فلان صغیر اوغلمكدر بنم علاقه‌م یوقدر دیسه بو صورتده دخی اول وقت مذكور دكان ایچنده موجود اولان اموال واشیاسنی اوصغیر اوغلنه هبه ایتمش اولور. فقط «٨٥١» ماده حكمنجه بدون التسلیم هبه تمام اولمغله صغیر اوغلنه هبه ایله بلا قرار نفی ملك بیننده فرق یوقدر ، رد محتار .

(و اكر شو دكانم) یا كیسه‌م یا صندیغم یا بیتم (ایچنده اولان جمیع اموال واشیا فلان كبیر اوغلمكدر بنم علاقه‌م یوقدر دیسه) مقر بهی نفسنه مضاف قیلمدیغی جهتله (اول وقت) یعنی وقت اقرارده (دكان) یا كیسه یا صندوق یا بیت (مذكور ایچنده موجود اولان جمیع اموال و اشیای اول بویوك اوغلنه اقرار ایله نفی ملك ایتمش اولور .) واقعا « دكانم » عبارەسنده نفسه اضافت وار ایسه‌ده بو اضافت ، اضافت ملك دكل بلكه اضافت نسبت اولمغله اضافت یوق كبیدر ، منح [١] . و بونده

[١] اذ انه اضاف الظرف الى المظروف المقربه فكانت الاضافة هنا كلا اضافة لاحتمال ان الدكان او الصندوق مثلا ملك غیره والمقربه هنا ما فی الدكان وهو غیر مضاف اصلا فیكون قوله ما فی دكانی اقرار الا تملیكا لعدم وجود اضافة المقربه الى ملكه بل جعله مظروفا فیما اضیف الیه نسبة .

مقر ، مقر بهك ظرفنى نفسنه نسبت ايتمشدر ، يوقسه مقر بهى دكل . بو صورتده مثالده‌كى دكان كرك مقرك ملكى اولسون وكرك اجاره يا اعاره كبى ديكر صورتله مقره منسوب بولنسون حكم اقرار تبدل ايلمز ، تكملهٔ رد محتار .

نته‌كيم « تصرفمده » تعبيرى دخى نفسه اضافت دكلدر . مثلا بر كيمسه تصرفمده اولان مالك جملهسنك ثلثى فلان كمسنه‌نكدر ديوب حجت اولنسه اقرار اولور ، ابو السعود فى الاقرار .

﴿فقط﴾ مقر ، ﴿آندن﴾ — اقرار مذكوردن — ﴿صوكره اول دكانه بعض اشيا قويسه بو اقرارى﴾ صوكره‌دن قويمش اولديغى ﴿اول اشيايه شامل اولماز .﴾ اشياى مذكوره مقره قالير .

﴿وكذلك بر كيمسه فلان يرده‌كى دكانم زوجه‌مكدر ديسه﴾ زوجه‌سنه ﴿هبه قيلندن اولوب تسليم﴾ و قبض ﴿لازم كلير . واكر﴾ بر كيمسه ﴿بكا نسبت اولنان﴾ فلان يرده‌كى ﴿دكان زوجه‌مكدر ديسه قبل الاقرار اول دكان زوجه‌سنك اولوب كنديسنك ملكى اولمديغنى اقرار ايتمش اولور .﴾ و مقر بهك تسليمى لازم كلمز .

اولكى مثال منقولاتدن اولديغى كبى بو مثالده عقاردندر .

﴿ ماده ١٥٩٢ ﴾

﴿بر كيمسسه با سند يدنده اولان بر ملك دكان حقنده بو دكان فلان كمسنه‌نكدر بنم علاقه‌م يوقدر و﴾ مذكور دكان

﴿سندنده محرر﴾ اولان ﴿اسمم مستعاردر ديوب ياخود با سند آخر﴾ شخص ﴿دن صاتون آلديغى بر ملك دكان ايچون بو دكان فلان كمسـنه ايچون آلمش ايدم﴾ [١] ﴿ثمن اولەرق بايعه ﴿ويرديكم آقچه دخى آنك﴾ ـ او فلان كمسـنەنك ـ ﴿مالندندر.﴾ [٢]

﴿و﴾ اول دكان ﴿سـندنده اسمم مستعار اولەرق قيد﴾ وتحرير ﴿اولنمشدر ديسه اول دكان نفس الامرده﴾ مقرله اولان ﴿اول كمسنەنك ملكى اولديغنى اقرار ايتمش اولور.﴾ [٣]

بونده درت مسئله واردر. شويله‌كه :

اولا ؛ مقر بو دكان فلان كمسـنەنكدر ديمسيدر . ايمدى سندنده اسمم مستعاردر ديمسه بيله بو وجهله بو ملك فلانكدر ديمسيله اقرار حاصل اولور.

مثلا بر كيمسه ديكر كمسنەدن بالاشترا كندى آدينه حجت

[١] او كمسنه ايچون آلمق بالوكاله اولور ؛ شويله كه : او كمسنه مقرى اولجه مذكور دكانى صاتون آلمغه وكيل ايتمش ياخود مقر ، فضولا وعقد شرايى مقرلهه بالاضافه آلوب مقرله دخى مؤخرا شرايى مجيز اولمش اولور. كتاب وكالت شرحنه باق .

[٢] ثمن ، آنك مالندن اولمسى دكان آنك اولمسنده شرط دكلدر. فقط ثمن آنك مالندن اولديغنى اقرارايدرسه مقر وكيل ، ثمنيله مقرلهه مراجعت ايده‌مز. والا ايدر. «١٤٩١» ماده‌يه وشرحنه باق .

[٣] فان صدقه المقرله اخذالدكان وان كذبه ارتد اقراره تنقيح.

ایتدیردیکی بستانی آلتی ییل تصرف ایتدکدن صوکره سفره کیدوب یولده مزبور بستان حرممك ملکیدر دیه اقرار أیلسه صحیح اولور. کندی نامنه حجت اولسی صحت اقراری مخل دکلدر. فقط حرمی، اقراری سببیله ملك طوتمیوب اصلندن بندر اوکسنه‌دن بکا آلیویردی‌دیه دعوی ایتملیدر. «١٦٢٨» ماده‌یه‌باق، فتاوای ابی‌السعود فی الاقرار.

ثانیا؛ بو دکان فلان کمسنه‌نکدر بنم علاقه‌م یوقدر دیمسیدر. بوده بطریق الاولویه اقرار اولور.

ثالثا؛ بو دکان فلان کمسنه‌نکدر بنم علاقه‌م یوقدر سندنده اسمم مستعاردر دیمسیدر. بوده کذلك بطریق الاولویه اقراردر.

بو مسائل ثلاثه‌نك جمله‌سی مادهٔ مذکوره‌ده داخلدر.

رابعا؛ بو دکانم فلان کمسنه‌نکدر بنم علاقه‌م یوقدر سندنده محرر اسمم مستعاردر دیمسیدر. بو مسئله‌ده مقر، دکانم دیه مقر بهی نفسنه مضاف قیلدیغی جهتله ١٥٩١ ماده حکمنجه هبه یاخود اسمم مستعاردر کلامنی علاوه أیلدیکی جهتله «دکانم» تعبیرنده‌کی اضافت، اضافت ملك اولمیوب اضافت نسبت اولمغله اقرارمیدر؟. مادهٔ آتیه شرحنده‌کی دردنجی مسئله‌یه مراجعت ایدیکز.

ماده ١٥٩٣

﴿بر کیمسه با سند فلان کمسنه ذمتنده اولان شوقدر غروش

الاجق هر نه قدر سندده بنم ناممه محرر ایسه‌ده مبلغ مزبور فلان کمسنه‌نکدر سندده اسمم مستعاردر دیسه مبلغ مزبور نفس الامرده) مقرله اولان (اول کمسنه‌نك حقی اولدیغنی اقرار ایتمش اولور.) بحر قبیل اقرار المریض.

«آلاجق» تعبیری ودیعه‌دن احتراز ایچون دکلدر. ودیعه‌ده دخی حکم بویله‌در . شویله‌که بر کیمسه فلان کمسنه‌ده اولان ودیعه فلان شخصکدر دیه اقرار ایتسه اول ودیعه شخص مرقومك ملکی ایدوکنی اقرار ایتمش اولور .

فقط اول آلاجغك وودیعه‌نك حق قبضی مقرکدر [١] .

مقر ، قبض ایده‌رك مقرلهه تسلیم ایدر. شوقدرکه مدیون یا مستودع کندی رضاسیله مقرلهه تسلیم ایدرسه بری اولور .

«١٥٩٠» ماده‌یه باق، نتیجة الفتاوی فی الاقرار.

بو ماده‌ده دخی مادهٔ آنفه‌ده اولدیغی کبی درت مسئله ملاحظه اولنه‌بیلیر؛ شویله‌که :

اولاً ؛ فلان کمسنه ذمتنده‌کی آلاجق فلان شخصکدر دیمکدر. بو سوز اقرار اولوب یوقسه هبه دکلدر .

مثلا بر کیمسه دیکر کمسنه‌یه اللی آلتون ادانه ایتدکدن صوکره اول کیمسه حال صحتنده مبلغ مزبور فلان شخصکدر بنم علاقه‌م یوقدر دیسه اقرار اولور، هامش بهجه.

[١] ولا یقضی بجواز القبض للمقرله لانه لیس من ضرورة الملك حق القبض الا یری ان الثمن ملك الموکل ولیس الیه قبضه .

مبلغ مزبوری مقرك ادانه ایتمسی مقرلهك اولمسنه مانع دکلدر. زیرا مقر، مقرلهك پاره‌سنی وکالت وولایت ووصایت کبی بالنیابه دخی ادانه ایده‌بیلیر.

ثانیا؛ فلان کمسنه ذمتنده‌کی آلاجق فلان شخصکدر سندده‌کی اسمم مستعاردر دیمکدر. بوده اقرار اولوب یوقسه هبه دکلدر. مطلوب مذکورك سببی مقرك بیع یا ایجار ایلمش اولدیغی شیئك بدلی اولمق صحت اقراره مانع اولماز. زیرا بیع واجاره بالوکاله وبالولایه دخی اولابیلیر.

ثالثا؛ فلان کمسنه ذمتنده‌کی آلاجغم فلان شخصکدر دیمکدر. بو سوز هبه اولوب تمامیتنده «٨٤٨» ماده‌ده‌کی قیود معتبردر.

مثلا بر قادین، زوجم ذمتنده‌کی مهرم فلان کمسنه‌نکدر بنم آنده حقم یوقدر دیوبده مقرله، دخی تصدیق ایتسه حکمی اولماز اول مهر ینه کما کان قادینكدر. بو حالده مقرله، زوج مرقومی مهر مذکوردن ابرا ایتسه غیر صحیح اما قادین ابرا ایتسه صحیح اولور. زیرا بونده‌کی اضافت ملك ظاهردر. شوجهتله‌که قادینك مهری باشقه‌سنك اولاماز. بناءعلیه بو اقرار، بلا تسلیط علی‌القبض هبه دکلدر، تکملهٔ رد محتار و در منتقی شرح ملتقی.

رابعا؛ فلان کمسنه ذمتنده‌کی آلاجغم فلان شخصکدر سندنده‌کی اسمم مستعاردر دیسه بو اقرارده مقربه، مقرك

نفسنه مضاف قیلنمش ایسه‌ده اسمم مستعاردر دنیلمسیله اضافت مذکوره اضافت ملك اولمیوب اضافت نسبت اولمغله بو سوز اقرار اولدیغی جهتله تسلیط علی القبض شرط دکلدر ، تنقیح بایضاح وزیادة .

ماده ١٥٩٤

﴿ بر کیمسه حال صحتنده ایکن بروجه بالا اقرار ایله نفی ملك ایتمش اولسه یاخود اسمنك مستعار اولدیغنی اقرار ایتسه ﴾ ویاخود بونلردن باشقه صورتلرله یعنی مثلا بو مال فلانکدر یا فلانه بیك غروش بورجم واردر دیه اقرار ایلسه بو اقرار ونفی ملك کرك وارثنه وکرك اجنبی‌یه اولسون ﴿اقراری معتبر اولوب حال حیاتنده﴾ مقر ﴿ کندیسی و وفاتندن صوکره ﴾ مقرك «١٥٨٧» ماده‌یه مبنی ﴿ ورثه‌سی بو اقرار ایله الزام اولنور. ﴾ ولوکه بو اقرار ، مقرك جمیع اموالنی محیط و متعدد کسانه دینی بولنسون. زیرا مدیون، حال صحتده ایکن حق ورثه وحق غرما آنك مالنه دکل بلکه ذمتنه تعلق ایدر . بناءعلیه بر کیمسه مجرد مدیون اولمغله محجور اولماز ، نقول فیضیه قبیل اقرار المریض ومعین الحکام.

﴿ اما مرض موتنده ایکن اولوجهله اقرار ایتسه حکمی فصل آتیدن مستبان اولور. ﴾

زمان اقرارده اختلاف: اقرار حال صحتده یا مرضده واقع اولدیغنده اختلاف اولنسه سوز حال مرضده اقراری ادعا

ایده‌نك اما بینه حال صحتده وقوعنی دعوی ایلیانکدر . و بینه بولنمیجه ورثه‌یه بالطلب یمین ویره‌بیلیر . «١٧٦٦» ماده‌یه باق ، بحر فی اقرار المریض .

فصل ثالث

﴿ اقرار مریض ﴾ یعنی مرض موت ایله مریضك اقراری ﴿ بیانند‌ه‌در . ﴾

اقرار مریضه متعلق مسائل ایچون مجله‌ده مستقل فصل ذکر اولنمشدر. زیرا اقرار مریضده بر طاقم احکام موجود اولوب اقرار صحیحده مذکور احکام یوقدر، عنایه.

اهلیته عارض اولان اموردن بریده مرضدر . مرض ، معبود یاخود عبد ایچون واجب اولان حکمك مکلف اوزرینه وجوبنه اهل اولمغه منافی اولمدیغی کبی مکلفك عباره‌یه اهلیتنه‌دخی منافی اولماز . بو جهتله مریض اوزرینه بقدر القدره عبادات مشروع اولمشدر .

ینه بوجهتله مریضك نکاح بمهر المثل وطلاق وسائر عباره‌یه متعلق اولان احکامی صحیح اولور .

لکن مرض، عجز خالص اولان موته مؤدی وموت ایسه ورثه وغرمانك مالده خلف اولملرینه بادی اولمغله مرض دخی وارث ایله غریمك حقلرینك مال مریضه تعلقنه سبب اوله‌رق اسباب حجردن بری اولمشدر . فقط بو محجوریت وارث

یا غریمك حقنك صیانتنه کفایت ایده‌جك مرتبه ایله مقید ومحدوددر. مریض وفات ایتدکده محجوریت اول مرضه مستندا ثابت اولور. ایمدی بو محجوریت بعدالموت ثابت اولدیغنه مبنی هبه وبالمحاباة بیع کبی فسخه محتمل اولان هر تصرف فی الحال صحیح اولور. وحال مرضه مستند اولدیغی جهتله لدی الحاجه بعدالموت فسخ ایدیلیر، تکملهٔ رد محتار. «٨٧٧» ماده قبیلنده‌کی شرحه باق.

تصرفات مریضك انواعی — مجله‌ایله شرحنده ذکراولنان تصرفات مریض یدیدر؛ شویله‌که:

اولا؛ بیعدر. بونك حقنده تفصیلات «٣٩٣» ماده ایله مواد تالیه‌سنده ذکر اولنمشدر.

ثانیا؛ هبه‌در. بونك حکمی «٨٧٧» ماده ایله مواد معقبه‌سنده مذکوردر.

ثالثا؛ اقراردرکه بو ماده‌ده ذکر اولنیور.

رابعا؛ اجاره‌درکه «٤٤٤» ماده شرحنده ذکر اولندی.

خامسا؛ کفالتدرکه «٦٢٨» ماده شرحنده ایضاح ایدلدی.

سادسا؛ رهندرکه «٧٠٨» ماده شرحنده بیان قیلندی.

معلوم اولملیدرکه مریض مقرلك یاهیچ وارثی اولماز؛ بونك حکمی ١٥٩٦ ماده‌ده ذکر اولنیور.

یاخود وارثی اولور ؛ بو صورتده اول وارثك یا جمیع ترکه‌یی احرازه حقی بولنماز ـ که بوده زوج ویا زوجه‌دن عبارتدر ـ بو مسئله ١٥٩٦ ماده‌ده ذکر اولنیور .

یا اول وارثك جمیع ترکه‌یی احرازه حقی اولور. اب وابن و ام و خال و خاله کبی بونده اقرار ایله عدم اقرارده بر فرق یوقدر . نته‌کیم «١٥٩٦» ماده شرحنده ذکر اولنور. یاخود وارث بردن زیاده اولورکه «١٥٩٨ و ١٥٩٩» ماده‌لر ایله مواد تالیه‌سنده بیان اولنیور .

مریضك اوچ نوع اقراری معتبر دکلدر؛ شویله که :

اولا ؛ وارثه بورج اقراریدر. «١٥٩٨» ماده‌یه باق .

ثانیا ؛ وارثندن آلاجغنی ومضمون مهری استیفا ایلدیکنی اقراردر .

ثالثا ؛ وارثنك کفیل بولندیغی بر آلاجنی استیفا ایتدیکنی اقراردر. بو اقرارلر جائز دکلدر . زیرا وارثه نافع شیئی یاپمقدن مریض ممنوعدر، معین الحکام .

ماده ١٥٩٥

(مرض موت ، اول خسته‌لکدرکه اکثریا آنده اولوم قورقوسی اولدیغی حالده خسته ذکوردن ایسه خانه‌سی خارجنده) اولان و مثلا مدرسك برای تدریس مدرسه‌سنه وچارشوده دکانی بولنانك برای بیع وشرا دکاننه کیتمسی کبی مصالحنی

(و اناندن ایسه خانه‌سی داخلنده اذلان) طبخ طعام وغسل ثیاب کبی (مصالحنی) خسته اولمیان شخصلر مثللو (کورمکدن عاجز اولوب بو حال) عجز (اوزره بر سنه مرور ایتمدن وفات ایلیه.) خسته (کرك صاحب فراش) — دوشکده یاتار — (اولسون کرك صاحب فراش اولمسون.) در مختار .

مریض دخی غالب حالی هلاك اولان کیمسه‌در. هلاکك سببی کرك مرض وکرك مرضك غیری اولسون؛ شویله‌که :

اولا ؛ برای قصاص میدان قتله چیقار یلان کیمسه [۱]

ثانیا ؛ برشخص ایله مبارزه ایدن کیمسه .

ثالثا ؛ سفینه پارچه‌لنوبده تخته پارچه‌سی اوزرنده قالان کیمسه .

رابعا ؛ سبع افتراس ایدوبده آنك آغزنده قالان کیمسه مریض حکمنده اولوب بونك وارثنه اقراری صحیح اولمدیغی کبی غیر وارثنه اقراری دخی آنجق ثلثدن معتبر اولور، تکمله رد محتار .

ایمدی بر کیمسه مرض موت ایله مریض اولمق ایچون اوچ شرط لازمدر :

---

[۱] ومن كان محبوسا فی السجن ليقتل قصاصا اورجما لا يكون حكمه حكم المريض واذا اخرج ليقتل فحكمه فی تلك الحال حكم المريض هنديه .

شرط اول ؛ اول کیمســه‌ده بر حال بولنملیدرکه اکثریا آنده اولوم قورقوسی بولنور [١] .

بو جهتله قلعه‌ده محصور یا حرب میداننده بولنان کیمســه مجرد محصور یا محارب اولمنله مریض اولماز. زیرا محـاصره‌دن اکثریا خلاص اولابیلیر .

شرط ثانی ؛ خسته، ارکك ایسه مصالح خارجیه‌سنی وقادین ایســه مصالح داخلیه‌سنی کورمکه قدرتی اولاملیدر [٢] . زیرا انسان، مرضدن خالی اولمیه‌جغنـدن مصـالحنی کورمکه قدرتی اولنجه عادة مرض عد ایدلمز، فصولین نقله فیضیه [٣] .

---

[١] والمرأة اذا اخذها الطلق فی فعلته فی تلك الحالة یعتبر من ثلث مالها وان سلمت من ذلك جاز ما فعلته من ذلك كله هندیه .

[٢] ومفـاده انه لو قدرت علی نحو الطبخ دون صـعود السطح لم تکن مریضة رد محتار .

[٣] ینبغی ان یکون المراد العجز عن ذلك من الاتیان الی المسجد او الدكان لاقامة المصالح القریبة فی حق الـكل اذلوكان محترفا بحرفة شاقة كما لو كان مكاریا او حمالا علی ظهره او دقاقا او نجـارا او نحو ذلك مما لا یمكن اقامته مع ادنی مرض وعجز عنه مع قدرته علی الخروج الی المسجد او السوق لایكون مریضا وان كان هذه مصالحه و الالزم ان یكون عدم القـدرة علی الخروج الی الدكان للبیع والشراء مثلا مرضا وغیر مرض بحسب اختلاف المصالح ثم هذا انما یظهر فی حق من كان له قـدرة علی الخروج قبل المرض اما لو كان غیر قادر علیـه قبل المرض للكبر اوعلة فی رجلیه فلایظهر فینبغی اعتبار غلبة الهلاك فی حقه رد محتار .

شرط ثالث ؛ بو خستهلك وتحزلك حالى كنديسنده ثابت اولەرق بر سنه مرور ايتمدن وفات ايتمليدر. بو جهتله ﴿ واكر مريضك مرضى ممتد اولوبده دائما بر حال اوزره﴾ ــ خستهلى ازديادده اولميهرق ــ ﴿ بر سنه كچر ايسه اول مريضك مرضى مشتد وحالى متغير اولمدقچه صحيح حكمنده اولوب﴾ هبهواقرارى مثللو جمله﴿تصرفاتى صحيحك تصرفاتى كبيدر.﴾ زيرا انسان مرضدن خالى اولميهجغندن بو قدر مرض، مرض موت عد اولنماز.

مثلا مفلوج ايله متورم اقرارايدوب وقتاقرارندن اعتباراً برسنه مرور ايلسه بونك اقرارى صحيح ومعتبر اولور، در مختار فى الوصايا [١] .

فقط دائما برحال اوزره اولميوبده يوما فيوما مرضى ازدياد وحالى تغيرده بولنسه ينه مرض موت اولور. ﴿ اما ﴾ مريضك ﴿مرضى مشتد وحالى متغير اولوبده﴾ بو حال اوزره ﴿ بر سنه كچمدن وفاتايدرسه وقت تغير﴾ واشتداد ﴿دن اعتباراً وفاتنهدك اولان حالى مرض موت عد اولنور.﴾

ماده ١٥٩٦

﴿ هيچ وارثى اولميان ﴾ اركك يا قادين ﴿ كشينك ياخود زوجهسندن باشقه وارثى اولميان آدمك وياخود زوجندن باشقه

[١] ولو ينقص مرة ويزداد اخرى فلومات بعده لسنة فهو كصحيح ولو مات قبل سنة فهو كمريض نقول فيضيه .

وارثی اولمیان قادینك مرض موتنده ﴾ کی ﴿ اقراری بر نوع وصیت اولەرق معتبر اولور . ﴾

بو مسئله زوج ایله زوجەیه تخصیص ایدلدی. زیرا باشقه وارثی اولمیەجق صورتده وارثه اقرارك فائدەسی آنجق بو ایکی مسئلەده ظاهر اولور . چونکه زوج ایله زوجەدن باشقه کرك اصحاب فرائضدن وکرك ذوی الارحامدن اولسون متوفانك جمله ترکەسنی احراز ایدەجکندن وصیته احتیاج یوقدر، تکملهٔ ردمحتار. مثلا بر اوغلندن یا قیزندن یا خالەسندن باشقه هیچ وارثی اولمیان بر کیمسه آنلره اقرار ایتسەده ایتمسەده جمیع اموالنی من جهة العصوبة یا من جهة الفرض والرد یا من جهة الرحمیه احراز و ضبط ایدەجکلری جهتله اقرار ایدوب ایتمەمسنده بر ثمره یوقدر، تکملهٔ رد محتار. اما زوج ایله زوجه من لایرد علیهما اولملری ملابسەسیله جمیع اموالی ارثا احراز ایدەمیەجکلری جهتله ترکەیی کاملا احراز ایچون وصیت لازمدر .

﴿ بناءعلیه ﴾ هیچ ﴿وارثی اولمیان﴾ ارکك یاقادین ﴿ کشی مرض موتنده جمیع اموالنی بر کمسنەیه اقرار ایله نفی ملك ﴾ ویا « ١٥٩٢ و ١٥٩٣ » مادەلر وجهله نام مستعار و نفی ملکدن باشقه بر وجهله اقرار ﴿ایتسه﴾ اقراری ﴿صحیح اولوب﴾ مقرك ﴿ وفاتندن صوکره ترکەسنه امین بیت المال طرفندن مداخله اولنەماز . ﴾ زیرا بلا وارث وفات ایدەنك ترکەسنك بیت الماله وضعی ارثا دکل؛ بلکه صاحبسز مال اولمق اعتباریلەدر. بناءعلیه

وصيت واقراره ومحاباته بيت المال معارض اولاماز ، تكملهٔ ردمحتار .

يعنى امين بيت المال متوفانك اقرارى حال مرضنده اولديغندن معتبر اولميوب تركه سى بيت المـاله عائددر ديه ميوب جميع اموالى و اشياسنى و ياخود متوفانك اقرار ايتـديكى مقدارى مقرله ، ضبط ايدر [١] .

﴿ كذلك زوجه سندن باشقه وارثى اولميان كيمسـه مرض موتنده جميع اموالنى زوجه سنه وياخود زوجندن باشقه وارثى اولميان قادين جميع اموالنى زوجنه اقرار ايله نفى ملك ﴾ ويا نام مستعار وياخود نام مستعـار و نفى ملكدن باشقه بر وجـه ايله اقرار ﴿ ايتسـه ﴾ اقرار مذكورى ﴿ صحيح اولوب بعدالوفات بونلردن بريسـنك تركه سنه امين بيت المال طرفـدن مداخله اولنه ماز . ﴾ يعنى امين بيت المال مقرلها اولان زوجه يه زوجنك تركه سندن ربع حصهٔ ارثيه كدن ماعداسنى بيت المال ايچون ضبط

---

[١] اوصى زيد بجميع ماله لاجنبي ومات مصرا على ذلك عن زوجة لاغير ولم تجز الزوجة الوصية فالوصية بمازاد على الثلث غير جائزة اذا كان هناك وارث يجوز ان يستحق جميع المـال اما اذا كان لا يستحق جميع الميراث كالزوج و الزوجة فانه يجوز ان يوصى بمازاد على الثلث فحيث لم تجز الزوجة الوصية ترث سدس التركة وللموصى له خمسة اسد اسها لانها لاتستحق من الميراث شيئا حتى يخرج ثلث الوصية فاذا خرج الثلث استحقت ربع الباقى وما بقى بعد ذلك يكون للموصى له بالجميع واصـله من اثنى عشر للموصى له اربعة وهو الثلث بقى الثلثـان ثمانية للزوجة ربعها اثنـان بقى ستة تعود للموصى له فتكون عشرة من اثنى عشر وذلك خمسة اسداسها تنقيـح .

ایدرم دیه‌میه‌جکی کبی امین بیت‌المال مقرله اولان زوجه ترکهٔ زوجه‌کدن نصف حصهٔ ارثیه‌کدن ماعداسنی بیت‌المال ایچون ضبط ایدرم دیه‌مز. زیرا وارثه اقرارك عدم‌صحتی وارث اقراره محل اولمدیغنه مبنی دکل بلکه ورثهٔ دیکرك حقلرینه مبتنی بولنمشدر. ایمدی مقرلهدن‌باشقه وارث موجود اولمینجه اقراری صحیح اولور. تکملهٔ ردمحتار.

ماده ایله تفریعات آره‌سنده‌کی لف ونشر مرتبدر .

ماده ١٥٩٧

(برکیمسه مریض ایکن ورثه‌سندن برینه) نفی ملك ویا نام مستعار ویا باشقه بروجهله عین یا دیندن بر (مال اقرار ایدوبده بعده) اوکیمسه (اول مرضدن افاقت بولسه)ده صوکره دیکر بر سببله وفات ایتسه (بو اقراری معتبر اولور.) صرةالفتاوی فی‌اقرار المریض. زیرا مریضك کسب افاقت ایتمسیله خسته‌لکك مرض موت اولمدیغی تحقق أیلدی [١] .

بونده «اقرار» تعبیری وصیتدن احتراز ایچوندر . زیرا بر مریض ورثه‌سندن برینه وصیت ایدوبده بعده او مرضدن افاقت بولسه‌ده صوکره وفات‌ایتسه وصیت مذکوره باطل‌اولور، تکملهٔ رد محتار.

---

[١] رجل کان یمرض یومین ویصح ثلاثة او یمرض یوما ویصح یومین واقر لابنه بدین ان اقر بذلك فی مرض صح بعده جاز اقراره وان اقر فی مرض الذی الزمه الفراش واتصل بالموت لایجوز اقراره خانیه باختصار .

١٥٩٨ ماده

﴿ بر كيمسه مرض موتنده ﴾ كندى ﴿ وارثلرندن برينه ﴾ دكان كبى واضع اليد و آنده ملكيتى ظاهر ﴿ بر عين ياخود دين اقرار ايتدكدن صوكره فوت اولسه ديكر وارثلرك اجازتنه موقوفدر . ﴾ مريض ، كرك مديون اولسون كرك اولمسون ، جامع الفصولين . چونكه « ان الله اعطى كل ذى حق حقه الا لاوصية لوارث » حديث شريفى وارد اولمشدر .

برده مريضك مالنه حق ورثه تعلق وحتى مريض وارثه تبرعدن ممنوع بولنمش اولمغله بعض ورثه‌يى تخصيصده ديكر بعض ورثه‌نك حقلرينك ابطالنه مؤدى و بين الورثه وحشت وعداوتك حدوثنه بادى اولور. ونفس الامرده مقرك دينى بولنمديغى حالده بعض ورثه‌يه بطريق الوصيه ايصال نفعدن عاجز بولنمق ملابسه‌سيله بو اقرارنده مقر متهم بولنمشدر . اما اجنبى‌يه بطريق الوصيه ايصال نفعه مالك اولمغله آكا حال مرضده اقرارده تهمت يوقدر ، كفايه فى اقرار المريض. «٧٣٥» ماده‌يه باق.

اما مثلا مريض، كنديسنك يدنده بولنميوبده وارثى يدنده‌كى بر عين ياخود متعدد اعيان ايچون آنده حقم يوقدر واضع اليد بولنان وارثكدر ديسه بر اقرار صحيح اولور . بوندن صوكره مقر وفات ايتسه سائر ورثه‌نك اعيان مذكوره تركه‌دندر ديه دعوالرى مسموع اولماز، تكمله‌ٔ ردمحتار.

«وارثلرندن برينه» تعبيرندن آكلاشيليركه مقرلهدن باشقه

متوفانك وارثى واردر. بو وارث كرك اصحاب فرائضدن، كرك عصباتدن وكرك ذوى الارحامدن اولسون. اما وارث آخر يوق ايسه نافذ اولور. آرتق امين بيت المال مداخله ايده من. « ١٥٩٦ » ماده يه باق، تكملهٔ ردمحتار.

«كندى وارثلرندن» دنيلدى. زيرا بر كيمسه مرض موتنده وارثنك وارثنه برشى اقرار ايدوب مقرله وفات ايتدكدن صوكره مقر وفات ايتسه بو اقرارى معتبر اولور.

مثلا اوغلى بولنان بر كيمسه مرض موتنده حفيدينه — مرقوم اوغلنك اوغنه — اون آلتون بورج اقرار ايدوب مقرله اولان حفيدى بعدالوفات مريض مقر وفات ايتسه اقرارى معتبر اولمغله مقرك اوغلى و مقر لهك باباسى مقرك تركه سندن مبلغ مذكورى آلابيلير [١].

نته كيم اجنبى يه اقرار ايدوبده مقرله، قبل المقر وفات ايتمكله مقر لهك ورثه سى مقرك ورثه سى بولنسه بو اقرار مذكور جائز اولور. زيرا حين اقرارنده وارثنه اقرار ايتمه مشدر. چونكه اجنبى وارث اولمديغى ظاهر اولوب وفات ايدن وارثنه كلنجه قبل المقر وفات ايتمسيله وارث اولمقدن چيقمشدر، تكمله.

﴿ آنلر ﴾ — ورثه — اول كيمسه نك وفاتندن صوكره ﴿ مجيز اولورسه آنك اقرارى دخى معتبر ﴾ ولازم ﴿ اولور. ﴾ زيرا وارثه اقرارك عدم صحتى وارث اقراره محل اولمديغنه

---

[١] كما لو اقر لامرأته بدين فماتت ثم مات هو وترك منها وارثا.

مبنی دكل بلكه دیكر ورثه‌نك حقلری تعلق أیلدیكنه مبنیدر .
ایمدی ورثه مجیز اولدقلری صورتده مانع زائل اولمغله ممنوعك
عودتی لازم كلدی . «٢٤» ماده‌یه باق . بعدالاجازه ندامت فائده
ویرمز ، فیضیه فی اقرار المریض وتكملهٔ ردمحتار .

اما مقرك وفاتندن اول وقوع بولان اجازتنك حكمی یوقدر .
زیرا مقر برحیات ایكن ورثه‌نك بر كونا حقلری یوقدركه
اجازت ایله اسقاط ایتسینلر .

مثلا بر كیمسه مرض موتنده فلان وارثمه شوقدر غروش
بورجم وار دیمش اولسه وفاتندن مقدم ، سائر ورثه بز بو اقراریكه
راضی یا آنی مجیز اولدق دیسه‌لر بیله اول كیمسه بعدالوفات
اجازت ویرمه‌مكه قادرلردر .

(واكر آنلر مجیز اولمازایسه آنك اقراری دخی معتبر اولماز .)
مثلا بر كیمسه مرض موتنده بعض املاكی فلان اوغلنه
صاتدیغنی اقرار وحتی یدینه حجت اعطا ایتسه سائر ورثه‌نك
اجازتی اولمقسزین تمام بهاسیله اولسه بیله بو اقراری صحیح اولماز .

نته‌كیم عین یا دینك قبضنی اقرار دخی بلا اجازه جائز دكلدر ؛
شویله‌كه مثلا مریض وارثنده اولان مطلوب یاخود مال مغصوبنی
یا مال مرهونی وارثندن آلدیغنی مرض موتنده اقرار أیلسه
دیكر ورثه اجازت ویرمدكجه اقراری معتبر اولماز . «١٥٧٠»
ماده شرحنه باق [١] .

[١] وكذا لو اقر المريض بان هذه العين وديعة وارثى اوعاريته
او غصبتها منه تكملهٔ ردمحتار بتغيير .

فقط بر کیمسه بروجه مشروح مرض موتنده وارثنه برشی اقرار ایتدکده مقربه‌ی مقرلهه تسلیم ایله مریض امر اولنور. زیرا مریض کسب عافیت ایده‌رك اقرارك صحتی محتملدر. وصوکره مریض مرقوم، مذکور مرضدن وفات ایتدکده مقرله مقربه‌ی ترکه‌یه رد واعاده‌یه مجبوردر. اکر متوفانك باشقه وارثی اولوبده اقراری مجیز اولماز ایسه، تکملهٔ ردمحتار.

مرض موت ایله مریض، وارث ایله اجنبی‌یه مشترك دین اقرار ایتسه وارث حقنده معتبر اولمدیغی کبی امام اعظم ایله محمده کوره اجنبی حقنده دخی معتبر اولماز. زیرا اقرار اخبار اوله‌رق مقرك اقرار ایتدیکی وجهك خلافنه نافذ اولمسی صحیح دکلدر. بناءعلیه مقر، مشترکا اقرار ایتمش ایکن غیر مشترك اولمق اوزره نافذ اولمسی جائز اولماز [١].

مثلا بر کیمسه مرض موتنده فلان وارثی ایله فلان اجنبی‌یه مشترك بیك غروش بورجی اولدیغنی اقرار ایلسه اول وارث ایله اجنبی شرکتده کرك تصادق وکرك اجنبی شرکتی انکار ومبلغ مزبور یالکز کندیسنك اولدیغنی ادعا ایله اختلاف ایتسینلر هیچ بریسی حقنده اقراری معتبر اولماز. «٤٦»ماده وشرحنه باق.

﴿شو قدر وارکه﴾ مرض موت ایله مریضك وارثنه درت نوع اقراری صحیح اولور:

[١] لانه اقر بمال موصوف بصفة فاذا بطلت الصفة يبطل الاصل كما لو تصادقا تكملهٔ ردمحتار.

اولا ؛ (مقرك حياتنده ديكر وارثلر آني) اقرارنده (تصديق ايتمشلر ايسه وفاتندن صوكره آنلر بو تصديقلرندن رجوع ايده ميوب) مريض مقرك (اول اقرار)ى (معتبر) ولازم (اولور.) وبو تصديق ، آنفا وشرحا ذكر اولنان اجازت كبي دكلدر. زيرا تصديقده ورثه نك اقراري واردر، تكمله ٔ ردمحتار.

مثلا اوچ اوغلي اولان بركيمسه مرض موتنده فلان اوغلمه جهت قرضدن بيك غروش بورجم وار ديديكنده ديكر ايكي اوغلي بابامزك برادرمزه بيك غروش بورجي وار ديه مقري بعدالتصديق مقر وفات ايتسه بو تصديقلرندن رجوع ايده ميوب مقرك اقراري معتبر اولور.

نته كيم مريض ، وارثي ذمتنده كي اون آلتون آلاجغني قبض أيلديكني اقرار ايدوبده مقرك حياتنده ديكر وارثلري قبضي تصديق ايتسه لر وفاتندن صوكره آنلر بو تصديقلرندن رجوع ايده مزلر [١].

ثانيا ؛ (وبرده وارثه امانت اقراري) تعبير آخرله وارثنده اولان اماني قبض ياخود وارثنك نزدنده اولان معلوم ومعروف وديعه سني استهلاك ايتديكني اقرار أيلمسي (هر حالده) — وارثلري اجازت يا تصديق ايتمسه لر بيله — (صحيحدر .) امانت تعبيري وديعه يه و مال شركت ومال مضاربه وعاريت كبي

---

[١] بخلاف الوصيت بمازاد على الثلث حيث لا تنفذ الا باجازة الورثة بعد موت الموصى زيلعي وتكمله ٔ ردمحتار.

دیگر اماناته دخی شامل اولور . بناءعلیه مریض، مدیوننده‌کی آلاجغنی قبضه وارثی وکیل ایتمکله اوده قبض ایتدکدن صوکره مریض، وکیل بالقبض بولنان وارثندن مقبوض مذکوری اخذ أیلدیکنی اقرار ایتسه صحیح اولور .

اما مریض، کندیسنده وارثنك اماتی بولندیغنی یعنی کندی یدنده بولنان شو عین وارثی فلان طرفندن کندیسنه براقیلمش امانت ایدوکنی اقرار ایتسه صحیح اولماز، تکملهٔ ردمحتار.

﴿ شویله‌که برکیمسه کندیسنك بر وارثنده اولان اماتی قبض ایتمش ﴾ ایدوکنی اقرار ایتسه صحیح اولور . زیرا وارث اماتی مورث مریضه رد أیلدیکنی ادعا و مورث تکذیب ایتسه وارثك قولی قبول اولنور، تکملهٔ ردمحتار. «١٧٧٤» ماده‌یه باق. بو صورتده اقرار مذکور ایله وارثه ایصال نفع ایدلمش ومقرده متهم بولنمش اولماز . ﴿ یاخود وارثنك کندیسنده اولان امانت معلومه‌سنی ﴾ [١] ﴿استهلاك أیلمش ایدوکنی ﴾ [٢] ﴿مرض موتنده اقرار أیلسه صحیح اولور. ﴾ زیرا مریض بو اقرارنده تکذیب اولنه‌رق اقراری قبول ایدلمسه وفاتندن صوکره مجهل عد اولنه‌جغی ومودع ودیعه‌یی بالبینه اثبات ایده‌جکی جهتله «٨٠١» ماده حکمنجه ترکه‌سندن ضمان لازم کله‌جکندن تکذیبده

[١] المعلومة بالبينة .

[٢] بو فقره‌ده مدار اقرار استهلاك ودیعهٔ معروفه اوزره‌در یوقسه ودیعه اوزرینه دکلدر .

فائده یوقدر ، تکملهٔ ردمحتار . یعنی اقرار ایتسه‌ده ایتمسه‌ده نتیجه بر اولدیغی جهتله بو اقرارده وارثه ایصال نفع یوقدر.

(مثلا بر کیمسه فلان اوغلمده ودیعه اولان مالی اخذ و قبض ایتمشمدر دیه مرض موتنده اقرار ایتسه) هر حالده (صحیح ومعتبر اولور.)

(وکذا فلان کیمسه‌ده اولان آلاجغمی فلان اوغلم) طرفندن (بالوکاله اخذایدوب بکا تسلیم ایتمشدر دیسه اقراری معتبر اولور) ووکیل مرقوم بو تسلیمی باشقه‌جه بینه ایله اثبات ایتمك مجبوریتنده بولنماز.

(کذلك) برکیمسه مرض موتنده (فلان اوغلمك بنده) معروف ومعلوم (ودیعه یاخود عاریت اولان بش بیك غروشاق الماس یوزکنی صاتوب ثمنی کندی اموریمه صرف و استهلاك ایتمشمدر دیسه اقراری معتبر اولوب اول یوزکك) آخره بیع و تسلیم ایدلدیکی زمانده‌کی تمام (قیمتی ترکه‌دن تضمین اولنمق لازم کلیر.) یوقسه مریضك مقابلنده صاتمش اولدیغی ثمن لازم کلمز. مثلا اول کیمسه یوزکی بش بیك غروشه صاتمش ایکن وقت بیع وتسلیمده‌کی قیمتی درت بیك یا آلتی بیك غروش اولسه بوقیمتك تضمینی مقتضی‌در؛ یوقسه بش بیك غروش دکل.

«امانت معلومه» عباره‌سی بینه ایله مثبته دیه تفسیر اولنمشدر. زیرا او امانت معروف و معلوم اولمدیغی تقدیرده استهلاك ایلدم دیه اقراری معتبر اولماز [۱].

[۱] الا ان یصدقه بقیة الورثة .

ایمدی ایداع، بینه ایله مثبت دکل ایکن مریض فلان وارثمك ودیعه‌سنی استهلاك أیلدم دیه اقرار ایتسه دیکرورثه تصدیق ایتمدکجه یاخود بعد الموت اجازت ویرمدکجه اقراری معتبر اولماز.

« امانت » تعبیری دین و مغصوب و مرهون کبی امانت اولمیاندن احتراز ایچوندر ؛ شویله که مریض، وارثی ذمتنده کی آلاجغنی یاخود وارثنك کندیسندن غصب یا ارتهان أیلدیکی مالی قبض ایتدیکنی اقرار ایتسه صحیح اولماز ، تکملهٔ ردمحتار . « ١٥٧٠ » ماده شرحنه باق .

ثالثا ؛ مریض مرض موتنده زوجه‌سی ایچون مهر اقرار ایتسه مهرمثلی مقداری اقرارنده تصدیق اولنور. زیرا وجوب مهرمثل صحة النکاح حکمندن طولایی اولوب یوقسه مریضك اقرارندن طولایی دکلدر. حتی زوج، زوجه‌نك مهرمثلندن زیاده مهر اقرارایتسه زیاده‌سنده‌کی اقرار باطل اولور، من المحل المزبور. بوندن صوکره ورثهٔ سائره بعد موت المقر زوجهٔ مزبوره مقرك حیاتنده مهرمذکوری اقرار مزبوردن اول، مقر مریضه هبه ایتمشیدی دیه ادعا واقامهٔ بینه ایده‌جك اولسه قبول ایدلمز .

رابعا ؛ نفی صورتیله اولان اقرار قضاء جائز اولور. شویله که مثلا مریض ـ لاحق لی علی فلان الوارث ـ فلان وارث اوزرنده بنم اصلا حقم یوقدر دیسه صحیح اولوب آرتق وارث آخرك بو وارث علیهنه مورثنه عائد برحقی دعوی ایتمسی صحیح اولماز، تکملهٔ ردمحتار. «١٥٧١» ماده شرحنه باق .

نته کیم مریض اولان برقادین مرض موتنده «زوجملك اوزرنده مهرم یوقدر» دیسه صحیح اولور، بحر .

ماده ١٥٩٩

﴿ بومبحثده ﴾ ـ وارثه اقرار مبحثنده ـ ﴿وارثندن مراد﴾ وقت اقرارده وارث اولان کیمسه اولمیوب ﴿ مریضك وقت وفاتنده وارث بولنان کیمسه‌در . ﴾

وارث اولمقده درت صورت واردر :

صورت اولی — مقرله ، وقت اقرارده وارث اولوب وقت موتده وارث اولماز . بو اقرار جائزدر . مثلا اوغلی بولنمیان برکیمسه مرض موتنده برادرینه مال اقرار ایدوبده بعد الاقرار اوغلی طوغسه اقراری صحیح اولور . زیرا مقرك وفاتی زماننده متوفانك اوغلی اولدیغندن برادری وارث دکلدر . نته کیم برکیمسه مرض موتنده متوفات قزنده اون عدد سیم مجیدیه آلاجغنی استیفا ایتدیکنی اقرار ایدوب مقرك اوغلی استیفایی منکر اولسه بیله اقراری صحیحدر . زیرا متوفات وارث دکلدر [١] .

---

[١] ولومات المقرله ثم المریض وورثة المقرله من ورثة المریض جاز اقراره صورته اقر لابن ابنه ثم مات ابن الابن عن ابیه ثم مات المقر عن ذلك الابن فقط او من ابنین احدهما والد المقرله او اقر لامرئة بدین ثا تت ثم مات هو وترك منها وارثا صح اقراره عند ابی یوسف ومحمد لخروج المقرله عن کونه وارثا فی الصورة الاولی واما فی الصورة الثانیة فلان العبرة لکون المقرله وارثا اولا وقت موت المقر وهی اذ ذاك لیست وارثة لان المیت لیس بوارث درمختار و ردمحتار .

كذلك بر كيمسه مرض موتنده زوجه‌سنه شوقدر غروش بورج اقرار ايتدكدن صوكره زوجهٔ مزبوره وفات ايدوب بعده اول كيمسه وفات ايتسه بو اقرار صحيح اولور [١] .

صورت ثانيه — مقرله هم وقت اقرارده همده وقت موتده وارث اولور ؛ بونده ايكی احتمال واردر :

احتمال اول؛ مقرله وقت اقرار وو‌قت موتده وارث اولوب آره‌ده وراثتدن چيقماز. بونك حكمی «١٥٩٨» ماده‌ده كچدی .

احتمال ثانی؛ مقرله، وقت اقرار ووقت موتده وارث اولوب فقط آره‌ده وارثلكدن چيقمش اولمقدر .

بو اقرار امام ابی يوسفه كوره صحيح دكلدر . مثلا ولدی اولميان بر مريض، متعدد لابوين قرنداشلرندن برينه برمال اقرار ايتدكدن صوكره اوغلی تولد ايدوب بعده بو اوغلی وفات ايلدكدن صوكره مريض وفات ايتسه قرنداشنه اولان بو اقراری نافذ اولماز . نته‌كيم مرض موتنده زوجه‌سی ايچون بعد الاقرار مزبوره‌يی ابانه ايدوب عدتی منقضی اولدقدن صوكره تكرار تزوج ايتسه‌ده بعده مريض اومرضدن وفات ايتسه اقراری جائز اولماز. زيرا مقر ، تطليق وصوكره تزوج ايله متهمدر .

اقرار مذكور امام محمده كوره جائزدر. زيرا اقرارك عدم جوازی وقت اقرارده‌كی سبب ايله وارثلكك بقاسنه منوطدر .

---

[١] لان الميت ليس بوارث كما لواقر لامرأة فی مرض موته بدين ثم ماتت قبله وترك وارثا منكرا ماأقر به صح اقراره لجامع الحجة درمختار.

سبب، باقی قالمینجه اقرار دخی صحیح اولور، تکملهٔ ردمحتار .

صورت ثالثه — مقرله، هم وقت اقرارده همده وقت موتده وارث اولماز . بونك حکمی «١٥٩٦» ماده‌ده ذکر اولندی .

صورت رابعه — مقرله ، وقت اقرارده وارث اولمیوب وقت موتده وارث اولور. بونك حکمی بروجه آتی ایضاح اولنور: مقرلهك وقت موتده وارث اولمسی وقت اقرارده موجود اولان سببدن طولایی اولورایسه بواقرار صحیح دکلدر . واکر سبب جدیددن طولایی اولور ایسه بواقرار صحیح اولور. بوصورت آتی الذکر فقره‌لر ایله تفصیل اولنیور .

(شوقدر وارکه) مقرله وقت اقرارده مقره (وارث دکل ایکن صوکره‌دن) — بعدالاقرار — (برسبب حادث ایله مقرك وقت وفاتنده حاصل اولان وراثت اقرارك صحتنه مانع اولماز .) مثال : (نته‌کیم برکیمسه مرض موتنده براجنبی قادینه مال اقرار ایدوبده بعده آنی تزوج ایتدکدن صوکره) مقر (فوت اولسه اقراری نافذ اولور .) زیرا اقرار، واقع اولدیغی زمانده اجنبی ایچون حاصل اولور. یوقسه وارث ایچون دکل . بناء علیه نافذ ولازم اولوب آرتق باطل اولماز، تکملهٔ ردمحتار .

هبه ایله وصیتده ایسه حکم بویله دکلدر ؛ شویله که : برکیمسه مرض موتنده اجنبی بر قادینه بر مال هبه یا وصیت ایتدکدن صوکره آنی تزوج ایدوب بعده وفات ایتسه

هبه ووصیت صحیح دکلدر . زیرا وصیت ، ما بعد الموته مضافاً تملیك اولدیغی کبی مرض موتده هبه دخی وصیت اولوب حال بوکه بعد الموت او قادین وارث اولیور .

﴿ اما ﴾ مقرله ، وقت اقرارده وارث دکل ایکن صوکره‌دن حاصل اولان ﴿وراثتی بویله بر سبب حادث ایله اولمیوبده سبب قدیم ایله اولور ایسه اقراری ینه نافذ اولماز . ﴾

﴿مثلا اوغلی اولان بر کیمسه لابوین قرنداشلرندن برینه﴾ مرض موتنده ﴿مال اقرار ایدوبده اوغلنك وفاتندن صوکره﴾ اول مرضدن ﴿کندیسی وفات ایتسه مقرله ، آنك قرنداشی بولندیغی جهتله﴾ یعنی قرنداشلق اولان سبب قدیم ایله ﴿وارث اولاجغندن اول اقرار نافذ اولماز.﴾ زیرا مریض وارثه اقراردن محجور و اخ ایسه وارث اولمغله برابر ابن ایله ارثدن محجوبدر . ایمدی قبل الموت حاجب زائل اولنجه اخ ، وقت اقرارده موجود سبب ایله وارث وحجر وقت اقراره مستند اولدی [۱] .

نته‌کیم بر مسلم ، مرض موتنده خرستیان برادرینه بر مال اقرار ایتدکدن صوکره مقر وفات ایتمدن مقرله اولان برادری مسلم اولسه‌ده بعده مریض وفات و برادری موصی الیه وارث اولسه اقراری صحیح اولماز . زیرا سبب ارث اولان اخوت ،

---

[۱] واما فی الاجنبیة فسبب الارث یثبت بعد الاقرار فلا یمکن استناد الحجر الی ما قبله العلة تکملهٔ رد محتار وکفایه .

وقت اقرارده قائم ایدی . کذا بر کیمسه مرض موتنده مجهول النسب بر اجنبی ایچون بر شی اقرار ایتدکدن صوکره او اجنبی کندی اوغلی اولدیغنی ادعا واوده اهل تصدیقدن اولدیغی حالده بو اقرار نسبی تصدیق ایلسه نسبی ثابت و اقراری باطل اولور [۱]. اما اجنبیء مرقوم، اوغلی اولمق خصوصنده مقری تکذیب ایدر یاخود اجنبینك نسبی معروف اولورسه اقراری صحیح اولور [۲] .

ماده ۱۶۰۰

﴿ مریضك مرض موتنده ایکن زمان صحتنه اسناد ایله ﴾ وارثنه ﴿ اقراری زمان مرضنده‌کی اقراری حکمنده‌در . ﴾ اما بو وجهله بالاسناد اجنبی‌یه اقرارك حکمی « ۱۶۰۳ » ماده‌ده مذکوردر .

﴿ بناءعلیه ﴾ بر کیمسه ﴿ مرض موتنده ایکن وارثنده ﴾ بدل مبیع یا قرض یا اجاره کبی بر جهتدن طولایی ﴿ آلاجغی اولان شو قدر غروشی زمان صحتنده ﴾ اول وارثدن ﴿ استیفا أیلمش ایدوکنی اقرار ایتسه ﴾ استیفا بینه ایله ثابت یاخود اشبو اقراری ﴿ دیکر وارثلر مجیز اولمدقچه نافذ اولماز . ﴾

مثلا بر کیمسه حال صحتنده اوغلنه بیع و تسلیم أیلدیکی ملك منزلنك ثمنی اوغلندن بش سنه مقدم قبض أیلمش ایدوکنی

---

[۱] لوجود الوارثة وقت الموت .

[۲] لعدم ثبوت النسب در مختار .

مرض موتنده اقرار ایتدکدن صوکره وفات أیلسه قبضی بینه ایله ثابت اولمدقچه سائر ورثه مبلغ مزبوردن حصه‌لرینی مقر لهدن طلب ایده‌بیلیرلر .

(کذلك) بر کیمسه (حال صحتنده ایکن فلان مالنی ورثه‌سندن فلانه هبه و تسلیم أیلمش ایدوکنی مرض موتنده اقرار ایلسه هبه‌سی) و تسلیمی حال صحتنده واقع اولدیغی (بینه ایله) تعبیر آخرله واهب حال صحتنده هبه وتسلیم أیلدیکنی موهوب‌له شهود ویاخود دیکر ورثه‌نك اقراری ایله (ثابت یاخود دیکر وارثلری آنی مجیز اولمدقچه اقراری نافذ اولماز.)

کذلك فلان وارثنه بیك غروش بورجلی بولندیغنی ویاخود فلان وارثنده‌کی شوقدر غروش مطلوبنی استیفا ایتدیکنی زمان صحتنده اقرار أیلدیکنی مرض موتنده مقر اولسه نافذ اولماز .

ماده ۱۶۰۱

اقرار ، ایکی قسمدر :

قسم اول ؛ اقرار بالحکایه درکه حقیقت اقرار اوزره در. ایمدی (مریضك) دین صحیق بولنمینجه (مرض موتنده اجنبی‌یه یعنی کندیسنه وارث اولمیان کیمسه‌یه) ـ ولوکه بوکیمسه ابن‌الابن یاخود زوجهٔ نصرانیه‌اولسون ـ (کرك) مضمون یاغیرمضمون ویاامانت اولان (عین وکرك دین) اقرار بالحکایه ایله (اقراری جمیع اموالنی محیط اولسه) و وارثلری مجیز اولمسه (بیله) مقربه مقرك ملکی ایدوکی معلوم اولمینجه بو اقرار استحساناً

(صحیح اولور.) و غریم بعد التحلیف دینك جمیع اموالندن تأدیه اولنمق لازم گلیر. زیرا اقرارده مقتضی موجود و مانع منتفیدر. مقتضینك موجود اولمسی هر کس کندی ملکنده کیف مایشاء تصرف ایتمکه مقتدر بولنمسیله محقق اولدیغی کبی مانعك عدمی دخی مانع اقرار، ارث اولوب بو ایسه منتفی اولمسیله مثبتدر [١].

بو ماده، اقرارك اخبار اولمسنه متفرعدر. انشا یعنی تملیك اولسه ایدی عند عدم الاجازه آنجق ثلث مقداری نافذ اولوردی. «١٥٧٢» ماده شرحنه باق.

«دین صحتی بولنمینجه» دنیلدی. زیرا مقر مریضك دین صحتی بولنورایسه اقرار دین أیلمسی صحیح اولمدیغی کبی یدندهکی عینك دخی آخر ایچون اقراری غرماء صحت حقنده صحیح دکلدر، مادۀ آتیهیه باق.

اجنبی، «کندیسنه وارث اولمیان» عبارهسیله تفسیر

---

[١] ووجهه ان قضاء الدین من الحوائج الاصلیة لان فیه تفریغ ذمة المیت و رفع الحائل بینه و بین الجنة فیقدم علی حق الورثة کسائر حوائجه لان شرط تعلق حقهم الفراغ من حقه ولهذا یقدم کفنه علیهم ولانه لو لم یقبل اقراره لا متنع الناس عن معاملته حذرا عن اتواء مالهم فیفسد علیهم طریق التجارة او المداینة. و القیاس ان لایصح اقراره الا من الثلث لان الشرع قصر تصرفه علی الثلث وتعلق بالثلثین حق الورثة و لهذا لو تبرع بجمیع ماله لم ینفذ الا من الثلث فکذا الاقرار وجب ان لا ینفذ الا من الثلث درر.

اولندی . بناء علیه مقرك ابنی وار ایكن ابن الابنی بو معناجه اجنبی وابن الابنه اقراری معتبر اولاجنی كبی بر مسلم نصرانیه اولان زوجه‌سی ایچون مرض موتنده بر مال اقرار ایتسه بو اقراری جمیع مالندن معتبر اولور . نته‌كیم آكا بر شی وصیت ایتسه ثلث مالندن معتبر اولاجنی كبی ، تكمله‌ٔ رد محتار .

اما بر كیمسه مرض موتنده زوجه‌سنی طلبیله باینا تطلیق ایتدكدن صوكره بر مال اقرار ایتسه‌ده مریض وفات ایدوب مقر لها هنوز عدتی ایچنده بولنسه بو مقر لها اولان زوجه‌یه ارث ایله مقر بهدن هانكیسی اقل ایسه آنك اعطاسی لازم كلیر. بو اعطا دخی بحكم الاقراردر یوقسه بحكم الارث دكلدر . اما عدتی منقضی اولمش ایسه اقراری جائز در .

نته‌كیم بر كیمسه مرض موتنده زوجه‌سنی بلا طلب بو شاسه‌ده عدتی منقضی اولمدن مقر وفات ایتسه اقراری صحیح اولماز ، در مختار .

قسم ثانی ؛ اقرار بالابتدادر .

اقرار بالابتداء صورة اقرار ایسه‌ده حقیقة ابتداء و مجددا تملیكدن عبارتدر . مقر، مرض موتنده هبه‌دن ممنوع اولدیغندن هبه صورتیله تملیكه تشبث ایتمیوبده بلكه اقرار صورتیله یاپمشدر. بو قسم اقرار فقرهٔ آتیه ایله ایضاح اولنیور [١] .

[١] اذا كان الاقرار ابتداء وحمل علی الهبة لزم التسلیم وان حمل علی الوصیة لا تشترط التسلیم تنقیح .

﴿ شو قدر وار كه مقربه مقره هنوز بيع يا هبه اولنمش ياخود آخردن﴾ هنوز ﴿ارثاً انتقال أيلمش اولمق كبي بر سببله وقت اقرارده آنك ﴾ ــ مريض مقرك ــ زمان مرضده بقاء ﴿ ملكي اولديغي چوق كيمسه‌لرك معلومي اوله‌رق ﴾ مقر ﴿كندي اقرارنده كاذب ايدوكي ظاهر اولورسه اول حالده نظر اولنور . ﴾ در مختارده « چوق كيمسه‌لرك الخ » عباره‌سي يرينه « آنك ملكي اولديغي معلوم الخ » دنيلمش و اولوجهله چوق تعبيري استعمال ايدلمه‌مشدر .

﴿ اكر ﴾ مريضك ﴿بو اقراري﴾ مريضه : «فلان كمسنه‌يه برشي وصيت ايتمزميسك ياخود فلان كيمسه پك فقيردر وصيته محتاجدر» دنيلمك كبي ﴿ مذاكرهٔ وصيت اثناسنده دكل ايسه هبه ديمك اوله‌رق ﴾ تماميت هبه ايچون ۸۳۷ ماده حكمنجه مقربهي مقرلهه ﴿ تسليم لازم كلير . ﴾ حتى تسليم ايتمزدن وفات ايدرسه بو اقرارك حكمي قالماز. نته‌كيم ابن، حال صحتنده پدري يدنده بولنان مثلا بر آت ايچون بو آت فلان كمسنه‌نكدر ديه اقرار ايتدكدن‌صوكره ابن مرقوم مرض موت‌ايله مريض ايكن پدري وفات ايتسه بو اقرار، ابن مقرك ثلث مالندن معتبردر . زيرا بو اقرار ، ابن اولا وفات ايتمكله باطل وياخود اب اولا وفات ايتمكله صحيح اولمق بيننده متردد اولمغله حال مرضده اقرار بالابتدا كبي اولور، تكملهٔ ردمحتار.

﴿ واكر مذاكرهٔ وصيت اثناسنده ايسه وصيت معناسنه

محمول اولور.» بناءعلیه تسلیم لازم دکلدر. «وکرك هبه اولسون وکرك وصیت اولسون آنجق» مریضك «ثلث مالندن معتبر اولور.» ۸۷۹ ماده‌یه باق.

مقر، مقربهی نفسنه مضاف قیلدقده حکم ینه بو منوال اوزره‌در. شویله‌که مثلا بو آتم فلانکدر دیدکده ذکر وصیت اثناسنده دکل ایسه هبه‌یه حمل اولنوب تسلیم لازمدر. ذکر وصیت اثناسنده ایسه وصیته حمل ایدیله‌رك تسلیم شرط دکلدر، تکملهٔ رد محتار.

بر کیمسه جمیع املاکنی حال صحتنده اجنبی‌یه صاندیغنی و ثمننی قبض ایلدیکنی مرض موتنده اقرار ایلسه اقرار بیع معتبر و قبض ثمنی اقرار دخی ثلث مالندن معتبر اولور، بهجه فی اقرار المریض.

❦ ۱۶۰۲ ماده ❦

«دیون صحت، دیون مرض اوزرینه مقدمدر.» زیرا مریضك ذمتی دین صحتدن عاری اولمدقچه اقرار دیندن محجور اولدیغی جهتله محجورك اقراریله ثابت اولان دین، بلاحجر ثابت اولان دینه مزاحم اولماز.

دین صحت دین مرضدن اقوادر. کورلمزمیکه مریض، مرض موتنده ثلثندن زیاده‌سنده تبرعدن محجوردر.

بوجهتله مرض موتنده‌کی اقرارنده نوعما ضعف واردر، سید علی الفرائض.

نته‌کیم دیون مرض دخی ارث اوزرینه مقدمدر. زیرا قضاء دین حوائج اصلیه‌دندر. شو جهتله‌که آنده مدیونك ذمتنك تفریغی ومدیون ایله مکافات اخرویه بیننده حائلك رفعی واردر. بونك ایچون حق ورثه‌یه تقدم ایدر، تکملهٔ ردمحتار.

دیون صحت، کرك اسباب معروفه‌دن طولانی وکرك بینه ایله وکرك متوفانك حال صحتنده‌کی اقراریله ثابت اولسون اقرار واقع کرك وارثه وکرك اجنبی‌یه اولسون. بو جهتله مقر، حال صحتنده متعدد کسانه زمان واحده یا ازمنهٔ متعدده‌ده بورج اقرار ایتسه صحیح وجمله‌سی درجه‌ده مساوی اولور، کفایه فی اقرار المریض.

دیون مرضده دخی حکم بویله‌در؛ شویله‌که:

مرض موت ایله مریض زمان واحده یا ازمنهٔ متعدده‌ده متعدد کسانه بورج اقرار ایتسه جمله‌سی بر درجه‌ده و دین مرض اولور. زیرا بونلر ذمت مقرده ثبوتده مساویدرلر، تکملهٔ ردمحتار.

نته‌کیم مریض، اولا دین صوکره‌ده ودیعه اقرار ایتسه مساوی عد اولنور. زیرا اولا دین اقرار ایتدکده غریمك حقی مقرك یدنده‌کی ماله تعلق ایدوب بعده او مال فلانك ودیعه‌سی ایدوکنی اقرار ایتسه بونکله غریمك حقنی اسقاط ایتمك ایستدیکندن مقر تصدیق اولنماز. شو قدر که تسلیمی متعذر ودیعه‌یی اقرار ایتمکله مقرك ذمتنده دین ثابت وغریم آخره دیننده مساوی اولور.

إما اولا وديعه بعده دين اقرار ايتسه صاحب وديعه وديعه‌سنه اولى اولور . زيرا وقتاكه مقر وديعه ايله بدأ ايتدى مقرله بعينها آكا مالك اولوب آندن صوكره اقرار دين ايتدكده بو اقرار سببيله اولان دينك مال غيره تعلقى جائز اولماز ، تكملهٔ رد محتار [١] .

ديون مرضدن مقصود ، اسبابى مجهول و مجرد مريضك اقراريله معلوم اولان ديوندن عبارتدر .

﴿ يعنى تركه‌سى غريم ﴾ — تركه ديونه وفا ايتمامكده — ﴿اولان كيمسه‌نك حال صحتنده ذمتنه تعلق ايدن ديونى مرض موتنده‌كى اقرار ايله ذمتنه تعلق ايدن ديونى اوزرينه تقديم قيلنير . ﴾

بو تفسير ايله اشارت اولنيوركه تركه جمله ديونه غير كافى وداين واحد اولميوب متعدددر . بو صورتده دين ، اكر عباد ايچون ايسه ميتك تجهيزندن باقى قالان دينه وفا ايدرسه فبها . وفا ايتمز ايسه غريم يعنى داين واحد ايسه باقىٔ مذكور داين مرقومه اعطا اولنور . و متوفانك ذمتنده قالان باقى‌يى داين ديلرسه عفو وايستر ايسه دار جزايه ترك أيلر . وداين متعدد اولدقده ديونك كليسى دين صحت ايسه باقىٔ مذكور قسمت غرما طريقيله داينلر بيننده تقسيم اولنور. ودين صحت ايله دين

[١] واقراره بمال فى يده انه بضاعة او مضاربة حكمه مساو للود يعة كما فى البدايع تكمله .

مرض اجتماع ایتدکده دین صحت تقدیم ایدیلیر ، سید علی الفرائض فی اواله .

(شویله که مریضك ترکه‌سندن اولا دیون صحت استیفا قیلنوب بعده) ترکه‌دن (فضله قالیر ایسه دیون مرض تأدیه اولنور .) حتی بر کیمسه‌نك ترکه‌سی آنجق اللی آلتوندن عبارت اولوب حال صحتنده اوتوز آلتون بر شخصه مدیون ایکن مرض موتنده براجنبی ایچون امانت کبی عین غیر مضمون و مغصوب کبی عین مضمون اقرار ایتسه یاخود اوتوز آلتون دخی اول اجنبی ایچون اقرار ایلسه اولا اول شخصك بورجی تسویه اولنور. آرتانندن دین مرض تسویه ایدیلیر .

(فقط مریضك مرض موتنده اسباب معروفه ایله یعنی) مریض طرفندن مرض موتده واقع اولان (اقراردن باشقه ناسك مشاهد و معلومی اولان) ثمن مثل ایله اشترا و استیجار و (شرا و استقراض و اتلاف مال) غیر و نکاح (کبی) تبرعاتدن اولمیان (سببلرله ذمتنه تعلق ایدن دینلری دیون صحت حکمنده در .) یعنی بو دینلر دخی دین صحته مساویدر . زیرا وقتاکه سببی معلوم اولدی اقراردن تهمت منتفی بولندی، منح .

« ناسك معلومی » دنیلمکله اکتفا ایدیلوب قاضینك معلومی اولمسی ذکر ایدلمدی. زیرا قاضی کندی علمیله حکم ایده‌میه‌جکی جهتله آنك علمی کافی دکلدر ، تکملهٔ رد محتار .

بو فقره وجهله مریضك حال مرضنده اسباب معروفه ایله

ثابت اولان دين ايكى نوعدر :

نوع اول : ديون ممتازه‌دركه بونى داين مديون مريضدن قبض ايتدكده دين تحت صاحبى بو مقبوضه مشاركت ايده‌مز . بدل مقروض ومبيع ومريضك اجرت مسكنى وملبسى وادويه‌سى بدلى واجرت طبيبى كبى .

نوع ثانى : ديون غير ممتازه‌دركه بونى داين مديون مريضدن قبض ايتدكده دين تحت صاحبى بو مقبوضه مشاركت ايده‌بيلير . زوجه‌سنك قبض ايتديكى مهريله آجرك قبض ايتديكى اجرت كبى [١] . « ١٦٠٤ » ماده‌يه باق .

ايمدى مريض مرض موتنده بر مال استقراض ايدوب شهود دخى مقرضك مقروضى مريضه تسليم ايتدكلرينى معاينه ومشاهده ايتسه‌لر بو دين دين صحته مساوى اولديغى كبى مريض بر مالى بيك غروشه اشترا يا استيجار ايدوب شهود دخى قبض مبيعى يا استيجارى معاينه ايتدكلرنده ديون مذكوره دين صحته مساوى اولور . زيرا بونلر شول اسباب معلومه ايله واجب اولمشدركه قابل رد دكلدر ، سيد على الفرائض .

نكاح دخى شهودك مشاهده‌سى ومهر مثل ايله اولور ايسه مهر مذكور ديون صحت كبيدر . زيرا نكاح — شول شيخ فانى ايچون بيله اولسه‌كه آنك مثلنك ذريتى اوله‌ماز — حوائج اصليه‌دن

[١] والمهر من النوع الثانى وان عد من التبرعات لان النكاح من الحوائج الاصلية كما مر تكملهٔ رد محتار .

معدوددر . چونکه نکاح اصل وضعنده مصالح معیشتدن اولوب حال بوکه اعتبار اصل وضعه‌در یوقسه حاله دکلدر . زیرا حاله کسب اطلاع ایدیله‌مز ، تکملهٔ رد محتار وکفایه شرح هدایه فی اقرار المریض .

﴿ مقربه ، اعیاندن بر شی اولدیغی صورتده دخی حکمی بو منوال اوزره‌در . ﴾ شویله‌که بر کیمسه مرض موتنده دیکر کمسنه‌نك کندیسنده ودیعه اوله‌رق بر بارکیری بولندیغنی اقرار ایتسه اولا دیون صحت استیفا اولنور فضله قالیر ایسه اول وقت بارکیر مقر لهه ویریلیر . فقط بارکیرك ودیعه اولدیغنی مرض موتنده‌کی اقراردن باشقه مثلا بینه ایله ثابت اولور ایسه مقرله عینا اول بارکیری اخذ ایدر .

﴿ یعنی برکیمسه مرض موتنده اجنبی‌یه ﴾ کرك دین وکرك عین ﴿ هرنه‌درلو شی اقرار ایتسه دیون صحتی یاخود بروجه بالا ﴾ شرا واستیجار واتلاف مال غیر کبی ﴿ اسباب معروفه ایله لازم کله‌رك دیون صحت حکمنده اولان دیونی تأدیه اولنمدقچه مقر له ، مقر بهه مستحق اولماز . ﴾ [١]

١٦٠٣ ماده

﴿ برکیمسه کندیسنك براجنبی کمسنه‌ده اولان آلاجغنی استیفا

---

[١] لان الفعل فی المرض احط من فعل الصحة الا فی مسئلة تفویض الناظر النظر لغیره بلا شرط الواقف التفویض له فانه صحیح فی المرض لا فی الصحة اما اذا کان هناك شرط فیستویان تکمله .

ایلمش اولدیغنی مرض موتنده اقرار ایتدکده نظر اولنور. اکر بو آلاجق کندیسنك حال مرضنده ایکن اول کمسنه نك ذمتنه تعلق ایتمش ایسه بو اقراری صحیح اولور. فقط » اول آلاجق استقراض یا ثمن مبیع یا بدل ایجار کبی مال بدلی اولان بر آلاجق ایسه « غرماء صحت حقنده نافذ اولماز . » اکر آنلر اقرارمذکوری تصدیق أیلمزلر ایسه .

مثلا مریض مرض موتنده حال صحتنده فلان مالنی اجنبی زیده صاتوب پاره سنی قبض أیلمش اولدیغنی اقرار ایتدکده اسناددە تصدیق اولنمیوب قبض ثمن حقنده کی اقراری غرما حقنده تصدیق اولنماز [٢] .

اما غرما، مریضك مذکور اقرارینی تصدیق ایدرلر یعنی مریضك استیفاسنی اقرار أیلرلر ایسه آنلر حقنده دخی نافذ اولور، تکملهٔ ردمحتار .

فقط اول آلاجق مهر ودم عمددن صلح بدلی اولمق کبی مال بدلی دکل ایسه غرماء صحت حقنده دخی نافذ اولور . ولوکه اول مریضك معروف دینی بولنسون . شویله که برقادین مرض

[٢] ويقال للمشترى اذى الثمن مرة آخرى اوانقض البيع ان كان المبيع قائما فى يد المشترى او فى يد البايع الا اذا عرف تلف المبيع قبل مرض البايع ولوعرف ان البيع كان فى الصحة صدق فى استيفاء الثمن سواء كان فى الثمن رهن اولم يكن . اقر فى مرض موته انه باع ماله من فلان وقبض ثمنه فى صحته وصدقه المشترى فيه صدق فى البيع لافى فى قبض الثمن الا فى الثلث بزازيه .

موتنده بيك غروش مهر ايله بر آدمه نفسنى تزوج ايدوب اول مرضده مهرينى قبض أيلمش اولديغنى اقرار أيلسه غرماء صحت حقنده دخى نافذ اولور .

﴿واكر بو آلاجنى كنديسنك حال صحتنده ايكن اول كسنه نك ذمتنه تعلق ايتمش ايسه هر حالده صحيح اولور .﴾ هر حالده ديمك ﴿كرك ديون صحت﴾ ى ﴿اولسون وكرك اولمسون﴾ ديمكدر .

بو ايكى فقره آره سنده فرق شودر : مديون ، حال صحتنده ايسه داينلرك حقى مديونك ذمتنه تعلق ايدر ايكن مديونك مرض موتنده غرمانك حقى تركه نك معناسنه تعلق أيلركه تركه اعياندن عبارتدر . دين ايسه اعياندن اولمامغله بو ماده نك فقرۀ ثانيه سى وجهله وقوع بولان اقرار ايله مريض ، غرمانك حقنى اتلاف ايلمش اولمازده اقرار صحيح اولور . اما مديون مريض اولوب غرمانك حقى تركه يه تعلق أيلدكدن صوكره مثلا برمالى صاتوبده پاره سنى آلديغنى اقرار أيلسه غرمانك حقنى اتلاف أيلمش اولور . بناء عليه فقرۀ اولاده كى اقرارى صحيح اولماز ، تكملهٔ ردمحتار .

﴿مثلا بر مريضك حال مرضنده ايكن برمال صاتدقدن صوكره ثمننى قبض أيلمش اولديغنى اقرار ايتسه صحيح اولور ايسه ده غرماء صحت وار ايسه آنلر بو اقرارى طوتمامغه قادر اولورلر .﴾ شويله كه اولا غرماء صحت آلاجقلرينى استيفا ايدرلر . تركه ديون صحته وفا ايدر ايسه اول اجنبى ثمن مذكور ايله مطالب اولنماز . وفا ايتمز ايسه مطالب اولور . يعنى او اجنبينك ــ كندى زعمنجه ــ

تکرار بورجی ویرمسی لازم کلیر . ویررایسه فبها . ویرمزایسه عندالامام الثانی بیع نقض و مبیع استرداد اولنور . مادهٔ آنفه یه باق ، تکملهٔ ردمحتار .

(واکرحال صحتنده ایکن) اجنبی یه (برمال صاتدقدن صوکره ثمنی قبض ایلمش اولدیغنی مرض موتنده اقرار ایتسه هرحالده صحیح اولوب غرماء صحت اولسه دخی آنلر بو اقراری طوتمایز دیه مزلر .)

بومادهده بیان اولنان ابرا ، ابراء استیفادر . ابراء اسقاط حقنده کی تفصیلات «١٥٧٠» ماده شرحنده کچدی .

ماده ١٦٠٤

(برکمسنه مرض موتنده داینلرندن برینك) یعنی بعضیسنك (دینی ادا ایله سائر داینلرینك حقوقنی ابطال ایده مز .) ولوکه بوایفا ، مهری یا بدل ایجاری اعطا ایله اولسون . بلکه مالی بین الغرماء غرامهٔ تقسیم اولنور . زیرا غرما کلیسنك حقی یدنده موجود اولان امواله تعلق ایدر .

مثلا مرض موت ایله مریض داینلرندن بریسنه اولان بیك غروش بورجنی بعد التأدیه وفات ایتدکده ترکه سی دیوننه وفا ایتمدیکی تقدیرده سائرغرما مذکور بیك غروشی غرامهٔ تقسیمه ادخال ایدوب دینلرینه کوره حصه آلیرلر . یوقسه آلان مأخوذینی کندیسنه حصر ایده مز .

وقت قبضنده اختلاف — مريض وفات ايتدكدن صوكره داينلرندن برى يكرمى آلتون آلاجغمى اومرضنك صحتى زماننده قبض ايتمشيدم وغرماء سائره وقت مرضنده قبض ايلمشيدك حق مشاركتمز واردر ديه اختلاف ايتدكلرنده يكرمى آلتون قابض يدنده موجود ايسه غرماء سائره مشاركت ايده بيليرلر . «١١» ماده يه باق. واكر هالك ايسه غرماء سائره نسنه آلامازلر [١] .

مجله ده كى « مرض موت » قيدندن آكلاشيليركه صحيح ، غير محجور داينلرندن بعضيسنك آلاجقلرينى ادا ايله ديكر داينلرى اوزرينه ترجيح ايده بيلير و بو ديكر داينلر ترجيحا آلانه مشاركت ايده مز ، تكملهٔ ردمحتار و صرة الفتاوى فى الاقرار ونقول فيضيه قبيل اقرار المريض .

﴿فقط مريض ايكن استقراض ايلديكى پاره يى واشترا ايلديكى مالك ثمنى﴾ ـ اوثمن اكر مثل قيمت اولور ايسه . اما زياده اولنجه يالكز زياده سى تبرع ووصيت اولور ـ ﴿ادا ايده بيلير.﴾ يعنى استقراض يا اشترا ايلديكى بينه ايله ثابت اولورايسه بوكا بدل

---

[١] لانه انما يصرف الى اقرب الاوقات بنوع ظاهر يصلح للدفع لا لايجاب الضمان حال قيام المقبوض هو يدعى لنفسه سلامة المقبوض والغرماء ينكرون ذلك وقد اجمعوا على ان المقبوض كان ملكا للميت فيصلح الظاهر شاهدا لهم وبعد هلاك المقبوض حاجة الغرماء الى ايجاب الضمان فلا يصلح الظاهر شاهدا لهم خانيه .

ویردیکی پاره‌ده سائرغرما مشترك اولماز. تعبیر آخرله بوفقره‌نك حکمی ایکی شرطله مشروطدر:

شرط اول؛ ثمن مشترا مثل قیمت اولمایدر. زیاده اولورایسه زیاده‌سی تبرع ووصیت اولور.

شرط ثانی؛ اشترا واستقراض بینه ایله ثابت اولمایدر. یوقسه مجرد مریضك اقراریله دکل. زیرا تهمت واردر، تنویر.

بوصورتده بدل مستقرضی مقرضه یا بدل مبیعی بایعه اعطا ایتسه آلانلره سائر غرما بعدالوفات مأخوذه مشارکت ایده‌مزلر. زیرا مریضك بعض غرمانك دینلرینی تأدیه‌دن ممنوع اولمسی بوتأدیه دیکر غرمانك حقلرینك ابطالنه بادی اولمسندن طولاییدر. حالبوکه مریضك تأدیه ایتدیکنك بدلی غرما ایچون حاصل اولنجه قضا جائز اولور، تکملهٔ ردمحتار.

مثلا مریض، برآت اشترا ایده‌رك پاره‌سنی ویرسه‌هرنه‌قدر ترکه‌دن پاره کیتدیسه‌ده آنك بدلنه‌ده ترکه‌یه آت کیرمشدر، طحطاوی.

اما مشتریٔ مریض، قبل اداء الثمن وفات ایدرسه بونك حکمی «۲۹۵ و ۲۹۶» ماده‌لرده مرور ایتدی.

مجله‌ده‌کی «ادا ایده بیلیر» تعبیرندن دخی مستفاد اولورکه بعد الادا استرداد ایده‌مز ایسه‌ده مریض بونلری ادا ایتمدن وفات ایتسه مقرض ایله بایع تقسیم غرمایه داخل اولور؛ یوقسه تمام حقنی آلمق صلاحیتی یوقدر، تکمله.

جهتده کی « استقراض واشترا » تزوج واستیجاردن احتراز
ایچوندر. شویله که مریضك مرض موتنده تزوج ایلدیکی قادینك
مهرینی یاخود استیجار ایلدیکی خانه نك بدل ایجارینی ویرسه
قادین ایله موجرك آلدیغی مبلغ کندیلرینه سالم قالیوب غرما.
صحت مشارکت ایدر. زیرا نکاح ایله سکنی الداردن مریض
ایچون حاصل اولانه حق غرمانك تعلق غیر ممکن ومذکور حقلك
آکا تعلقنه غیر صالح اولمغله تخصیص مذکور، حق غرمایی مبطل
اولور، کفایه .

﴿ ماده ١٦٠٥ ﴾

(بو مبحثده) — اقرار مریض مبحثنده — (کفالت بالمال
دین اصلی حکمنده در . بناء علیه برکمسنه مرض موتنده وارثنك
بورجنه یا آلاجغنه کفیل اولسه نافذ اولماز .) مکرکه دیکر ورثه
مجیز اولسونلر . ورثه مجیز اولمدقجه مکفول له ، مکفول بهی
ترکهٔ متوفادن استیفا ایده من .

(و) برکیمسه مرض موتنده کندیسنه وارث اولمیان بر
(اجنبی‌یه کفیل اولدقده) انجق (ثلث مالندن) [١] .
وحال صحتنده ایکن کفیل اولمش ایسه جمیع مالنده (معتبر اولور.)

---

[١] الا اذا کان علیه دین محیط بماله فانها تبطل ولو کفل ولا دین
علیه ثم اقر بدین محیط لاجنبی ثم مات فالمقر له اولی بترکته من المکفول له
وان لم یحیط فان کانت الکفالة تخرج من ثلث ما بقی بعد الدین صحت
کلها والا فبقدر الدین رد محتار .

واوكه ذمت كفيله تعلق حال مرضده اولسون. شويله‌كه بركيمسه حال صحتنده « فلان كمسنه نه اقرار ايدرسه بن آكا كفيلم» ديوبده اوكمسنه دخی كفيلك مرض موتنده اقرار ايتسه كفيلك جمله مالندن لازم كلير. نته‌كيم اوكمسنه كفيلك وفاتندن صوكره اقرار ايتسه جمله مالندن لازم كله جكی كبی، خانيه.«٦٢٨٥»ماده شرحنه باق.

﴿ اما ﴾ بركيمسه ﴿ حال صحتنده ايكن اجنبی ﴾ بركمسنه ﴿ يه كفيل اولديغنی مرض موتنده اقرار ايتدكده مجموع مالندن معتبر اولور . ﴾ حتی بركيمسه‌نك حال صحتنده ايكن كفالت أيلديكنی حال مرضده اقرار ايتديكنه اقامهٔ بينه اولنسه متوفانك جمله تركه‌سندن استيفا اولنور.

﴿شوقدركه ديون صحت وارايسه تقديم اولنور.﴾، خانيه.[١]

كفالت مريضك وجوه ثلاثه‌سی — مريضك كفالتی اوچ وجه اوزره در :

وجه اول ؛ معلق بالسبب اوله‌رق حال صحتده كفيل اولوبده مذكور سبب حال مرضده حاصل اولمقدر. مثلا بركيمسه ديكر كمسنه‌يه فلانده ثابت اولاجق مطلوبنه يا فلانه اقراض ايده‌جكك مبلغه كفيلم ديدكدن صوكره اوكيمسه مرض موت ايله مريض ايكن اول آلاجق ثابت اولسه يا اوكمسنه فلانه اقراض أيلسه كفيلك كفالتی صحيح وبودين ، دين صحت كيدر .

[١] اما لواقرانه كفل فی صحته لوارثه اوعن وارثه فلا تنفذ ردمحتاره

وجه ثانی؛ مریض حال مرضنده زمان صحتنده کفالت ایتدیکنی اخبار أیلمسیدر. بودین، دین مرض منزلنده اولوب غرماء صحت حقنده تصدیق اولنماز. ومکفول له، غرماء مرضدن عد اولنور.

وجه ثالث؛ مریض، مرض موتنده کفالتی انشا أیلمسیدر. بوکفالت سائر وصایا کبی آنجق ثلثدن معتبر اولور، انقروی عن الخلاصه.

خلاصهٔ باب ثالث

(احكام اقرار)

حكم اول — كشى شرعاً تكذيب اولنميان اقراريله الزام اولنور . بناءعليه اقرار ايدن ايچون عذر يوقدر . بو سببدن حقوق عباده — حقوق عموميه‌دن احتراز ايچوندر — اقراردن رجوع صحيح اولماز . مقرك سوزينك بر جهتى اقرار ديكر جهتى دعوى اولورسه اقرار ايله مؤاخذه اولنور ؛ دعوى بينه ايله اثبات ايدلميدر . حكم حاكمله تكذيب اولنان اقرار حكمسزدر . استثنا عن الاقرار شرائط اربعهٔ آتيه داخلنده اولورسه رجوع عد اولنماز :

١ مستثنا ، مستثنا منهه متصل اولميدر (ندا اتصاله مانع دكلدر.)
٢ « مستثنامنهك بعضيى اولميدر (استثناء كل عين لفظ ايله باطلدر.)
٣ « صورتاً ومعناً ياخود يالكز معناً مستثنامنهك جنسندن اولميدر .
٤ مستثنامنه لفظ مستثنايه متناول اولميدر .

حكم ثانى — مقربهك تسليمى (تماميت اقرارده)

بعضاً لازم كلير: اكر مقر اقرارنده مقربهى نفسنه اضافه ايتمش ايسه . چونكه هبه‌در . بناءعليه تماميتنده مال موهوب ـ مقربه ـ ك تسليمى لازم كلير .

بعضاً لازم كلمز: اكر مقر ، مقربهى نفسنه اضافه ايتمه‌مش ايسه . چونكه نفى ملك ايتمش ديمكدر . كافهٔ اموال و اشياسنى غير ايچون اقرار ايله نفى ملك ايدن كيمسه‌نك اقرارى بعده مالك اولديغى اشيايه شامل اولماز .

حكم ثالث — بر كيمسه اقرارنده كاذب اولديغنى ادعا ايتسه مقرله مقرك كاذب اولمديغنه تحليف اولنور .

حکم رابع .(١٥٩٢ و ١٥٩٣ ماده‌لر) کیمسه‌نك اقراری معتبر اولوب حال حیاتنده کندیسی وبعد وفاته ورثه‌سی بو اقرار ایله لزام اولنور .

حکم خامس — اقرار مریض

بعضاً معتبردر

١ هیچ وارثی اولمیان کیشینك مرض موتنده‌کی اقراری برنوع وصیت اوله‌رق کل مالنده معتبردر. کذلك زوجك زوجه‌سنه وزوجه‌نك زوجنه وصیتی دخی — باشقه وارث اولدیغی صورتده — منوال مشروح اوزره‌در.

٢ برکیمسه مریض ایکن ورثه‌سندن برینه مال اقرار ایتسه‌ده بعده اومرضدن افاقت بولسه اقراری معتبر اولور .

٣ مریض اولان مقرك اقرارینی دیکر ورثه تصدیق ایتمشلر ایسه وفاتندن صوکره بو تصدیقلرندن رجوع ایده‌مزلر. او اقرار معتبردر. زیرا تصدیق ایتمکله ورثه‌ده اقرار ایتمش اولدی .

٤ وارثه امانت اقراری — ورثه تصدیق ایتمه‌لر بیله — صحیحدر. زیرا وارث اماتنی مورث مریضه رد ایتدیکنی ادعا ومورث تکذیب ایتسه وارثك قولی قبول اولنور.

٥ مریض مرض موتنده زوجه‌سی ایچون مهر اقرار ایتسه مهرمثلی مقداری اقرارنده تصدیق اولنور.

٦ — نفی صورتیله اولان اقرار مریض قضاءً جائز اولور.

٧ مریضك اقرار بالحکایه ایله اجنبی‌یه اقراری جمیع مالنی محیط اولسه بیله — مقربه مقرك ملکی اولدیغی معلوم اولمینجه — صحیح اولور.

٨ برکیمسه کندیسنك براجنبی کیسنده‌کی مطلوبنی استیفا ایلدیکنی مرض موتنده اقرار ایتدکده اکر بو مطلوب کندینك حال مرضنده ایکن اول کیمسه‌نك ذمتنه تعلق ایتمش ایسه بو اقراری صحیح اولور. فقط غرماء صحت حقنده نافذ اولماز . حال صحتنده ایکن تعلق ایتمش ایسه هرحالده صحیحدر.

بعضاً معتبردکلدر ١ ـ بر کیمسه مرض موتنده وارثلرندن برینه برعین یاخود دین اقرار ایتدکدن صوکره وفات ایتسه ورثه‌نك اجازتلرینه موقوفدر . زیرا مریضك مالنه حق ورثه تعلق ایتمشدر. وبو اجازت مقرك وفاتندن صوکره اولمیدر. وفاتندن مقدمکی اجازتنك حکمی یوقدر.

٢ ـ مریضك مرض موتنده‌ایکن زمان صحتنه اسناداً ایله وارثنه اقرارنده حکم منوال سابق و جهله‌در.

٣ ـ اقرار بالابتدا هبه اولدیغندن جائز اولماز.

اقرار مریض بحثنده‌کی وارثدن مقصود وقت وفاتنده وارث بولنان کیمسه‌درکه بونده درت صورت واردر:

١ صورت ـ مقرله وقت اقرارده وارث ووقت موتده دکل؛ بوکا اقرار جائزدر.

٢ صورت » » » ووقت موتده وارث اولور یا آراده وارثلکدن چیقماز (١٠٩٨ ماده)

» » » چیقار امام ابی یوسفه کوره صحیح دکلدر.

» محمده کوره صحیحدر. زیرا اقرارك عدم جوازی وقت اقراده‌کی سبب ایله وارثلکك بقاسنه متوقفدر.

٣ صورت ـ » » » ده هم ده وقت موتده وارث اولماز (١٠٩٦ ماده)

٤ صورت » وقت اقرارده وارث اولمیوب وقت موتده وارث اولور وراثت وقت اقرارده موجود بر سببدن طولایی ایسه اقرار صحیح اولماز.

وراثت وقت اقرارده موجود اولمیان سببدن طولایی ایسه اقرار صحیح اولور.

باب رابع

اقرار بالكتابه بياننده در

كتابت وخط ، انسان ايچون اهم والزمدر . بونكله منافع كثيره سنى استحصال وحقوق مهمه سنى تأمينه مقتدر اولور. ابن عباسدن مرويدركه «او اثارة من علم» آيت جايله سنده كى اثاره دن مقصود خط حسندر، كليات بملاوة .

كتابت وخط ايله عمل مسئله سى بوزمانده غايت اهميت كسب ايلمشدر. هر خط معمول به ومدار ثبوت دعوى عد ايتمك جائز اولمديغى كبى هيچ برخط ايله عمل اولنمامق دخى ابطال حقه باعث اوله رق جائز دكلدر. بوجهتله طريق متوسط اتخاذ ايله آتى الذكر ايكى اصلك بيانى لازم كلير :

اصل اول ؛ كنديسنده شائبهٔ تزوير بولنسان خط اوزرينه اعتماد وعند المنازعه بوكبى خط مدار حكم اتخاذ اولنه ماز. زيرا خط تزوير وتصنيع اولنه بيلير .

بوجهتله «١٦١٠» ماده موجبنجه خط وسند اكر شائبهٔ تزوير وشبههٔ تصنيعدن برى اولمديغى تقديرده آنكله عمل اولنه ماز.

ينه بوجهتله «١٧٣٦» ماده حكمنجه يالكز خط وختم ايله عمل اولنه ماز .

ينه بوجهتله «١٧٣٩» ماده وجهله مجرد وقفيه ايله عمل اولنه ماز .

اصل ثانی ؛ شائبهٔ تزویر وتصنیعدن بری اولان خط ایله عمل اولنور. زیرا ناسك اکثر معاملاتی بلاشهود اولدیغندن بونکله عمل ایدلمزایسه اموال ناسك ضیاعنی مستلزم اولور، تکملهٔ ردمحتار.

ینه بوجهتله «١٧٣٩» ماده موجبنجه موثوق ومعتمد به اولان سجل محکمه‌ده مقید بولنان وقفیه معمول به اولور.

ینه بوجهله حیله وفساددن سالم اوله‌جق صورتده طوتیلان سجلات محاکم ایله عمل اولنور. «١٧٣٨» ماده‌یه باق.

ینه بوجهتله «١٧٣٧» ماده وجهله برات سلطانی وقیود دفترخاقانی تزویردن امین اولمغله معمول بهدر.

ینه بوجهتله تجارك معتد به اولان دفترلرندوکی قیود ١٦٠٨ ماده موجبنجه اقرار بالکتابه قیلنندر.

«١٦٠٩» ماده ایله قسما «١٦١٠» ماده بوکا متفرعدر.

ماده ١٦٠٦

﴿ کتابتله یعنی یازی ایله اقرار لسان ایله اقرار کبیدر. ﴾

نصلکه لسان ایله اقرارایدن کیمسه اقراریله موآخذه اولنورایسه یازی ایله اقرار ایدن کمسنه دخی اولوجهله اقراریله موآخذه اولنور. «١٦٠٨ و ١٦٠٩ و ١٦١٠» ماده‌لر کتابت ایله اقرار قیلنندر. مادهٔ آتیه اقرار باللساندر. کتابت ایله اقرار ایدن کرك ناطق وکرك اخرس ـ خلقة دلسز ـ اولسون. وکتابت کرك داینك طلبیله کرك بلاطلب اولسون. ﴿٦٩ ماده‌یه باق.﴾

مثلا مدعی ، اون آلتون آلاجق ادعا ایتدکده مدعی علیه ، مدعینك کندیسنی ابرا أیلدیکنه دائر معنون ومرسوم برسندی ابراز ومدعی‌ده بونی اقرار أیلسه دین ساقط ودفع ثابت اولور ، بزازیه . «١٦٠٩» ماده‌یه باق .

کتابتك اقسام ثلاثه‌سی «٦٩» ماده شرحنده بیان اولنمشیدی ، ردمحتار و تکمله .

١٦٠٧ ماده

(برکسنه‌نك کندی اقرارینی) تعبیر آخرله اقرارینه دلالت ایده‌جك یازی‌یی (یازمق اوزره آخره امرایتمسی حکما اقراردر.) حکمادینلدی. زیرا امر، انشا ایکن اقرار اخبار اولمغله بونلر حقیقة متحد اولمازلر . بوصورتده بوندن مقصود شودرکه اقرارینی یازمق اوزره آخره امر حاصل اولدقده اقرار دخی حاصل اولور، تکمله‌ٔ ردمحتار .

(بناء علیه) برکسنه (فلان کیمسه‌یه شوقدر غروش بورجم اولدیغنه دائر برسند یاز دیه کاتبه) امرایتسه بوحال اقرار باللسان قبیلندن اولور . بوصورتده کاتب کرك یازسین، کرك یازمسین اقرار تامدر . آنجق بوندن صوکره (امر ایده‌رك یازدیروبده امضا أیلمش یاخود مهرلمش اولدیغی سند کندی خط دستیله اولان سند کبی اقرار بالکتابه قبیلندندر .) دینلمسی اقرارك اسباب ثبوتیه‌سنی بیان ایچوندر. اسباب ثبوتیه یینه دخی اولابیلیر. شویله که مقر، کاتبه بروجه محرر امر ایتدیکنی انکار ایدوبده

مقرله ، بونی شهود شخصیه ایله اثبات ایتسه ینه الزام اولنور ، درمختار .

نته کیم برکیمسه نك ، فلان کمسنه یه شو خانه می صاندیغمه دائر سند یاز دیه کاتبه امر ایتمسی حکما اقراردر . حتی اویله برسند یازمه سه بیله اولوجهله کاتبه امر ایتدیکی حاکم عندنده ثابت اولدقده مذکور بیع ایله الزام اولنور ، درمختار .

ماده ۱٦۰۸

صراف ، بیاع و سمسار کبی (تجارك معتدبه اولان دفترلرنده کی) علیهلرینه اولان (قیودی دخی) رسم وعادته موافق سند شکلنده اولمسه بیله (اقرار بالکتابه قبیلندندر .) زیرا بر تاجر کندی دفترنده عادة آنجق آلاجغنی وویره جکنی صیانة عن النسیان یازار . یوقسه لهو ولعب ویازی یی اصلاح کبی مقاصد ایچون یازماز ، ردمحتار . بناء علیه علیهنده اولان یازیلر حجتدر . اما لهنده اولانلر حجت اولماز [۱] .

ایمدی تجارك معتدبه اولان دفترنده کی کندی علیهلرینه کندی خطلریله اولان قیودی اقرار بالکتابه قبیلندن ایسه ده کندی خطیله دکل بالکه کاتبنك یاخود اجنبی برینك خطیله

---

[۱] لانه لو ادعاه بلسانه صریحا لایؤخذ خصمه به فکیف اذا کتبه قال البیاع وجدت فی یادکاری بخطی اوکتبت فی یادکاری بیدی ان لفلان علی الف درهم کان اقرارا ملزما ولو قال فی ذکری او بکتابی لزمه .

اولوبده یازمقله امر ایتمدیکنی ادعا ایتسه ظاهر اولان اقرار بالکتابه قبیلندن اولماز .

(مثلا برتاجر برکمسنه‌یه شوقدر غروش بورجی اولدیغنی کندی) نزدنده محفوظ بولنان (دفترینه) کندی خط دستیله (قید ایتمش اولسه اول کیمسه‌یه اول قدر بورج اقرار ایتمش اولوب لدی‌الحاجه) قید مذکور (اقرار شفاهیسی کبی معتبر ومرعی) هم حیاتنده ، همده وفاتندن صوکره علیهنه حجت (اولور.) ، تکمله‌ٔ ردمحتار .

بوجهتله برکیمسه کندی دفترنده فلان کمسنه‌یه شوقدر غروش بورجی اولدیغنه دائر خط دستیله قید ایتمش اولدیغنی اقرار ایلسه بو اقرار ایله الزام اولنور [١] .

ایمدی تاجرك دفترنده کندی علیهنده‌کی قیودی معتبردر ؛ اما کندی لهنده اولان قیودیله خصم مؤاخذه اولنماز . مثلا برتاجر زیددن اون آلتون آلاجغی اولدیغی کندی دفترنده مقید اولمسی اسباب ثبوتیه‌دن معدود دکلدر . وجه آخر ایله اثبات اولنمق لازمدر . زیرا بو ، مجرد دعوی ایله غیرعلیهنه اثبات حق دیمك اولوب بونك شرعده نظیری اولمامغله بونکله افتا، ضلال بیندر، تکمله‌ٔ ردمحتار وردمحتار .

مثلا برکیمسه ، برسند ابراز ایله برصرافدن شوقدر بیك

[١] لانه لایکتب فی دفتره الا ماعلیه صیانة عن النسیان وللبناء علی العادة الظاهرة تکمله‌ٔ ردمحتار .

آلتون ادعا وصراف سندی اقرار ایله اومبلغی مدعی‌به تأدیه أیلدیکنی وسندینی استرداد ایده‌مدیکنی وفقط دفترنده مبلغ مذکوری تأدیه أیلدیکنه دائر قید بولندیغنی ادعا و بو دفتری ابرازایله دفعنی اثبات ایده‌مز .

« معتدبه » تعبیریله اشارت اولنیورکه غیرمعتدبه وتزویر احتمالی اولنجه آنکله عمل اولنماز .

بناءً علیه تاجرك کاتبی بولنوبده دفتر اول کاتبك یدنده بولندقده تاجر یاخود بعد موته ورثه‌سی انکار ایتدیکی صورتده بودفترایله عمل اولنه‌ماز. زیرا کاتب تاجرك علمی اولمیه‌رق اودفتره بورج قید ایتمش اولمق کبی شبهۀ تزویر واردر، ردمحتار .

فقط بعض تاجرلر برکمسنه ایله معامله‌سنی اوکمسنه‌نك یدنده بولنان دفتره قید ایتمك اصولنی اتخاذ ایتمشلردر. مثلا زیدتاجر، عمرو صرافدن پاره اخذ ایده‌جکی زمان عمروك یدنده محفوظ بولنان دفتره مثلا عمرودن اون آلتون قرضا آلدیغنی کندی خطیله یازار . ایمدی زید بوخط کندی خطی ایدوکنی اقرار ایدرایسه مجرد خصمنك یدنده بولنمغله حکمسزدر دیه‌میوب ظاهر اولان بونکله مؤاخذه اولنور .

١٦٠٩ ماده

(برکیمسه کندیسی یازوب یاخود برکاتبه یازدیروبده) کندی (امضاسیله ممضا یاخود) کندی (ختمیله) مهرلنیله (مختوم) ومهور (اولارق آخره ویرمش اولدیغی دین سندی

اكر مرسوم ايسه، يعنى رسم وعادته موافق اولارق يازلمش) وصاحب امضا ويا ختم سندك محرر بولنديغى اسانه عالم وواقف (ايسه اقرار بالكتابه اولوب تقرير شفاهيسى كبى معتبر ومرعى اولور .) ، خانيه وقارئ الهدايه وردمحتار .

(برمعتاد ويريله كلان وصوللر يعنى مقبوض علم وخبرلرى دخى بو) اقرار بالكتابه (قبيلندن) اولوب تقرير شفاهيسى كبى مرعى و معتبر (در .)

زمانمزده داينك اسم و شهرتى و دينك مقدارى و تاريخى و زيرى مديونك امضاسنى ويا ختمنى حاوى اولان سند رسم وعادته موافقدر . و دينك سبب و جهتى و تاريخ تأديه سى بعضا يازيلير؛ بعضا يازلماز. اما صاحب امضا ويا ختم سندك حاوى اولديغى لسانه واقف اولماديغى صورتده مآلنه واقف اولميه رق امضا ايتديكنى ادعا ايدرسه كنديسنه اوقونه رق شرح و تفسير و مندرجات سنده تماميله واقف اولدقدن صوكره امضا ويا تمهر أيلديكى ثابت اولمدقجه او سندله موآخذه اولنه ماز . سند كرك دينه وكرك بيع وسائر تصرفاته دائر اولسون ، خانيه . «٨٦٠» ماده شرحنده كى « فائدتان » عنوانه باق .

بوماده تفصيل اولنه جق اولدقده دين سندنده درت صورت حاصل اولور :

صورت اولى ؛ دين سنديك هم يازيسى همده امضاسى مديونك اولمسيدر .

صورت ثانیه ؛ دین سندینك یازیسی باشقه‌سنك و فقط امضاسی مدیونك بولنمسیدر .

صورت ثالثه ؛ دین سندینك یازیسی مدیونك اولوب امضا یرینه مدیونك کندی مهریله ختم ایلدیکی سندی ویرمسیدر .

ایمدی بو اوچ صورتده شائبهٔ تزویر اولمامغله مضمون سندله عمل اولنه‌بیلیر .

صورت رابعه ؛ دین سندینك یازیسی باشقه‌سنك اولوب امضا یرینه یالکز مدیونك مهریله مختوم اولمسیدر . بو ماده‌نك ظاهرنده مستفاد اولور که بو دردنجی قسم سندله دخی عمل اولنور . حال بوکه بو سند شائبهٔ تزویردن خالی دکلدر . شویله‌که بر مهره تمامیله مطابق دیکر مهر حك ایدلمك ممکن اولدیغی کبی بر مهری ، صاحبی دائما نزدنده بولندیرمیوب خانه‌سنده میدانده ترك ولمصلحة امینه و آدمنه اعطا ایدر . واو مهری اعمال ایدن حکاك مذکور مهرله بر قاچ سندی تختیم ایلدکدن صوکره سپارش ایدنه ویره‌بیلیر . ایمدی بو کبی تزویرات شائبه‌سی موجود ایکن مدعی علیه ، یالکز سندده‌کی مهر ، کندی مهری ایدوکنی اقرار ایدوب فقط کندی باصدیغنی واصل دینی انکار ایتدیکی حالده آنکله الزام ایدلمه‌مك ایجاب ایدر که مادهٔ آتیه‌ده « الحاصل سند اکر شائبهٔ تزویر وشبههٔ تصنیعدن بری اولور ایسه آنکله عمل اولنور » دینلمسندن دخی بو آکلاشیلیر .

دينلير كه « ختميله » عباره سندهكى ختم شتم وزننده و ايكى معناده مستعملدر. بريسى، درونده اسم منقوش بولنان مهردركه بو معنايه كوره ختم اسم اولور. ايكنجيسى، باب ثانيدن بولنان ختم يختم فعلنك مصدريدركه مهرلمك معناسنده اولور . بوراده ختم مصدر معناسنده اولمغله « ختميله مختوم » ديمك مديونك مهرلسيله ممهور ديمك اولور. مجلهنك ١٦٠٧ مادهسندهكى «ياخود مهرلسيله» تعبيرى بوكا دلالت ايدر . بو صورتده مديون، مهر بنمدر و بن مهرلدم دير ايسه الزام اولنوب اما مهر بنم ايسهده بن مهرلمدم بيلميورم بورجم دخى يوقدر دير ايسه وجه آخر ايله دعوانك اثبات ايدلمسى لازم كلير .

دين سندينك تعددى — بركيمسه ديكر كمسنهيه اون آلتون بورجى اولديغنه دائر ايكى سند ويروبده ايكيسيده امضاسيله ممضا وختميله مختوم بولنسه ايكيسنيده مقر ومعترف اولنجه يكرمى آلتون ويرمسى لازم كلير. بورجم اون آلتوندر بر سند، ديكرينى مؤكددر ديمسنه اعتبار اولنماز ، خانيه و تنقيح . «١٥٨٧» ماده شرحنه باق .

ماده ١٦١٠

(بركيمسه بروجه بالا مرسوم اولهرق يازوب ياخود يازديروبده) امضاسيله (ممضا ياخود) ختميله و مهرلسيله (مختوم اولهرق) بر كمسنهيه (ويرمش اولديغى دين سندى

کندیسنك اولدیغنی ﴾ تعبیر آخرله خط کندیسنك اولدیغنی وختم دخی کندیسنك ختمیله و مهرلمسیله بولندیغنی ﴿ معترف ایکن ﴾ سندك ﴿ حاوی اولدیغی بورجی انکار ایتسه ﴾ و مثلا سندك یازیسی بندر بن یازدم لکن بورج بنم دکلدر دیسه ﴿انکارینه اعتبار اولنیوب﴾ ظاهر اولان داین تحلیف اولنمیه‌رق مدیونك ﴿ اول بورجی ایفا ایلمسی لازم کلیر . ﴾ زیرا بو سند عادة حجت و حاوی اولدیغی مبلغی انکاری غیر ممکندر . بونی انکار ایدن مکابر عد اولنور ، رد محتار . واقعا مهر بنم اولدیغی کبی بن مهرلدم دیر ایسه شائبهٔ تزویر قالماز .

مثلا ایکی کشی بیننده بر مدت اخذ واعطا واقع اولارق بینلرنده محاسبه کوردکلرنده بریسنك دیکرینه شو قدر غروش دینی ظاهر اولوب مبلغ مزبور ذمتنده بورجی اولدیغی مبین سند ویردکدن صوکره مدیون سندی معترف ایکن محاسبه‌مزده خطا واردر؛ تکرار محاسبه ایده‌لم دیه‌مز . بر موجب سند ایفای دین ایله امر اولنور [١] . شو قدرکه ایکی شریك تجارت آره‌سنده‌کی حسابات رؤیت ایدیلوبده بو حسابی کورن هیئتك حسابنك صواب اولدیغی ظنیله شریکلر راضی اولدقلری حالده دیکر بر هیئت حسابیه معرفتیله تکرار حساب کورلدیکنده اولکی حسابك خطا ایدوکی تبین ایتسه صوابه رجوع ایدلمك لازم کلیر ، تکملهٔ رد محتار .

[١] لانه لا عذر لمن اقر درر .

اما مرسوم اولمیەرق یازوب یاخود یازدیروبده ویرمش اولدیغی سند کندیسنك اولدیغنی اقرار ایتدیه‌یله حاوی اولدیغی بورجی اقرار ایتمدکجه آنك ایفاسی لازم کلمز . دیوار یاخود آغاج یاپراغی اوزرینه سند یازمق کبی ، رد محتار و مجمع الانهر .

داین تحلیف اولنمیەرق دینلدی . هرنەقدر تنقیح صاحبی ، مقرله ، مقرك دین سندینك حاوی اولدیغی مبلغی اخذ ایتدیکنه تحلیف اولندقدن صوکره حکم اولنور دیمش ایسه‌ده ردمحتارده بویله بر قید مذکور دکلدر . معذلك یمین دخی اثبات اوزرینه دکل ؛ ابدا نفی اوزرینه اولور . لعل تنقیح صاحبنك مقصودی شودرکه مدیون اقرار بالکتابه سنده کاذب ایدوکنی ادعا ایتسه مادەیه بناء تحلیف اولنور .

(اما) مرسوم اولەرق ویردیکی (سند کندیسنك) خطی (اولدیغنی انکار ایتدیکی تقدیرده اکر خط ویا ختمی) تجار و اهل بلده بینلرنده (مشهور و متعارف ایسه) خط وختمك متعارف اولدیغی اثبات ایدلدیکی تقدیرده (انکارینه اعتبار اولنمیوب) باشقەجه مضمون و مندرجات سندی اثباته حاجت قالمقسزین (اول سند ایله عمل اولنور .) یوقسه حاکم خط و ختمی مشهور و متعارفدر دیەرك حکم ایدەمز . زیرا علم قاضی حجت واسباب حکمدن دکلدر .

«مشهور و متعارف» دینلیور . شهرت حقیقیه تواتردن عبارتدرکه تعریفی ١٧٣٥ مادەدە کلیر .

اما مشهور و متعارف اولمیوبده ایکی شاهد مذکور خط وختم مدعی علیهك ایدوکنه شهادت ایتسه‌لر یعنی شاهدلر یازارکن کوردك دیمسه‌لر بو شهادت قبول اولنماز ، تکملهٔ رد محتار و رد محتار .

بو فقره‌ده‌کی خط ظاهر اولان یازلمش یازی معناسنه درکه اکمالك عباره‌سی دخی بوکا دلالت ایدر . ایمدی مدیونك یازیسی ایدوکی بالشهرة والتواتر ثابت اولور ایسه آنکله عمل اولنه‌جغی درکار در .

نته‌کیم بونده‌کی ختم دخی ظاهر اولان مصدر اولمیوب مهر معناسنه‌در . بو صورتده یالکز مهرك مشهور ومتعارف اولمسی اول سندی شائبهٔ تزویر و شبههٔ تصنیعدن آزاده قیلاماز . مادهٔ آتیه شرحنه باق . بونده‌کی ختم مصدر معناسنه آلنه‌رق مهریقی طبع و وضع ایتدیکی مشهور و متعارف ایسه دیه تفسیر اولنسه مسئلهٔ فقهیه‌یه توافق ایدر ایسه‌ده عباره‌دن بو معنانك قصدی بعید و مقامه غیر مناسبدر .

معلوم اولمیدرکه اعتبار ، سنده محرر اولانه دکل بلکه نفس الامره در .

بو جهتله برکیمسه خانه‌سنی آللی عدد سیم مجیدیه ایله صاتوب مذکور خانه ثمنندن اون آلتون بورجی اولدیغنه دائر مشتریدن سند آلدقدن صوکره مدیونه سیم مجیدیه ویرمك و داین سندینه بناء اون آلتون آلمق ایستدکده مشتری بیعك

نجیدیه ایله وقوعنی اثبات ایدر یاخود تکلیف ایتدیکی یمیندن
بایع نکول ایدرسه مجیدیه تأدیه اولنور. اثبات ایده‌میوب بایع
یمین ایدرسه آلتون ایله تأدیه اولنور.

(واکر خط وختمی مشهور ومتعارف دکل ایسه استکتاب
اولنه‌رق اهل خبره‌یه کوستریلیر. آنلر ایکیسیده بر شخصك
یازیسیدر دیه خبر ویررلر ایسه دین مذکوری ویرمك اوزره
اول کیمسه‌یه امر اولنور.) بو خبرده لفظ شهادت شرطمیدر
بو فقره‌ده تطبیق خط ایدیله‌جکی بیان اولندیغی حالده تطبیق
خاتم اولنه‌جغی بیان ایدلمامسی لعل آنفا ویردیکمز ایضاحات
وجهله مجرد مهر، منکرك اولدیغی ثابت اولسه بیله مدار حکم
اولامیه‌جغنه مبنیدر.

«استکتاب اولنه‌رق» دینلیور. لدی الاستکتاب کتبدن
امتناع ایتسه اولجه یازمش اولوبده کندی یازیسی ایدوکنی مقر
ومعترف بولندیغی خط ایله مقایسه وتطبیق اولنور. بویله بر
خط دخی بولنمسنه ظاهر اولان کتابته اجبار اولنور.

(الحاصل سند اکر شائبهٔ تزویر وشبههٔ تصنیعدن بری
اولور ایسه آنکله عمل اولنور.) لکن مجرد مهرینی حاوی
اولوبده کندی باصمامش و دائن مهرینی اله کچیره‌رك باصمش
اولدیغنی ادعا ایتسه سند شائبهٔ تزویردن امین و مدار حکم
اولاماز.

(اما شبهه‌دن بری اولدیغی تقدیرده مدیون اول سند

کندی سندی اولدیغنی انکار ایلدیکی کبی اصل دینی دخی منکر ایسه دینی اولمیوب سند دخی کندیسنك اولمدیغنه مدعینك طلبیله مدعی علیه (تحلیف اولنور) یعنی تحلیف ایکی شی اوزرینه اجرا ایدیلیر: ١ — دینی بولنمدیغنه؛ ٢ — سند کندیسنك اولمدیغنه. عدم دین اوزرینه یمیندن نکول ایدنجه سند کندیسنك اولمدیغنه کرك یمین ایتسین کرك ایتمسین دین ایله الزام اولنور. اما بورجی اولمدیغنه یمین ایتدیکی حالده سند کندیسنك اولدیغنه یمیندن نکول ایتسه دین لازم کلیرمی؟

سند کندیسنك ایدوکنی اقرار ایله بورجی انکار ایتدیکی صورتده انکارینه اعتبار اولنمیه جغی فقرهٔ اولاده ذکر اولنمشیدی.

١٦١١ ماده

(بروجه بالا برکیمسه مرسوم اولارق دین سندی ویردکدن صوکره فوت اولسه وارثلر اول سند متوفانك اولدیغنی معترف اولدقلری حالده) دینی انکار ایتسه‌لر بیله (اول دینی ترکهٔ متوفادن ایفا ایلملری لازم کلیر.) مادهٔ سابقه‌یه باق. چونکه وارثلر، مورثلری مقامنه قائمدرلر. لکن متوفانك ترکه‌سی یوق ایسه مجرد وارث اولدقلرندن طولایی ورثه اوزرینه کندیماللرندن ایفای دین لازم اولماز. و ورثه‌دن بعضیلری اول سندی اقرار و بعضیلری انکار ایتسه‌لر مقرك کندی حصه‌سی مقداری ویرمسی لازم کلیر. «٧٨» ماده ایله «١٦٤٢» ماده‌یه باق.

(اما اول سند متوفانك اولدیغنی انکار ایتدکلری تقدیرده

اكر متوفانك خط وختمی مشهور ومتعارف) يعنی خط وختم متوفانك ايدوكی شهرت وتواتر ايله ثابت اولور (ايسه) انكارلرينه اعتبار اولنميوب (اول سند ايله عمل اولنور .)

وورثه سند، متوفانك اولديغنی اقرار ايدوب فقط حاوی اولديغی مبالغی انكار ايتسه‌لر مادۀ آنفه‌ده بيان اولنديغی وجهله انكارلرينه اعتبار اولنماز.

﴿ ١٦١٢ ماده ﴾

(وفات ايدن بر كيمسه‌نك تركه‌سندن نقود ايله مملو بر كيسه ظهور ايدوب اوزرنده بو كيسه فلان كمسنه‌نك ماليدر بنم يدمده امانتدر ديه متوفانك خطيله محرر بر يافته بولنسه اول كمسنه اول كيسه‌يی تركۀ متوفادن اخذ ايدر.) بينه كبی (ديكر بر وجهله اثباته محتاج اولماز.) زيرا عادت شهادت ايدركه بر كيمسه كندی پاره‌سی اوزرينه بو عباره‌يی يازماز، ردمحتار. عادت ايسه محكمدر. «٣٦» ماده‌يه باق .

مارقه ايله عمل : تجار، احماللری اوزرينه صاحبنك اسمنه دلالت ايده‌جك علامات يازارلر . بو علامتلر، حمل او علامت صاحبنك ايدوكنه دلالت ايدرمی؟ ايمدی او علامت صاحبی يا وكيلی او حمل اوزرينه واضع اليد اولدقده واضع اليد بلا بينه دليل الملك اولمغله خلافی بينۀ شرعيه ايله ثابت اولمدقجه او حمل واضع اليده براقيلير . بو صورتده مجرد كتابته اعتبار يوقدر. وهيچ كيمسه

واضع اليد دكل ايسه اصل اولان حمل، صاحب اسبك اولمقدر. مكركه غيريسنك ايدوكى بالبينة الشرعية ثابت اولسون ، تنقيح .

ارادهٔ سنيه تاريخى ٩ جمادى الاولى سنه ١٢٩٣

تم الصلح والابراء

بالطاف رب البرايا

خلاصهٔ باب رابع

(اقرار بالکتابه حقنده‌در)

١ یازی ایله اقرار لسان ایله اقرار کبیدر .

٢ سند شائبهٔ تردبر وشبههٔ تصنیعدن بری اولمازسه آنکله عمل اولنه‌ماز بری اولورسه آنکله عمل اولنه‌بیلیر .

بناءً علیه اولا دین سندینك هم یازیسی همده امضاسی مدیونك ایسه مضمون سندله عمل اولنه‌بیلیر .
ثانیا « « یازیسی باشقه‌سنك وامضاسی مدیونك ایسه
ثالثا « « « کندینك اولوب زیرینی مهریله تختیم ایتمش ایسه

٣ سندك یازیسی ینمدر ؛ بوندن ... دکلدر یولنده‌کی ادعا قبول ایدلز و داین تحلیف اولنمیه‌رق مدیونك دین مزبوری تأدیه ایتمسی لازم کلیر .

٤ مرسوم دین سندینك — وارثلر او سند متوفانك اولدیغنی معترف اولدقلری حالده — حاوی اولدیغی مبلغ ترکه‌دن تحصیل اولنور . ترکه‌دن بر مالك بر کیمسه‌یه عائدیتنی ویدنده امانت اولدیغنی مشعر بر یافته چیقسه صاحبی ترکه متوفادن مال مذکوری آلیر .

اخطار — (۱) اون طقوزنجی صحیفه‌نك صوكنده‌كی جمله‌ده
«زیرا برائت مذكوره برائت . . . الخ» جمله‌سی
«زیرا برائت مذكوره برائت اسقاطدن اقل و اقل
متیقن واكثر مشكوك اولوب متیقنه حملی لازمدر»
صورتنده اولاجغی

(۲) و آلتی طقوزنجی صحیفه‌نك بالاسنده :

﴿ فصل اول ﴾

﴿ صلح عن الاعیان حقنده‌در . ﴾

سرلوحه‌سی سهواً اونوتولدیغی مع الاعتذار اخطار اولنور .

فهرس

صحيفه

٢	كتاب ثانی عشر؛ صلح وابرا حقنده در
٢	صلحك ادلهٔ مشروعيتی — لغت وشرع معنالری
٤	تعريفدن مستفاد اولان احكام ودعوای فاسده‌نك نوعلری
٦	ركن صلح
٩	صلحك تماميتنده قبض بدلك مشروطيتی
١١	مصالح عنهك شرائطی
١٦	صلحك تقسيمی
١٨	ابرانك تقسيمی
٢٠	برائت اسقاط وبرائت استيفا بيننده‌كی فرقلر
٢٤	ابراء خاصك تقسيمی
٢٦	ابراء عامك تقسيمی
٢٨	باب اول ؛ عقد صلح وابرا ايدنلر حقنده‌در
٢٩	صلح صبيده‌كی احتمالات اربعه
٣٣	مدعينك بينه‌سنك اوچ وجهله معلوم اولاجغی
٣٧	بدل صلحك نه‌زمان موكله لازم كله‌جكی
٤٢	صلح فضوليده‌كی ايكی وجه
٤٧	بدل صلحك سلامتندن فضولیٔ مرقومك مسئوليتی

صحيفه

٤٩ باب ثانی؛ مصالح علیه ایله مصالح عنهك بعض احوال شروطی
٥٢ مصالح علیه ومصالح عنهك كیفیت معلومیتلری
٥٤ صلحك وجوه اربعه‌سی

٥٧ باب ثالث؛ مصالح عنه حقنده‌در
٥٩ فصل اول؛ صلح عن الاعیان حقنده‌در
٦٨ مستودعك صلحی بش وجهله اولور
٧١ صلح اوچ صورتده اجاره حكمنده‌در؛ تفریعات
٧٦ عن انكار وسكوت صلحك مدعی حقنده معاوضه اولمسی وتفریعات
٨٢ عن انكار وسكوت صلحك مدعی علیه حقنده یمیندن خلاص اولمسنه متفرع مسائل
٨٤ دعوانك برمقداری اوزرینه صلحده ایكی احتمال اولدیغی

٩١ فصل ثانی؛ دیندن وحقوق سائره‌دن صلح
٩١ اسقاطی متضمن صلحلر
٩٨ اصل و مستثناسی

١٠٢ باب رابع؛ صلح وابرا بیاننده‌در
١٠٨ معاوضه حكمنده اولان صلحلر
١١٠ صلح بعد الصلح
١١٤ خصوصیهٔ كتاب الصلح

صحیفه

١٢٠ فصل ثانی ؛ احکام ابرا
١٢٣ ابرا اولنان حقك سقوطی ایچون درت شرط واردر
١٢٥ ابرانك صور عدیده‌سی
١٢٩ ابرانك مابعدینه شمولی اولمایه‌جغی
١٣٥ عقد فاسد ضمننده‌کی ابرا فاسددر ؛ تفریعات
١٣٩ ابرانك رد ایله مردود اولاجغی
١٤٧ خلاصهٔ کتاب الابرا

---

١٥١ کتاب ثالث عشر ؛ اقرار حقنده‌در
١٥١ اقرارك ادلهٔ مشروعیتی

١٥٢ باب اول ؛ شرائط اقرار ــ اقرارك لغت وشرع معنالری
١٥٤ اقرارك اخبار اولمسنه متفرع مسائل
١٥٩ « انشا » « »
١٦٠ اقرارك رکنی و تقسیمی
١٦٦ برجنین ایچون مال اقرارنده اوچ صورت اولدیغی
١٧٣ اقرارده جهالتك اوچ نوع اولدیغی
١٧٩ خلاصهٔ باب اول

١٨٠ باب ثانی ؛ اقرارك وجوه صحت وعدم صحتی بیاننده‌در
١٨٥ بیان مجهولك بعضاً مقدار معیندن اشاغی اولامیه‌جغی

صحيفه

١٨٦ مقر بهك عدم معلوميتى شرطى ايكى وجهله اولور
٢٠٤ اقرارك تعليقى اوچ وجهله اولاجغى
٢٠٨ بشرط الخيار اقرار
٢١١ تتمه؛ اقرار بالنسب وبالاقرباء وبالزوجه
٢١٥ خلاصهٔ بابِ ثانى

٢١٦ باب ثالث؛ احكام اقرار
٢٢٣ حاكمك حكميله تكذيب اولنان اقرار
٢٢٨ استثنانك تقسيم وشروطى
٢٤٢ فصل ثانى؛ نفى وملك ونام مستعار بياننده‌در
٢٥٦ فصل ثالث؛ اقرار مريض بياننده‌در
٢٩٤ كفالت مريضك وجوه ثلاثه‌سى
٢٩٦ خلاصهٔ باب ثالث

٢٩٩ باب رابع؛ اقرار بالكتابه حقنده‌در
٣٠٥ دين سندنده‌كى صور اربعه
٣١٥ خلاصهٔ باب رابع

الجزء الرابع عشر

من

درر الحكام شرح مجلة الأحكام

شرح

كتاب الدعوى

از

خواجه امين افندى زاده

علی حیدر

محكمهٔ تميز اعضاسندن ومكتب حقوق وملكيهٔ شاهانه مجله معلمى

استانبول

شركت مرتبيه مطبعه‌سى - باب عالى جاده‌سنده نومرو ٥٢

١٣١٩

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمدلله الذی دعی عباده الی دارالسلام * والصلاة والسلام علی من بعث للدعوة الی الانام * وعلی آله واصحابه الناصرین لسیدنا وقرة اعیننا محمد علیه الصلاة والسلام .

﴿ کتاب رابع عشر ﴾

﴿ دعوی حقنده اولوب برمقدمه ایله ایکی بابی مشتملدر ﴾

دعوی ، اسم ومصدری ادعادر. ادعا دخی افتعال بابندندر. ثلاثیسی دعا کلیر. ادعیته دینلیر که نفسم ایچون فلان شیئی ایستدم دیمکدر .

دعوانك الفی تأنیث ایچون اولمغله تنوین قبول ایتمز . جمعی واوك فتح وکسریله اولارق دعاوی کلیر. بعضیلر فتحیله و بعضیلر دخی کسریله قرائتی اولی اولدیغنی بیان ایتدکلری حالده بعضیلر دخی فتح وکسر مساوی اولدیغنی انبا أیلمشلردر .

اسم فاعلی مدعی، واسم مفعولی مدعی علیه‌در، درمختار وبحر. ایمدی زید عمرودن برمال دعوی ایتدکده زید مدعی ، عمرو مدعی علیه ومال مدعا به یاخود مدعا اولور .

﴿ مقدمه ﴾

(بعض اصطلاحات فقهیه) ، دعوی (بیانندەدر .)

دعواده آتی الذکر یدی شیئك بیلنمسی لازمدر : دعوانك

مشروعیتی، تعریفی، تقسیمی، رکنی، شرطی، حکمی وار ایدر.

دعوانك مشروعیتی — کتاب، سنت واجماع امت ایله‌در، مجمع الانهر.

دعوانك تعریف وتقسیمی — مادهٔ آتیه ایله شرحنده بیان اولنور.

دعوانك رکنی — مدعی، اصیل ایسه حقی نفسنه ووکیل یا ولی یا متولی ایسه مقامنه قائم اولدیغی کمسنه‌یه اضافت ایتمه‌کدر [١]. بومال بنمدر یا موکلم فلانکدر یا ولیسی یا وصیسی اولدیغم فلان صغیر یا مجنون یا معتوهکدر یا فلان وقفکدر یاخود فلاندن شوقدر آلاجغم واردر یاخود فلانه بورجمی ادا ایلدم یاخود فلان بنی حقندن ابرا ایتدی دیمك کبی، درمختار و شرنبلالی.

دعوانك شرطی — «١٦١٦» ماده ایله باشلایان باب اولك فصل اولنده بیان اولنور.

دعوانك حکمی — مدعی علیه اوزرینه اقرار یا انکار ایله اعطای جوابك وجوبیدر. اقرار ایدرسه مدعا ثابت اولور. انکار ایدنجه بینه استماع اولنه‌جغی کبی سکوت ایلرایسه انکار عد اولنه‌رق بینه استماع اولنور. مگرکه سکوتی دیلسز اولمق کبی برعذره مبتنی اولسون؛ نته‌کیم «١٨٢٢» ماده شرحنده ایضاح اولنور، بحر.

---

[١] لان رکن الشیء مایقوم به الشیء والدعوی انما یقوم باضافة المدعی الی نفسه فکان رکنا شبلی.

دعوانك سببی — تعاطیٔ معاملات ایله بقاء مقدرك تعلقیدر، درمختار . زیرا مدعا به، یا نوعه راجع اولور؛ مدعینك شو محل عامه‌یه عائد طریقدر یولنده‌کی دعواسی کبی . یاخود شخصه راجعدر ؛ شو عرصه بنمدر دیه دعوی کبی، بحر بزیادة .

دعوانك مشروعیتی لذاتها اولمیوب بلکه دعوانك بقاسی حالنده مظنون بولنان فسادك انقطاعی حکم ایله بولنمسنه مبنیدر.

دعوی، صاحب حقك حقنی استحصال ایده بیلمسی وازالهٔ فساد ایچون تأسیس ایدلمش براصلدر. انجق بعض حقوق واردرکه صاحب حق آنی بلاحکم استحصال ایده بیلیر وبعضیسنی ایده‌مز.

بالذات استحصال ایده بیله‌جکی حقلر شونلردر :

اولا ؛ حق، قصاص اولورایسه ولی قتیلك آنی سیف ایله اقتصاص ایتمکه حقی واردر ؛ کرك حکم اولنسون، کرك اولنمسون [١] .

ثانیا ؛ حق، حق شتم اولور ایسه صاحب حق خصمنك دیدیکنی آکا دیه بیلیر . فقط اولی اولان دیمه‌مکدر، بحر .

ثالثا ؛ مدت اجاره تمامنده مفتاحنی موجره اعطادن امتناع وایچنده متاعنی ترك ایده‌رك مستأجر غائب اولدقده موجر، دیکر مفتاحی بالاتخاذ مأجوری کشاد وبغیر اذن الحاکم دخی

[١] ویضرب علاوته ولو رام قتله بغیرسیف منع و ان فعل عزر لکن لایضمن لاستیفاء حقه بحر .

باشقه‌سنه ایجار ومستأجرك امتعه‌سنی حضورینه دکین برمحله وضع وحفظ ایده بیلیر. بومعامله ایچون اذن قاضی‌یه احتیاج یوقدر.

رابعا ؛ برکیمسه‌نك ملکنك هواسنی قوموشوسنك آغاجنك داللری اشغال ایتدکده مذکور داللرك باغلامه‌سیله هواسنی تفریغ ایتمك ممکن اولمدیغی صورتده اول کیمسه مذکور داللری حاکمك قطع ایده‌جکی محلدن قطع ایتسه ضمان لازم کلمز. «٩١٠» ماده‌یه باق. اما باشقه موضعدن قطع ایتسه یاخود شدیله تفریغ ممکن ایکن کسسه ضمان لازم کلیر. «١١٩٦» ماده شرحنه باق.

خامسا ؛ داین مدیوننك آلاجغنك جنسی اولان مالنه ظفریاب اولدقده بلارضی المدیون آلابیلیر. ایکیسیده آلتون یاخود ایکیسیده کومش اولمق کبی. اما مختلف یعنی مثلا دین کومش وظفریاب اولدیغی مال آلتون اولنجه ابی بکر رازی ایله امام شافعی‌یه کوره قیمتی مقداری اخذ ایده بیلیر. تعبیر آخرله دراهمدن طولایی دنانیرك ودنانیردن ناشی دراهمك اخذی عندهما جائزدر؛ مدیون کرك مقر کرك منکر اولسون ودایننك بینه‌سی کرك بولنسون کرك بولنمسون. «١١١٣» ماده شرحنده‌کی «٢٠» مسئله‌یه باق [١].

---

[١] ولم ارحکم ما اذا لم یتوصل الیه الا بکسر الباب ونقب الجدار وینبغی ان له ذلك حیث لایمکنه الا باخذ الحاکم بحر.

واذا اخذ غیرالجنس بغیر اذنه فتلف فی یده ضمن ضمان الرهن کما فی البزازیة تکمله‌ٔ ردمحتار.

سادسا ؛ براجنبی، برکیمسه‌نك مدیوننك دینی جنسندن اولان مالنی بالاخذ اول کیمسه‌یه اعطا ایتسه بعض فقهایه کوره جائز وآخذ داینه معین اولور .

بالذات استحصال ایده‌میه‌جکی حقوق دخی شونلردر :

اولا ؛ حق قذف اولور ایسه صاحبی آنی بنفسه استیفایه مقتدر دکلدر؛ حکم حاکم ایله استیفا ایده بیلیر . زیرا آنده غالب اولان حق الله تعالی اولدیغی جهتله انجق اقامهٔ حدوده مأمور بولنان حاکم طرفندن مقذوفك طلبیله استیفا اولنور .

ثانیا ؛ حق تعذیر اولنجه حق مذکور ضرب اولور ایسه صاحب حق آنی بنفسه استیفا ایده‌مز .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌یی ضرب ایتمکله بالمقابله مضروب دخی ضاربی ضرب ایتسه ایکیسیده تعذیر اولنور. لکن بونلردن هانکیسی ضرب فعلنه اوکجه مجاسرت أیلمش ایسه اوکجه اوتأدیب وتعذیر ایدیلیر . زیرا اظلم ووجوب تعذیرده اسبق اولان اوکجه ضربه مجاسرت ایدندر، بحر .

﴿ ماده ۱۶۱۳ ﴾

﴿ دعوی ﴾ لغة برقولدرکه انسان آنکله غیرك اوزرینه حقك ایجابنی قصد ایدر . وشرعا ﴿ برکیمسه دیکر کمسنه‌دن حضور حاکمده ﴾ وحال منازعه‌ده ﴿ حقنی ﴾ نفسنه یا نائبی بولندیغی شخصه بالاضافه جزمه دلالت ایدن لفظ ایله قولا یا کتابة ﴿ طلب ایتمکدر . ﴾

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌دن حضور حاکمده بوعین بندر دیسه حقی نفسنه ووکیل بومال، موکلکدر دیسه حق نائبی بولندیغی شخصه مضاف قیلمش اولور، هندیه بزیادة .

ایضاح القیود : «حضورحاکمده» بوقید براعتبارایله حاکمك غیری اولان آحاددن احتراز اولنیور . زیرا دعوانك شرطی حضورحاکمده اولمقدر. غیریده اولان طلب، دعوادن معدود دکلدر. حتی برکیمسه دیکر کمسنه‌دن حضورحاکمك غیریسنده برشی طلب ایتسه اوکمسنه مدعی‌یه جواب ویرمکه مجبور اولماز، هندیه .

مدعی، حضور حاکمك غیریسنده حقنی طلب ومدعی علیه سکوت ایتسه‌ده مدعی آکا یمین تکلیف ایتمکله آکاده سکوت أیلسه ناکل و بورجنی مقر یا باذل عد اولنماز . و «١٦٦٦» ماده‌ده ذکر اولندیغی اوزره طلب مذکور مرور زمانی قاطع اولماز . بوصورتده حضورحاکم، دعوانك جوازینك شرطی اولدیغی آکلاشلدی، شرنبلالی .

دیکر اعتبارایله احترازی دکلدر حضور محکمده دعوی صحیح وتحکیم جائز اولان اموره حضور محکم دخی حضور حاکم کبی اولور .

«حال منازعه‌ده» بونکله حال مسالمتده اضافت خارج‌قالدی. زیرا بو اضافت هرنه‌قدر لغة دعوی ایسه‌ده شرعا دعوی دکلدر، بحر .

« حقنی » بو تعبیر صور آتیه‌یه شاملدر :

اولا ؛ اعیانه شامل اولور . « بو آت بنمدر ؛ مدعی‌علیه آکا بغیرحق وضع ید ایدیور آلیویرلمسنی طلب ایده‌رم » دیه دعوی ایتدکده عین دعواسی اولور .

ثانیا ؛ دیونه شامل اولور . « بومدعی‌علیه‌دن اون آلتون جهت قرضدن آلاجغم وار آلیویرلمسنی‌ایسترم» دیه دعوی‌ایتدکده دین دعواسی اولور .

ثالثا ؛ حق وجودی‌یه شامل اولور . حق وجودی « بنم شونده شوقدر آلاجغم وار » دیمك کبیدر .

رابعا ؛ حق عدمی‌یه شامل اولور . حق‌عدمی دفع تعرض دعواسیدر . بر کیمسه « فلان کمسنه فلان شیده بکا بغیرحق تعرض ایدیور . دفع تعرضنی ایسترم» دیسه بودعوی مسموعدر . وحاکم ، متعرضی بغیرحق تعرضدن منع ایدر [١] . وبو ، حق عدمی‌یی دعوی اولور . اما قطع نزاع دعواسی مسموع دکلدر ، بحر و درمنتقی و طحطاوی .

مثلا بر کیمسه حضور حاکمده « فلان کمسنه‌نك بنده برحقی وارایسه دعوی والا براتمی اشهاد ایتسون » دیسه بودعوی مسموع دکلدر . یعنی اوکمسنه‌یه برشیئك وار ایسه دعوی ایت دینلمز . زیرا حق کندینکدر . ایسترسه دعوی و ایسترسه ترك

---

[١] فادام لاحجة له فهوممنوع عن التعرض فان وجدحجة تعرض بها ،

ایدر . تعبیر آخرله دیلرسه بوکون ، دیلرسه بش سنه صوکره دعوی أیلر، تکملهٔ ردمحتار .

نته‌کیم برکیمسه حاکمه بالمراجعه حاضر بالبلد بولنسان فلان کمسنه‌یه اون آلتون بورجم وارایدی بنی آندن ابرا أیلمش ایدی» یاخود « آنی کندیسنه تأدیه أیلمش ایدم بالاحضار سؤال ایدیکز انکار ایدرسه اثبات ایده‌یم » دیسه حاکم قبول ومدعی علیهی احضار أیلمز .

کذا داین ، دیکر مملکتده اولوبده مدیون محکمه‌یه بالمراجعه داینك بولندیغی محله کیده‌جکنی وابرا یا تأدیه شاهدلری بوراده اولمغله استماع ایدلمسنی طلب ایتسه قبول ایدلمز ، خانیه ودرمختار .

«حقنی» دینلمکله اوحق مدعی‌یه مضاف قیلندی . حق مذکورك مدعی‌یه عائدیتی یا حقیقة اولور ، مدعا به کندیسنك اولور ایسه .

یا حکماً اولور . موکلنك یاوصیسی یاولیسی بولندیغی قاصرك ایسه ، درمنتقی .

« نفسنه اضافتله » ـ بونك ذمتنده شوقدر غروش آلاجغم واردر یاخود بومدعی‌یه بورجی ویردم یابنی ابرا أیلدی دیمك کبی . امانفسنه اضافت ایتمیوبده مثلا خارج ذی‌الیده بوشی سنك دکلدر دیسه بمدر دیمدکجه مدعی وخصم اولاماز . شویله‌که مدعی بر کمسنه‌یی حضور حاکمه احضار ایدوبده بو کمسنه‌نك یدنده‌کی شو ساعت بونك دکلدر دیسه بوسوز دعوی دکلدر .

بونك اوزرينه مدعى عليه « بو سنك ميدر سنك دكلسه يدكده نه طوريور » ديه سوآل توجه ايتمز. بحر بزيادة

«جزمه دلالت ايلر» — دعواده جزم ويقينه دلالت ايدن لفظيله طلب حق شرطدر.

بناءً عليه ظن ويا شبهه ايدرمكه بو آدمدن شوقدر غروش الاجغم وار ياخود شوقدر غروش الاجغم اولملى ديسه صحيح اولماز. شوقدر غروشدرديه يقيناً بيان ايتمسى لازم كلير، ردمحتار.

«قولا ياكتابته» — دعوى قولا اولهجنى كبى كتابةً دخى اولور. شويله كه عن ظهر القلب تقرير مدعياتدن عجزى بولنان كمسنه دعواسنى برورقه يه يازوب آندن تقرير ايلر.

حاكم مدعينك يا مدعى عليهك لسانه واقف دكل ايسه ترجمان واسطه سيله استجواب ايلر. «١٨٢٥» ماده يه باق، هنديه.

دعوانك بو تعريفى دفع دعوايه دخى شاملدر. دفع مذكور هر نه قدر «١٦٣١» مادده آيريجه تعريف اولنيور ايسه ده ينه دعوادر. مثلا مدعينك بومدعى عليهده جهت قرضدن اون آلتون آلاجغم واردر يولنده كى دعواسنه مقابل مدعى عليه بن مبلغ مزبورى سكا ايفا ايتمشيدم ديسه بوسوز دخى دعوى اولور.

زيرا ١٥٨ ماده شرحنده ايضاح اولنديغى اوزره ديون امثاليله قضا اولنه جغى جهتله ايفا دخى دعواى ديندر. نته كيم مدعى عليه، سن مبلغ مزبوردن بنى ابرا ايتمشيدك ديسه بوسوز

معنی تملیکی دعوادر، ابن عابدین علی البحر.

﴿ اول کیمسه‌یه ﴾ ــ طلب ایده‌نه ــ ﴿ مدعی واوکمسنه‌یه ﴾ ــ طلب اولنانه ــ ﴿ مدعی علیه دینلیر. ﴾

شو تعریفلر تفصیل اولندقده مدعینك تعریفی : حضـور حاکمده حقنی طلب ایدن کیمسـه ؛ ومدعی علیهك تعریفی: حضور حاکمده کندیسندن حق طلب اولنان کیمسه اولور .

بو تعریفلر دفع دعوی ایله منتقضدر؛ شویله‌که: مدعی اون آلتون دعوی ایتدکده مدعی علیهك ویردیکی «بن آنی سکا اوده‌دم» یولنده‌کی جواب، حضور حاکمده حقنی طلب ایتمك مفهومنده‌در. «١٥٨» ماده شرحنه باق. بناءً علیه بو مسئله‌ده مدعی علیه بولنان کیمسه‌یه مدعینك تعریفی صادق اولور.

بو جهتله مدعی « خصومتی ترك ایتدکده مخاصمه‌یه یعنی طلب حقه جبر اولنمیان کیمسه‌در» ومدعی علیه دخی « خصومتی ترك ایتدکده جبر اولنان کیمسه‌در » دیه تعریف ایدلمیدر.

مثلا بر کیمسه‌نك دیکر کمسـنه ایله بر خصوصـه متعلق دعواسی اولوبده مدعی بولنان کیمسه دعوی ایلمسه اوکمسـنه خصوص مذکوری بندن دعوی ایت دعوامز فصلی اولنسون دیه جبر ایده‌مز، علی افندی ودرمنتقی ومجمع الانهر وزیلعی وبحر بزیادة .

بو تعریفلر، آنفاً بیان اولنان دفع دعوی ایله منتقض اولماز. زیرا بوصورتده دافع مدعی اولوب بودفعنی ترك ومحکمه‌ده

درمیان ایتمکدن امتناع ایتدکده جبر اولنماز.

مدعی ایله مدعیعلیه بینینی فرق ایتمك مسائل دعوی کندی اوزرینه بنا اولنان مسائلك اهمندندر . چونکه بونلر فرق ایدلمدکجه اثبات ویمین کیمك اوزرینه لازم کله جکی معلوم اولهماز. کورلمزمیکه برشخصك کلامی بعضاً دعوی صورتنده بولندیغی حالده معنی دعوی اولمیوب انکار اولور. مودع ایله مستودعده اولدیغی کبی . مثلا مستودع رد ودیعه یی ادعا ایتدکده صورة مدعی ایسه ده معنی رد وضمانی وشغل ذمتی منکر ومدعی علیه اولدیغی جهتله کندیسنه رد وضمان لازم کلدیکنه تحلیف اولنور. یوقسه رد واعاده ایتدیکنه تحلیف اولنماز . زیرا یمین ابداً نفی اوزرینه اولور، درر. اعتبار ایسه معانی یه در یوقسه الفاظ ومبانی یه دکلدر. ١٦٨٥ و ١٦٣٨ ماده لره باق هدایه. و مودع ، رد ودیعه یی انکار ایتدکده حقیقةً منکر دکل ، بلکه ذمتنك مشغولیتنی مدعیدر، مجمع الانهر.

دعوانك تقسیمی — دعوی اوچ قسمدر:

قسم اول ؛ دعوای صحیحه در . دعوای صحیحه اوزرینه احضار الخصم ومطالبة الخصم بالجواب ولدی الانکار اثبات بالبینة ووجوب یمین و احضار مدعی کبی احکام ترتب ایدن دعوادر .

قسم ثانی ؛ دعوای فاسده در. دعوای فاسده، اصلا صحیح

وفقط اوصاف خارجیه‌سی اعتباریله غیر مشروع اولان دعوادر. مدعا به مجهول بولنمق کبی . ١٦١٩ ماده‌یه باق. بو دعوی قابل تصحیحدر.

قسم ثالث ؛ دعوای باطله‌در . دعوای باطله اصلا تصحیح اولنمیان دعوادر. بودعوی قابل تصحیح دکلدر. وانك اوزرینه احکام ترتب أیلمز. یعنی دعوانك ثبوتی تقدیرنده خصم اوزرینه برشی لازم کلمز.

مثلا بر کیمسه قومشوم فلان زنکین وبن فقیر ایکن صدقه ویرمیور ویرسون دیه‌دعوی ایتسه صحیح اولماز. کذلك بر کیمسه، دیکر کمسنه‌دن بن بوکمسنه‌نك وکیلیم دیه ادعا واوده‌انکار أیلدکده صحیح دکلدر. ایمدی دعاویٔ مذکوره قابل تصحیح اولمدیغی اجلدن حاکم همان رد ایدر. درمنتقی بتغییرما وزیادة .

ماده ١٦١٤

(مدعا ، مدعینك دعوی أیلدیکی شیدرکه) اوشیئه (مدعابه دخی دینلیر .) بعض فقها « اول شیئه مدعابه دینلمسی لازم اولوب مدعا اطلاقی خطاء ایدوکنی بیان أیلمشلر ایسه‌ده «مدعابه» تعبیرینك استعمالی بین الفقهاء مشهوراولمغله خطاء مشهورصواب مهجوردن اولیدر، رد محتار .

ماده ١٦١٥

(تناقض) لغة تدافع دیمکدر.[١] شرعاً (مدعیدن کندی

[١] یقال تناقضا تدافعا کان کل واحد منهما ینقض الآخر وفی کلامه تناقض اذا کانه بعضه یقتضي ابطال بعضه انقروي عن المصباح.

دعواسنه متناقض یعنی دعواسنك بطلاننی موجب برسوز سبقت أیلمش » تعبیر آخرله حضور حاکمده اقامه أیلدیکی دعواسنه منافی برسوزی مدعی اولجه سویلمش « اولمقدر » بواولکی سوزی کرك حضور حاکمده سویلمش اولسون، بوصورتده‌کی تناقض ایکی دعوی بیننده اولور. کرك حضور حاکمك غیریسنده سویلمش اولسون، بوصورتده‌کی تناقض دعوی ایله دعوانك غیری آره‌سنده اولور.

بناء علیه حضور حاکمده اقامه أیلدیکی دعوی اثناسنده اول دعوایه مناقض دیکر دعوی درمیان أیلسه تناقض اولاجغی کبی حضور حاکمده اقامه أیلدیکی دعواسنه منافی بودعوادن اولجه حضور حاکمك غیری بر موضعده بر سوز سویلدیکی حضور حاکمده ثابت اولسه ینه تناقض اولور.

فقط بویله یکدیکره مناقض سوزی سویلیه‌ن شخص، حقیقة یاخود وارث ایله مورث کبی حکماً واحد اولمق لازمدر. «١٦٥٢» ماده‌یه باق. یوقسه مذکور سوزلردن برینی مدعی و دیکرینی شخص آخر سویلمسیله تناقض تحقق ایلمز.

مثلا مدعی بومال بنمدر دیدکده مدعی علیه « سنك پدرك بومال سنك اولمیوب فلان شخصك اولدیغنی فلان یرده سویلمشیدی تناقض حاصل اولدی » دیه‌مز.

سؤال — بو تعریف، ایکی وجهله منقوضدر :

وجه اول ؛ تعریفده مناقض لفظی ذکر ایدلمکله دوری مستلزمدر. تناقضی بیلمك مناقضی بیلمکه و مناقضی بیلمك تناقضی بیلمکه موقوف اولور.

جواب — تعریفده‌کی مناقضدن معنای لغویسی و معرفده کندن معنای شرعیسی مقصوددر .

وجه ثانی ؛ «١٦٤٧» ماده‌ایله مواد تالیه‌سنده محرر اولدیغی اوزره تناقض ایکی کلام آره‌سنده اولابیله‌جکی کبی مجله‌نك « ١٦٥٦ » ماده‌سنده مسطور اولدیغی وجهله کلام ایله سکوت آره‌سنده دخی تناقض اولور .

الحاصل تناقض اوچ نوعدر :

نوع اول ؛ ایکی کلام	آره‌سنده اولور .
نوع ثانی ؛ فعل ایله کلام	
نوع ثالث ؛ سکوت ایله کلام	

ایمدی بو تعریف ایکی سوز آره‌سنده واقع اولان تناقضه صادق اولور. چونکه هم دعوی همده سبق ایدن یعنی ایکیسیده سوزدر. لکن تعریفده سوز تعبیری بولنمغله فعل ایله کلام یاخود سکوت ایله کلام آره‌سنده واقع اولان تناقض خارج قالیر . بناء علیه تعریف افرادینی جامع اولماز . مثلا بر کیمسه بر مالی اولجه استشرا ایتدکدن صوکره بنمدر دیه دعوی ایتسه تناقض اولور . بو تناقض استشرا فعلیله سوز اولان دعوی بیننده‌در .

نته‌کیم بر کیمسه بر مالی ملکمدر دیه پدری حضورنده آخره بیع ایدرکن سکوت ایدن پدری مذکور مال بنمدر دیه دعوی ایتسه تناقض اولور. بو تناقض سکوت ایله سوز آره‌سنده‌در.

جواب — مجله تناقضك اشهرینی تعریف ایدیور.

بو صورتده تناقض « مدعینك دعواسنه منافی شیئك سبق ایتمسندن عبارتدر » دیه تعریف اولنسه اعتراضدن سالم اولوردی ، بحر .

باب اول

دعوانك شروط واحكامنه ودفع دعوايه دائر اولوب درت فصلی حاويدر

فصل اول

(دعوانك شروط صحتی بياننده‌در)

مدعی، دعوانك شروطنی بيلوبده اويله‌جه دعوی ايتمليدر. حتی مدعی، دعواسنی کما ينبغی تصويره مقتدر اولمديغی صورتده حاکم برکمسنه‌يه امر ايدوبده بوکادعوی وخصومتی تعليم‌ايتديرسه جائز اولور، بحر. بوکادائر کتاب قضاده ايضاحات ويريله‌جکدر.

دعوانك شروطی سکزدر؛ شويله‌که:

اولا، طرفينك عاقل اولملری؛

ثانيا، مدعی‌عليهك معلوم اولمسی؛

ثالثا، حضور خصم؛

رابعا، مدعابهك معلوميتی؛

خامسا، اقرارك سبب ملك اتخاذ ايدلمه‌مسی؛

سادسا، دعوانك محتمل الثبوت اولمسی؛

سابعا، دعوانك ثبوتی تقديرنده مدعی عليهك برشی ايله محکوم ايدلمسی؛

ثامناً ، دعوانك مجلس قضاده اولمسی ؛

تاسعاً ، دعواده تناقض اولمامسی شرطدرکه بونلر آتیـده تفصیل اولنور .

۱٦۱٦ ماده

﴿ مدعی و مدعی علیهك عاقل اولـلری ﴾ صحت دعواده ﴿ شرطدر . ﴾ بناءعلیه ﴿ مجنونك وصبی غیر ممیزك دعوالری ﴾ ـ مدعی یا مدعی‌علیه اولملری ـ ﴿ صحیح دکلدر . ﴾ « ۹٥۷ » ماده‌یه باق. بو جهتله بونلر مدعی اولورلر ایسـه مدعی علیه ، بونلرك دعوالرینه جواب ویرمکه مجبور اولماز . مدعی علیه انکار ایدسه اثبات اولنه‌میه‌جغی کبی اقرار ایتدکده بونلرك لهنه حکم اولنه‌ماز . ینـه بو جهتله بر کیمسـه بونلرك علیهنه ولی یا وصیلری حاضر دکل‌ایکن دعوی وشاهد اقامه ایده‌مز، هندیه. مثلا بر کیمسه بر صبی‌یی محکمه‌یه احضار ایدوبده بو صبی طاش آته‌رق شو قدر غروش قیمتنده جامنی قیردیغنی دعوی ایتسـه مسموع اولماز .

﴿ فقط ﴾ بونلرك ﴿ ولیلری و وصـیلری بالولایه وبالوصایه آنلرك یرینـه مدعی ومدعی علیه اولورلر. ﴾ که بونلر « ۹۷٤ » ماده‌ده مذکوردرلر . یالکز حاکم مستثنـادر . زیرا بر کیمسه هم مدعی همده حاکم اولاماز .

ولی و وصیلرینـك مدعی یا مدعی علیه اولدقلری صره‌ده

صبینك اثنای محاکمه‌ده حضوری حقنده تفصیلات آتیه اعطا اولنور؛ شویله‌که:

مدعابه صبینك مباشرتیله میدانه کلمش بر حق ایسه ولی یا وصی‌ایله برلکده غیرضیع اولان صبینك دخی اثنای‌محاکمه‌ده حضوری لابددر.

مثلا بر کیمسه صبی محجورك کندی مالنی اتلاف ایتدیکی حقنده‌کی دعواسنده مدعی‌علیه مقامنده بولنمق‌اوزره او صبینك ولیسنك یا وصیسنك حضوری مقتضی اولدیغی کبی حین دعوی وشهادتده بو صبی اتلاف ایتدی دیه صبی‌یه اشارت اولنمق‌اوزره صبینك دخی حضوری شرطدر. مدعی صبینك اتلافنی اثبات ایدرسه ٩١٦ و ٩٦٠ ماده‌لرده ذکر اولندیغی اوزره صبینك مالندن ضامن اولمق ارزره ولی یا وصی‌یه امر اولنور؛ یوقسه ولی یا وصی‌یه کندیماللرندن ضمان‌لازم کلز. فقط قول صحیحه کوره اطفال رضیعك عندالدعوی‌حضوری شرط دکلدر، بحر.

اما مدعابه، صبینك مباشرتیله وجود بولمش اولمیوبده مثلا ولی یا وصینك مباشرتیله میدانه کلمش اولور ایسه یاخود صبینك مباشرتی‌اولمدیغی کبی ولی‌یاوصینك‌مباشرتیله‌دخی‌اولمازایسه‌صبینك حین محاکمه‌ده حضوری شرط دکلدر. یالکز ولی یا وصی خصم اولور، بحر.

مثلا شو مال، وصیسی بولندیغم فلان صبینکدر پدرندن میراث قالدی دیه صبینك غیابنده دعوی واثبات ایتسه صحیح

اولور . نته‌کیم بر مدعی ، ولی یا وصی مواجهه‌سنده صبیدن بر حق دعوی و اثبات ایتسه جائز اولور . یوقسه اب مال صبیده ، وصی مال یتیمده، متولی مال وقفده تحلیف اولنه‌مازء بحر . لکن مدعی و مدعی علیهك بالغ اولملری صحت دعواده شرط دکلدر .

بناءعلیه تجارته یا مرافعه‌یه مأذون‌اولان صبی ممیزك دعواسی ـ مدعی ومدعی علیه اولمسی ـ ومفتابه قوله کوره یمین ویمیندن نکول‌ایتمسی صحیح اولور. هرنه‌قدر صبی عاقل‌مکلف اولمدیغندن اوزرینه حنث لازم کلمز ایسه‌ده صبی ، کندیسندن اعتماد ناسك تجاراتده مرتفع اولماسی ایچون یمین کاذبه‌دن امتناع ایدر . بو جهتله تجاراتده اقراری صحیحدر. «٩٧٢» ماده‌یه باق .

بعض فقها « صبی مأذون اوزرینه یمین توجه ایتمز. چونکه یمینه حنث ترتب ایلمز. لذلك صبی مأذون علیهنه دعوی ایدن کیمسه دعواسنی بینه یا اقرار ایله اثبات ایتملیدر » دیمشلردر، خانیه وبحر.

ایمدی بوکبی صبی مأذون مدعی یا مدعی علیه اولدقده بو دعواده ولی یاوصینك حضوری شرط دکلدر . شوقدرکه صبیٔ ممیز غیر مأذون ایسه دعواسی صحیح اولماز، درمختار.

ماده ١٦١٧

(مدعی علیهك) شخصاً (معلوم اولمسی) صحت دعواده

«شرطدر،» زيرا دعوانك فائده‌سی شهادت كبی اسباب ثبوتيه‌دن بريله ثابت اولدقده الزام وحكمدر . حال بوكه مدعی‌عليه مجهول اولديغی حالده الزام واشهاد تحقق ايده‌مز . ومدعينك حقنی ويرديه امر اولنه‌جق كمسنه بولنه‌ماز .

«بناء عليه مدعی فلان قريه اهاليسندن لاعلی التعيين برنده ياخود» كذلك لاعلی التعيين «برقاچنده» ياخود شو ايكی آدمدن برنده «شوقدر غروش آلاجغم وار ديه» دعواسی «صحيح اولماز .» مذكور قريه اهاليسی كرك قوم محصور وكرك غير محصور اولسون حكمده مساويدر . «مدعی عليهی» شخصاً «تعيين ايلمك» مدعی اوزرينه «لازم كلير .» نته‌كيم ولی قتيل بش كيمسه‌دن « بونلر ايكی تفنك آته‌رق چيقان مرميلردن بری مورثمه بالاصابه آندن طولايی مقتول اولمش وفقط تفنك آتان وقورشونی اصابت ايتديره‌ن كيمدر مجهولم بولنمشدر» ديه دعوی واقامه ايتديكی شاهدلر دخی بووجهله شهادت ايتسه‌لر دعوی وشهادت مسموع دكلدر ، تنقيح .

اما مدعی عليهك اسمنی بيلمه‌سی مدعی اوزرينه لازم دكلدر . بناء عليه مدعی ، مدعی عليهك اسمنی بيلمه‌سه مدعينك دعواسی باطل اولماز ، علی افندی .

لكن مدعی عليهك واحد اولمسی شرط دكلدر . بناء عليه مدعی عليه واحد اوله‌جغی كبی متعدد دخی اوله‌بيلير . شويله‌كه بر كيمسه شو اون كمسنه‌يه قرضا ويرديكم اون آلتونی ايسترم

دیه دعوی أیاسه صحیح اولور . نته‌کیم «٨٨١» ماده شرحنده ذکر اولندیغی اوزره برکمسنه شو یوز کشیدن هر بری بنم خرمانمدن برر بغدای دانه‌سنی آلدی دیه جمله‌سندن دعوی ایتسه صحیح اولور. و«١٦٤٤ » ماده‌ده ذکر اولندیغی وجهله بعض دعاوی واردرکه مدعی علیه عموم قریه یاقصبه اهالیسی اوله بیلیر.

ماده ١٦١٨

(حین دعوی) ، حین شهادت وحین حکم (ده) اصالةً اولان (خصمك) یاوکیلنك یاولیسنك یا وصیسنك یامتولینك مجلس حاکمه (حضوری) ودعوانك مجلس قضاده اولمسی (شرطدر.) یعنی حین دعوی وشهادتده خصمك حضوری شرطدر، زیرا خصم حاضر اولمسه اقرار یا انکار ایده‌جکی معلوم اولاماز . حال بوکه اقراره بناءً حکم ایله اقامهٔ بنیه ایله حکم آره‌سنده فرق واردر . برنجیسی مقصور، ایکنجیسی متعدی اولور . برده غائبك علیهنه‌ده لهنه‌ده حکم جائز اولماز. مگرکه نائبی حاضر بولنسون. بناءً علیه دعوی و بینه آنجق خصم حاضر مواجهه‌سنده استماع اولنور . غائب علیهنه حکم اولنه‌ماز. بوصورتده مدعی علیه یا وکیلی حاضر دکل ایکن حاکم مدعینك دعوی وبینه‌سنی بالاستماع حکم واعلام ویرسه نافذ اولماز، علی افندی ودرمختار وردمحتار.

نته‌کیم «١٨٣٠» ماده‌ده ذکر اولندیغی اوزره حین حکمده دخی طرفینك حضوری شرطدر.

دعوی ، کرك حقوق عباده متعلق و کرك طلاق کبی حقوق اللهه راجع اولسون حضور خصم لازمدر.

بناء علیه ایکی شاهد حاکمه مراجعت ایده‌رك دیکر کمسنه یا وکیلی حاضر دکل ایکن او کمسنه زوجه‌سنی تطلیق أیلدی دیه شهادت وحاکم دخی طـلاقنه حکم ایتسه صحیح و نافذ اولماز، علی افندی.

دعـوای مجرده اوزرینـه مدعی علیهك محکمه‌یه جلب ودعوتی حقنده تفصیلات آتیه اعطا اولنور؛ شویله‌که:

مدعی علیه مرافعه اولدقدن صوکره ینه خانه‌سنده عشاسی فاسد اولمه‌دن کیجه‌لیه بیله‌جك قدر محکمه‌یه قریب اولسه مجرد دعوی اوزرینه محکمه‌یه جلب اولنور.

اودرجـه قریب اولمینجه بر قوله کوره مدعی دعـواسی اوزرینه اقامهٔ بنیه ایده‌رك اثبات ایدرسـه مدعی علیه محکمه‌یه جلب و مرافعه‌لری اجرا اولنور؛ ایده‌مزایسه جلب اولنماز. بو بنیه مدعی علیهی محکمه‌یه احضاره اجبار ایچوندر؛ یوقسه حکم ایچون دکلدر، خانیه .

دیکر قوله کوره حاکم ، مدعی‌یه دعواسنده محق اولدیغنه دائر یمین ویرر : یمین ایدرسـه خصمی جلب اولنور؛ ایده‌مز ایسه جلب اولنمیوب مدعی، محکمه‌دن اخراج ایدیلیر ، درمختار و بحر.

مدعی علیهك اقرباسی؛ مجرد اقربا اولمقله مدعی علیه مقامنه قائم اولاماز.

نته کیم مدعینك بر قادین ایله بر عرصه‌یه متعلق دعواسی اولمغله مدعی، مزبوره‌نك زوجنی محکمه‌یه احضار ایدوب مزبوره حاضره اولمدیغی کبی زوجی دخی آنك وکیلی دکل ایکن حاکم زوج مرقوم مواجهه‌سنده دعوایی استماع وحکم ایده‌مز، علی افندی.

حاضرك غائبدن خصم اولمسی — «اصالة اولان خصمك» دینلدی. زیرا اصالة مدعی علیه اولمیان خصمك حین دعواده حضوری شرط دکلدر؛ غیابنده دخی علیهنه حکم اولنه‌بیلیر. بوکا مسائل آتیه تفرع ایدر:

اولا؛ بر کیمسه فلان شخصه بورجمی ادا ایت دیه دیکر کمسنه‌یه بعدالامر او کمسنه آمردن «مذکور دینی ادا ایتدم» دیه‌رك دعوی وآمرینه مراجعت ایتمك ایستدکده آمر «شخص مرقومك بندن بر کونا آلاجنی اولمدیغی کبی بن دخی آنی ادا ایله سکا امر ایتمدم وسنده ادا ایتمدك» دیه انکار ایتمکله شخص مرقومك غیابنده وآمرك مواجهه‌سنده او کمسنه دینه وامر بالادایه وادای دینه اقامهٔ بینه ایتسه قبول وحاکم بونلرك جمله‌سیله حکم ایدر. وبو حکم غائب علیهنه دخی حکمی تضمن ایلر.

ثانیا؛ کفیل بالامر دینی مکفول‌لهه تأدیه ایتدکدن صوکره

مكفول له غائب اولمغله كفيل مكفول عنهه بالمراجعه كفالت بالامرى واداىى ادعا وحق مراجعتى درميان ايتديكنده مكفول عنه كفالتى و اداىى انكار ياخود كفالتى اقرارله اداىى انكار ايتمكله كفيل كفالتى ودفع مالى بالبينه اثبات ايتسه داينك قبضى دخى ثابت و حكم لاحق اولور . حق طالب و مكفول له حاضر اولوب قبضى انكار ايتسه حكمى اولميوب مذكور بينه ايله برائت ذمتنه حكم اولنور. وكفيل مكفول عنهه مراجعت ايدر، خانيه. اما مجرد كفالت ادعاسنده بولنوبده كفالت بالامرى ادعا ايتمسه حق مراجعتى اولاماز . « ٦٥٧ » ماده‌يه و شرحنه باق .

ثالثا ؛ بر كيمسه ديكر كمسنه‌دن « فلان شخص غائبدن نه آلاجغم ونه حقم وار ايسه بو كمسنه آ كا كفيل اولمشيدى وبنم شخص غائب مرقومدن شو قدر غروش آلاجغم واردر » ديه دعوى وبونلرى اثبات ايتسه بونكله اوكمسنه محكوم اولاجغى كبى شخص غائب دخى محكوم اولور. كفالت، كرك بامر وكرك بلا امر اولسون. بناءعليه بر كيمسه ، غائب ذمتنده‌كى مطلوبنى اثبات ايتمك ايستديكنده حيله شودر : بر شخص او كيمسه‌نك غائب مرقومده‌كى هر بر حقنه كفيل اولدقدن صوكره اول كيمسه اول غائبدن شو قدر آلاجغى اولديغنى وبو شخص بو وجهله كفالت ايتديكنى ادعا وكفيل دخى بروجه محرر كفالتى اقرار ايله غائبك بورجنى انكار ايدر . مدعى دخى غائب مرقومده‌كى حقنى بو كفيل مواجهه‌سنده اثبات ايلر . بو بينه

ایله غائب محکوم ایدیلیر. مدعی دخی بوندن صوکره کفیلی ابرا ایدوب بورج غائب اوزرنده قالیر «خانیه».

استثنا: دعواده مدعی‌علیهك حضوری شرطدر مسئله‌سندن کتاب القاضی مستثنادر؛ شویله که: مدعی بر قصبه قاضیسنه بالمراجعه فلان بلده‌ده مقیم فلان شخص ذمتنده یکرمی آلتون آلاجنی بولندیغنی وشهودی بو قصبه‌ده بولنمغله استماعنی وکیفیت دعوی ایله استماع شهودك او بلده قاضیسنه یازمه‌سنی مذکور قصبه قاضیسندن طلب ایتدکده بو قاضی او دعوی و شهودی استماع و تعدیل و تزکیه برله کیفیتی او بلده قاضیسنه یازارکه بوکا کتاب حکمی دنیلیر. بوکا دائر تفصیلات کتاب القضا شرحنده اعطا ایدیله‌جکدر، مجمع الانهر و هندیه.

﴿ومدعی علیه﴾ بالذات ﴿محکمه‌یه کلمکدن و﴾ یا طرفندن ﴿وکیل کوندرمکدن امتناع أیلدیکی تقدیرده اولنه‌جق معامله کتاب قضاده﴾ ١٨٣٤ ماده‌ده ﴿بیان قیلنه‌جقدر.﴾

ماده ١٦١٩

﴿مدعابهك معلوم اولمسی شرطدر مجهول اولور ایسه دعوی صحیح اولماز.﴾ زیرا مدعابه معلوم اولمسه آکا اشارت وآنی حکم ایتمك ممکن و مدعینکدر دنیله‌جك نسنه میدانده اولماز «بحر». کیفیت معلومیت مادهٔ آتیه‌ده مذکوردر. بناء علیه مدعابه مجهول اولور ایسه دعوی صحیح وخصم اعطای جوابه مجبور اولمیه‌جغی

کبی منکر اولان مدعی علیه اوزرینه بینه اقامه ویا مدعی علیه استحلاف اولنه‌ماز .

بو ماده‌ده « مدعابه » مطلق اوله‌رق مذکور اولمسندن هم اصل دعواده‌کی وهمده مدافعه‌ده‌کی مدعابه دخی شامل وایکیسنك دخی معلوم اولمسی لازم کله‌جکی منفهم اولور .

اصل دعوادن مثاللر :

اولا ؛ بر کیمسه بو آدم مالمی استهلاك ایتدی دیه دعوی ایدوب مستهلك نه‌دن عبارت ونه مقدار ایدوکنی بیان ایتمسه صحیح وخصمنی تحلیفه حقی اولماز .

ثانیا ؛ بر کیمسه بو آدم شریکم اولوب اخذواعطاده بکا خیانت ایتدی نه قدر خیانت ایتدیکنی بیلمم مدعی علیه ، بیان ایتسین دیسه استماع اولنماز .

ثالثا ؛ بر کیمسه بو آدم وصیم ایدی بن صغیر ایکن پدرمك ترکه‌سندن اخذ وسرقت ایتدیکنه یمین ایتسین دیسه تعیین مدعا ایتمدن دعواسی استماع اولنماز. شو قدرکه خصافك ذکرینه کوره قاضی وصی الیتیمی یاخود وقفك قیمنی متهم ایدر ایسه علیهنه برشی دعوی ایدلمسه دخی نظراً للصغیر و الوقف وصی‌یه و متولی‌یه یمین ویرر ، خانیه .

رابعا ؛ دیونی ترکه‌سندن ازید اولدیغی حالده وفات ایدن بر کیمسه‌نك داینی ترکه‌دن نسنه اخذ واخفا ایتدکلرینه دائر

ورثه‌نك يمين ايتملرينى طلب ايتسه استماع ايدلمز ، نتيجه .

خامساً ؛ بر كيمسه ، ايشتدمكه فلان متوفى بكا وصيت أيلدى مقدارينى بيلمم ديه دعوى ايتسه مسموع اولماز ، خانيه .

مدافعه‌دن مثال : مدعى عليه بورجمك بر مقدارينى اوده‌دم مقدارينى بيلميورم يا اونوتدم ديسه بو دفعه التفات اولنماز ، خانيه .

مستثنيات : «مدعا بهك معلوم اولمسى لازمدر» اصلندن بش مسئله مستثنادر :

١ مسئله ؛ غصب مجهول } دعواسيدركه بونلر ١٦٢١
٢ مسئله ؛ رهن مجهول } ماده‌ده مذكوردر .

٣ مسئله ؛ اقرار مجهول دعواسيدركه «١٥٧٩» ماده‌ده مذكوردر .

مثلا مدعى ، بو آدمدن جهت قرضدن اون آلتون آلاجغم واردر حتى بكا برمقدار بورجى اولديغنى اقراردخى أيلمشيدى ديه دعوى وبروجه مشروح برمقدار ويره‌جكى اولديغنى اقرار أيلديكنه اقامهٔ بينه ايتدكده مدعى‌عليه بيانه جبر اولنور . زيرا تجهيل آنك جهتندندر ، بهجه .

٤ مسئله ؛ ابراء مجهول دعواسيدر . «١٥٦٧» ماده شرحنده بيان اولنديغى‌اوزره ابرا واسقاط ايديله‌ن حقك معلوم اولمسى شرط دكلدر .

٥ مسئله ؛ وصيت مجهوله دعوا سيدر. شويله كه مدعى ، متوفى فلان مالنك برجزئنى يا برسهمنى بكا وصيت أيلدى او جز ويا سهم نه مقدار ايدوكنى بيان ايتمدى سز بيان و بكا اعطا ايديكز ديه ورثه‌دن ادعا ايتسه صحيح ولدى الثبوت ورثه‌نك او جز يا سهمى بيان أيلملرى لازم كلير [١] .

١٦٢٠ ماده

﴿ مدعا بهك معلوميتى ﴾ اولا ﴿ اشارت ايله ياخود ﴾ ثانيا ﴿ وصف وتعريف ايله‌در . ﴾ اشارت ايله تعريف هرنوع مدعابه موجودده صحيح اولور. مدعا به كرك عين منقول وكرك عقار اولسون . وصف وتعريف ، غائب يا غير موجود اولان مدعا بهلرده اولور .

تعريف بيلديرمك ديمكدر [٢] . مدعا بهك اختلافيله صورت تعريف مختلف اولور . ايمدى مدعا به عقار ايسه حدودينى «١٦٢٣» ماده وجهله بيان أيله تعريف حاصل اوله‌جغى كبى عقارك غيرى اولنجه جنس، نوع، وصف و مقدارينك بيانيله تعريف اولنور .

---

[١] لانه مجهول يتناول القليل والكثير والوصية لاتمتنع بالجهالة والورثة قائمون مقام الموصى فكان اليهم بيانه درمختار و ردمحتار فى الوصايا والدعوى .

[٢] يقال عرفه اى اعلمه .

﴿ شويله كه ﴾ مدعا به ﴿ عين منقول اولديغى تقديرده مجلس محاكمه‌ده حاضر ايسه ﴾ حين دعوى وشهادتده وكذا يمينده ﴿ آكا ﴾ أليله ﴿ اشارت كافيدر . ﴾ باشقه‌جه توصيف وتعريفه حاجت يوقدر. زيرا اشارت ابلغ اسباب تعريفدندر . «٦٥» ماده شرحنه باق .

اما رأس ايله اشارت ايتدكده، بو اشارت ايله عين مدعا به قصد ايدلديكى واشارت آكا واقع اولديغى معلوم اولورسه كفايت ايدر والا ايتمز، خانيه .

عين منقول مجلس محاكمه‌ده حاضر اولميوب فقط مصرفسز احضارى ممكن ايسه احضار ايتديريله‌رك اولوجهله أليله اشارت اولنور . مادهٔ آتيه‌يه باق .

﴿ و ﴾ مدعا به مجلس محاكمه‌ده ﴿ حاضر ﴾ اولمديغى كبى احضارى دخى ممكن ﴿ دكل ايسه وصف وتعريف وقيمتى بيان ايله معلوم اولور . ﴾

وصف وتعريف و قيمتنك بيانى يعنى اوچنك اجتماعنك لزومنه كلنجه مدعا به موجود اولوبده مدعى، آنك عينا آليويرلمسنى طلب ايدرسه آنى تعريف وتوصيف ايله برابر ذكر قيمت دخى لازمدر، ردمحتار .

اما مدعا به مستهلك اولوبده آنك قيمتنى طلب أيلسه ذكر قيمت كفايت ايدر، تكمله .

مجلس محاكمه‌ده غيرحاضر هرنوع مدعا بهك وصف، تعريف

و بیان قیمت ایله اولان معلومیت صحت دعواده کافی دکلدر . زیرا دعوی الایداع کبی بعض دعاوی واردرکه آنده مثلا مکان ایداعك بیانی لازم کلیر . بناء علیه تفصیلات آتیه اعطاسی لازمدر ، بحر .

قرض دعواسی ؛ مکان قرضك بیانی لازمدر . «١١١٣» ماده شرحنده‌کی «٦» مسئله‌یه باق .

نته‌کیم مقروضك صفتی و مقرض کندی مالندن اقراض ایتدیکی بیان ایدلملك لازمدر . زیرا جائزکه مدعی وکیل بالاقراض اولسون . ایمدی وکیل بالاقراض سفیر ومعبر اولمغله آنك حق مطالبه‌سی یوقدر ، بحر . «١٤٦٠» ماده‌یه باق .

سوم شرا دعواسی ؛ مدعی‌علیه شویله برمالی سوم شرا طریقیله آلمشیدی موجود ایسه عیناً ومستهلك ایسه بدلاً ویرسین دیه دعوی ایتسه صحیح اولماز . مکرکه شوقدرغروش ثمن تسمیه اولنه‌رق سوم شرا طریقیله آلدی دیسین . «٢٩٨» ماده‌یه باق ، هندیه .

اجازت بیع فضولی سببیله ثمن مبیع دعواسی : مدعی ، بوکمسنه کندیسیله بینلرنده شرکت ملك ایله مشترك فلان مالی شوقدر غروشه آخره صاتدیغی وکندیسیله بیعی مجیز اولدیغی جهتله ثمن مبیعك نصفنی طلب ایتدکده اولا ، بوقت اجازتده مبیعك

يدمشتريده موجوديتى؛ ثانيا، ثمنك وقت اجازتده رواجنى[١]؛ ثالثا، بايع فضولينك ثمن مبيعى قبض ايلديكنى ذكر ايتمك لازمدر. زيرا اجازت، ابتداء توكيل كبيدر. وكيل بالبيع ايسه ثمنى مشتريدن قبل القبض تسليم ثمن ايله مطالب اولماز. «١٥٠٢» ماده‌يه باق. اما مبيع بينلرنده شركت عقد ايله مشترك اولديغى صورتده مبيعك وقت اجازتده قيامى شرط دكلدر. زيرا عقد، حال وجودنده نافذ اولمشدر. لكن قبض ثمن ينه شرطدر تا كه نصف ثمن ايله مطالبه صحيح اولسون، هنديه.

شرا دعواسى؛ مدعى بومالى – مدعى عليهك غيرى – فلان شخصدن شوقدره آلدم ملكمدر ديه دعوى ايتدكده ثمن مبيعك معجل يا مؤجل ايدوكى سؤآل اولنور. معجل ايسه ثمن مبيعى كاملا بايعه ويرديكى ويا بايع قبض مبيعه كنديسنه اذن ويرمش اولديغى تقديرده دعواسى استماع ولدى الثبوت مدعا بهى مدعى‌يه تسليم ايتمسيله امر اولنور. اما ثمن معجل اولديغى حالده آنى بايعه تأديه ايتمه‌مش وبايع دخى قبض مبيع ايچون مشترى‌يه رخصت ويرمه‌مش اولنجه دعواسى استماع ايديلير؛ فقط مدعا بهك مدعى‌يه تسليم ايله مدعى عليه امر اولنماز. «٢٧٨» ماده‌يه باق،

---

[١] زيرا وقت اجازتده ثمن كاسد اولديغى تقديرده اجازت عقدك فائده‌سى يوقدر؟

انقروى [١] .

سلم دعواسى ؛ جهت سلمدن شوقدر كيله بغدای آلاجق دعواسنده شرائط سلمك ذكر وبيانى لازمدر . ومثلا حين عقد سلمده مسلم فيهك هانكى مكانده تسليمى شرط ايدلمش ايسه اوراسنك ايضاحى اقتضا ايدر . زيرا حاكمك اوراده تسليم ايله حكم أيلمسى لابددر .

بناء عليه سلم صحيحدن شوقدر كيله بغداى ديه شرائطنى ذكر ايتميه‌رك دعوى ايتسه صحيح اولماز .

هر سبب كه شرائط كثيره‌سى واردر او شرائطك بيانى لازمدر .

اما بينلرنده جريان ايدن بيع صحيح سببندن .. ديه دعوى ايتسه صحيح اولور .

شرائطى قليل اولان سببك شرائطنى بيان ايتمك لازم دكلدر ، ردمحتار وفصولين وبحر .

كفالت دعواسى ؛ كفالت سببيله آلاجق دعواسنده مجلس عقدده مكفول لهك كفالتى قبول أيلديكنك بيانى عند ابى يوسف

[١] ادعى شيئا بسبب الشراء ان ادعاه من صاحب اليد يحتاج الى اثبات العقد فحسب وذكر فى الجامع انه يشترط ايضا والبايع بملكه وان ادعاه من غيره لا يصح حتى يذكر احد الاشياء الثلاثة اثبات الملك لبايعه وقت العقد او اثبات الملك لنفسه فى الحال او اثبات القبض والتسليم ولابد من ذكر قبض الثمن بزازيه .

شرط دكلدر . «٦٢١» ماده‌یه وشرحنه باق .

اما مال مكفول به هانكى سببدن نشأت ایتدیكنك بیانی لازمدر . زیرا كفالت بمال الكتابة وكفالت بالدیة على العاقله ومدت معلومه ذكر ایدلمدن نفقهٔ مرئیه‌یه كفالت كبی [١] بعض كفالتلر جائز اولمدیغی جهتله بونك تدقیقی لازمدر ، بحر .

تصرفات سببیله مال دعواسی ؛ بیع واجاره كبی تصرفات شرعیه سببیله برمال دعوى ایدلدكده مدعی مذكور تصرفك طوعاً وحال نفاذ تصرفده اولدیغنی بیان ایتملیدركه دعواسی صحیح اولسون . زیرا احتمالكه اكراهاً اولمشدر ، هندیه .

مثلا مدعی ، مدعى علیه شو مالی طایعاً وراغباً حال نفاذ تصرفنده بكا شوقدره بیع ایتدی دیملیدر ، بحر .

تملیك دعواسی ؛ تملیك دعواسنك صحتی ایچون تملیك مذكورك بعوض یاخود بغیرعوض اولدیغنك بیانی لازمدر ، خیریه .

فساد بیع سببیله استرداد دعواسی ؛ مدعیدن سبب فساد استفسار اولنملیدر . زیرا جائزكه مدعی بیع صحیحی فاسد ظن ایدیور ، جامع الفصولین .

ودیعه وامانت دعواسی ؛ مدعی ، شوكسنه‌یه شویله برساعتی ودیعةً اعطا وتسلیم ایتمشیدم دیه واقع اولان دعواسنده امانت مذكوره موجود ایسه تخلیه ایتسین دیملیدر . چونكه آنی مجلس

---

[١] مكركه ان نفول هشت اومادمت فی نكاحه دنیلسین .

محاكمه‌یه احضار ایتمك اوزره مدعی علیه جبر ایدیله‌مز ؛ بالکه مجلسه کتیرمك اوزره مدعی‌به ویر دیه‌رك مستودعه امر اولنور. «٧٩٧» ماده‌یه باق .

بوکبی ایداع دعواسنده مکان ایداعك بیانی لازمدر. ودیعه کرك حمل ومؤنته محتاج اولسون کرك اولمسون . زیرا «٧٩٧» ماده‌ده ذکر اولندیغی اوزره ودیعه‌نك ادعاسنده مکان ایداع معتبر اولمغله حاکم نزده اعاده‌سیله حکم ایده‌جکنك معلومیتی ضمننده بیان مکان ایداع ایجاب ایدر، تنویر وشرحه .

امانت هالکه دعواسی ؛ مستودع ودیعه‌یی انکار ایتدکدن صوکره ودیعه ید مستودعده هلاك اولدیغنك بیانی لازمدر. «٧٩٤» ماده‌یه باق .

نته‌کیم ودیعهٔ مستهلکه دعواسنده مستودعك استهلاك ایتدیکی ذکر وبیان اولنمق لازم کلیر، هندیه . چونکه «٧٧٨» ماده ایله شرحنده ذکر اولندیغی اوزره ید مستودعده‌کی ودیعه مستودعك اوغلی کبی دیکر بری طرفندن استهلاك اولنمش ایسه ضمان آکا لازم کلیر .

ودیعه‌یی مجهلاً وفات دعواسی ؛ مستودع مجهلاً وفات ایتدی دیه دعواده ودیعه‌نك یوم وفات مستودعده‌کی قیمتنك بیانی لازمدر، فصولین. «٨٠١» ماده شرحنه باق.

یموق دعواسی ؛ مدعی یموغی دعوی ایتدکده هانکی مملکت

محصولی ایدوکنك بیانی لازمدر. یعنی مثلا مصر یا آطنه یا ازمیر بوغیدر دیملیدر . اما او بوغك بر قیمه سندن شوقدر آنلمش بوق چیقار دیمك لازم کلمز، هندیه.

رهن دعواسی؛ راهن فك رهن اولندیغی بیانیله مرهونك کندیسنه تسلیمنی دعوی ایتدکده صحیح اولور. زیرا مرهونك راهنه ردی مؤنتی مرتهن اوزرینه‌در. مستعیر کبی، هندیه ملخصا.

غصب دعواسی؛ ید غاصبده عیناً موجود اولان مغصوبك استردادی دعواسنده مکان غصبك بیانی لازم کلیر. اگر مغصوب، حمل ومؤنته محتاج ایسه. «٨٩٠» ماده‌یه باق. واگر حمل ومؤنته محتاج دکل ایسه مکان غصبك بیانی لازم کلمز . زیرا مارالذکر «٨٩٠» ماده شرحنده ایضاح اولندیغی اوزره مصارف نقلیه‌یه محتاج اولمیان دراهم و دنانیر کبی مغصوب نره‌ده اولور ایسه تسلیم اولنه‌بیلیر؛ مغصوب منه آلمقدن امتناع ایده‌مز . بناءعلیه مدعی ، بو آدم بندن یکرمی کیله بغدای غصب أیلدی دیه دعوی ایدوب فقط مکان غصبی بیان ایده‌مز ایسه دعواسی مسموع اولماز [١] .

مغصوب هالکك بدلنك دعواسی؛ مغصوب هالکك بدلی دعوی اولندقده مثلیات ویا قیمیاتدن اولدیغنك معلومیتی

[١] وفی غصب غیر المثلی یبین قیمته یوم غصبه علی الظاهر تنویر وشرحه للعلائی وتکمله .

ایچون مغصوبك نه ایدوکنك بیانی لازمدر . چونکه مغصوب مثلیاتدن ایسه مثلنك و قیمیاتدن ایسه یوم غصبده‌کی قیمتنك اعطاسیله حکم اولنمق ایجاب ایدر . « ٨٩١ » مادده‌یه باق، تنویر وردمحتار وحاشیهٔ بحر.

غاصب، مال مغصوبی بر مدت یدنده بولندیردقدن صوکره اتلاف ایتسه یوم اتلافنك بیانی لازم کلیرمی ؟ « ٨٩١ » مادده شرحنه باق .

مدعی، مدعی‌علیه شو آتی بندن غصب ایتدی دیه دعوی ایتدکده ملکمدر دیمه‌یله دعواسی صحیح واقامه‌ایتدیکی شهود مدعی علیهك بو آتی مدعیدن غصب ایتدیکنی بیان ایتسه‌لر حاکم او آت مدعینك مالی ایدوکنه حکم ایدر ، هندیه فی متفرقات الدعوی .

استهلاك اعیان دعواسی؛ بودعواده اعیان مرقومه نه‌دن عبارت بولندیغی وموضع استهلاك و وقت استهلاکده‌کی قیمتی نه ایدوکی بیان اولنمق لازمدر. زیرا بعض اعیان قیمی و بعضیسی مثلی اولور، ابن عابدین علی البحر.

برده مدعی‌علیه، هانکی مکانده غصب واستهلاك أیلمش ایسه اومکانده مدعی‌یه تسلیم أیلمسی لازم کله‌جکی جهتله حین دعواده بو مکانك بیانی لازمدر، بحر. بو صورتده بر متوفانك ورثه‌سی متوفای مرقومك داییندن: «متوفای مرقوم حیاتنده سکا شوقدر

اشیا ایداع وتسلیم ایتدی بعده وفات ایتدکده دیوننی ادایه وصی نصب اولنان فلان کیمسـه مذکور اشیالری متوفای مرقومك دینی مقابلهسنده ثمن مثللرندن نقصان فاحش ایله سکا صاتدی . سن دخی استهلاك ایتمشیدك ضامن اول» دیه دعوی ایتدکلرنده اول اشـیانك انواع ، اجناس ، اوصـافنی و حین بیعده اولان قیمتلرینی بیان ایدهمـدلر دعوی مسموع اولماز ، بهجه وبحر .

نته کیم مدعی ، شو قدر غالب الغش پارهمی غصب و استهلاك أیلدك دیه دعوی ایتدکده او پاره وقت دعواده منقطع یعنی غیر رائج اولنجـه قیمتی دعوی ایدلمك لازمدر . آنجق امام اعظمه کوره وقت دعوی وخصومتدهکی ، امام ابی یوسفه کوره وقت غصبدهکی و امام محمده کوره یوم انقطاعدهکی قیمتی بیـان اولنمق لازم کلیر ، هندیه «٨٩١٥» ماده شرحنه باق .

بو صورتده مدعی ، شو آدم بوقدر قیه بوزی بندن یازین غصب ایتدی بوز ایسترم دیه وقت شتاده دعوی ایتسه مسموع اولماز . زیرا زمان طلبـده بوزك مثلی منقطع اولدیغی جهتله یوم خصومتدهکی قیمتنی مطالبهیه حقی واردر ، هندیه .

اکراها بیع دعواسی : مکرهاً بیع ایتدیکی بیانیله مبیعك اسـتردادی دعواسـنده مکرهـا بیع و مکرهـا تسلیم وکندیسیچون ثابت اولان حق فسخ سببیله بیعی فسخ أیلدیکنی مدعی بیان ایتملیدر . زیرا «١٠٠٦» ماده شرحندهذکراولندیغی اوزره مکرهاً بیعده مبیع طوعا تسلیم ایدلسه بیع صحیح ولازم

اولور. نته‌كيم مدعى، ثمن مبيعى قبض ايتمش ايسه قبض ثمن دخى اكراهاً واقع اولديغنى ذكر ايدلمليدر. اما مكرهاً بيع دعواسنده مجبر كيم اولديغنى ذكر ايتمك لازم دكلدر[١].

ومكره، شو مال ملكمدر بغير حق يد مشتريده‌در ديسه صحيح اولماز. زيرا بيع مكرهه قبض اتصال ايتدكده مبيعده ملك ثابت اولور، هنديه وبحر.

مال شركتده تجهيل دعواسى: مدعى بر متوفانك وارثى مواجهه‌سنده «مورثك مال شركتى مجهلاً وفات ايتدى ١٣٥٥ ماده‌يه مبنى تضمينى ايسترم» ديه دعوى ايتدكده تجهيل كنديسنده واقع اولان سرمايه‌مى يوقسه سرمايهٔ شركتله آلنان مالمى بيان ايدلمسى لازمدر. چونكه سرمايهٔ شركت آنجق نقودقيلندن اولاجغندن مثليله مضمون اولور. «١٣٣٨ و ١٤٠٠» ماده‌لره باق. اما سرمايهٔ شركت ايله آلنان مال، قيميلردن ايسه قيمتيله ومثلياتدن ايسه مثليله مضمون وبناء عليه بونلرك ايضاحى لازمدر.

نته‌كيم مضاربك مجهلاً وفاتى جهتيله مال مضاربه‌نك طابى دعوا- سنده وقت وفاتده مال مضاربه نقد يا عروض ايدوكنك بيانى لازمدر. زيرا نقد ايسه مثلى وعروض ايسه بدلنى آلمغه حقى واردر، جامع الفصولين.

[١] كالو ادعى مالا بسبب السعاية لاحاجة الى تعيين العوان وهو الاصح هنديه وجامع الفصولين.

بضاعه‌یی دعواده دخی حکم بویله‌در من المحل المزبور.

تخارج دعواسی ؛ دعوای تخارجده ترکه‌نك انواعنی وامتعه وحیواناتنی وعقاراتنی بیان وتحدید لازمدر. تاکه صلح، خارجه چیقاریلان وارثك حصه‌سندن زیاده‌یه واقع اولمدیغی معلوم اولسون. زیرا بعض ورثه ترکه‌یی بعدالاتلاف غیر متلف بولنان ورثه‌ایله متلفاتك قیمتندن از ید اوزرینه صلح اولسه ـ علی قول بعض الفقهاء ـ بوصلح صحیح اولمز، هندیه.[١]

قسمت دعواسی ؛ مدعابه حین قسمتده کندی حصه‌سنه قالان نصیب اولنجه قسمتك رضا یاقضا اولدیغنك ذکری لازمدر، هندیه.

کندی ارضنده غیرك غصباً بنا یاغرس اشجار دعواسی ؛ مدعی عرصه‌مده شو مدعی علیه بنا احداث یا آغاج غرس أیلدی دیدکده اوعرصه‌نك بیانی لازم اولدیغی کبی بنانك طول وعرضنی واخشاب یاکارکیر ایدوکنی بیان دخی مقتضیدر. ایمدی بونلری بیان ایدنجه مدعی علیه اقرار ایدرسه بنا واشجاری رفع ایله مدعی علیه امر اولنور. کندیسنك بنا ویا غرس ایتدیکنی انکار ایدوبده مدعی اثبات ایده‌مز ایسه بالطاب « بومدعینك ارضنده شو شوبنایی یا شو اشجاری انشا یاغرس ایتمدیککه..» دیه تحلیف ونکول ایدرسه رفع ایله امر اولنور، هندیه وبزازیه.

[١] کافی الغصب اذا استهلکوا الاعیان وصالحوا بحر.

شق نهر دعواسی ؛ مدعی ارضنی باروب کندی ارضنه صو اجرا أیلدی دیه دعوی ایتدکده مشقوق اولان ارضك بیانی لازم اولدیغی کبی موضع نهرك یعنی مشقوقلك ایمن یا ایسرنده اولدیغی و« نهرك طول، عرض وعمقنی بیان لازمدر . مدعی، بونلری بیان ایتدکده مدعی علیه اقرار ایدر یا مدعی اثبات مدعا أیلر ایسه ایجابی اجرا اولنور . انکار ایتدکده «مدعینك بیان ایتدیکی ارضده دعوی ایتدیکی نهری احداث ایتمدیکنه» بالطلب مدعی علیه تحلیف اولنور، هندیه .

مسیل ماء دعواسی ؛ بر کیمسه فلانك خانه‌سنده حق مسیلم واردر دیه دعوی ایتدکده یاغمور یا چرکاب صولر کدن ها نکیسنك مسیلی اولدیغنی ومسیلك خانه‌نك مقدمنده یا مؤخرنده بولندیغنی بیان لازمدر.

طریق دعواسی ؛ بر کیمسه دیکر کمسنه‌نك خانه‌سنده طریقی بولندیغنی دعوی ایتدکده علی روایة طریقك موضعنی یعنی خانه‌نك مقدم یا مؤخرنده بولندیغنی بیان وتحدید أیلمسه دخی دعوی مسموع وشهادت مقبولدر. زیرا جهالتك قبول شهادته مانع اولمسی مع الجهالة قضا وحکم متعذر اولدیغی صورتده اولوب بونده ایسه متعذر دکلدر. چونکه طیش قاپی« باب اعظم» طریقك تعیین مقداری خصوصنده حکم قیلنیر، هندیه . بوکبی طریق یاخود حق مرور ادعا ایدن کیمسه اثبات مدعایه مجبوردر.

يوقسه مدعينك ديوارنده قپو بولنمسى اثبات مدعايه كافى كلمز. نته‌كيم شاهدلر دخى بو مدعى مدعى عليهك خانه‌سندن كچر ايدى ديه شهادت أيلسه‌لر قبول اولنماز ، هنديه وخانيه «١٧٢٥» ماده شرحنه باق .

نقض حائط دعواسى ؛ بودعواده اوحائطك طول وعرضنى ذكر ايتمك لازمدر. شويله‌كه مدعى ، فلان باغچه‌مك ديوارينى بوزدك ديه دعوى ايتدكده اوحائطك طول وعرضنى بيان ايتمك ايجاب ايدر.

موزونات دعواسى ؛ موزوناتى دعواده بيان وزن لازمدر. مثلا مدعى بر يوك نارى يا خود آيوه‌يى دعوى ايتدكده قاچ‌قيه اولديغنى ونارطاتلى يا أكشى وصغيريا كبير ايدوكنى بيان بيان ايتمك ايجاب ايدر، هنديه.

مكيلات دعواسى ؛ بودعواده جنس، نوع، وصف وقدرك بيانى لازمدر، بحر .

مثلا مدعا به ، بغداى اولنجه بغدايدر ديه جنسنى وبوقدر كيله‌در ديه قدرينى ذكر ايدر، ردمحتار [١] .

حيوان دعواسى؛ مدعا به حيوان ايسه بعض فقهايه كوره لون ، سن وأركك يا ديشيلكنى بيان ايدر ، وديكر بعض فقهايه كوره لون وعلامات بيان ايدلمك لازم كلمز. حتى مدعى، دعوى

---

[١] ويذكر بقفيز كذا لان القفزان تتفاوت مرآت مجله .

ایلدیکی حیوانك بعض علاماتنی بیان ایلدیکی کبی شهود دخی اولوجهله بعد الشهاده حیوان احضار ایدیلنجه بعض علاماتی بونلرك دیدکلرینه مخالف چیقسه یعنی مثلا مدعی و شاهدلر حیوان مشقوق الاذن ایدوکنی بیان ایلمشلر ایکن غیر مشقوق الاذن بولندیغی آکلاشلسه دعوی و شهادتك بطلانی لازم کلز ، هندیه و ردمحتار .

(و) مدعا به (عقار اولدیغی تقدیرده حدودینك) «۱۶۲۳» ماده وجهله (بیانیله تعیین اولنور .) بوصورتده بر وقفك متولیسی دیکر وقفك متولیسی یدنده بولنان عرصه ایچون عرصهٔ مزبورهنك برمقداری متولیسی اولدیغم واقفك وقفندندر دیه دعوی ایدوب لکن مدعاسنی تعیین وتحدید ایتمسه دعواسنه التفات اولنماز ، بهجه .

(و) مدعا به (دین ایسه جنس ونوع ووصف ومقداری بیان اولنمق لازم کلیر) که بونك تفصیلی «۱۶۲۷» ماده ده مذکوردر .

دین دعواسی ؛ دین مدعا به اوزوم ایسه قدر ، نوع ووصفنك بیانی لازمدر . بناء علیه شوقدر قیه مقری قریهسنك یاپنجاق اوزومی دیمك لابد اولدیغی کبی جید یا اوسط ایدوکنك بیانی دخی لازمدر .

نته کیم دین مدعا به موسمنك غیر یسنده اوزوم ایسه یعنی اوزوم چارشو وبازارده منقطع اولدیغی زمانده آنی دعوی ایدن

ایسه حاکم نه ایستدیکنی مدعیدن صورار . اوزومك مثلی ایسترم دیرایسه دعواسنه التفات اولنماز . قیمتی ایسترم دیرایسه حاکم اودینك سببنی سوآل ایدر . زیرا دین مذکور ثمن مبیع ایسه بیع، ثمنك ادایی نادن انقطاعی سببیله منفسخ اولور. واکر سلم ویا استهلاك وياخود قرض سببندن طولایی ایسه — مدعی یکی اوزوم موسمنه انتظار ایتمدیکی صورتده — قیمتنی آلابیلیر .

دین مدعا به ، مثلا ایکی نوع اوزوم ایسه مدعی شو مدعی علیهده مثلا آلتی اوقه چاوش اوزومی و یکرمی اوقهده بانجاق اوزومی آلاجغم وار دیه‌رك نوعلرك مقدارلرینی بیان ایتمك لازمدر، هندیه .

﴿ نته‌کیم مواد آتیه‌دن متضح اولور . ﴾

ماده ١٦٢١

﴿ مدعا به عین ﴾ [١] ﴿ منقول اولدیغی حالده ﴾ بونده اوچ وجه واردر :

وجه اول؛ عین مذکور ﴿حاضر بالمجلس﴾ اولمقدر. ایمدی عین اولان مدعا به مجلس محاکمه‌ده موجود ﴿ ایسه مدعی آکا ألیله اشارت ایده‌رك ایشته بو بنمدر ﴾ یا موکلم فلانکدر یاخود وصیسی یا ولیسی بولندیغم فلان قاصرکدر [٢] ﴿ بو آدم آکا

---

[١] بونکله هالکدن احتراز اولنیور .

[٢] بونکله حق نفسنه یا نائب اولدیغی کمسنه‌یه اضافت و رکن دعوایه اشارت اولنیور .

بغیرحق وضع ید ایدیور آلیویرلمسنی طلب ایدەرم دیە دعوی ایدر . » یعنی حین دعوی ، حین شهادت و حین استحلافدە بویلەجە اشارت اولنمق لازمدر ، هندیە . و اشارت تعریفدە ابلغ اولمغلە باشقەجە بیان جنس ونوعە حاجت یوقدر ، بحر .

مثلا مدعی ، موجود اولان اوزومی دعوی ایتدکدە شو اوزوم دیە اشارت کافی اولوب باشقەجە نوع ، وصف ووزننك بیانی لازم دکلدر ، هندیە .

نتەکیم مدعی ، مشارالیە اولان حدیدی دعوی واون قیە ایدوکنی بیان ایتدیکی حالدە یکرمی یا سکز قیە چیقسە دعوی وشهادت مسموع ومقبولدر [١] .

اما مدعا بە ، عین اولمیوبدە تلف اولان منقولاتك بدلی ایسە قیمیاتدن اولنجە قیمتنك بیانی کافیدر ، تعریف وتوصیفە احتیاج یوقدر . بلا ذکر القیمە تعریف وتوصیفدن برفائدە اولمدیغی کبی بعد ذکر القیمە تعریف وتوصیفە احتیاج قالماز ، ردمحتار . حتی البسەمی یرتدك یا آتمی جرح ایلدك شوقدر غروش نقصان قیمت ایسترم دیە دعوی ایتدیکندە مذکور لباس یا آتك مجلسە احضاری شرط دکلدر . زیرا مدعا بە حقیقة ثوب یا آتدن جزء فائتدر ، هندیە .

« ألیلە اشارت » لکن ألیلە اشارت ایتمیوبدە رأسیلە اشارت ایدنجە بو اشارتدن عین مدعا بە مقصود اولدیغی بیلندیکی تقدیردە

[١] لان الوزن فی المشارالیە لغو بزازیة .

كافى والا غير كافيدر، هنديه . «١٦٢٠» ماده شرحنه باق .

« بغير حق وضع يد ايديور . » بوسوزى سويلمك دعوى الملكده لازمدر؛ زيرا مدعابه‌يد مدعى عليهده ٢٧٨ ماده حكمنجه محبوس بالثمن يا مرهون وبو جهله برمال يد غير مالكده بحق بولنمق احتمالى اولمغله بو احتمالك ازاله‌سى اقتضا ايدر . اما دعواى الضمانده بوسوزى سويلمك لازم دكلدر. [١] .

نته كيم «بغير حق وضع يد ايديور» سوزينى منقوله دائر اولان شهادتده سويلمك شرط دكلدر. بوجهتله شهود بومنقول مدعينك ملكى اولديغنه شهادت ايتسه‌لر قبول اولنور. بغير حق مدعى عليه وضع يد ايديور ديمك حين دعوى و شهادتده قول اصحه كوره شرط دكلدر ، بحر .

« آليويرلمسى طلب ايدرم » بوسوزى سويلمك لازمدر . مدعابه كرك عين اولسون . بومادده اولديغى كبى وكرك دين اولسون . وكرك منقول ياعقار اولسون. زيرا مدعينك حضور حاكمده مدعابه كندى ملكى اولديغنى سويلمسى على سبيل الحكايه اولمق احتمالى واردر . بناءعليه طلب مذكور ايله بواحتمالك ازاله‌سى لازمدر ، زيلعى فى الدعوى. بوصورتده مدعى، شو مدعى عليه ذمتنده اون آلتون آلاجغم واردر ديه دعوى ايتسه قبول ايدلمز. مكركه آليويرلمسنى طلب ايدرم ديسين. فقط قهستانى آليويرلمسنى طلب ايدرم سوزى سويلنمسه بيله جائزدر؛ صحيح

---

[١] وكذا دون دعواى الشراء ابن عابدين على البحر .

اولانده بودر دیمشـدر . بوكا كوره مجلهده بو قیدك ذكری احترازی اولماز ، ردمحتار و بحر وتكمله ردمحتار .

﴿ و ﴾ وجه ثانی؛ عین منقول اولان مدعابه مجلس محاكمهده حاضر بولنمامقدر .

ایمدی عین منقول ﴿ اكر حاضر بالمجلس اولمیوب آنجق﴾ یدخصمده موجود و ﴿مصرفسز﴾ مجلسه ﴿جلب واحضاری ممكن﴾ ومدعابه مدعینك ملكی اولدیغنی مدعی علیه منكر ﴿ ایسه ﴾ مدعی حین ﴿ دعواده و ﴾ شـاهدلر زمان ﴿ شهادت ﴾ ده ﴿ ویاخود ﴾ مدعی علیه اثنای ﴿ یمینده آكا بویله جه﴾ أل ایله ﴿ اشارت اولنمق اوزره مجلس محكمه كتیریلیر. ﴾ زیرامدعا بهك احضاری ممكن اولان عینده بعدالا حضار اشارت بالید ایله اكتفا اولنه‌بیلیر . چونكه اشارت تعریفده ابلغدر . مصرفسز جلب واحضاری قابل اولان مدعابه، مسك، عنبر، زعفران قلیل، بر ساعت و بریوزك كبی شیلردر، بحر. ومدعی علیه برعینی احضار ایتدكده مدعی دعوی‌ایتدیكی عین ایدوكنی تصدیق‌ایدرسه فبها. والا دیكر عین كتیرلملك اوزره جبر اولنور . وبوجبر مدعینك تصدیقنه دكین دوام ایدر . مدعی علیهك آنی احضاردن عجزی ظاهر اولورسه مدعی ، دعواسنی اثبات أیلدیكی حالده بدلی حكم اولنور، خانیـه . اما مدعی‌علیه، مدعا به ملك مدعی ایدوكنی مقر اولنجه مجلسـه احضاری‌لازم اولماز؛ مدعی‌یه رد ایله امر اولنور ، هندیه وبحر .

مثلا مدعی علیه ، مدعینك دعوی ایتدیکی ساعت یدمده‌در ومدعینك ملکیدر دیدکده مجلس محاکمه‌یه احضاری کبی تکلفاته حاجت اولمیوب مذکور ساعتی مدعی‌یه اعطا ایتمسیله مدعی‌علیهه امر ایدیلیر .

« ید خصمده موجود ایسه » دینلدی . زیرا مدعابه غائب اولوب مکانی غیر معلوم واحضاری ناقابل اولنجه مدعی ، آنی تعریف وقیمتنی بیان أیلر ، رد محتار . «١٦٢٠» ماده شرحنه باق . ایمدی مدعابه ، یدنده موجود اولدیغنی مدعی علیه اقرار ایدرسه بروجه مشروح مجلس محاکمه‌یه احضارأیلمسی لابددر . آنجق مدعی ، مدعابه منقول ید مدعی‌علیهده در دعوای وشهادتده اشارت اولنمق اوزره مجلسه کتیرسین دیمش ایکن مدعی علیه ، یدنده موجود اولدیغنی انکار ایتدیکی حالده مدعی ، مدعابه ، بوتاریخدن برسنه مقدم ید مدعی‌علیهده موجود ایدوکنه اقامهٔ بینه ایتدکده بعض فقهایه کوره بواثبات قبول اولنه‌رق مدعابهی احضاره مدعی جبر اولنور ، « ١٠ » ماده‌یه باق . مکرکه تاریخ مذکوردن صوکره مدعابه‌هالك اولمق یاآخره بیع وتسلیم ایدلمك کبی برطریق ایله مدعی علیهك یدندن چیقدیغی ثابت اولسون ؛ او حالده احضاره جبر اولنه‌ماز .

دیکر بعض فقهایه کوره بواثبات قبول واحضاره جبر ایدیله‌مز . زیرا بو ، استصحابدر . استصحاب ایسه اثباتده دکل ، دفعده حجتدر . « ١٠ » ماده شرحنه باق ، ابن عابدین علی البحر .

« مجلسه كتيريلير » مدعى عليه ذى اليد اولاجغى جهتيله مجلسه كتيرمك آنك اوزرينه لازم اولور . شو قدركه مدعى عليه مستودع اولنجه مجلســه كتيرمك اوزره آكا جبر اولنه ميوب آنى براى ايصال مودعه ويرمسيله مستودعه امر اولنور ، رد محتار . « ٧٩٤ » ماده يه و « ١٦٢٠ » ماده شرحنه باق .

مثلا مدعى ، شونده بر الماس ايكنه وديعه م واردر آنى شو مدعى عليه بلا امر بالاستعمال شوقدر نقصان قيمت طارى اولدى هم استردادينى همده نقصان قيمتنى ايسترم ديه رك مجلسه كتيرلمسنى طلب ايتسه احضار أيلمك مدعى اوزرينه لازم كلير .

وجه ثالث ؛ مــدعا به حاضر بالمجلس اولميوب مصرفسز احضارى دخى ممكن اولمامقدر . بر يغين بغداى ﴿ و ﴾ بر آنبار دارى اولمق كبى . ﴿ اكر ﴾ عين منقول اولان مدعا به ، آز چوق ﴿ مصرفسز ﴾ مجلس حكمه ﴿ احضارى ممكن دكل ايسه ﴾ بعض فقهايه كوره مجلســه احضارى مصرفه محتاج اولان عين منقولك احضارينه مدعى عليه مجبور ايديله مز . ﴿ مدعى آنى تعريف و ﴾ توصيف و قيمياتدن ايسه ﴿ قيمتنى بيان أيلر . ﴾ حمل و مؤنته محتاج ، ـ على قول ـ مجلس محاكمه يه نقلى مجاناً غير ممكن و اجرته متوقف اولان مالدر . اون كيله آرپه يا بغداى كبى . و على قول آخر مجلس محاكمه يه بر أل ايله نقــلى ممكن اولمايان مالدر ، بحر .

مجلسه نقلى ممكن اولميان :

اولا؛ بالاده ذکر اولندیغی اوزره حمل و مؤنته محتاج اولاندر.

ثانیا؛ هالك اولان مدعا بهدر.

ثالثا؛ مکانی ووجود وعدمی غیر معلوم بولنان مدعا بهدر.

بو صورتده مدعی، سکا بر بیله‌زیك ایداع و تسلیم ایتمشیدم دیسه‌ده بیله زیکك وصف، جنس، قیمت و مقدارینی بیان أیلمسه و مدعی علیه انکار ایتسه مدعینك دعواسی مسموع اولماز، بهجه.

دیکر بعض فقهایه کوره موجود اولوب نقلی مصرفه محتاج اولان منقولاتك دعواسنده حاکم یا بالذات منقولك بولندیغی محلده حاضر اولور، یاخود ـ نصب نائبه مأذون ایسه ـ نائب ارسال ایدرده دعوی و شهادتده آکا اشارت ایتدیرر. یوقسه ذکر قیمت ایله اکتفا أیلمز. نته‌کیم مدعابه آت و دوه کبی محاکمه اوطه‌سنه آلنمسی ممکن اولمیان بر شی ایسه محکمه‌نك حوالیسنه کتیریلیر حاکم یا نائبی حولی‌یه چیقه‌رق دعوی وشهادتی استماع أیلر. کوریلیور که مجله قول اولی قبول ایتمشدر، بحر و خانیه.

بو وجه ثالث اوزره مدعی مدعابهی تعریف ایتدکدن صوکره مدعابه احضار اولنوبده مدعینك بیان ایتدیکی اوصافك بعضیسی مخالف چیقنجه ـ بو اوصافك آره‌ده‌کی مدتده تبدل وتغیره احتمالی یوق ایسه ـ باقیلیر، مدعی، اکر اولکی دعوانی

ترکله ثانیاً باشقه‌جه آنی دعوی ایدر ایسه دعوای جدیده اوله‌رق استماع اولنور. و اکر اولکی دعوانی تعقیب ایدیسه دعواسی مسموع اولماز، رد محتار. « ١٦٢٩ » ماده‌یه باق.

(فقط) بش یرده مجهولك دعواسی صحیحدر:

برنجیسی؛ (غصب و) ایکنجیسی؛ (رهن دعوالرنده) مغصوب ومرهونك (قیمتنك بیانی لازم کلمز.) زیرا ملاك، اکثریا مالك قیمتنی بیله‌میه‌جکی جهتله بیان قیمتله مکلف طوتلسه متضرر اولور.

دعوای غصبك صورتی: مدعی شویله بر مالی مدعی علیه بندن غصب ایتدی دیمکله اولور. نته‌کیم مدعی، بو، بنم مالمدر. یدمده ایدی؛ مدعی علیه بغیر حق بوندله وضع ید ایتدی یاخود مدعی علیه بغیر حق یدینی احداث ایتدیکی زمانه قدر یدمده ایدی دیسه دعوی الغصب اولور، خانیه وجامع الفصولین.

ایمدی بونلرده بوکبی جهالت فاحشه‌ایله برابر صحت دعوانك فائده‌سی؛ خصم، مثلا غصب مجهولی اعتراف ایدر ویا انکار ایدوبده مدعی شهوداپله بالفرض غصب مجهولی اثبات ایلر ایسه مدعی علیهك بیانه جبری وبالاقرار یا بالبینه ثابت اولمدیغی تقدیرده مدعی علیه یمین تکلیف اوله‌رق یمیندن نکول ایدرسه کذلك مدعی علیه بیان ایدنجه‌یه‌دك حبس ایدلمك صورتیله اجبار ایدلمسیدر، بحر وردمحتار. بوقسه ١٦١٩ ماده موجبنجه مجهول

اولارق حکم ایتمك جائز اولماز. بیان قیمت بومسائلده مدعیدن ساقط اولنجه شهوددن دخی ساقط اولمسی بطریق الاولیدر. چونکه شهود اوماله تمارستدن بعید بولنورلر، زیلعی. بو وجهله غصب یا رهن مجهول بالشهادة ثابت اولدقده مدعی علیه بیانه جبر اولنور. مغصوب ویا مرهون هانکی مال اولدیغنی تعیینده سوز غاصب یا مرتهنکدر، ابن عابدین علی البحر وخانیه.

(مثلا) مدعی، شو آدم (بر زمرد یوزکمی غصب ایتدی دیسه) وشمدی یدنده موجود یا هلاك اولدیغنی (وقیمتنی بیان ایتمسه وحتی قیمتنی بیلمم دیسه‌بیله دعواسی صحیح اولور.)

نته‌کیم مدعی، شو مدعی علیهه بورجی بولنان یکرمی آلتون مقابلنده برساعتنی رهن وتسلیم أیلدیکنی ادعا ایتسه استماع اولنور.

بو صورتده مدعی علیه، غصبی ویا رهنی بروجه‌بالا اقرار ایدرسه مغصوب یا مرهون نه اولدیغنی بیانه جبر اولنه‌جغی کبی لدی‌الانکار والاستحلاف یمیندن نکول ایدرسه ویاخود مدعی، اثبات أیلر ایسه کذلك مغصوب ومرهون نه اولدیغنی بیانه جبر ایدیلیر. «١٥٧٩» ماده‌یه باق. مقدار قیمتده سوز غاصب ومرتهنکدر، رد محتار وخانیه.

مغصوب منه، مال مغصوبك قیمتی شو قدردر دیدیکی حالده غاصب قیمتنی بیلمم دیدکده بونك حکمی ٨٩١ ماده شرحنده بیان ایدلمشیدی، بحر.

اوچنجیسی ، دردنجیسی و بشنجیسی « ١٦١٩ » ماده شرحنده بیان ایدلمشدر .

ماده ١٦٢٢

(مدعابه اگر) بش آت ، ایکی قیون و اوچ آغاج اولمق کبی (جنس ونوع و وصفلری مختلف) وقیمی (اعیان) اولوب مجلس محاکمه‌ده حاضر دکل (ایسه جمله‌سنك مجموع قیمتنی ذکر ایتمك) دعوی وشهادتده قول صحیحه وبهجه‌نك کتاب دعواسنده ذکر اولنان فتوایه کوره (کافی اولور .) یعنی (هر برینك باشقه باشقه قیمتلرینی تعیین ایتمك لازم کلز .) در مختار .

مثلا مدعی ، مدعابه بش آت ، ایکی قیون واوچ آغاجك مجموع قیمتی شو قدر آلتوندر دیه دعوی و اقامهٔ بینه ایدرسه قبول اولنور ، رد محتار .

اما مادهٔ آنفه‌ده وجه ثالثده بیان ایدلدیکی اوزره مدعابهك تعریف و توصیفی لازم کلیر .

فقط اعیان مذکوره قیمیاتدن اولمیوبده مثلیاتدن ایسه مثلنك بیانی اقتضا ایدر ؛ یوقسه قیمتنك بیانی لازم کلز . « ١٦٢٠ » ماده شرحنه باق . برده اعیان مذکوره مجلس محاکمه‌ده حاضر ایسه اشارت کافیدر . باشقه‌جه بیان قیمته حاجت یوقدر . « ١٦٢١ » ماده‌یه باق .

« اعیان » دینلدی . زیرا مدعابه جنس ، نوع ، و صفلری مختلف و قیمی بولنان اشیای مستهلکه‌نك بدلی ایسه اشیای

مذکوره‌نك جنس و نوعنك بیانی لازمدر . « ١٦٢٠ » ماده شرحنه باق [١] .

ماده ١٦٢٣

(مدعابه) ١ عرصه واراضی کبی (عقار) ، ٢ سکنی الدار کبی عقار حکمنده و ٣ بر عقارك علوی ومدعی علیه اول عقار مدعینك ملکی ایدوکنی منکر (ایسه حین دعوی وشهادتده) عقار مذکورك اولا (بلده‌سی و) ثانیاً (قریه‌سی ویا محله‌سی و) ثالثاً (زقاغی و) مدعابی محیط اوله‌جق صورتده (حدود اربعه‌سی یاخود) حدود (ثلاثه‌سی وحدودینك) ـ حدود اربعه یا ثلاثه‌سنك ـ (صاحبلری وار ایسه آنلرك) ـ اصحاب حدودك ـ (وبابا و) عندالامام (دده‌لرینك اسملری ذکر اولنمق) و مدعابه عقارك بر طرفی ورثه یدلرنده بولنسان و تقسیم ایدلمه‌ین دیکر عقار اولور ایسه او ورثه‌نك اسمنی و نسبنی ذکر ایتمك لازمدر . ورثه‌سی دیمك کافی دکلدر [٢] . فقط بعض علما کافیدر دیمشلردر [٣] . و عقار ، بغیر حق ید مدعی علیهده اولدیغی بیان و آلیویرلمسی طلب ایدلمك (لازمدر .)

---

[١] تنبیه — لوطلب المدعی من القاضی وضع المنقول علی ید عدل فان کان المدعی علیه عدلا لایجیبه وان کان فاسقا اجابه وفی العقار لایجیبه الا فی الشجر الذی علیه ثمر لان الثمر نقلی کذا فی فتاوی الصغری .

[٢] اذ الورثة مجهولون منهم ذو فرض وعصبة و ذو رحم .

[٣] ولو کتب لزیق دار من ترکة فلان یصح جدا .

زیرا عقارك مجلسده نقلی و اشارت ایله تعریف متعذر و عقار تحدید ایله معلوم اولمغله تحدید ایله تعریف تعین ایدر . بحر وهندیه ورد محتار بزیادة .

« بغیر حق ید مدعی علیهده اولدیغی » بونلری سویلمك لازمدر . زیرا مدعی علیه ، مدعی یه آنجق عقار یدنده اولمسیله خصم اولور . و یدنده بولنمسه « ١٦٣٥ » مادەیه مبنی خصومتی صحیح اولماز .

« بغیر حق » دینلمك دخی مرهون و محبوس بالثمن اولمق احتمالنك ازالهسی ایچوندر . مجله بو سوزك لزومنی دعوی المنقولده ذکر ایتدیکی حالده دعوی العقارده ترك ایتدی . زیرا بمقایسة معلوم اولور ، مجمع الانهر بزیادة ودرمنتقی .

هرنهقدر بعض فقها عقار دعواسنده « بغیر حق مدعی علیهك یدندهدر » دینلمك لازم دکلدر دیهرك بومسئلهده منقول ایله عقار بیننده فرق بولمغه چالشمشلر ایسهده عند کثیر من الفقهاء مختار اولان دعوای عقارده دخی بو سوز سویلنملیدر ، در منتقی بزیادة و تکملهٔ رد محتار .

مدعابه عقارك جزء شایعی اولدیغی صورتده جزء مذکورك بغیرحق مدعی علیه یدنده بولندیغی سویلمك واولوجهله شهادت ایتمك کافیدر کلیسی مدعی علیه یدندهدر دیه دعوی وشهادتده سویلنمك لازم کلمز . نتهکیم عقارك نصف شایعی غصب دعواسنده اول عقارك کلیسی ید غاصبده ایدوکنی ذکر

ایتمك بر قوله كوره لازم و بر قوله كوره غیر لازمدر ، هندیه .

مدعینك آلیویرلمسنی طلب ایدرم سوزینی سویلمسی لازمدر . زیرا مدعابه كندی حقی اولمغله طلب ایتمسی اقتضا ایدر ، هندیه . « ١٦٢١ » ماده شرحنه باق .

تعریف عقار صره‌سنده عقارك اولا بلده‌سنی ثانیا قریه یا محله‌سنی ثالثا زقاغنی رابعا حدودینی ذكر و بو وجهله اولا اعمی ثانیا اخصی ثالثا دها اخصی رابعا دها اخصی یاد ایتملیدر . نته‌كیم نسبده دخی فلان بن فلان بن فلان دینلەرك عام خاص ایله تعریف اولنور . مثلا احمد دینلدكده بو اسمده چوق آدم بولنور . بن محمد دینلمكله تخصیص ایدیلیر . بن طاهر قیدی ایسه دها زیاده تخصیص ایدر ، بحر .

بو جهتله مدعی اون پارچه اراضی دعوی ایدوبده یالكز طقوز پارچه‌نك حدودینی بالبیان برینككنی ذكر ایتمدكده باقیلیر . بو پارچه دیكر طقوز پارچه‌نك اورته‌سنده ایسه حدودده داخل اولمغله معلوم و آنكله حكم جائز اولور . واكر بو پارچه طرف وكنارده واقع ایسه حدود ذكر اولنمینجه معلوم اولمیه‌جغی جهتله آنكله حكم جائز اولماز ، هندیه .

ینه بوجهتله زیدك وقفی متولیسی عمرو بكرك وقفی اولمق متولیسی بشرك یدنده اولان عرصه ایچون عرصهٔ مزبوره‌نك بر مقداری زیدك وقفیدر دیه بشردن دعوی ایدوب لكن مدعاسنی تعیین وتحدید ایتمسه عمروك وجه محرر اوزره اولان

دعواسنه التفات اولنماز، جامع الاجارتين. اما بعدالدعوى مدعى عليه مدعابه عقار مدعينك ايدوكنى اقرار ايدرسه حاكم آنى مدعى‌يه تسليم ايله مدعى عليهه امر ايدر. زيرا جهالت اقراره مضر دكلدر، درمنتقى.

« مدعا بهى محيط اوله‌جق صورتده » دينلدى، زيرا حد فاصلك كل مدعا بهى محيط اولمسى لازمدر. تاكه معلوم اواسون. بناء عليه مدعابه ارض اولوبده بر طرفى آغاجدن ديه‌كو سترلسه اكتفا اولنه‌ماز.[١]

مجله‌ده « وياخود ثلاثه‌سى » دينلمكله اشارت اولنيوركه حدود ثلاثه‌سى‌سى ذكر ايله حد رابعدن سكوت اولنسه دعوى وشهادت صحيح اولوب حد رابع نه‌در ديه سؤال ايدلمز. چونكه اكثر ايچون حكم كل واردر. بوصورتده حد رابع حد ثالث حذاسندن على الاستقامه حد اول مبدائنه منتهى اولنجه‌يه قدر مسافه اعتبار اولنور، هنديه وبحر. نته‌كيم حد رابع ايكى كيمسه‌نك ملكى ايكن مدعى يالكز بريسنك ملكنى بالذكر ديكرينى ترك ايتسه صحيح اولور. كذلك حد رابع برارض ايله برده مسجد ايكن مدعى ارضى ذكر ايدوب مسجدى ذكر ايلمسه صحيح اولور. اما حد رابعى مدعى يا شاهدلر ذكر ايده‌رك غلط ايتسه‌لر دعوى يا شهادت صحيح اولماز. زيرا حد

---

[١] اذاالشجرة لاتحيط بكل المدعابة والفاصل يجب ان يكون محيطا بكل المدعا به حتى يصير معلوما تكمله

رابع ايله مدعا مختلف اولور ، زيلعى . مدعى عليه ، بو محدود يدمده دكلـدر ياخود بومحدودك مدعى‌يه تسـليمى لازم دكلدر ديه‌رك خصومتك كنديسنه عدم توجهنى بيـان ايده‌بيلير . فقط مدعى عليه ، بومحدود يدمده ايسه‌ده سن حدودده خطا ايتدك ديسه التفات اولنماز . ومدعى ، خطانى تصحيح ايدرسه خصومتى استينـاف ايدر . بونك نظيرى شودركه مدعى ، ثمن منقود ايله شومالى صاتون آلديغنى ادعا وشاهدلر دخى آكا شهادت ايتسه‌لر قبول اولنوب جنس ثمنك بيـانى لازم كلمز ايكن شـاهدلر ثمنك جنسنى ذكر ايله برابر جنس ثمنده اختلاف ايتسه‌لر قبول ايدلمز ، زيلعى .

ايكن شاهدلر حدودده ياكلدقدن صوكره غلطلرينى تصحيح وكلاملرينى توفيق ايدرلر ايسه قبول اولنور . شويله‌كه شـاهدلر عقارك بر طرفى زيد بن عمرو بن بكرك خانه‌سيدر ديه تحديد وبووجهله بعدالشهاده دونوبده اول كيمسـه‌نك اسمى اولا زيد ايدى صوكره بشر اولمش ياخود اولا زيدك ايدى صوكره بشره صاتمش ديه غلطلرينى تصحيح وكلاملرينى توفيق ايدرلر ايسـه قبول اولنور ، ردمختار .

حدودده غلطك وقوعى مدعينك ياخود شاهدك اقراريله ثابت اولور . بوحالده بالاده ذكر اولندىغى اوزره حـدودى تصحيح ايله دعوى ويا شهادت ايده‌بيلير . يوقسـه مدعى عليه ، مدعينك ياخود شاهدك حدودده غلط ايتديكنى ادعا ايده‌جك

اولدقده كرك قبل الحكم وكرك بعد الحكم بو ادعاسى مسموع وبينه‌سى مقبول اولماز. زيرا مدعى عليه طرفندن شاهدلك غلطنى دعوى، حدود شاهدلك ديديكى كبى وبو اسمده كيمسه اولمديغى بيان واثبات ايله اولور بو ايسه نفى اوزرينه اقامهٔ شهود ديمك اولارق جائز دكلدر . « ١٦٩٩ » ماده‌يه بق، بحر وردمحتار وانقروى .

مدعى، او عقارك حدودينك صاحبلرينك اسملرينى بيلمم ديدكدن صوكره اوكره‌نوبده دعوى ايده‌بيلوب بونده توفيقه احتياج اولمديغى كبى اول عقارك حدودينى بيلمم ديوبده بعده بوندن مقصدم حدود صاحبلرينك اسملرينى بيلمم ديمك ايدى ديه توفيق ايتديكى تقديرده اسامىٔ اصحاب حدودى اوكره‌نوبده دعوى ايده‌جك اولسه توفيقى معتبر ودعواسى مقبول اولور. اما مدعى عقارك نفس حدودينى بيلمم ديدكدن صوكره بيان حدود ايله دعوى ايده‌جك اولسه استماع ايدلمز.

نته‌كيم شاهدلر، برمعين عقارك ملكيتى اوزرينه اشهاد ايديلوبده آنلر اول عقارك حدودينى بيلمسه‌لر حدودى ثقاتدن بالسؤال اوكره‌نوبده شهادت ايده بيليرلر . لكن اول عقار مدعينك ملكى ايدوكنى مدعى عليهك اقرار ايلديكنه شهادت ايلمز تا كه شهادتنده كاذب اولمسين، بحر وانقروى وهنديه.

محدود اولان عقار بووجهله بالتحديد دعوى ايدوب فقط محدود نه‌در يعنى خانه يا باغميدر، بيان اولنمسه بر قوله كوره

دعوى وشهادت تصحيح وبر قوله كوره غير صحيح اولور، هنديه وبحر [١] .

« حدودينك صاحبلرى وارايسه» ديليور. زيرا حدودينك صاحبلرى اولمينجه صور سائره ايله تعريف ايدلمك لازم كلير. ويول ، دره ، خندق ، سور ، مرتفع مقبره و موقوف عقار وارض مملكت دخى حدود اولا بيلير. شويله كه: مثلا طول عرضى بيان اولنميان يول، دره، حدود اولا بيله جكى كبى خندق وسور دخى حدود اوله بيلير. يعنى بر طرفى يول وبر طرفى دره ديه تحديد اولنسه عقار تحديد اولور و بر طرفى طريق عام اولنجه اوطريق هم قريه يا قصبه نك اولديغنى ذكره حاجت يوقدر.

نته كيم ربوه يعنى مرتفع بولنان مقبره ده حدود اولور.

كذا صاحبى معلوم اولميوب برينك يدنده بولنان عقارده حدود اوله بيلير. تعبير آخرله بر طرفى فلان بن فلانك يدنده بولنان عقار اولوب صاحبى معلوم دكلدر ديسه عقار تحديد ايدلمش اولور ، بحر .

نته كيم عقارك برطرفى وقف اولديغى تقديرده واقفك و بابا و دده سنك اسملرينى و مثلا فلان مسجده يا مكتبه يا فقرايه موقوفدر ديه موقوف عليهى بيان ايتمك لازمدر ، رد محتار و بحر و انقروى بزيادة .

عقار مدعا به ، بو وجهله تحديد اولنمغله برابر تحت دعواده

---

[١] وقيل تسمع لو بين المصر والمحلة والموضع تكمله

«١٧٥٤» ماده ده مذكور اولديغى وجهله ذى‌اليدلك بينه ايله اثبات اولنمق لازم اولوب تصادق طرفين ذى‌اليدلكك ثبوتنده كافى دكلدر [١] .

تنبيه — مدعى تحديد حدود ايتديكى صره‌ده بر طرفى فلانك ارضى ديوب فقط آنك مدعا به اولان قريه‌ده متعدد ومتفرق اراضيسى بولنسه دعوى وشهادت صحيح اولور، تكمله .

عقارحكمنده اولانك ايضاحى: مدعا به عقارحكمنده اولور ايسه ينه بووجهله تحديد لازمدر سكنى‌الدار كبى . زيرا سكنى هرنه‌قدر حد ذاتنده نقلى ايسه‌ده اتصال تأبيد ايله ارضه متصل اولديغى وحضورحاكمه احضارايله آكا اشارت غيرممكن بولنديغى جهتله آنك تعريفى انجق تعريف عقار كبى اولور .

علوك تحديدينك ايضاحى: بركيمسه برخانه‌نك يالكز علويغى اشترا ايدوبده آنك تحتانيده بركونا ملكى اولمسه يالكز سفلك يعنى تحتانينك حدودى بيان اولنور. زيرا سفل من‌وجه مبيعدر. شوسببله كه علوك آنده حق قرارى واردر . وسفلك تحديدندن علوك تحديدى مستغنى‌عنه اولور . چونكه سفل اصل وعلو آكا تابعدر. اصلى تحديد ايتمك اوليدر [٢] .

---

[١] وفى الفصولين لوجهل احد الحدود ارض المملكة يصح وان لم يبين انها فى يد من لانها فى يد السلطان بواسطة نائبه .

[٢] هذا اذا لم يكن حول العلو حجرة فلو كانت ينبغى ان يحد العلو لانه هو المبيع فلابد من اعلامه وهو بحده وقد امكن بحر .

(فقط) حين دعوى وشهادتده بيان حدوددن آتى مسئله مستثنادر :

١ مسئله : حدودينك صاحبلرندن (مشهور ومعروف اولان آدمك يالكز اسم وشهرتنى ذكر ايتمك كافيدر .) زيرا بونكله مقصود اولان تعريف حاصل اولور. وبلكه يالكز اسميله مشهور اولانك اسمنى ذكر ايتمك كفايت ايدر، درمختار وخانيه . (بابا ودده سنك اسملرينى) حين دعوى وشهادتده (ذكره حاجت يوقدر .) زيرا مقصود تعريفدر. تكثير حروف دكلدر. بوصورتده مدعى عقارك برطرفى فلانك خانه سنه متصلدر ديوبده اوفلان معروف اولور ايسه كافى ونسبنى ذكر ايتمك غير لازم اولور، ردمحتار .

٢ مسئله : (كذلك اول عقار، اكر شهرتنه مبنى تحديددن مستغنى ايسه كرك دعواده وكرك شهادتده حدودينك بيانى) عند الامامين (شرط دكلدر .) زيرا شهرت تحديددن مغنى وبلا تحديد مقصود حاصل بولنمشدر . اما عند الامام ينه تحديد شرطدر، تنوير وردمحتار .

٣ مسئله : شهود، عقارى عيناً بيليرلر ايسه تحديده حاجت يوقدر، تنوير . بوصورتده شهود عقارك بولنديغى محلده او عقاره اشارت وارائهٔ حدود برله شهادت ايدرلر. شويله كه حاكم شاهدلرله برابر ايكى امينى كوندرر . شاهدلر اوامينلره حدود

اربعه‌یی بالاشاره ارائه ومدعینك ملکی اولدوغنه شهادت ایدرلر وامینلر دخی آنك حدودینی قومشولردن اوکرنه‌رك حاکمه بیان ایلرلر ، خانیه .

٤ مسئله : (وبرده مدعی اکر) درونینده حدودی محرر اولان سند وحجته اشارت ایده‌رك (شوسند) وحجت (ده حدودی محرر اولان عقار بنم ملکمدر دیه دعوی) وشاهدلر دخی شو سندده وحجتده حدودی محر اولان عقار بو آدمك ملکیدر دیه شهادت (ایدر) لر (ایسه صحیح اولور) آیریجه تعداد حدود لازم دکلدر ، رد مختار .

بو فقره‌نك حکمی آلاجق دعواسنده دخی جاریدر . مثلا بر کیمسه بو آدمده شو سندده مسطور اولان پاره آلاجغم واردر آلیویرلمسنی طلب ایدرم دیه دعوی وشاهدلر دخی بروجه مذکور شهادت ایتسه‌لر قبول اولنور .

٥ مسئله ، شاهدلر بر عقارك حدودینی بیان ایتمکسزین شهادت ایدوب مدعی ومدعی علیه دخی دعوی اولنان عقار ، شاهدلرك شهادت ایتدکاری عقار اولدیغنی تصدیق ایلسه‌لر شهادت مذکوره قبول اولنور .

٦ مسئله : مدعی ، دیکر کیمسنه‌نك یدنده بولنان خانه‌یی ملکمدر دیه دعوی ایتدکدن صوکره مدعی بنم آندن دعوی ایتدیکم خانه ملکم ایدوکنی مدعی علیه ، اقرار ایلدی دیه

ادعا وبو اقرارینه بنیه اقامه أیلسه هرنه قدر مدعی علیه، اقرارنده وشاهدلر دخی شهادتلرنده اول خانه‌نك حدودینی بیان ایتمسه‌لر دخی قبول اولنور.

ماده ١٦٢٤

(مدعی، حدودك بیاننده اصابت ایدوب عقارك مقدار ذراع ویا دونمنی) ویا استیعاب ایده‌بیله‌جکی تخمی یامشتمل اولدیغی اوطه‌لری (أکسیك ویا زیاده سویلسه دعواسنك صحتنه مانع اولماز.) زیرا بیان حدود ایله تعریف حاصل اولنور. صوکره مثلا بیان مقداره حاجت اولمامغله بیان ایدیلوب ایدلمه‌مسی مساویدر، ابن عابدین علی البحر بزیادة. نته‌کیم مدعی، حدودنده اصابت ایله محدود مذکورده شوقدر آغاج واطرافنده شویله دیوار واردر دیه توصیف أیلمش ایکن آغاجلر ودیوارلر اولمدیغی ظاهر اولسه دعواسی باطل اولماز. زیرا بعده آغاجلرك کسیلمش ودیوارلرك ییقلمش أولمسی محتملدر . اغاج ودیوار یوق دیه توصیف أیلمش ایکن بعدالدعوی حدوثی غیرممکن عظیم آغاجلر بولنسه دعواسی صحیح اولماز، هندیه « ١٦٢٩ » ماده‌یه باق .

نته‌کیم محدود شوقدر ذراع یا دونمدر دیدیکی حالده اکثر چیقسه دعواسی باطل اولماز، خانیه .

ماده ١٦٢٥

دینی دعواده ، دینك سبب نشأتی اولان مالك تعریف وتوصیفی لازم کلمز.

بناء علیه اولا ، بیع وتسلیم ایدیلان (عقارك ثمنی دعواده حدودینك بیانی) ؛ ثانیاً ، کذلك بیع وتسلیم اولنان منقولات ثمنی دعواده آنك مجلسه احضاری یا اوصافنك ذکری ؛ ثالثاً ، اجارهٔ مفسوخه‌ده بدل ایجار دعوی ایدلدکده مأجورك حدودینك بیانی (شرط دکلدر .) نته‌کیم مدعی ، بر عینی تسمیه وتوصیف ایده‌رك مذکور عینی محافظه ایچون شهری شوقدرغروشه بنی استیجار ایتدی شو قدر آی محافظه ایتدیکم جهتله اجرت مشروطه‌یی ایسترم دیه دعوی ایتدکده اوعینك مجلس محاکمه‌یه احضاری لازم کلمز. اما مبیع ، غیرمقبوض اولنجه آنك ثمنی دعواده مصرفسز مجلسه احضاری ممکن ایسه احضار لازمدر . تاکه نزد حاکمده بیع ثابت اولسون ، هندیه فی الباب الثانی فی الفصل الاول .

بومسئله‌نك مقتضاسی شودرکه عقار مبیعك ثمنی دعواده اوعقار قبض یعنی مشتری‌یه تسلیم ایدلمه‌مش ایسه مذکور عقارك تحدیدی لازم اولور ، تکملهٔ ردمحتار .

ماده ١٦٢٦

(مدعابه ، دین ایسه) کرك آلتون ، کومش و کرك آربه ، بغدای کبی مثلیات سائره‌دن اولسون (مدعی آنك) اولا (جنس) نی (و) ثانیاً (نوع) نی (و) ثالثاً (وصف) نی (و) رابعاً (مقدارینی) خامساً علی قول دینك سببنی (بیان) سادساً کذلك علی قول آلیویرلمسنی طلب (ایلمسی

لازمدر.﴾ زیرا مدعا بهك تعریفی اقتضا ایدر؛ دینك تعریفی دخی بروجه مشروح اولور.

دینك سببنك بیانی ؛ بومسئله مادهٔ آتیه شرحنده ایضاح اولنور.

آلیویرلمسنی طلب : بعض فقهایه کوره بووجهله طلب شرطدر. اما دیکر بعض فقهایه کوره بونك شرطیتی قول ضعیف اولدیغندن بوطلب درمیان ایدلمسه دخی دعوی صحیح اولور، ردمحتار وبحر.

بونك لزومی دعوای عینده — ١٦٢١ ماده‌ده — انیان اولندیغی جهتله بوراده ذکر ایدلمه‌مشدر. دعوای عینده دخی مار البیان اختلاف موجود ایدوکی مادهٔ مذکوره شرحنده درمیان ایدلمشیدی. بوراده عدم ذکری ١٦٢١ ماده‌دن مستفاد اولدیغنه مبنیدر.

﴿مثلا﴾دین نقودن ایسه ﴿ آلتون یا کومش دیه جنسنی وعثمانلی سکه‌سی یاخود انکلیز ﴾ ویاخود فرانسز ﴿سکه‌سی دیه نوعنی وسکهٔ خالصه ویاخود سکهٔمغشوشه دیه وصفنی ونه مقدار اولدیغی﴾ دین مکیلاتدن برشی ایسه حنطه یا شعیر دیه جنسنی وسقیه وبریه یاخود خریفیه یا ربیعیه دیه نوعنی وبیاض یاقرمزی بغدای وجید یاردی دیه وصفنی و شوقدر درسعادت یا فلان یر کیله‌سی دیه مقدارینی﴿بیان﴾ و آلیویرلمسنی طلب﴿ایلمسی لازمدر.﴾

زیرا کیله‌لر اختلاف ایدر ، بحر ، وهندیه .

بلده‌ده نقود مختلفه بولنوبده بعضینك رواجی زیاده اولسه بیع آکا مصروف ایکن دعواده آکا مصروف اولمیوب بیان نوع لازم وبدون‌البیان دعوی غیر صحیح اولور . نته‌کیم نقودك انواع مختلفه‌سی بولنوبده رواجده ومالیتده کلیسی مساوی اولسه بیعده بیان نوع لازم اولمدیغی ۲٤۰ ماده شرحنده ذکر اولنمشیدی . حال بوکه نقود مختلفه رواجده ومالیتده مساوی اولسه بیله دعواده بیان نوع لازمدر . سبب افتراق نه‌در ؟

بیان وصف : آلاجق ثمن مبیعدن اولدیغی تقدیرده بلده‌ده نقد واحد معروف اولنجه بیان وصفه احتیاج یوقدر . فقط وقت بیعدن وقت خصومته قدر اوزون بر مدت مرور ایتمکله او وقتکی نقد بلد غیر معلوم بولنسه بو حالده نقد بلدك بیانی لازمدر .

اما نقوددن اولان آلاجغك هانکی حکمدارك زماننده ضرب ایدلدیکنك بیانی لازم کلمز ، هندیه .

« سکه » تعبیرندن مستفاد اولورکه بو حکم ، نقود ، مضروب اولدیغی تقدیرده‌در . اما مضروب دکل ایسه آلتون اولدیغی تقدیرده مثقال وعیارنی وکومش اولدیغی صورتده درهم وعیارینی ذکر ایتمك ایجاب ایدر ، هندیه .

استثنا — بو ماده‌نك حکمندن اقرار بالمجهول مستثنادر .

مثلا مدعی علیه ، شو قدر کیله بغدای دینی اولدیغنی اقرار یاخود مدعی ، مدعی علیهك اقرار مذکورینی اقامهٔ شهودله اثبات ایده‌جك اولسه او بغدای اعلا یا اولی یا اوسط اولدیغنی بیانه مدعی علیه جبر اولنور . تعبیر آخرله بونك قبولی بیانه جبر ایچوندر . ادایه جبر ایچون دکلدر ، هندیه « ١٦١٩ » ماده شرحنه باق .

(فقط) بالفرض عثمانلی آلتونی یوز سکز ومجیدیه یکرمی غروشدن دیه تقیید وتخصیص ایتمیه‌رك (علی الاطلاق شو قدر غروش دیه ادعا ایتسه دعواسی صحیح و عرف بلده‌جه معروف اولان غروشه مصروف اولور .) ٤٥ ماده‌یه باق .

مثلا زمانمزده بر کیمسه استانبولده بیك غروش دعوی ایتدکده عثمانلی آلتونی یوز سکز و مجیدیه یکرمی غروشه معروف اولمغله آکا مصروف اولور .

(و) بلده‌جه (ایکی درلو غروش متعارف اولدیغی حالده برینك رواج و اعتباری) دیکرندن (زیاده اولسه) ده مدعی علی الاطلاق شو قدر غروش دیه ادعا ایتسه (ادناسنه مصروف اولور .) زیرا متیقن اولان ادناسیدر .

زمانمزده ایکی درلو غروشه مثال ؛ لیرا یوز و مجیدیه اون طقوز غروشه اولمق اوزره غروش ایله لیرا یوز سکز غروش و مجیدیه یکرمی غروشه اولمق اوزره غروش ذکر اولنه‌بیلیر . ایمدی بر کیمسه ، دیکر کمسنه‌دن بیك غروش دعوی و اثبات

ایتسه مجیدیه یکرمی و آلتون یوز سکز غروشده اولانه مصروف اولور. یوقسه مجیدیه اون طقوزه ولیرا یوز غروشده اولانه دکل؛ مکر که التون یوز غروشدن یا مجیدیه اون طقوز غروشدن دیه دعوی و اثبات ایتسین.

[۱] (نته کیم شو قدر عدد بشلك دیه ادعا ایتسه فی زماننا) مجیدیه‌نك ربعی اولان بشلکه دکل بلکه (مسکوکات مغشوشه‌دن اولان قره بشلکه مصروف اولور.) واقعا مذکور زمانده قره بشلك بش غروشه رائج و مجیدیه‌نك ربعندن ادنی ایدی. لکن صوکره قره بشلکك قیمتی یوز پاره‌یه تنزیل قیلنمش و بناء علیه زمانمزده آکا بشلك اطلاق اولنماعقده بولنمش اولمغله الحالة هذه بشلك تعبیری قره بشلکه مصروف اولماز؛ بلکه یا مجیدیه‌نك ربعنه یاخود وقتیله آلتی غروشده رائج ایکن شیمدی بش غروشه رائج اولان مغلوب الغش سکه‌یه منصرف اولور. «۳۹» ماده‌یه باق.

دعوای دین ایچون اقتضا ایدن بعض ایضاحات شو ماده‌ده محرر ایسه‌ده دینك سببنه کوره دها بعض ایضاحات لازم اولمغله بونلر «۱۶۲۰» ماده شرحنده بیان ایدلمشیدی.

دعوای دین، میت علیهنه اولنجه مدعی بو دیندن هیچ بر مقدارینی ادا ایتمدن مدیونك وفات ایتدیکنی و بو ورثه

[۱] یعنی شو کتاب دعوانك نشرینه مصادف اولان ۹ جمادی الآخر سنه ۱۱۹۲ تاریخنده.

يدلرنده قضـاى دينـه كافى مقدار ويا آندن زياده اموال ترك أيلديككنى بالبيان اعيان تركه‌يى ذكر أيلمسه دخى دعوى مسموع اولور. لكن مذكور دينك كنديلرينك اموالنـدن ياخود مجهول الاعيـان تركه‌دن ادا ايتمك اوزره وارثلر محكوم ايديله‌مز. مكركه يد وارنده دينه كافى تركه بولنسون. ووارث تركه‌يه وضع يدينى انكار ايتمكله اثبات ايده‌جك اولدقده اعيان تركه‌يى بيان أيلمسى لازم كلير، هنديه [١].

ماده ١٦٢٧

(مدعابه، عين اولديغى تقـديرده) كرك منقول وكرك عقار اولسون آنى دعوى اثناسنده (سبب ملكيت بيان اولنمق لازم كلميوب بلكه بو مال بندر ديه ملك مطلق دعواسى صحيح اولور) ده بو ماله شراء يا ارثاًمى مالك اولدك ديه مدعى‌يه صورولمق لازم كلمز، بحر.

ملك مطلق ١٦٧٨ ماده‌ده تعريف اولنيور.

بعض علماء، بناسى قديم اولان بلادده‌كى عقـار دعوى اولندقده بيـان سبب لازم ايدوكنى بيـان و وجوه ثلاثه ايله اثبات أيلمشلر ايسه‌ده مجله‌ده مسئله على الاطلاق مذكور اولمغله

---

[١] وفى دعوى الدين على الميت لو كتب توفى بلا ادائه وخلف من التركة بيد هذا الوارث ما يفى تسمع هذه الدعوى وان لم يبين اعيان التركة وبه يفتى بحر.

بناسی قدیم اولان بلادده دخی بیان سبب لازم گلمز . بحر .

شو قدر وارکه مدعی ، سبب ملکیتی بیان ایله ادعا ایتدکدن صوکره ملك مطلق ادعا ایدهرك شهود دخی ملك مطلقه شهادت ایاسه‌لر دعواسی مسموع وبینه‌سی مقبول اولماز ، خانیه . زیرا ملك مطلق ، ملك بسببدن اکثردر . اکثره شهادت ایسه مقبول دکلدر .

﴿ اما ﴾ مدعا به ﴿ دین اولدیغی تقدیرده ﴾ اودینك ﴿ سبب وجهتی یعنی ثمن مبیعمیدر یوقسه اجرتمیدر ویاخود ﴾ قرض وغصب واستهلاك ودیعه‌کبی ﴿ آخر جهتدن طولایی‌می بر بورجدر والحاصل نه جهتدن طولایی دین اولدیغی ﴾ مدعی‌یه ﴿ سؤال اولنور . ﴾

زیرا اولا ؛ دینك احکامی اختلاف اسباب ایله مختلف اولور :

دین ، جهت سلمدن طولایی ایسه تسلیمی شرط ایدیلن مکانده ایفا ایدلمسی لازمدر . «٣٨٦» ماده‌یه باق .

دین ، قرض وثمن مبیعدن طولایی ایسه قرض یا مبیع مکاننده ادا ایدلمسی ایجاب ایدر .

دین ، غصب واستهلاکدن طولایی ایسه مکان غصب واستهلاکده بدلك ایفا قیلنمسی مقتضیدر ، بحر ودرمختار وانقروی .

دین ، غائب مبیع ثمنندن طولایی ایسه مبیعك مدعی علیه

ومشتری‌یه تسلیم اولندیغی ذکر اولنمق لازمدر. تسلیم وقبض اولندیغی ذکر اولنماز ایسه دعوی صحیح اولماز، نتیجه. «٢٦٢» ماده‌یه باق. مبیع مقبوض دکل ایسه آنك مجلس حکمه احضاری لازمدر. اما مبیع مقبوض ایسه آنك مجلسه احضاری لازم کلمز، علی افندی. «١٦٢٥» ماده شرحنه باق.

ثانیا؛ اسباب دینك بعضیلری اسباب باطله‌دن وذمتده ثبوت دینی غیرموجب اولدیغی جهتله سبب دینك صحیح اولوب اولمدیغی نزد حاکمده متضح اولمسی ایچون بیان وسؤال سبب لازم کلدی. حساب، متوفی ذمتنده‌کی دین نفقه، کفالت بنفقة المرأه، کفالت بمال الکتابة وکفالت بالدیة علی العاقله کبی، بحر.

شویله که حساب، سبب دین اوله‌ماز. بناء علیه مدعی، بینمزده‌کی حسابدن طولایی شوقدر غروش آلاجغم واردر دیسه صحیح اولماز.

نته‌کیم برقادین زوج متوفانك ورثه‌سندن بر آلاجق ادعا ایتسه بلا بیان السبب صحیح اولماز. زیرا جائز که بو آلاجق دین نفقه اولسون. دین نفقه ایسه زوجك وفاتیله ساقط اولور، بحر.

دیکرلرك ایضاحی «١٦٢٠» ماده شرحنده کچدی.

اختلاف فقها: بالاده ذکر اولنان سببلردن دخی آکلاشیله‌جغی اوزره دعوای دینده دینك سبب وجهتی بیان ایدلمسه دعوی صحیح ومسموع اولماز که بعض فقها دخی بوکا قائل اولمشلردر،

بحر و ردمحتار و هنديه وحموى .

ديكر بعض فقهايه كوره بلا بيان السبب دعواى دين تحقيق اولور . شويله كه حاكم ايچون دينك سببنى سوآل ايتمك جائز ايسه‌ده فقط مدعى بيان سببدن امتناع ايدرسه جبر يوقدر . زيرا مدعى بيان سببدن بعضا حجاب ايده بيلير . وبعضا دخى سببنى بيان أيلمك مدعى اوزرينه موجب مشقت اولور . عامهٔ مشايخ دخى بويله‌جه ذكر أيلمشلردر . بحر .

مجله‌نك ظاهر عباره‌سندن بوقول ثانى قبول ايلديكى مستفاد اولديغى كبى مجله جمعيتى طرفندن يازيلان تعليم اصول تحليفده دخى بوقول قبول اولنمشدر . زيرا آنده دينليوركه «مدعى، مدعى عليهدن جهت بيان ايتمكسزين سنده شوقدرغروش آلاجغم واردر آنى ايسترم ديه دعوى الخ» انتهى ..

بوصورتده مدعى عليه ، سنك بندن دعوى ايتديكك آلاجق ثمن خمر يا ميته‌در ياخود بكا صاتوب هنوز قبض ايتمديكم فلان مبيعك ثمنيدر ديوبده مدعى ، آنى سببده تكذيب ايتسه امام اعظم رحمه الله تعالى‌يه كوره مدعى عليه ، مدعا بهى اقرار ايتمش اولور .

اما امامينه كوره اكر اقرارندن مفصولا و آيرى سويلر ايسه اقرار ايتمش اولوب فقط موصولا سويلر ايسه اقرار ايتمش اولماز . ليكن ابتداء سببنى بيان ايده‌رك سن ميته‌يى بكا اون آلتونه صاتدك ديسه اقرار ايتمش اولماز .

نته‌کیم مدعی علیه « سنك بندن اون آلتون آلاجغك واردر شوقدر مدتله مؤجلدر دیسه‌ده مدعی پشین ایدوکنی بیان ایتسه سوز مدعینك اولور . «١٥٨٧» ماده شرحنه باق [١] .

مدعی ، بلا ذکر السبب آلاجق ادعا ایتدیکی حالده شاهدلر بیان سبب ایله آلاجغه شهادت ایتسه‌لر قبول اولنه‌جغی کبی مدعی مع بیان السبب آلاجق دعوی ایتدیکی حالده شاهدلر مطلق آلاجغه شهادت ایتسه‌لر قبول اولنور ، خانیه . آنفاً ذکر اولندیغی اوزره عینی دعواده قبول اولنماز ایدی . فرق شودرکه ملك زوائده متحملدر . اما دین دکلدر .

۞ ١٦٢٨ · ماده ۞

(اقرارك حکمی مقر بهك) مقر له ایچون مقرك اوزرینه لزومنك (ظهوریدر .) یعنی مقر به قبل الاقرار مقر لهك ملکی ایدوکنك اقرار ایله ظاهر اولمسیدر . (یوقسه) مقر بهك مقر لهه (بدایة) ملکیتك (حدوثی) و انشای ملکیت (دکلدر .) تعبیر دیکرله اقرار ، مقر بهك ملکیتنی مقردن مقر لهه نقل ایلامز . بیع نقل ایتدیکی کبی . مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌یه بو مالی شوقدره سکا صاتدم دیوب اوده قبول ایتسه او مالك ملکیتی بایعدن مشتری‌یه انتقال ایلمش اولور . اما برکیمسه ، بو مال ، فلان کمسنه‌نکدر دیسه اول کیمسه‌نك مذکور مالده‌کی ملکیتنی اوکمسنه‌یه نقل ایلمز . بلکه اقرار ملکیتی اظهار ایدر ومثال

---

[١] الا فی الکفالة والمسئلة معروفة خانیه .

مذكورده‌كی اقرار ایله ظاهر اولور كه اومال ذاتاً وقبل اقرار دخی او كمسنه‌نك ملكی ایمش .

(بوجهتله) قول مفتابه‌ه كوره (اقرار) كرك معاملاتده وكرك نكاحده (سبب ملك اوله‌ماز .) چونكه اقرار من وجه اخباردر . اخبار ایسه صدق وكذبه احتمالی اولمغله مدلول طبیعیسی تخلف ایده‌رك سبب وجوب مال اوله‌ماز . حتی مقر، كاذباً اقرار ایتسه مقرلهك مقربه‌ی آلمسی دیانة جائز ومأخوذی مقرلهه حلال اولماز . مكركه مقر رضاسیله مقرلهه تسلیم ایتسین؛ اوحالده ابتداء هبه اولور، درمختار. «١٥٩١» ماده‌یه وشرحنه باق. انشا اولسیدی سبب وجوب مال اولوردی، بحر. اما بیع هبه كبی انشا آت، ایجاد اولدیغی جهتله مدلول وضعیسندن تخلفی ممتنع اولور، درر. كسر واخبار عن الكسر كبی. یعنی بركیمسه زجاجی قیردقده بو، انشا وفعلی ایجاد اولدیغندن منكسر اولمامق ممكن دكلدر. اما بركیمسه زجاجی قیردم دیدكده بو، اخبار اولوب قیرمش اولمق احتمالی واردركه اوحالده قیردم سوزنده صادق وقیرمامش اولمق احتمالی دخی واردركه اوحالده اخبارنده كاذب الور.

اقرارك سبب ملك اولمامسنه آتی الذكر ایكی مسئله ایله استدلال اولنمشدر:

---

١ مسئله ، مریض مدیون جمیع مالنی اجنبی ایچون اقرار

ایتسه ورثه‌نك اجازتنه توقف ایلمز. تملیك اولسیدی آنجق ثلث مالندن نافذ اولوردی.

٢ مسئله ؛ مأذون ، یدنده بولنسان برعین فلان آدمك اولدیغنی اقرار ایتدكده صحیح اولور . اقرار، سبب ملك اولسیدی بواقرار، مأذوندن تبرع اولوردی .

اقرارك معاملاتده سبب ملك اوله‌مامسی — (بناءعلیه مدعی، مجرد مدعی علیهك اقرارینی سبب ملك طوته‌رق آندن) عین یا دیندن (برشی) دفعاً دكل رأساً (دعوی‌ایتسه استماع اولنماز.) وكویا سبب وجوب اولمیان برشیدن‌طولایی مال مطالبه ایدیورم دیمك اولور، تكمله‌ٔ ردمحتار وشرنبلالی وخانیه.

مسموع اولمیان اقرار دعواسی ایكی صورتله اولور:

صورت اولی ؛ اقراری ابتداء ادعا ایتمكدر . بتم ایچون بیك غروش بورج اقرار ایتدك آنی ویردیمك كبی.

صورت ثانیه ؛ اقراری سبب ملك طوته‌رق ادعا ایتمكدر . مجله‌ده ذكراولنان بوصورتدر، نتیجه .

بوفقره‌ده‌كی «دعوی» تعبیری‌شهادتدن‌احترازایچوندر. زیرااقرار اوزرینه‌شهادت‌جائزدر. مثلاشاهدلر، بومدعابه‌شومدعینك‌ایدوكنی مدعی‌علیه اقرارایلدی‌دیه شهادت‌ایتسه‌لرجائز اولور. آنك‌ملكیدر حق‌اقراردخی‌ایتمشیدی‌دینلمكه‌حاجت‌یوقدر،ابن‌عابدین‌علی‌البحر.

﴿ مثلا مدعی، بومال بنمدر و آنك ذی‌الیدی اولان شو آدم بنم اولدیغنی اقرار ایتمشیدی دیه دعوی ایتسه ﴾ مسموع و اولوجهله اقرارینه شاهد ﴿استماع اولنور.﴾ زیرا مدعی، بوصورتده اقراری سبب ملك طوتمیوب بلکه مدعاسنه دلیل طوتدی. لکن شاهد بولنمدیغی صورتده مدعی علیه او مال، مدعینك ملکی اولدیغنی اقرار ایتمدیکنه دکل بلکه مدعینك اولمدیغنه تحلیف ایدیلیر، درمختار. نته‌کیم مدعی، مدعی علیه یدنده‌کی شومالی «سنك ایچوندر» دیدی و تسلیم ایتدی دیسه استماع اولنور. زیرا بو، هبه‌یی دعوی‌در. هبه ایسه سبب ملکدر، هندیه.

﴿اما﴾ مدعی ﴿بومال بنمدر زیرا آنك ذی‌الیدی اولان شو آدم بنم اولدیغنی اقرار ایتمشیدی دیه دعوی ایدتسه استماع اولنماز.﴾ زیرا اقرار، سبب ملك طوتلمشدر.

نته‌کیم بر کیمسه دیکر کمسنه یدنده‌کی خانه ایچون بوخانه پدرمك ایکن وارثی اولمق اوزره بنی و همشیره‌م فلانه‌یی ترك ایله وفات ایتدکدن صوکره همشیره‌م مذکور خانه‌نك جمله‌سی بنم اولدیغنی اقرار أیلدی و بن دخی آنی تصدیق أیلدم دیسه مذکور خانه‌نك ثلثنده‌کی دعوی صحیح اولماز، هندیه وانقره‌وی عن‌البزازیه بومثاللر، مدعابه عین اولدیغنه مثاللردر.

﴿ کذلك مدعی، جهت قرضدن طولایی شو آدمده بو قدر غروش آلاجغم واردر حتی کندیسی دخی بو جهتدن طولایی اوقدرغروش بورجی اولدیغنی اقرار ایتمشیدی دیه دعوی ایتسه

مسموع ﴾ واولوجهله اقرارینه شاهد استماعی جائز ﴿ اولور . ﴾

كذلك بر كيمسه بن سنك امركله فلان شخصه شوقدر بورجكی مالمدن ادا ايتدم. حق مبلغ مزبور جهت مذ كورەدن ذمتكده دينك اولديغنی اقرار دخی ايتمشيدك ديه بر كمسنەدن دعوی واو كمسنه انكار ايلسه اول كيمسەنك اقرار مشروحنه اقامهٔ بينه اولنه بيلير، نتيجه.

نته كيم بر كيمسه ديكر كمسنەدن فلان شخصدن اولان شو قدرغروش آلاجغمه سن كفيل اولمش وحق وجه محرر اوزره كفالتكی اقراردخی ايتمش ايدك ديه دعوی واقامهٔ بينه ايلسه استماع اولنور.

﴿ اما شو آدم بكا جهت قرضدن طـولايی بوقدغروش بورجی اولديغنی اقرار ايتمش اولديغی ايچون آنده بوقدر غروش حقم وار ايسترم ديه دعوی ايلسـه ﴾ اقراری سـبب ملك طوتديغنه بناء ﴿ مسموع اولماز . ﴾

نكاحده اقرارك سبب ملك اولمامسی: بر كيمسه بر قادينەدن عقد نكاحی بيان ايتميەرك سن بنم منكوحەمسك زيرا بويله اقرار ايتمشيدك ديه اقراری سبب طوتوب دعوی ايلسه صحيح ومسموع اولماز، بهجه .

دفع دعواده اقرارك مسموع اولمسی: اقراردعواسی بوماده وجهله اصل دعوی طرفندن مسموع دكل ايسـەده دفع جهتندن مسموع اولور. بر كيمسه ذی اليددن بر مال دعوی ايتدكده ذی اليد،

اومال بنم اولدیغنی یاخود سنك بنده هیچ برحقك اولمدیغنی اقرار ایتمشیدك دیه دفع وبواقراری اثبات ایلسه قبول اولنور.

نته‌کیم برکیمسه دیکر کمسنه یدنده‌کی خانه ایچون بوخانه پدرمك ایدی بکا میراث قالدی دیه دعوی ایتمسی اوزرینه مدعی علیه سنك پدرك ومورثك حال حیاتنده بوخانه ملکم اولدیغنی اقرار ایلدی دیسه دفع ایتمش اولور . فقط بوندن صوکره مدعی ، مدعی علیهه بوخانه بنم پدرمك ملکی و حقی اولدیغنی سن اقرار ایلمشیدك دیه دفع ایده‌جك اولسه بوده قبول ایدیلیر. بوصورتده ایکی دفع تعارض ایده‌رك بلا معارض قالان بینهٔ ارث قبول اولنور . «١٦٣١» ماده شرحنه باق . شوقدرکه مدعی علیه ، اقرار مورثه بر تاریخ ذکر ایتدیکی حالده مدعی ، مدعی علیهك اقرارینه تاریخ ذکر ایتمزایسه مدعینك بینه‌سی مقبولدر، هندیه .

استیفای اقرارك مسموعیتی : دعوی الاقرار بالاستیفا ، علی قول مسموع دکلدر [١] . وعلی قول مسموعدر [٢] .

ماده ١٦٢٩

(مدعا بهك محتمل الثبوت اولمسی) هم دعوانك همده شهادتك صحتنده (شرطدر. بناء علیه عقلاً) ، شرعاً (یا عادةً وجودی محال اولان شیئی ادعا) و آکا شهادت (صحیح اولماز .) زیرا

[١] لانها دعوی الاقرار فی طرف الاستحقاق فلا تسمع .

[٢] لانه فی الحاصل بدفع اداء الدین عن نفسه فکان فی طرف الدفع تکمله عن البزازیه .

بوكبی محالی دعواده كذب، متيقندر، درمختار وهنديه وابن‌عابدين علی‌البحر. «٦٢٠» ماده‌يه و «١٥٨٧» ماده شرحنده‌كی تمه‌يه باق.

(مثلا) ١ ﴿ بركيمسه كنديسندن سناً بويوك ﴾ ٢ ﴿ ياخود نسبی معروف اولان كمسنه حقنده بو بنم اوغلمدر ديه ادعا ايتسه﴾ برنجيسی عقلاً و ايكنجيسی شرعاً محال اولديغندن ﴿ دعواسی صحيح دكلدر . ﴾

عادةً محاله مثال : فقر ايله معروف واغنيادن صدقه وزكات اخذ ايلديكی مشهور اولان برسائل ، برغنی‌يه وارث وباشقه وجهله يدينه اموال واصل اولمديغی حالده دفعة مالمدن سكا قرضاً ويردم ياخود المدن دفعة غصب ايلدك ديه بركمسنه‌دن اموال عظيمه‌يی ادعا ايتسه صحيح دكلدر. «٣٨» ماده‌يه باق، ابن‌عابدين علی‌البحر .

اما بويله فقر ايله معروف اولان كمسنه صانديغی بر عقار ثمنی ويا دفعات عديده ايله اقراض ايلديكی مبالغ ياغنا ايله‌معروف مورثنه وارث اولديغی بيانيله اموال عظيمه‌يی دعوی ايتسه استماع اولنور؛ تكمله .

آتی‌الذكر مسائل دخی دعوای مستحيلدر:

اولا ؛ بركيمسه ديكر كمسنه يدنده اوچ ياشنده‌كی آت ايچون « بو آت اون سنه‌دنبری نتاجا ملكمدر» ديه دعوی ايتسه صحيح اولمديغی كبی شاهدلرك «اون سنه‌دنبری بو آت مدعينكدر» يولنده‌كی شهادتلری دخی قبول ايدلمز .

ثانیا ؛ مدعی، دعوی ایتدیکی حیوانك لون ایله علاماتی بیان ایتدکدن صوکره مدعا به حیوان بالاحضار علامات مشهوده حین دعواده ذکر اولنانلره مخالف ظهور ایتدکده باقیلیر. مدعی ، اولا وصف ایتدیکم مدعابه بودر دیه‌ادعا ایدرسه قبول اولنماز. لکن اولا وصف ایتدیکم مدعابه باشقه ایدی بوده باشقه‌در دیر ایسه قبول اولنور، انقروی وردمحتار وهندیه.

شوقدرکه مدعی ، مشارالیه اولان تیموری اون ارقه‌در دیه دعوی ایتدیکی حالده لدی‌الوزن سکز یاخود یکرمی قیه چیقسه قبول اولنور. زیرا مشارالیهده وصف لغودر، هندیه « ٦٥ » ماده‌یه و ١٦٢١ ماده شرحنه باق.

ثالثاً ؛ «١٦٢٤» ماده شرحنده ذکر اولندیغی اوزره مدعی، محدودده دیوار وآغاج یوق دیه توصیف ایلمشیکن بعدالدعوی حدوثی ممکن اولمیان عظیم آغاجلر بولنسه دعوی صحیح اولماز .

تتمه ، زوجین دعاویده مدت مدیده تخاصم ایتدکدن صوکره زوج ، مدعابه کندیسنك ایدوکنی زوجه‌سی اثنای خصومتده حضور حاکمده اقرار ایلدیکنی ادعا ایتسه مسموع اولماز، انقروی عن القنیه.

﴿ ١٦٣٠ ماده ﴾

(دعوانك) حجج ثلاثه‌دن بری ـ اقرار یا بینه یایمیندن نکول ـ ایله (ثبوتی تقدیرنده مدعی علیهك برشی ایله محکوم وملزم اولمسی شرطدر.) والادعوی واثبات عبثدر؛ عاقل ایسه

عبث اولان شی ایله مشغول اولماز، درر.

بوکا متفرع مسائل :

اولا ، (مثلا برکیمسه) اجنبی (دیکر کمسنه‌یه بر شی اعاره ایتدکده دیکر بر شخص چیقوبده بن آنك) — معیرك — (متعلقاتندنم) اوشیئی (بکا اعاره ایتسین دیه دعوی ایتسه صحیح اولماز.) زیرا اعاره، منافع مملوکه‌نك مجاناً غیره تملیکندن عبارت تبرعاتدن اولمغله تبرعاته و بلکه تملیکاته اجبار جائز اولماز. تملیکاتك شرط صحتی طوعاً ورضاءً اولمقدر، «١٠٠٦» ماده‌یه وشرحنه باق.

ثانیاً ، (کذلك برکیمسه ، دیکر کمسنه‌یی بر خصوصه توکیل ایتدکده دیکر بر شخص چیقوبده بن آنك قومشوسی‌یم آنك وکالتنه طالبم) بنی توکیل ایتسین (دیه دعوی ایتسه صحیح اولماز. زیرا) ١١٩٢ ماده حکمنجه (هرکس مالنی دیلدیکنه اعاره ودیلدیکنی اوزرینه توکیل ایده‌بیله‌جکندن بو دعوالر ثابت اولدیغی تقدیرده مدعی علیه حقنده هیچ بر حکم ترتب ایتمز.)

ثالثاً ، مدعی شو آدم فلان خصوصنه بنی توکیل ایتمشیدی دیه حاضر ومنکر اولان موکلدن دعوی ایتسه صحیح اولماز، هندیه . زیرا « ١٥٢١ » ماده موجبنجه وکیل موکلنی عزل ایده‌بیله‌جکندن ثبوتی حالنده هیچ بر حکم ترتب ایلمز، ردمختار.

رابعاً ، مدعی شو مدعی علیه فلان مالنی آخره صاتمق ایستیور دیلدیکی قدر قیمت ویره جکمدن بکا صاتسین دیه دعوی ایتسه مسموع اولماز.

خامساً ، ورثه دن بری مورثلرینک ترکه سندن بولنان شو حانه‌یی مورثلری مرض موت ایله مریض ایکن صانون آلدیغنی ادعا ایتدکده عندالامام الاعظم صحیح دکلدر. «۳۹۳» ماده ایله شرحنه، باق هندیه.

سادساً ، مدعی، فلاندن اشترا ایتدیکم متاعك بکا تسلیمنه اوفلان سنی وکیل ایتمکله بکا تسلیم ایت دیه دعوی ایلسه مسموع اولماز.[۱]

سابعاً ، مدعی وکیلم بومالی سندن بنم ایچون اشترا ایتدی ویردیه دعوی ایتسه مسموع اولماز. ۱٤٦۱ ماده یه باق ، انقروی .

شروط دعوانك تکمیلنك نتیجه‌سی — شروط دعوی تکمیل ایده‌رك دعوی صحیح اولدقدن صوکره حاکم مدعی علیهه «مدعی، سندن شووجهله دعوی ایدییور نه دیرسك» دیه صورارتاکه وجه حکم منکشف اولسون ولوکه مدعی ، مدعی علیهك استجوابنی طلب ایتمسین ، بحر.

بو صورتده مدعی علیه ، مدعینك دعواسنه جواباً

---

[۱] وان اثبت وکالته به لایلزمه التسلیم انقروی عن الغنیه

دوشونه‌یم بقایم یاخود بومدعابه ملکم‌میدکلی بیلمم کبی سوزلری سویاسه مدعی‌یه جواب ویرمش اولماز؛ حاکم اعطای جوابه آنی اجبار ایدر، هندیه.

ایمدی مدعی علیه سؤالك توجهی بروجه‌بالا صحت دعوی ایله مشروطدر؛ دعوی صحیح اولماز ایسه مدعی‌علیه سؤال متوجه ومدعی‌علیه جواب ویرمکه مجبور اولماز.

دعوی صحیح اولوبده مدعی علیه استجواب ایدیلنجه‌اقرار ایدرسه فبها. انکار ایدرسه مدعیدن بینه طلب ایدر، «١٨١٧» ماده‌یه‌باق. اثبات ایدرسه فبها. والابالطلب مدعی علیه تحلیف اولنور. زیرا جمیع دعاویده یمین، مدعینك طلبیله تکلیف اولنمق لازمدر. آنجق «١٧٤٦»ماده‌ده‌کی درت مسئله‌مستثنادر، درمختار.

دعواده تناقض اولمامق شرطدر.

بناء علیه بر کیمسه بر مالی دیگر کمسنه ایچون اقرار ایتدکدن صوکره اقرار مذکورندن اول آندن صاتون آلدم دیه دعوی ایتسه مسموع اولماز.

اما بعدالاقرار صاتون آلدم دیر یاخود مطلقا شرائی ادعا ایتسه قبول اولنور،هندیه و«١٦٤٧و١٦٤٨» ماده‌لره و«١٦٥٧» ماده ایله شرحنه‌باق.

فصل ثانی

دفع دعوی حقنده‌در

دفعك صحتنده صحت دعوی شرط دکلدر . بناء علیه صحیح اولمیان بر دعوای مدعی علیه دفع صحیح ایله دفع واثبات ایده‌جك اولسه قبول اولنور ، انقروی .

دفعك انواعی — دفع بش نوعدر:

نوع اول ، دفعدر . نوع ثانی ، دفع الدفعدر . نوع ثالث ، قبل‌الحکم دفعدر. نوع رابع ، بعدالحکم دفعدر . نوع خامس ، دفع غیر صحیحدر. بونلری بوفصلده ایضاح ایده‌جکز .

ماده ١٦٣١

(دفع) شرعاً (مدعی علیه طرفندن مدعینك دعواسنی) قبل‌الحکم یا بعد الحکم (دفع) یعنی رد و برطرف (ایده‌جك بردعوی درمیان اولنمقدر .) تعریفدن دور باطلی ازاله ایچون معرفده‌کی دفعدن معنای شرعی وتعریفده‌کندن معنای لغوی قصد ایدلمك لازم کلدی [١] . بناء علیه ایکنجی دفع بدلنده رد لفظی استعمال اولنمق مناسب ایدی .

بوصورتده مدعی دعواسنی اثبات ایتدکدن صوکره مدعی علیه ، بودعوای دفع ایده‌جکنی بیان ایتدیکی تقدیرده حاکم مدعی علیهه دفعنی صورار . بیان ایتدیکی دفع صحیح ایسه مجلس ثانی‌یه قدر

[١] دفعه ای رده بالحجة .

امهال ایدەرك حکمی تعجیل أیلمز . واکر فاسد ایسه آکا التفات ایتمز ، هندیه .

بونده « مدعی علیه طرفندن » دینلمسیله دفعك مدعی علیه طرفندن اولمسی لازم اولدیغنه اشارت اولنیور . باشقه طرفدن اقامه اولنان دفع قبول واستماع ایدلمز ، بحر .

مثلا مدعی ، مدعی علیهدن اون آلتون دعوی و اثبات ایتدکدن صوکره مدعی علیهك قومشوسی یاخود پدری مدعی علیهك مذکور پارەیی اودەمش یا مدعینك مدعا بهدن مدعی علیهی ابرا أیلمش اولدیغنی ادعا ایتسه استماع اولنماز .

«دفع دعوی ، مدعی علیهدن اولمق لازمدر» ضابطەسندن ایکی مسئله مستثنادر :

برنجی مسئله — مدعی علیه احد ورثه ایسه دیکر وارثلر دفع دعوی ایده بیلیرلر . زیرا «١٦٤٢» ماده حکمنجه ورثەنك بعضیلری جملەسی مقامنه قائم اولور ، بحر .

بوجهتله طالب ، احد ورثه حضورنده مال دعوی ایتدکده وارث آخر حضور حاکمه کلوبده مدعی ، دعواسنده مبطل اولدیغنی اقرار أیلدیکنه اقامهٔ بینه ایتسه قبول واستماع اولنور . «١٦٤٢» مادەیه باق ، بحر .

ینه بوجهتله برکیمسه دیکر کمسنه یدنده کی عقار معلوم ایچون بوعقار کندیسیله اخ غائبه موروث ایدوکنی ادعا ومدعی علیه

مورثك فلان، حال حياتنده بو عقار مالكم ايدوكنى اقرار ايلدى ديه دفع ايتدكده بو دفع قبول ولدى اثبوت مدعينك دعواسى رد اولنور. مؤخراً اخ غائب اولديغنده مدعى عليهك دفعنى دفعاً «مورثك وفاتندن صوكره بو عقار پدرمك تركه‌سندن ايدوكنى اقرار ايلدك» ديه مدعى عليهدن دعوى ايتدكده مدعى عليهك دفع دعواسنى دفع ايتمش اولور، هنديه .

بوندن مستفاد اولورکه اقرارنده اخير معتبر اولور. کذلك، اما تاريخ اقرارلر ذکر ايدلمز ايسه اقرارلر متهاتر اولهرق مال مدعا به ذی اليدك النده ابقا اولنور، خانيه . «١٦٢٨» ماده شرحنه باق .

ينه بو جهتله مدعى، ورثه‌دن زيد مواجهه‌سنده ترکهٔ متوفادن اللى آلتون آلاجق ادعا و اقامهٔ بينه ايله اثبات مدعا ايتديکنده، زيد بو مدعى ايله اوتوز آلتونه صالح اولدقدن صوکره ورثه‌دن بکرکلوبده «مورثم بو مبلغى سکا بالتمام ايفا ايلمشيدى؛ بناء عليه دعواك باطلدر» ديه دفع و بونى اثبات ايلسه قبول اولنور . اما عقد صالح ايدن زيد دفع ايتسه قبول ايدلمز، هنديه . «١٥٥٦» ماده‌يه باق .

ايکنجى مسئله — مشترى يدندن مال مشترى بالاستحقاق ضبط اولنديغى صورتده بايع، مذکور مالى مشترى‌يه صاتمزدن اول، مستحق او مالى کنديسنه صاتديغنه اقامهٔ بينه ايتسه قبول اولنور . ولوکه دعوى بايع عليهنده بولنمسين، جامع الفصولين .

دفع دعوایه دائر مسائل :

١ مسئله ؛ (مثلا برکیمسه) دیگر کمسنه‌دن (جهت قرضدن طولایی شوقدر غروش دعوی ایتدکده مدعی علیه بن آنی) سکا یا طرفندن قبضه وکیلك فلانه (ادا ایتمشیدم) یاخود بن آنی فلانك یدیله سکا کوندرمش‌ایدم، اوده سکاویردی یاخود دین‌مزبور مقابله‌سنده تصرفده اولان تارلایی اذن‌صاحب ارضله سکا تفویض ایتمشیدم وسن دخی تفوض ایتمشیدك (یاخود سن بنی آندن ابرا ایتمشیدك) یاخود سن بکا او دینی هبه أیلمشیدك (یاخود بز) مبلغ‌مزبوردن یاخود دعوای‌مذکوره کدن شوقدر غروش یاخود شویله بر مال اوزرینه سنکله یا صلحه وکیلك فلان ایله صلح اولمش ایدك یالکز بدل‌صلحی آلمغه حقك واردر یاخود آنیده ویردم یاخود مبلغ مذکورك شو مقداری قرض وماعداسی ربادر (یاخود بومبلغ قرض دکلدر بلکه سکا صاتمش) یا ایجار أیلمش (اولدیغم فلان مالك ثمنی) یا بدل ایجاری (در) یاخود سکا کوردیکم فلان خدمت ایچون بکا اجرت اولمق اوزره ویرمشیدك یاخود او مبلغی فلان شخصه ویرمکلکم ایچون ویرمش ایدك بن‌ده آکا ویردم یاخود اومبلغی امرکله فلان شخصك بندن آلدیغنی اقرار أیلمشیدك (ویاخود فلان کمسنه‌ده) فلان‌جهتدن (آلاجغم اولان اول‌مقدارغروشی) اوکمسنه بنی (سکا) - سنك اوزریکه - (حواله) وهر برمز حواله‌یی قبول (ایتمکله سن دخی بکا اول مبلغی) حواله

مذكوره يه بناء ﴿ ويرمشيدك ديسه مدعينك دعواسنى دفع ايتمش اولور . ﴾ ، على افندى و نتيجه و هنديه .

٢ مسئله ؛ ﴿ كذا بر كيمسه ﴾ ياخود بعد وفاته آنك ورثه‌سى ﴿ ديكر كمسنه‌دن فلانك ذمتنده ﴾ فلان جهتدن ﴿ آلاجغم اولان شو قدر غروشه سن كفيل اولمشيدك ديه ﴾ جهت كفالتدن مبلغ مزبورى ﴿ دعوى ايتدكده اول كمسنه ﴾ كفالتنى اقرار ولكن ﴿ مديونك مبلغ مزبورى ادا ﴾ ياخود مدعينك مديونى ابرا ﴿ أيلمش ايدوكنى ادعا ايتسه مدعينك دعواسنى دفع ايتمش اولور . ﴾ نتيجه «٦٥٩ و ٦٦٢» ماده‌لره باق .

مثلا ورثه ، مورثمزك فلان كمسنه ذمتنده فلان جهتدن اولان شوقدر غروش آلاجغنه سن كفيل اولمشيدك ديه دعوى ايتدكده مدعى عليه ، اصيل مبلغ مزبورى مورثكزه يا سزه ادا أيلمشيدى ياخود مورثكز ياخود مورثكزك وفاتندن صوكره سز بنى كفالتدن ابرا ايتمش ايديكز ديه ادعا ايتسه مدعينك دعواسنى دفع ايتمش اولور .

٣ مسئله ؛ ﴿ وكذا بر كيمسه ديكر كمسنه‌نك يدنده بولنان بر مالى بنمدر ديه دعوى ايتدكده اول كمسنه آكا بوندن مقدم فلان آدم اومالى بندن دعوى ايتدكده سن آنك دعواسنه شهادت ايتمش ايدك ﴾ ياخود اومالى سن بكا هبه وتسليم ايتمشيدك ﴿ ديه ادعا ايتسه مدعينك دعواسنى دفع أيلمش اولور . ﴾ ١٦٤٨ ماده‌يه باق ، نتيجه وبهجه . بو شهادت اوزرينه حكم حاكم كرك

لاحق اولسون كرك اولمسون . مرآة مجله عن الخلاصه .

٤ مسئله : (كذلك بركيمسه برمتوفانك تركه‌سندن شوقدر غروش آلاجق دعوى ووارثك) حقك بوقدر ديه (انكارى اوزرينه بودعواسنى اثبات ايتدكدن صوكره متوفانك ، حال حياتنده اول دينى ادا ايلمش اولديغنى وارثى ادعا ايلسه مدعينك دعواسنى دفع ايتمش اولور .) على افندى . و انكار مشروح ايله ادانى ادعا بيننده تناقض اولماز . چونكه مورثمزك سكا بورجى يوقدر ديه انكار ايتمسى اصلا واساسا بورجى بولنمامسنه وبورجى اولوبده ادا ايلمسى صورتنه شامل اولور . بناء عليه شو ايكنجى معنانك اراده‌سى حالنده تناقض اولماز [١] .

٥ مسئله : مدعى متوفانك وارثندن بر مال ادعا ايده‌رك متوفانك اقرارينى مبين سندى ابراز ايلديكنده وارث ، مقرله اولان مدعى ، مورثنك اقرار مذكورينى رد ايلديكنى ادعا ايتسه دفع ايتمش اولاجغى كبى مدعى عليه ، متوفانك اقرارى تلجئه ومواضعه ايدوكنى ادعا ايلسه بوده دفع اولوب بعض فقهايه كوره مدعى يى تحليف ايده‌بيلير ، خانيه .

نته‌كيم بر كيمسه ديكر كمسنه‌دن ذمتكده قرضدن شوقدر آلتون حقم وار ؛ حتى سن جهت مزبوره‌دن بكا اول قدر آلتون ذمتكده دينك اولديغنى اقرار دخى ايتمشيدك ديه‌دعوى ايتدكده او كمسنه اقرار مزبور مواضعه طريقيله اولمشيدى ديه

[١] وكذا لوادعى الوارث ان اداه كان قد ابرأ المتوفى حال حياته

دعوى ومواضعه‌يى بالتفسير مدعانك اثبات ايتسه او كيمسه‌يى دفع ايتمش اولور، نتيجه.

٦ مسئله : وارثدن بر كيمسه‌دن متوفى سكا شو قدر آلتون ايداع وتسليم ايتمشيدى ديه دعوى ايتدكده اول كيمسه متوفانك بكا او قدر دينى اولمغله مبلغ مزبورى دين مذكور ايچون ويرمشيدى ديه ادعا ايتسه دفع ايتمش اولور، على افندى.

٧ مسئله : مدعى ، بوكيمسنه فلان مالى بغير حق اخذ ايدوب يدنده هلاك اولدى ديه دعوى ايتدكده مدعى عليه ، مذكور مال بنم ايدى بناء عليه بحق اخذ ايلدم ديسه‌ده بابينه اثبات ايتسه مدعينك دعواسنى دفع ايتمش اولور.

نته‌كيم ، مذكور مال يد آخذده عيناً موجود اولسه‌ده ايكيسيده مدعالرينى بالبينه اثبات ايتسه‌لر آخذك بينه‌سى ترجيح اولنور. زيرا طرفين تصادق ايتديكه بو مالده مدعى ذى اليد وآخذ خارجدر. خارج اولان آخذك بينه‌سى اولادر. «١٧٥٧» ماده‌يه باق، على افندى.

٨ مسئله : مدعى، بركمسنه‌دن شو مقوله شوقدر غروش قيمتلى مالى اخذ وغصب ايدوب يدكده هلاك اولدى ديه دعوى ومدعى عليه انكار ايدوب مدعى ، اقامهٔ بينه ايتدكده مدعى عليه ، بن او مالى سنك اذنكله اخذ ايتمشيدم ديه دعوى واثبات ايتسه مدعى‌يى دفع ايتمش اولور ، نتيجه. «٧٧١» ماده‌يه باق.

٩ مسئله ؛ مدعی سنك یدکده‌کی فلانك شو ودیعه‌سنی قبضه آنك طرفندن وکیلم دیه ادعا واقامهٔ بینه ایتدکده مدعی علیه، مودعك شو مدعی‌یی وکالتدن اخراج ایتدیکنی ادعا واقامهٔ بینه ایتسه قبول ودعوی مندفع اولور، هندیه.

١٠ مسئله ؛ وکیل بقبض الحال وکالتنی بالبینه اثبات ایتمکله حاکم دخی وکالتی ایله حکم ایتدکدن صوکره مطلوب، طالب موکلك قبل الدعوی وفات ایتدیکنی وبناء علیه بو وکیلك حق خصومتی قالمدیغنی ادعا واثبات مدعا ایتسه مدعینك دعواسی مندفع اولور، هندیه.

١١ مسئله ؛ مودع ودیعه‌یی طلب ایتدکده مستودع ودیعه‌یی بعدالاقرار امرکله فلان کمسنه‌یه ویرمشیدم دیه ادعا ومودع انکار ایتدکده مستودع امریله دفع واعطانی اثبات ایدرسه دفع دعوی ایتمش اولور. والاضمان لازم کلیر. «٧٩٠»ماده‌یه و «٧٨٩» ماده شرحنه باق، نتیجه.

١٢ مسئله ؛ مدعی علیه سنك بندن دعوی ایتدیکك مال قمار ویا خمر پاره‌سیدر دیه ادعا واقامهٔ بینه ایتسه قبول اولنور، هندیه.

١٣ مسئله ؛ مدعی، برکمسنه‌دن سن بنم جفتلکمدن شو مفوله شو قدر آلتون قیمتلی قیونلریمی غصباً اخذ وفضولاً آخره بیع وتسلیم ایله استهلاك ایتمشیدك ضامن اول دیه دعوی

ایتدکده او کمسنه سن قیونلری بیعه بنی توکیل ایتمکله مذکور قیونلری سنك اذنکله ثمن مثلاریله بیع وثمنلرینی سکا تسلیم ایتمشیدم دیه ادعا واثبات مدعا ایتسه دفع ایتمش اولور، نتیجه.

۱٤ مسئله ؛ مدعی ، متوفانك زوجه‌سی یدنده بولنان منزل ایچون متوفی صحتنده فلان تاریخده او منزلی ثمن معلومه بکا بیع وتسلیم ایتمشیدی دیه دعوی ومدعاسنی اثبات ایتسه دفع ایتمش اولور، علی افندی.

۱۵ مسئله ؛ مدعی ، بر کمسنه‌نك یدنده‌کی مال ایچون بومال ، بنمدر فلان شخص فضولی سکا صاتمش دیه دعوی ایتدکده مدعی علیه ، سن اومالی بالذات بکا صاتدك یاخود اومالی بیعه شخص مرقومی توکیل ایتمکله اوده بکا بیع وتسلیم أیلدی دیه ادعا ایتسه مدعینك دعواسنی دفع ایتمش اولور، هندیه.

۱٦ مسئله ؛ مدعی، بر کمسنه یدنده بولنان مثلا ارض یا باغچه ایچون بنمدر دیه دعوی ایتدکده او کمسنه سن بومالی بندن یاخود فلان آدمدن شرایه یا استیجاره یا استیهابه یا استیداعه یا مساومه‌یه یاخود اویری مزارعة اخذه یاخود او باغچه‌یی مساقاة آلمغه طالب اولمشیدك دیه ادعا ایتسه مدعینك دعواسنی دفع ایتمش اولور، «۱۵۸۳» ماده‌یه باق ، خانیه. حتی مذکور مال بنم ایدی مدعی علیه بندن قبض ایدوب ویرمدیکی جهتله شرایه طالب اولمشیدم دیه توفیق ایده‌جك اولسه‌بیله توفیق مذکوری قبول اولنماز، انقروی.

١٧ مسئله : مدعی ، بر کمسنه‌دن سکز عدد بارکیرمی شو قدر غروشه سکا بیع وتسلیم ایتمشیدم مبلغ مزبوری بکا ویردیه دعوی ایتدکده اوکمسنه سن اول بارکیرلری بکاصاتمیوب فلان شخصه ویرملك ایچون ویرمشیدك بندخی اوشخصه ویردم دیه ادعا ایدرسه مدعینك دعواسنی دفع ایتمش اولور .

١٨ مسئله : مدعی ، بیع وتسلیم اوزرینه اکراه‌اولندیغنی ادعا ایتدیکنده مشتری سن ثمن مبیعی بندن طائعاً قبض ایتدك دیسه یاخود واهب هبه‌نك کرهاً وقوعنی ادعا وموهوب‌له ، سن عوضی بندن طائعاً اخذ ایتدك دیسه دفع ایتمش اولور، هندیه .

نته‌کیم مدعی، اکراهاً بیع وتسلیمی ادعا واثبات مدعا ایتدکده مدعی‌علیه أوت اویله ایدی لکن بعد زوال الاکراه عن طوع بومالی بکا صاتدك‌دیه دفع وبونی اثبات ایتسه مدعینك دعواسنی دفع ایتمش اولور .

١٩ مسئله : مدعی، بر کمسنه‌دن ذمتکده شوقدرغروش الاجغم وار حق اقرار دخی ایتمش ایدك دیه دعوی ایتدکده مدعی‌علیه، اقرار مذکور اکراه معتبر ایله اولمشیدی دیه ادعا ایتسه مدعینك دعواسنی دفع ایتمش اولور. «١٠٠٦» ماده‌یه باق، مجبرك اسم ونسبنی ذکر ایتمك لازم دکلدر، هندیه.

٢٠ مسئله : مدعی، بر کمسنه‌دن «شو قدر آلتون قرضاً

ویردم» دیه دعوی ایتدکده مدعی علیه، مبلغ مزبوری فلان شخص بکا هدیه وسنکله ارسال ایتدی سنده شخص مرقوم طرفندن رسالة تسلیم ایلدك حتی وجه محرر اوزره تسلیمکی اقرار دخی ایتمشیدك دیه ادعا ایتسه مدعینك دعواسنی دفع ایتمش اولور.

۲۱ مسئله ؛ مدعی، بر کمسنه یدنده اولان مال ایچون [فلان] قدر دیه دعوی ایتدکده اوکمسنه « او مال بنم دکلدر » دیه سن اقرار ایتمشیدك دیسه مدعینك دعواسنی دفع ایتمش اولور.

۲۲ مسئله ؛ مدعی، بر سند ابرازیله یکرمی آلتون آلاجق ادعا ومدعی علیه، مدعینك کندیسنه هر بر آلتون ایچون [یوز] ورت مجیدیه ویردیکی حالده سندی یکرمی آلتون اوزرینه [اولد]یغنی ادعا ایتدکده دفع ایتمش اولور، هندیه.

۲۳ مسئله ؛ مدعی شو قدر غروش آلاجغم وار دیه بعدالدعوی مدعی علیه، سندن برشی آلمدم وسنی بیلمم دیمسنه مقابل مدعی اقامهٔ [بینه] ایتمکله مدعی علیه، او مبلغك سکا ویرلدیکنی یاخود او مبلغی [سـ]کا ادا وایفا ایلمش اولدیغمی سن اقرار ایلمشدك دیه ادعا [واثـ]بات مدعا ایدرسه مدعی‌نی دفع ایتمش اولور. تناقض اولماز، [بز]ازه‌وی [۱].

نتهکیم مدعی شو قدر آلتون آلاجغم وار دیه ادعا [و]مدعی علیه « ما کان لك علی شیئ خط » دیه انکار ایتمکله

---

[۱] لأن التناقض لا یمنع صحة الاقرار دررر.

مدعی اقامهٔ بینه ایتدکده مدعیعلیه ایفا ایتدیکنی یاخود مدعینك کندیسنی ابرا أیلدیکنی ادعا واقامهٔ بینه بعدالحکم اولسه بیله قبول اولنور [٢].

٢٤ مسئله ؛ برکیمسه بر قاچ کمسنه‌لره شوقدر آلتونی بعدالاقراض وفات وزوجه‌سنی وسائر ورثه‌یی ترك ایتدکده زوجهٔ مزبوره مبلغ مذکوری او کمسنه‌لردن بالاخذ بعده سائر ورثه زوجهٔ مرقومه‌دن «مبلغ مذکوردن حصه‌مزی ویر» دیه دعوی ایتدکلرنده زوجه «مبلغ مذکور ملکم در؛ او کیمسه‌یی اقراضه توکیل ایتدم ؛ اوده او کمسنه‌لره وکالة اقراض أیلدی. حتی او کیمسه صحتنده وجه‌محرراوزره اقرار دخی ایتمشیدی»دیه دعوی واقرارمذکوری اثبات‌ایتسه دفع‌ایتمش‌اولور، علی‌افندی.

٢٥ مسئله؛ مدعی، شویله برمالی غصباً آلدك دیه دعوی ومدعی علیه، او مالی بن سکا اعاره ایدوب بعده سندن اخذ ایتدم دیه ادعا ایتسه مدعی‌یی دفع ایتمش اولور. مذکور مال کرك موجود وکرك ید مدعی‌علیهده تلف اولمش‌اولسون. زیرا مدعینك حاصل دعواسی ضمان اولوب مدعی‌علیه ایسه مدعینك دعواسنی دافعدر، نتیجه.

[٢] لامکان التوفیق لان غیرالحق قد یقضی وبرأمنه دفعاللخصومة وان زاد کلمة لااعرفك اونحوه کما رأیتك اوما جری بینی وبینك معاملة اومخالطة اوخلطة اولا اخذ ولااعطاء اوما اجتمعت معك فی مکان لایعذر لتعذره.

٢٦ مسئله ؛ مدعی برکمسنه‌دن شوقدرغروش آلاجق ادعا ومدعی‌علیه ، بن آنی سکا ادا أیلمشیدم دیه دفع دعوی ومدعی قبضی انکار ایله اوکمسنه ادایی اثبات ایده‌مدیکی جهتله سن مبلغ مزبوردن بنی ابرا ایتمشیدك دیه‌رك دعوی ومدعاسنی اثبات ایتدکده مدعی‌یی دفع ایتمش اولور؛ بونده تناقض یوقدر، نتیجه .

٢٧ مسئله ؛ مدعی ، شوکمسنه یدنده‌کی خانه بنمدر دیه دعوی ایتدکده مدعی‌علیه ، مدعینك بوخانه‌یی شوقدر آلتونه فلان غائبه صاتدیغنه اقامهٔ بینه ایتسه مدعینك دعواسی باطل اولور. فقط حق غائبده شرا ثابت اولماز. مگرکه شهود، مدعینك آنی فلان غائبه صاتدیغنی و اوده آندن قبض ایتدیکنی اثنای شهادتده بیان ایتسینلر، خانیه .

٢٨ مسئله ؛ مدعی ، بوکمسنه بندن شویله بر مالی اخذ ایتدی دیه دعوی أیلدیکنده مدعی علیه ، بومدعی « اومالی بنم وکیلم فلانك کندیسندن یعنی مدعیدن اخذ ایتدیکنی اقرار أیلدی » دیه ادعا واثبات ایتسه مدعی‌یی دفع ایتمش ودعواسی باطل اولمش اولور، خانیه .

٢٩ مسئله ؛ مشترینك یدندن آت بالاستحقاق ضبط اولندقدن صوکره مشتری ثمن‌مبیعی کیری آلمق اراده‌سیله بایعدن دعوی ایدنجه بایع ، مذکور آت ملکمده یا بایعمك ملکنده طوغمه‌در یاخود مستحقدن صاتون آلمشیدم دیه دعوی و اثبات

أيلسه مشترينك ثمن مبيعى مطالبه‌سندن خلاص اولور . بونده مستحقك حضورى شرط دكلدر ، انقروى .

۳۰ مسئله : مدعينك اقامه أيلديكى دعوايه مقابل مدعى‌عليه ، مدعينك دعوامده مبطلم ياخود شاهدلرم يلانجيدر ياخود مدعى اوزرينه نسنه‌م يوقدر ديه اقرار أيلديكنى درميان ايتسه مدعى‌يى دفع ايتمش اولور ، ردمحتار .

واقعة الفتوى : بركيمسه ديكر شخصدن ذمتنده شوقدر آلتون آلاجغم وار ديه دعوى ايدوب او شخص ، سندن اولقدر آلتون آلدم فقط سن زيددن بالرساله اقراض وتسليم أيلدك ديدكده شخص مرقومك بوسوزى انكار عد اولنه‌رق اوكيمسه اقراضى اثبات ايتمك لازم كليرمى يوقسه دفع دعوى صاييله‌رق اوشخص اوكيمسه‌نك زيد جانبندن رسول اولديغنى اثبات أيلمك‌مى اقتضا ايدر ؟

دفع الدفعه دائر مسائل — دفع دعوى صحيح اولديغى كبى

۳۱ مسئله : انكر البايع البيع فبرهن عليه المشترى فادعى البايع الاقالة يسمع هذا الدفع لان الاقالة فسخ للعقد الذى اثبته الخصم بالبينه ، تكملة من عدة الفتاوى .

۳۲ مسئله : ادعى ان هذه العين كانت لفلان رهنا بكذا عندى وقبضتها واقام البينة وقال المدعى‌عليه فى دفع دعواه انى اشتريته منه ونقدت الثمن كان ذلك دفعا لدعوى الرهن كما فى الخانية تكمله .

دفع الدفع ودها زیادەسی دخی صحیح اولور. هرنەقدر اوچ درجەدن زیادەسی صحیح اولماز دینلمش ایسەدە، بحر [١] .

١ مسئله : مدعی، برمالده ملك مطلق ادعا ومدعیعلیه، مدعیدن صاتون آلدیغی درمیان ایتدکده مدعیی وبوندن صوکره مدعی، اقالهٔ بیع ایتدك دیسه مدعیعلیهی دفع أیلمش اولور، بحر .

نتەکیم مدعی، برکمسنه یدنده بولنان مال ایچون بومال بنمدر بابامدن میراث قالدی دیه دعوی ایتدکده مدعی علیه بن بومالی باباکدن صاتون آلدم دیەرك دفع ایتمسی ارزرینه مدعی هرنەقدر بابام سکا صاندیایسەدە صوکره سز بیعی اقاله ایتمش ایدیکز دیسه دفع الدفع ایتمش اولور، هندیه [٢] .

٢ مسئله : مدعی برکمسنه یدندهکی خانه ایچون بوخانه بنمدر بندن غصب أیلدك دیه دعوی ومدعیعلیه، مذکورخانهیی فلان تاریخده سن بکا بیع وتسلیم وقبض ثمن ایتمشیدك دیه دفع واوکمسنه انکار ایتمکله مدعی علیه مدعاسنه اقامهٔ بینه ایتدکده مدعی، سن تاریخ مذکوردن صوکره منزل مذکور ملکم اولوب

---

[١] دفع الدفع من المدعی علیه لیس بتعدیل للشهود حتی لو طعن فی الشاهد اوفی الدعوی یصح نورالعین .

[٢] ولوادعیعلیه دارا فی یده ارثا اوهبة فبرهن المدعیعلیه علی انه اشتراها منه وبرهن المدعیعلیه علی اقالته صح دفع الدفع کما فی الوجیز تکمله .

علاقه‌ك اولمدیغنی اقرار ایتمشـیدك دیه ادعا واقرار مشروحنی اثبات ایدرسه اوکمسنه‌یی دفع ایتمش اولور، بهجه .

٣ مسئله ؛ مـدعی بر کمسـنه‌دن یدکده‌کی مال بنمدر دیه دعوی ومدعی علیه ، بومال فلان شخص طرفندن بکا ودیعه ایدلمشـدر دیه دفع ایتدکده مدعی ، أوت اوشخص طرفندن یدکده ودیعه‌ایدی صوکره سکا هبه یا بیع‌ایتدی دیه‌رك دفع‌الدفع ایتسه صحیح اولور. بوصورتده هبه یا بیعی اثبات ایدر یاخـود اثبـات ایده‌میوبده «باللّه‌ماوهبه ولا باعه منه» یولنـده تکلیف أیلدیکی یمیندن مدعی علیه نکول ایدرسه مدعینك حق خصومتی ثابت اولور، هندیه .

٤ مسئله ؛ بر صبی بعدالبلوغ بر کمسنه‌دن شوخانه‌یی مسوغ شرعی اولمقسزین وصیم سکا بیع وتسلیم ایتمشـیدی دیه دعوی ایتمسی اوزرینه او کمسنه صبی، اول خانه‌یی . دین مثبت ایچـون بیع ایتمشیدی دیمسنه مقابل وصی دخی دینه کافی منقولات وار ایکن بیع ایتمشیدی دیه دعوی أیلسه مدعی علیهـك دفعنی دفع ایتمش اولور.

٥ مسئله ؛ مدعی برکمسنه‌دن جهت‌قرضدن اون آلتون آلاجغم وار دیه دعوی ایتدکده مدعی‌علیه هرنه‌قدر سندن اوقدر آلتونی قرضاً آلمش ایدیسه‌مده مبلغ مزبوری تمامیله سکا تسلیم أیلدم‌دیه دفع ایتدیکنده مدعی ، او کمسـنه‌دن سن اون آلتونی فلان شخصه ویرمکلکمی امرایتمشیدك بن‌دخی بالتمام آکا ویردم‌دیه ادعا

واوكمسنه نك آمرى انكار ايتمسى اوزرينه مدعى ، بودفع الدفع مدعاسنه اقامهٔ بينه ايدرسه مبلغ مزبورى اوكمسنه دن بالتمام آلير.

٦ مسئله ؛ مدعى بر كمسنه يدنده كى عقار ايچون ملكمدر غصباً ضبط ايديور ديه دعوى ايتدكده اوكمسنه فلان تاريخده جميع دعاويدن بنى ابرا ايتدك ديه دفع ومدعى تاريخ مذكوردن صوكره او عقار بنم ملكم اولوب علاقه ك اولمديغنى اقرار ايتمشيدك ديه دعوى واثبات ايتسه مدعى نى دفع ايتمش اولور، «١٥٦٣» ماده يه وشرحنه باق، على افندى.

٧ مسئله ؛ مدعى بر كمسنه نك يدكده كى منزل ملكمدر ؛ شوقدر غروش مقابلنده سكا رهن وتسليم ايتمشيدم مبلغ مزبورى آلده منزلى ويره ديه دعوى ايتمسنه مقابل اوكمسنه منزل مزبورى فلان تاريخده دين مزبور مقابله سنده بكا بيع ايتمشدك ديه دفع ايتدكده مدعى ، سن او تاريخدن صوكره منزل مزبور بنم ملكم اولوب طرفمدن يدكده رهن اولديغنى اقرار ايتمشيدك ديه دعوى و اقرارى اثبات ايتسه دفع ايتمش اولور، على افندى.

٨ مسئله ؛ مدعى بر كمسنه دن سكا شو قدر غروش ايداع ايتمشيدم ديه رك دعوى واوكمسنه مبلغ مزبور فلان زمانده تعدى وتقصيرم اولمقسزين ضايع اولمشيدى ديه دفع ايتدكده مدعى سن او زماندن صوكره «مبلغ مزبور يدمده قالدى» ديه اقرار

ایتمشیدك دیدکده اقرار مشروحی اثبـات ایتـدیکی تقدیرده اوکمسنه‌یی دفع الدفع طریقیله دفع ایتمش اولور، بهجه .

٩ مسئله ؛ مدعی‌نك برکمسنه‌دن « ذمتکده جهت قرضدن اون آلتون حقم وار » یولنده‌کی دعواسنه مقـابل سن فلان زمانده مبلغ مزبوردن ذمتمی ابرا ایتمشیدك دیه‌دعوی ومدعاسنه اقامهٔ بینه ایتدکده مدعی، اکرچه بن سنی مبلغ مزبوردن ابرا ایتمشیدم لکن سن ابرایی قبول ایتمیوب رد ایتدکدن صوکره بکا اول‌جهتدن اول قدر آلتون دینك اولدیغنی اقراردخی ایتمشیدك دیه دعوی واوکمسنه‌اقرار مشروحنه اقامهٔ بینه أیلسه اوکمسنه‌یی دفع أیدوب مبلغ مزبوری آندن آلابیلیر، نتیجه.

١٠ مسئله ؛ مدعی برکمسنه‌دن ذمتکـده جهت قرضـدن شو قدر غروش آلاجغم وارديه دعوی‌واوکمسنه مبلغ مزبوردن بنی ابرا ایتمشیدی دیه دعوی و مواضعه‌یی بالتفسـیر مدعاسنی اثبات أیلسه دفعی دفع ایتمش اولور، علی افندی.

١١ مسئله ؛ مدعی برکمسنه‌دن ذمتکده قرضدن شو قدر آلتون حقم وار دیه دعوی واوکمسنه سن فلان زمانده مبلغ مزبوردن ذمتمی ابرا ایتمشیدك دیه ادعا و مدعی انکار ایدوب اوکمسنه اثبات ایتدکده مدعی ؛ سن برائتی دعوا کدن صوکره بکا اول قدر آلتون دینك اولدیغنی اقرار ایتمشـیدك دیه دفع وبونی اثبات أیلسه اوکمسنه‌یی دفع ایتمش اولور . اما مدعی ،

ف بن ابرا ایتدکدن صوکره اقرار أیلامشیدك » دیه‌رك دفع
ـه قبول ایدلمز ، علی افندی و هندیه . « ١٥٦٣ » ماده
حنه باق .

نته‌کیم بر قادین زوج مطلقندن ذمتکده شو قدر غروش
م وار دیه دعوی و زوج سن فلان تاریخده مهر مزبوردن
ابرا أیلمشیدك دیه ادعا و قادین انکار ایدوب زوج مدعاسنه
بینه أیلاسه قادین اول تاریخدن صوکره زوج اول قدر
ش مهرم ذمتنده دینی اولدیغنی اقرار ایتمشیدی دیه دعوی
رار مشروحی اثبات أیلاسه زوجی دفع ایتمش اولور ده
ی آندن آلیر ، علی افندی .

بعد الحکم دفعه دائر مسائل — ١٨٤٠ ماده‌ده ذکر
ینی اوزره دفع قبل الحکم صحیح اولدیغی کبی بعض
ده بعد الحکم دخی صحیح اولور :

١ مسئله؛ مدعی برکمسنه یدنده بولنان مال ایچون مورثمك
بکا میراث قالدی دیه دعوی و مدعی علیه ، انکار ایتمکله
دعواسنی بعد الاثبات و الحکم او مالی آلدقدن صوکره
علیه ، او مالی مورثکدن صاتون آلمشیدم دیه دفع و بونی
ایتدکده مذکور مالی مدعیدن استرداد ایدر . « ١٧٥٨ »
باق ، تنقیح .

٢ مسئله ؛ مدعی برکمسنه یدنده بولنان مال ایچون بو مال

بوقدر بر سنه اقدم زیددن صاتون آلدم دیه ادعا و اثبات مدعا ایدەرك بحکم الحاکم آلدقدن صوکره مدعی علیه او مالی ایکی سنه اقدم زیددن بن صاتون آلدم دیه ادعا وبونی اثبات ایتدکده مذکور مالی کیری استرداد ایدر . « ۱۷٦۰ » مادەیه باق .

۳ مسئله ؛ مدعی بر کمسنەدن ذمتکده جهت قرضدن شو قدر غروش آلاجغم واردر دیەرك دعوی ایتدکده او کمسنه « سن مبلغ مزبوری قبضنه فلان شخصی توکیل ایتمش ایدك بن ده تماماً او شخصه ویردم » دیه دعوی ومدعی توکیلی انکار ایدوب او کمسنه دخی آکا یمین ویردکدن صوکره بعد الحکم مبلغ مزبوری آکا ویروب بعده او کمسنه توکیل مدعاسنی اقامهٔ بینه ایله اثبات أیلسه مبلغ مزبوری مدعیدن استرداد ایدر ، هامش بهجه .

٤ مسئله ؛ مدعی بر کمسنەدن ذمتکده قرضدن شو قدر آلتون حقم وار دیه دعوی و او کمسنه آنی سکا ادا أیلمشیدم دیه دفع ایدوب مدعاسنی اثبات ایدەمەدکده مدعی به یمین ویردیروب بعد الحکم مبلغ مزبوری مدعی اخذ ایتسه او کمسنه مدعاسنی بالبینه اثبات ایدنجه مدعیدن استرداد ایدەبیلیر ، علی افندی .

٥ مسئله ؛ متوفانك ورثەسی بر کیمسەدن متوفانك سنك ذمتکده شو قدر آلتون حقی واردر دیه دعوی و اول کیمسه انکار ایدوب ورثه اثبات مدعا ایتملریله بعدالحکم مبلغ مزبوری

بعدالاخذ او کیمسه مبلغ مزبوری فلان شخص یدیله متوفایه حیاتنده ارسال و شخص مرقوم دخی ادا أیلدی دیه دعوی واثبات ایتسه استرداد ایدر ، علی افندی .

٦ مسئله ؛ مدعی بر کیمسه‌نك یدنده‌کی باغ اینچون ملکمدر دیه دعوی ایتدکده او کمسنه سن او باغی شو قدر غروشه بکا بیع و قبض ثمن ایتمشیدك دیه ادعا و مدعی ، انکار ایدوب او کمسنه اثبات ایده‌مه‌مکله باغی آلدقدن صوکره او کمسنه مدعاسنی اثبات ایتسه باغی کیری استرداد ایدر ، علی افندی [١] .

٧ مسئله ؛ مدعینك بر کمسنه ذمتنده قرضدن اولان حقنه بر شخص کفیل اولوبده بعده او کمسنه وفات ایتمکله مدعی ؛ مکفول بهی کفیلدن طلب أیلدیکنده کفیل ، کفالتنی بلا قرار غیری نسنه سویلمیوب مدعی‌یه مبلغ مزبوری بالحکم ویردکدن صوکره کفیل ، سن مبلغ مزبوری او کمسنه‌دن حیاتنده آلدیغکی اقرار أیلدك دیه دعوی و اقرارینی اثبات أیلسه مبلغ مزبوری استرداد ایدر ، علی افندی .

٨ مسئله ؛ مدعی بر کمسنه‌دن ذمتکده فلان جهتدن شو قدر آلتون آلاجغم وار دیه دعوی ایتدکده او کمسنه انکار ایتمکله بعد الاثبات و الحکم او مبلغی او کمسنه‌دن آلدقدن

[١] ادعی دارا وبرهن وحکم‌له بها و باعها المحکوم‌له من آخر ثم ان المدعی علیه جاء ید فع صحیح والمنزال لیس فی یده یصح الدفع فی الصحیح انقروی عن البزازیه .

صوکره اوکمسنه سن دعوای مذکوره‌کده مبطل یاخود شهودك یلانجی اولدیغنی ویاخود بندن هیچ بر حقك اولمدیغنی اقرار ایتمشیدك دیه دعوی و اقرار مشروحنی اثبات ایتسه مبلغ مزبوری مدعیدن استرداد ایدر ، علی افندی .

اما بعض مسائلده بعدالحکم دفع صحیح اولماز؛ مثلا بعدالحکم مدعی‌علیه، مدعینك مدعابه‌اولان خانه‌ده حقی اولمدیغنی اقرارایلدی دیه ادعا واثبات ایده‌جك اولسه قبول ایدلمز ، تکملهٔ ردمحتار .

مشروع و دفعدن معدود اولمیان مسائل :

۱ مسئله؛ خارج بو مال مورثمك اولوب وفاتیله بکا میراث قالدی دیه دعوی و ذی‌الید بو مال فلان شخصك ایدی آندن صاتون آلدم دیه ادعا ایتدکده مدعی‌یی دفع ایتمش اولماز. مدعی اصل دعواسنی اثبات ایتدکده او مالی ذی‌الیددن اخذ ایدر ، هامش بهجه .

۲ مسئله ؛ مدعی ، شو مالی مدعی علیهدن صاتون آلدیغم جهتله بنمدر حتی مدعی علیه بیع واقعی اقرار ایلمشیدی دیه دعوی ومدعی علیه ، بیعی اقرارده مکره اولدیغنی ادعا ایتسه بو دفع صحیح دکلدر . زیرا احتمالکه بیع طوعاً و اقرار کرها اولمشدر . ایمدی مکرها اقرار بیع ، طایعا واقع اولان بیعی اخلال ایلمز . اما مدعی علیه ، هم بیعده همده اقرار بالبیعده مکره ایدوکنی ادعا ایتسه دفع صحیح اولور ، هندیه .

۳ مسئله : مدعی ، جهت کفالتدن مدعی علیهدن آلاجق ادعا ایتدکده اصیل ، کاوبده مقـام دفعده بو مال بنم اوزریمه لازم دکلدر . اقرار بالدینده مکره ایدم دیسـه بو دفع مسموع دکلدر ، هندیه .

نته‌کیم کفیل، بر کمسنه‌نك بورجنه کفالت ایتدکدن صوکره داین آندن طلب دین ایلدیکنده، کفیل، داینك اصیل مدیوندن ایستدیکی پاره ثمن خمردر دیه اقامهٔ بینه ایده‌جك اولسـه قبول ایدلمز .

کذا مکفول لهك مذکور آلاجق ثمن خمر ایدوکنی اقرار ایلدیکنی ادعا ومکفول‌له انکار ایدوبده کفیل بو اقراری بالبینه اثبات ایده‌جك اولسه قبول اولنمیه‌جنی کبی اثبات ایده‌مسه داینی دخی تحلیف ایده‌مز . « ٦٤٣ » ماده شرحنه باق .

٤ مسئله : کفیل بالامر بعد الاداء مدیونه مراجعت ایتمك ایستدیکنده مدیون ـ مکفول‌عنه ـ داین غائب ایکن مکفول‌به قمار یا ثمن خمر یا ثمن میته ایدی دیمك کبی بر مدافعه درمیان و بونی کفیل مواجهه‌سـنده اثباته قیام ایتدکده بینه‌سی قبول اولنماز . مالك کفیله اداسـیله امر ایدیلیر . و دینیلیر که بو خصوص حقنده داین ایله مرافعه اول . بو صـورتده کفیل مدیوندن نسنه آلمدن داین کلوبده حضور قاضیده مکفول بهك ثمن خمر یا قمار یا میته ایدوکنی اقرار ایدرسـه اصیلده کفیلده بری اولور ، هندیه . « ٦٤٣ » ماده شرحنه باق .

٥ مسئله ؛ مدعی‌نك « بو كمسنه بندن شويله بر مالمی اخذ ایتدی» يولنده‌كی دعواسنه مقابل مدعی عليه، مدعينك مذكور مالی ديكر فلان شخصك كنديسندن آلديغنی اقرار ایتديكنی ادعا و بونی اقامهٔ بينه ايله اثبات ايده‌جك اولسه قبول‌ايدلمز؛ وبونكله‌مدعينك دعواسی باطل اولماز. زيرا مدعی ، « فی‌الحقيقه فلان شخص بندن اخذ و صوكره اعاده ایتدی و بعده مدعی عليه بندن آلدی » ديه‌بيلير ، خانيه .

٦ مسئله؛ مدعی برمالی ادعا ومدعی عليه انكار ايله برابر آنی مدعی‌يه اعطا ياخود دعواسندن عقد صلح ايتسه‌ده بعده مدعی عليه ، قبل قبض المال يا قبل الصلح مدعينك كنديسنده هيچ برحقی بولنمديغنی اقرار أيلديكنه اقامهٔ بينه ايده‌جك اولسه قبول ايدلمز ؛ قضا وصلح حاليله قالير . اما مدعی عليه، مدعينك بعدالقضاء يا بعدالصلح بروجه مشروح اقرار ضمننده « ليس‌لی قبل فلان شیٔ » ديديكنه اقامهٔ بينه ايتسه قضا و صلح باطل اولور. نته‌كيم حاكم مدعينك بينه‌سيله حكم ايتمزدن اول مدعينك وجه محرر اوزره اقرار أيلديكنه اقامهٔ بينه ايتسه مدعينك دعواسی رد اولنور ، خانيه .

٧ مسئله ؛ مدعی بر كمسنه‌دن بر مال ادعا و مدعی عليه بعد الانكار مدعی ايله ديكر بر مال اوزرينه صلح اولدقدن صوكره مدعی ، قضا يا ابرائی اقامهٔ بينه ايله اثبات ايده‌جك

اولسه قبول و صلح ابطال ایدلمز . و صلح واقع مدعی علیه اوزرینه لازم کلن یمیندن فدا اولور [١] .

﴿ ماده ١٦٣٣ ﴾

دفع دعواده مدعی ، مدعیعلیه ومدعیعلیه مدعی اولور ، بحر .

بناء علیه ﴿ دفع دعوی ایدن کیمسه ﴾ نك ﴿ دفعنی ﴾ مدعی اقرار یاخود اول کیمسه اقامهٔ بینه ایله ﴿ اثبات ایتدکده مدعینك دعواسی مندفع اولور . ﴾ مثلا مدعی یکرمی آلتون آلاجق ادعا و مدعی علیه آنی ایفا أیلدیکنی بیانیله دفع دعوی ایدوبده اقامه ایتدکلری شاهدلر مدعی علیه مدعی‌یه یکرمی آلتون ویردی اما هانکی جهتدن ویردیکنی بیلمیز دیسه‌لر

---

٨ مسئله ؛ ادعی دارا بسبب الشراء من فلان فقال المدعی علیه انی اشتریت من فلان ذلك ایضا واقام بینة وتاریخ الخارج اسبق فقال المدعی علیه ان دعواك باطلة لان فی التاریخ الذی اشتریت هذه الدار من فلان کان رهنا عند فلان ولم یرض بشرائك وجاز شرائی لانه کان بعد مافك الرهن واقام بینة لایصح هذا الدفع تکمله .

٩ مسئله ؛ ادعی علی رجل مالا فبرهن المدعی علیه انك اقررت بالابراء فبرهن المدعی انك اقررت بهذا المال بعد اقراری بالبرائة لایندفع دفع المدعی علیه ولو برهن انك اقررت بالمال بعد دعواك اقراری بالبرائة یقبل جامع الفصولین .

[١] فان کان المدعی علیه قبل الصلح ادعی القضاء و الابراء لایستحلف المدعی علیه وانما یستحلف المدعی فلم یکن الصلح فداء عن الیمین خانیه .

شهادتلری مقبول ودفع دعوی ثابت اولور ، هندیه .

فقط مسئلهٔ آتیه‌ده دفع دعوی شخص آخرك اقراریله‌ده ثابت اولور : بر کیمسه مدیوننه « سنده‌کی آلاجغمی برادرم زیده ویر » دیدکدن صوکره بو امری اقرار ایله برابر آکا ویرمدك بکا ویر دیه دعوی ایتدیکنده مدیون آکا ویردم دیمش ایسه‌ده اثبات ایده‌مدیکی کبی مدعی عدم علمه یمین وحاکم حکم ایتدکدن صوکره زید کلوبده بن اومبلغی بالتمام مدیوندن آلمشیدم دیسه مدعی علیهك دفعی ثابت اولور . زیرا قبضه مأذون اولان زیدك تصدیقی مدعینك تصدیقی کبیدر ، تکملهٔ ردمحتار بایضاح و زیادة .

بوصورتده دفع
اولا مدعینك اقراریله
ثانیا بینه ایله
ثالثا مدعینك یمیندن نکولیله
رابعا بعض مسائلده شخص ثالثك اقراریله
ثابت اولور .

(و) مدعینك انکاری اوزرینه مدعی علیه دفعی (اثبات ایده‌مدیکی تقدیرده آنك) یعنی دفع دعوی ایده‌نك (طلبیله اصل مدعی تحلیف اولنور .) وبو صورت ، بینه مدعی و یمین منکر اوزرینه‌در قاعدهٔ فقهیه‌سنه موافق اولور .

مثلا بر کیمسه ، جهت قرضدن طولایی شو قدر غروش دعوی ایتدکده مدعی علیه بن آنی سکا ادا ایتمشیدم دیه دفع ایتدیکی صورتده «مدعی علیه» مبلغ مذکوری سکا ادا ایتدیکی»

دیه مدعیدن سؤال ایدیلیر . مدعی ، استیفانی اقرار ویاخود انکار ایدوب مدعی علیه ، مبلغ مذکوری ادا ایتدیکنه اقامهٔ بینه ایلر ایسه حاکم مدعی‌یی دعواسندن منع ایدر. و اکر اقامهٔ بینه ایده‌مز ایسه مدعی علیه ، مبلغ مزبوری کندیسنه ادا ایتمدیکنه یعنی مبلغ مزبوری مدعی علیهدن استیفا أیلمدیکنه مدعی‌به یمین ویرر . نته‌کیم مدعینك بروجه مذکور دعواسی اوزرینه مدعی علیه، مدعی کندیسنی اشبو دعوادن ابرا أیلدیکنی ادعا و مدعی ابرائی انکار ایدوب مدعی علیه اثبات ایده‌مسه مدعی، مدعی علیهی بو دعوادن ابرا ایتمدیکنه تحلیف اولنورکه صحیح اولانده بودر . زیرا مدعی علیه ، بر شی ادعا أیلدیکه مدعی آنی اقرار ایتسه‌ایدی آکا لازم اولوردی انکاری حالنده تحلیف اولنور ، ولو الجیه فی ادب القاضی وبحر .

﴿ مدعی یمیندن نکول ایدرسه مدعی علیهك دفعی ثابت اولور . ﴾ بوصورتده حاکم مدعی‌یی مدعی علیهه اولان معارضه سندن منع ایدر، «۱۸۲۰» ماده‌یه باق.

﴿ واکر مدعی ، یمین ایدرسه کندیسنك اصل دعواسی عودت ایدر . ﴾ بوتقدیرده اصل دعواده ایکی احتمال واردر :

احتمال اول ؛ مدعی علیهك دفعنه یعنی دفع واقع اقراری تضمن أیلدیکنه نظراً اصل دعوانك ثابت اولمسیدر، بوحالده اصل دعوی ایله حکم اولنور. آنفاً ذکر اولنان مثالده‌اولدیغی کبی. چونکه مدعی علیه ، مدعابه مبانی ادا أیلدم دیه درمیان

ایتدیکی دفع ، «۱۵۸۲» ماده شرحنده ایضاح اولندیغی اوزره آنی اقرار اولمغله مدعی‌علیه ، ادایی اثبات ایده‌مدیکی کبی مدعی دخی آلمدیغنه یمین ایتدکده مبلغ مدعا بهی مدعی‌یه ادا ایتمسیله مدعی‌علیه الزام اولنور .

نته‌کیم بر کیمسه دیکر کمسنه‌دن ذمتکده فلان جهتدن شوقدر غروش آلاجغم وار دیه دعوی ایتدکده اوکمسنه مبلغ مزبوردن بنی ابرا ایتمشیدك دیه‌رك دفع ایلسه بو دفعنی بالبینه اثبات ایدرسه فبها . ایده‌مدیکی تقدیرده اول کیمسه‌یه یمین ویرر. یمیندن نکول ایدرسه دفعی ثابت اولوب مدعی‌یی معارضه‌دن منع ایدر. یمین ایدرسه اصل دعوی دخی ثابت اولمغله حکم اولنور. زیرا مالدن برائتی دعوی اومالی اقراردر. «۱۵۸۲» ماده شرحنه باق ، نتیجه .

احتمال ثانی ؛ اصل دعوی ثابت اولمامقدر. بوصورتده مدعیدن بینه طلب اولنور.

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌دن شو قدر آلتون آلاجق دعوی ایتدکده مدعی علیه ، سن مبلغ مزبور دعواسندن بنی ابرا ایتمشیدك دیه دعوی و اول کیمسه انکار ایله مدعی علیه ابرایی اثبات ایده‌میه‌رك مدعی‌یه یمین تکلیف اولنمغله نکول أیلسه مدعی‌یه حقك یوقدر دینلیر. واکر یمین ایدرسه مدعینك اصل دعواسی عودت ایده‌رك مدعی علیهدن اوقدر آلتون آلاجغی اولدیغنه بینه طلب اولنور . زیرا دعوای مالدن برائتی

دعوی، مالی اقرار دکلدر، فیعنیه ونتیجه وخیه وشور .

نته‌کیم بنی عامهٔ دعاویدن ابرا ویاخود بنده حقك اولمدیغنی اقرار ایتمشیدك دیه دفعلرده دخی حکم منوال مشروح اوزره‌در .

مدعی علیه ، درمیان ایلدیکی دفع مشروع اولوبده فقط درحال اثبات ایده‌میه‌رك بونك ایچون مهل ویرلمسنی طلب ایلسه باقیلیر . اوچ کونه قدر دفعه شاهدلرینی کتیره بیلیر ایسه اوچ کون امهال ایدیلیر . اما اوچ کون ظرفنده شاهدلرینی کتیره‌میوب دها زیاده مهل طلب ایلدیکی تقدیرده مدعینك رضاسی اولمدقجه دها زیاده مهلت ویریله‌مز . فقط بالطلب مدعی تحلیف وبعدالحکم دفع بینه‌سی ینه استماع اولنور . «۱۸٤۰» ماده‌یه ومادهٔ آتفه شرحنه باق، خانیه .

دفع الدفعده دخی حکم بوکا قیاساً معلوم اولور . مثلا مادهٔ آنفه شرحنده‌کی دفع الدفع مسائلنده واقع برنجی مسئله‌ده مدعی اقالهٔ بیعی اثبات ایتدکده مدعی علیهك دفعی مندفع اولور ، مدعی دفع الدفعی اثبات ایده‌مدیکی صورتده آنك طلبیله دافع اولان مدعی علیه تحلیف اولنور . مدعی علیه ، یمیندن نکول ایدرسه مدعینك دفع الدفعی ثابت اولور . اکر یمین ایدرسه مدعی علیهك دفعی عودت ایدر .

﴿ ماده ۱۶۳۳ ﴾

﴿ برکیمسه دیکر کیمسنه‌دن شو قدر غروش آلاجق دعوی ایدوبده مدعی علیه دخی بن سنی بو مبلغ ایله فلان اوزرینه

حواله ایدوب هر بریکز حواله‌یی قبـول أیلمش ایدیکز دیه ادعا و﴾ مدعی علیه ﴿ بونی محـال علیه حاضر اولدیغی حالده اثبات أیلسه مدعی‌یی دفع ایله مطالبه‌سندن ﴾ بالکلیه ﴿خـلاص اولور. ﴾ ومدعی، مبلغ مزبوری محال علیهدن طلب ایده‌بیلیر، «٦٩٠٥» ماده‌یه باق.

بونده حضور محال علیهك شرط ایدلمسی غائب اوزرینـه بلا نائب حکم لازم کلمه‌سی ایچوندر.

﴿ واکر محال علیه حاضر دکل ایکن بر وجـه مشروح اثبات ایدر ﴿ ایسه آنك حضورینه قدر موقوفاً مدعی‌یی دفع ایتمش ﴾ و بو اثبات مطالبه‌دن بالکلیه خلاص ایچـون دکل؛ بلکه محال علیهك حضورینه قدر مدعینك دعواسـنك توقیفی ایچون صحیح بولنمش ﴿ اولور. ﴾ صوکره محـال علیه، حاضر اولدیغندن مدعی علیه حواله‌یی تکرار اثبات ایده‌بیلیر ایسـه فقرهٔ اولی وجهله مدعینك مطالبه‌سندن بالکلیه خلاص اولور، نتیجه.

فصل ثالث

﴿ خصم اولوب اولمیانلره دائردر ﴾

خصومت مسئله‌سی بروجه آتی اوچه تقسیم وهربرقسمك افرادی اجمالا بیان اولنور:

قسم اول ؛ منفرداً خصم اولانلردرکه شونلردر :

اولا ؛ اقراری اوزرینه حکم ترتب ایدن کیمسه انکاری حالنده خصم اولور.

ثانیا ؛ دعوای عینده عین مذکورك واضع الیدی خصم اولور.

ثالثا ؛ مستحقه قارشی مبیعی قبض ایدن مشتری خصم اولور.

رابعاً ؛ متوفانك لهنه وعلیهنه اولان دعواده یالکز ورثه‌دن بریسی خصم اولور.

خامساً ؛ طریق عام کبی منافعی عمومه عائد اولان یرلرك دعواسنده عامه‌دن یالکز بریسی مدعی وخصم اولور.

سادساً ؛ اهالیلری قوم غیر محصور اولان ایکی قریه بیننده نهر ومرعی کبی منافعی مشترك اولان شیلرك دعواسنده طرفیندن بعضیلری خصم اولور. بناء علیه طرفیندن بعضیلرینك حضوری کافیدر.

سابعاً ؛ ارثدن غیری برسببله مشترك دینی دعواده عندالامامین احد شرکا آخردن خصم اولور.

قسم ثانی ؛ دیکرك حضوریله خصم اولانلردرکه شونلردر ؛

اولا ؛ مسائل مخمسه‌در . «١٦٣٧» ماده‌یه باق .

ثانیاً ؛ مشتری غیر قابضدن مستحق ، دعوی ایده‌جك اولدقده بایعك حضوری لازمدر .

ثالثاً ؛ مشفوع عقار مشتری‌یه تسلیم ایدلمه‌مش ایسه شفیعه

خصم بایع اولور. فقط حین محاکمه‌ده مشترینك حضوری دخی شرطدر. «١٥٣١» ماده شرحنه باق.

رابعاً: مدعی، مدعی علیهك یدنده بولنان شو خانه فلان غائبك ایدی. بوذی الید بوخانه‌یی اول غائبدن اشترا وقبض ایتدی بن شفیعیم وبالشفعه طلب ایده‌رم دیه دعوی ایتدیکنده مدعی علیه، شوخانه ذاتاً بنم مالم ایدی کمسنه‌دن آلمدم دیدکده بودعواده عند الطرفین اول غائبك حضوری شرطدر، هندیه فی الباب الخامس من الدعوی.

قسم ثالث: اصلا خصم اولمیانلردرکه شونلردر:

اولاً: دعوای عینده اول عینه واضع الید اولمیان کیمسه خصم اولماز.

ثانیاً: ودیع مشتری‌یه	خصم اولماز.
ثالثاً: » مودعك دائننه	
رابعاً: داینه مدیونك مدیونی	
خامساً: بایعه مشترینك مشتریسی	
سادساً: مستأجر مستأجره	
سابعاً: » مرتهنه	
ثامناً: وکیل بالاقراض مستقرضه	
تاسعاً: بر داینه دیکر داین	

عاشراً ؛ ارندن نهری برسبب ملك ايله برقاچ كيمسه بيننده مشترك برعينى دعواده شركادن برى ديكرك حصه سنده مدعى به خصم اولماز .

حادى عشر ؛ اهاليلرى قوم محصور اولان ايكى قريه بيننده نهر ومرعى كبى منافعى مشترك اولان شيلرك دعواسنده باكنز بعض اهالى خصم اولماز .

شمدى بومسائل بروجه آتى ايضاح ايديله جكدر .

ماده ۱٦٣٤

خصمده ايكى ضابطه واردر :

ضابطهٔ اولى ؛ (بركيمسه برشى دعوى ايتدكده اكر مدعى عليهك اقرارى) صحيح اولور ، يعنى اقرارى (تقديرنده آنك اقرارى اوزرينه برحكم ترتب ايدرايسه انكاريله) بعض دفعه (دعواده واقامهٔ بينه‌ده خصم اولور .)

ضابطهٔ ثانيه ؛ (واكر مدعى عليهك اقرارى) صحيح اولماز ، يعنى اقرارى (تقديرنده) آنك اقرارى اوزرينه (برحكم ترتب ايتمزايسه انكاريله) دعواده واقامهٔ بينه‌ده (خصم اولماز .) زيرا بينه انجق خصم منكر اوزرينه اقامه اولنور ، بهجه وعلى افندى .

ضابطهٔ اولايه متفرع مسائل :

۱ مسئله ؛ (مثلا اصنافدن برى كلوبده برذاندن سنك

رسولك فلان بندن شومالی ﴿ یوزغروشه صاتون ﴿ آلدی ثمنی ویر دیه دعوی ایتدکده اول ذات ﴾ رسول مرقومك مذکور مالی مدعیدن صاتون آلدیغنی ﴿ اقرار ایتسه ثمن مبیعی ﴾ مدعی‌یه ﴿ دفع وتسلیمه مجبوراولدیغی جهتله انکار ایتدیکی صورتده دخی مدعی‌یه خصم اولور. ﴾ «١٤٦٢» ماده‌یه باق. ﴿ اوحالده مدعینك دعواسی و ﴾ انکاری حالنده ﴿ بینه‌سی استماع اولنور. ﴾

٢ مسئله : برکیمسه دیکرکمسنه‌دن مدیونم فلان شخص بکا ویرمك اوزره سکا شوقدرغروش ویرمش ایدی دیه دعوی واوکمسنه انکار ایتمکله اول کیمسه اقامهٔ بینه ایتسه مبلغ مزبوری اوکمسنه‌دن آلابیلیر ، نتیجه .

٣ مسئله : مدعی بر ذاتدن سنك رسولك فلان بندن شو دکانی بوقدرغروشه استیجار ایتدی بدل‌ایجاری ویر دیه دعوی ایتدکده اوذات بروجه محرر استیجاری اقرارایتسه بدل‌ایجاری دفع وتسلیمه مجبور اولدیغی جهتله انکار ایتدیکی صورتده مدعی‌یه خصم اولور. واو حالده مدعینك دعوا وبینه‌سی استماع اولنور . «١٦٤٢» ماده‌یه باق .

٤ مسئله : برکیمسه دیکرکمسنه‌دن فلان غائبه اولان شوقدر آلتون دینکه امرکله کفیل اولارق حسب الکفاله مبلغ مزبوری آکا تأدیه ایتدیکمدن بکا ضامن اول دیه دعوی ایتدکده اوکمسنه خصم اولور. بناء علیه اوکمسنه کفیلك تأدیه‌سنی انکار

ایتدکده کفیل ، تأدیه‌یی مکفول عنه مواجهه‌سنده اثبات ایده بیلیر .

۵ مسئله ؛ مدعی برکیمسه‌دن سنك غائب فلان شخصه اولان شوقدر آلتون بورجنی امرکله ادا ایتدیکم جهتله مبلغ مزبوری بکا ویر دیه دعوی ومدعی علیه او شخصه مدیون اولدیغنی ومدعی‌به اولان امرینی ومدعینك او شخصه تأدیه‌سنی انکار ایتدیکی تقدیرده مدعی بو امور ثلاثه‌یی اثبات ایده‌بیلیر .

۶ مسئله ؛ مدعی ، برکیمسه‌دن « بیعه وکیلم » یاخود « بن صغیر ایکن وصیم فلان بنم شویله برمالمی شوقدر غروشه سکا صاتوب قبل قبض الثمن وفات ایتدی بکا ثمن مبیعی ایفا ایت » دیه دعوی ایتسه برقوله کوره صحیح وبرقوله کوره غیر صحیح اولور . «۱٤٦۱» ماده شرحنه باق .

۷ مسئله ؛ برکیمسه برخانه‌یی دیکر کیمسه‌یه بیع ایدوب فقط هنوز تسلیم الی المشتری واقع اولمدن برغاصب او کیمسه‌دن آنی غصب ایدنجه مشتری ثمن مبیعی اول کیمسه‌یه تأدیه ایلمش یاخود ثمن مؤجل بولنمش ایسه بو دعواده خصم مشتری اولوب والا خصم بایعدر ، خانیه .

ضابطهٔ ثانیه‌یه متفرع مسائل :

۱ مسئله ؛ (اما مدعی سنك شرایه وکیلك اولان کیمسنه) عقدی نفسنه بالاضافه شو مالی بندن یوز غروشه صاتون

﴿ آلدی ﴾ ثمنی ویر ﴿ دیه دعوی ایتدکده ﴾ وکیلنك اولوجهله اشتراسنی ﴿ مدعی علیه اقرار ایتسه ﴾ ۱٦٤۱ ماده‌نك فقرهٔ ثالثه‌سنه بناء ﴿ ثمن مبیعی مدعی‌به دفع و تسلیمه مجبور اولمدیغی جهتله انکار ایتدیکی صورتده مدعی‌به خصم اولماز ؛ اوحالده مدعینك دعوا ﴾ و بینه ﴿ سی استماع اولنماز . ﴾

۲ مسئله ؛ مدعی ، بر کمسنه‌نك یدنده اولان مال ایچون « بو مالی غائب فلان طرفندن بالوکاله سندن صاتون آلدی » دیه دعوی ایتسه صحیح اولماز . ولدی الانکار بینه استماع و یمین تکلیف اولنه‌ماز . « ۱٤٦۱ » ماده‌یه باق .

اما بومال بنمدر سنك بیعه وکیلك فلاندن یاخود سن صغیر ایکن وصیك فلاندن صاتون آلدم دیه دعوی و وصینك اسمنی ونسبنی ذکر ایتسه قبول اولنور ، هندیه بزیادة .

۳ مسئله ؛ مدعی ، بر کمسنه‌نك یدنده بولنان آت ایچون فلان غائب شرکت عنان ایله شریکم ایدی بو آتی غائب مرقوم مال مشترك ایله آلمغله نصفی بنم و نصفی غائب مرقومکدر دیه دعوی ومدعی علیه اقرار ایله برابر بو آتی صاتمق اوزره فلان بلده‌یه کوتورمکلکمی غائب امر ایتمکله اورایه کوتوریوردم دیسه مدعی مانع اولاماز ، هندیه .

٤ مسئله ؛ بر کیمسه‌نك یدنده بولنان عینی دیکر کمسنه بنمدر غائب فلاندن صاتون آلدم دیه دعوی و او کمسنه بونی

تصدیق ایتسه حاکم او کمسنه‌یی عین مذکوری مدعی‌یه تسلیم ایتمسیله محکوم ایتمز ، خانیه .

تقسیمات — خصومت مسئله‌سی بر اعتبار ایله بروجه بالا اوچه انقسام ایتدیکی کبی دیکر بر اعتبار ایله دخی یدی قسمه تقسیم اولنور :

قسم اول ؛ دعوا ، اقامهٔ بینه و استحلافده خصم اولاندر که بالاده تفصیل اولندی .

مثلا بر کیمسه‌نك دیکر کمسنه ذمتنده جهت قرضدن اون آلتون آلاجغی اولدقده او کمسنه اول کیمسه‌یه هم دعوا ، هم اقامهٔ بینه و همده استحلافده خصم اولور .

قسم ثانی ؛ دعوا و یمینده خصم اولوب اقامهٔ بینه‌ده خصم اولمیاندر .

مثلا بر کیمسه دیکر کمسنه‌دن بر آت صاتون آلدقدن صوکره مذکور آت فلان شخصکدر دیه اقرار ایده‌رك مقرله‌ه بعد التسلیم شاهد اقامه ایدوبده او کمسنه مواجهه‌سنده مذکور آت مقرلهك اولدیغنی اثبات و او کمسنه‌دن ثمن مبیعی استرداد ایتمك ایستسه قبول اولنماز . فقط مذکور آت مقرلهك اولدیغنه او کمسنه‌یه یمین ویریلیر . یمیندن نکول ایدرسه ثمن مبیعی مشتری‌یه رد واعاده ایتمسیله او کمسنه محکوم ایدیلیر .

قسم ثالث ؛ دعوا و اقامهٔ بینه‌ده خصم اولوب یمینده خصم اولمیاندر .

مثلا وكيل بالشراء خيار عيب ايله مبيعى رد و اعاده ايتمك قصد ايتدكده بايع ، موكلك بو عيبه راضى اولمشيدى ديه دعوى و اثبات ايده‌جك اولسه قبول اولنور . اما اثبات ايده‌مديكى تقديرده «موكلى عيبه راضى اولديغنى بيلمديكنه» وكيلى تحليف ايده‌مز .

كذا بر كيمسه بالوكاله بر شيء اشترا و آمرى بولنان موكلنه تسليم ايتدكدن صوكره موكل خيار عيب ايله ردينى قصد ايتدكده بايع ، موكله « سن عيبه راضى اولدك » ديسه‌ده اوده انكار ايتسه تحليف اولنماز . امارضايى اقرار ايتسه حق ردى ساقط اولور ، بحر .

كذا وكيل بقبض الدين ، دينى مديوندن طلب ايتدكده مديون ، موكلك كنديسنى ابرا ايتديكنى اثبات ايتسه قبول ايديلير و آرتق وكيل دينى طلب ايده‌مز . نته‌كيم وكيل ، ابرايى اقرار ايتسه ينه قبول ايديله‌رك آرتق وكيل مديوندن نسنه مطالبه ايده‌مز فقط بو اقرار ايله مديون ، داينه قارشى حقيقة برائت أيليه‌مز . داين بالذات يا وكيلى واسطه‌سيله طلب دين ايده بيلير . اما وكيل ابرايى انكار أيلسه كنديسنه عدم علمه يمين توجه أيلمز ، بحر وتعليقات ابن عابدين عليه .

كذلك وكيل بطلب الشفعه بالوكاله شفعه‌يى دعوى ومشترى موكلك شفعه‌يى كما تسليم أيلدى ديه دعوى و اثبات ايتدكده قبول اولنور . فقط وكيل تسليم شفعه‌يى انكار ايتدكده تحليف

ایدلمز . نته‌کیم دینی طلب ودعوایه وکیل اولان کیمسه مدیوندن بالوکاله دینی طلب ایتدکده مدیون ، او دینی موکله ویردیکنی ادعا واثبات ایدسه جائز اولور؛ فقط اثبات ایده‌مدیکی صورتده وکیله یمین ویریله‌مز .

کذلك برکیمسه ، بن فلان متوفانك وصیسیم دیه ادعا ایتدکده اثبات ایده‌بیلیر ایسه فبها . ایده‌مز ایسه مدعی علیهی تحلیف ایده‌مز .

کذلك برکیمسه ، بن فلان طرفندن سنك ایله مخاصمه ومرافعه‌یه وکیلم دیه دعوی واثبات ایده‌بیلیر . لکن مدعی علیه انکار ایتدیکی صورتده آنی تحلیف ایده‌مز . « ١٧٤٢ » ماده‌یه باق .

قسم رابع ؛ یالکز اقراری حالنده خصم اولوب انکاری تقدیرنده خصم اولمیاندر .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌یه بیع ایدوب ثمنی هنوز قبض ایتمدن مشتری اومبیعی بلااذن البایع بالقبض آخره بیع و تسلیم ایده‌رك غائب اولدقدن صوکره بایع اول ، مذکور مبیعی مشتری ثانیدن استرداد ایتمك ایستدکده مشتری ثانی حال وکیفیت بایع اولك دیدیکی کبی اولدیغنی اقرار ایدرسه بایع اول آنی مشتری ثانیدن استرداد ایده‌بیلیر . ایشته بوصورتده خصم اولور . اما مشتری ثانی ، بایع اولی تکذیب ایدر یاخود بایع اولك دیدیکی طوغریمی یالانمی بیلم دیسه مشتری اول حاضر

اولمدقجه بو دعوی مسموع اولماز ، هندیه . « ۲۷۷ » ماده شرحنه باق .

قسم خامس ؛ دعوی واقامهٔ بینه‌ده خصم اولوب اما اقرار ویرنده خصم اولمیاندر ؛ بوده بر وجه آتی بیان اولنور :

(ولی ووصی ومتولی بو قاعده‌دن مستثنادر ؛ شویله‌که بر کیمسه مال یتیمی یاخود مال وقفی) مثلا ملکمدر دیه دعوی ایتدکده ولینك یاوصینك یاخود متولینك اقرارلری نافذ اولمدیغندن) اقرارلری (اوزرینه برحکم ترتب ایتمز.) زیرا غیر علیهنه اقرار جائز دکلدر . « ۵۸ » ماده‌یه باق . نته‌کیم انکارلری حالنده یمین توجه ایتمز .

شو قدرکه وصی وارث اولورسه حصه‌سنده اقراری جائز اولدیغی کبی لدی الانکار آکا یمین دخی توجه ایدر ، ولوالجیه فی الفصل الرابع من الدعوی .

مثلا بر کیمسه وقف اولمق اوزره متولی‌یدنده بولنان بر عقاری ملکمدر دیه دعوی ایتدکده متولی مدعینك دعواسنی اقرار ایدرسه اشبو اقراری وقف علیهنه نافذ اولمامغله اقرار مذکور مدار حکم اولاماز .

نته‌کیم اجارتینلی وقف عقارك رقبه‌سنه دائر متصرفنك وقف علیهنه اقراری صحیح ومعتبر دکلدر ، احکام اوقاف .

مثلا بر وقفك اجارتینلی ، مستغلاتندن اولمق اوزره بر کیمسه‌نك بالاجارتین تصرفنده‌کی عقار ایچون دیکر کمسنه

مالکمدر دیه دعوی ایتدکده اوکیمسه دخی عقار مذکوره مدعینك ملکی اولدیغنی اقرار ایدرسه بواقراری وقف علیهنه نافذ اولماز .

کذا وقف اولمق اوزره یدمتولیده بولنان برعینی برکیمسه ملکمدر دیه دعوی ایدوبده مدعاسنی اثبات ایدهمسه متولی‌یه یمین ویرهمز .

کذا بر وقف نقودك متولیسی دیکر کمسنه‌دن سلفم اولان متولینك ادانه‌سیله وقفه شو قدر دینك واردردیه دعوی واول کیمسه دخی بن مبلغ مزبوری سلفك اولان متولی‌یه زمان تولیتنده تماماً ادا ایلمشیدم دیه دفعه تصدی ایدوب لکن دفعنی اثبات ایدهمسه حالا متولی‌یه یمین ویردیرهمز .

کذلك برکیمسه فلان وقفه شو قدر دینم واردر دیه اقرار ایتدکدن صوکره دونوب بنم مذکور وقفه اوقدر دینم اولمیوب کاذباً اقرار ایتمشیدم دیه دعوی ایلسه اقرارنده کاذب اولمدیغی حقنده اول وقفك متولیسنه یمین ویردیرهمز .

قسم سادس ؛ یالکز اقامهٔ بینه‌ده خصم اولوب اقرارده خصم اولمیانلدر .

مثلا مدعی فلان غائبدن شوقدر آلتون آلاجغم واردر بو مدعی‌علیه اوغائبك خصومتده وکیلیدر دیسه‌ده مدعی‌علیه وکالتی اقرار ایلسه اقراری صحیح اولماز . حتی مدعی بومدعی‌علیه مواجهه‌سنده غائب مرقومدن الاجنی اولدیغنه اقامهٔ بینه ایلسه قبول ایدیلز .

نته‌كيم مدعی . فلان متوفانك وصيسيدر ديه زيد مواجهه‌سنده متوفادن الاجق ادعا وزيد دخی وصی اولديغنی اقرار ايتسه صحيح وخصومتی جائز اولماز ، خانيه .

كذا مدعی زيد، داينك عمرو ومديونك بكر اولديغی معين برسندی ابراز وبكری محكمه‌يه جلب ايده‌رك مبلغ مزبوری بكردن دعوا وزيد، « عمرو غائب مبلغ مزبور بنم اولديغنی اقرار ايتدی بالبينه اثبات ايليه‌جكم » ديه ادعا ايلديكنده مدعی عليه بكر غائب مرقوم زيده بورجی بولنديغنی انكار ايتدكده مدعی خصم وبالبينه اثبات مدعايه مقتدر اولور .

اما مدعی عليه ، غائب مرقومه دينی بولنديغنی اقرار ايتدكده مدعينك بينه‌سی قبول ايدلمز . مكركه غائب حاضر بولنسون ، هنديه « ١٥٩٠ » ماده‌يه باق .

(اما) ولی، وصی ومتولينك (انكارلری صحيح اولوب آنك اوزرينه مدعينك دعوی وبينه‌سی استماع اولنور . شوقدر واركه ولی ووصی ومتوليدن صادر اولان برعقد اوزرينه) بركيمسه طرفندن (دعوی اولنديغی حالده اقرارلری دخی معتبر اولور .) وبوصورتده انكارلری حالنده كنديلرينه يمين توجه ايدر .

لكن بوفقره‌دن عقد نكاح مستثنادر . شويله‌كه ولی ـ اب ـ بالولايته قزينی آخره بالتزويج بوندن طولايی تحدث ايدن دعواده «تزويج ايتمديكنده» پدره يمين ويرلمز ، بنت كرك صغيره وكرك كبيره

اولسون . شو قدرکه عند الامامين صغيره‌نك تزويجي حقنده
ده يمين ويريلير ، ابن عابدين على البحر . بوكا دائر ايضاحات
كتاب قضاده « ١٨١٩ » اعطا اولنه‌جقدر .

(مثلا) ضرورت نفقه يادين مثبت كبى (مسوغ شرعي‌يه
بناء بر صغيرك مالنى وليسى صاتوبده آكا دائر مشتريسى طرفندن)
مثلا شو خانه فلان صبينك مالى اولديغى حالده صبينك محمود الحال
باباسى بو آدم ثمن مثل اولان شو قدر غروشه بكا صاتمش
اولمغله تسليم ايتسين ديه ادعا كبى (بر دعوى وقوع بولسه
ولينك اقرارى معتبر اولور .) وولى مرقوم اولوجهله بيعى
اقرار ايدرسه مدعى‌به تسليم ايله امر اولنه‌جغى كبى لدى الانكار
كنديسنه يمين دخى توجه ايدر . « ١٥٧٣ » ماده‌يه دخى باق .
صغيرك اب واب الاب كبى وليسى مسوغ شرعي اولمسه دخى
صغيرك مالنى بيع ايده‌جكى ٣٦٥ ماده شرحنده تفصيل اولنمش
ايدى . بناء عليه بو فقره‌ده «مسوغ شرعي» تعبيرى ولينك بو مناسبه
كوره قيد احترازى دكلده‌ده بونده‌كى وليدن صغيرك مالنده حق
تصرفى اولان كيمسه قصد اولندقده قيد مذكورك فائده‌سى
اولور .

كذا كندى اوزرينه عقد ادعا اولنان متولى‌يه يمين توجه ايدر .
مثلا بر كيمسه بر وقفك مستغلاتندن اولمق اوزره متوليسى
يدنده بولنان عقار حقنده عقار مذكورى مدت معلومه دكين بكا
ايجار ايتمشيدك تسليم ايت ديه متولينك انكارينه مقارن متوليدن

دعوی ایدوبده مدعاسنی اثبات ایده‌مسه او عقاری کندیسنه ایجار ایتمدیکنه متولی‌یه یمین ویردیره‌بیلیر .

کذلك برکیمسه بر وقفك متولیسندن اول وقفك لوازمی ایچون بندن شو قدر اشیا اشترا و قبض ایتمشیدك ثمننی ویردیه دعوی ومتولی انکار ایدوبده مدعاسنی اثبات ایده‌مسه متولی‌یه یمین ویردیره‌بیلیر .

کذلك بر وقفك مستأجرندن متولیسی اجرت مجتمعه‌بی دعوی ایتدکده مستأجر اجرت مذکوره‌یی تماماً سکا ادا وتسلیم ایدوب ذمتمده نسنه قالمامشدر دیه متولینك انکارینه مقارن دفعه تصدی ایدوبده دفعنی اثبات ایده‌مسه متولی‌یه یمین ویره‌بیلیر ، احکام اوقاف .

قسم سابع : مدعی علیه یالکز تسلیم مدعا خصوصنده خصمدر ؛ شویله‌که مدعی علیه مدعابه‌یی اقرار ایتدکده بعضا مؤاخذه اولنمیه‌جغی کبی انکاری حالنده دخی بینه‌اقامه یا تحلیف اولنه‌ماز ایسه‌ده مدعی علیه مدعابه‌یی مدعی‌یه تسلیم ایتمسی صحیح اولور .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده اولان مال ایچون سن بومالی بنم بیعه وکیلم فلان شخصدن شوقدر غروشه صاتون آلدك پاره‌یی ویر دیه دعوی ایتدکده مدعی علیه ، او مالی شخص مرقومدن آلدیغنی اقرار ایدوبده اوشخصك مدعی طرفندن وکیل اولدیغنی انکار و مدعی آنك وکالتنه اقامهٔ

بینه اینسه قبول اولنمیه جغی کبی اقرار أیاسه دخی مدعابهی مدعی به تسلیمه جبر اولنماز . فقط مدعی علیه خود بخود تسلیم ایدرسه جائز اولور . « ۱۵۰۳ » ماده یه باق ، انقروی .

ماده ۱۶۳۵

(دعوای عینده) ـ بر عینی مالکمدر استردادینی ایسترم دیه دعواده ـ (خصم) ـ مدعی علیه ـ (آنجق ذی الیددر .) یعنی دعوی الملك آنجق ذی الید یاخود نائبی اوزرینه تصحیح اولور . فقط هر ذی الید یالکز اولارق خصم اولامیه جغی ۱۶۳۷ ماده دن مستفاد اولور . بو وجهله دعوی ایتدکده اثبات مدعا ایتمسی لازم کلیر . یوقسه مجرد دعوی اوزرینه هیچ برشی ترتب وحاکم ذی الیدی آنده تصرفدن منع أیلمز ، بحر .

بوکا متفرع مسائل :

۱ مسئله ؛ (مثلا بر کیمسه دیکر کمسه نك آتنی غصب ایله اخر بر شخصه بیع وتسلیم ایدوبده اول کیمسه آتنی استرداد ایتمك ایستدکده آنجق ذی الیددن دعوی ایدر .) غاصبدن دعوی ایده مز . زیرا غاصبدن دعوی وحکم ایداسه مال ، یدنده اولمدیغندن صادر اولان اعلامك غاصب علیهنه اجر ایدلمسی ممکن اولماز .

۲ مسئله ؛ برکیمسه دیکر کمسنه یدنده بولنان برمالی دعوی مدعی علیه اقرار ایتدکدن صوکره غائب اولوبده بعده

شخص آخر اول مال بنمدر دیه دعوی ایده‌جك اولدقده ذی‌الید اولان مقردن دعوی ایتمسی لازم کلیر. مقرلهدن دعوی ایده‌مز ، هندیه .

۳ مسئله ؛ بر کیمسه‌نك دیکر کیمسه‌دن غصب ایتدیکی بر آتی برشخص اول کیمسه‌دن ادعا وبالحکم اخذ ایتدکدن صوکره اوکیمسه مذکور آتی اول کیمسه‌دن دعوی ایتسه مسموع اولماز. زیرا دعوای ملك آنجق ذی‌الید اوزرینه صحیح اولور، بحر .

(اما) دعوای فعل ذی الیدك غیریسی اوزرینه دخی صحیح اولور. مثلا غصب سببیله ضمانی دعواده خصمك ذی‌الید اولمسی شرط دکلدر ، بهجه .

(او) کیمسه مذکور (آتك قیمتنی) یعنی غاصب مغصوبی آخره بیع و تسلیم ایتمك صورتیله استهلاك ومغصوب منهك غاصبدن حق اخذینی تفویت ایتمسیله مغصوبك قیمت حقیقیه‌سنی (تضمین ایتدیرمك) یاخود ۳۷۸ ماده‌ده‌کی شروط موجود اولمغله بیع مذکوری اجازت ایله اخذ ثمن ایتمك (اینستدکده غاصبدن دعوی ایدر .)

بوندن آکلاشیلیرکه غاصب اوزرینه دعوی صحیحدر . ولوکه یدنده عین بولنمیوب مغصوب ــ مثلا مبیع ــ ید مشتریده بولنسون ، بحر .

نته‌کیم عین مغصوب غاصب الغاصب یدنده بولندقده مغصوب منه

غاصبدن دعوى وتضمينى طلب ايده‌بيلير . بحر .

بونده آت تعبيرى عقاردن احتراز ايچون دكلدر . آنده دخى حكم نوال محرر اوزره‌در . شويله‌كه بركيمسه برعقارى آخره بيع وتسليم ايتدكدن صوكره صاحبوك . يد بايعدن دعوى ايتدكده باقيلير . عين عقارك آليويرلمسنى ادعا ايدرسه تصحيح اولماز . بودعوايى مشتريدن ايتمسى لازم كلير . واكر غصب سببيله ضمانى ادعا ايديورسه — عقار بيع وتسليم ايله مضمون اولاجغندن — تصحيح اولور . نته‌كيم بيعى شروط اربعه ياخود خمسه موجود اولمغله اجازت ايله اخذ ثمنى اراده ايديور ايسه ينه بايعدن دعواسى تصحيح اولور . « ١٤٦٢ » ماده‌يه باق ، على افندى وهنديه .

مجله‌نك مثالنده مذكور اولان تفصيلات آت ، يد مشتريده موجود اولديغى صورتده‌در . اما آت يد مشتريده تلف اولمش ايسه صاحبى ديلرسه بايعدن ديلرسه مشتريدن دعوى ايده‌بيلير .

مثلا بركيمسه ديكرك مالنى فضولا برشخصه بيع وتسليم ايله مشترى يدنده مبيع تلف اولدقدن صوكره آخر كمسنه اول آت بنم ايدى ديه قيمتنى آلمق ايستدكده ديلرسه غاصب اولمق جهتيله اول كيمسه‌دن ديلر ايسه غاصب الغاصب اولمق اعتباريله اوشخصدن تضمين ايتديره بيلير . « ٩١٠ » ماده‌يه باق .

ماده ١٦٣٦

﴿بركيمسه مال مشترايه مستحق چيقوبده آنى﴾ بالاستحقاق ﴿دعوى﴾ ومشترايى استرداد ايتمك آرزو ﴿ايتدكده نظر

اولنور . اکر مشتری) کرك اصیل وکرك وکیل اولسون
(اول مالی قبض ایتمش ایسه) کرك شراء صحیح وکرك شراء
فاسد ایله اشترا ایتسین (حین دعوی و شهادتده مستحق
اولان کیمسه‌یه (خصم یالکز مشتریدر . بایعك حضوری شرط
دکلدر .) چونکه مشتری هم مالك همده ذی الیددر .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه یدنده‌کی خانه ایچون بوخانه غائب
فلان شخصك ایدی برآی اول آندن صاتون آلدم دیه ادعا
واثبات وذی الید دخی غائب مرقومك ایدی اون بش کون
اول آندن آلدم دیسه بیع ثانی بالنقض خانه اول کیمسه ایچون
حکم و شهود ثمنك ویرلدیکنه شهادت ایتمدیسه ثمن مبیع
آندن بالاخذ امانة محافظه اولنور ، هندیه وخانیه .

نته‌کیم برکیمسه کندیسی مخیر اولمق اوزره بر شی اشترا
و قبض ایتدکدن صوکره مدت خیارده بر مستحق چیقسه
بودعواده حضور بایع شرط دکلدر. یالکز مشتری خصم اولور.
« ۳۰۹ » ماده‌یه وشرحنه باق ، هندیه .

مجله‌نك شوفقره‌سی وجهله خصمك یالکز مشتری اولمسی
مستحق ، مبیعك عینی آلمق ایستدیکی تقدیرده‌در .
اما مدعی، کندی مالنی آخره بیع وتسلیم سببیله بایع غاصب
اولمغله بدلنی تضمین ایتدیرمك ایستدکده بایعدن دعوی ایده‌بیلیر.
ولوکه عین مشتری ید مشتریده موجود بولسون ، بهجه .

بومادده‌کی استحقاق دعواسی ملکیت ایله وقفیتدن اعمدر. شویله‌که بر کیمسه بر عقاری ملکی اولمق اوزره دیکر کمسنه‌یه بیع وتسلیم ایدوب او کمسنه یدندن ایکن بر شخص چیقه‌رق او عقار جدم فلانك تولیت وغله‌سی اولادنه و اولاد اولادنه مشروطه وقفدر دیه دعوی ووقفیتی اثبات ایله عقاری آلمق ایستدکده اول کیمسه‌دن دعوی ایده‌مز؛ او کمسنه‌دن دعوی ایلامسی لازم کلیر، علی افندی.

بونده‌کی مشتری تعبیری موهوب لهدن احترازایچون دکلدر. بر کیمسه بر مالی دیکر کمسنه‌دن اتهاب وقبض ایتدکدن صوکره بر مستحق چیقه‌رق عینی طلب ایتسه حین دعوی وشهادتده خصم آنجق موهوب لهدر، هندیه وعلی افندی.

﴿و اکر مشتری﴾ شراء صحیح ایله صاتون آلدیغی ﴿اول مالی هنوز قبض ایتمه‌مش ایسه مشتری مالك و بایع ذی الید﴾ و بایع ایکیسنکده حقنك ابطالنه متصدی ﴿اولمق حسبیله حین دعوا وشهادتده ایکیسنك دخی حضوری لازمدر.﴾ علی افندی.

بو صورتده مدعی، دعواسنی بالبینه اثبات ایده‌میوبده مدعی علیهما بولنان بایع ایله مشتری‌یه یمین توجیه ایدیلنجه ایکیسیده ـ بایع ومشتری ـ یمین ایدرسه مدعی معارضه‌دن منع اولنور. ایکیسیده یمیندن نکول ایدرسه مبیع مدعی‌یه تسلیم اولنور. بایع یمین ایدر فقط مشتری نکول ایلر ایسه مشتری

ثمن مبيعى بايعنه ويرر . و مدعابه اولان مال دخى مدعى‌يه رد
و تسليم ايديلير . مشترى يمين ايدوب فقط بايع نكول ايدنجه
بايع مبيعك جميع قيمتنى مدعى‌يه اعطا ايدر . مكركه مدعى بيعى
مجيز اوله‌رق ثمنى اخذ ايتسين ، هنديه بزيادة .

لكن بر كيمسه‌نك بيع فاسد ايله صاتون آلديغى ماله
مستحق چيقدقده مشترى مبيعى هنوز قبض ايتمه‌مش ايسه خصم
آنجق بايعدر . مشترينك حضورى شرط دكلدر . «٣٧١»
ماده‌يه باق .

بيع باطل ايله بيع ايديلان ماله مستحق چيقدقده قبل
القبض ايسه يالكز بايع خصم اولور . بعد القبض هم بايع
و همده مشترينك حاضر اولمسى شرطدر . «٣٧٠» و «١٦٣٧»
ماده‌لره باق ، انقروى و هنديه .

شفعه دعواسى دخى بويله‌در . مشترى بر عقارى اشترا
ايتدكده هنوز قبض ايتمه‌مش اولنجه شفيعك دعواسى اثناسنده
هم مشترى همده بايع حاضر اولمق لازمدر ، هنديه .

ملكيت دعوى : مدعى ذى‌اليدن بو مال ملكمدر ديه
دعوى و مدعى عليه بو مال فلان غائب طرفندن بكا وديعه
ويرلمشدر ديه ادعا ايدر. نته‌كيم آتيده ايضاح اولنور .

استيجارى دعوى : مدعى ، بو كسنه يدنده‌كى عقار زيدك
وقفى اولوب متوليسى فلان شخص بكا ايجار ايتمشيدى ديه دعوى
و ذى‌اليد فلان ذاتك وقفى اولوب متوليسى فلاندن استيجار

ایتدم دیدکده متولیلرك حضوری شرطدر ، جامع الاجارتین .

وقفیتی دعوی: برکیمسه دیکر کمسنه یدنده‌کی منزل ایچون فلان ذاتك تولیتی بکامشروطه وقفیدردیه دعوی واوکمسنه فلان شخص غائب، منزل مزبوری بکا رهن وتسلیم ایتمشیدی دیه ادعا واثبات ایتسه مدعی‌یی دفع ایتمش اولور ، بحر وعلی افندی .

تصرفی دعوی: زیدبروقف عرصه‌یی بنم متولیسی اولدیغم وقفك مستغلاتندردیه اجارتین ایله عمروه ایجار وتسلیم ایتدکدن صوکره عمرو متصرف ایکن بکر عمروك غیابنده متولیٔ وقفدن اول عرصه اجارتین ایله بنم تصرفمده در دیه دعوی ایلسه مسموع اولماز، جامع الاجارتین.

١٦٣٧ ماده

(ودیعه‌یی ودیع) ـ مستودع ـ (دن ومستعاری مستعیردن ومأجوری مستأجردن ومرهونی مرتهندن) ومغصوبی غاصبدن ملکیتی یا استیجاری یاوقفیتی یاتصرفی (دعوی وقتنده) بری ذی الید دیکری مالك اولمق جهتیله (ودیع ایله مودعك ومستعیر ایله معیرك ومستأجر ایله موجرك ومرتهن ایله راهنك) وغاصب ایله مغصوب منهك مجلس محاکمه‌ده (برلکده حاضر بولنملری شرطدر .) یالکز واضع الید بولنان مثلا مستودعك حضوریله دعوی صحیح اولماز . چونکه بونلرك یدلری ید خصومت دکل بلکه یا ید امانت یاخود ید مضمون وملك باشقه سنکدر ، بحر .

ودیعه مستعار وامثالی کرك عقار وکرك منقول اولسون

حكمده مساويدر .

نته‌كيم مدعابه‌ك بعضيسى وديعه بولنسه حكمينه منوال محرر اوزره‌در. شويله‌كه مدعى بو آت بنمدر ديه ذى اليدن دعوى ايتدكده مدعى عليه ، بو آتك نصفى بنمدر ونصف آخرى فلانك بنده وديعه‌سيدر ديه ادعا وبونى اثبات ايتسه تكميلده خصومت مندفع اولور .[۱]

مسائل مخمسه — بو ماده‌ده بين الفقهاء مسائل مخمسه دينلمكله مشهور اولان مسائلك دردى متناً وبريده شرحاً بيان اولنمشدر. بوكا مسائل مخمسه دينلمسى باعتبار الاصول صور خمسه‌سى بولنديغنه مبنيدركه اوده وديعه ، عاريت ، اجاره ، رهن وغصبدن عبارتدر. ايمدى آتى الذكر امور ستّه دخى اصول خمسهٔ مذكوره‌يه راجعدر ؛ شويله‌كه : برنجيسى ، مدعى عليه بو مال فلان غائبكدر حفظنه بنى توكيل ايتدى ؛ ايكنجيسى ، بو مال فلان غائبكدر آنده بنى اسكان ايلدى ديمسيدر. بو ايكيسى امانته راجعدر. اوچنجيسى ؛ بو مال فلان غائبكدر آندن چالدم ؛ دردنجيسى ؛ بو مال فلان غائبكدر آندن اخذ ايتدم ديمسيدر. بو ايكيسى دخى غصبده داخلدر. بشنجيسى ، بو مال فلان غائبك ايدى . ضايع ايتمكله بولدم ديمسيدر ، حين اخذده اشهاد وشرائط لقطه‌يه رعايت اولنمش ايسه بوده امانته والا غصبه راجع اولور ، بحر. التنجيسى ، مدعابه اولان ارض فلان بن فلانكدر يدمده آنك طرفندن مزارعه

[۱] انقعذر التميز بحر وخانيه .

وجهله بولنيور ديمشيدر . بوده اجاره و وديعه‌يه ملحق اولور ، بحر.

شويله كه بر كيمسه‌نك بر ارضى مزارعه طريقيله وتخم كنديسندن اولق شرطيله آلدقده بوده مستأجر كبى اولمغله بر مدعى ، مذكور ارض بنمدر ديه مالكندن دعوى ايده‌جك اولدقده مالكنك حضورى شرطدر. اماتخم كنديسندن دكل ايسه باقيلير. اكر نابت اولمش ايسه ينه آنك حضورى شرطدر. نابت اولمامش ايسه شرط دكلدر ، هنديه.

مال مضاربه‌يه كلنجه بونده استحقاق دعوى اولندقده آنده ربح وار ايسه يالكز مقدار ربحده خصم مضارب اولور؛ رب‌المالك حضورى شرط دكلدر. واكر ربح يوق ايسه بونى دعواده رب‌المالك حضورى شرطدر . بونده خصم رب‌المالدر ، هنديه.

ايضاح — شمدى مسائل مخمسه‌يى ايضاح ايده‌لم :

مدعى ، بومال بنمدر ديه دعوى ايتمسى اوزرينه مدعى‌عليهك اومالده‌كى يدى يد وديعه يا يد عاريت يا يد استيجار يا يدارتهان يا يدغصب ايدوكى ثابت اولدقده مدعى ، يالكز مدعى عليه ايله مخاصمه ايده‌مز صاحب ومالكك حضورى شرطدر ، بحر. زيرا مدعى ، مدعى عليهك يدينك ازاله‌سنه متشبث اولديغى كبى مثلا مودعك مالكنك ازاله‌سنه دخى متصدى اولوب حين دعواده مدعى عليهك حضورى شرطدر. «١٦١٨» ماده‌يه باق .

بو ثبوت دخی اولاً بینه ایله اولور: مدعی، شو مدعی علیه یدنده‌کی فلان مال بنمدر دیه دعوی ایتدکده مدعی علیه، اومال فلان غائبکدر بکا ودیعه یارهن یا اجارهٔ صورتیله ویردی یاغصب ایتدم دیوب بونی اقامهٔ شهود ایله اثبات ایتدکده مدعینك خصومتی مندفع وغائب کلنجه‌یه‌قدر تأخیر دعوی لازم اولور. زیرا مدعی علیه بو بینه ایله اولاً ملك غائبك ایدوکنی اثبات ایلمشدر. بو اثبات شرعاً مقبول دکلدر. چونکه غائبدن بونی اثبات ایچون خصم یوقدر. ثانیاً، مدعینك دفع خصومتنی اثبات ایتمشدر. بو جهت مقبولدر، مجمع الانهر. لکن شاهدلر مثلا ودیعه ایدوکنه شهادت ایتمیوبده بو مال غائب فلانکدر دیه شهادت ایتسه‌لر خصومت مندفع اولماز. زیرا بو بینه ایله ملك غائبك ایدوکی ثابت اولماز، ولوالجیه فی الفصل السادس من الدعوی. چونکه اثبات ملکیت ایچون مدعی علیهك غائب طرفندن وکالتی یوقدر.

ایمدی مدعی علیه، مدعابه فلان غائب طرفندن کندیسنه ودیعه ایدوکنی ادعا واثبات ایدرك خصومتی مندفع اولدقدن صوکره مودع بولنان غائب مرقوم حاضر اولدیغنده مستودع ودیعه‌یی آکا رد ایتمکله بعده مدعی، مودعك اوزرینه ادعا و اعادهٔ بینه ایتدکده اوده شخص آخر غائب طرفندن ودیعه اولدیغنی ادعا و اثبات ایده‌جك اولسه قبول اولنوب ینه مدعینك خصومتی مندفع اولور، هندیه. بو صورتده بو دعوی حضور غائبه دکین تأخیر ایدیلیر.

ثانياً ؛ اقرار مدعی اولور. مدعینك شو مال بنمدر دعواسنه مقابل مدعی علیه بن بو مالی غائب فلاندن غصب یاسرقت ایتدم دیوب مدعی دخی بونی تصدیق ایتسه مدعینك خصومتی مندفع اولور ، درر وغرر .

ثالثاً ؛ غائب حاضر اولوبده مدعی علیهك بوسوزینی تصدیق ایتمسیله ثابت اولور : مدعی ، شو مدعی علیه یدندهکی مال بنمدر دیه دعوی ایتمکله مدعی علیه ، بومال زید غائبك اولوب یدمده امانتدر دیوبده غائب دخی کلهرك مدعی علیهی تصدیق ایلسه مدعینك ذی الیدن خصومتی مندفع وخصومت مقرله متوجه اولور [١] .

رابعاً ؛ مدعینك یمیندن نکولیله ثابت اولور. مدعی علیه بو دفعنی اثبات ایدهمهمکله مدعینك یمینی طلب ایتسه حاکم آکا یمین ویرر . عدم علمه یمین ایدرسه مدعی علیه ، مدعی به خصم اولور. زیرا مدعی علیه ، ظاهر ید ایله اوزرینه خصومت توجه ایدر . شو جهتله‌که مدعی ایله مدعا آره‌سنده حیلولت ایلمشدر. ومدعی علیه اومالی غیر ایچون اقرار ایله اوزرینه توجه ایدن خصومتی ابطال ایتمك ایستیور. بناء علیه بلا حجة بوکا مقتدر دکلدر، ولوالجیه فی الفصل السادس من الدعوی. مدعی ایچون حکم اولندقدن صوکره غائب کلوبده مدعی علیهه

---

[١] ولوقال هی لولدی الصغیر لاتندفع عنه الخصومة لان لوکانه صادقاً فی اقراره کان هو خصما فی ذلك خانیه.

ودیعة ویردیکنی اثبات ایدرسه حاکم بونك ایچون حکم ایدر، هندیه . یمیندن نکول ایدرسه خصومت مندفع اولور ، بحر.

سوآل ، مدعی علیه مسائل مخمسه‌نك بری درمیان ایله اثبات ایتدکده مدعینك خصومتی مندفع اولدیغنه کوره بوماده دخی دفع دعوی مسائلنی حاوی اولمغله فصل ثانیده ذکر اولنمليدی.

جواب ، فصل ثانیده مذکور اولان دفع دعوادر. بوراده مسطور بولنان دفع خصومتدر. دعوی وخصومت باشقه باشقه شیلردر.

شروط مسائل مخمسه — معلوم اولمليدرکه مدعی علیه ، مدعا به یدمده فلانك طرفندن مثلا ودیعه‌در دیه‌رك درمیان أیلدیکی دفع خصومتك مسموع ومعتبر اولمسی سکز شرطله مشروطدر:

شروط اول ؛ دافع ، غائب مرقومی دفعنده وشاهدلر دخی شهادتلرنده اسمیله تعیین ایتمایدر.

بناءً علیه دافع ، بونی بیلمدیکم بر آدم بکا ودیعه اولارق ویردی دیسه دفع ایتمش اولماز. بوصورتده مدعی‌یه خصم اولمش اولور ، خانیه . نته‌کیم دافع مجهولدن استیداعی ادعا وشاهدلر معلومك ایداعنه شهادت ایتسه‌لر مندفع اولمیه‌جنی کبی مدعی علیه، معلومدن استیداعنی ادعا وشاهدلر مجهولك ایداعنه شهادت ایتسه‌لر مقبول ودفع واقع مسموع اولماز. زیرا جائزکه مجهول اولان

مودع شو مدعی اولسون. شوقدرکه مدعی علیه ، معـبومدن استیداعنی ادعا وشاهدلر مودعی وجهاً بیلیرز . کورور ایسه‌ك طانیرز. لکن اسمنی ونسبنی بیلمیز دیسه‌لر بوشهادت عندالامام مقبول وخصومت مندفع اولور. نتـه‌کیم مدعی ده مجهول‌الاسم والنسب بر آدمك مدعا بهی بومدعی علیهه مثلا ایداع ایلدیکنی اقرار یاخـود شهود مدعیٔ مومی‌الیهك بونی اقرار ایلدیکنه شهـادت ایتسـه‌لر ینه خصومت مندفع اولور ، بحر وخانیه ومجمع‌الانهر.

شرط ثانی ؛ مثلا ایداعك اثباتی قبل‌الحکم اولملیدر . بناءً علیه مدعینك ملکیت دعواسی اوزرینه ذی‌الید ، مدعابه یدنده ودیعه اولدیغنی ادعا ایدوبده اثبات ایده‌مدیکی مدعیده یمین ایتمکله حاکم دخی مدعا بهی مدعی ایچون حکم ایتسه نافذاولور. بوندن صوکره مدعی علیه ، ایداع اوزرینه اقامهٔ بینه ایتسـه قبول اولنمـاز. زیرا مدعی علیه ، ایداعی ادعا ایتمدیکی یاخود ایدوبده اقامهٔ بینه ایلیه‌مدیکی تقدیرده آنك یدی ید خصـومت اولمدیغی ظاهر اولمامغله خارجك دعواسی اوزرینه متوجه وملك اوزرینه اقامهٔ بینه ایتـدکده ملکیت ایله حکم صحیـح اولورده بوندن صوکره مدعی علیهك ایداعی اثباتی ممکن اولماز. چونکه مدعی علیه اجنبی اولدی ، ابن عابدین علی‌البحر. لکن غائبك حقنـه خلل کلیه‌جکندن غائب حاضر اولدیغنده اثبات واخذ ایده‌بیلیر، هندیه.

اما مدعی علیه، ایداعی اثبات ایده‌مدیکی جهتله مدعی‌یه خصم اولوبده مدعی دعوای ملکیت اوزرینه برشاهدی اقامه ایدوب حاکم هنوز حکم ایتمدن مدعی علیه ایداعه شاهد بولسه ایداع اوزرینه بینه‌نك استماعی لازم گلیر. زیرا قبل‌الحکم ظاهر اولدیکه مدعی‌علیه مدعی‌یه خصم دکلدر، هندیه.

شرط ثالث، مدعی علیه، مدعابه اولجه یاخود فی‌الحال کندی مالکی اولدیغنی اقرار ایتمه‌ملیدر. بناء علیه مدعی، مدعی علیه یدنده‌کی مالده ملك مطلق یا شراء صحیح یا فاسد یاهبه یا صدقه مع‌القبض ایله ملکیتی ادعا و مدعی علیه انکار ایدوبده مدعی، اقامهٔ بینه ایتدکدن صوکره مدعی‌علیه بومال فلان غائبك ایدی بکا صاتدی دیه ادعا وبونی اثبات ایتسه مدعینك خصومتی مندفع اولماز. بوصورتده حاکم مدعینك برهانی ایله حکم ایدر، بحر.

کذلك مدعی علیه مدعابه بو آت بنم مالکم ایکن فلان غائب بندن بالاستحقاق دعوی و اثبات ایده‌رك حکم ایتدیروب اخذ ایتدکدن صوکره بکا ایجار ایتدی دیسه مدعینك خصومتنی دفع ایتمش اولماز . [١]

کذلك بر کیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده اولان منزل ایچون ملکمدر دیه دعوی ایتدکده اوکمسنه بن منزل مزبوری غائب فلانه بیع وتسلیم ایتدم، بعده بکا ایداع ایتدی دیه دعوی ایتدیکی حالده اول کیمسه‌یی تصدیق ایلمسه اوکمسنه اقامهٔ بینه‌ایله

---

[١] لانه‌اقرارباليد على افندی، خانیه،

او كيمسه‌يی دفع ايده‌من. مكركه مدعی اقرار و تصديق ايده. زيرا مدعی‌عليه، كندی مالی اولديغنی اقرار ايتمسيله خصم اولوب صوكره مدعابهده احداث ايتديكی تصرف سببيله نفسنی خصومتدن اخراج ايتمك ايستمش اولماله مسموع اولماز. شوقدركه مدعی، بونی تصديق ايدنجه ينه خصومتی مندفع اولور، نتيجه وبحر وهنديه.

حتی مدعی عليه، مجلس حكمك غيريسنده شومال بندر ديديكی حالده مؤخراً اومال كنديسندن دعوی اولنديغنده مجلس حكمده يدمده فلان طرفندن وديعه‌در ديسه‌ده اثبات ايده‌جك اولسه مدعينك خصومتی مندفع اولماز. بوصورتده مدعی، مدعی عليهك مقالهٔ اولاسنه اقامهٔ بينه ايتدكده مدعی عليه كنديسنه خصم قيلنير، مجمع‌الانهر وبحر.

كذلك مدعی، شو مال زيد غائبدن فلان تاريخده اشترا ايتدم ملكمدر ديه دعوی وذی‌اليد اوغائبدن تاريخ مذكوردن صوكره بن اشترا ايتدم ملكمدر ديسه مدعی‌يه خصم اولور، مجمع‌انهر وهنديه.

نته‌كيم بركيمسه برخانه‌يی ديكر كمسنه‌يه بيع يا اعاره يا رهن يا هبه وتسليم ايتدكدن صوكره بايع يا معير يا راهن يا واهب غائب اولديغنده برشخص چيقوبده غائب مرقوم بوخانه‌يی سكا بيع يا اعاره يا رهن يا هبه وتسليم ايتمزدن اقدم شوقدرمدت ايله بكا ايجار ايتمشيدی ديه مشتريدن دعوی ايتسه مسموع اولور.

غائبك حضوری شرط دكلدر، تنقيح و انقروی .

شرط رابع؛ مدعی‌عليه، مدعا به اولجه يا فی‌الحال مدعينك مالكی اولديغنی اقرار ايتمه‌مليدر .

بناء عليه بر كيمسه بو خانه بنمدر ديه ذی‌اليد بولنان ديكر كمسنه‌دن دعوی واوكمسنه دخی بو خانه سنك ايدی غائب فلان شخصه اولجه صاتمش وتسليم ايتمش ايدك غائب مرقوم بكا ايداع ايتدی ديدكده مدعی تصديق ايدرسه خصومتی مندفع اولور ايسه‌ده تكذيب ايدوبده مدعی‌عليه اقامهٔ بينه ايده‌جكنی بيان ايتسه التفات اولنماز؛ خانه مدعی ايچون حكم اولنور، نتيجه .

نته‌كيم مدعی ذی‌اليدن بو خانه بنمدر ديه دعوی ايتدكده ذی‌اليد بو خانه سنكدر فقط بكا غائب فلان ايداع ايتدی ديوبده اثبات ايده‌مز ايسه مدعی‌يه تسليم ايله امر اولنور. اما ايداعی اثبات ايدرسه بنه مدعينك خصومتی مندفع اولور، هنديه وابن عابدين علی‌البحر .

شرط خامس؛ مدعی غائب طرفندن قبضه وكيل اولديغنی ادعا ايتمه‌مليدر .

بناء عليه بر كيمسه ديكر كمسنه‌يه سنك يدنده‌كی فلان شخصك شو وديعه‌سنی اوشخص بكا بيع وسندن قبض ايتمك اوزره بنی طرفندن وكيل ايتدی ديه دعوی ووكالتی اثبات ايتسه اوكيمسه مال مذكوری اوكمسنه‌دن آلير، بهجه . نته‌كيم «١٦٣٨» ماده‌ده ذكر اولنيور .

شرط سادس : مدعی ، ذی الید اوزرینه برفعلی ادعا ایتمه‌ملیدر .

بناءعلیه مدعی ذی‌الید اوزرینه برفعلی ادعا ایدنجه مدعی‌علیه ، مدعا به یدمده مثلا ودیعه‌در دیه کندیسیچون ملك رقبه افاده ایتمیه‌جك صورتده دفعنك فائده‌سی یوقدر ، بحر .

فعل : غصب ، سرقت ، بن سکا ایداع ایتدم و بن سندن صاتون آلدم دیمك کبیدر .

مثلا مدعینك ، بو آت بنمدر بندن غصب ایتدك یا بندن سرقت اولندی یا سکا ایجار یا هبه وتسلیم ایتدم دیه دعواسی اوزرینه ذی‌الید ، بومال یدمده فلان طرفندن ودیعه یا عاریتدر دیوبده اقامهٔ بینه ایده‌جك اولسه قبول اولنماز ، مجمع‌الانهر وهندیه .

نته‌کیم مدعی ، بومالی بن فلاندن استیجار وقبض ایتدم صوکره سن بندن غصب ایتدك دیسه مدعی علیه مدعی‌یه خصم اولور . اما مدعی ، بومالی فلان غائب بکا ایجار ایتدکدن صوکره بکا تسلیم ایتمیه‌رك مؤخراً سکا ایجار وتسلیم أیلدی دیسه مدعی‌علیه بومدعی‌یه خصم اولماز ، هندیه .

کذا مدعی ، مدعی‌علیه اوزرینه برفعلی ادعا ایتسه‌که احکامی منتهی اولمامشدر — بیك غروشه اشترائی ادعا ایدوبده نقد ثمن وقبض مبیع ایتمه‌سی کبی — بوحالده مدعی علیه مدعا به فلان غائبك اولوب کندیسنه ایداع یا آندن غصب ایتدیکنی ادعا واقامهٔ بینه أیلسه خصومتی مندفع اولماز ، هندیه .

كذلك بر كيمسه ديكر كمسنه‌دن يدنده اولان فلان عرصه ملكمدر، سن آنى بندن غصباً اخذ أيلدك ديه دعوى ايتدكده او كمسنه مذكور عرصه فلان غائبك ايدى بكا ايجار وتسليم ايتمشيدى ديه ادعا ايتسه دفع ايتمش اولماز، نتيجه .

شوقدركه مدعى، مدعى عليه اوزرينه برعقدى ادعا ايتسه كه احكامى منتهى اولمشدر — مدعى، مدعى عليهدن شومالى شوقدره اشترا وثمنى اعطا ومبيعى قبض ايتديكنى ادعا كبى — مدعى عليه، بومال فلان غائبكدر بكا ايداع ايتدى ديدكده بعض علمايه كوره خصومتى مندفع اولور؛ صحيح اولانده بودر، هنديه و بحر وخانيه .

لكن بالاده ذكر اولنديغى اوزره مدعينك ادعا ايتديكى فعل، مدعى عليهه عائد اولان فعل اولمق لازمدر . آكا عائد اولمازده ذى اليدك غيريسنه عائد بر فعل اولور ايسه دفع خصومتده فائده‌سى يوقدر .

بناء عليه مدعى، بوسنك يدنده كى آت بمدر بندن غصب يا اخذ يا سرقت اولندى ديه دعوى ايتدكده مدعى عليه، غائب فلان طرفندن بكا وديعه ويرلدى ديه ادعا واثبات ايتسه بالاجماع خصومتى مندفع اولور، هنديه وبحر وابن عابدين على البحر.

استثنا : مدعى، مدعى عليه اوزرينه برفعلى ادعا ايتديكى جهتله بروجه بالا خصم اولنجه مدعى عليه، « مدعى بومالك

کندیسنه غائب طرفندن ودیعه صورتیله ویردیکنی ، اقرار
أیلدیکنی ادعا و بو اقراری بالبینه اثبات ایتدکده مدعینک خصومتی
مندفع اولور. [۱] بوندن صوکره مقرله حاضر اولوبده بونک
اوزرینه اقامهٔ بینه ایتدکده بینه‌سی قبول اولور. هندیه.

شرط سابع ؛ ودیعه ومستعار وامثالنک موجود اولمسی
لازمدر .

بناءعلیه مدعابه هالك اولنجه بونی دعواده بالفرض مودعك
حضوری شرط دکلدر. مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌دن یدنده تلف
اولان فلان مال بنم ایدی بدلنی ویر دیه دعوی ایتدکده مدعی علیه،
مال مذکور فلانك ودیعه‌سی ایدی یا بن آندن غصب ایتمشیدم یا
او بکا ایجار یا رهن أیلمشیدی دیه دعوی واثبات ایتسه مدعینك
خصومتی مندفع اولماز . زیرا بوصورتده‌کی دعوی ، دعوای
دیندر ؛ محل دین ایسه ذمتدر . مدعی‌علیهك ذمتنده اولان
بورج غیرك ایدوکی تبین وخصومت غیره تحول ایتمز، ابن عابدین
علی البحر و هندیه .

شرط ثامن ؛ مدعا به طریق عام کبی منافعی عمومه عائد اولان
برشی اولمامليدر .

بناء علیه بویله برشی اولورایسه بومثللو دفعه التفات اولنماز؛
مدعی‌علیه ، مدعی‌یه خصم اولور .

---

[۱] لثبوت اقرار اولمدعی ان یده لیست یدخصومة .

مثلا بر کیمسه طریق عامدن بر یری اخذ وزراعت ایتدکدن صوکره دیکر بر آدمه دفع ایدوبده بر مدعی ظهوریله محل مذکور طریق عامدن ایدوکنی ذی الیدن دعوی و ذی الید دخی فلان غائب بکا ویردی وحفظه بنی وکیل ایتدی دیوبده اقامهٔ بینه ایتسه باقیلیر . محل مذکور طریق عامدن ایدوکی معلوم اولور ایسه مدعی علیه مدعی به خصم اولور . اولمیوبده مشکل اولور ایسه ایداعک ثبوتی تقدیرنده غائبک حضورینه قدر دعوی تأخیر اولنور، هندیه .

امور خمسه نک ذکریله احتراز اولنان مسائل : بوراده امور خمسه ذکر وبونلره تخصیص اولنمسی اوچ مسئله دن احتراز ایچوندر :

مسئلهٔ اولی ؛ شرادر : مدعی ، مدعی علیهک یدنده کی مالده ملک مطلق ادعا ومدعی علیه انکار ایدەرک فلان غائبک ایدی بکا صاتدی دیه دعوی وبونی بالبینه اثبات ایتسه مدعینک خصومتی مندفع اولماز ، بحر . شرط ثالثه باق .

مسئلهٔ ثانیه ؛ وقفیتی ادعادر : مدعی علیه ، یدکده کی مال مدعا به فلان وجوه خیره وقف اولدیغنی ادعا ایتسه مدعینک ملکمدر دیه دعوی وخصومتی مندفع اولماز . بناء علیه مدعی دعواسنی بالبینه اثبات ایتسه اخذ ایدر . ایدەمدیکی صورتده مدعی علیه تحلیف اولنور . یمین ایدرسه بری ، نکول أیلر ایسه

مدعی‌یه قیمتنی ضامن اولور. زیرا اقراریله اومال وقف اولمش اولاجغندن نکول ایتدکده اقراری سببیله مدعی‌یه تسلیمی متعذر اولارق ضمان قیمت لازم کلدی [١] .

مسئله ثالثه: اقراردر: مدعی‌نك یدکده‌کی مال بنمدر دیه دعوی ایتمسی اوزرینه مدعی علیه بومال بنم دکلدر فلانکدر دیسه قراری صحیح اولماز . یعنی مدعی‌یه قارشی اقرارك تأثیری اولماز . و مدعینك خصومتی مندفع اولماز ، خانیه و بحر .

فائده — مستغلات موقوفه دعواسنده متولینك واراضیٔ امیریه دعواسنده صاحب ارضك حضورینك مشروط بولنمسی بوماده‌یه متفرع مسائلندر. زیرا بالاجارتین متصرف مستأجر ومتولی موجر اولدیغی مثللو اراضیٔ امیریه متصرفی مستأجر وصاحب ارض موجردر. مثلا بر وقفك مستغلاتندن اولمق اوزره بر کیمسه‌نك اجاره ایله متصرف اولدیغی عرصه‌یی بر قاچ کیمسنه‌لر طریق خاصمزدر دیه دعوی ایتدکلرنده متولینك حضوری لازمدر . نته‌کیم بر کیمسه‌نك باطابو متصرف اولدیغی اراضی‌یی بر وقفك متولیسی وقفك ارضیسندندر دیه دعوی ایتدکده صاحب ارضك حضوری لازمدر. بلا حضور صاحب الارض حاکم دعوایی

[١] ولو اقام المدعی علیه البنیة علی الوقف فشهدوا انه وقف ولم یذکروا الواقف لاتندفع عنه خصومة المدعی ولا یبرأعن الضمان لانه صار وقفا باقراره فکان وجود هذه البنیة وعدمها بمنزلة و الاقرار بالوقف بمنزلة الاقرار للولد الصغیر یلزمه بالوقف خانیه ه

فصل ایتسه نافذ اولماز ، جامع الاجارتین وعلی افندی .

(فقط ودیعه ویا مستعار ویاماجور ویاخود مرهون غصب اولنسه) — مدعیدن مدعی علیه غصب ایتسه — (یالکز ودیع ومستعیر ومستاجر ومرتهن آنلری غاصبدن دعوی ایده بیلیر ؛ مالکک حضوری . لازم کلمز .) زیرا غاصب ایله ودیعك ید معتبره سی و ودیع حفظه مأمور استرداد دخی حفظدن معدود بولنمغله آکا تعرض ایدندن حق استردادلری اولدیغی کبی مستاجر دخی منفعته مالك اولدیغندن بلاحضور المالك آنکده حق خصومتی واردر ، بهجه .

مثلا مدعی ، ید مدعی علیهده اولان مال ایچون بو مال بنم تحت اجارهمده ایدی . یدمده ایکن سن بندن غصب ایتدك دیوبده مدعی علیه غائب فلان ، بکا ودیعه طریقله ویردی دیسه مدعینك خصومتی مندفع اولماز ، نتیجه .

نته کیم بر کیمسه نك تحت اجارهسنده اولان وقف عقاری آخر کمسنه غصب وضبط ایتدکدن صوکره اول کیمسه مذکور عقاری اوکمسنهدن دعوی ایدهجك اولسه متولینك حضوری شرط دکلدر ، بهجه .

اما مدعیدن مدعی علیه غصب ایتمش دکل ایسه دعوادهینه بالفرض مودع ایله ودیعك حضوری شرطدر . مثلا مدعی ، سن غصب ایتدك دیمیوبده بندن غصب اولندی دیسهده مدعی علیه دخی او مال فلان غائبکدر بنم یدمده ودیعهدر دیهرك اثبات

ایتسه مدعینك خصومتی مندفع اولور ، بحر [١] .

﴿ وبونلر حاضر اولمدقجه یالکز مالك آنلری ﴾ غصبدن ﴿ دعوی ایده‌مز ﴾ .

مثلا برکیسه بر مالی دیکر کمسنه‌یه ایجار وتسلیم ایتدکدن صوکره مذکور مالی اوکمسنه‌نك یدندن بر غاصب غصب ایتسه بلا حضور المستأجر مالکك غاصب اوزرینه دعواسی تصحیح اولماز ، هندیه .

لکن « ٧٤٦ » ماده شرحنده شو مسئله ذکر اولنمشیدی . برکیمسه وفاء عهده‌سنده بولنان مالی راهنك اذنی اولمقسزین آخر برشخصه بیع وتسلیم ایتدکدن صوکره غیبوبت ایتدکده راهن یعنی وفاء بایع مذکور مالی اوشخصدن طلب ودعوی واخذ ایده‌بیلیر . کرچه حق حبس مرتهنك ایسه‌ده راهن مالك اولمق ملابسه‌سیله مالی بغیر حق یدنده امساك ایتمکده بولنان او شخصدن طلب و بوندن صوکره مرتهن کلدیکنده مذکور مالی راهندن اخذ ایده‌بیلیر ، انقروی .

ماده ١٦٣٨

﴿ودیع،﴾ درت کیمسه‌یه یعنی ﴿مشتری‌یه﴾، مغصوب منه، موصی‌له ومودعك دائننه ﴿ خصم اولماز . ﴾

---

[١] وقید بدعوی الفعل علی ذی الید للاحتراز عن دعواه علی غیره فان فیه ذوالید بواحد مما ذکرناه وبرهن وانها تندفع کدعوی الملك المطلق کما فی البزازیه بحر .

ودیعك مشتری‌یه خصم اولماسی:

«شویله‌كه برکمسنه دیکر کیمسه‌نك یدنده اولان خانه ایچون بن بوخانه‌یی » غائب « فلان شخصدن شوقدر غروشه صاتون آلدم آنی بکا تسلیم ایت دیه دعوی ایتدکده اول کیمسه بوخانه‌یی اول شخص » بالذات کندیسی « ایداع وتسلیم ایتدی دیسه مدعینك خصومتی مندفع اولور . » چونکه ید مدعی‌علیه ، ید خصومت اولمدیغی آکلاشلدی . « اول شخصك ایداعنی اثباته حاجت یوقدر . » زیرا طرفینك اتفاقیله منفهم اولدی‌که اصل ملك غائبك اولوب مدعابهك ید مدعی علیهه وصولی غائب مرقومدندر ، بحر .

فقط مدعی مذکورخانه‌یی اوشخصك ایداع ایتدیکنه مدعی علیهك یمیننی طلب ایده بیلیر . ولدی الطلب بتاته تحلیف ایدیلیر ، بحر .

اما مدعی‌علیه غائب مرقومك وکیلندن تلقی ید ایتدیکنی ادعا ایدرسه بلا اثبات مدعینك خصومتی مندفع اولماز . زیرا بوصورتده ذی‌الید انکار ایتمسی ملابسه‌سیله مشترا منهدن تلقی ید ثابت اولمدیغی کبی مدعینك انکاری سببیله ذی‌الیدك وکیلندن تلقی ید دخی ثابت اولمامشدر ، بحر .

نته‌کیم مدعی‌علیه ، دیکر برآدم جانبندن کندیسنه ایداع ایدلدیکنی ادعا ایتسه مجرد دعوای مذکوره ایله مدعینك خصومتی مندفع اولماز . مثلا مدعی بومال بندر مالکی اولان غائب

زیددن صاتون آلدم مدعی علیه ، غائب عمرو بکا ایداع وتسلیم ایتدی دیسـه مدعینك خصومتی مندفع اولماز . مگرکه ایداعی اثبات ایتسین ، بحر عن البزازیه [١] .

ودیعك مغصوب منهه خصم اولماسی :

بر کیمسه دیگر کمسنه‌نك یدنده بولنان آت اچـون بو آت بنم ایدی فلان بنـدن غصب ایتدی دیه ادعا ایتـدیکی حالده اوکمسنه مذکور آتی غائب مرقوم بکا ایداع وتسلیم ایتـدی دیسه مدعینك خصومتی مندفع اولور .

ودیعك موصی لهه خصم اولماسی :

بر کیمسه دیگر کمسنه‌نك یدنده اولان خانه اچون بوخانه‌یی بوخانه‌یی متوفی فلان بکا وصیت ایتدی دیه دعواسـنه مقـابل اوکمسنه متوفای مرقوم بکا ایداع ایتدی دیسه‌مدعینك خصومتی مندفع اولور . ووارث یا وصی حاضر اولمدقچـه دعواسی استماع ایدلمز ، بحر .

﴿فقط مدعی ، فی الواقع اول شخص بوخانه‌یی سـکا ایداع ایتمشیدی لکن صوکره بکا صاتدی وسندن قبضه و تسـلمه بی

---

[١] ولوادعی شیئا انه له غصبه منه فلان الغائب او اعاره منه وزعم ذوالید ان هذا الغائب اودعه عنده اندفعت الخصومته بلا بینة لتوافقهما ان الید لذلك الرجل در مختار ورد محتار .

توكيل ايتدى ﴾ ياخود مدعى فى الواقع شخص مرقوم بوخانه‌يى سكا ايداع ايتمشيدى لكن صوكره وفات ايتمكله حصراً بكا ميراث قالدى ﴿ ديوبده اول شخصك بيع وتوكيلنى ﴾ ياخود وفات ايدوركه كنديسنه ميراث قالديغنى ﴿ اثبات ايدرسه اول خانه‌يى ذى اليدن اخذ ايدر. ﴾ زيرا كنديسنك اومالى امساكه احق اولديغنى مدعى بالبينه اثبات ايتدى، بحر واشباه وحموى.

بوفقره‌ده «اثبات ايدرسه» تعبيرى اقراردن احترازايچوندر. زيرا مدعى عليه مدعينك شو سوزلرينى اقرار ايدرسه حاكم آكا تسليم ايله وديعه امر ايلمز. تا كه غائب عليهنه مستودعك اقراريله حكم ويرلمش اولمسين. «٧٩٤» ماده شرحنه باق، بحر وابن عابدين عليه‌وانقروى عن البزازيه «١٦٣٥» ماده شرحنده‌كى اقسام خصومتدن قسم خامسه‌باق [١].

وديعك مودعك داينه خصم اولماسى :

﴿ ماده ١٦٣٩ ﴾

﴿ وديع مودعك داينه خصم اولماز. بناء عليه داين مودعده اولان آلاجغنى وديعك مواجهه‌سنده ﴾ دعوى و وديع مدعينك آنده‌كى آلاجغنى اقرار يا انكارى اوزرينه ﴿ اثبات ايدوبده آنده‌كى وديعه‌سندن استيفاى دين ايده‌مز. ﴾ تعبير

---

[١] ومن ادعى على آخر مالا ارثا عن ابيه فلواقر به امر بالدفع اليه وليس ذلك حكما من القاضى على الاب حتى لوجاء حيا يأخذ المال من الدافع فيرجع هو على الامين انقروى عن الفصولين .

آخرله نه اثبات ونه ده استیفا ایده‌بیلیر [١].

مگرکه داین، مودعك ودیع بدنده‌کی پاره‌دن کندی آلاجغنی ویرمسنی ودیعه‌سنه امر ایتدیکنی ادعا واثبات ایتسین؛ مثلا مدعی، فلان غائبدن اون آلتون آلاجغم واردر غائب مرقوم شو مدعی علیه یدنده بولنسان اون آلتون ودیعه‌یی آلاجغم ایچون بکا ویرمسنی مدعی علیهه امر ایتدی دیه ادعا وغائبدن اون آلتون آلاجغی اولدیغنی وغائبك بروجه مشروح امرینی اثبات ایدرسه حاکم مذکور ودیعه‌یی شو مدعی‌یه ویرمسیله مدعی علیهه امر ایدر [٢].

(فقط ٧٩٩ ماده) وشرحن (ده بیان اولندیغی اوزره غائبك اوزرینه نفقه‌سی واجب اولان کشی نفقه‌سنی) یعنی البسه یا ییه‌جك کبی شیلری حقنك جنسی اولان (امانت اقچه‌سندن) یا آرپه وبغدای کبی مأکولاتندن یاخود ملبوساتندن (آلمق اوزره ودیعدن دعوی) واخذ (ایده بیلیر.) وودیع حاکمك امریله نفقه‌سی مودعه واجب اولان کشی‌یه ویرسه ضامن اولماز.

---

[١] دعوی الداین علی المودع لاتصح بخلاف دعوی الورثة علیه انقروی عن المحیط ولیس للزوجة ان تدعی بمهرها علی مدیون المیت او علی مودعه او علی شریکه انما الدعوی علی وصیه او وارثه خیریه.

[٢] فانه یکون قضاء علی الغائب وینتصب الحاضر خصما عن الغائب هندیه.

«٩١٥» ماده‌یه باق [١] .

اما غائبك يد وديعه‌ده اولان امانت مالى نفقه جنسندن اولمیان عروض وعقار کبی نسنه اولدیغی تقدیرده غائبك اوزرینه نفقه‌سی لازم کلن کشی مذکور مالدن نفقه‌سنی آلاماز. «٧٩٩» ماده شرحنه باق.

ماده ١٦٤٠

(دائنه مدیوننك مدیونی) دعوا واثبات مدعاده (خصم اولماز. بناء علیه بر کیمسه بر متوفا) یا غائب بر کمسنه (ده اولان آلاجغنی متوفا)یا اوکمسنه (نك مدیونی مواجهه‌سنده) دعوی ومدیون ،مدعینك متوفادن یا غائب اوکمسنه‌دن آلاجغی اولدیغنی وکندیسنك متوفایه یا اوکمسنه‌یه ویره‌جکی بولدیغنی اقرار یا خود انکاری اوزرینه مدعی (اثبات ایدوبده آندن استیفا ایده‌مز .) واثبات ایده‌مدیکی تقدیرده مدیونی تحلیف أیلیه‌مز؛ انقروی وهندیه .

اما داین متوفاده‌کی آلاجغنی وارثی یا وصیسی کبی بر خصم شرعی مواجهه‌سنده اثبات ایتدکدن صوکره متوفانك مدیونی متوفایه بورجی بولدیغنی اقرار ایدنجه حاکم مدیون مرقومه

---

[١] اذا امر القاضی مودع الغائب مدیونه فی اداء النفقة الی زوجته ثم حضر الغائب وانکر اداءها اوادعی فیقبل قول الودیع فی الدفع بیمینه المدیون فلا یقبل الا بینة درمختار.

متوفایه اولان بورجنی بوداینه ویرمسیله امر ایدر؛ هندیه [١].

نته‌کیم برکیمسه وفات ایده‌رك ایکی اوغـلی قالوب بریسی غائب اولسه‌ده حاضر اولان اوغلی متوفانك یوز آلتون مدیونی مواجهه‌ســنده « اولا متوفی پدرمدن یوز آلتــون آلاجغم، ثانیاً مدیون مرقومك پدرمه یوز آلتون بورجی وار » دیه دعـوی ایتدکده اولکی دعوی وبینه‌سی غائب برادری حاضر اولمدقچه مسموع اولماز؛ ایکنجی دعوی وبینه‌سی استماع اولنور، هندیه.

دیکر خصم اولمیانلر :

١: مستأجر، مستأجره } خصم اولماز :
٢: مستأجر، مرتهنه }

شویله‌که بر کیمسه دیکر کمسنه یدنده‌کی خانه ایچون بوخانه فلانکدر بن سندن اقدم آندن استیجار ایتدیکم حالده مؤخراً مالکی سکا ایجار وتسلیم ایتمش دیه دعوی واوکمسنه دخی آندن استیجار یا ارتهان ایلدم دیه جواب ویرسه مدعینك خصومتی مندفع اولور. شوقدرکه بن سندن اقدم استیجار وقبض ایتمش ایکن سن بندن غصب ایتدك دیه دعوی ایتسه قبول اولنور. حضور مالك

---

[١] ولکن اذا اثبت علی من یصح الاثبات علیه کالوصی والوارث یثبت له ولایة الاستیفاء منهما باعتبار ان ترکة المیت فی ید هما ولوانکر الوارث کون الترکة فی یده فلرب الدین ان یثبت الترکة فی یده بالبینه ولو اقام رب الدین بینة علی اجنبی ان هذا الذی فی یدك من ترکة مدیونی لاتقبل لانه لیس بخصم فی اثبات الملك للمیت انقروی وعن العمادیه.

لازم دکلدر. «١٦٣٨» ماده‌نك فقرهٔ ثانیه‌سنه باق، انقروی.

نته‌کیم هر بری آیری آیری شخصلردن استیجاری دعوی ایتسه‌لر یکدیکره خصم اولورلر.

برکیمسه بوخانه‌یی بن زیددن استیجار أیلدم دیه دیکر کمسنه‌دن دعوی ومدعی‌علیه دخی بن آنی عمرودن استیجار أیلدم دیه ادعا ایتسه قبول اولنور.

٣ ؛ وکیل بالاقراض مستقرضه خصم اولماز: برکیمسه بن فلانك شوقدر غروشنی طرفندن وکالة شو آدمه اقراض أیلدیکم جهتله آنی ایسترم دیه برکمسنه‌دن دعوی ایتسه استماع اولنماز، انقروی. زیرا «١٤٦٠» ماده شرحنده دخی ایضاح اولندیغی اوزره اقراضه وکیل عقدی موکلنه مضاف قیلمسی لازمدر؛ بوحالده وکیل رسول اولاجغندن خصم اولاماز.

٤ ؛ بردائن دیکر دائنه خصم اولماز: برکیمسه وفات ایده‌رك برمقدار مال ایله برده وارث ترك ایتدکدن صوکره دیکر کمسنه وارث مرقوم مواجهه‌سنده متوفادن یوز آلتون آلاجغی اولدیغنی ادعا واثبات ویمین ایده‌رك ترکه‌دن بالاستیفا بعده وارث غائب اولمغله برشخص چیقوبده اوکمسنه‌یی احضار ویوز آلتون آلاجغی اولدیغنی ادعا ایتسه استماع اولنماز، هندیه.

٥ ؛ متوفانك علیهنه اولان دعواده متوفانك غاصبی یا مودعی یاخود ورثه طرفندن بالوکاله قبض دین ایدن وکیل یاخود متوفانك مدیونی یاخود دائنی یاخود موصی له خصم اولاماز، خانیه

فی الدعوی : وفات ایدن برکیمسه‌نك دیکر کمسنه یدنده یوز آلتون مغصوب یا قرض یا ودیعه‌سی بولنمغله برشخص چیقوبده او کیمسه وفات ایتدی بو کمسنه یدنده ، یا ذمتنده‌کی یوز آلتونی بکا وصیت ایلدی دیه ادعا ، وصیتی اثبات ایتسه واو کمسنه مال مذکوری مقر بولنسه لکن اول کیمسه‌نك وفت ایتدیکنی بیلمم دیسه بینلرنده خصومت صحیح اولماز . مدعی بو دعوانی وارثی یا وصیسی مواجهه‌سنده اثبات ایتملیدر ، هندیه .

نته‌کیم متوفانك ورثه‌سی برکمسنه ذمتنده‌کی متوفانك آلاجغنی قبضه برشخصی توکیل ایتمکله اوده قبض ایتسه داینلر ، شخص مرقوم مواجهه‌سنده اثبات دین ایدوب مبلغ مزبوردن آلیرز دیه‌مزلر ، علی افندی وجهوی .

﴿ ١٦٤١ ماده ﴾

﴿ بایعه مشترینك مشتریسی خصم اولماز . مثلا برکیمسه برمالی دیکر کمسنه‌یه بیع واو ﴾ کمسنه ﴿ دخی ﴾ ثمنی تأدیه وبایعك اذنی استحصال ایلمدن ﴿ آنی قبض ایله آخر شخصه بیع و تسلیم ایتدکدن صوکره مشتری ٔ اوّل او مالی ثمنی ادا ایتمکسزین ﴾ اذنم اولمیه‌رق ﴿ قبض ایتمشیدی آنك ثمنی ﴾ بکا ﴿ ویر یاخود ثمنك ﴾ سندن یا مشتری ٔ اولدن ﴿ استیفاسنه قدر حبس ایتمك اوزره آنی بکا ویر دیه بایعك مشتری ٔ ثانیدن ﴾ آنك انکارینه یاخود حقیقت حالی بیلمم دیمسنه مقارن ﴿ دعواسی ﴾ مشتری ٔ اول حاضر اولمدقجه ﴿ استماع اولنماز . ﴾ بلکه مشتری ٔ اولدن دعوی

ایمامیدر . اما مشتری ثانی بایعك مذکور دعواسنی اقرار ایتدیکی تقدیرده بایع مبیع مذکوری مشتری ثانیدن استرداد ایده‌بیلیر . ایشته بومسئله‌ده دخی مدعی علیه ، انکاری حالنده خصم اولمیورایسه‌ده اقراری تقدیرنده خصم اولیور. «١٦٣٣» ماده شرحنه باق .

١٦٤٢ ماده

(متوفانك لهنه وعلیهنه اولان) عین یا دینی (دعواده) اولا ؛ (یالکز ورثه‌دن بری) ـ ولوکه بو وارث متوفانك زوجی اولسون ـ ، ثانیا ؛ متوفانك وصیسی یاخود ورثه صغار یا غائب اولوبده آنلرك طرفندن حاکمك نصب ایده‌جکی وکیلی دخی (خصم اولابیلیر .) ولوکه ترکه مستغرق دیون وترکه‌دن یدلرنده مال غیرموجود بولنسون . زیرا بوحالده دخی اثبات دینده آتیده متوفانك مالنك ظهوریله آندن اخذ و استیفایه تمکن فائده‌سی واردر ، نتیجه و خانیه و علی افندی . فقط بوماده‌نك حکمندن «١٦٧٢» ماده مستثنا عد اولنمیدر .

شوفقره ایکی حکمی حاویدر :

حکم اول ؛ متوفانك لهنه اولان عین یا دین دعواسنده یالکز ورثه‌دن بری خصم اولور. اکر مدعا به مورث واحددن موروث اولور ایسه ، خانیه وعلی افندی .

دعوای عین ؛ برکیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده‌کی عین ایچون

بوعين متوفى پدرم فلانك ايدى وفات ايدرك بكا ميراث بر افندى ديه ادعا وعدد ورثه‌نى ذكر ايتسه دعوى صحيح اولور . فقط ايش كنديسنه تسليم خصوصنه كلدكده مذكور عيندن كندى حصه‌سى نه‌قدر ايدوكنك بيانى شرطدر، هنديه [١] .

نته‌كيم متوفانك ورثه‌سندن برى متوفانك زوجه‌سندن «سن متوفانك شوقدر غروش قيمتلى شومقدار اشياىى اخذ واخفا ايلدك» ديه دعوى و اثباتدن اظهار عجز بر له مزبوره‌يه يمين ويردكدن صوكره سائر ورثه تكرار يمين ويرديره‌مزلر ، على افندى .

دعواى دين ؛ بونك مثالى مجله‌ده مذكوردر [٢] .

---

[١] وكذا لو ادعى على آخر عقارا ارثا له ولاخيه الغائب وبرهن على ما ادعاه دفع الى المدعى نصفه مشاعا وترك نصيب الغائب مع ذى اليد بلااخذ كفيل منه ولوكان ذواليد جاحدا دعواه عندالامام لان الحاضر ليس بخصم عن الغائب فى استيفاء نصيبه وليس للقاضى التعرض بلاخصم كما اذا رأى شيئا فى يد انسان يعلم انه لغيره لاينازعه بلاخصم وقد ارتفع جحوده بقضاء القاضى وقالا ان لم يكن جاحدا فكذا وان كان جاحدا اخذ القاضى النصف الآخر منه و وضعه عند امين حتى يقدم الغائب واذا كانت الدعوى فى المنقول يؤخذ من ذى اليد اتفاقا فى الاصح ويوضع عند عدل الى حضور صاحبه لامكان كتمان المنقول بخلاف العقار لانه محفوظ بنفسه واجمعوا انه لايؤخذ لومقرا ملتقى و شرحه . ولكن صحح فى التنوير والدرر بان المنقول مثل العقار يأخذ الحاضر حصته منه ويترك باقيه فى يد ذى اليد .

[٢] وان ادعى دين الميت على احد لابد من بيان عدد الورثة انقروى عن البزازية .

بوفقره وجهله متوفانك لهنه ورثه‌دن برى مورثى بولنان مثلا پدرينك وفاتى و وراثتك كنديسنه انحصارينى ومورثنك بومدعى‌عليهدن شوقدر آلاجغى ويا مدعى‌عليه يدنده شو مقوله اعيانى بولنديغنى ادعا ايتدكده، مدعى‌عليهه سؤال ايديلير . مدعى‌عليه ، بونلرك جميعسنى اقرار ايدرسه حاكم مدعا بهك جميعسنك مدعى‌به دفع وتسليمى ايله امر ايدر. وبو، غائب اولان مورث متوفى عليهنه حكم اولماز . حتى مورث ، حياً كليويرسه مالى محكوم‌عليهدن اخذ ايدر. ومحكوم‌عليه دخى وارث مدعى‌به رجوع ايلر ؛ يعنى ويرديكنى آندن آلير . مدعى‌عليه ، ابتداء وارثك دعواسنى انكار ايتمكله مدعى ، مدعى‌عليهك « فلان بن فلان وفات ايتديكنى ومدعى آنك اوغلى اولديغنى بيلمديكنه » يمين ايتمسنى طلب ايتسه يمين ويريلير . مدعى‌عليه ، اولوجهله يمين ايتدكده مدعى ، پدرينك وفاتى وكنديسى حصراً وارثى ايدوكنى اثباته مجبوردر. نكول ايدرسه موت ونسبك جملهسنى اقرار ايتمش اولور [١] .

حكم ثانى — متوفانك عليهنه اولان دعواده ورثه‌دن برى

[١] ولايجعل القاضى الابن خصما فى اقامة البينة على لدين وانما يجعله خصما فى حكم التحليف على المال بالله مالفلان بن فلان الميت عليك هذا المال وعلى دعوى النسب والموت يحلف على العلم ثم يكرر اليمين اويكتفى بيمين واحدة فهو على الخلاف الذى ذكرنا ه هوالذى سنذكر بعد اسطر ه خانيه .

یا وصی خصم اولور . بو دعوی کرك عینه کرك دینه دائر اولسون مساویدر. فقط مدعی علیه مورثنك وفاتنی انکار ایدرسه مورثنك وفات ایتدیکنی بیلمدیکنه ومورثنك مالی کندیسنه واصل اولمدیغنه تحلیف اولنور . فقط عامهٔ مشایخه کوره ایکی دفعه یعنی اوّلا صورت اولی وجهله وآندن نکولی تقدیرنده دخی صورت ثانیه وجهله و بعض علمایه کوره بر دفعه یمین ویریلیر، خانیه .

ایمدی مدعی علیه اولان وارث کندی یدینه وصول ترکه‌یی انکار ایتدکده مدعی اثبات ایتمدکجه اول وارثی دین ایله مسئول ایده‌مز .

بوصورتده داین، وارث مواجهه‌سنده آلاجغنی اثبات ایتدیکی کبی ترکه نك دینه کفایتنی اثبات ایده‌جك اولسه ترکه‌یی بیان ایتمسی لازم کله‌جکی مثلا ترکه عقار اولدیغی صورتده بیان حدود دخی لازم کلیر . شوقدرکه ورثه‌نك ترکه‌نك دینه وافی اولدیغنی اقرار ایلدکلرینی ادعا واثبانده بیان ترکه لازم کلمز، هندیه .

وارث ، مدعیٔ داینك آلاجغنی انکار ایتدیکی حالده اولجه آلاجغنی اثبات وحقنی استحصال ایدن داین اقرار ایتسه غریم ثانی اوّله مشارکت ایدر [۱] . لکن مدعی علیه اولان وارث ترکه‌دن نسنه آلدیغی اثبات اولنه‌مدیغی تقدیرده بالطلب تحلیف اولنور . وتحلیف بتاته اولور . شویله که « مورثکك مالندن

[۱] لاقراره بالشرکة نتیجة الفتاوی .

مدعینك دعوی واثبات ایتدیکی مقدار مال یاخود اومالدن بر مقداری سـکا واصل اولمدیغنه . . » دیه یمین ویریلیر . نکول ایدرسه حکم ایدیلیر . یمین أیلرایسه برشی لازم کلمز ، نتیجه .

دعوای عین ؛ متوفانك ورثه‌سندن برکیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده اولان متاع ایچون متوفانك ترکه‌سندندر دیه کلیسـنی هم کندیسی وهم دیکر ورثه ایچون دعـوی ایتدکده مدعی‌علیه ، متوفی حال صحتنده اومتاعی شـو قدر غروشـه بکا بیـع وتسلیم ایتمشیدی دیه ادعا و دفع مدعاسنی اول کیمسه‌نك مواجهه‌سـنده اثبات ایتسـه دعوی‌الارث حاضر وغائب حقنده مندفع اولور . سـائر ورثه اوکمسنه‌یه بیعی بزم مواجهه‌مزده دخی تکرار اثبات أیله و الا متـاعی میراثه ادخال ایده‌رز دیه‌مزلر ، علی افندی وتکمله‌ٔ ردمحتار .

اما مجرد اموال بیت‌المالك جمع وحفظنه مأمور اولان امین بیت المال حاکم طرفندن آنك خصومتی رأی اولنمدقجه متوفایه دائر دعواده مدعی یا مدعی‌علیه ـ خصم ـ اولاماز . اما خصومتی رأی اولنور ایسـه اوحالده وصی اولمق جهتیله خصم اولور ، علی‌افندی و بهجه .

فقط بیت الماله عائد خصوصـاتده مدعی ومدعی‌علیه اولمق اوزره طرف سلطانیدن مأمور وتوکیل ایدیلن امین بیت‌المال ، بیت‌الماله عائد مسائلده مدعی اولمق حقنی حائزاولدیغی کبی مدعی‌علیه آوممق صفتنی دخی حائزدر ، تکمله‌ٔ ردمحتار . زمانمزده دوائر

رسمیه‌نك ارادهٔ سنیه ایله منصوب دعوی وکیللری کبی .

وصینك خصم اولمسی ؛ نتکیم بر کیمسه وفات ایدوب ورثه‌سی، مدت سفر بعید آخر دیارده اولمغله حاکم بر کمسنه‌یی وصی نصب ایله برشخص وصی مرقوم مواجهه‌سنده متوفادن شوقدر غروش آلاجق دعوی، اثبات و ترکه‌دن اخذ ایتسه ورثه کلدکلرنده تکرار بزم حضورمزده اثبات ایتسین دیه‌مزلر، علی افندی [١] .

کذا مدعی، صغارك وصیسی مواجهه‌سنده اصولی دائره‌سنده بالادعا والاثبات حکم ایتدیردکدن صوکره مال مدعا بهی اخذ ایتسه صغیر بالغ اولدیغنده مواجهه‌مده تکرار اثبات اولنسون دیه‌مز ، علی افندی [٢] .

ثالثاً ؛ عند عدم الوارث والوصی موصی له بجمیع المال خصم

---

[١] رجل مات فی بلد وله وارث فی بلد آخر فجاء رجل وادعی علی المیت دینا فاراد ان یثبت دینه علی المیت فطلب من القاضی ان ینصب وصیا للمیت حتی یقیم علیه البینة ان کان الوارث غائبا غیبة منقطعة نصب القاضی وصیا فاذا اقام المدعی بینة علیه قضی القاضی له بدینه وان لم تکن الغیبة منقطعة لاینصب القاضی وصیا خانیه .

[٢] ولو ادعی وصی المیت دینا علیه فالحاکم ینصب وصیا آخر یدعی علیه اذ دعواه علی نفسه لاتصح ولو ادعی هذا الوصی دینا علی المیت وعجز عن اثباته یعزل وقیل لایخرج القاضی المال من یده لوقال لی علی المیت دین ولو ادعی شیأ اخرجه من یده وقیل یعزل لانه یستحل مال الیتیم وقیل یقول له القاضی اما ان تبرئه او تقیم البینة والا اعزلك فلو فعله والاعزل انقروی عن العمادیه .

اولور . بر كيمسه وفات ايدهرك آنك اصلا وارثى اولمدينى كبى وصيسى دخى بولنميوب جميع اموالنى بر كيمسه يه وصيت ايتمش اولسه بو كمسنه تركه عليهنه اولان دعواده خصم اولور [١] .

رابعاً ؛ متوفانك مرض موتده هبه وتسليم ايلديكى كيمسه خصم اولور . برشخص مرض موتنده جميع مالنى بر كيمسه يه هبه وتسليم ايله وفات ايتدكده بر داين متوفانك ذمتنده شوقدر آلاجغى اولديغنى بو كيمسه مواجهه سنده ادعا ايتسه مسموع اولور [٢] .

نسبى دعواده خصم ؛ بو ماده ده كى دعوادن مقصود نسبك غيريسنى دعوادر . اما نسبى دعوى واثباتده خصم ، وارث ، وصى ، متوفانك مديونى ، متوفانك مستودعى ، متوفانك داينى وموصى لهدر . بونلر مدعابى كرك مقر كرك منكر اولسونلر ، على افندى .

وصايتى دعواده خصم ؛ نته كيم بر كيمسه متوفانك وصيسى

[١] الموصى له بالثلث لايكون خصما لدائن الميت سواء كان الوارث حاضرا اوغائبا اما الموصى له باكثر من الثلث فيصلح خصما لدائن الميت لان استحقاق ما زاد على الثلث من خصائص الوارث والوارث ينصب خصما للغريم . هنديه .

[٢] لان الدين متعلق فى التركة وهى فى يده لكن يشترط ان تكون الهبة فى مرض الموت لان الدين انما يتعلق بها فيه تكمله ردمحتار .

اولدیغنی ادعا ایده‌جك اولدقده متوفانك وارثی یا مدیونی یا موصی لهی خصم اولور .

(فقط ترکه‌دن) غیرمقسوم ، جمله‌سی حاضرلك یدنده بولنان ومیراث اولدیغی مدعی‌علیه طرفندن تصدیق ایدیلان (بر عینی دعواده اول عین ورثه‌دن کیمك یدنده ایسه خصم) ـ مدعی علیه ـ آنجق (اودر . ذی‌الید اولمیان وارث خصم) ومدعی‌علیه (اولاماز .) «١٦٣٥» ماده‌یه باق .

دعوای دینـده احد ورثه باقیسـندن خصم ایکن عینی دعواده خصم اولمیور . زیرا داینك حقی جمیع ترکه‌یه سـاری وشایع ایکن عین مدعابه بویله دکلدر ، تکمله‌ٔ رد محتار .

بو فقره وجهـله عینه واضع‌الید اولان وارث اوزرینه اقامهٔ دعوی برله اثبات ایدلدکده سائر ورثه‌یه دخی سرایت ایدر .

مثلا ترکه‌دن اولوب قبل‌القسـمه احد ورثه یدنده بولنـان منزل ایچون او وارث مواجهـسـنده منزل مذکوری متوفی صحتنده ایکن بکا بیع وتسلیم ایتمشیدی دیه بالادعا والاثبات، حکم استحصـال ایتدکده سائر ورثه بزم حضورمزده تکرار اثبات ایتسین دیه‌مزلر، علی افندی. حتی بعض عین بر وارث وبعض عین دیکر وارث یدنده اولوبده مدعی یالکز بری علیهنه دعوی واثبات ایتسه آنجق ید مدعی علیهده اولان حصه‌ده حکم صحیح اولور ، تکمله.

ایضاح‌القیود ـــ ١ «غیرمقسوم» ؛ عین مذکور حاضر ایله

غائب آره‌سنده تقسیم ایدلمش اولور ایسه حاضر غائبدن خصم اولماز. مثلا مذکور عین بعدالتقسیم غائب حصه‌سنی حاضره ایداع أیلمش ایسه سائر اموال کبی حاضر غائب طرفندن خصم اولاماز. بناء علیه حاضر علیهنه اولان حکم غائبه تعدی ایتمز وبو حکم ایله غائب محکوم علیه اولماز ، تکمله‌ٔ ردمحتار.

٢ « جمله‌سی حاضر یدنده بولنان؛ بعضیسی غائبك مستودعی یدنده بولنور ایسه خصم اولاماز، تکمله .

٣ « میراث اولدیغی الخ » ؛ مدعی علیـه عین مذکور موروث اولدیغنی انکارله کندیسنك مال مشـتراسی اولدیغنی یاخود حصه‌سی رجـل آخردن موروث ایدوکنی یاخود ملك مطلق بولندیغنی ادعا ایدرسه حاضر، طرف غائبدن خصم اولامیه‌جغندن حاضر علیهنه حکم غائبه تجاوز أیلمز.

٤ « خصم یعنی مدعی علیه » ؛ لکن ترکه‌دن برعینی ادعاده یعنی مدعی اولمقده بروارث خصم اولور. بوصـورتده مدعی بولنـان وارث بالبینة اثبات مدعی ایتدکده هم کندیسی همده دیکر ورثه مستفید اولور [١] .

(مثلا متوفانك بر کمسنه‌ده اولان) جـمله (آلاجغی ورثه‌دن یالکز بری دعوی ایده) بیله‌جکی کبی مدعی علیه انکار ایدرسه یمین دخی ویره (بیلیر .) سائر ورثه بزم مواجهه‌مزده برده یمین ایتسین دیه‌مزلر .

---

[١] اذا ادعاه ارثا له ولهم طحطاوی عن ابی السعود.

« وبعدالثبوت اول آلاجغك مجموعی جمله ورثه ایچون حکم اولنور. » سائر ورثه‌نك باشقه‌جه دعوی واثبات ایتملرینه حاجت یوقدر .

لکن جمله آلاجغی دعوی ایتمیوبده یالکز کندی حصه‌سنی دعوی وحکم ایتدرسه یالکز اول قدری ثابت ودیکر ورثه‌نك حصه‌لری غیر ثابت اولور.

مثلا متوفانك بر اوغلی متوفی پدرم وارث اولمق اوزره یالکز اوچ ارکك وبرده قیز اولادینی بالترك بو آدمك ذمتنده پدرمك یدی یوز غروش آلاجغی واردر حصه‌م اولان ایکی یوز غروشی ایسته‌رم دیه دعوی ایتسه یالکز ایکی یوز غروشله حکم اولنور . سائر ورثه‌نك حصه‌لریله حکم اولنه‌ماز . چونکه دعوی شرطدر، «١٨٢٩» ماده‌یه‌باق.

« فقط » مدعی بووجهله کل ورثه‌نك حصه‌لرینی دعوی ایدوب حکم ایتدیرسه « مدعی اولان وارث آندن یالکز کندی حصه‌سنی قبض ایدر. سائر ورثه‌نك حصه‌سنی » قبضه وکالتی اولمدقچه « قبض ایده‌مز. » بوصورتده مدعی علیه ، مدعی وارثك دعواسنی اقرار ایتمش ایسه سائر ورثه‌نك حصه‌لری یدنده ابقا وانکار ایتمش ایسه ألندن آلنیر؛ ید عدله وضع وحفظ اولنور. مدعا به کرك منقول کرك عقار اولسون مدعی علیهك یدندن نزعده مساویدر. زیرا ید خائندن نزع حفظده ابلغدر. چونکه مدیون احتمالکه فراراید یاخود دیکر بروجهله

اعمال حیله ایده‌رك داین غائبك آلاجغنی ابطـال ایدر، تکملهٔ ردمحتار وهندیه.

﴿ کذلك بر کیمسه ترکه‌دن دین دعوی ایده‌جك اولدقده ورثه‌دن یالکز بریسنك حضورنده دعوی ایده‌بیلیر. کرك اول وارث یدنده ترکه‌دن‌مال بولنسون وکرك بولنمسـون ﴾ وکرك متوفانك اصلا مالی بولنمسون یا مستغرق دیون اولسون.

زیرا مدعی ترکه‌نك‌علیهنه حکم استحصال ایتدکدن صوکره ترکه‌نك‌مؤخراً بضاعه، ودیعه ودین‌کبی برحالی‌ظهور ایتمك‌احتمالی وبوحالده مدعینك بو احوالدن اسـتیفای حق أیلمك فائده‌سی واردر. مدعی فی‌الحال اثبات دعوی ایتمك حقنه مالك اولمسه شهودی فوت یا متغیب اولمق وحقی بالکلیه ضایع بولنمق احتمالی واردر.

بو صورتده داین، مستغرق‌دیون اولان ترکه‌ده‌کی آلاجغنی وارثی حضورنده ادعا واثبات ایده‌رك حکم ایتدیرسـه سـائر داینلر بزم حضورمزده اثبات ایتسین دیه‌مزلر، علی افندی.

بویله یالکز بر وارث حضورنده مدعی ، دعوای دین ایتدکده مدعی علیـه انکار ایتدیکی حالده مدعی اثبات مدعی ایده‌مز ایسه « متوفانك اوقدر یاخود دها آز دینی بولندیغنی بیلمدکارینه ورثه‌دن هربری آیری آیری‌تحلیف اولنورده بعض ورثه‌نك یمین ایتملریله دیکرلرندن یمین ساقط اولماز. [١]

[١] لان الناس یتفاوتون فی الیمین ولان الوارث یستحلف علی العلم وربمالایعلم الاول بدین‌المیت ویعلم الثانی خانیه.

فقط ورثه‌دن بعضیسی صغیر یا غائب اولنجه صغیر بالغ وغائب حاضر اولدقده تحلیف اولنور، هندیه.

فقط ترکه‌ده اصلا مال موجود اولمدیغی کبی مدعیده اثبات مدعا ایده‌مدیکی تقدیرده بعض فقهایه کوره ورثه‌یه یمین ویریله‌مز، وبعض فقهایه کوره عدم علمه یمین ویریلیر، تکمله وخانیه.

لکن ترکه مستغرق دیون اولوبده ورثه استخلاص ایتدکلری کبی قضای دیندن دخی امتناع ایتدکلری تقدیرده جبر اولنه‌میوب حاکم طرفندن وصی نصب اولنه‌رق آنک معرفتیله ترکه بالبیع ایفای دین اولنور، علی افندی.

ایمدی ورثه‌نک استخلاص ترکه‌یه حقلری واردر. نته‌کیم بعض ورثه استخلاصدن امتناع ایتسه‌لر دیکر بعضیسی استخلاص ایده‌بیله‌جکی کبی.

استخلاص دخی، ترکه‌نک قیم حقیقیه‌لرینی داینلره بالتادیه ترکه‌یی ضبط ایتمکدن عبارتدر. بوتقدیرده داینلر عیناً ترکه‌یی ضبط ایدرز دیه‌میه‌جکلری کبی ترکه‌نک استخلاصی ایچون ترکه‌نک حقیقة ونفس الامرده دکرندن فضله اوله‌رق کل دینی طلبه حقلری یوقدر، هندیه.

داین، بووجهله احد ورثه مواجهه‌سنده آلاجغنی اثبات ایتدکده باقیلیر. داین کل ورثه‌یه حضورحاکمده ظفریاب اولورسه هر کسدن کندی حصه‌سی مقداری آلنیر؛ یوقسه جمله دین بر بر وارثدن اخذ اولنه‌ماز. اما یالکز بریسنه ظفریاب اولدقده

يدنده تركه‌دن نه‌قدر مال وار ايسه جمله‌سنى اخذ يعنى جمله آلاجغنى مذكور مالدن استيفا ايدر. فقط صوكره اول وارث دخى ديكر وارثه‌يه مراجعت ايلر. على افندى وتكمله‌ٔ ردمحتار فى‌الاقرار وفى‌الدعوى وهنديه.

حق يد وصيده براى تنفيذ وصيت تركه‌نك مالى بولنسه داين آندن دخى بالجمله مطلوبنى آلابيلير على‌افندى [١].

بووجهله تركه‌دن آلاجغى دعواده عدد ورثه‌نك بيانى‌شرط دكلدر. [٢] اما ميراث دعواسنده عدد ورثه‌نك بيانى شرطدر.

بناء عليه بركيمسه متوفى فلاندن جهت قرضدن شوقدر غروش آلاجغم وارديه بر وارثك مواجهه‌سنده دعواسى صحيح اولور. متوفانك وارثى قاچ‌عدد وكيملرايدوكنك سوآل وتحقيق شرط دكلدر.

اما متوفايه فلان‌جهتدن‌وارثم‌شومالدن ياخودفلانك ذمتنده‌كى

---

[١] ولو اقرالوارث بالدين انه قال لم‌يصل الى شئ من‌التركة فان صدقه المدعى فى‌ذلك فلاشئ له وان كذبه وقال لابل وصـل اليه‌الف درهم اوا كثر واراد ان يحلف حلفه على‌البتات بان ماوصل اليك من مال مورثك هذا الالف ولا شئ منه فان نكل‌لزمه القضاء وان حلف لاشئ عليه غير انه اذا كان الوارث منكرا واراد ان يحلفه على الدين فليس‌له ان يمتنع عن‌اليمين بحجة ان ليس فى‌يده شئ‌من‌التركة انقروى عن‌التاتار خانيه.

[٢] ادعى‌الدين فى‌التركة لاحاجة الى ذكر كل‌الورثة بل اذا ذكر واحدا منهم وبرهن عليه انه واجب عليه اداءالدين‌من تركته التى‌فى‌يده يكفى ولوكان‌الوارث صغيرا برهن على وصيه

آلاجغندن حصهٔ ارثیه‌می ایسترم وحصهٔ ارثیه‌م شو قدردر دیه دعواده متوفانك قاچ وارثی اولدیغنك بیانی شرطدر. مدعابه کرك دین کرك عین اولسون ، هندیه وانقروی عن البزازیه.

﴿ وبویله بر وارث حضورنده دعـوای دین ایدوبده اول وارث دخی ﴾ ترکه مستغرق بالدین اولمـدیغی حالده ﴿ دینی اقرار ﴾ یاخود انکاری اوزرینه تکلیف اولنـان یمیندن نکول ﴿ ایتدیکی تقدیرده ﴾ ١٧٤٦ ماده وجهـله داین بعدالتحلیف ﴿ دیندن آنك حصه‌سنه نه‌قدر اصابت ایدر ایسه یالکز اول مقداری ﴾ مدعی به قبض ایتدیکی ترکه‌دن ﴿ ویرمك اوزره ﴾ او وارثه ﴿ امر اولنور. ﴾

مثلا یالکز درت اوغلی بولنـان بر متوفانك ترکه‌سندن آلاجغی اولدیغی بیـانیله بر مدعی بونلردن یالکز بر اوغلی مواجهه‌سـنده قرق آلتون ادعا و وارث مدعی‌علیه دخی اقرار ایتسه دینك درت قسمندن برقسمی یعنی اون آلتون مقردن اخذ اولنور، نتیجه وتکملهٔ ردمحتار فی الاقرار . باقیسی مقردن لازم کلمیه‌جکی دیکر ورثه‌یه دخی بواقرار ایله نسنه لازم کلمز[١].

﴿ وآنك اقراری ﴾ یاخود یمیندن نکولی ﴿ سـائر ورثه‌یه سرایت ایتمز. ﴾ علی افندی . «٧٨» ماده‌یه باق . بوصورتده جمله ترکه ید مقرده اولمغله مقر، مذکور ترکه‌دن اقرار ایتدیکی

---

[١] وکذا لومات وترك ثلاثة بنین وثلاثة آلاف درهم فاخذ کل الفا ثم ادعی رجل ان المیت اوصی له بثلث ماله وصدقه احد الورثة یأخذ منه الموصی له ثلث ما فی یده انقروی عن العمادیة.

دینی کاملا ویرسه دیکر ورثه حصه‌لرینی مقره تضمین ایتدیررلر، علی افندی.

علی افندی فتواسنده مصرح اولدیغی اوزره مجله‌نك نشرینه قدر مقرك اقرار مذکوری اوزرینه کل دین مقرك حصه‌سندن آلنمق اوزره افتا اولنیوردی . بوندن صوکره آرتق بونکله افتا وحکم اولنه‌ماز [١] .

لکن ترکه مستغرق بالدین یعنی دین ترکه‌یه مساوی یا ازید اولورایسه ورثه‌نك اقرارلری معتبر اولمدیغی کبی انکارلری حالنده بعض فقهایه کوره کندیلرینه یمین توجه ایتمز، انقروی ونتیجه .

فقط وارثك اقراری کندی نفسی حقنده ینه صحیح اعتبار ایدلمسی لایقدر. حتی متوفانك مؤخراً دیکر مالی ظهور ایتسه بوداین بومالدن استیفای حق ایده بیلیر. معذلك بوفائدهٔ موهومه ایچون وارث منکر تحلیف ایدلمز، هندیه .

نته‌کیم برکمسنه‌یه بیك غروش بورجی ویالکز بیك غروش ترکه‌سی اولان بر متوفانك ترکه‌سندن برشخص آلاجق دعوی ایدوبده اثبات ایده مدیکی تقدیرده وارثه یمین ویره میه‌جکی کبی داینه ـ اوکمسنه‌یه ـ دخی یمین ویرەمز، انقروی .

---

[١] الوارث اذا اقر بدین ثم شهد هو ورجل آخر ان الدین کان علی المیت تقبل شهادة هذا المقر ولو بعد القضاء لعدم دفع المغرم لان المقر لایلزمه کل الدین بحکم هذه الفقرة درمختار و رد محتار بتغییر وعلاوة .

اقرار قبض دخی مقره مقصور و سائر ورثه‌یه غیر ساری اولور ؛ بالفرض ورثه‌دن بری متوفی مورثنك فلان کسنه ذمتنده‌کی آلاجغی حیاتنده قبض أیلمش اولدیغنی اقرار ایلسه مدیون، یالکز مقرك حصه‌سندن بری اولور. سائر ورثه کندی حصه‌لرینی مدیوندن آلابیلیرلر . مقر ، بوکا مشارکت ایده‌مز . « ١٥٦١ و ١٥٦٩ » ماده‌لره باق .

﴿واکر اقرار ایتمیوبده مدعی یالکز اول وارثك حضورنده دعواسنی اثبات ایدرسه جمله ورثه علیهنه حکم اولنور . ﴾ نته‌کیم مدعی‌علیه اولان وارث ، و بلکه جمله ورثه دینی مقر اولدقلری حالده دخی مدعی شهود اقامه‌سیله اثبات مدعا ایده‌رك حکم مذکورك ورثهٔ سائره‌یه و آتیده ظهور ایده‌جك دیکر غریملره متعدی اولمسندن استفاده ایده بیلیر، هندیه [١] .

﴿ ومدعی اولوجهله ﴾ یالکز بر وارث مواجهه‌سنده

---

[١] کالوکیل بقبض الودیعة اراد ان یبرهن علی انه وکیل بقبضها مع اقرار الودیع اوالموصی‌له بالثلث اراد ان یبرهن علی الوصیة مع اقرار الوارث اوالوکیل بالبیع اقر بقبض الثمن فراد المشتری ان یبرهن علی نقده الثمن له ذلك انقروی عن البزازیه . لواقر الکبار بدین فعلی الغریم البینة لیثبت دینه فی حق الصغار اذ اقرار الکبار لم یعمل فی حق الصغار ولواقر به کل الورثة فاقام المدعی بینة تقبل لاحتیاجه الی الاثبات فی حق غیرهم ایضا اذ ربما یظهر غریم آخر ودینه ظاهر ودین المقرله لایظهر فی حقه باقرار الورثة ولو قضی الوارث دین المیت من الترکة باقراره فجاء دائن آخر یضمن له وان اداه بقضاء لم یضمن و یشارك الاول انقروی عن الفصولین .

بالاثبات تحت حكمه آلديرديغى يعنى (محكوم به اولان دينى تركه‌دن آلاجق اولدقده سائر ورثه مدعى‌يه اول دينى تكرار بزم حضورمزده اثبات ايت) والا دينى ويرميز (ديه‌مزلر . فقط مدعينك دعواسنى دفعه صلاحيتلرى واردر .) «١٦٣١» ماده‌يه وشرحنه باق .

نته‌كيم احد ورثه مواجهه‌سنده متوفانك وصيتنى دعوى واثبات ايتدكده ديكر ورثه تكرار بزم حضورمزده اثبات ايت ديه‌مزلر، على افندى.

(اما) مدعابه دين اولميوبده (قبل القسمه) ـ تركه بين‌الورثه تقسيم ايدلمدن اول ـ (متوفانك تركه‌سندن اولان وفقط ورثه‌دن برينك يدنده بولنان بر آتى بر كيمسه بنم مالم اولوب متوفايه ايداع) يا رهن (ايتمشيدم) ياخود متوفى بندن غصب ايتمشيدى (ديه دعوى ايده‌جك اولدقده خصم آنجق ذى‌اليد اولان وارثدر) ذى‌اليد اولميان (ديكر ورثه‌دن دعوى ايتسه استماع اولنماز.) ١٦٣٥ ماده‌يه‌باق. حتى مذكور آت وارث حاضر ايله وارث غائبك وكيلى يدنده بولندقده وارث حاضر آنجق كندى يدنده بولنان مقدارده خصم اولوب وكيل مرقوم يدنده‌كى مقدارده خصم اولماز، خانيه . [١]

[١] والحاصل انه انما ينتصب الحاضر خصما عن الباقين بثلاثة شروط كون العين كلها فى يده وان لاتكون مقسومة وان يصدق الغائب على انها ارث عن الميت المعين .

﴿ وذی‌الیددن دعوی ایدوبده آنك اقراریله ﴾ یاخود انکاری اوزرینه یمین تکلیف اولندقده یمیندن نکولیله ﴿ حکم اولنورسه سائر ورثه‌یه سرایت ایتمز. آنك اقراری ﴾ یاخود یمیندن نکولی ﴿ آنجق کندی حصه‌سی مقدارنجه نافذ اولوب آنك اول آتده اولان حصه ﴾ ء ارثیه ﴿ سی مدعینك اولمق اوزره حکم اولنور. ﴾ شویله که متوفانك اوچ اوغلی بولنسه‌ده بریسی اقرار ایتسه او آتك یالکز ثلثی مدعی ایچون حکم ایدیلیر. بناء علیه مذکور آت مدعی ایله دیکر ایکی اوغلی بیننده اثلاثاً مشترك اولور.

﴿وا کر ذی‌الید اولان وارث انکارایدوبده﴾ یاخود اقرار أیلدیکی صورتده‌دخی ﴿مدعی دعواسنی اثبات﴾ ومجلس محاکمه‌دن غائب اولان ورثه حاضر اولدقلرنده اول عین متوفادن موروث اولدیغنی تصدیق ﴿ایدر﴾لر ﴿ایسه مجموع ورثه علیهنه حکم اولنور، «٧٨» ماده‌یه باق.﴾ [١]

اما غائب اولان ورثه حاضر اولدقلرنده عین مدعابه کندیلرینك صاتون آلمه ویا اول متوفادن باشقه بر کیمسه‌دن موروثماللری ایدوکنی ادعا ایدرلر ایسه حکم مذکور غائب اولان ورثه‌یه سرایت ایتمز؛ انقروی.

«انکار» تعبیری احترازی دکلدر. مدعی علیه اولان وارثك

[١] حتی اذا حضر بعد ذلك وارث آخر وادعی تلك العین بالارث لاتسمع دعواه لانه صار محکوما علیه.

انكارى حالنده ده مدعى ، حكم واقع سائر ورثه‌يه دخى تعدى ايتمسى ايچون اثبات ايده‌بيلير.

نته‌كيم « قبل القسمه » تعبيرى احترازى دكلدر. بعدالقسمه دخى حكم منوال مشروح اوزره‌در .

كذلك موروث برعينى ورثه بينلرنده بعدالتقسيم اول عيندن اولان حصه‌سنى بعض ورثه بعض آخره بالايداع غائب اولدقدن صوكره بركيمسه مذكور عينى حاضر مرقومدن دعوى واثبات ايتدكده جمله ورثه عليهنه حكم اولنور، انقروى .

مشترى ، مشترى‌يه خصم اولور ؛ مثلا بايع بر كيمسه‌يه صاتديغى مالى آندن پاره آلمدن ديكر كمسنه‌يه بيع و تسليم ايتسه اول كيمسه مذكور مال بنمدر ديه او كمسنه‌دن ادعا ايده بيلير . زيرا مدعى ، نفسى ايچون ملكى ادعا ايتمكده ايكن ذى‌اليد آكا معارضه ايديور .

غاصب ، بعضاً بايعه خصم اولور ؛ مثلا بركيمسه بر مالنى آخره بيع ايتدكدن صوكره هنوز تسليم ايتمدن يدندن غصب اولنسه باقيلير. مشترى ثمنى بايعه ويرمش ايسه ياخود ثمن مبيع مؤجل ايسه خصم مشترى والاخصم بايع اولور، هنديه.

ودايع ورثه خصم اولور ؛ مثلا مدعى ذى‌اليدن يدكده‌كى شومال مورثم فلانك ايدى وفاتيله حصراً بكا ميراث قالدى ديه

[١] لكن بدون تسليم الثمن لايأخذ من يدذى اليد، هنديه .

دعوی ومدعی علیه بو مالی اول فلان بکا ودیعه ویردی دیسه مدعینك خصومتی مندفع اولماز، بحر.

۱٦٤۳ ماده

﴿ ارثدن غیری بر سبب ملك ایله بر قاچ کیمسه بیننده مشترك اولان بر عینی دعواده شرکادن بری دیکرلك حصه‌سنده مدعی‌یه ﴾ له وعلیهنده‌کی دعواده ﴿خصم اولاماز.﴾ [۱]

علیهنده‌کی دعواده خصم اولاماز :

﴿ مثلا شرا ﴾ یاخود اتهاب کبی بر ﴿ طریقیله برقاچ کیمسه بیننده مشترك برخانه‌یی بر کیمسه شرکادن یالکز بریسی حضورنده ملکمدر دیه دعوی واثبات ﴾ یا اقرار ﴿ ایدوبده حکم اولنسه حکم ﴾ واقع ﴿ آنجق حاضر اولان شریکك حصه‌سنه مقصور اولوب سائر ورثه‌یه سرایت ایتمز. ﴾ مثلا اوچ کشی بیننده‌شراء وسویاً مشترك اولان بر خانه‌یی مدعی، بنمدر دیه شرکادن‌یالکز بریسی حضورنده دعوی واثبات ایدوبده حکم اولنسه آنجق او خانه‌نك ثلثنی آلیر . دیکر شریکلر حضورنده اثبات‌ایتمدکجه حکم مذکور آنلره سرایت ایلمز.

لهنده‌کی دعواده خصم اولاماز :

مثلا برکیمسه شو مالی غائب فلان شخص ایله بینمزده

[۱] لانه لاینتصب احد خصما عن احد قصداً بغیروکالة اونیابة او ولایته‌اشباه.

نصفيت اوزره مشتركاً شوقدر غروشه بوكيسه‌دن صاتون آلدق ديه دعوى واقعهٔ بينه ايتدكده اومالك يالكز نصفى اول كيمسه ايچون حكم اولنوب شخص غائب حاضراولديغنده كندى حصه‌سنى آيريجه دعوى واثباته محتاج اولور، بزازيه فى اول الدعوى [١].

اما ارثدن غيرى برسبيله برقاچ كيمسه بيننده مشترك اولان دينى دعواده شركادن برى ديكرلك حصه‌سنده عندالامام خصم اولاماز . اما عند الامامين اولور .

مثلا ايكى كيمسه‌نك برشخصه بيع ايتدكلرى مناصفة مشترك مالك اون آلتون ثمنى شركادن برى اوشخصدن دعوى واثبات ايتدكده عندالامام يالكز بش آلتون ايله حكم اولنور. ديكرداين حاضر اولنجه تكرار دعوى واثبات مدعى ايتمسى لازم كلير . اثبات مدعى ايده‌مزايسه مقبوضنده شريكنه مراجعت ايده‌بيلير. «١١٠١» ماده‌يه باق . اما عند الامامين جمله‌سيله حكم ايديلير . ديكر شريكك تكرار دعوى و اثبات مدعى ايلمسنه حاجت يوقدر . «١١٠٠» ماده شرحنه باق ، خانيه [٢] .

---

[١] رجل مات واوصى بوصايا شتى لاشخاص غائبين فحضر واحد من الموصى لهم واقام البينة على الوصية بحضور احد الورثة فعلى قول ابى حنيفة يقضى بنصيب الحاضر دون الغائب هنديه .

[٢] ثم على قولهما اذا حضر الغائب وصدق الحاضر فيما ادعى كان بالخيار ان شاء شارك المدعى فيما قبض ثم يتبعان المطلوب وان شاء يتبع المطلوب ويأخذ نصيبه درر غرر .

بومادهده بوایکی مذهبدن برینك ترجیحنه دلالت ایدهجك دلیل یوقدر .

ماده ١٦٤٤

(طریق عام) یاخود بر یا متعدد قریه‌یه عائد مرعی، بالطه‌لق، نهر ومرعی (کبی منافعی عمومه عائد اولان یرلرك دعواسنده عامه‌دن یالکز بریسی مدعی اولوب آنك دعواسی استماع ایله) ثابت اولدیغی تقدیرده (مدعی علیه اوزرینه حکم اولنه‌بیلیر .) بوحکمدن عامه مستفید اولور .

مثلا برکیمسه طریق عام اوزرنده آلچق چیقندی وشهنشینی احداث أیلمش اولوبده ماره‌یه ضرر فاحشی اولسه ماره‌دن یالکز برکمسنه او کیمسه‌دن دعوی ورفع ایتدیره بیلیر . «١٢١٤» ماده‌یه باق .

نته‌کیم عامه‌دن بریسی مدعی علیه اولابیله‌جکی آتی الذکر «١٦٤٥» ماده‌ده ذکر اولنیور.

اما منافعی عمومه عائد اولمسه بری مدعی یا مدعی علیه اولوبده لاحق اولان حکم دیکرلره سرایت أیلمز . مثلا یوز أللی کیمسه‌نك شراءً یا اتهاباً یاخود مشترکاً مالك اولدقلری برعقار برکمسنه‌دن دعوی ایدلمك لازم کلدکده بودعواده یالکز حصه‌دارلردن بریسی مدعی اولنجه کندی حصه‌سنه مقصور قالیر . دیکرحصه‌داران طرفندن دخی مدعی اولمش اعتبار اولنماز . مادهٔ آنفه‌یه باق . تعبیر آخرله مدعی، قوم غیرمحصور اولمغله «١٦٤٦»

ماده‌یه بالتوتوفیق بریسی جمله طرفندن مدعی اولور دنیله‌مز . زیرا هرنه‌قدر مدعی قوم‌غیرمحصورایسه‌ده دعوی ، منافیی عمومه عائد شیلره دائر دکلدر . نته‌کیم ماده‌ٔ آتیه‌ده ایضاح اولنور .

ماده ١٦٤٥

(اهالیلری قوم غیر محصور اولان ایکی قریه بیننده نهر)، محتطب (و مرعی کبی منافعی) اهل قریه بیننده (مشترك) و عام (اولان شیلر دعواسنده طرفیندن بعضیلرینك حضوری کافیدر .) وحاضر اولانك له یا علیهنه بالبینه لاحق اولان حکم غائبـلك له یا علیهنه دخی حکم اولور .

مثلا قوم غیرمحصور قریه اهالیسنه عائد برنهر عظیمی دیکر قریه اهالیسی کندیلرینه عائد ایدوکنی ادعا ایتـدکلری تقدیرده ایکی طرف اهالیلرندن یالکز برر کشینك حضـوریله دعـوی رؤیت اولنه‌رق مدعی طرفی دعواسنی بینه ایله بالاثبـات خصم علیهنه حکم اولندیغی صـورتده حکم مذکور مدعی علیهمك جمله‌سنه یعنی محاکمه‌ده حاضر اولانلر ایله اولمیـانلره سـاری اولور .

آنجق بوکبی عامه‌یه‌عائد دعاوی بینه‌ایله ثابت اولمیوبده مدعی علیهك اقرار یایمیندن نکولی ایله ثابت اولنجه حکم اعطااولنمق جائز اولورمی ؟ «١٢٢٢» ماده‌شرحنده بوکا مماثل بعض مسائل شرعیه ذکر اولنمشیدی .

(اما اهالیلری قوم محصور اولدیغی صورتده) طرفیندن (بعضیلرینك حضوری کافی اولمیوب جملهسنك یاخود طرفلرندن وکیللرینك حضوری لازمدر.) یالکز بعضیلرینك حضوریله له یا علیهه حکم اولنسه حکم مذکور حاضر اولانلرك حصهلری مقدارنجه نافذدر، سائرلرینه سرایت ایتمز. «١٦٤٣» مادهیه باق.

ماده ١٦٤٦

صغار، کبار، رجال، نسا، عاقلین ومجانین داخل اولدیغی حالده (یوز نفردن زیاده اولان قریه اهالیسی قوم غیر محصور عد اولنور.)، عبدالحلیم فی آخر الوقف وفی اوائل الشفعه واسعاف وانقروی عن الخانیه بزیادة.

فصل رابع

تناقض بیانندهدر

١٦٣٠ ماده شرحنده ذکر اولندیغی اوزره تناقض واقع اولمامق صحت دعواده شرطدر. تناقض واقع اولان دعوی مسموع اولماز.

تناقضك بعض انواعی بروجه آتی ذکر اولنور:

اولاً؛ مدعابهی اشتشرا واستیجار ونحوه ⎫
ثانیاً؛ مدعابه غیرك ایدوکنی اقرار ⎬ دن صوکره ملکیتی دعوادر.
ثالثاً؛ ابرا ⎭

رابعاً ؛ موقوف برخانه‌نك متوليلكنى دعوادن صوكره ملكيق دعوادر.

خامساً ؛ بر خانه كنديسنه وقف اولديغنى دعوادن صوكره ملكيق دعوادر .

سادساً ؛ ثمن مبيعه يامهره كفالتدن صوكره بيعك يا نكاحك فسادينى دعوادر .

سابعاً ؛ توكيلك طوعاً ايدوكنى اقراردن صوكره توكيلده كرهى ادعادر.

ثامناً ؛ فراغك قطعيتنى بعدالاقرار وفاء ايدوكنى ادعادر.

تاسعاً ؛ ثمن مبيعدن اون آلتون آلاجق ادعادن صوكره ثمن مبيع دكل ايدى وديعه ايدى ديه دعوادر.

عاشراً ؛ ملكمدر ديه بر مالى بيع يا هبه وتسليم ايتدكدن صوكره ملكم دكل ايدى فلانك مالى ايدى ديه ادعادر.

حادى‌عشر ؛ دركه كفالت يا تقاضىء ثمندن صوكره مبيعده ملكيق ادعادر .

ثانى‌عشر ؛ ثمن‌مبيعى قبضه وكيل قبض ثمن برله موكلنه اعطا ايتدكدن صوكره اومبيع بنمدر ديه دعوادر .

ثالث عشر ؛ مشترى مبيعى قبض برله حقنى استيفاايتديكنى

اقرار ایلدکدن صوکره اومبیعده عیب قدیمی ادعادر .

رابع عشر ؛ فلانه اون آلتون بورجم واردر دیه اقرار ایتدکدن صوکره اقرار مذکور ینه مفصولا قبل‌الاقرار آنی ادا أیلمشیدم دعواسیدر.

خامس عشر ؛ فلان آدمه ویرمك اوزره سکا اون آلتون ویرمشیدم آکاویرمدك یدکده قالدی یولنده‌کی دعواسنه مقابل مدعی علیه آنی بکا ویرمدك دیدکدن‌صوکره آنی بکا ویردك لکن بن اومبلغی او فلانه تسلیم ایتدم دعواسیدر.

سادس عشر ؛ بشرط‌الرجوع امرکه بناء فلانه اون آلتون ویرمشیدم دعواسنه مقابل مدعی علیه بن سکا اصلا امر ایتمدم وسن اوفلانه برشی ویرمدك دیه بعدالانکار مبلغ مزبوردن بنی ابرا ایتمشیدك دیه دعوادر.

سابع عشر ؛ بو دکانی بکا صاتمشیدك دیه دعوایه مقابل مدعی علیه بینمزده اصلا بیع وشرا جریان ایتمدی دیدکدن صوکره بیعمز وفاء ایدی دیه دعوادر.

ثامن عشر ؛ مورثنك بورجنی بعدالاقرارمورثم اول بورجی سکا ایفا ایتمشیدی دعواسیدر.

تاسع عشر ؛ مدیون داینه سکا اولان بورجمی سنك اذنك اولمقسزین فلان شخصه ویردم دیدکدن صوکره بواقراردن مقدم سکا ادا ایتدم دعواسیدر .

عشرون : مدعینك سنك ذمتكده شوقدر غروش آلاجغم وار یولنده‌کی دعواسنه مقابل مدعی‌علیه بن سنكله قطعا معامله ایتمدم دیه انكاردن صوكره اقرار مواضعة اولمشیدی ادعاسیدر.

حادی‌وعشرون : مدعی‌علیه، سنكا اولان بورجمی سلیمانیه‌ده تأدیه ایتمشیدم دیدكدن صوكره اسكدارده تأدیه أیلمشیدم دیمسی تناقضدر.

ثانی وعشرون : جهت كفالتدن دینی بعدالاقرار اصلك اول دینی قبل‌الاقرار تأدیه سنی دعوادر .

ثالث وعشرون : بو خانه پدرمزك ایدی بنمده حصه‌م واردر دیه برادرندن دعوی‌ایتدكده مدعی‌علیه بوخانه‌ده پدرمزك ماضیده اصلا حقی یوق ایدی دیدكدن صوكره پدرمزدن صاتون المشیدم دیسه تناقضدر .

رابع وعشرون: بر مالی آخر كمسنه ایچون دعوی‌ایتدكدن صوكره كندیسیچون دعوی ایتسه تناقضدر.

خامس وعشرون : بر حقی بر كشیدن دعوی ایتدكدن صوكره عین حقی آخر كیمسه‌دن دعوی تناقضدر.

سادس‌وعشرون : تقسیم تركه‌یه ابتداردن صوكره مقسومی ادعادر.

سابع وعشرون : عقدك باتاً وصحیحاً كندیسندن صادر

اولدیغنی اقراردن صوکره او عقدك وفاءً ویا فاسداً وقوعنی ادعا تناقضدر.

ثامن وعشرون ؛ بر کیمسه برمالی بیع ایدرکن اقرباسندن بری کوروب سکوت ایتمش ایکن اومال بنمدر دیه دعوی ایتسه تناقضدر.

تاسع وعشرون ؛ بر کیمسه بر مالده هدماً، بناءً وغرساً بر مدت تصرف ایتدیکنی دیکر کمسنه کوروب سکوت ایتدکدن صوکره بنمدر دیه دعوی ایتسه تناقضدر.

بو فصلده بو مسائل تفصیل وتوضیح اولنور.

ماده ١٦٤٧

(تناقض) هرحالده متناقضك کندی نفسی ایچون اولان (ملکیت) ـ نسبدن احتراز اولنیور ـ (دعواسنه) مناقضك حصه‌سنده (مانع اولور.) تعبیر دیکرله بر دعواده تناقض واقع اولدقده تناقض کندیسیله حاصل اولان ایکنجی دعوی رد اولنوب استماع اولنماز . متناقض کورونه‌ن ایکی کلامك کرك ایکیسیده مجلس حاکمده وکرك اولکی کلام مجلس حاکمك غیریسنده ایکن ایکنجی کلام مجلس حاکمده سویلنمش بولنسون صحت دعوایی منع ایدر. فقط اولکیسی مجلس حاکمك غیریده اولنجه بو، مجلس حاکمده اثبات اولنملیدر. تا که تناقض ثابت اولسون، تکمله‌ٔ ردمحتار وانقروی ومعین‌الحکام.

اما تناقض ، دعوى الابوه يا دعوى البنوه حقنده‌كى نسب دعواسنه مانع اولماز.

مثلا بر كيمسه ديكر كمسنه‌دن پدرم ياخود اوغلمدر نفقه ايسترم ديه دعوى ايتديكنده اوكمسنه بو مدعى اوغلم يا پدرم دكلدر، ديدكدن صوكره مدعى وفات ايتمكله بودفعه اوكمسنه متوفى اوغلم يا پدرم ايدى ديه ادعاى ارث ايتسه قبول اولنور. نته‌كيم بر كيمسه بن متوفانك وارثى دكلم ديوبده بعده وارثم ديه دعوى وجهت ارثى بيان ايتسه قبول اولنور. [١]

كذا غله‌سى واقفك مطلقا اولادنه و اولاد اولادنه مشروطه وقفك غله‌سنه واقفك اولاد اولادندن زيد، عمرو وبكر متصرفلر ايكن بشر «بن واقفك اولادندن دكلم» ديه اقرار ايتدكدن صوكره بن دخى واقفك اولادندنم يولنده‌كى دعوى ومدعاسنى وجه شرعى اوزره اثبات ايله غله‌ده مشارك اولمق ايستديكنده مزبورلر وجه محرر اوزره اقرار ايتمكله دعواك مسموع اولماز ديه‌مزلر، هنديه وجامع الاجارتين وعلى افندى .

لكن متناقضك تناقضى مشاركنه سرايت ايتمز . مثلا بر كيمسه ديكر كمسنه‌نك يدنده‌كى مالى استشرا ايتدكدن صوكره او كيمسه و برادرى «مذكور مال قبل الاستشراء كنديلرينك ملك مشتركلرى» اولديغنى ياخود وقت استشراده

---

[١] لان ادعاء الولاد مجردا يقبل لعدم حمل النسب على الغير بخلاف دعوى الاخوة.

پدرلرینك مالی اولوب وفات ایتمکله کندیلرینه میراث قالدیغنی اوکمسنه‌دن ادعا ایتسه‌لر اول کیمسه‌نك دعواسی مسموع اولماز ایسه‌ده برادرینك نصفده‌کی دعواسی مسموع اولور ، هندیه .
تناقض، اصل دعوایه‌ده دفع دعوایه‌ده مانع اولور .

اصل دعوایه مانع اولدیغنه مثاللر :

۱ — ‹ مثلا برکیمسه › یا وکیلی ‹ برمال › مدعی‌علیه‌دن یا غیریسندن ونوکه مکتوب ایله استیهاب یا استیداع یا استیعاره یا استیجار یاخود برمال‌دیکر برشخصك ایدوکنه شهادت ویاخود ‹ استشرا ایدوبده یعنی صاتون آلمق ایستیوبده › ویاخود مزارعة یا مساقاة آلمغه طالب اولوبده ‹ بعده اول‌مال › ـ زوائدندن احتراز اولنیور ـ ‹ قبل › الاستیهاب والاستیداع والشهاده و ‹ الاستشراء › یا قبل طلب المزارعه والمساقاة ‹ کندیسنك ملکی ایدوکنی › یا باباسندن میراث قالدیغنی ‹ دعوی ایتسه مسموع اولماز . › ، بهجه . « ۱۵۸۳ » ماده‌یه و شرحنه باق . و اولوجهله ملکیت دعواسندن اوّل مثلا استشرا ایتدیکی ثابت اولدقده مدعی‌علیه معارضه‌دن منع اولنور . حتی مدعی ، مقام دفعده مدعا به ملکم ایدی . مدعی‌علیه بندن قبض ایده‌رك آرتق ویرمدیکی جهتله استشرا ایتدم دیسه بیله بو توفیق قبول ایدلمز ، هندیه .

اما مثلا استشرا بالبینه ثابت اولامدیغی تقدیرده مثلا استشرایی ادعا ایدن کیمسه‌نك دیکر طرفه یمین ویرمکه حقی وارمیدر ؟

« باب ثانی » عنوانی شرحنده یمین لازم کلن مسائل ایچون برقاعده مذکور اولمغله اورایه مراجعت ایدیکز .

خلاصه ، امور ثمانیه یعنی استشرا ، استیهاب ، استیداع ، استیجار ، دیکر شخصك ایدوکنه شهادت ، استعاره ، طلب مزارعه وطلب مساقات دعوای ملکیته منافیدر . مکرکه قابل توفیق اولوبده مدعی دخی توفیق ایتسین . بعدالمساومه صاتون آلدم یاخود مساوم منه ، فلان کمسنه طرفندن بیعه وکیل ایدی دیمك کبی [١] .

مثلا برکیمسه وقف عرصه‌یی متولیسندن اجارتین ایله بعدالاستیجار مذکور عرصه قبل‌الاستیجار بنم ملکمدر دیه دعوی ایتسه مسموع اولماز ، جامع‌الاجارتین .

کذا مدعی‌علیه ، مدعینك مذکور مالی فلان‌شخص آخردن استشرا ایتدیکنی ادعا و اثبات ایتسه مدعی‌یی دفع ایتمش اولور ، هندیه .

کذلك ، مدعی‌علیه مدعینك وکیلنك مجلس قضاده مساومه ایتدیکنی اثبات ایتدکده آرتق وکیل ده موکل ده دعوی ایده‌مز . اما مجلس قضانك غیریسنده وکیلك مساومه ایتدیکنی

[١] قال عند المساومة ان هذا الثوب لابی ووکلك ببیعه فبعه منی فلم یتفق بینهما بیع ثم ادعی الارث عن ابیه یقبل لعدم التناقض وکذا لوقال عند الدعوی کان لابیه وکله ببیعه فاشتریته ثم مات وترك ثمنه میراثا لی یسمع ویقضی له بالثمن لانه لیس بمتناقض هندیه .

اثبات ایتدکده وکیل وکالتدن منعزل اولور .

بوصورتده وکیلك وکالتی موکلی علیهنه اقرارك استثناسیله اولدقده وکیل مجلس قضاده مساوءه ایتسه دخی یالکز وکیل منعزل اولور؛ موکل دعواسنی تعقیب ایده بیلیر ، هندیه . «۱۵۸۳» ماده‌یه وشرحنه باق .

کذلك برکیمسه دیکر کمسنه‌یه معنون ومرسوم مکتوب یازارق فلان ملك عرصه‌کی بکا بیع ایله دیه شرایه طالب اولوب اوده بیع ایتمه‌مکله عرصهٔ مزبوره قبل الاستشراء ملکمدر دیه دعوی ایلسه مسموع اولماز، بهجه .

کذلك برکیمسه بر ارضی مزارعة یاخود بر باغچه‌یی مساقاة آلدقدن صوکره او یر یاخود او باغچه بنمدر دیه دعوی ایتسه مسموع اولماز. مکرکه مزارعه یا مساقاتدن صوکره آلدم دیسین. اوحالده قبول اولنور . «۱۶۵۷» ماده‌یه باق، ردمحتار .

بوماده ده ملکیت تعبیری تصرفدن احتراز ایچون دکلدر . برکیمسه بر ارض میری‌یی دیکر کمسنه‌دن استیجار ایتدکدن صوکره قبل الاستیجار بنم تصرفمده ایدی دیه اوکمسنه‌دن دعوی ایتسه استماع اولنماز ، نتیجه .

« قبل الاستشراء » دینلمسی احترازیدر. زیرا بعد الاستشراء آنی مالکی اولان فلاندن صاتون آلدیغنی ادعا و اثبات ایتسه قبول اولنور، هندیه .

« اول مال » تعبیری آنك زوائدندن احتراز ایچوندر .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه یدندهکی خرما آغاجی بمدر دیه دعوی ایتمکله مدعیعلیه، بوخرمانك یمشنی بندن استثمرا ایتدك دیه ادعا ایتسه بوادعا دفع اولماز، هندیه .

« کندیسنك ملکی » تعبیری علیقول قید احترازی اولوب علیقول آخر قید احترازی دکلدر. «١٥٨٣» ماده شرحنه باق، انقروی و خانیه .

طرفینك یکدیکردن مثلا استیام یا اقرار ادعالری :

مدعیعلیه ، مدعینك برتاریخده استیامنه اقامهٔ بینه ایتدکدن صوکره مدعی دخی مدعیعلیهك او تاریخدن صوکره استیامنه اقامهٔ بینه ایتسه بو ایکنجی بینه قبول اولنوب دفع اوّل باطل اولور . زیرا روایت جامعه کوره استیام ، ملکی مستام منه ایچون اقرار اولدیغندن مدعی ، بو دفع ایله صاحب یدك اومال مدعینك ملکی ایدوکنی اقرار أیلدیکنی دعوی ایتمش وتناقض تصدیق خصم ایله مرتفع اولمش اولور. ایکی طرفده اقرار ایچون تاریخ ذکر ایتمزایسه ینه طرفیندن هربرینك اقراری دیکرینك اقراری ایله مندفع اولارق مدعینك ملك مطلق اوزرینه بینهسی علیحالها قالیر .

نتهکیم مدعی ، مدعیعلیه یدندهکی مال کندیسنك ایدوکنی وحق مدعی علیه بونی اقرار أیلدیکنی ادعا ایتدیکی کبی مدعی علیه دخی یدنده بولنان مال کندیسنك ایدوکنی وحق مدعینك

بونی اقرار ایتدیکنی ادعا وایکیسیده اقرار مشروح اوزرینه اقامهٔ بینه ایتسه ایکی بینه‌ده باطل اولوب ید ، بلا معارض قالیر. [۱]

کذلك مدعی ، مدعی علیه یدنده‌کی شو مال بندر حتی مدعی علیه آنك بنم اولدیغنی اقرار ایلمشیدی دیه دعوی ومدعی‌علیه ، مدعی مذکور مالی کندیسندن استیهاب ایتدیکنی ادعا وایکیسیده اقامهٔ بینه ایتدکده وقوع تعارضدن طولایی ایکی بینه دخی ابطال ومال ، ذی‌الیدده ترك اولنور، خانیه .

۲ — «وکذا فلان کمسنه‌ده هیچ بر حقم» یاخود اوکمسنه ایله‌دعوام «یوقدر دیدکدن‌صکره» کندیسیچون «اول‌کمسنه‌دن» کرك عین وکرك دین‌کبی « برشی دعوی ایتسه مسموع‌اولماز.» مکرکه ابرادن صوکره حادث اولان بر حقی دعوی ایتسین. او حالده مسموع اولور. «۱۵٦۳» ماده‌یه باق . اما باشقه‌سی ایچون بالوکاله ، بالولایه، بالوصایه دعوی ایتسه استماع اولنور. بومسئله «۱٦۵۰» ماده‌ده تکرار اولنیور.

۳ — بر کیمسه مرض موتنده یا حال صحتنده فلان وارثمده یاخود فلان اجنبیده حقم وآلاجغم یوقدر دیه اقرار

---

[۱] وهذا علی‌الروایة التی جعل‌الاستیام اقرارا للملك للمستام منه وعلی‌الروایة التی جعل‌الاستیام اقرارا بان‌لاملك‌له فکذلك یصح‌هذالدفع لان اقرار ذی الید بان لاملك له وثمه احد یدعی‌الملك لنفسه اولغیره بالوکالة لاتسمع دعواه‌ولم‌یکن ذلك اقرارابالملك للبایع تسمع دعواه‌لغیره بالوکالة خانیه، هندیه .

وبعده وفات ايتسه‌ده سائر ورثه‌سی او وارثدن پدرينك حقندن طولايى برشى دعوى ايلسه استماع اولنماز. «١٦٥٢» ماده‌يه باق، ردمحتار. اما ديكرى ايچون بالوكاله يا بالولاية يا بالوصايه برشى دعوى ايتسه استماع اولنور.

٤ — مدعى برموقوف خانه‌نك متوليلكنى ياخودكنديسنه وقف اولديغنى ادعا ايلدكدن صوكره اوخانه ملكى ايدوكنى دعوى ايتسه مسموع اولماز، تنوير.

٥ — بر كيمسه ثمن مبيعه يامهره كفيل اولدقدن صوكره اوبيع شو مقوله شرط فاسد ايله اولمشيدى‌ديه بيعك يا نكاحك فسادينى ادعا ايده‌جك اولسه قبول ايدلمز. زيرا التزام‌ماله اقدامى صحت وجوب مالى اقرار اولمغله آندن صوكره فسادى دعوى مسموع اولماز، نتيجه وانقروى.

٦ — بر كيمسه ملك باغنى بيعه ديكر كمسنه‌يى توكيل اوكمسنه دخى آنى بر شخصه بيع و تسليم ايدوب بعده اول كيمسه توكيل مزبور طوعاً اولديغنى اقرار ايتدكدن صوكره اكراه معتبر ايله اولمشيدى ديه دعوى ايلسه مسموع اولماز، بهجه.

٧ — بر كيمسه اجارتين ايله متصرف اولديغى وقف دكانى ديكر كمسنه‌يه بدل مقابلنده فراغ وبعده اول كيمسه «فراغ مزبور قطعيدر، منزل مزبورده علاقه‌م قالمدى» ديه اقرار ايتدكدن صوكره فراغ بالوفا ايله فارغ اولمشيدم ديه دعوى ايلسه

مسموع اولماز، جامع الاجارتين .

٨ — مدعی ثمن مبیعدن آلاجق دعوی ایتدیکی حالده مدعی علیه انکار ایتمکله اثبات ایده‌میوبده رجوع ایله مبلغ مزبور ثمن مبیع دکلدر ودیعه ایدی دیسه مسموع اولماز . اما اولا ودیعه وصوکره دین اولمق اوزره ادعا ایتسه مسموع اولور، بهجه .

نته‌کیم اولا مال شرکت اولمق اوزره ادعا ایتدیکی حالده ثانیاً دین اولارق ادعا ایتسه قبول و استماع اولنور ایسه‌ده اولا دین ثانیاً مال شرکت اولارق ادعا ایلسه قبول اولنماز . زیرا مال شرکت جحود ایله دینه منقلب اولور . اما دین، امانته یا شرکته منقلب اولماز، نتیجه .

٩ — برکیمسه ملکدر دیه بر مالی دیکر کمسه‌یه بیع یا هبه وتسلیم ایتدکدن صوکره مال مذکورم بنم دکل ایدی فلانکدر فضولا بیع یا هبه وتسلیم ایتمشیدم دیه ادعا ایتسه استماع اولنمیه‌جغی کبی اوشخصك ادعاسی اوزرینه شهادت ایتسه قبول اولنماز، علی افندی . «١٠٠٥» ماده‌یه باق .

١٠ — برکیمسه درکه کفالت یا تقاضیٔ ثمن ایتدکدن صوکره مبیعده ملکیتی ادعا ایتسه استماع اولنماز .

مثلا برکیمسه مالنی دیکر بر شخصه بیع ایلدیکنده برکمسنه درکه کفیل اولدقدن صوکره او مال بنمدر دیه دعوی ایلسه استماع اولنماز، ردمختار .

۱۱ — مشتری مبیعی قبض وحقی استیفا ایتدیکنی اقرار ایتدکدن صوکره مبیع مذکور عیب قدیم ایله معیب ایدوکنی ادعا ایتسه استماع اولنماز . زیرا مبیع متعین اولمغله قبض ایله برابر استیفای حق أیلدیکنی اقرار ایدنجه عیبی دعواسنده متناقض اولور، تکملهٔ ردمحتار .

اما داین آلاجغی قبض ایتدیکنی بعد الاقرار مقبوضنك زیف اولدیغنی ادعا ایتسه‌بونك حقنده « ۱۱۱۳ » ماده‌شرحنده « ۳۱ و ۳۲» مسئله‌لرده بعض ایضاحات مرور أیلدیکی کبی‌دها زیاده تفصیلات آرزو ایدنلرك درمختار ایله حواشـینك کتاب دعواسنه مراجعت ایتملری لازم کلیر .

۱۲ — برکیمسـه فلانه اون آلتون بورجمدر دیدکدن صوکره مفصولاً « بن آنی قبل‌الاقرار اوده‌دم » دیسه بودفعی مسموع اولماز .

لکن اقرار مذکورینه موصولا اوده دیکنی ادعا أیتسه مسموع واستحساناً بنیه‌سی مقبول اولور .

نته‌کیم برکیمسه فلانه اون آلتون بورجم وارایدی دیدکدن صوکره قبل الاقرار اداسی ادعا ایتسه ـ کرك مفصولاً وکرك موصولاً بالاقرار ادعا ایتسین‌ـ مسموع وبنیه‌سی مقبول اولور، هندیه وعلی‌افندی .

کذا برکیمسه متوفانك وورثه‌سندن متوفی ذمتنده قرضدن شـوقدر آلتون الاجغم واردر ، ترکه‌سـندن ویرك دیه دعوی

ایتدیکنده ورثه اقرار ایدوب بعدالادا ه بزم اقرارمزدن مقدم مورثمزك ذمتنده حقك اولمادیغنی اقرار ایتمشیدك یاخود مورثم متوفی اولدینی سکا ایفا أیلمشدی دیه دعوی ایتسه تناقض اولمغله مسموع اولماز ، علی افندی .

۱۳ — برکیمسه برمبانی جهت قرضدندر دیه دعوی ایتدکدن صوکره دونوبده مبلغ مزبور جهت کفالتدندر دیه دعوی ایتسه قبول اولنماز .

۱٤ — برکیمسه بو مال بمدر پدرمدن میراث قالدی دیه دعوی ایتدکدن صوکره دونوبده پدرمدن اشترا ایتدم دیسه مسموع اولماز . اما بالعکس بومالی پدرمدن صاتون آلدم دیدکدن صوکره پدرمدن میراث قالدی دیه جك اولسه مسموعدر . زیرا پدرمدن صاتون آلدم فقط صاندیغنی انکار ایتمکله اثبات ایده میوب صوکره وارث اولدم دیه توفیق ممکندر ، تنقیح .

دفع دعوایه مانع اولدیغنه مثاللر :

۱ — « کذلك برکیمسه دیگر کمسنه دن فلان آدم ویرمك اوزره سکا شوقدر غروش ویرمشیدم سن » مبلغ مزبوری « آکا ویرمیوب یدکده قالمغله کتیراول مبلغی بکا ویر دیه دعوی ایتدکده مدعی علیه » مذکور مبلغی بکا ویرمدك دیه رك « انکار ایتمکله مدعی » اول قدر مبلغی اول کمسنه یه ویردیکنه « اقامهٔ بینه ایتدکدن صوکره مدعی علیه دونوبده کرچك

اول ادمه ویرمك اوزره بكا اول قدر غروش ویرمشیدی لكن بن اومبلغی آكا تسلیم أیلدم دیه دفع ایده‌جك اولسه ﴿ آرتق ﴿مسموع اولماز﴾ بومسئله‌ده وقوع تناقض «بكا ویرمدك» دیه واقع اولان انكارده‌در . اما « اومبلغی سكا رد واعاده ایتمك بكا لازم دكلدر» دیه انكار ایدوبده مدعی اثبات ایتدكدن صوكره اولوجهله دفع ایده‌جك اولسه مسموع اولور ؛ بونده تناقض یوقدر .

٢ — بركیمسه دیكر كمسنه‌دن بشرط الرجوع امركه بناء فلان شخصه شوقدر غروش ویرمشیدم دیه دعوی واوكمسنه بن سكا اصلا امر ایتمدم وسن او شخصه برشی ویرمدك دیه بالكلیه انكار ایدوب اول كیمسه مدعاسنه اقامهٔ بینه ایتدكدن صوكره اوكمسنه دونوبده سن مبلغ مزبوردن بنی ابراایتمشیدك دیه دعوی ایتسه مسموع اولماز . زیرا دیندن ابرا سبق وجوبه دلالت ایدر، حال بوكه او كمسنه سبق وجوبی كلیا منكر ایدی .

نته‌كیم بركیمسه دیكر كمسنه‌دن فلان شخص ذمتنده اولان اولان شو قدر غروش آلاجغمه كفیل اولمشیدك دیه دعوی واوكمسنه اصلا كفیل اولمدم دیه انكار ایتمكله اول كیمسه كفالتی اثبات ایتدیكی جهتله اوكمسنه سن بنی كفالتدن ابرا ایتمشیدك دیه دعوی أیلسه مسموع اولماز، بهجه .

كذلك بركیمسه مال شركتدن شوقدر غروش دعوی ایتدكده مدعی علیه بینمزده اصلا شركت وقوع بولمدی یاخود

سن بكا هيچ برمال ويرمدك ديه انكارندن صوكره مدعى دعواسنى اثبات ايتدكده مدعليه بن اومالى سكا ويرمشيدم ديه دفع ايدەجك اولسه قبول اولنماز. اما مدعينك دعواى مذكورەسى اوزرينه مدعى عليه ، مال شركتك بنده بوقدر ياخود شمدى بينمزده شركت بوقدر ديوبده مدعى اثبات مدعى ايتمسى اوزرينه مدعى عليه بن اومالى سكا رد ايتمشيدم ديه دفع ايدەجك اولسه قبول اولنور ، انقروى .

٣ — (وكذلك بر كيمسه ديكرك يدنده اولان بر دكانى ملكمدر ديه دعوى ايتدكده ذى اليدكرجك اول دكان سنك ملكك ايدى لكن فلان تاريخده آنى بكا بيع ايتمشيدك ديه) دفع (دعوى و مدعى اصلا بينمزده بيع وشرا جريان ايتمدى ديه) بيع وشرايى (كلياً انكار ايتمكله ذى‌اليد دعواسنى اثبات ايتدكدن صوكره مدعى دونوب فى الحقيقه اول دكانى اول تاريخده سكا بيع ايتمشيدم لكن بوبيع وفاء ياخود شو مقوله شرط مفسد ايله اولمشيدى) ياخود صوكره اقالهٔ بيع ايتمشيدك (ديه دعوى) وفسخى قصد (أيلسه استماع اولنماز .)

٤ — بركيمسه ديكر كمسنه دن ذمتكده شوقدر غروش آلاجغم وار ديه دعوى و اوكمسنه « بن مبلغ مزبورى سكا ادا ايتمدم ؛ اذنك اولمقسزين فلان شخصه ويردم » ديه اقرار ايتدكدن صوكره مبلغ مزبورى اقراردن مقدم سكا ادا ايتمشيدم ديه دعوى أيلسه مسموع اولماز ، على افندى .

٥ — بركيمسه ديكر كمسنه‌دن ذمتكده جهت قرضدن شوقدرغروش آلاجغم وار؛ حتى اقراركى مشتمل وخط وختمكى حاوى معنون ومرسوم دين سندى ويرمشيدك ديه دعوى واوكمسنه بن سنكله قطعاً معامله ايتمدم ووجه محرر اوزره اقرار وسند دخى اعطا ايتمدم ديه بالكليه انكار ومدعى اثبات ايتدكده مدعى‌عليه ، اقرار وتمسك مواضعة اولمشيدى ديه دعوى أيلسه مسموع اولماز .

٦ — بركيمسه ديكر كمسنه‌دن جهت معلومه‌دن آلاجق دعوى ايتمسى اوزرينه مدعى‌عليه ، بن آنى سليمانيه‌ده سكا تأديه ايتمشيدم ديه دفع وبونى اثبات ايده‌مه‌مكله دونوبده بن اومبلغى سكا اسكدارده تأديه ايتمشيدم يولنده‌كى دفعى اثبات ايده‌جك اولسه قبول اولنماز . مكركه سليمانيه‌ده تأديه ايتديكمى انكار ايده‌رك اثبات ايده‌مديكم جهتله دفع ثانيه‌ده اسكدارده ويردم ديه‌رك توفيق ايدرسه قبول اولنور. «١٦٥٦» ماده‌يه باق، انقروى .

٧ — كفيل، جهت كفالتدن شوقدرغروش مديون اولديغنى اقرار ايتدكدن صوكره قبل الاقرار اصيلك ايفاى دين ويا داينك مديونى ابرا أيلمش ايدوكنى ادعا ايتسه قبول اولنماز .

نته‌كيم بركيمسه ديكر كمسنه‌دن جهت قرضدن بيك غروش دعوى ايتديكنده مدعى‌عليه اوقدر بورجى بولنديغنى بعدالاقرار مجلس اقرارنده بن آنى سكا ادا ايتمشيدم ديه‌جك اولسه قبول اولنميه‌جغى كبى اومجلسدن كيتدكدن صوكره قبل الاقرار كليسنى

یا بعضینسنی ادا أیلمش اولدیغنی ادعا ایتسه قبول اولنماز. فقط اومجلسدن کیتدکدن صوکره بعدالاقرار ادا أیلدم دیر ایسه قبول اولنور.

٨ — برکیمسه بنم سکا صاندیغم شویله بر آتك ثمنندن شوقدر غروش آلاجغم وار دیه برکمسنه‌دن دعوی ایتدکده مدعی‌علیه، بن سندن هیچ برشی آلمادم دیمکله مدعی اقامهٔ بینه ایتدکدن صوکره مدعی‌علیه، بن اومبلغی سکا ادا أیلمشیدم یاخود سن آندن بنی ابرا ایتمشیدك دیه ادعا أیلسه استماع اولنماز، انقروی و تکمله.

٩ — برکیمسه‌نك یدنده اولان خانه ایچون اول کیمسه‌نك برادری «بوخانه پدرمز فلانك ایدی وفاتیله ایکیمزه میراث قالدی» دیه دعوی ایتدیکنده ذی‌الید «پدرمك بوخانه‌ده هیچ بر زمانده برکونا حقی یوق ایدی» دیمکله مدعی اثبات مدعی ایدنجه مدعی‌علیه «بوخانه‌یی پدرمدن حال صحتنده آلدم» دیه ادعا ایتسه دعواسی مسموع وبینه‌سی مقبول اولماز. اما دعوای مذکوره اوزرینه ذی‌الید «بوخانه پدرمك دکلدر» دیمکله مدعی، اثبات مدعی ایتدیکنده مدعی‌علیه بروجه مشروح شرایی ادعا ایتسه قبول اولنور، خانیه.

١٠ — برکیمسه دیکر کمسنه‌دن فلان شخصه ویرمکلکك ایچون سکا شوقدر آلتون ویرمشیدم لکن سن آکا ویرمیوب یدنده قالدی دیه دعوی ایتدکده اوکمسنه، بکا اصلا نسنه ویرمدك

دیه‌رك انكار ایتمكله اوكیمسه مدعاسنه اقامهٔ بینه ایتدكده اوكمسنه
اگرچه مبلغ مزبوری اوشخصه ویرمك ایچون ویرمشیدك
لكن بن شخص مرقومه ویردم دیسه مسموع اولماز، علی افندی .

١١ — بركیمسه دیگر كمسنه‌دن شوقدر غروش دعوی
ایدوبده اوكمسنه مبلغ مزبوردن شوقدر غروش اوزرینه صلح
اولدقدن صوكره بن قبل الصلح آنی سكا ویرمشیدم دیسه
دعواسی مسموع اولماز، علی افندی .

١٢ — كفیل مبلغ مكفول به قمار كبی واجب اولمیان
نسنه ایدوكنی ادعا ایتسه قبول اولنماز [١] .

تناقضدن معدود اولمیان بعض مسائل :

١ مسئله ؛ مدعی ، مدعی علیهك جدی بكر ایدوكنی
سویلدكدن صوكره بشر اولدیغی ظاهر اولسه دعواسی باطل
اولماز . زیرا جائز كه جدینك ایكی اسمی واردر.

---

٢ مسئله ؛ مدعی‌نك شوقدر آلاجق ادعاسنه جواباً
مدعی علیه سن بنی آندن ابرا ایتدك دیدكدن صكره بن آنی
سكا تأدیه ایتمشیدم دیسه تناقض اولماز. زیرا بو ابراء برائت

---

[١] ولو برهن علی اقرار المكفول له بذلك وهو یجحد لایقبل
ولیس له ان یحلف الطالب ولو اقر الطالب به عند القاضی بری الاصیل
والكفیل جمیعا ولا یقال انه لما بریٔ باقراره ینبغی ان تقبل بینة اقراره
لان البینة تسمع عند صحة الدعوی وقد بطل هنا لانه متناقض لان كفالته
اقرار بصحتها، جامع الفصولین .

قبض واستيفا اولمق احتمالى بولنوب شو حالده تأديه ايتدم
سوزينك عينى اولور.

٣ مسئله ؛ بر كيمسه شو قدر غروش آلاجق دعوى
أيلديكنده مدعى عليه، بن او مبلغى سكا ايفا أيلمشيدم ديدكدن
صوكره اومبلغ ايله سنى فلان كمسنه اوزرينه حواله ايتمشيدم وهر بريكز
حواله يى قبول ايتمشيديكز ومحال عليه سكا ويرمشيدى ديسه
تناقض دكلدر.

٤ مسئله ؛ مدعى برخانه يى پدرندن ارثاً دعوى ايتديكنده
مدعى عليه بابانك بوخانه ده حقى اولمدى ديدكدن صوكره باباكدن
صاتون آلدم ديسه تناقض دكلدر. زيرا باباكدن بن آلدقدن صوكره
آنده حقى اولمدى ديمكدر.

اما مدعى عليه زمان ماضيده بابانك اصلا حقى يوق ايدى
ديدكدن صوكره آندن اشتر ايتدم ديسه تناقض اولور. مكركه
باباك بنم اولديغنى اقرار أيلدى ديسين ، هامش بهجه .

• مسئله ؛ ادعى على آخر انله فى يده كذا وكذا من مال الشركة
فانكر المدعى عليه الشركة ثم ادعى دفع ذلك المال الى المدعى فان كان
انكر الشركة اصلا بان قال لم يكن بيننا شركة اصلا او قال مادفعت الىّ
شيأ من المال اصلا لايسمع منه دعوى دفع المال لمكان التناقض وان
انكر الشركة والحال فى المال بان قال لاشركة بيننا وليس لك فى يدى مال
شركة يسمع منه دعوى دفع المال ولا تناقض، انقروى عن المحيط .

٦ مسئله ؛ ادعى شراء فقال ذواليد لم ابع اوقال لا بيع بيننا اولم يجر بيننا
بيع فلما برهن المدعى على الشراء برهن ذواليد ان المدعى رد عليه المبيع

تناقض حاصل اولان ایکی دعوادن ایکنجیسی مردود ایسه‌ده مدعی اولکی دعوایی تعقیب ایتسه مقبول اولور .

مثلا برکیمسه متوفانك ابن عمی ایدوکنی دعوی ایتدکدن صوکره دونوبده متوفای مرقومك برادری اولدیغنی دعوی ایلسه قبول اولنماز . فقط ینه متوفانك ابن عمی ایدوکنی دعوی ایدرسه قبول اولنور .

نته‌کیم برکیمسه متوفانك عمیسی اولدیغی جهتله میراثی دعوی ایتدکدن صوکره دونوبده متوفانك باباسی بولندیغندن بحثله ارثی ادعا ایده‌جك اولسه قبول اولنماز ایسه‌ده ینه عمیلك دعواسنی ایده بیلیر ؛

کذلك برکیمسه دیگرك یدنده‌کی مال ایچون بومال بندر فلاندن صاتون آلدم دیه ملك مقید دعواسنی ایتدکدن صوکره ملك مطلق دعواسنی ایتسه قبول اولنماز . فقط ینه اولکی دعواسنه بالرجوع ملك مقید دعواسنی ایدرسه قبول اولنور .

تقبل بینه وینقض البیع ، انقروی فلینظر وجه التوفیق .

٧ مسئله ؛ ادعی علیه البیع فانکر فبرهن علی البیع فادعی المدعی علیه فسخه یسمع ولایکون تناقضا لان جحود ماعدا النکاح فسخ انقروی عن البزازیه .

٨ مسئله ؛ ادعی علیه اربعمأة فانکر فبرهن المدعی ثم اقران علیه للمدعی علیه المنکر ثلاثمأة سقط عن المنکر ثلاثمأة وقبل لا وعلیه الفتوی لانه لما کان المدعی علیه جاحدا فذمته غیر مشغولة فی زعمه فاین تقع المقاصة درمختار .

نته‌کیم برکیمسه بوعین برآی اول بکا هبه وتسلیم ایتدیکك جهتله ملکمدر دیه دعوی ایتدکدن صوکره درت آی اول هبه وتسلیم ایتدیکك جهتله ملکمدر دیسه استماع اولنماز. اما برآی اوّل بکا هبه وتسلیم ایتدك ادعاسنه عودت ایدرسه قبول اولنور، نتیجه .

١٦٤٨ ماده

﴿ برکیمسه برمالی دیکر کمسنه‌نك ﴾ ـ معین برشخصك ـ ﴿ اولدیغنی ﴾ صراحة یا ضمناً ﴿ اقرار ایتدکدن صوکره بنمدر ﴾ یاخود آنده شوقدر حصه‌م واردر ﴿ دیه ﴾ اصالة یاخود آنك طرفندن دیکر برشخص وکالة یاخود مقر وفات ایدوبده وارثی ارثاً ﴿دعوی‌ایتسه صحیح اولمدیغی کبی آخرك﴾ یعنی مقرله اولان کمسنه‌نك غیریسی ﴿طرفندن بالوکاله یا بالوصایه دعوی ایتمسی‌دخی صحیح اولماز .﴾ ، علی‌افندی [٢] .

فقط اقرار مذکوردن صوکره شرا ممکن اولاجق قدر برزمان کچوب بعده بن آنی مقر لهدن صاتون آلدم بنمدر دیه دعوی ایتسه مسموع اولور . « ١٦٥٦ » ماده‌یه باق . اعدی بو وجهله صاتون آلدم دیه بالادعا اقامهٔ شهود ایتدکده شهود بعدالاقرار صاتون آلدی دیه شهادت ایدرلر ایسه قبول اولنور والا اولنماز، هندیه .

---

[٢] لان فیه تناقضا اذ ان المال الواحد لایکون لشخصین فی‌حالة واحدة ، درر .

« صراحةً يا ضمناً اقرار» اقرار، يا صراحةً اولور؛ بومال فلانكدر ديمك كبي . يا ضمناً اولور؛ برمالی استشرا يا استيجار يا استعاره كبي .

مثلا بركيمسه برمالی ديكر كمسنه‌دن استعاره‌يه طالب اولدقدن صوكره اومال بنمدر ديه اوكمسنه‌دن دعوی ايتسه استماع اولنماز . «١٥٨٣» ماده‌يه وشرحنه باق .

حتی مدعیعليه ، مدعينك وكيلندن سن بو مالی حضور حاكمدن خارج بر يرده استعاره‌يه طالب اولمشيدك ديه دعوی واثبات ايدرسه وكيل وكالتدن منعزل وفقط موكلك دعواسی مسموع اولور . اما وكيل حضورحاكمده مدعا بهی استعاره‌يه ياخود مساومه‌يه طالب اولسه آرتق وكيلده موكلده دعوی ايده‌مز ، بزازيه . «١٥١٧» ماده‌يه باق .

« بنمدر » بو تعبير احترازيدر . بعد الاقرار مقر له ايچون بالوكاله دعوی ايتسه صحيح اولور . نته‌كيم بعد الاقرار مقر، مقرلهك غيری بركيمسه ايچون « بوكيمسه اقرارمدن صوكره مقرلهدن صاتون الدی » ديه دعوی ايتسه مسموع اولور .

بوماده ايكی فقره‌يی مشتملدر :

فقرهٔ اولی ؛ بركيمسه برمالی ديكر كمسنه‌نك اولديغنی اقرار ايتدكدن صوكره بنمدر ديه دعوی ايتسه صحيح اولماز . مكركه

مقرله رد ایتمش اولسون . اودیکر کمسنه کرك مدعی علیه وکرك غیری اولسون .

مدعی علیه اولمسنه مثال: برکیمسه دیکر کمسنه‌دن یدنده‌کی شوخانه پدرمك ایدی وفات ایدوب بکا میراث قالدی یولنده‌کی ادعاسنه مقابل اوکمسنه بوخانه پدرك بنم ملکم اولدیغنی حال حیاتنده اقرار ایلدی دیسه دفع اولور .

مدعی علیهك غیری اولمسنه مثال: برکیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده‌کی مال ایچون بومال بنمدر دیه دعوی واقامهٔ بینه ایتدکده مدعی علیه ، بومال فلانك ایدوکنی سن اقرار ایلمشیدك دیه دعوی واثبات ایتسه مدعینك خصومتی مندفع اولور ، هندیه وخانیه .

نته‌کیم برکیمسه بوخانه زیدکدر زیدبونی دعوی وخصومت ایچون بنی وکیل ایتدی‌دیه ادعا ایتدکدن‌صکره بوخانه عمروکدر عمرو بونی دعوی و خصومت ایچون بنی وکیل ایتدی دیه دعوی ایده‌جك اولسه قبول و بینه استماع اولنماز ، خانیه .

کذا برکیمسه صاتمق ایچون دلاله مال ویروبده دلال دخی بومال فلان کمسنه‌نکدر آلیکز دیه ندا ایتدکدن صوکره دونوبده اومال بنمدر دیه دعوی‌ایتسه مسموع‌اولماز . لکن فلان‌کیمسه‌نکدر ندا ایتمه‌دن دیه مجرد دلاللکی قبول صوکره‌دن بنمدر دعواسنه مانع اولماز ، انقروی .

استثنا : شو فقرهٔ حکمیه‌دن مسئلهٔ آتیه مستثنادر : برکیمسه‌نك یدنده بولنان خانه ایچون دیکر کمسنه مذکور خانه‌یی اوکیمسه‌یه صاتدم دیوبده واضع‌الید شرایی بالانکار اوخانه بنمدر دیدکدن صوکره مقر، اوخانه‌یی کندیسیچون ادعا واقامهٔ بینه ایتسه قبول اولنور . اما مقر، اولا بوخانه واضع‌الیدکدر دیه اقرار وسکوت ایتدکدن صوکره بن آنی واضع‌الیده صاتدم ایدی دیدیکی حالده واضع‌الید شرایی انکار ایتسه‌ده مدعی ومقر، اوخانه کندیسنك اولدیغنی ادعا ایتسه دعواسی مسموع وبینه‌سی مقبول اولماز ، خانیه وهندیه .

فقرهٔ ثانیه ؛ برکیمسه بر مالی دیکر کمسنه‌نك اولدیغنی بعدالاقرار آخرك طرفندن بالوکاله یا بالوصایه دعوی ایتمسی صحیح اولماز . آخردن مقصود ، مقرلهك غیری برکیمسه‌در . اما مقرله ایچون وکالت یا ولایت یا وصایت صورتیله دعوی ایده بیلیر .

واقعا بومقر آخرك طرفندن دعوی ایده‌مز ایسه‌ده دیکر برشخص اول آخر طرفندن وکیل اولوبده وکالة یا وصایة یا ولایة دعوی ایتسه صحیح اولور .

«دیکر کمسنه‌نك اولدیغنی اقرار ایتدکدن صوکره» دینلدی. اما دیکر کمسنه‌نك اولدیغنی اقرار ایتمیوبده کندیسنك اولمدیغنی اقرار ایتدکده تفصیلات آتیه جریان ایدر : برکیمسه بو مال

بمدر ديديكنده يعنى دعوى ونزاع اثناسنده آخر كمسنه ـ كرك ذى‌اليد وكرك خارج اولسون ـ بنم دكلدر ديسه بو سوز او مال مدعينك ايدوكنى اقراراولارق صوكره بمدرديه اوكمسنه‌نك دعواسى استماع اولنماز ، خانيه [١] .

نته‌كيم واضع اليد اولميان بر كيمسه بو مال بنم دكلدر «ليس هذا لى اوليس ملكى اولا حق لى فيه اوليس لى فيه حق او ما كان لى او نحو ذلك» ديسه بو سوز حين دعوى ونزاعده اولمسه بيله صوكره بمدر ديه ادعاسى قبول اولنماز . اما ذى‌اليد اولان كيمسه منازعى اولمديغى حالده بنم دكلدر ديدكدن صوكره بمدر ديه ادعا و اقامهٔ بينه أيلسه بو دعوى باتفاق الروايات مسموع ومقبول اولور [٢] .

مثلا بر كيمسه حيوانى بر قاچ آى غائب ايتدكدن صوكره دردست ايتديكنده بو حيوان بنم دكلدر ديوب بعده بر شخص

---

[١] والحاصل ان قول صاحب اليد ان هذا العين ليس لى عند وجود المنازع اقرار بالملك للمنازع على رواية الجامع وعلى رواية الاصل ليس اقرارا بالملك له لكن القاضى يسئل ذا اليد اهو ملك المدعى فان اقربه امره بالتسليم اليه وان انكر يأمر المدعى باقامته البينة عليه. وهو الراجح رسالهٔ شرنبلالى .

[٢] لانه لم يقر لرجل معروف تنقيح الا حكام فى حكم الابراء والاقرار الخاص والعام للشرنبلالى . لان قوله ليس هذا لى و اشباه ذلك مما ذكر نا لم يثبت حقا لا حد لان الاقرار للمجهول باطل والتناقض انما يمنع اذا تضمن ابطال حق على احد رسالهٔ شرنبلالى .

انی یدندن غصب ایتدیکنده بو حیوان بنمدر دیه غاصبدن ادعاسی قبول. اولنور غاصبك « سن بنم دکلدر دیمشیدك تناقض وار» یولنده‌کی دفعی قبول ایدلمز .

طرفیندن هر برینك کندیسیچون اقرار ایدلدیکنی ادعا :

اما بر مال ، ایکی کیمسه‌دن هر بری دیکرك ایدوکنی اقرار ایتدیکنی یکدیکردن ادعا و اثبات ایتسه‌لر یعنی زید عمرودن بو مال بنمدر حتی بنم اولدیغنی سن اقرار أیلمشیدك و عمرو ، زیددن بو مال بنمدر حتی بنم اولدیغنی سن اقرار أیلمشیدك دیه دعوی و هر بری مدعاسنی اثبات ایتسه هیچ بریسیله عمل اولنمیوب مدعا به ذی الیدك ألنده ترك وابقا اولنه‌جغی «١٦٤٧» ماده شرحنده بیان اولنمشیدی .

ماده ١٦٤٩

(بر کیمسه دیکر) معین بر (کمسنه‌یی) سنده بنم اصلا حقم یوقدر دیمك کبی بر لفظ ایله (جمیع دعوادن ابرا ایتدکدن صوکره) اول کیمسه یاخود وارثی ابرادن مقدم تاریخ ایله (کندیسیچون آندن برمال) ـ عین ـ یاخود اصالة یا کفالة بر دین (دعوی ایتسه صحیح اولماز.) «١٥٦٥» ماده‌یه باق، بهجه.

دعوای عین ؛ بر کیمسه دیکر کمسنه‌یی جمیع دعوادن ابرا ایتدکدن صوکره ید مدعی علیهده اولان بر خانه یا آت ایچون بو خانه یا آت بنمدر مدعی علیه غصب ایتدی دیه نفسی ایچون

ادعا ایتسه صحیح و بینه‌سی مقبول اولماز. مکرکه بعدالابرا غصب ایلدیکی ادعا واثبات اولنسون، هندیه.

نته‌کیم مدعی ابراءً برحق ادعا واثبات ایتدکدن صوکره مدعی علیهده بر کونا حقم یوق ایدی دیسه حاکم بو بینه ایله حکم ایلمیوب دعواسنی رد ایده‌جکی کبی حکم ایلمش ایسه حکمنی ابطال ایلر، خانیه وتکمله ردمحتار.

کذا بر کیمسه فلان کیمسه‌ده بنم هیچ بر اوم و حقم یوقدر دیه بیاناتنی بر قصبه یا قریه‌یه نسبت ایلمسه‌ده صوکره آنده فلان قصبه وقریه‌ده واقع شویله بر حقم واردر دیسه دعواسی مسموع اولماز، هندیه.

اما ابرادن مؤخر تاریخ ایله برحق دعوی ایده‌بیلیر. مثلا تاریخ ابرادن صوکره سکا شویله مال ویرمشیدم انی ایسترم دیسه قبول اولنور. «١٥٦١» ماده‌یه باق. [١]

ثبوت حقك مقدم یا مؤخر اولمسنده اختلاف : بوحالده مدعی ، مدعا بهك تاریخی ابرا تاریخندن مؤخردر، ومدعی علیه تاریخ ابرادن مقدمدر؛ دعواك صحیح دکلدر دیه دعوی ایتدکلرنده مدعی ، مؤخر اولدیغنی اثبات ایده‌بیلیر ایسه فبها. ایده‌مدیکی

---

[١] قال هذا لفلان لاحق لی فیه اوقال کان لفلان لاحق لی فیه ثم اقام البینة بعدحین علی الشراء منه لا تقبل حتی لو وقت الشهود بعده قبلت هندیه

صورتده مؤخر اولمديغنه يمين ايله سوزمدعى عليهكدر. «۷۷۸و۷۷۹»
ماده‌لره باق، تنقيح .

موجب ايله مسقط تعارض ايتدكـده حكم : موجب ايله مسقط تعارض ايدنجه مسقط آخر اعتبار ايديلير. زيرا سقوط بعدالوجوب اولور . انّولكنه قضا كرك متصل اولسون كرك اولمسون.

مثلا مدعى، مدعىعليهدن بر مالى ياعينى دعوى ايتدكده مدعى عليه مدعىيه «سن حال جواز اقراركده بنده هيچ بر دعوى وخصومتك اولمديغنى اقرار أيلدك» ديوبده بونى بالبينه اثبات ايتسه مقبول ودعوى مندفع اولور. واقعا مدعى، اقرار مذكوردن صوكره اولان بر سبب ايله دعوى ايتمكده اولمسى محتمل ايسه‌ده مسقط آخر وصوك اعتبار ايديلير، تكمله‌ء ردمحتار .

~~~~~~

دعواى دين ؛ بر كيمسه ديكر كمسنه‌نك ذمتنده اصلا حقم يوقدرديه بعدالاقرار اول كيمسه اقرارمزبوردن مقدم بنم فلان شخصدن قرضاً اون آلتون مطلوبم واردى. سن مبلغ مزبوره كفيل اولمشيدك ديه دعوى ايتسه مسموع اولماز؛ علىافندى .

نته‌كيم بر كيمسه ديكر كمسنه‌يى ذمتكده اصلا حقم يوقدر ديه ابرا ايتدكدن صوكره اول كيمسه پدرمك سنده اون آلتون آلاجغى وارايدى وفات ايدوب بكا ميراث قالدى سنىابرا ايتديكم
~~~~~~

زمان پدرمك وفاتی بیلمیور ایدم دیسه مسموع اولماز. یعنی وقت اراده وفات مورثی بیلمسه دخی ابرا صحیحدر، نتیجه وعلی افندی .

كذلك بركیمسه مرض موتنده اجنبی بولنان عمرو ایچون ذمتنده اصلا حقم یوقدر دیه اقرار ایدوب بعده وفات ایتدكده ورثه‌سی عمرودن اول كیمسه‌نك اقرار مزبوردن مقدم ذمتكده شوقدر اقچه حقی واردر» دیه دعوی ایلسه مسموع اولماز، علی افندی .

«دیكر معین بركمسنه‌یی» اما ابرا اولنان كیمسه معین دكل ایسه — قوم غیر محصور بر قصبه اهالیسنی ابرا كبی — ابرا صحیح اولماز . حتی بوندن صوكره او قصبه اهالیسندن زیددن برحق دعوی ایده بیلیر، هندیه «١٥٦٧» ماده‌یه باق .

«جمیع دعوادن» اما بعض دعوادن ابرا ایتدكده ابرا ایتدیكنی آرتق ایستیه‌مز . « ١٥٦٢ » ماده‌یه باق . فقط ابرا ایتمدیكنی طلب ایده بیلیر :

مثلا بركیمسه فلان كمسنه ذمتنده شو قدر غروش آلاجغم واردر آندن غیری اصلا حقم یوقدر دیه اقرار ایتدكدن صوكره اقرار مزبوردن مقدم اوكمسنه ذمتنده مبلغ مزبوردن ماعدا شوقدر غروش الاجغم واردر دیه دعوی ایلسه مسموع اولماز، علی افندی .

نته‌كیم بركیمسه دیكر كمسنه‌دن برخانه یاخود اون آلتون

بعد الدعوى بو دعوادن صلح اولمريله مدعی ، مدعی علیه ایله دعوام یوقدر دیدکدن صوکره مدعی ، مدعی علیهدن مثلا ثمن مبیعدن برشی دعوی ایتسه مسموع و دعوام یوقدر دیمسی خانه یا اون آلتونده دعوام یوقدر معناسنه مصروف اولور. مکرکه هیچ بر دعوام یوقدر دیه‌رك ابرائی تعمیم ایتسین، علی افندی. یعنی هیچ بر دعوام یا هیچ بر خصومتم یوقدر دیدکدن صوکره ثمن مبیعدن دخی نسنه ادعاسی قبول اولنماز ، تنقیح .

کذا برکیمسه دیکر کمسنه یدنده‌کی خانه‌یه اشارت ایده‌رك «لیس لی فی هذه الدار شیء» دیدکدن صوکره اوخانه‌نك امتعه‌سندن برشی دعوی ایدوبده وقت اقرارده او خانه‌ده ایدی دیسه استماع اولنماز . اما وقت اقرارده درون خانه‌ده دکل ایدی دیسه دعواسی مسموع اولور، هندیه .

کذلك برکیمسه بر مالنی آخره بالبیع مشتری‌یی تغریر وغبن فاحش دعواسندن ابرا ایتدکدن صوکره تغریر وغبن فاحش دعواسنی ایتسه استماع اولنماز ، بهجه.

نته‌کیم مشتری بایعنی فساد بیعه بناء ردمبیع دعواسندن ابرا ایتدکدن صوکره فساد بیعه بناء رد مبیع دعواسنی ایده‌مز ، بهجه .

کذلك برکیمسه برخانه‌نك نصفنی دعوی برله نصفندن باشقه حقم یوقدر دیمش ایکن دونوبده کلیسنی دعوی ایتسه قبول اولنماز.

اما بویله دیمدکجه مجرد اوتلجه نصفنی ادعا ایتمسی نصف آخرینی ادعایه مانع دکلدر. بناءعلیه برکیمسه برخانه‌نك کلیسنی بعدالدعوی نصفنی دعوی ایتسه قبول اولنه‌جنی کبی نصفنی دعوادن صوکره کلیسنی دعوی ایتسه قبول اولنور، هندیه.

کذلك ظاهرده‌کی ترکه‌یی ورثه انقسام ایله بر وارث دیکرینی ترکه‌یه متعلق دعوادن ابرا ایتدکدن صوکره ابرا ایدن دیکرندن ترکه‌دن شو مقوله مالك شـو مقدارینی اخفا أیلدك دیه دعوی ایتسه مسموع اولماز ، بهجه.

(اماباشقه‌سی ایچون بالوکاله‌یاخودبالوصایه دعوی ایده‌بیلیر.) زیرا ابرا ایده‌نك ابراسی آنجق کندی حقنده صحیح اولور؛ دیکرك حقندن ابرایه صلاحیتی یوقدر.

بعد الابرا دعوای عینك منع استماعی عدم اقرار حالنده‌در:

معلوم اوللیدرکه ابراء عامدن صوکره دعوای عینك عدم استماعی مدعی علیه اقرار ایتمدیکی صورتده‌در. مدعی علیه، عین مدعابه مدعینك ملکی ایدوکنی اقرار ایدرسـه مدعابه مدعی‌یه ویریلیر. زیرا بعد الابرا اوعینده تجدد ملك ممکندر. بناء علیه علی طریق الاقتضاء تصحیحاالکلام المقر اقرار صحیح ومقر آنکله موآخذ اولور، رسالهٔ شرنبلالی وعلی افندی.

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه‌دن برخانه دعوی ایتدکده مدعی علیه مذکور خانه مدعینك ملکی ایدیسه ده ابراء عام ایله بنی

ابرا ایتدیکی جهتله مذکور خانه‌ی بندن دعوی واخذه حق وصلاحیتی یوقدر دیسه التفات اولنیوب اقراری موجبنجه خانه مدعی‌یه ویریلیر . « ١٦٥٣ » ماده‌یه باق .

نته‌کیم برکیمسه دیکر کمسنه‌دن برعینی دعوی ایتدکده مدعی علیه سن بنی عامهٔ دعاویدن ابرا ایتمشیدك دیه دفع ایدنجه مدعی أوت ابرا ایتمشیدم لکن ابرامدن صوکره عین مذکورك بنم ایدوکنی سن اقرار ایتمشیدك دیه ادعا واثبات ایتسه قبول اولنور .

عقد فاسد ضمننده اقرارك حکمسز ایدوکی : فقط عقد فاسد ضمننده وقوع بولان ابرا ، دعوانك صحتنه مانع اولماز . «١٥٦٦» ماده‌یه باق .

بعد الابرا دین اقرار اولنسه بیله استماع اولنماز : لکن بر دین ابرا اولنه‌رق ابرا دخی قبول اولندقدن صوکره مدیون ابرا اولنان دینی اقرار ایتسه بیله داین آنی طلب ایده‌مز . زیرا دین وصف و ابرا ایله ساقط اولمغله آرتق عودت ایتمز . « ٥١ » مادیه باق .

مثلا برکیمسه دیکر کمسنه ذمتنده اون آلتون آلاجغندن اوکمسنه‌یی ابرا واوده قبول ایتدکدن صوکره اوکیمسه مبلغ مزبوری دعوی ایتدیکنده اوکمسنه فی الحقیقه قبل الابراء بورجم وارایدی دیسه بیله حکم اولنه‌ماز ، علی افندی وشرنبلالی .

ماده ١٦٥٠

(برکیمسه برمالی آخر کمسنه ایچون) بالولایه یاخود بالوصایه

یاخود بالتولیه (دعوی ایتدکدن صوکره کندیسیچون دعوی ایتسه تصحیح اولماز .) ١٦٤٨ مادەیه باق . زیرا آخر کمسنه ایچون دعوی ایتمك مدعا به او آخرك ایددیکنی اقرار دیمکدر بو صورتده بو مسئله دخی ١٦٤٨ مادەیه راجع اولور .

شو قدر وارکه مثلا او کمسنه‌نك ایدی آنك ایچون ادعامدن صوکره آندن صاتون آلدم دیه توفیق و اثبات ایده‌جك اولسه بو حالده قبول اولنور ، بزازیه و تکمله رد محتار .

بالوکاله دعوی : برکیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده اولان آت ایچون بو آت ملکمدر دیه دعوی ایتدکده او کمسنه او آتی سن زوجەم هنده هبه وتسلیم ایتمشیدك هندك ملك موهوبیدر دیه وکالة دعوی ایتدکدن صوکره دونوبده او آتی بکا بیع وتسلیم ایتمشیدك دیه دعوی ایلسه مسموع اولماز ، بهجه .

بالتولیه دعوی : برکیمسه بو مال وقفدر دیه دعوی ووقفیتی اقرار ایتدکدن صوکره دونوبده بنمدر دیه دعوی ایتسه استماع اولنماز ، نتیجه وخانیه .

« کندیسیچون » دینلمسی احترازی دکلدر . زیرا برکیمسه برمالی زیدکدر دیه زید طرفندن بالوکاله بعد الدعوی دونوبده زیدك دکلدر عمروکدر دیه عمرو طرفندن بالوکاله ادعا ایده‌جك

اولسه صحيح اولماز، انقروى . فقط بومال زيدك ايدى زيد بنى وكيل ايتمشيدى صوكره بو مالى زيد ، عمروه صاتمش اولمغله شمدى عمروكدر وعمرو بنى وكيل ايتدى ديه توفيق ايتسه صحيح اولور . [١]

﴿ اما ﴾ اولا ﴿ كنديسيچون دعوى ايتدكدن صوكره آخر كمسنه ايچون دعوى ايده‌بيلير . ﴾ نته‌كيم بر كيمسه بو كمسنه‌نك يدنده اولان خانه بنمدر ديه بعد الدعوى فلانكدر بكا وقف أيلمشدر ديه ادعا ايتسه مسموع اولور ، خانيه وتكملهٔ رد محتار وانقروى .

﴿ زيرا دعوى وكيلى بعضا ملكى نفسنه مضاف قيلار . ﴾ حتى بر كمسه‌سنك ذمتكده ثمن مبيعدن شوقدر اقچه حقم وارديه دعوى ايتدكدن صوكره‌او كيمسه سوزندن بالرجوع«مبلغ مزبور شخص آخرك حقيدر» آنك ديه طرفندن دعوى ايده‌رك اثبات ايتسه مبلغ مزبورى اوكمسنه‌دن آلابيلير . ﴿ اما بر كمسنه عند الخصومه كندى ملكنى باشقه‌سنه مضاف قيلماز . ﴾ حتى مضاف قيلسه اقرار اولنور .

ماده ١٦٥١

﴿ حق واحد ايكى كشيدن آيرى آيرى استيفا اولنه‌مديغى

---

[١] و التدارك ممكن بان غاب عن المجلس وجاء بعد مدة وبرهن على ذلك هنديه .

كبي جهت واحددن طولاني حق واحد ايكي كشيدن ادعا دخي اولنه‌ماز .)

بو جهتله داين آلاجغني اصيلدن آليرايسه كفيل، وكفيلدن آلير ايسه اصيل بر ى اولور .

ينه بو جهتله بركيمسه ديكر كمسنه‌دن سكا شوقدر غروش قرض ويرمشيدم وير ديه دعـوى واوده انكار ايدوب مدعى دعواسني اثبات ايده‌مه‌مكله دونوب مبلغ مزبورى اوكمسنه‌يه قرض ويردم يوانده‌كى دعوامده يا كلشم اوكمسنه‌يه دكل شـو شخصه ويرمشيدم ديه آندن ادعا ايتسه مسموع اولماز، نتيجه .

ينه بو جهتله بر كيمسه « دائنم فلانه ويرمك اوزره سـكا شو قدر غروش ويرمشيدم سن آكا ويرمدك ؛ يدكده قالدى بكا وير » ديه بركمسنه‌دن دعوى ومدعى‌عليه دخي انكار ايتمكله يمين ايتدكدن صـوكره مدعى دونوبده بنم اوكمسـنه‌دن اولان ادعام غلط اولدى مبلغ مذكورى‌اوكمسنه‌يه ويرميوب شوشخصه ويرمشيدم ديه ادعا ايده‌جك اولسـه قبول اولنمـاز؛ تكمله‌ٔ ردمختار .

ينه بوجهتله سندن شو قدر غروشه صاتون آلديغم آتى فلان شخص بالاستحقاق والاثبات‌والحلف والحكم ضبط ايتمكله سكا ويرديكم ثمني بكا ويرديه زيددن دعوادن صوكره بالرجوع بن اودعوامده يا كلشم ديه عمرودن ادعا ايلسه صحيح اولمـاز. مكركه زيد او آتى بكا بيـع أيلمش ايسه‌ده بيعى انكار ايده‌رك

آنی عمروه صاندی آندن صوکره بن دخی عمرودن اندم دیه توفیق ایتسین؛ اوحالده قبول اولنور، انقروی .

ینه بو جهتله ایکی کیمسه بر دکانه علی الاشتراك مالك ایکن او دکانده مستأجر بولنان دیکر کمسنه مالکلردن برینه ین یالکز سنك امریله او دکانك تعمیرینه کندی مالمدن شوقدر غروش صرف أیلدم مصروفمی ویر دیه دعوی ومدعی علیه انکار ایدوب مدعاسنی اثبات ایده‌مه‌مکله دونوب مبلغ مزبوری دیکر مالکك امریله صرف ایتمشیدم دیه دعوی ایتسه مسموع اولماز، نتیجه .

ماده ١٦٥٢

(ناصلکه متکلم واحدك دعواسنده تناقض بولنور ایسه وکیل وموکل ووارث ومورث کبی متکلم واحد حکمنده اولان ایکی کیمسه کلاملرنده دخی تناقض تحقق ایدر ؛ شویله‌که برخصوص حقنده موکل) یاخود مورث (دن سبقت ایدن دعوایه منافی وکیلی) یاخود وارثی (بردعوی درمیان ایتسه صحیح اولماز .)

مثلا برمتوفانك وارثلری بولنان زید وعمرو ترکه‌یی بینلرنده بعد التقسیم تماماً حقلرینی آلدقلرینی بالبیان یکدیکرینی ابراء عام ایله بعدالابراء زید وفات ایدوبده آنك وارثی عمرودن متوفای اولدن موروثدر بیانیله بر مال دعوی ایتسه صحیح اولماز ، تکمله‌ٔ ردمختار . « ١٦٤٧ » ماده شرحنه باق .

ماده ١٦٥٣

تناقض بش شیله مرتفع اولور :

اولا ؛ (خصمك تصديقيله تناقض مرتفع اولور.)

(مثلا بر كيمسه جهت قرضدن اولارق ديكر كمسنه‌دن شوقدر غروش آلاجق دعوى ايتدكدن صوكره) مثلا اثباته قادر اولامغله (مبلغ مزبورك جهت كفالتدن اولديغنى دعوى ايدوبده) مدعى عليه بونى تصديق ايلمسه تناقض اولمغله دعواسى صحيح اولماز ايسه‌ده (مدعى عليه دخى بونى تصديق ايلسه تناقض مرتفع اولور.)

نته‌كيم بر كيمسه بر مالنى ديكر كمسنه‌يه بيك غروشه بالبيع ثمن مبيعى كاملاً قبض ايتديكنى اقرار ايده‌رك بو اقرارى حجته ربط اولندقدن صكره بايع شوقدر غروشم دها قالمشيدى ديه ادعا ايده‌جك اولسه تناقض اولمغله قبول اولنماز. فقط اول كيمسه مبلغ مذكوردن شوقدر غروش دها بورجى قالديغنى اقرار ايلمشيدى ديه ادعا و بونى اثبات ايدرسه خصم تصديق ايتمش اولديغندن بو ادعاسى قبول اولنور. «٧٥» ماده‌يه باق، انقروى.

ثانيا ؛ بعض تناقضلر اولكى دعوانى بالترك ايكنجى دعوايه حصر مطلب ايتمسيله مرتفع اولور.

مثلا اولا ملك مطلق ادعا ايتدكدن صوكره ملك مقيدى ادعا ايتسه قبول اولنماز [١] . فقط ملك مطلق دعواسنى بالترك

---

[١] لكون المطلق ازيد من المقيد وهو مانع لصحة الدعوى.

ملك مقيدی ادعا ايديورم ديسه قبول اولنور .

اما بعض تناقضلر بونكله مرتفع اولماز :

مدعی ، بومال مدعی عليه زيدك ملكيدر ديدكدن صوكره بونی ترك ايتدم بومال بكركدر ديه بكر ايچون ادعا ايتسه مسموع اولماز ، تكملهٔ ردمختار وبحر .

ثالثا :

ماده ١٦٥٤

(حاكمك تكذيبيله دخی تناقض مرتفع اولور .) «٥٨٧» ماده‌يه باق .

استثنا ؛ لكن مسئلهٔ آتيه‌ده تكذيب حاكمله تناقض مرتفع اولماز :

بر كيمسه‌نك ديكر كمسنه‌دن فلان مالكی بكا صاتدك ديه دعواسی اوزرينه مدعی عليه ، اومالی اصلا سكا صاتمادم ديدكدن صوكره مدعی اقامهٔ بينه ايده‌رك اثبات مدعی ايدوبده بعده مدعی اومالده موجب رد عيب قديمی بالبيان ردی ادعا ايتديكنده بايع مشترينك كنديسنی جميع عيوبدن ابرا ايتديكنی ادعا واقامهٔ بينه ايتسه قبول اولنماز [١] .

بو ماده‌يه متفرع بعض مسائل :

١ — استحقاقدندر : (مثلا بر كيمسه ديكر كمسنه‌نك

[١] للتناقض تكملهٔ ردمختار . فيها تفصيل اسباب ذلك ؛ هنديه .

يدنده اولان مالى بندر ديه دعوى ايدوب مدعى عليه دخى اول مال فلانك ايدى بن آندن صاتون آلدم ديه) مدعينك ملكى ايدوكنى ((انكار ايتمكله مدعى) او مال كندى ملكى ايدوكنه (اقامهٔ بينه ايدوبده) بعدالحلف (حكم) واولوجهله بالاستحقاق ضبط (اولنسـه محكوم عليه او مالك ثمنيله بايعنه رجوع ايدر . واكرچـه ابتدا اول مال بايعكك ايدوكنى اقرار ايتمسـيله صوكره‌كى) بايعنه ثمنيله (رجوعى بيننده تناقض وار ايسه‌ده حاكمك حكميله بواقرارى تكذيب اولنديغندن تناقض مرتفعدر .)

نته‌كيم بر كيمسه‌نك بر شخصدن صاتون آلديغى مالى ديكر كمسنه آندن دعوى ، اثبات ، حلف و حكمدن صوكره ضبط ايتمكله او كيمسه او شخصه ثمن مبيع ايله رجوعى ايستدكده اوشخص مذكور مالى اول كيمسـه‌يه كنديسى صاتديغنى انكار أيلمسى اوزرينه اوكيمسـه اثبات ايتمسـيله ياخود او شخص او مال كنديسـنك ملكنده طوغمـه بولـنديغى بالدعوى اثبـات ايده‌مه‌مسـيله ثمن مبيع ايله آكا رجوعندن صوكره اوشخص دخى كندى بايعنه ثمن مبيع ايله رجوع ايدر . كرچه مال مذكورى او كيمسـه‌يه كنديسـنك صاتديغنى انكار ايله بعده رجوعى بيننده تناقض وار ايسه‌ده بو تناقض حكم حاكم ايله تكذيب اولندى ، بزازيه .

---

٢ — بيعدندر : بر كيمسه ديكر كمسنه‌دن سن بنم آتمى اون آلتونه آلدك پاره‌مى ويرده آتكى آل ديه دعـوى واو

کمسنه بیعی انکار ایتمکله او کیمسه بیعی شهود شخصیه ایله اثبات ایتدکده او کمسنه بو آنده شو وجهله عیب قدیم واردر دیه دعوی و اثبات مدعا ایده‌جك اولسه عیب قدیم ایله رد اولنور. هر نه قدر اولا بیعی انکار ایله صوکره خیار عیب ایله ردی آره‌سنده تناقض وار ایسه‌ده بو تناقض حاکمك تکذیبیله مرتفع اولور ، تکملهٔ ردمحتار .

٣ — کفالتدندر: بر کیمسه دیکر کمسنه‌دن فلان شخصك ذمتنده جهت قرضدن شو قدر آلتون آلاجغم وار ؛ سن آنك امریله کفیل اولمشیدك دیه دعوی و او کمسنه انکار و اول کیمسه اثبات مدعا ایلسه او کمسنه شخص مرقومه مراجعت ایدر. اکرچه کفالتی بعدالانکاردن مراجعت آره‌سنده تناقض وار ایسه‌ده حکم حاکمله مرتفع اولمشدر . مع ذلك بعد حکم الحاکم اول کیمسه مبلغ مزبوری او کمسنه‌دن آلدقدن صوکره او کمسنه او شخص مبلغ مزبوره کفالتله بکا امر ایتمدی وبن اصلا کفیل اولمدم مدعینك شاهدلری یالان یره شهادت ایتدیلر دیسه آرتق حق رجوعی اولماز ، علی افندی و خانیه بزیادة .

٤ — وکالتدندر : بر کیمسه ذمتکده بدل ایجاردن شو قدر غروش آلاجغم واردر دیه دیکر کمسنه‌دن دعوی و مدعی علیه بورجم اولان او مبلغی امرکله فلان شخصه ویرمشیدم دیه بالادعا مدعینك انکاری اوزرینه مدعی علیه اولوجهله شخص مرقومه ویردیکنی بعد الاثبات مدعی مبلغ مزبوری

شخص مرقومدن دعوی ایده‌بیلیر . اگرچه اولا او شخصه ویردیکنی انکار ایله بعده اول شخصدن دعوی و مطالبه‌سی بیننده تناقض وار ایسه‌ده حاکمك حکمیله تناقض مرتفع اولور، تنقیح .

نته‌کیم بر کیمسه فلان شخصه اولان شو قدر غروش بورجمی ویر دیه بر کمسنه‌یه امر واوده آکا ویردم دیه او کیمسه‌یه اخبار ایتمکله اول کیمسه بونی بالتصدیق مبلغ مزبوری او کمسنه‌یه ویردکدن صوکره او شخص اول کیمسه‌دن مبلغ مزبوری دعوی و اول کیمسه دخی آنی امرمله فلان کمسنه سکا ویرمشیدی دیه ادعا و او شخص انکار ویمین ایتمسیله مبلغ مزبوری او کیمسه‌دن آلسه اول کیمسه دخی ویردیکنی او کمسنه‌دن استرداد ایدر ، حموی .

٥ — وصایتدر : بر کیمسه متوفی مورثمك ذمتکده فلان جهتدن شو قدر غروش آلاجغی وار دیه دیکر کمسنه‌دن دعوی ایتمکله او کمسنه دخی مبلغ مزبوری وصیك اولان شو شخصه ویردم دیه ادعا ومدعی ایله شخص مرقوم بالکلیه انکار ایتملری اوزرینه او کمسنه اقامهٔ بینه ایدوب مدعی‌یی دفع ایتدکدن صوکره مدعی مبلغ مزبوری او شخصدن مطالبه ایدر، حموی.

رابعا ؛

ماده ١٦٥٥

(محل خفا اولوبده مدعینك معذرتی ظاهر اولور ایسه

تناقض معفو اولور . ﴾ تنقيح .

محل خفا : نسب ، طلاق، وصايت، ولايت، توليت، ابرا ، مستوراً اشترا ، مال مغصوبك موجوديتى ، ارث و وقف خصوصلريدر .

نسب ؛ بونده تناقضك معفو اولمسى اصول و فروعه مخصوصدر . « ١٦٤٧ » ماده شرحنه باق [١] .

طلاق ؛ بر قادين زوجيله مخالعه اولدقدن صوكره قبل المخالعه كنديسنى اوچ طلاق ايله بوشامش اولديغنه اقامهٔ بينه ايتسه قبول اولنور .

نته‌كيم ورثه متوفانك زوجه‌سنه حصهٔ ارثيه ويردكلرندن صوكره مورثمز سنى قبل‌الوفاة حال‌صحتنده باينًا تطليق ايتمشيدى ديه ادعا واثبات ايتسه‌لر زوجه‌نك آلديغى حصهٔ ارثيه‌يى استرداد ايدرلر ، نتيجه [٢] .

---

[١] قال انا لست وارث فلان ثم ادعى ارثه و بين الجهة صح اذ التناقض فى النسب لا يمنع صحة دعواه .
قال ليس هذا الولد منى ثم قال هو منى يصح وبالعكس لا لكون النسب لا ينتفى بنفيه و هذا اذا صدقه الابن والا فلا يثبت النسب لانه اقرار على الغير بانه جزئى لكن اذا لم يصدقه الابن ثم صدقه تثبت النبوة لان اقرار الاب لم يبطل بعدم التصديق جامع الفصولين.

[٢] لقيام العذر لهم فى ذلك حيث استصحبوا الحال فى الزوجية وخفيت عليهم البينونة طحطاوى .

وصايت؛ بر وصى حسب الوصايه تركه‌دن بر مال صاتدقدن صوكره آنى غبن فاحش ايله صاتمش اولديغنى ادعا ايتسه مسموع اولور، بيعه ابتدارى بو دعوايه مانع دكلدر [١] .

ولايت وتوليت؛ بونلرده دخى حكم وصايت كبيدر والينك ومتولينك بعدالبيع والاجاره غبن‌فاحش ادعاسى مسموع اولور، تناقض فقهى .

ابرا؛ مديون ايفاى دين ايتدكدن صوكره «دائنك كنديسنى ابرا أيلمش ايدوكنى» ادعا وحين اداده خبرى اولمديغنى اتيان واثبات ايدرسه مسموع اولور . مديون داينه ويرديكى مبلغى استرداد ايدر. زيرا مديون داينك ابراسنى وقت ابراده بيلميوب صوكره‌دن و بعد الاداء خبير اولمق احتمالى واردر .

نته‌كيم بركيمسه ديكر كمسنه‌دن مورثك متوفى فلانده مورثمك شو قدر غروش آلاجغى وار ايدى ديه دعوى ومدعى عليه دخى اقرار ايتدكدن صوكره دونوبده مورثك حال حيات وصحتنده مورثمى مبلغ مزبوردن ابرا أيلمشيدى شمدى خبردار اولدم ديه دفع وبووجهله ابرايى اثبات ايدرسه قبول اولنور .

مستوراً اشترا ؛ بركيمسه بوغچه درونده مستور برأنتارى‌يى بالاشترا بعده آچوب باقدقدن صوكره بوأنتارى بنم ايدى ديه

[١] وكذلك الورثة اذا قاسموا مع الموصى‌له بالمال ثم ادعوا رجوع الموصى يصح لانفراد الموصى بالرجوع تكمله عن نور العين .

دعوی‌ایتسه مسموعدر. اولوجهله مستوراولدیغی‌حالده اشتراسی ملکیت دعواسنه مانع اولماز، انقروی .

مال مغصوبك موجودیتی ؛ بر کیمسه بنم شویله بر مالمی استهلاك أیلدك آنك قیمتنی ضامن اول دیه دیکر کمسنه‌دن دعوادن صوکره دونوبده مال مذکور یدکده موجوددر مجلسه احضار وبکا تسلیم ایت دیسه مسموع اولدیغی کبی بالعکس اومال یدکده موجوددر بکا تسلیم ایت دعواسندن صوکره دونوبده اومالی استهلاك ایتمشسك قیمتنی ضامن اول دیه دعوی أیلسه قبول اولنور، انقروی [١] .

﴿ مثلا بر کیمسه بر خانه‌یی استیجار ایتدکدن صوکره بن صغیرایکن پدرم بوخانه‌یی بنم ایچون اشترا ایتمش‌حین استیجارده خبرم یوق ایدی دیه موجردن ادعا وبویولده ﴾ یعنی کندیسنك حال صغرنده پدرینك کندیسیچون اشترا ایتمش ایدوکنه دائر ﴿ بر قطعه سند ابراز ﴾ یاخود اقامهٔ بینه ایتمك‌کبی بر وجهله مدعاسنی اثبات ﴿ أیلسه دعواسی مسموع اولور . ﴾ حال بوکه استیجار، «١٥٨٣» ماده حکمنجه دعوای ملکیته منافیدر[٢] .

---

[١] لانه مکان خفاء فیعفی فیه التناقض.

[٢] ولایکون هذا لتناقض مانعالصحة دعواه لما فیه من‌الخفاء لان الاب نستقل بالشرأ للصغیر ومن‌الصغیرلنفسه والابن‌لاعلم‌له بذلك درر. مات زید عن ورثة بالغین وترك حصة من‌دار وصدق الورثة ان بقیة الدار لفلان ثم ظهر وتبین ان مورثهم اشتری بقیة الدار من‌ورثة فلان فی حال صغرالمصدقین وانه خفی علیهم ذلك فلایکون هذا التناقض مانعا من‌دعواهم‌لان‌التناقض فیما طریقه‌الخفأ لایمنع صحةالدعوی تنقح .

﴿ كذلك بر كيمسه بر خانه‌یی﴾ ديكر بر كمسنه‌دن ﴿ استيجار﴾ يا اشترا ﴿ ايتدكدن صوكره وقتيله اول خانه كنديسنه پدرندن ارثاً انتقال ايلمش﴾ ملكى ﴿ ايدوكنه واقف اولوبده موجردن ادعا ايلسه دعواسى استماع قيلنير .﴾ خيريه عن البحر .

نته‌كيم بر كيمسه متوفى‌نك ورثه‌سندن متوفى حياتنده ثلث مالندن شوقدر غروش فلان جهته وصيت و تنفيذينه بنى وصى نصب ايتدكدن صوكره مصراً وفات ايتمشيدى ديه دعوى وورثه وصيت مزبوره‌يى انكار ايلملرينه مقابل مدعاسنه اقامهٔ بينه ايتدكدن صوكره ورثه ، مورثلرينك مذكور وصيتدن رجوع ايلديكنى ادعا ايتسه مسموع اولور، على افندى[١] .

كذا بر متوفانك حصراً وارثى بولنان صغير بالغ اولدقده وصيم فلان كمسنه يدنده اولان تركهٔ متوفايى تماماً آلدم ديه اقرارندن صوكره وصى مرقوم يدنده اولان بعض اشياى معينه ايچون متوفى پدرمك تركه‌سندندر ديه دعوى و مدعاسنه اقامهٔ بينه ايتسه قبول اولنور، على افندى .

كذلك بر كيمسه بالغ ورثه‌لرى بالترك وفات ايتمكله ورثه‌لر بو خانه‌نك نصفى بزم ايسه‌ده نصف آخرى فلان كمسنه‌نكدر ديه اقرارندن صوكره دونوبده مورثمز او نصفى دخى او فلاندن صاتون آلمشيدى حين اقرارده خبرمز يوق ايدى ديه دعوى ايده‌جك

---

[١] اذا علم الموصى قداوصى ولم يعلم به الوارث ورجع الموصى ولم يعلم به الوارث فجحد بناء على ذلك درر .

اولسه مسموع اولور، انقروی [١] .

خامساً ؛ توفيق ايله مرتفع اولور، «١٦٥٧» ماده‌يه باق .

١٦٥٦ ماده

(تقسيم تركه‌يه ابتدار) ـ بالرضا مباشرت ـ (مقسومك مشترك) يعنی مورثلرينك تركه‌سندن (اولديغنی اقراردر .) زيرا ورثه‌نك حقی صورة ومعنی عين تركه‌يه متعلق اولارق تقسيم ايله مقاسمك حقی تركه‌دن صورة ومعنی منقطع اولمشدر، علی افندی [٢] .

(بناء عليه بعد التقسيم مقسومی بنمدر ديه ادعا ايتمك تناقضدر .)

تقسيم ومقسوم تعبيرندن مستفاد اولور كه بعد التقسيم عينك دعواسی مسموع دكلدر . وجه استفاده شودر كه تقسيم، اعيانده جريان ايدر؛ يوقسه ديون وذممده دكل. (مثلا تركه‌نك) بين الورثه (تقسيمندن صوكره ورثه‌دن بريسی اعيان مقسومه‌دن) ورثه‌دن برشخصه اصابت ايدن اشيادن (بريی بن متوفادن) حال صحتنده (صاتون آلمشيدم ياخود متوفی حال صحتنده بكا هبه وتسليم

---

[١] قاسم كرما ثم اطلع علی ان الجميع اوالده غرسه بيده ثمرات وترك وتركه له ميراثا ولم يعلم بذلك وقت القسمة تسمع دعواه تكمله عن نور العين.

[٢] اذا كانت القسمة جبرا علی المدعی تسمع دعواه ولايكون ذلك تناقضا ردمختار عن الرملی .

ایتمشیدی » یاخود متوفی مذکور عینی اشترایه طرفمدن وکیل ایدی « دیه ادعا ایتسه مسموع اولماز . »

حتی ورثه بیوك پدرلرندن منتقل عقاراتی عموجه‌لریله بعد الاقتسام «جدمز مذکورعقاراتی پدرمزه تملیك شرعی ایله تملیك ایتمشیدی وقت قسمتده بیلمیور ایدك بناءعلیه مذکور عقارات بزمدر» دیه ادعا ایده‌جك اولسه‌لر استماع ایدلمز ، علی افندی .

قسام دخی بونده ورثه کبیدر : قسام اولان ذات ترکه‌یی بین الورثه تقسیم ایتدکدن صوکره بوعین بنمدر دیه ادعا ایتسه قبول اولنماز ، انقروی .

قبول وصایت دخی تقسیم ترکه کبیدر : برکیمسه‌یه برمال فلانك ترکه‌سندن اولدیغنی بیله‌رك او ترکه‌یه وصایتی قبول ایتدکدن صوکره اومال بنمدر دیه ادعا ایتسه قبول اولنماز .

اما ترکه‌دن بولنان بر مالك غله‌سنی تقسیمه ابتدار اومالك مشترك اولدیغنی اقرار دکلدر .

بناءعلیه ترکه‌دن اولان بر باغك اوزومنی ورثه بینلرنده بعد التقسیم ورثهٔ مرقومه‌دن بریسی اوباغ مستقلاً بنمدر حال صحتنده مورثمز بکا تملیك وتسلیم ایتمشیدی دیه دعوی ایتسه استماع اولنور [۱] .

کذا تقسیم ترکه‌یه ابتدار دعوای دینه مانع اولور، علی افندی.

---

[۱] لجواز ان تکون الغلة مشترکة بینهم والکرم لاحدهم .

مثلا ورثه ترکه‌یی بعد الاقتسام ایچلرندن بریسی متوفانك ذمتنده شوقدر غروش آلاجغم وار دیه دعوی ایلسه مسموع اولور[١] .
﴿ فقط بن صغیر ایکن متوفی اول مالی ﴾ هبة یا بیعا ﴿ بکا ویرمش وقت تقسیمده بیلمیوردم دیر ایسه معذور ودعواسی مسموع اولور . ﴾ زیرا محل خفا اولمغله معذوردر .

١٦٥٧ ماده

﴿ متناقض کورونه‌ن ایکی کلامك توفیقی ممکن اولوبده مدعی دخی توفیق ایدرسه تناقض مرتفع اولور . ﴾

بونده مدعی تعبیری احترازی دکلدر ؛ مدعی علیه حقنده دخی حکم بویله‌در ، تکمله‌ٔ ردمحتار . اما یالکز امکان توفیق ایله تناقض مرتفع اولماز . یعنی متناقض کورونه‌ن ایکی کلامك توفیقی ممکن اولوبده مدعی بالفعل توفیق ایتمسه استحساناً وقول اصحه کوره تناقض مرتفع اولمازکه مجله‌نك ظاهرندن بو قولك اختیار اولندیغی آکلاشیلیر .

بو صورتده متناقض کورونه‌ن کلامده اوچ احتمال واردر :
برنجیسی ؛ متناقض کورونه‌ن ایکی کلامك توفیقی ممکن اولمامق .

---

[١] واذا اثبت الوارث دینه تنقض القسمة مالم یقضوا دینه اویبرأ ذمته المیت منه ولوکان احدهم باع حصته بطل البیع کالقسمة درمختار و رد محتار .

استتنا ؛ اقتسما الترکة ثم ادعی احدهما ان اباه جعل له منها الشیٔ الفلانی ان قال کان لی صغری یقبل وان مطلقا لا بحر .

ایکنجیسی ؛ توفیق ممکن اولوبده توفیق ایدلمه‌مك .

اوچنجیسی ؛ توفیق ممکن اولوب توفیق ایدلمکدر .

ایمدی برنجی احتمالده دعوی غیرصحیح ، اوچنجی احتمالده صحیحدر .

ایکنجی احتمالده درت قول واردر :

١ — بالفعل توفیق لازم امکان توفیق غیر کافی .

٢ — امکان توفیق مطلقا کافیدر . تعبیر آخرله تناقض کرك مدعی وکرك مدعی‌علیهدن ووجه توفیق کرك متحد وکرك متعدد اولسون .

مثلا مدعی شو مالی پدرمدن حال حیات وصحتنده آلدم دیه ادعا وخصمی انکار ایدوب اثبات ایده‌مه‌مکله یمین ویردکدن صوکره دونوبده پدرمدن میراث قالدی دیه ادعا ایتسه قبول اولنور . زیرا توفیق ممکندر. چونکه « صاتون آلدم ، بیعی انکار ایتدی ؛ صوکره وارث اولدم » دیه‌بیلیر . اما اولا ارثی صوکره شرائی ادعا ایتسه قبول اولنماز ، تکملهٔ ردمحتار . بوقول ـ کفایة امکان التوفیق مطلقا ـ قیاسدر .

٣ — تناقض مدعیدن اولورسه بالفعل توفیق لازم اولور . امکان توفیق کافی دکلدر . اما تناقض مدعی‌علیهدن اولور ایسه امکان توفیق کافیدر . زیرا عندالامکان ظاهر اولان توفیقك وجودیدر . ظاهر ایسه دفعده حجتدر . اما استحقاقده حجت

دکلدر . ظاهر دخی دفعده کافی ایسه‌ده استحقاقده کافی دکلدر .

٤ — وجه توفیق متحد اولورایسه امکان توفیق کافیدر. اما وجه توفیق متعدد اولور ایسه امکان توفیق کافی اولمیوب بالفعل توفیق شرطدر .

بو اختلاف { اولا ؛ مدعیدن صادر / ثانیا ؛ مدعی وشهودندن حاصل / ثالثا ؛ مدعی علیهدن صادر } اولان تناقضده جریان أیلر ؛ تکملهٔ ردمحتار.

مثلا مدعی بر مال ادعا ایدوبده مدعی علیه ، بنم اوزرمده سنك اصلا حقك یوق ایدی دیه انکار ایتدکدن صوکره مدعی اثبات مدعا ایتمکله مدعی علیه ایفا ایتدیکنه یاخود مدعینك کندیسنی ابرا أیلدیکنه شاهد اقامه ایتسه قول ثانی‌یه کوره قبول اولنور . زیرا غیرحق ، دفعاً للخصومه بعضا قضا وبعضا آندن ابرا ایدیلیر. بوجهتله امکان توفیق موجوددر، ردمحتار بزیادة .

نته‌کیم دعوای دینده مدعی علیه دفع واردر کتیره‌جکم دیدیکنده حاکمك دفع، ابرا وایفا ایله اولور. سن هانکیسنی ادعا ایدیورسك یولنده‌کی سؤالنه مقابل ایکیسنی دیسه‌ده توفیق أیلسه تناقض اولماز .

توفیق دخی « او مالك بعضیسنی ایفا ایتدم و بعضیسندن بنی ابرا ایتدی » یاخود « کلیسنی ایفا ایتدم ایفامی انکار ایلدی یالوار دم بنی ابرا ایتدی » ویاخود « بنی ابرا ایتمشیدی صوکره

ابرایی انکار ایتمکله ایفا ایلدم » دیمکله اولور . تناقض ، بطلان دعوایی موجب اولماز . ولوکه توفیق ایتمسین ، هندیه .

(مثلا) برکیمسه (برخانه‌ده مستأجر) یاخود بر ارضده مزارع یاخود برمالی‌مستعیر (اولدیغنی اقرارایتمش‌ایکن بوخانه)، بو ارض یا بو مال (بنمدر دیه دعوی ایتسه استماع اولنماز .) « ١٥٨٣ » ماده‌یه باق . (اما مستأجر) یا مزارع یا مستعیر (ایدم) بعدالاستیجار صاتون آلمق‌ممکن‌اولان بروقتك مروروندن (صوکره صاحبندن صاتون آلدم دیه توفیق أیلسه دعواسی استماع اولنور .)

اووجهله بعدالاستیجار صاتون آلدیغنی اثبات ایدرسه اوخانه‌یی ضبط ایدر . فقط قبل‌الاستیجار صاتون آلدم دیر ایسه تناقض‌مرتفع اولماز .

کذا برکیمسه بو مال فلانکدر دیه صراحة اقرار ایتدکدن صوکره اشترا ممکن اولور برمدت مکث ایدوب بعده مذکور مال بنمدر مذکور اقرارمدن صوکره آندن صاتون آلدم دیه دعوی ایتسه استماع اولنور، ردمحتار .

کذلك برکیمسه دیکر کمسنه‌دن برمالده هبه مع‌القبض ادعا واوکمسنه انکارایتدکدن صوکره دونوبده « اوکمسنه هبه وقبضی انکار ایتدیکندن بعد الهبه کچن بر زمانده اشترا ایتدم » دیوب بونك اوزرینه اقامهٔ بینه ایتسه قبول‌اولنور، تکملهٔ ردمحتار [١] .

---

[١] ولو ادعی وقتا قبل وقت الهبة لایقبل والفرق ان التوفیق فی‌الوجه الاول ممکن وفی‌الوجه الثانی لایمکن التوفیق فیتحقق‌التناقض درر باختصار .

(كذلك بركيسه جهت قرض) يا ثمن مبيع (دن معلوم المقدار غروش) ياخود باشقه مال (دعوى ايدوبده مدعى‌عليه دخی بن سندن برشی) وهيچ بر بورج (آلمدم) وياخود بنم اوزريمه سنك ايچون برشی لازم دكلدر (وسنكله بينمزده هيچ برمعامله جاری اولمامشدر ياخود بن سنی اصلا طانيمام) ياخود بن سنی هيچ يا اصلا كورمدم ياخود بن سنی اصلا بيلمم ويا سنكله برمكانده اجتماع ايتمدم (ديوبده مدعی اقامهٔ بينه ايتدكدن صوكره مدعى‌عليه بن اول‌مبلغی) بوسوزمدن اوّل (ايفا ايتمشيدم ياخود سن بنی آندن ابرا ايتمشيدك ديه ادعا أيلسه تناقض اولمغله دعواسی استماع اولنماز .) ، علی‌افندی .

بوتناقضك توفيقی‌ده قابل‌دكلدر؛ چونكه مدعی‌عليه مدعيدن برشی آلمديغنی ادعا ايتديكی حالده مدعا بهی ايفـا ايتدم ياخود مدعا بهدن بنی ابرا ايتدك ادعاسی تأويل ايديله‌مز ، درمختـار وتكملهٔ ردمحتار [۱] .

مكركه هرنه‌قدر بينمزده معامله جاری اولمامش ايسه‌ده مدعينك بنی ابرا ايتديكنی شاهدلرم ايشتمش ديه توفيق ايتسين. اوحالده ينه قبول اولنور، انقروی .

نته‌كيم مدعی‌عليه مدعی‌به سنی اصلا طانيمام ديدكدن‌صوكره مدعی حقنی اثبات ايتدكده مدعی‌عليه ايصال حقی ادعا ايتسه استماع اولنمازايسه‌ده مدعينك وصول يا ايصال حقی اقرارأيلديكنی

---

[۱] ولانه لايكون بين اثنين معاملة من غير معرفة طحطاوی.

ادعا ایتسه قبول اولنور، تکملهٔ ردمحتار .

اما بوسوزمدن یعنی مثلا بن‌سندن برشی آلمدم دیدیکمدن صوکره دفعاللنزاع ایفا ایتدم دیسه قبول اولنور[١] .

﴿اما مدعینك دعوای مشروحه‌سی‌اوزرینه مدعی‌علیه سکا هیچ بورجم یوقدر دیوبده مدعی﴾ دعوای مشروحه اوزرینه ﴿اقامهٔ بینه ایتدکدن صوکره مدعی علیه أوت سکا بورجم وار ایدی لکن بن آنی سکا تأدیه ایتمشیدم یاخود سن بنی آندن ابرا ایتمشیدك دیه دعوی واثبات أیلسه مدعی‌یی دفع ایده‌بیلیر.﴾ بو دفعده تناقض یوقدر. زیرا مدعی علیهك «سکا هیچ بورجم یوقدر» سوزینك معناسی بورجمی ویردیکم جهتله بورجم یوقدر دیمك اولور. بناء علیه بودفع توفیقه محتاج دکلدر. [٢]

﴿وکذلك بر کیمسه دیکر کمسنه‌دن سنده شویله برودیعه‌م وار ایدی ویر دیه دعوی ایتدکده مدعی‌علیه سن بکا اصلا برشی ایداع ایتمدك دیه انکار ایدوبده مدعی﴾ ایداع ایتدیکنه ﴿اقامهٔ بینه ایتدکدن صوکره مدعی علیه بن آنی سکا رد

---

[١] ادعی ان مورثه اشتری منك ثوراً قبضت منه ای من ثمنه کذا وبقی کذا فاجاب ان مورثی لم یشتری منك ثوراقط ولا کان یعرفك فبرهن علی دعواه فبرهن آخرعلی دفع جمیع الثمن فانه یقبل بلاشك لانه لایصح جوابه الاعلی نفی العلم تکمله .

[٢] قال لیس لك علی شیء تسمع دعوی الابقاء ولوقال مااستدنت منك لالعدم امکان التوفیق تنقیح عن البزازیه.
ومثل ذلك لوقال ما کان لك علی شیء قط تنویر .

وتسليم ايتمشيدم ﴾ ياخود بلا تعد ولا تقصير يدنده تلف اولدی ﴿ ديه دفع ايدهجك اولورسه بودفعی مسموع اولميوب وديعه آنك يدنده موجود ايسه مدعی آنی عيناً آلير . ﴾ «٧٩٤» مادهيه باق . ﴿ ومستهلك ايسه ﴾ قيمياتدن اولديغی تقديرده ﴿ قيمتنی ﴾ ومثلياتدن اولديغی صورتده مثلنی ﴿ تضمين ايتديرر . ﴾ چونكه سن بكا اصلا برشی ايداع ايتمدك كلامی ايله بن آنی سكا رد ايتدم سوزی بيننده توفيق غير قابل تناقض واردر .

﴿ اما مدعينك دعوای مشروحهسی اوزرينه مدعیعليه ، بنده سنك اويله وديعهك يوقدر ديه انكار ايدوبده مدعی ، اقامهٔ بينه ايتدكدن صوكره مدعی عليه ، أوت بر وديعهك وار ايدی لكن بن آنی سكا رد وتسليم أيلمشيدم ديه ادعا ايتسه دعواسی مسموع اولور . ﴾ زيرا بنده سنك اويله وديعهك يوقدر چونكه آنی سكا رد وتسليم ايتمشيدم ﴾ ديمك اولاجغندن تناقض اولماز ، هنديه [١] .

---

[١] ادعی عليه شركة او قرضا اوديعة اوعارية اوقبض مال بطريق الوكالة فانكر ثم اعترف وادعی الرد لايقبل الا بينة لانه بالجحود خرج عن ان يكون امينا تنقيح .

ادعی انه باع منه هذا المال وبه عيب ورام الرد عليه فانكر البيع فلما برهن عليه زعم انه ابرأه من كل عيب لايسمع لتناقض وهذا قول الامام واما عند ابی يوسف فالعين والدين سيان وتسمع انقروی عن البزازيه او ان رجلا اشتری مالا ثم ادعی به عيباً فاستحلف البايع فنكل وقضی عليه بالنكول ثم ان البايع اقام البينه انه تبرأ اليه من هذا العيب تقبل بينته وان ادعی البزائة بعد انكار الدين اوادعی العفو عن صاحب القصاص بعد انكار تسمع خانيه .

كذلك بركيمسه برادری عليهنه « شو خانه پدرمزدن بزه موروثدر ديه ادعا ايتمكله مدعى عليه، پدرمزك بوخانه‌ده حقى يوقدر ديه انكار ايتدكدن صوكره بوخانه‌يى بن پدرمدن صاتون آلدم ياخود بوخانه بنم اولديغنى پدرم اقرار ايلمشيدى ديه دعوى ايده‌جك اولسه قبول اولنور. زيرا پدرمزك حقى يوقدر چونكه صاتون آلدم ديمك اولور؛ بوجهتله تناقض بولنماز .

اما مدعينك دعواسى اوزرينه مدعى عليه ، بوخانه هيچ بر وقت پدرمزك دكل ايدى ديدكدن صوكره بر وجه مشروح اشترا ادعاسى قبول اولنماز . زيرا تناقض واردر . لكن بر وجه بالا پدرينك اقرار ادعاسى ينه قبول اولنور. «۱٦٥۲» ماده‌يه باق ، هنديه .

كذلك بركيمسه ديكر كمسنه يدنده‌كى مال ايچون بومال بنمدر بكا ميراث قالدى ياخود بوذى‌اليد بكا هبه وتسليم ايلدى ديه دعوادن صوكره دونوبده بوذى‌اليد مال مذكورك بكا موروث ياخود هبه وتسليم ايدلمش اولديغنى انكار ايتمكله بعده آندن صاتون آلدم ياخود بومال بنمدر بوذى‌اليد بكا صاتمش ايدى ديه دعوى ايدوب مؤخراً دونوبده بكا صاتديغنى انكار ايتمكله بعده بكا هبه يا صدقه ايتدى اولوجهله مالمدر ديسه نظر اولنور. اكر هم برنجى همده ايكنجى دعواده تاريخ ذكر ايلمز ايسه ياخود ايكيسنده تاريخ ذكر ايده‌رك ايكنجيسنك تاريخى اولكندن مقدم اولور ايسه قبول اولنماز، تكمله‌ٔ ردمحتار .

كذلك مدعى بوخانه بابامدن بكا موروثدر ديه دعوى ايتديكنده مدعى‌عليه، بوخانه هيچ بر زمان باباكڭ دكل ايدى ياخود باباكڭ بوخانه‌ده اصلا حقى يوق ايدى ديدكدن صوكره مدعى اقامهٔ بينه ايتمكله مدعى عليه باباك اوخانه‌يى بكا صاتدى ديه ادعا ايده‌جك اولسه قبول اولنماز . اما مدعينك دعواى مشروحه‌سى اوزرينه مدعى‌عليه پدريڭك اوخانه‌ده حقى يوقدر ديه بعد الانكار مدعى اقامهٔ بينه ايدنجه مدعى‌عليه باباك اوخانه‌يى بكا صاتدى ياخود باباك حال حياتنده اوخانه بنم اولديغنى اقرار ايتدى ياخود سن باباكڭ حياتنده يا بعد وفاته اولخانه پدريڭك اولمديغنى اقرار ايتدك ديه ادعا ايده‌جك اولورسه قبول اولنور، انقروى [١] .

﴿ ١٦٥٨ ماده ﴾

﴿بركيمسه برعقدك باتاً وصحيحاً﴾ ـ وفاء وفاسداً اولمیه‌رق ـ ﴿كنديسندن صادر اولديغنى اقرار ايده‌رك بواقرارى﴾ معنون ومرسوم ﴿ سنده ربط اولندقدن صوكره ﴾ او سند كنديسنك ايدوكنى مقر ايكن ﴿ دونوبده اول عقدك وفاءً ياخود فاسداً منعقد اولديغنى ادعا ايتسه دعواسى مسموع اولماز . «١٠٠»

---

[١] وكذا اذا آجر نفسه ليعمل فى الكرم ثم ادعى ذلك انه ملكه لا تسمع دعواه تنقيح رجل اقر عند القاضى ان هذالمال املان غير ذى اليدثم اقام بينة انه‌له اشتراه من الذى فى يديه قبل اقراره لا تقبل بينته خانيه ادعى اداء دينه بسمرقند ثم برهن على ادائه ببخارى كان تناقضا الا اذا وفق جامع الفصولين .

مادیه باق.) فقط باتاً و صحیحاً صادر اولدیغنی اقرار اتمشیدم لکن اقرار مذکورمده کاذب ایدم مثلا وفاء ایدی دیه ادعا ایدهجك اولسه «١٥٨٩» ماده حکمی جاری اولور.

(مثلا برکیمسه ملك منزلنی) دیکر (برکمسنه‌یه ثمن معلوم مقابلنده بیع وتسلیم ایتدکدن) یعنی اولا عقد بیع واقع اولدقدن (صوکره) بو بیعی استحکام ایچون (حضور حاکمده واروب بن شو حدود ایله محدود اولان منزلمی شو قدر غروش مقابلنده فلان کمسنه‌یه بیع بات صحیح ایله صاتدم دیه اقرار ایدوبده بو اقراری سنده ربط اولندقدن صوکره دونوبده بیع مزبور وفا طریقیله یاخود شومقوله شرط مفسد ایله) یاخود بالاکراه (عقد اولنمشیدی دیه ادعا أیلسه دعواسی مسموع اولماز.) نتیجه.

اوعقد، کرك بیع اولسون: نته‌کیم مثالی ذکر اولندی.
کرك توکیل اولسون: مثلا برکیمسه ملك باغنی بیعه دیکر کمسنه‌یی توکیل ایدوبده اوکمسنه دخی آخر شخصه بیع ایتدکدن صوکره اول کیمسه توکیل مزبور طوعاً اولمشیدی دیه اقرار ایده‌رك بعده توکیل مزبور اکراه معتبر ایله اولمشدر دیه دعوی أیلسه مسموع اولماز، نتیجه.

کرك ابرا اولسون: مثلا بر کیمسه بر خصوصه متعلق دعواسندن دیکر کمسنه‌یی بعد الابرا حضور قاضیده ابراء مزبور صحیحاً اولدی دیه بالاقرار حجت اولندقدن صوکره او کیمسه

ابراء مزبور شو مقوله شرط مفسد ايله اولمشيدى ديه دعوى أيلسه مسموع اولماز، نتيجه .

كرك صلح اولسون : ﴿ كذلك بر كيمسه ديكر كمسنه ايله اولان دعواسندن صلح اولارق حضور حاكمه واروبده اول صلحك صحيحاً عقد اولنديغنى اقرار ايده‌رك بو اقرارى سنده ربط اولندقدن صوكره دونوبده صلح مزبورى شو مقوله شرط مفسد ايله اولمشيدى ديه ادعا أيلسه دعواسى مسموع اولماز . ﴾

اما مجرد انشاى بيع مقصديله شومالى بيع بات صحيح ايله سكا صاتدم ديوب اوده قبول ايتدكدن صوكره بو بيع وفاء اولمشيدى بيع بات صحيح دينلمسى مواضعه‌يه مبنى ايدى ديه ادعا ايتسه مسموع اولور [١] .

١٦٥٩ ماده

﴿ بر كيمسه ﴾ عقار ويا منقول اولان ﴿ برمالى ﴾ ياخود ارض ميرى‌يى ﴿ ملكم ﴾ ياخود باطابو تحت تصرفمده ﴿ در ديه ديكر كمسنه حضورنده آخره بيع ﴾ يا اذن صاحب ارضله فراغ ﴿ وتسليم ايتدكده اول كمسنه كوروبده بلاعذر سكوت ايتمش ايكن صوكره‌دن اول مال مستقلا بمدر ياخود آنده ﴾ نصف وثلث كبى ﴿ حصه‌م

---

[١] الاب اذا باع عقار ابنه الصغير بالغبن فاحش لايجوز وله ان يخاصم الا اذا اقر وقال بثمن المثل وكتب ذلك فى الصك انقروى عن العمدة .

واردر) یاخود آنك پاره‌سی بندر (دیه دعوی ایتسه نظر اولنور .)

«حضورنده . کوروبده» ؛ بوندن مقصد اطلاع وعلمدر . کرك مجلس بیعده حاضر بولنسون کرك اوراده حاضر اولمایوب مؤخراً بیعه عالم وواقف اولسون . یعنی بر کیمسه ملکمدر دیه برمالی آخره بیع وتسلیم ایتدکده بایعك اقاربی یاخود زوج یا زوجه‌سی مجلس بیعده حاضر بولنمیوب بیع مذکوره بر یا ایکی کون صوکره مطلع اولارق سکوت أیلسه فقرهٔ آتیه حکمنجه آندن صوکره بندر دعواسی استماع اولنماز .

«بیع» ؛ بوتعبیر ردمحتارك بیاننه کوره هبه وتسلیم یا تصدق وتسلیمدن احتراز ایچون اولمادیغی کبی وقفدن دخی احتراز ایچون دکلدر .

مثلا هبه وتسلیم وقتنده حاضراولوبده سکوت ایتسه سکوت ایدن واهبك اقاربندن یاخود زوج و زوجه‌دن بری ایسه اشبو دعواسی مطلقا استماع اولنماز .

لکن علی‌افندی فتواسنده هبه وتسلیم بیع حکمنده اولمدیغی ذکر اولنمشدر . مثلا برقادین ملك منزلنی قیزینك مواجهه‌سنده همشیره‌سنه هبه وتسلیم ایتدیکنده قیزی سکوت أیلمش ایکن حالا قیز ، اوهمشیره‌دن والده‌م منزل مزبوری سکا هبه ایتمزدن مقدم بکا هبه وتسلیم ایتمشیدی دیه دعوی ایتسه مسموع اولور، علی‌افندی و ردمحتار .

اما اجاره ورهن واعارهدن احتراز ایچوندر . نته‌کیم آتیده ایضاح اولنور .

﴿ اکر اول کمسنه بایعك اقاربندن یاخود زوج و زوجه‌دن بری‌ایسه اشبودعواسی مطلقا ﴾ یعنی مشتری کرك تصرف ملاك ایله تصرف ایتسین کرك ایتمسین ﴿ استماع اولنماز . ﴾ اکر مدعی‌علیه اقرار ایتمز ایسه . زیرا عندالبیع حضور ایله برابر ترك منازعه او مال بایعك ملکی ایدوکنی دلالة اقرار عد اولنمشدر [١] .

اما مدعی علیه ، او مال مدعینك ملکی اولدیغنی اقرار ایدوبده مجرد وقت بیعده سکوت أیلدیکنه بناء حقی ساقط اولور دیه ادعا ایتسه قبول ایدلمز ؛ اقراریله الزام اولنور . « ١٦٥٢ » ماده‌یه باق .

درجهٔ قرابتك نه اولدیغنی واقاربدن کیملر مقصود ایدوکنی ایضاح ایده‌نی کورمدم . آنجق شارح تنویر « اقاربی» مثلا ابن دیه بیان ومحشیسی ابنك غیری اقارب دخی ابن کبی ایدوکنی ذکر أیلدیکی کبی خیریه‌نك بیوع قسمنده عم دخی بو حکمده عد ایدلمشدر. ایمدی بو مسئله‌ده‌کی اقارب عمه شامل اولنجه قرابة عمدن مقدم اولان پدر ، مادر ، برادر ، همشیره‌لر وکذا عمه دخی عم کبی اولاجنی درکاردر. فقط اولاد اخوه واخوات،

[١] قطعا للاطماع الفاسدة لاهل العصر فی الاضرار بالناس نتیجه .

اولاد اعمام و عمات ، اخوال و خالات و بونلرك اولادلری اقربادن ایسه‌لرده بوماده‌نك حكمی بونلرك جمله‌سنه شامل‌میدر ؟

ابن عابدین ، غایة المطلب نام رساله‌سنده قرابتده عندالامام الاعظم آنجق ذی‌رحم محرم داخل اولور دیمش ایسه‌ده مذكور رساله وقف حقنده‌در . و « لا یأتل اولو الفضل منكم والسعة ان یؤتوا اولی القربی والمساكین و المهاجرین » آیت جلیله‌سنده ابن خاله‌یه « اولی القربی » اطلاق بویورلمشدر .

« بیع » تعبیری ایله اجاره ، اعاره ، رهن ، استغلالا بیع و وصیتدن احتراز اولنیور . چونكه بر كیمسه بر مالی ملكمدر دیه دیگر كمسنه حضورنده آخره ایجار یا اعاره یا رهن یا استغلالا بیع ایتدكده او مال بنمدر یاخود آنده حصه‌م واردر دیه دعوی ایتسه استماع اولنور . اوكمسنه كرك بایعك اقاربندن كرك اجانبدن اولسون .

نته‌كیم بر كیمسه بر مالنی اوغلی مواجهه‌سنده بر اجنبی‌یه وصیت ایدوب مصراً وفات ایتدكده موصی‌له ضبط ایتدكدن صوكره اوغلی مرقوم مذكور مال بنمدر دیه دعوی ایتدكده موصی‌له حین وصیتده سكوت ایتمشیدك تناقض وار دیه‌مز .

بیع ایله اجاره وسائره بیننده فرق شو دركه مالك ، مالنك ملك غیره چیقمسنه راضی اولاماز ایسه‌ده مالیله غیرك انتفاعنه راضی اولابیلیر . و برده بیع و امثالنده بو حكم علی خلاف

القياس ثابت اولمغله غيره مقيس عليه اولاماز . « ١٥ » ماده ايله شرحنه باق ، ردمحتار و بهجه .

كذلك بر كيمسه باطاپو متصرف اولديغى اراضىٔ اميريه‌سنى زوجه‌سى مواجهه‌سنده آخر كمسنه‌يه اذن صاحب ارضله فراغ ايدوبده زوجهٔ مزبوره بلاعذرسكوت ايتمش ايكن مؤخراً مذكور اراضى فراغ مزبوردن مقدم بنم تحت تصرفمده ايدى ديه دعوى أيلسه استماع اولنماز ، جامع الاجارتين .

(واكر) او كمسنه (اجانبدن ايسه) بو اجانب كرك قومشو وكرك قومشونك غيرى اولسون (اولوجهله يالكز مجلس بيع) وتسليم (ده بولنمسى) تعبير ديكرله بيع وتسليمه عالم اولوبده سكوت ايتمسى بنمدر ياخود آنده حصهم واردر ديه (دعواسنك استماعنه مانع اولمايوب آنجق مجلس بيعده حاضر) يعنى بيع وتسليمه عالم (اولدقدن باشقه مشتريىنك بر مدت اول ملكده ابنيه يابمق ياخود) ابنيه و ديوار (ييقمق وياخود آغاج ديكمك كبى تصرف ملاك ايله تصرفنى كوروبده بلاعذر سكوت ايتدكدن صوكره بروجه بالا) او مال (بنم ملكمدر ياخود آنده) شو قدر (حصهم واردر ديه دعوى ايتسه كذلك استماع اولنماز.) ولوكه بومدت تصرف مرور زمان حدينه بالغ اولماسين.

آنجق نه قدر مدت سكوت ايله حق دعوى ساقط اولور؟ بوجهتى تعيين ايده‌نى كورمدم ، ردمحتار .

بو وجهله سكوت اثبات اولنور ايسه فبها . اولنه‌مديغى

تقدیرده منکر اولان طرفه بالطلب یمین توجه ایدرمی؟ آتی‌البیان باب ثانی عنوانی شرحنده یمین لازم کلمن مسائل ایچون برقاعدهٔ فقهیه بیان ایدلمشدر .

تصرف ملاك برملکده یالکز مال صاحبینك یاپمسی جائز وصحیح اولان تصرفدر .

ایکی مسئله آره‌سنده وجه فرق :

اقاربده مجرد بیع و تسلیمه علم منع استماعده کافی بر مدت مشترینك تصرف ملاك ایله تصرف ایتمسی امر لازم دکل ایکن اجانبده منع استماع ایچون برمدت تصرف لازمدر . چونکه اقرباده اطماع فاسده اغلب وشبههٔ تلبس آنلرده ارجح وبالخاصه دعوای ارثده بوجهت چوق اولور. اما براجنبینك غیرك مالنه طمعی نادر اولدیغندن بونده جهت تزویری ترجیح ایده‌جك برمرجح لازمدرکه اوده مشترینك بر مدت تصرف ملاك ایله تصرف ایتمسیدر ، ردمحتار .

« بلا عذر » ؛ دینلمشدر . زیرا « ١٦٥٤ » ماده شرحنده ذکر اولندیغی اوزره موضع خفاده وکذا حال صغرده وعدم علمده مدعی معذور طوتیلیر . بناء علیه بر کیمسه بر مالی ملکمدر دیه صغیر اوغلی حضورنده آخره بیع و تسلیم ایتدیکنده اوده کوروب سکوت ایتدکدن صوکره صغیر بالغ اولدیغنده او مال بنمدر دیه دعوی ایده‌بیلیر . زیرا حین بیع و تسلیمده صغیر اولمغله معذور در . « ١٦١٦ » ماده‌یه بق .

نته‌کیم او کیمسه ، او مال کندیسنك ایدوکنی وقت بیعده بیلمدیکنی ادعا ایتسه تصدیق اولنور . مثلا بر کیمسه خانه‌سنی صغیر اوغلنه بالبیع صغیر بالغ اولدقدن صوکره اوخانه کندیسنك اولدیغنه واقف اولمقسزین او کیمسه مذکور خانه‌یی اوغلنك حضورنده آخره بعدالبیع والتسلیم اوغلی، مذکور خانه بنم ایدی یاخود آنده شوقدر حصه‌م وار ایدی دیه دعوی ایتسه مسموع اولور. زیرا تناقض محل خفاده معفودر. اب، ابن صغیرایچون شراده متفرد اولدیغی جهتله شراء مذکور ابن ایچون محل خفا اولور ، واقعات و رد محتار .

فقرهٔ اخیره‌ده « بیعده » لفظی احترازی دکلدر . بناء علیه بر کیمسه‌نك خانه، اراضی وحیوان کبی برملکده برمدت تصرف ملاك ایله تصرف ایتدیکنی دیکر کمسنه کوروب سکوت أیلمش ایکن صوکره کندیسی یاخود بعدالوفاة وارثی اوملك بنمدر دیه ادعا ایتسه مرور زمان اولماسه بیله بودعوی مسموع اولماز .

مثلا بر کیمسه خانه‌سنده اوچ درت سنه ساکن اولارق بومدتده آنده ابنیه یاپمق یاخود ییقمق کبی تصرف ایتدیکنی اجنبی بولنان قومشوسی کوروب سکوت أیلمش ایکن بعده بوخانه‌نك جمله‌سی یاخود آنك شوقدر حصه‌سی بنمدر دیه ادعا ایتسه مسموع اولماز [١] .

[١] رجل تصرف فی ارض زمانا ورجل آخر یری تصرفه فیها ثم مات المتصرف ولم یدع الرجل حال حیاته لا تسمع دعواه بعده وفاته جامع الفتاوی عن الخلاصه ومثله فی التنقیح عن الوالجیه .

خلاصهٔ باب اول

دعوانك	تعريفى	بر كيمسه ديكرندن حضور حاكم ويا محكمه‌ده حال منازعه‌ده حقنى[١] نفسنه يا موكلنه بالاضافه جزمه دلالت ايدن لفظ ايله طلب ايتمكدر. حقنى[١] تعبيرى اعيانه، ديونه، و حق وجودى و عدمى‌يه شاملدر.
	تقسيمى	دعواى صحيحه دعواى فاسده : فاسد الوصف فاسد الاصل ـ دعواى باطله
	شرائطى	اصالةً مدعى‌عليه اولمايان خصمك حضورى عين اولان مدعابهده سبب ملكك بيانى دينى دعواده دينك سبب نشأتى اولان مالك تعريف و توصيفى شرط دكلدر.

شرائطی

طرفینك عاقل اوللری
شخصا مدعی علیهك معلومیتی [١] - زیرا مجهول الزام اولنه‌ماز -
مدعا بهك معلومیتی [٢]
دعواده تناقضك بولنمامسی
« مدعیدن آلیویرلمسنی طلب
حین دعوا وشهادت وحکمده اصالةً اولان خصمك حضوری
مدعابهك محتمل الثبوت اولمسی
دین اولان مدعابهك سبب وجهت دینك علی قول بیانی [٣]
« « « جنس، نوع، وصف، مقداری بیان

شرطدر

[١] کتاب القاضی مستثنادر. صحیفه ٢٦
[٢] مستثنیات غصب مجهول، رهن مجهول (١٦٢١)، اقرار مجهول (١٥٧٩)، ابراء مجهول (١٥٦٧)
و وصیت مجهوله دعوالری مستثنادر.
[٣] زیرا احکام دین اختلاف اسباب ایله مختلف اولور.

دفع دعوی

دفع مدعی علیه طرفندن مدعی‌نك دعواسنی رد ایده‌جك بر دعوی درمیان اولنمقدرکه بش نوعدر : دفع ، دفع الدفع ، قبل‌الحکم دفع ، بعدالحکم دفع و دفع غیر صحیحدر.

دفع‌دعوی مدعی‌علیهدن اولمیدر ضابطه‌سندن ایکی‌مسئله مستثنادر
١ مدعی‌علیه اخذ ورثه ایسه دیکر وارثر دفع دعوی ایده‌بیلیرلر .
٢ ید مشتریدن مال‌مشتری بالاستحقاق ضبط‌اولندیغی صورتده بایع مال‌مذکوری مشتری‌یه صاتمدن‌مقدم مستحق کندیسنه‌صاتدیغنه‌اقامهٔ بینه‌ایتسه‌قبول‌اولنور.

دفع دعوی ده طرفینك صفتی تبدیل ایدر واسباب ثبوتیهٔ دفع
١ مدعینك اقرارندن
٢ بینه‌دن
٣ مدعینك یمیندن نکولندن
٤ بعض مسائلده شخص ثالثك اقرارندن
عبارتدر .

خصومت

خصومت مسئله‌سی ایکی اعتبار ایله تقسیم اولنور

اعتبار اول

٣ قسم

۱ منفرداً خصم اولانلر:

١ | دعوای عینده خصم ذی‌الیددر (١٦٣٥ ماده) بناءً علیه مستحقه قارشی مبیعی قبض ایدن مشتری خصم اولور (١٦٣٦ ماده)

٢ ـ اقراری اوزرینه حکم ترتب ایدن کیمسه انکاری حالنده خصم اولور. (١٦٣٤ ماده)

٣ | متوفایه عائد دعواده (١٦٤٢ ماده و شرحی) | اولا؛ ورثه‌دن یالکز بری
ثانیاً؛ متوفینک وصیسی
ثالثاً؛ عند عدم الوارث والوصی، موصی‌له بجمیع المال
رابعاً؛ متوفینک مرض موتنده هبه وتسلیم أیلدیکی کیمسه
} خصم اولور.

٤ ـ منافع عمومه عائد دعواده عامه‌دن بری مدعی وخصم اولور (١٦٤٤ ماده)

٢ دیکرك حضوریله خصم اولانلر

١ اراضیء امیریه وموقوفه ایله مستغلات وقفیه نك متصرفلری طرفندن اشخاص سائره علیهنه اقامه اولنه جق دعواده صاحب ارض ومتولینك حضوری شرطدر .

٢ مسائل مخمسه

١٦٣٧ ماده وشرحی

اولا؛ ودیعه یی مستودعدن — ودیع ایله مودعك
ثانیا؛ مستعاری مستعیردن — مستعیر « معیرك
ثالثا؛ مأجوری مستأجردن — دعوی واثباتده — مستأجر « موجرك — برلکده حضوری لازمدر
رابعا؛ مرهونی مرتهندن — مرتهن « راهنك
خامسا؛ مغصوبی غاصبدن — غاصب « مغصوب منهك

ثبوت

اولا؛ بینه
ثانیا؛ اقرار مدعی
ثالثا؛ صاحب مالك تصدیقی
رابعا؛ مدعینك یمیندن نكولی
— ایله اولور

نك شروطى

١ـ دافع غائبى دفعنده وشاهدلر شهادتلرنده اسميله تعيين ايتمليدر.
٢ـ مثلا ايداعك اثباتى قبل الحكم اولمليدر
٣ مدعى عليه مدعابه مقدما ويا فى الحال كندى وياخود مدعينك ملكى اولديغنى اقرار ايتمه‌مليدر.
٤ـ مدعى غائب طرفندن قبضه‌وكيل اولديغنى ادعا ايتمه‌مليدر.
٥ـ « ذى اليد اوزرينه بر فعلى ادعا ايتمه‌مليدر.
٦ـ مال مدعانك موجوديتى لازمدر.
٧ـ مدعابه طريق عام كبى نفعى عمومه عائد برشى اولمامليدر.

بوراده‌كى غائبدن مقصود حضور حاكمده بولنميان كيمسه‌در.

٣ مستحق مشترى‌يى قابضدن دعوى ايده‌جك اولدقده بايعك حضورى شرطدر.

٤ مشترى‌يه تسليم ايدلميه‌ن مشفوع عقارده شفيعه خصم بايعدر. فقط حين محاكمه‌ده مشترينك‌ده حضورى شرطدر.

٣ اصلا خصم اولمايانلر

١ـ وديع، مشترى‌يه، مغصوب منهه، موصى‌لهه ومودعك دائننه خصم اولماز (١٦٣٨ ـ ١٦٣٩)

٢ مديونك مديونى دائنه، مستأجر مرتهنه، وكيل بالاقراض مستقرضه، دائن ديكر دائنه (١٦٢٠ ماده) مشترينك مشتريسى بايعه (١٦٤١ ماده) خصم اولماز.

اعتبار ثانی

٧ قسم

١ دعواره اقامهٔ بینه‌ده استحلافده خصم اولور.

٢ « ——— « خصم «

٣ « اقامهٔ بینه‌ده ——— خصم «

٤ « « خصم اولوب اقرا و یمینده خصم اولماز .

٥ یالکز اقراری حالنده خصم اولور ١٦٤١ ماده

٦ اقامهٔ بینه‌ده خصم اولوب اقرار ویمینده خصم اولماز.

٧ یالکز تسلیم مدعاده خصم اولور.

تناقض

تناقض | مدعینك دعواسنه منافی شیئك سبق ایتمسندن عبارتدر.

ملکیت دعواسنه مانع اولور | فقط دعوی والابوه و البنوه حقنده‌کی نسب دعواسنه مانع اولماز (١٦٤٧ ماده شرحی) شخص واحد حکمنده اولان ایکی کیمسه‌نك کلاملرنده دخی تناقض تحقق ایده‌بیلیر (١٦٥٢ ماده)

اولاً ؛ خصمك تصدیقیله
ثانیاً ؛ اولکی دعوایی بالترك ایکنجی دعوایه حصر مطلب ایتمکله [١]
ثالثاً ؛ تکذیب حاکمله [٢]
رابعاً ؛ محل خفا اولوبده مدعینك معذرتی ظاهر اولمغله
خامساً ؛ توفیق ایله (١٦٥٦ ماده) [٣]

} مرتفع اولور

مستثنيات : [١] بو مال مدعى عليه زيدكدر ديدكدن صوكره باشقه‌سنكدر ديمسى مسموع دكلدر .

[٢] مجله‌نك ١٥٦٤ ماده‌سنك فقرهٔ اولاسى شرحنه مراجعت ايدبكز .

[٣] تناقض كورونه‌ن ايكى كلامده اوچ صورت واردر :

١ : توفيق ممكن اولمامق - دعوى صحيح دكلدر .

٢ : » » اولوب توفيق ايدلمه‌مك

بوصورتده درت قول واردر :

١ ؛ بالفعل توفيق لازمدر . امكان توفيق كافى دكلدر .

٢ ؛ امكان توفيق مطلقا كافيدر .

٣ : تناقض طرف مدعيدن اولورسه امكان توفيق غير كافى مدعى عليهدن اولورسه كافيدر .

٤ : وجه توفيق متحد ايسه امكان توفيق كافى مختلف ايسه غير كافيدر .

٣ : توفيق ممكن اولوب توفيق ايدلمك - بو صحيحدر .

١٧

باب ثانی

مرور زمان حقنده در

مرور زمان ایکی نوعدر :

نوع اول ؛ حکم اجتهادی بولنسان مرور زماندرکه مدتی اوتوز آلتی سنه‌دن عبارتدر . اوتوز آلتی سنه بلاعذر ترك ایدیله‌ن دعوی آرتق اصلا استماع اولنماز . زیرا دعوایه اقتدار موجود وعذر مفقود ایکن بومدت ترك دعوی عدم حقه دلالت ایدر . «۱۶۶۱» ماده‌ده اولدیغی کبی بعض مسائلده مرور زمان مدتنك نهایت درجه‌سی اوتوز آلتی‌سنه اعتبارایدلمسی بوکا مبنی بولنمشدر، علی‌افندی و ردمحتار بزیادة .

نوع ثانی ؛ طرف سلطانیدن تعیین بویوریلان مرور زماندر. بو نوع مرور زمانده دعوانك عدم استماعی مجله‌نك «۱۸۰۱» ماده‌سنه مبنی بولنمشدر. بناء علیه بونوع مرور زمان کندیسنده تحقق ایده‌ن دعوانك استماعی طرف سلطانیدن فرمان بویورولورسه استماع اولنور. وسلطان حضرتلری برحاکمی بونوع مرور زمان واقـع اولان دعوانك استماعندن منع ودیکر حاکمی بوکا مأذون بویوره بیلیر . بوجهتله بونوع مرور زمانلرده دعوانك استماع اولنمیه‌جغنه دائر مشایخ اسلامیه طرفندن ویریله‌ن فتوالرده « بلا امر استماع اولنماز » دیه محرر بولنمشدر، علی‌افندی .

فقط بونی حاکم حقنده‌در؛ محکَم حقنده دکلدر. بناءً علیه حکم، اون بش سنه مرور ایدن بر دعوانی فصل و رؤیت ایتسه جائز وحکمی نافذ اولور، حموی . حتی ایکی کیمسه حاکمی بر دعوانی فصل وحسم ایچون حکَم تعیین ایتسه‌لر بو حکم اون بش سنه مرور ایتمش بر دعوانی فصل وحسم ایده‌بیلیر، ردمحتار .

استماعی ممنوع اولان دعاوی :

اولا ؛ مرور زمان واقع اولان دعوالردر .

ثانیاً ؛ مستغلات وقفیه‌نك فراغی مبین دفترخاقانی سندنده فراغ قطعی ایسه قطعی و استغلال ایسه استغلال اولارق اعتبار اولنوب خلاف تمسك وقوع بولان دعاوی‌یه اصلا اعتبار ومحکمه‌لرده استماع اولنمامسی ۲ ربیع‌الاخر سنه ۱۲۷٤ تاریخنده ومدعی علیهك اقراری یاخود طرفندن ویرلمش سند اولمدقجه مسقفات ومستغلات موقوفه‌ده مواضعه دعواسنك عدم استماعی ۱۹ ذی‌الحجه سنه ۹۲ و ۱۵ کانون ثانی سنه ۹۱ تاریخنده صادر اولان ارادهٔ سنیه مقتضاسیدر .

ثالثاً ؛ عقارك بیع وشراسی معاملهٔ رسمیه‌یه اقتران ایتمدکجه یعنی دفترخاقانی اداره‌لرنده بیع تقریر ایدلمدکجه بیع وشراء عقاره متدائر دعوالرك استماعندن حکام ۲۷ جماذی‌الاخره سنه ۱۳۲۰ و ۱۷ ایلول سنه ۱۳۱۸ تاریخنده منع اولنمشدر .

رابعاً ؛ سندده مندرج اولمایان رهن وشرط ووفاء استغلال دعواسـنی استماعدن حکام ٢٨ رجب سنه ٩١ و ٢٨ اغستوس سنه ٩٠ تاریخنده منع اولنمشدر .

خامساً ؛ طاپو سـندنده مندرج بولنمیان بسلمك شرطیله اراضئ امیریه‌نك فراغی دعواسـنی اسـتماعدن حکام ١٨ صفر سنه ٣٠٦ و ١٢ تشرین اول سنه ٣٠٤ تاریخنده منع اولنمشدر .

سادساً ؛ تصرف سندنده مندرج بولنمیان بسلمك شرطیله مستغلات موقوفه‌نك مجاناً فراغ دعواسنی استماعدن حکام ممنوعدر .

سابعاً ؛ طاپو سندنده مندرج بولنمیان وفاء فراغ دعواسنی رؤیتدن حکام ٢٦ صفر سنه ٧٨ تاریخنده منع اولنمشدر .

ثامناً ؛ اراضی قانوننك قرق برنجی ماده‌سی حکمنجه خلیط وشریکك حق رجحان دعواسی بش سنه صوکره استماع اولنماز .

تاسعاً ؛ اراضی قانوننـك قرق دردنجی ماده‌سی موجبنجه اوزرنده دیکرك ملك ابنیه یا اشجاری بولنان اراضی ، متصرفی طرفندن آخره فراغ اولندقده اون سنه صوکره ابنیه و اشجار صاحبنك حق رجحان ادعاسی استماع اولنماز .

عاشراً ؛ قانوننامهٔ مذکورك قرق بشنجی ماده‌سندن مستفاد اولدیغی اوزره برقریه‌نك حدودی داخلنده اولوب باطاپو تصرف اولنان اراضی‌یی متصرفی بولنان کیمسه دیکر قریه اهالیسـندن

بر کیمسه‌یه فارغ اولدیغی حالده او اراضینك بولندیغی قریه اهالیسندن یره ضرورتی اولانلره اراضیٔ مذکوره‌یی بدل مثل ایله برسنه‌یه قدر دعوی ایده بیلیر ایسه‌ده برسنه صوکره دعواسی استماع اولنماز .

حادی عشر ؛ اصحاب انتقالی اولماق جهتیله محلول اولان اراضیٔ امیریه اوزرنده ملك ابنیه ویا اشجاری بولنان کیمسه ایچون ثابت اولان حق طابو دعواسی اون سنه صوکره استماع اولنماز .

ثانی عشر ؛ مذکور اراضیده خلیط وشریك ایچون ثابت اولان حق طابو دعواسی بش سنه صوکره استماع اولنماز .

ثالث عشر ؛ مذکور اراضیده یره ضرورتی اولانلر ایچون ثابت اولان حق طابو دعواسی برسنه صوکره استماع اولنماز .

اراضی قانوننك آللی طقوزنجی ماده‌سنه باق .

رابع عشر ؛ سنوی یوزده طقوزدن زیاده ربح ملزم دعواسی استماع اولنماز .

خامس عشر ؛ سندات صحیحه و معتبره ایله بروجه ملکیت تصرف اولنان کدکلرك مستقر اولدقلری محلدن اخراج وامحاسی ضمننده ملك صاحبلری طرفندن دعوایه تصدی اولنور ایسه بو دعوانی استماعدن حکام شرع شریف ممنوع بولنمشدر .

مرور زمانده معتبر اولان سنه: مرور زمانلرده سنهٔ عربیه

معتبردر؛ سنهٔ شمسیه دکلدر . بناء علیه مرور زمان مدتنك سنهٔ عربیه‌دن حساب ایدلمسی لازم کلیر .

مثلا دینی ناطق اولان سندده یالکز تاریخ شمسی محرر اولوب تاریخ عربی موجود بولنمسه دخی او دینك مرور زمانی ینه سنهٔ عربیه اولارق حساب ایدلمك لازم کلیر .

مرور زمان ادعاسنده بولنان کیمسه مروزمانی بالبینه اثبات ایدرسه فبها . اما اثبات ایده‌مز ایسه خصمه یمین ویریلیرمی؟ یعنی مثلا مدعی‌علیه ، بوعقاری اون آلتی سنه بلا نزاع تصرف ایدرم سن سکوت ایلدك دیوبده مدعی بو مدت تصرفی انکار ایتدیکی حالده مدعی علیه ، بالبینه اثبات ایده‌مدیکی صورتده خصمنه مدعی‌علیهك اون آلتی سنه‌در بلا نزاع تصرف ایتدیکنی بیلمدیکنه یمین تکلیف ایده‌بیلیرمی ؟

بوبابده صراحت مسئله‌یه دسترس اولنه‌مدی . فقط فقهـا یمین لازم کله‌ن مسائلی شوقاعدهٔ عمومیه ایله بیان أیلمشلردر : هر موضعکه خصم اقرار ایتدکده الزام اولنور؛ انکاری حالنده استحلاف ایدیلیر . یالکز اوچ مسئله بوقاعده‌دن مستثنا ایسه‌ده مرور زمان بونلردن دکلدر ، صرةالفتاوی فی‌الدعوی .

مرور زمان بینه‌سی مرجحدر: مرور زمان بینه‌سی مرور ایدن مدت ، مرور زمان مدتندن اقل اولمق بینه‌سی اوزرینه

ترجيح اولنور . مدعا به كرك ملك يا وقف وكرك اراضئ اميريه اولسون .

مثلا ذى اليد مدعابه اولان ملك عقــارده بلا نزاع تصرفنك مدتى اون بش سنه‌يى متجاوز اولمغله دعوالك مسـموع دكلدر . ومدعى ــ خارج ــ مدت تصرفك هنوز اون سـنه‌در دعوام مسموعدر ديه اقامهٔ بينه ايتدكلرنده ذى اليدك بينه‌سى ترجيح اولنور ، الطريقة الواضحة .

زيد ، عمروك عليهنه اقامه ايتديكى دعـوانى عمرو اون بش ييل اولمشدر زيد اون بش ييل اولمامشدر ديه اقامهٔ بينه أيلسه مشهور ومعروف هانكيسى ايسه آنكله عمل اولنور . يوقايسه زيد ، اون بش ييلك ختامندن مقدم دعوى ايتديكنى اثبـات ايدرسه آنكله عمل اولنور ، ابو السعود .

مدعا بهك تحت حكمه آلنمش اولمسى مرور زمان وقوعنه مانع اولماز . بركيمسه آلاجغنى تحت حكمه آلديردقدن صوكره اون بش سنه طلب ايتمسه واعلامى موقع اجرايه قويديرمســه مرور زمان واقع اولور .

مرور زمان مدعى عليهك بلا نزاع مثلا بر عقارده تصرفى حالنده حاصل اولور . يوقسه مدعى عليهك اول عقارده تصرفى مدعى طرفندن بالوكاله اولديغى معروف ومشهور اولور ايسه مرور زمان تحقق أيلمز .

مثلا مدعى ، يدكده اولان فـلان عقــار بنم ملكمدر ديه

دعوى ایتدکـده مدعى علیه بعد الانکار اون بش سـنه‌دنبری
بلا نزاع متصرف اولدیغنی ادعا أیلمسی اوزرینه مدعى ، أوت
اون بش سنه‌در تصرف ایدیورسك لکن تصرفـك طرفمدن
بالوکاله‌در دیوبده بالوکاله تصرفی معروف ومشهور بولنسه مدعى
علیهك مرور زمان ادعاسی بر طرف اولور. زیرا تصرف اصالة
اولابیله‌جکی کبی وکالت مثللو نیابة دخی اولور، بحروابوالسعود .

ماده ١٦٦٠

﴿دین﴾ ولوکه دیت اولسون ﴿وودیعه﴾ وعاریت ﴿وملك﴾
اولان ﴿عقار﴾ کذا عقار اولمیان ملك ، حیوان ، امتعهٔ سـائره
﴿ومیراث﴾ ، قصاص ﴿وعقارات موقوفه‌ده مقاطعه﴾ ویا مقاطعه
ایله تصرف دعواسی ﴿ یاخود اجارتین ایله تصرف و مشروطه
تولیت وغله دعوالری کبی اصل وقفه وعمومه عائد اولمیان دعوالر
اون بش سنه ترك اولندقدن صوکره استماع اولنماز.﴾

طلاق ، نکاح و وصیت کبی دیکر دعوالرده مرور زمان
مدتی نه قدردر ؟

مرور زمان مدتلری : دعاوئ حقـوقیه‌ده مرور زمان
مدتلری الحالة هذه درت قسمدر:

قسم اول ؛ اوتوز آلتی سـنه‌لك مرور زماندر بو اصـل
وقف ایله صاحب ارضك رقبهٔ ارضه متعلق دعواسنده اولور.
«١٦٦١» ماده ایله «١٦٦٢» ماده شرحنه باق .

قسم ثانی ؛ اون بش سنه‌لك مرور زماندر بو دخی قسماً بالاده تعداد اولندیغی کبی قسماً ده «١٦٦٢» ماده‌ده مذکوردر.

قسم ثالث ؛ اون سنه‌لك مرور زماندرکه «١٦٦٢» ماده‌ده ذکر اولنیور.

قسم رابع ؛ ایکی سنه‌لك مرور زماندر اراضی قانوننك یکرمنجی ماده‌سی ذیلنده محرر اولدیغی اوزره اراضیٔ خالیه ومحلوله‌دن طرف حکومتدن مهاجرینه تفویض اولنوب آنلر طرفندن زراعت وابنیه انشا اولنان اراضی حقنده بلاعذر ایکی سنه مروروندن صوکره آخری طرفندن اقامه اولنه‌جق تصرف دعواسی استماع اولنماز.

دین ؛ مثلا بر کیمسه اون بش سنه اوّل سکا ویردیکم شو قدر غروش قرض یاخود صاتدیغم مبیع ثمننی ایسترم دیه دعوی ایتسه استماع اولنماز.

بونده دین مطلق ذکر ایدلمسندن آکلاشیلیرکه مذکور دین کرك آحاده عائد اولسون یعنی افراد انسانیه‌نك یکدیکردن آلاجقلری بولنسون وکرك بیت المالك آحاددن و آحادك بیت‌المالدن مطلوب بولنسون جمله‌سنه شامل وبونلرده اون بش سنه‌نك مروریله مرور زمان واقع اولور. بووجهله بیت المالك آلاجنی حقنده‌کی دعوانك اون بش سنه صوکره استماع ایدلمه‌مسی حقنده ٢٠ محرم سنه ١٣٠٠ تشرین‌ثانی سنه ١٢٩٨ تاریخنده

ارادۀ سنیه صادر اولمشدر .

ودیعه ؛ بر کیمسه اون بش سنه اوّل سکا ویردیکم شویله بر ودیعه‌می ایسترم دیه دعوی ومدعی علیه انکار ایتسه دعوی استماع اولنماز .

عاریت ؛ بر قادین وفات ایدوب متوفانك آناسی متوفات قزیمه اون بش سنه اوّل فلان وفلان شیلری اعاره ایتمشیدم دیه متوفانك زوجندن دعوی وزوج مرقوم انکار ایلسه دعواسی مسموع اولماز .

میراث ؛ احد ورثه دیکرندن اون بش سنه اوّل وفات ایده‌ن مورثمزك مالندن سنده شومقوله شوقدر اشیا قالدی حصه‌می ایسترم دیه دعوی ومدعی علیه انکار ایتسه استماع اولنماز .

ملك عقار ؛ بر کیمسه دیکر کمسه‌نك اون بش سنه‌دنبری بلا نزاع تحت تصرفنده اولان ملك باغ یا خانه‌نك کلیسی یاخود شوقدر حصه‌سی بنمدر دیه اوکمسه‌دن دعوی ایتسه استماع اولنماز . نته‌کیم ایکی کیمسه اون بش سنه ملك باغده بالاشتراك متصرفلر ویکدیکردن دعوی ایتمه‌مشلر ایکن بعده بریسی او باغچه مستقلاً بنمدر دیه دعوی ایتسه استماع اولنماز .

عقارات موقوفه‌ده مقاطعه ؛ مقاطعه عرصه‌سی وقف واوزرنده‌کی ابنیه واشجار وکرومی ملك اولان عقارده متصرفی

طرفندن جانب وقفه ویرلمك اوزره عرصه ایچون قطع وتعیین اولنمش اولان اجارهٔ سنویه‌در. بوكا اجارهٔ زمین دخی دینلیر. ایمدی بوملكك وقفی دخی جائزدر، یعنی عرصهٔ موقوفه اوزرینه اذن متولی ایله بركیمسه نفسی ایچون احداث ایلدیكی بنانی یاخود غرس ایلدیكی اشجاری وقف ایلسه صحیح اولور. كرك عرصهٔ موقوفه‌نك وقف اولندیغی جهته وكرك جهت اخرایه وقف اولنسون. زیرا هر نه‌قدر جهت قربت مختلف ایسه‌ده اصل قربنده اجتماع بولنوب جهتك اختلافی حكمك اختلافنی مستلزم اولماز، علی افندی.

عقارات موقوفه‌ده مقاطعه ایله تصرف دعواسی درت‌وجهله تصویر اولنه‌بیلیر:

وجه اول؛ مدعابه ملك اولور. شویله كه فلان وقف عرصه اوزرینه مبنی وشو قدر غروش مقاطعه‌یه مربوط ملك خانه‌می بو مدعی علیه اون بش سنه‌دنبری متصرف اولوب فقط ملكم اولمغله تسلیمنی ایسترم دیه دعوی ایتسه مدعی علیهك انكاری حالنده استماع اولنماز. آنجق بو دعوی ملك عقار دعواسیدر.

وجه ثانی؛ مدعابه دخی وقف‌اولور. بوده یا اجارهٔ واحده‌لی اولوركه بونده تصرف دعواسنك اقامه‌سی متصور دكلدر.
متولی طرفندن اقامه اولنه‌جق دعوی دخی اصل وقفه عائد

و بناء عليه اوتوز آلتی سنه اولور .

یاخود اجارتينلى اولور . بو ايسه « ياخود اجارتين ايله تصرف » فقره‌سنده داخلدر .

وجه ثالث؛ تصرف لفظى مقاطعه كلمه‌سنه ربط ايله صورت دعوى بروجه آتى اولور: زيد بر وقفك متوليسندن « بو عرصهٔ وقف شوقدر غروش مقاطعه ايله بنم تصرفمده‌در .» ديه عمرودن دعوى ايتمسيدر ايمدى اون بش سنه كچمه‌مش ايسه بو دعوى استماع اولنور . والا اولنماز . اما متولى زيددن سنك يدكده‌كى فلان عرصه بنم متوليسى اولديغم فلان وقفكدر ومقاطعه ايله تصرفكده‌در ديوبده زيد ملكمدر ديه‌رك مقاطعه‌يى انكار ايتسه بو صورتده‌كى دعوى رقبهٔ وقفه تعلق ايده‌جكى جهتله اوتوز آلتى سنه‌يه قدر استماع اولنور .

وجه رابع ؛ تصرف كلمه‌سى مقاطعه لفظنه ربط ايدلمديكى تقديرده صورت دعوى بروجه آتى اولور : متولى زيددن متوليسى اولديغم فلان وقفك مستغلاتندن فلان عرصه سنوى شو قدر غروش مقاطعه ايله تصرفكده‌در بدل مقاطعه‌دن شو قدر غروش وقفك آلاجغى اولمغله ايسترم .

فقط بو دعوى حقيقتده دين دعواسى و يوقاريده داخل اولور .

بناء عليه عقارات موقوفه‌ده مقاطعه ايله تصرف دعواسى عباره‌سندن وجه ثالث قصد ايدلمك لازم كلير .

عقارات موقوفه‌ده بالاجارتين تصرف دعواسى ـ بو دعوى ايكى وجهله اولور :

وجه اول ؛ متصرفلر آره‌سنده اولور . مثلا بر كيمسه بر وقف عقاره ديكر كمسنه مواجهه‌سنده اون‌بش سنه بالاجارتين تصرف و ذكر اولنان مدتده او كمسنه بلا عذر سكوت ايتدكدن صوكره حالا اوعقار مدت مذكوره‌دن مقدم بالاجارتين بنم تصرفمده‌در ديه دعوى أيلسه مسموع اولماز .

اون بش سنه صوكره تصرف دعواسى مسموع اولماديغى كبى وفاء فراغ دعواسى دخى مسموع اولماز ، جامع الاجارتين .

نته‌كيم ايكى كيمسه اجارتينلى وقف عقاره اون بش سنه على الاشتراك تصرف ايده‌رك بو مدتده يكديكردن نسنه دعوى ايتمه‌مش ايكن حالا آنلردن برى او عقار سنين مذكوره‌دن مقدم مستقلا اجارتين ايله بنم تصرفمده ايدى ديه ديكرندن دعوى أيلسه استماع اولنماز.

وجه ثانى ؛ متصرف ايله متولى آره‌سنده اولور . مثلا بر كيمسه بر وقف عقارى او وقفك متوليسى حضورنده اون بش سنه مدت اجارتين صورتيله ضبط و تصرف ايدوب بو مدتده متولى بلاعذر سكوت ايتمش ايكن عقار مذكور طرف وقفدن سكا ايجار ايدلمدى ؛ سن او عقارى فضولاً ضبط ايدييورسك ديه او كيمسه‌دن دعوى أيلسه مسموع اولماز .

مشروطه تولیت دعواسی — بر کیمسه بر وقفه بالمشروطه متولی اولمق اوزره اون بش سنه تصرف ایتدکدن صوکره دیکر کمسنه چیقوبده او وقفك بالمشروطه متولیسی بنم دیه دعوی ایتسه استماع اولنماز .

متولی شروط وقفیه موجبنجه امور و مصالح وقفی اداره و رؤیت ایتمك ایچون تعیین اولنمش اولان کیمسه‌در که ایکی قسمدر :

اولکیسی ؛ متولی اولمسی شروط وقفیه اقتضاسندن اولان مشروطیت اوزره متولیدر .

ایکنجیسی ؛ کندیسنك متولی اولمسی حقنده واقف طرفندن بر شرط درمیان اولنمیوب مجرد توجیه حاکمله نصب اولنمش اولان متولیدر، احکام اوقاف.

غله دعوالری — غله وقف وقفك فائده‌سی و محصولی دیمکدر . نقود موقوفه‌نك ربحی ، عقار موقوفك اجاره‌سی، وقف چفتلکك محصولاتی و وقف باغچه‌نك ثمره‌سی کبی .

ایمدی غله‌سی واقفك اولاد واولاد اولادنه مشروطه وقف مزرعه‌یی واقفك اولاد اولادندن عمرو وبعد وفاته اوغلی بکر، بشرك مواجهه‌سنده قرق سنه مستقلا تصرف و بشر بو مدتده بلاعذر سکوت ایتدکدن صوکره بشر بن دخی واقفك اولادندن

بولنديغم جهتله مزرعه‌نك غله‌سنده سكا مشارك اولورم ديه بكردن دعوى أيلسه مسموع اولماز ، على افندى .

بو حالده حاكم بو وجهله مرور زمان واقع اولان دعوايى استماع و حكم أيلسه نافذ اولماز . زيرا امر مشروع امام المسلمينك خلافنه حكم و قضا مردوددر ، جامع الاجارتين .

﴿ ١٦٦١ ماده ﴾

(اصل وقف حقنده متولى و مرتزقه‌نك دعوالرى اوتوز آلتى سنه‌يه قدر استماع اولنور .) صحت وقف كنديسنه تعلق ايده‌ن هر شى اصل وقفدن و صحت وقف كنديسنه توقف ايتميه‌ن هر شى شرط وقفدندر ، جامع الاجارتين .

متولى ، آنفاً ذكر اولندبغى اوزره يا بالمشروطه يا نصب حاكمله اولور ؛ هر ايكيسى طرفندن دخى دعوى صحيحدر .

مرتزقه ، وقفك غله‌سندن معاش و تعيين آلان كيمسه‌لردر . بونلره اهل وظائف دخى دينلير . برجامعك امام وخدمه‌سى كبى .

ايشدى مجله‌نك ظاهرندن مرتزقه‌نك، دخى دعواى وقفده خصم اولاجغى آكلاشيلير . لكن بو مسئله بين الفقهاء مختلف فيهادر :

اوقافده حق دعوى بعض فقهايه كوره متولى‌يه عائددر ؛ مرتزقه وقفده مدعى يا مدعى عليه اولاماز . وقتيله مفتا به بو قول ايدى .

مثلا بر کیمسه دیکر کمسنه‌نك یدنده بولنان عقار ایچون بو عقار سکناسی یاخود غله‌سی بکا مشروطه وقفدر و ذی‌الید بنم ملکمدر دیه دعوی ایتدکلرنده او کیمسه وقفك متولیسی ایسه خصومت و دعواسی معتبر اولور. دکل ایسه ـ قول مختار اوزره ـ اولماز، جامع الاجارتین ونتیجه وبحر فی‌الدعوی و اسعاف و رد محتار فی اوائل الشهادة فی الوقف.

فقط بوفقره «رأی‌حاکمله مرتزقه‌نك دعواسی‌استماع اولنور» یولنده تأویل ایدیلیرسه رأی مختاره موافق اولور.

مثلا متولی غائب اولور یا دعوی ایتمزده موقوف علیهی دخی توکیل ایلمز ایسه موقوف علیهك اذن قاضی ایله دعواسی مسموعدر.

دیکر بعض فقهایه کوره موقوف علیه متولی کبی اوقافده مدعی اولابیلیر. حق وقف معین اوزرینه اولنجه حق اولان بو معین موقوف علیهك دعواسی صحیحدر، حموی.

کوریلیورکه مجله بوقولی اختیار أیلمشدر. اصل وقف کرك عقار ـ نته‌کیم مجله‌ده مذکوردر. ـ وکرك منقول اولسون. نقود کبی. ایمدی نقود موقوفه‌نك اصلنه متعلق دعوالر اوتوز آلتی سنه‌یه قدر استماع اولنور.

مثلا بر کیمسه متولیسی اولدیغی نقود موقوفه‌دن شو قدر آلتونی کندی مصارفنه صرفله اتلاف ایتدکدن صوکره یرینه دیکر بر کمسنه متولی اولارق مبلغ مزبوری اوکیمسه‌دن دعوی

ایتمز. و اون بش سنه مروروندن صوکره دیکر بر آدم وقف مزبوره متولی اولور و مبلغ مزبوری او کیمسه‌دن دعوی ایتمك ایستر ایسه او کیمسه « اون بش سنه مرور ایتمکله دعواك مسموع اولماز » دیه‌مز ، علی افندی .

لکن نقود موقوفه‌نك ربحنه متعلق دعوی آنجق اون بش سنه‌یه قدر استماع اولنور .

« اما اوتوز آلتی سنه مرور ایتدکدن صوکره آرتق استماع اولنماز . » بونده‌کی مرور زمان حکم اجتهادی بولنان مرور زماندر .

اصل وقف حقنده‌کی دعوی ایکی صورتله اولور :

صورت اولی : ملکیت ایله وقفیت آره‌سنده اولور .

« مثلا بر کیمسه اوتوز آلتی سنه بر عقاره ملکیت اوزره متصرف اولدقدن صوکره بر وقفك متولیسی او عقار بنم وقفمك مستغلاتندندر دیه دعوی ایتسه استماع اولنماز . »

اما مرور ایده‌ن مدت اوتوز آلتی سنه‌دن اقل اولور ایسه استماع اولنور: بر کیمسه برقاچ دکانی ملکیت اوزره یکرمی بش سنه ضبط ایتدکدن صوکره بر وقفك متولیسی او دکانلر فلانك وقفیدر دیه دعوی ایتسه دعواسی مسموعدر ، علی افندی .

صورت ثانیه : ایکی وقف آره‌سنده اولور .

مثلا بر وقفك متولیسی بر عقاری او وقفك مستغلاتنده

اولمق اوزره دیکر وقفك متولیسی مواجهه‌سنده اوتوز آلتی سنه مدت ایجـار و وقف ثانی متولیسی بومدتده بلاعذرٍ سـکوت ایتمش ایکن حالا عقارمذکور اوتوز آلتی سنه اقدم بنم متولیسی اولدیغم وقفك مسـتغلاتندر دیه وقف اوّل متولیسندن دعوی أیلسه استماع اولنماز .

۱۶۶۲ ماده

﴿ طریق‌خاص ومسـیل وحق شرب دعوالری اکر ملك عقارده ﴾ واقع ﴿ ایسه اون بش سـنه مرور ایتدکدن صوکره استماع اولنماز . ﴾

طریق خاص ومسیل ایکی معناده استعمال اولنور :

برنجیسی ؛ طریقك وکذا مسـیلك رقبه‌سی معناسـیدر . طریق خاصك تعریفی ۱۲۱۳ و ۱۱٤۳ ماده‌لرك شرحلرنده مرور ایلدیکی کبی مجله‌نك ۱۲۲۰ ماده‌سنده طریق‌خاص آنده حق مروری اولانلرك ملك مشـترکلری کبی ایدوکی ذکر ایدلمشدی .

۱٤٤ ماده‌ده ذکر اولندیغی اوزره مسیل صویك اقدیغی یره ـ رهکذر آبه ـ اطلاق اولنور، هدایه فی باب البیع الفاسد فی قوله وبیع الطریق وهبته .

ایمدی بومعناجه طریق خاص ایله مسیل ذات عقار اولارق ملك ایسه مرور زمان مدتی اون بش سنه ووقف ایسه اوتوز

آلتی سـنه اولاجغی ١٦٦٠ و ١٦٦١ ماده‌لرده ذکر ایدلمکله بومعنی قصد ایدلدکده تکرار اولاجغی کبی « ملك عقارده » ایسه تعبیری دخی بومعنانك اراده‌سنه مانعدر . زیرا بر شیئك نفسنه ظرف اولمسی لازم کلیر .

ایکنجیسی ؛ حق مرور وحق مسیل معناسیدرکه بومعنی حق شرب تعبیرینه مناسـبدر وشو معنی قصد ایدلدکده کلام تأکید اولمقـدن قورتیلیر، تأسیس اولور . تأسیس تأکیددن اولادر .

شوایکنجی معنایه کوره برمثال : برکیمسـه‌نك اون بش سنه مسـتقلاً تحت تصرفنده اولان عرصه‌سنده دیکر کمسـنه حق مرورم واردر حق اون بش سنه اوّل بکجر ایدم دیه ادعا ایتسه استماع اولنماز .

﴿ وأکر عقارت موقوفه‌ده ایسـه متولینك آنلری اوتوز آلتی سنه‌یه قدر دعوایه صلاحیتی واردر . ﴾

مثلا بروقف دکانك باشقه جهته موقوف عرصه‌ده حق‌مسیلی بولنسه وقف اوّلك متولیسی وقف ثانینك مولیسندن اوتوز آلتی سنه‌یه قدر ادعا ایده بیلیر . بومسئله‌ده اوچ صورت واردر :

صورت اولی ــ مثلا حق طریق عقارات موقوفه‌ده واقع اولدیغی کبی او حق طریقك عائد وارجع اولدیغی عقار دخی وقف اولمقدر . آنفاً مذکور مثالده اولدیغی کبی .

صورت ثانیه ــ مثلا حق طریق عقارات موقوفه‌ده واقع

وفقط اوحق طريقك عائد وراجع اولديني عقار ،ملك اولمقدر .

بركيمسه برعرصه‌نك متوليسندن، سنك متوليسى بولنديغك شوعرصه‌ده فلان ملك خانه‌مك حق طريقى واردر ديه دعوى كبى . بودعواده مرور زمان ــ ظاهر اولان ــ تابع بولنديغى عقارده اولديغى كبى اون بش سنه‌در .

صورت ثالثه ؛ حق طريق عقارات مملوكه‌ده واقع و فقط مذكور حق‌طريقك عائد وارجع اولديغى عقار، وقف اولمقدر.

بروقف عقارك متوليسى ديكر كمسنه‌دن ، سنك ملككك اولان‌شوعرصه‌ده متوليسى بولنديغم بوعقارك حق‌مرورى واردر ديه دعوى كبى . بودعواده مرور زمان ــ ظاهر اولان ــ تابع اولديغى عقار كبى اوتوز آلتى سنه‌در .

﴿ اون‌سنه ﴾ ء عربيه ﴿مروردن صوكره اراضىٔ ميريه﴾ ده تصرف ﴿دعوالرى استماع اولنمديغى كبى اراضىٔ ميريه‌ده‌كى طريق خاص، مسيل وحق‌شرب دعوالرى دخى اون‌سنه ترك اولندقدن صوكره استماع اولنماز . ﴾

بوفقره‌ده درت مسئله بولنمغله هر برى بروجه آتى تفصيل اولنور :

---

١ ـــ اراضىٔ اميريه دعوالرى :

بوندن مقصد اراضىٔ اميريه‌ده تصرف دعواسيدر. اراضىٔ اميريه كرك صرفه وكرك موقوفه اولسون .

مثلا بر کیمسه اراضیٔ امیریه‌دن بر تارلایی دیکر کمسنه مواجهه‌سندن اون سنه ضبط و تصرف ایدوب او کمسنه بو مدتده بلاعذر سکوت ایتمش ایکن حالا او کمسنه او تارلا سنین مرقومه‌دن مقدم طاپو ایله بنم تصرفمده دیه دعوی واول کیمسه انکار ایتسه دعوای مذکوره استماع اولنماز . [١]

اراضیٔ امیریه‌ده تصرف دعواسی ایکی صورتله اولور:

صورت اولی ؛ بر شخصك دیکر شخص علیهنه اقامه ایتسیله اولور . آنفا ذکر اولنان مثالده اولدیغی کبی .

صورت ثانیه ؛ صاحب ارض بر شخص علیهنه اقامه ایتمش اولور .

مثلا صاحب ارض بر کیمسه‌نك طاپو ایله تصرفنده اولان اراضی ایچون فلانك عهده‌سندن محلول اولدیغی یاخود اراضیٔ امیریهٔ خالیه‌دن بیانیله میری ایچون ضبط ایده‌جکنی واو کیمسه‌نك تصرفنی فضولی ایدوکنی دعوی ایتدیکی حالده اول کیمسه فضولاً تصرفنی انکار ایله اراضیٔ امیریه‌دن اولمق اوزره اون سنه‌دنبری بلا نزاع تصرفنی ادعا واثبات ایتدیکی حالده صاحب ارضك دعواسی مسموع اولماز .

اما مرور ایدن مدت اون سنه‌دن اقل اولور ایسه استماع اولنور .

---

[١] رجل تصرف فی الارض الامیریة عشر سنین یثبت له حق القرار ولا تؤخذ من یده جامع الفصولین .

مثلا بر کیمسه دیکر کمسنه ایله طاپولی تارلایه متعلق دعواسنی آنجق طقوزسنه اون بر ماه ترك ایتسه بواهمال استماع دعوایه مانع اولمدیغی کبی طقوز سنه بر ماه و یکرمی بش کون بلا عذر ترك ایله هنوز اون سنه تمام اولمدن دعوی ایتسه استماع اولنور.

نته‌کیم بر کیمسه‌نك دیکر کمسنه ایله اراضیٔ امیریه‌دن بر تارلایی اون سنه علی الاشتراك السوی با طاپو ضبط وتصرف ایدوب او کیمسه بومدتده بلاعذر سکوت ایتمش ایکن حالا او کیمسه مذکور تارلانك مجموعی سنین مرقومه‌دن مقدم طاپو ایله بنم تصرفمده در دیه دعوی ایلسه مسموع اولماز .

لکن اراضیٔ امیریه‌نك رقبه‌سنه متعلق اراضی مأمورلرینك ادعالری اوتوز آلتی سنه‌یه قدر استماع اولنمسی حقنده ۲۲ محرم سنه ۱۳۰۰ و ۲۲ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۸ تاریخنده ارادهٔ سنیه صادر اولمشدر .

مثلا بر کیمسه کندی ملکی اولمق اوزره متصرف اولدیغی اراضیسی ایچون اراضی مأموری اراضیٔ امیریه‌دندر دیه ادعاسی اوتوز آلتی سنه‌یه قدر استماع اولنور .

نته‌کیم صاحب ارض بر ارضك اراضیٔ امیریه‌دن ایدوکنی وذی الید متولی اولوبده وقفیتنی دعوی ایتدکده اوتوز آلتی سنه کچمه‌مش ایسه صاحب ارضك دعواسی استماع اولنور . اما اوتوز آلتی سنه کچمش ایسه آرتق استماع اولنماز .

۲ — اراضیٔ امیریه‌ده طریق خاص دعوالری :

مثلا برکیمسه بنم باطاپو تحت تصرفمده اولان شو تارلانك سنك باطاپو تحت تصرفکده اولان بو تارلاده طریق خاصی واردر دیه دیکرندن دعوی ایتدکده اون سنه مرور ایتمش ایسه استماع اولنماز .

۳ — اراضیٔ امیریه‌ده مسیل دعوالری :

مثلا برکیمسه بنم باطاپو تحت تصرفمده اولان شو تارلانك سنك باطاپو تحت تصرفکده اولان شو تارلاده حق مسیلی واردر دیه دیکر کمسنه‌دن دعوی ایتدکده اون سنه مرور ایتمش ایسه استماع اولنماز .

مادهٔ آنفه‌نك ایکنجی فقره‌سنده شرحاً ذکر اولنان اوچ صورت ایکی نقطه‌ده دخی ملاحظه اولنور .

٤ — اراضیٔ امیریه‌ده حق شرب دعوالری :

مثلا بنم باطاپو متصرف اولدیغم شو تارلانك، سنك باطاپو تحت تصرفکده اولان بو تارلاده واقع نهردن حق شربی واردر دیه دعوی ایتدکده اکر اون سنه مرور ایتمه‌مش ایسه استماع اولنور . ایتمش ایسه اولنماز .

ماده ۱۶۶۳

﴿ بوبابده ﴾ ـ منع استماعی دعواده‌کی مرور زمانده ـ ﴿ معتبر یعنی دعوانك استماعنه مانع اولان مرور زمان آنجق بلاعذر

واقع اولان مرور زماندر. يوقسه مدعينك» ــ صاحب حقك ــ «وصيسی بوللسون بولنمسون صغیر. مجنون یا معتوه اولمسی یاخود» مدعینك یا مدعی علیهك «مدت سفر اولان آخر دیارده بولنمسی و یاخود خصمنك» ــ مدعی علیهك ــ «متغلبه دن اولمسی کبی اعذار شرعیه دن بریله اولان مرور زمانه اعتبار اولنماز. بناء علیه مرور زمانك مبدئی عذرك زوال واندفاعی تاریخندن اعتبار اولنور.» علی افندی.

بو کبی اعذار ایله مرور ایدن مدت قرق، اللی سنه یه بالغ اولسه بیله ینه دعوی استماع اولنور [١].

اعذار ثلاثه — بو ماده ده بیان اولنانلره اعذار ثلاثه اطلاق اولنور:

برنجیسی: قاصریتدر. یعنی صاحب حقك صغیر، مجنون ومعتوه اولمسندن عبارتدر.

قاصریت حالنده مرور ایدن مدت کرك مرور زمان حدینه بالغ اولسون کرك اولمسون مرور زمانده داخل حساب ایدلمز.

مثلا بش سنه قاصریت دوام ایده رك آلتنجی سنه ابتداسنده زائل اولسه مرور زمان آلتنجی سنه ابتداسندن اعتباراً باشلایه جغی کبی قاصریت اون بش سنه دوام ایلسه ده اون آلتنجی

---

[١] من المقرر ان الترك لايتأتی من الغائب له اوعلیه لعدم تأتی الجواب منه بالغیبة والعلة خشیة التزویر ولایتأتی بالغیبة الدعوی علیه. ردمحتار،

سنه ابتداسنده زائل اولسه مرور زمان اون آلتنجی سنه ابتداسندن حساب ایدلمك لازم كلير .

فقط قاصریت موجود اولمادیغی حالده مرور زمان باشلامش ایكن مرور زمان تكمل اتمدن قاصریت آره یه كیرسه ده برمدت صوكره ینه زائل اولسه قاصریت حالنده گچن زمانك مرور زمان مدتندن تنزیلی لازم كلیرمی ؟ یعنی مثلا زید تصرفاته اهل ایكن عمروه یكرمی آلتون مقابلنده بر مال صاتدقدن بش سنه صوكره زیده كلن قاصریت اون سنه دوام ایله بعده ینه زائل اولارق سكز سنه صوكره دعوی ایده جك اولسه قاصریت مدتنك تنزیلی حالنده مجموع مدت اون اوچ سنه اولاجغندن دعوانك مسموعیتی وعدم تنزیلی صورتنده یكرمی اوچ سنه اولاجغندن دعوانك عدم مسموعیتی لازم كلیر .

ایكنجیسی ؛ غیبوبتدر . مدعی یا مدعی علیهك غیبوبتندن اعمدر . غیبوبت حالنده مرور ایدن مدت كرك مرور زمان حدینه بالغ اولسون كرك اولمسون مرور زمانده تأثیری اولاماز . اگر حق مدعا بهك ثبوتی حال غیبوبتده اولور ایسه .

بالغ اولدیننه مثال : بر كیمسه نك مدت سفر بعید دیارده بولنان دیكر كمسنه ذمتنده بالمكاتبه ویا بالمراسله بیع ، ایجار ، اقراض یا اتلاف مال كبی بر سببدن طولایی تحقق ایدن آلنده كی آلاجغنی دعوی ایده مه مكله اون بش سنه صوكره او كمسنه بالورود كلدیكی تاریخدن اعتباراً اون درت سنه صوكره او كمسنه دن

دعوی ایتسه استماع اولنور.

بالغ اولمادیغنه مثال: بر کیمسه دیکر کمسنه ذمتنده اوکمسنه مدت سفر بعید دیارده ایکن بر آلاجق ثابت اولدقدن صوکره بش سنه مدیونك غیبوبتی بالدوام فقط آلتنجی سنه ابتداسنده کلیو برسه مرور زمان شو آلتنجی سنه ابتداسندن باشلایه‌جغندن مبدا ثبوت حقدن اعتباراً اون طقوزسنه صوکره دخی اقامهٔ دعوی اولنه‌بیلیر.

فقط غیبوبت موجود اولمدیغی بر زمانده مرور زمان باشلامش ایکن مرورزمان تکمل ایتمدن غیبوبت آره‌یه کیرسه‌ده بر مدت صوکره زائل اولسه بو مدت غیبوبتك مرور زمان مدتندن تنزیلی لازم کلیرمی؟ یعنی مثلا زید عمروه اون آلتون اقراض وتسلیم وبوندن صوکره بش سنه ایکیسیده بر بلده‌ده اقامت ایدوب بعده عمرو مدت سفر بعید دیاره غیبوبت ایله اون‌سنه‌صوکره‌کلیویرسه‌ده‌تاریخ‌ورودندن‌اعتباراً‌درت‌سنه‌مرورنده دعوی ایتسه مدت غیبت تنزیله اولندقده طقوز سنه، تنزیل اولنمدقده اون طقوز سنه مرور ایتمش اولور.

اوچنجیسی؛ تغلبدر. بوده مدعی‌علیهك متغلبه‌دن اولمسیدر. تغلب حالنده مرور ایدن مدت کرك مرور زمان حدینه بالغ اولسون کرك اولمسون ثبوت‌حق، تغلب‌زماننده اولنجه، مرور زمانده تأثیری اولاماز.

بالغ اولدیغنه مثال: بر کیمسه تغلبی حالنده دیکر کمسنه‌نك

قیوتی بالغصب او کیسه‌نك تغلبی اون بش سنه امتداد واون آلتنجی سنه زائل اولمغله زوال تغلبدن سکز سنه صوکره دعوی ایتسه مسموع اولور.

بالغ اولمادیغنه مثال : بر کیمسه تغلبی حالنده دیکر کمسنه‌نك تارلاسنی غصب ایدوبده اول کیمسه‌نك تغلبی بش سنه ممتد وآلتنجی سنه تغلبی زائل اولمغله زوال تغلبدن سکز سنه صوکره دعوی ایتسه مسموع اولور.

فقط تغلب موجود اولمدیغی بر زمانده مرور زمان ابتدا أیلمش ایکن مرور زمان تکمل ایتمه‌دن تغلب آره‌یه کیره‌رك بر مدت صوکره ینه زائل اولسه مدت تغلبك تنزیلی لازم کلیرمی؟ یعنی مثلا بر کیمسه متغلبه‌دن دکل ایکن دیکر کمسنه‌نك اون آلتون پاره‌سنی غصب ایدوب سکز سنه صوکره او کیمسه متغلبه‌دن اولارق تغلبی یدی سنه دوام برله بعده تغلبی ینه زائل اولدقدن ایکی سنه صوکره او کمسنه دعوی ایده‌جك اولسه تغلب مدتی تنزیل اولننجه دعوی مسموع، اولنمینجه غیرمسموع اولور.

مجله‌ده «اولمسی کبی» دینلدی. زیرا دردنجی بر عذر دها واردر: صاحبهٔ حق اولان بر قادینی اقامهٔ دعوادن زوجی منع اکید ایله منع ایتدیکی جهتله دعوی ایده‌مسه بو، عذر شرعیدن معدوددر. زوال منعدن صوکره دعوی ایده‌بیلیر. منع زماننده کچن مدته اعتبار اولنماز. آنجق زوجی طرفندن منع اولندیغی

ثابت اولمليدر، علی افندی.

قاصریته مثال — (مثلا بر کیمسه‌نك حال جنون یاعته یا صغرنده لچن زمانه اعتبار اولنمیوب مرور زمان آنجق حد بلوغه واصل) یاخود جنون یاعته زائل (اولدیغی تاریخدن معتبردر.) بوصورتده صغیر بعدالبلوغ آنجق طقوزسنه‌دعوانك استماعنه مانع اولماز. نته‌کیم بر مجنون یامعتوه بعد الافاقه یالکز طقوز بچق سنه ترك ایتسه استماع دعوایه مانع اولماز.

مدت سفرك بعید اولمسنه مثال — بر کیمسه مدت سفر بعید دیار آخره عزیمتله دیکر کمسنه آنده‌کی اون آلتون آلاجغی دعوی‌ایده‌مه‌مکله اون‌درت سنه‌صوکره عودت وکالدیکی تاریخدن اعتباراً سکز سنه صوکره اوکمسنه مذکور آلتونلری آندن دعوی ایتدکده اول کیمسه «مرور زمان واردر؛ دعوی‌استماع اولنه‌ماز» دیه‌مز.

تغلبه مثال — (کذلك بر کیمسه‌نك متغلبه‌دن بریله‌دعواسی اولوبده خصمنك تغلبی ممتد اولارق) مثلا اراضیٔ امیریه‌دن اولان تارلا-نی اون بش سنه (دعوی ایده‌مدیکندن مرورزمان بولنسه اول دعوانك استماعنه مانع اولماز. مرور زمان آنجق تغلبك زوالی تاریخندن معتبردر.)

اما عدم علم، اعذار شرعیه‌دن دکلدر، فتاوای ابوالسعود.

مثلا بر کیمسه اراضیٔ امیریه‌دن بر تارلایی دیکر کمسنه

مواجهه‌سنده اون سنه ضبط و تصرف واو كمسنه بو مدتده سكوت ايتمش ايكن حالا او كمسنه مذكور تارلا سنين مرقومه‌دن مقدم وفات ايدن پدرم فلانك طابو ايله تصرفنده اولوب وفاتيله حصراً بكا انتقال ايلمشدر فقط بالملك تصرفنده اولديغنى مقدما معلومم دكل ايدى بناء عليه دعوى ايده‌مه‌مشيدم شمدى واقف اولدم دعوى ايدرم ديه استماع اولنماز.

نته‌كيم بالاجارتين تصرفده دخى حكم بويله‌در : بر كيمسه بر وقف دكانى ديكر كمسنه مواجهه‌سنده يكرمى سنه بلا نزاع بالاجارتين ضبط وتصرف واوكمسنه بوقدر مدت بلاعذر سكوت ايلسه حالا او كمسنه سنين مرقومه‌دن مقدم وفات ايدن بابام بكردن انتقال عادى ايله انتقال ايلمش بعض كيمسه‌لردن اويله ايشتدم لكن بو آنه قدر قضيه‌نك بويله اولديغنى بيلمه‌مكله طلب ايتمه‌مشيدم ديه دعوى ايلسه استماع اولنماز، جامع الاجارتين.

مرورزمانك بعذر اولديغنه دائر بينه ترجيح اولنور؛ مثلا برطرف مرورزمانك بعذر اولديغنى ادعا واقامهٔ بينه ايتديكى كبى ديكر طرفده بغير عذر اولديغنى ادعا واقامهٔ بينه ايتسه بعذر اولديغنه متدائر بينه ترجيح اولنور.

﴿ ماده ١٦٦٤ ﴾

(مدت سفر) بعيد (سير معتدل ايله) يعنى راجلا ياخود حيوانه راكباً اورته يورويش ومعتاد اولان استراحتلر ايله أك قيصه كونلرده (اوچ كونلك يعنى اون سكز ساعتلك مسافه‌در.)

بناء علیه سیر معتاد ایله اوچ کونلك مسافه اولان بو بلده‌یه سیر برید [١] ایله ایکی کونده واریله بیلسه او بلده ینه مسافهٔ سفر اولور.

نته‌کیم سیر معتدل ایله اوچ کونلك مسافه اولان بر بلده‌یه شمندوفر ایله بر کون یا دها آز مدتده واریله بیلسه بلدهٔ مذکوره ینه مدت سفر اولور ، فتاوای جدیده .

مدعی علیه اجنبی وفقط بوممکت مدعینك بولندیغی بلده‌یه نسبتله مسافهٔ سفر اولمانیا بر بلده‌یه کیتسه مدعی، مدعی علیهك بولندیغی مملکته واروب احکام مشروعه دائره‌سنده استحصال حقه مقتدر اولامیه‌جغنه نظراً بوحال مرور زمانده عذر اولورمی؟

ماده ١٦٦٥

(بینلرنده مدت سفر اولان ایکی بلده ساکنلرندن بریسی بر قاچ سنه‌ده برکره بر بلده‌ده برلشوب) تعبیر دیکرله خصمك عودتنه مدعی واقف اولوب (یکدیکریله محاکمه‌لری قابل ایکن بربرندن برشی دعوی ایتمیه‌رك بو وجهله) مدعانك نوعنه کوره آنده معتبر اولان (مرور زمان بولندقدن صوکره مدت مروردن مقدم تاریخ ایله برینك دیکرندن دعواسی استماع اولنماز .)

مثلا مدعی ، مدعی علیهه بالفرض قرضاً اون آلتون ویرمسنی متعاقب مسافهٔ سفر بعید آخر دیاره عزیمت و اوراده اون سنه

---

[١] بَریدْ (ع ٠ ٥) خبرجی ، تاتار ، ساعی، پوسته‌جی. عربیده اون ایکی میل ویاخود اوچ فرسخ یره برید دیرلر .

اقامت ایتدکدن صوکره عودت ایدەرك مدعی علیه ایله بر سنه برلکده بولنسـه و صوکره تکرار غیبوبت ایلسەده درت سنه صوکره کلسه مدعی حقنده مرور زمان واقع اولور .

ایمدی مدعی علیه، مدعابهی انکارله برابر مدعی ایله اون بش سنه ظرفنده برقاچ دفعه برلشدکلرینی و اولوقت محاکمەلری قابل ایدوکنی درمیان ایله مدعی بونی اقرار ایتسه ویا انکاری اوزرینه مدعی علیه اثبات ایلسه دعواسی استماع اولنماز .

« بر قاچ سنەده بر کره برلشوب » دینلیور . بو ایکی بلدە ساکنلری یالکز بر دفعه بر بلدەده برلشـوب یکدیکر ایله محاکمەلری قابل ایکن بربرندن بر شی دعوی ایتمیەرك بو وجهله مرور زمان بولنسـه برینك دیکرنده مدت مزبورەدن مقدم تاریخ ایله دعواسی ـ ظاهر اولان ـ استماع اولنماز.

سوآل؛ طرفیندن بری مدت سفر بعید اولان محله طقوز سنه غیبوبت ایتدکدن صوکره اونجی سنه برلشسـەلر و بعده طرفیندن بری ینه مدت سفر بعید برمحله غیبوبت ایدوب درت سنه صوکره تکرار برلشسـەلر و بعد ذلك طرفیندن بری ینه غیبوبت ایدوب سکز سنه صوکره تکرار برلشسەلر « ١٦٦٣ » ماده حکمنجه ایلك طقوز سنەنك مروری لعذر اولمغله مرور زمانك آندن صوکره باشلامسی وبو اوچنجی تصادفده دعوانك استماعی لازم کلیر . بو حالده بو ماده مارالذکر « ١٦٦٣ » مادەیه

منافی دوشر وجواب اولمق اوزره «مارالذکر «۱۶۶۳» ماده‌ده‌کی مرور زماندن مقصود مرور زمانك حدی بولنان اون یا اون بش یا اوتوز آلتی سنه تمام اولمش مرور زماندر بو مسئله‌ده ایسه‌ایلك طقوز سنه هنوز مرور زمان حدینه واصل اولمامشدر» دینلمك دخی صحیح اولاماز .

ماده ۱۶۶۶

﴿ بر کیمسه بر خصوصی حضور حاکمده ﴾ وخصم شرعی مواجهه‌سنده ﴿ دیگر کمسنه‌دن بر قاچ سنه‌ده بر کره دعوی ایدوب آنجق فصل دعوی ایدلمیه‌رك بو وجهله ﴾ دعوانك سورونجمه‌ده قالمسی اثناسنده مدعا بهك نوعنه گوره معین اولان مدت یعنی مثلا دین دعواسنده ﴿ اون بش سنه مرور ایتسه دعوانك استماعنه مانع اولماز . ﴾

فقط ایکی دعوی آره‌سنده‌کی مدتك مرور زمان حدینه بالغ اولمسی استماعه مانعدر .

مثلا ایکی دعوی آره‌سنده مرور ایدن مدت دین دعواسنده اون بش و اراضیٔ امیریه دعواسنده اون سنه‌یه بالغ اولسه استماع دعوایه مانع اولور. ﴿اما حضورحاکمده اولمایان﴾ وحکمه وفصل دعوایه صلاحیتی بولنمیان اداره مجلسلرنده یاخود چارشی، بازار ولونجه اوطه‌لرنده ﴿ادعا ومطالبه مرور زمانی دفع ایده‌مز.﴾

بناء علیه ﴿ بر کیمسه بر خصوصی مجلس ﴾ — حضور — ﴿حاکمك غیری یرلرده ادعا ومطالبه ایده‌رك بو وجهله﴾ دعوانك

نوعی ایچون معین اولان (مرور زمان بولنسه مدعینك دعواسی استماع اولنماز.)

استدعا وعرضحال ، دعوتیه ورقه‌سنك تبلیغنه مقارن اولسه بیله مرور زمانی قطع ایده‌من . تعبیر دیکرله مدعی ، مدعی علیهده اولان حقنی بالمحاکمه آلیویرلمسی ضمننده خصمنك محکمه‌یه جلب و دعوت اولنمسنی متضمن حاکمه اعطا ایلدیکی عرضحال دعوی مقامنه قائم و مرور زمانی قطعه کافی اولماز .

مثلا اون بش سنه تمام اولمغه سکز کون قالارق مدعی حاکمه بروجه محرر استدعا اعطا وخصمنی محکمه‌یه دعوت ایده‌رك سکز کون تمامنده طرفین حضور حاکمده مرافعه‌یه طوروشه‌لر استدعانك وقت تقدیمنده وحتی دعوتیه‌نك زمان تبلیغنده مرور زمان تمام اولمامش ایکن حضور حاکمده مرافعه‌یه طوروشدقلری صره‌ده مرور زمان بولنسه دعوی استماع اولنماز . چونکه متن ماده‌ده مصرح اولدیغی اوزره مرور زمانی دافع ، دعوی‌در . دعوی ایسه « ۱۶۱۳ و ۱۶۱۸ » - ماده‌لر حکمنجه حضور حاکمده خصمی مواجهه‌سنده اولان طلبه دینلیر؛ یوقسه خصمی مواجهه‌سنده اولمایان طلب، دعوادن معدود اولماز .

ماده ۱۶۶۷

(مرور زمان، مدعی مدعا بهی ادعایه) واخذه (صلاحیت کلدیکی تاریخدن اعتبار اولنور .)

(بناء علیه دین مؤجلی دعواده مرور زمان آنجق حلول

اجلدن معتبر اولور. زیرا قبل حلول الاجل مدعینك اول دینی دعوی و مطالبه‌یه) و اخذه (صلاحیتی یوقدر .) حتی دین مؤجلدن طولایی مدیون حبس و توقیف ایدیله‌مز ، رد محتار .

دین مؤجلك قبل حلول الاجل اثبات ایدلمسی جائز در . اثبات و اقامهٔ بینه ایسه مجله‌نك « ۱٦۹٦ » ماده‌سی حکمنجه سبق دعوی ایله مشروطدر . بو صورتده دین مؤجل ، قبل حلول الاجل ادعا اولنه‌بیلیر .

مثلا بر کیمسه‌نك دیکر کمسنه ذمتنده بش آی مؤجل اولارق ثمن مبیعدن آلاجغنی اثبات ایتمسی صحیحدر. لکن اخذ واستیفا حلول اجله تأخیر اولنور ، انقروی .

نته‌کیم بر قادین زوجی علیهنه مهر مؤجلنی اثبات ایده‌جك اولسه قبول اولنه‌جغی کبی ، هندیه .

فقط مدعی دین مؤجلی بالبینه اثبات ایده‌مدیکی تقدیرده ـ اظهر قولینه کوره ـ مدعی علیه قبل حلول الاجل تحلیف اولنه‌ماز. زیرا مدعینك مطالبه واخذه حقی اولمادیغندن انکاری اوزرینه یمین ترتب أیلمز ، حموی .

(مثلا بر کیمسه دیکر کمسنه‌دن بوندن اون بش سنه مقدم ثمنی اوچ سنه مؤجل اولمق اوزره سکا بیع) یا ایجار (أیلدیکم فلان شی ثمنندن سنده شو قدر غروش آلاجغم واردر دیه دعوی أیلسه استماع اولنور.) زیرا حلول اجلدن اعتباراً آنجق اون ایکی سنه کچمش اولور. حال بوکه دین دعواسی اون بش سنه‌یه

قدر استماع اولنه‌بیلیردی. «١٦٦٠» ماده‌یه‌باق.

(کذلك) تولیت وغله‌سی (بطنا بعد بطن اولاده) ومثلا واقف وقفمك تولیت وغله‌سنی بطناً بعد بطن اولادمه واولاد اولادمه شرط ایلدم دیه (مشروط وقفه دائر بطن ثانیده بولنان اولادك دعوالرنده مرور زمان آنجـق بطن اولك انقراضی تاریخندن معتبردر.) بو صورتده بووقف عقـاری بطن اولده بولنان اولاددن بری آخره بیع وتسلیم مشتری دخی اوعقـاره اوتوز بش سنه مدت وضع ید وتصرف ایتدکدن صوکره بطن اوّل بالکلیه منقرض اولمغله بطن ثانیده بولنان اولاد متولی اولوب بر سنه مرورنده اول عقاری وقف اولمق اوزره مشتریدن دعوی ایتسه‌لر استماع اولنور. چونکه بطن اوّلك انقراضندن صوکره آنجق بر سـنه مرور ایتمش اولوب آندن اول کچن مدت مرور زمان مدتنه محسوب ایدلمز.

(زیرا بطن اوّل موجود ایکن بطن ثانینـك دعوایه صلاحیتی یوقدر.) چونکه بوکبی وقفده بطن اوّل موجودایکن بطن ثانیده بولنـانلره وبطن ثانی موجود ایکن بطن ثالثده بولنانلره حصه ویرلمز و تولیتلری اولاماز.

نته‌کیم واقفك بطناً بعد بطن اولادنه و اولاد اولادنه مشروط بر تولیتی اجانبدن بر کیمسه واقفك بطن اوّلده‌بولنان اولادی مواجهه‌لرنده اون درت سـنه ضبط وبعده بطن اوّل منقرض اولمغله بطن ثانیده بولنان اولاد بر سنه مرورنده‌تولیت

مذکوره‌یی او کیمسه‌دن دعوی ایتدکلرنده او کیمسه مجرد اون بش سنه مرور ایتمکله دعوا کز مسموع اولماز دیه مدعیلرك دعواسنی منع ایده‌مز.

سؤال ــ بطن اولده بولنانلر مواجهه‌سنده مشتری اوتوز بش سنه وبطن ثانی مواجهه‌سنده دخی بر سنه تصرف ایتدکده مجموع مدت تصرف اوتوز آلتی سنه‌یه بالغ اولور. ایمدی «۱۶۷۰» ماده موجبنجه بر دعوایی بر مدت وارث وبر مدت مورث ترك ایدوبده ایکی مدتك مجموعی مرور زمان حدینه بالغ اولسه آرتق دعوی استماع ایدلمه‌مك لازم کلیر.

جواب ــ بطن ثانی‌یه تولیتك توجیهی بطریق الارث دکل بلکه شرط واقف مقتضاسیدر.

بطن اول مواجهه‌سنده مرور زمان مدتی تکمل ایتمه‌دن تولیت بطن ثانی‌یه انتقال أیلدیکی تقدیرده بطن ثانینك تولیت کندیسنه انتقال ایتدیکی تاریخدن اعتباراً مرور زمان حدینه قدر دعوایه صلاحیتی بولندیغی درکاردر. بطن اول وثانی زمانلرنده مرور ایدن مدت بربرینه ضم ایدیله‌مز ایسه‌ده بطن اول زماننده مرور زمان حدی تمام اولدقدن صوکره تولیت بطن ثانی‌یه انتقال أیلسه بطن ثانینك حق دعواسی وارمیدر؟ بو ایکنجی مثال ایله دلیلنه کوره حق دعواسی اولمق لازم کلیر. فقط فقهانك

دليللرى مسئلهٔ كليه‌يى مثبت اولمامغله صراحت مسئله بولمق ايجاب ايدر.

مثلا بر كيمسه بر عقاره بطن اول مواجهه‌سنده اوتوز آلتى سنه وبطن اول منقرض اولمغله بطن ثانى مواجهه‌سنده كذلك اوتوز آلتى سنه بروجه مالكيت متصرف اولدقدن صوكره بطن ثانى منقرض اولمغله بطن ثالث، محكمه‌يه بالمراجعه اوكيمسه‌دن « بو عقارك توليت وغله‌سى بطناً بعد بطن اولاده مشروطه‌در. بطن اول وثانى مواجهه‌سنده آلتمش ايكى سنه بلا نزاع متصرف اولدق ايسه‌ده شمدى آنلر منقرض اولدى توليت وغله‌سى بكا عائددر » ديه دعوى ايده‌جك اولدقده استماع اولنورمى ؟ استماع اولنه‌جق اولدقده بونوع اوقافده مرور زمانك تحقق قابل اولاماز.

واقعا «١٦٧٥» ماده حكمنجه بعض دعوالرده مرور زمان جريان ايلمز. لكن بوكبى توليت دعوالرى او قبيلدن دكلدر.

بهجه‌نك كتاب الشهاده‌ده هامش كتابده شويله مذكوردر:

[قرق سنه بلا عذر ترك اولنان مشروطه توليت دعواسنى زيد قاضى استماع ايدوب حجت ويرسه حكمى نافذ وحجتى معتبره اولماز.]

واقعا بو فتوادن مستفاد اولاجغى اوزره بطن اولده قرق سنه مرور ايتدكدن صوكره بطن اولك ادعاسى مسموع اولماز فقط مار الذكر فتوا بطن ثانينك دعواسى دخى مسموع اولميه‌جغنى

صراحة دلالت أيلمز. ﴿وكذلك مهر مؤجل دعواسنده مرور زمانك مبدئی وقت طلاقدن ياخود احد زوجنك وفاتی تاريخندن اعتبار اولنور. زيرا مهر مؤجل يا طلاق ياخود وفات ايله معجل اولور.﴾ مهر مؤجل قبل حلول الاجل اثبات اولنه جغی آنفاً بيان اولندی.

كذلك بر كيمسه آخر كمسنه يدنده بولنوب اون سنه دنبری تصرف أيلديكی اراضی ايچون «بنم متصرف اولديغم اراضيدر» ديه دعوی أيلديكی حالده اوكمسنه اون سنه مقدم بكا اذن صاحب ارضله فراغ ايتمشيدك ديه ادعا واولوجهله فراغی اثبات أيلسه اول كيمسه معارضه دن منع اولنور. يوقسه او كمسنه نك اذن صاحب ارضله فراغی اون سنه دنبری اثبات ايتمديكی جهتله بونك اثباتی ايچون مرور زمان واقع اولدی دينيله مز. چونكه اوكمسنه نك بلا نزاع تصرفی اثناسنده معارض ومدعی اولماديغی جهتله اثبات حق ايله مطالب اولماديغندن ترك دعوی ايتمش اولماز، شرح جديد لقانون الاراضی.

﴿ ماده ١٦٦٨ ﴾

﴿ مفلس اولان كمسنه دن آلاجق دعواسنده مرور زمان آنجق افلاسك زوالی تاريخندن معتبردر. ﴾ زيرا مفلس اولان كمسنه دهكی مطلوبی استحصال ومفلس اولديغی ثابت اولان مديون ايفای دين ايچون حبسده ابقا اولنه ماز.

﴿ مثلا اون سنه دنبری متمادياً مفلس اولوب هنوز كسب

یسار ایلدیکی متحقق اولان بر کیمسه‌دن دیکر کمسنه اون بش سنه مقدم ذمتکده فلان جهتدن شو قدر غروش آلاجغم وار ایدی او تاریخدن بری مفلس اولدیغك جهتله دعوی ایده‌مدم شمدی ادای دینه اقتدارك اولمغله دعوی ایدرم دیسه استماع اولنور.)

لکن بر کمسنه حال یسارده ایکن ذمتنده دین ثابت اولدقدن سکز سنه صوکره مفلس اولوب حال افلاسی آلتی سنه دوام ایتسه‌ده بعد ینه کسب یسار ایلسه‌وبوندن اعتباراً برسنه صوکره داین دعوی ایتسه استماع یعنی زمان افلاسده مرور ایدن‌مدت، وقت صغرده مرور ایلیه‌ن مدت کبی مرور زمان مدتندن تنزیل اولنورمی؟

ماده ۱٦٦۹

(برکیمسه بر دعوایی بروجه بالا بلاعذر ترك ایده‌رك مرور زمان بولنسه اول دعوی حیاتنده کندیسندن استماع اولنمادیغی کبی وفاتنده وارثندن دخی) مورث تارکدن مورث مالمدر دیه دعوی ایتسه (استماع اولنماز.) زیرا وارثله وعلیهده مورثی مقامنه قائم اولور. مورثنك حق دعواسی اولمینجه وارثنك دخی اولاماز.

مثلا برکیمسه شمدی وفات ایدن مورثمك اون بش سنه مقدم سکا قرضاً ویردیکی شو قدر غروشی ایسترم دیه دعوی ایتسه استماع اولنماز.

مستغلات موقوفه ایله اراضیٔ امیریه‌ده دخی حکم بویله‌در .

مثلا بر کیمسه اراضیٔ امیریه یا مستغلات موقوفه‌یه متعلق بر دعوایی بر وجه بالا بلاعذر ترك ایده‌رك مرور زمان بولنسه او دعوی حیاتنده کندیسندن استماع اولنمادیغی کبی وفاتنده اصحاب انتقالدن دخی استماع اولنه‌ماز .

مثلا بر کیمسه شمدی وفات ایدن مورثمك باطابو متصرف اولدیغی فلان اراضیٔ امیریه‌سنی آنك مواجهه‌سنده اون سنه بلانزاع تصرف ایتدك مورثك وفاتیله بکا انتقال ایتدی دیه دعوی ایتسه استماع اولنماز .

ماده ١٦٠٧

مورث ایله وارثك و منتقل منه ایله منتقل الیهك مدت ترکلری بربرینه ضم ایدیلیر .

بناء علیه (بر دعوایی بر مدت مورث و بر مدت وارث ترك ایدوبده ایکی مدتك مجموعی مرور زمان حدینه بالغ اولورسه آرتق) وارثك دعواسی (استماع اولنماز .)

مثلا بر کیمسه دیگر کمسنه ذمتنده‌کی آلاجغنی بلاعذر سکز سنه دعوی ایتمدیکی کبی وفاتندن صوکره یدی سنه دخی وارثی دعوی ایتمزایسه آندن صوکره آرتق استماع ایدلمز .

نته‌کیم بر کیمسه‌نك دیگر کمسنه ذمتنده‌کی مطلوبنی بش سنه او کیمسه و بعد وفاته بش سنه‌ده حصراً وارثی بولنان اوغلی و بعد وفاته آنك حصراً وارثی بولنان کریمه‌سی ترك ایتدکدن

صوكره مرقومه — كريمه‌سی — دعوی ايده‌جك اولسه استماع اولنماز .

كذا بركيمسه بر باغچه‌يی زيدك مواجهه‌سنده ملكيت اوزره اون سنه ضبط و زيد بو مدتده بلاعذر سكوت ايتدكدن صوكره زيد وفات ايده‌رك وارثی قيزينی ترك ايتدكده او كيمسه باغچه‌يی قيزك مواجهه‌سنده دخی طقوز سنه ملكيت اوزره ضبط و بو مدتده بلاعذر سكوت ايتمش ايكن حالا مزبوره قيز اول باغچه ايچون اون طقوز سنه مقدم پدرم زيدك ملكی اولوب سكا وفاء بيع ايتمشيدی ديه دعوی ايتسه مسموع اولماز ، علی افندی .

كذلك بركيمسه بالاجارتين بر وقف عقاره بر مدت تصرف ايتدكدن صوكره وفات ايده‌رك او عقاری بر مدت دخی انتقال عادی‌يه بناء متوفانك اصحاب انتقالدن اولان ورثه‌سی بالاجارتين ضبط و تصرف ايلسه‌ده بو ايكی مدتك مجموعی مرور زمان حدينه بالغ اولسه او مدتلرده بلاعذر سكوت ايتمش اولان مدعينك دعواسی استماع اولنماز .

اراضیٔ اميريه دخی بوكا مقيسدر .

﴿ ماده ۱۶۷۱ ﴾

(بايع ايله مشتری و واهب ايله موهوب له مورث ايله وارث كبيدر) تعبير ديكرله سالف الذكر ۱۶۶۹ و ۱۶۷۰ ماده‌لرك احكامی بونلرده دخی جاری اولور .

نته‌كيم فارغ ايله مفروغ له ، منتقل منه ايله منتقل اليه كبيدر .

بایع ایله مشتری‌یه مثال :

﴿مثلا بر کیمسه بر﴾ملك ﴿عرصه‌یه اون بش سنه متصرف اولوب اول عرصه‌نك اتصالنده خانه‌سی اولان کمسنه بومدتده﴾ بلاعذر ﴿سکوت ایتدکدن صوکره اول خانه‌یی آخره بیع ایتدکده مشتری اول عرصه اشبو اشترا ایتدیکم خانه‌نك طریق خاصیدر دیه دعوی أیلسه مسموع اولماز .﴾

١٦٦٩ ماده‌ده استماع قیلنمدیغی کبی .

﴿کذلك برمدت بایع برمدت مشتری سکوت ایدوبده ایکی مدتك مجموعی مرور زمان حدینه بالغ اولسه مشترینك دعواسی استماع اولنماز .﴾

١٦٧٠ ماده‌ده استماع قیلنمدیغی کبی .

اراضیٔ امیریه‌ده فارغ ایله مفروغ لهه مثال :

مثلا برکیمسه بر تارلاده اون سنه تصرف و او تارلانك اتصالنده تارلاسی بولنان کمسنه بو مدتده بلاعذر سکوت ایتدکدن صوکره مذکور تارلایی آخره فراغ ایتدکده مفروغ‌له ، او تارلا اشبو تفرغ ایتدیکم تارلانك طریق خاصیدر دیه دعوی ایتسه استماع اولنماز .

مسقفات موقوفه‌ده فارغ ایله مفرغ لهه مثال :

برکیمسه بر وقف منزله بالاجارتین قیزی هند مواجهه‌سنده اون بش سنه مستقلاً تصرف وهند بو مدت ظرفنده بلا عذر

سکوت ایلمش ایکن حالاً او کیمسه وفات وهند ایله زوجهٔ اخرادن اولان قیزی زینبی ترك و زینب منزل مزبوری انتقال عادی‌یه بناءً هند ایله علی السویه ضبط ایتمك آرزو ایتدکده هند منزل مزبورك نصفی سنین مزبوره‌دن مقدم والدهم خدیجهٔ متوفاملك بالاجارتین تصرفنده اولدیغی جهتله بکا انتقال ایلمشیدی بناء علیه منزل مزبورك ثلاثهٔ ارباعنی بن ضبط ایدرم دیسه استماع اولنماز ، جامع الاجارتین .

معلوم اولملیدرکه وارث ایله مورثك ، بایع ایله مشترینك ، واهب ایله موهوب‌لهك وفارغ ایله مفروغ‌لهك مدت تصرفلری بربرینه ضم اولنوب مجموعی مرور زمان حدینه بالغ اولنجه باشقه طرفدن بونلرك علیهنه ارتق اقامهٔ دعوی اولنه‌ماز .

مثلا بر ملك عقاره سکز سنه مورث وسکز سنه‌ده وارث بلا نزاع متصرف اولدقدن صوکره بو مدتده بلا عذرٍ سکوت ایدن برکیمسه اوعقار ملکمدر دیه دعوی ایتسه مسموع اولماز .

نته‌کیم بر عقاره طقوز سنه بلا نزاع بایع تصرف و آخره بیع وتسلیم ایتمکله مشتری دخی آلتی سنه بلا نزاع متصرف اولدقدن صوکره برکیمسه چیقوبده او عقار بنم ملکمدر دیه مشتریدن دعوی ایتسه استماع اولنماز .

واهب ایله موهوب لهی‌ده بوکا قیاس ایدیکز .

کذلك برکیمسه مستغلات موقوفه‌دن بر عقاره سکز سنه

بلا نزاع متصرف اولدقدن صوكره آخره فارغ و مفروغ له دخی بلا نزاع سكز سنه متصرف اولوب بو مدتلرده بلا عذر سكوت ایدن بر كمسنه، او عقار بالاجارتین بنم تحت تصرفمده در دیه مفروغ لهدن دعوی ایتسه استماع اولنماز .

كذلك ارض میری تارلاسنه سكز سنه بلا نزاع تصرف ووفات ایتمكله صاحب انتقالدن اولان اوغلی دخی مذكور تارلایه ایكی سنه بلانزاع متصرف اولدقدن صوكره بو مدتلرده بلاعذر سكوت ایدن بر شخص چیقوبده او تارلا بنم تحت تصرفمده در دیه اوغلی مرقومدن دعوی ایتسه استماع اولنماز .

كذلك بر كیمسه یدی سنه بلا نزاع متصرف اولدیغی ارض میری تارلاسنی اذن صاحب ارضله آخره فراغ و مفروغ له دخی اوچ سنه بلا نزاع تصرف ایلدكدن صوكره دیكر بر كمسنه چیقوبده او یر سنین مرقومه دن مقدم بنم ایدی دیه مفروغ لهدن دعوی ایتسه استماع اولنماز .

﴿ ماده ١٦٧٢ ﴾

مرور زمان تجزی قبول ایدر :

بو جهتله ﴿ متوفانك دیكرنده اولان بر مالی دعواده ورثه سندن بعضیلری حقنده مرور زمان بولنمش ایكن دیكر بعضیسی حقنده صغر ﴾ ، جنون، عته ومدت سفر غیبت ﴿ كبی بر عذر ایله مرور زمان بولنمدیغنه بنی اول مالی دعوی واثبات ایتدكده مدعا بهده اولان حصه سی كندیسنه حكم اولنور . و بو

حكم سائر ورثه‌يه سرايت ايتمز .)

مثلا بر كيمسه ديكر كمسه ذمتنده اون آلتون آلاجغى اولديغى حالده وفات ايدوبده برى بالغ ديكرى برياشنده اولارق ايكى اوغلى بالترك بالغ اوغلى اون آلتى سنه مديوندن بر شى دعوى ايتمز وديكرى بالغ اولديغنده يعنى مورثنك تاريخ وفاتندن اعتباراً اون آلتى سنه صوكره دعوى ايلر ايسه يالكز كندى حصه‌سى اولان بش آلتونى آلابيلير . و «١١٠١» ماده‌يه مبنى ديكر اوغلى بوكا مشاركت ادعاسنده بولنه‌مز .

مدعابه ، دين اولمايوبده عين اولديغى تقديرده دخى حكم بويله در .

بو جهتله ايكى بالغ كيمسه‌نك بر كمسنه‌دن بالاشتراك يوز آلتون آلاجقلرى اولوب بريسى مدت سفر بعيد آخر دياره اولمق كبى بر عذر ايله مرور زمان بولنماديغنه مبنى مطلوب مذكورينى دعوى واثبات ايتدكده مدعا بهده اولان حصه‌سى كنديسنه حكم اولنور . بو حكم ديكر حصه‌داره سرايت ايتمز .

ماده ١٦٧٣

(بر كيمسه بر عقارده مستأجر) ، مستعير ، مستودع ، مرتهن ، غاصب ، مزارع ياخود مساقى (اولديغى مقرايكن اون بش سنه‌دن زياده زمان مرور ايتمكله آكا مالك اولاماز .) زيرا «١٦٧٤» ماده موجبنجه تقادم زمان ايله حق ساقط اولور . مرور زمان وطول مدت برماله وضع يد اسباب ملكدن معدود

اولمادیغی کبی «١٥٨٣» ماده‌ده محرر اولدیغی اوزره مثلا استیجار دعوای تملکه مانعدر .

(اما) اوکیمسه مذکور عقارده مستأجر اولدیغی (انکار ایدوبده ملك دخی اول عقار بنم ملکمدر شو قدر سنه مقدم سکا ایجار ایتمشیدم دائما اجرتنی قبض ایدرم دیه دعوی ایتدکده نظر اولنور اکر ایجاری بین الناس معروف ایسه دعواسی استماع اولنور .) معروف (دکل ایسه) دعواسی (استماع اولنماز .)

معروف ، عینك ضمیله اولان عرفدندر ؛ عرف دخی ضد النکردر [١] .

بو ایضاحاته کوره «معروف ایسه» معلوم ایسه دیمك اولور . بو تعبیر ایجارك تواتر وشهرت ایله اثبات ایدلمسی لازم کله‌جکنه وبینهٔ عادیه ایله ایجار اثباتی صورتیله مرور زمان دفع ایدیله‌میه‌جکنه دلالت ایتمز . معذلك بونده‌کی معروف مشهور معناسنه آلنسه دخی مشهورك ایکی قسمی اولوب بریسی شهرت حقیقیه ایله مشهوردرکه بوکا تواتر دینلیر . دیکریده شهرت حکمیه ایله مشهوردرکه بوده نصاب شهادتك علی طریق الشهاده اخبارلریله اولور . اشتهار ، تواتر وشهرت یاخود ایکی ویاخود برمخبر عدلك اخباری ایله حاصل اولان علمه اطلاق اولنور ، قهستانی .

---

[١] والمرسلات عرفا ای ارسلنا للاحسان والمعروف فان ارسال ملائکة العذاب معروف للانبیاء تفسیر ابی السعود وکلیات ابی البقاء .

ایجارك بین‌الناس معروفیتی حالنده اولان شو حکم، اعاره یا ایداع ویا رهنك بین‌الناس معروفیتی صورتنده ثابت اولورمی؟ ظاهر اولان اولور. «۱۵۸۳» ماده‌یه باق.

مسقفات ومستغلات موقوفه ایله اراضیٔ امیریه‌ده دخی حکم بویله‌در. بر کیمسه بر عقاری اوتوز آلتی سنه‌دن زیاده برمدت تصرف ایتدکدن صوکره بر وقفك متولیسی او عقار متولیسی اولدیغم وقفك مستغلاتندن‌در مدت مذکوره‌ده سکا ایجار ایتمشیدم دیه دعوی ایتدکده او کیمسه دخی اول عقار بنم ملکمدر دیه متولینك دعواسنی انکار ایتدکده نظر اولنور: اکر مدت مذکوره‌ده طرف وقفدن اول کیمسه‌یه ایجار اولندیغی بین‌الناس معروف ایسه متولینك دعواسی استماع اولنور. دکل ایسه استماع اولنماز.

نته‌کیم بر کیمسه ارض میری تارلایی اون سنه‌دن زیاده بر مدت تصرف ایتدکدن صوکره دیکر کمسنه او اراضی با طاپو بنم تصرفمده‌در مدت مذکوره سکا ایجار ایتمشیدم دیه دعوی ایتدکده اول کیمسه اوکمسنه‌نك دعواسنی انکار أیلسه نظر اولنور. اکر مدت مذکوره‌ده اوکمسنه طرفندن اول کیمسه‌یه ایجار اولندیغی بین‌الناس معروف ایسه اوکمسنه‌نك دعواسی استماع اولنور؛ دکل ایسه استماع اولنماز.

ماده ۱٦٧٤

«تقادم زمان ایله حق ساقط اولماز.» ولوکه تقادم ایدن

زمان، احقاب کثیره اولسون. اما بروجه بالا مرور زمان وقوعنده دعوانك عدم استماعی. حكامك تزویر وقوعندن خوفاً سماع دعوادن امتناعلرینه وبین الناس. واقع اولان حیل وتزویراتی واطماع فاسده یی قطع ملاحظهٔ عادله سنه بناء امر سلطانی یه مبنیدر. باب ثانی عنوانی شرحنه باق.

حتی بر کیمسه دیکر کمسنه ده کی آلاجغنی اون بش سنه صوکره دعوی ایتمکله مرور زماندن طولایی حاکم دعواسنی رد ایتسه اوکمسنه دیانةً ینه مدیون قالیر. بورجنی تأدیه یاداینی ارضا ایتمدکجه حق غرمادن خلاص اولاماز.

«بناء علیه مرور زمان بولنان بر دعواده مدعی علیه، حضور حاکمده مدعینك دعواسی وجهله حالا کندیسنده حقی اولدیغنی صراحة اقرار واعتراف ایدیورسه مرور زمانه اعتبار اولنمایوب مدعی علیهك اقراری موجبنجه حکم اولنور.»

اقرار یا شفاهی اولورکه بیان اولندی. یاخود ابراز اولنان سندك امضاسی وختمی کندیسنك اولدیغنی اقرار ایله اولورکه بوکا اقرار بالکتابه دینلیر.

مثلا بر کیمسه دیکر کمسنه دن معنون ومرسوم سنده استناد ایله اون بش سنه مرور ایتمش بر آلاجغنی ادعا ایتدکده اوکمسنه مذکور سندده کی امضا وختمی اقرار وفقط مرور زمان بولندیغنی درمیان ایتسه «١٦١٠» ماده ده بیان اولندیغی وجهله

سندك حاوى اولديغى مبلغى ويرمسى لازم كلير ، خانيه فى كتاب الدعوى.

ايمدى مرور زمان ايله حق ساقط اولمينجه مدعينك دعواسنه قارشى مدعى عليه، دعواده مرور زمان واردر. ديمكله جواب ويرسه بوجواب كافى دكلدر. اما مدعى‌عليه مثلا دعواى دينده بورجم يوقدر ودعواى عينده بوعين بنمدر مدعينك دكلدر ديمكله برابر مرور زمانى ادعا ايتسه صحيح اولور.

بوفقره‌ده « حالاً » دينلمسى مشايخ اسلاميه فتوالرنده مذكور اولمسنه مبنيدر، يوقسه زمان ماضيده كنديسنده حقى اولديغنى اقراردن احتراز ايچون دكلدر.

بناء عليه مدعى عليه مدعابه اولان مال اوتوز سنه اوّل مدعينك يا مورثنك ايدى آندن صاتون آلدم ديه ادعا ايتسه يينه مدعينك حقنى اقرار ايتمش اولور. شو حالده مدعى عليه، اشترايى اثبات ايده‌مديكى ولدى‌التكليف مدعى يمينى اجرا أيلديكى صورتده مدعابه مدعى‌يه ويريلير. [١] خيريه فى الدعوى.

دينده دخى حكم بويله‌در. مدعى اون بش سنه اوّل اقراض ايتديكم يكرمى آلتونى ايسترم ديه دعوى ايتدكده مدعى عليه اون بش سنه مقدم، يكرمى آلتونى مدعى عليهدن استقراض

---

[١] ومن اقر بشىء لغيره اخذ باقراره ولوكانه فى يده احقابا كثيرة لاتعد وهذا مجالا يتوقف فيه.

ایتمش ایسه‌ده تأدیه ایلدیکنی ادعا ایتسه اثبات ایتمکه مجبوردر. اثبات ایده‌مدیکی کبی مدعی دخی استیفا ایتمدیکنه یمین ایلرسه مبلغ مزبوری مدعی علیهدن آلابیلیر.

مسقفات موقوفه، اراضیٔ امیریه وموقوفه دخی املاك کبیدر. بر کیمسه آخر کیمسه‌نك بلا نزاع اون بش سنه‌دنبری تصرفنده بولنان اجاره‌تینلی بر وقف عقار یاارض میری ایچون فلان وقفدن یا ارض میری اولمق اوزره بنم تحت تصرفمده‌در دیه‌دعوی ایتدکده او کیمسنه فی الحقیقه اولوجهله تحت تصرفکده‌ایدی لکن اون بش سنه اول باذن متولی یاباذن صاحب ارض بکافراغ ایتمشیدك اووقتدنبری متصرفم دیدکده او کیمسنه دخی اولوجهله فراغی اثبات ایدر یاخود تکلیف ایلدیکی یمیندن او کیمسه نکول ایلر ایسه او کیمسه‌نك دعواسی مندفع اولور . اما فراغ اثبات اولنه‌مدیغی کبی یمین دخی اجرا ایدلدیکی صورتده اول کیمسه‌یه رد ایله حکم اولنور .

بو مسئله حقنده امین الفتوی اسبق عمر حلمی افندی مرحوم احکام اوقافنده باشقه درلو یازمش ایسه‌ده خلاف شرع اولدیغی جهتله شایان اعتبار دکلدر .

(اما مدعی علیه حضور حاکمده اقرار ایتمیوبده مدعی آنك دیکر محلده اقرار ایتمش اولدیغی) وتاریخ اقراردن اعتباراً مرور زمان بولنمادیغی (دعوی ایدرایسه مدعینك اصل دعواسی استماع

اولنمادیغی کبی اقرار دعواسی دخی استماع اولنماز .) چونکه بوصورتده شبهۀ تصنیع وتزویر موجوددر .

(فقط دعوی اولنان اقرار ،قدما مدعی علیهك) تجار واهل بلده بیننده (معروف اولان خط ویا ختمنی حاوی برسنده ربط اولنوبده اول سندك تاریخندن وقت دعوایه قدر مرور زمان مدتی بولنمامش ایسه اوصورتده اقرار دعواسی استماع اولنور.) چونکه بوتقدیرده اقرار، شبهۀ تزویر وتصنیعدن بری اولارق ثابت اولمش اولور .

بونده‌کی «وختمنی» عبارەسندەکی ایضاحات «١٦٠٩» ماده شرحنده کچدی .

ماده ١٦٧٥

(طریق عام ونهر ومرعا) ی عام (کبی منافعی عمومه عائد اولان یرلرك دعواسنده مرور زمانه اعتبار اولنماز .) چونکه عامه ایچنده صغیر ، مجنون ، معتوه کبی قاصرین وکذا غائبین بولنمقدن خالی وبونلرك حقلرینی دیکرلرندن افراز قابل اولمادیغی جهتله بونلرده مرور زمان جاری اولاماز . مثلا درسعادتده واقع طریق عامده بغداد اهالیسنك حقلری واردر .

(مثلا برقریه‌یه مخصوص اولان مرعایی برکیمسه بلانزاع اللی سنه ضبط وتصرف ایتدکدنصوکره قریه اهالیسی اول مرعایی آندن دعوی ایتسه‌لر استماع اولنور .)

اما مرعی ، بروجه بالا عمومه یعنی برقصبه یا قریه یاخود متعدد قصبات وقرا اهالیسنه عائد اولمایوب برشخصه مخصوص اولنجه املاک دن ایسه اون بش سنه و اراضیٔ امیریه‌دن ایسه اون سنه مروریله دعوی استماع اولنماز .

نته‌کیم برکیمسه طریق عامدن برمقداری خودبخود خانه‌سنه الحاق ایتدکده آلتی سنه مرورندن صوکره عامه‌دن بریسی دعوی ولدی الثبوت طریقی تفریغ ایتدیره بیلیر .

کذا مجله‌ده‌کی نهردن مقصود ، بر قریه یا متعدد قری اهالیسنه عائد اولان نهردر . شخصه راجع بولنان نهرده‌کی مرور زمان «۱۶۶۲» ماده‌ده کچدی .

ارادهٔ سنیه تاریخی ۹ جمادی‌الآخر سنه ۱۲۹۳

تم بالطافه تعالی کتاب الدعوی

و یلیه کتاب البینات والتحلیف

خلاصهٔ باب ثانی

مرور زمان

دعاویٔ حقوقیه‌ده مرور زمان ایکی نوعدر :

نوع اول	حکم اجتهادیدر: مدتی ۲٦ سنه		۱ ؛	اصل وقف حقنده متولی ومرتزقه‌نك دعوالری
			۲ ؛	عقارات موقوفه‌ده‌کی طریق خاص، مسیل وحق شرب دعوالری
			۳ ؛	نقود موقوفه‌نك اصلنه متعلق دعوالر
			٤ ؛	مثلا طریق عقارات موقوفه‌دن ایکن راجع اولدیغی عقار وقف ایسه
			٥ ؛	» » » مملوکه » » » »
			٦	اراضیٔ امیریه‌نك رقبه‌سنه متعلق اراضی مأمورلرینك ادعالری (ارادهٔ سنیه تاریخی : ۱۲ محرم سنه ۱۳۰۰)
نوع ثانی	طرف سلطانیدن معیندر؛ بوده	بعضاً ۱٥ سنه‌در	۱	دین، ودیعه، عاریت، ملك اولان عقار، میراث، قصاص، عقارات موقوفه ومقاطعه اجارتینله تصرف، مشروطه تولیت وغله دعوالری (۱٦٦۰ ماده وشرحی)
			۲	ملك عقارده‌کی طریق خاص، مسیل وحق شرب دعوالری (۱٦٦۲ ماده) مثلا طریق عقارات موقوفه‌دن ایکن راجع اولدیغی عقار ملك اولورسه

نوع ثانی

بعضاً ۱۰ سنه‌در	اراضیٔ امیریه‌ده‌کی تصرف ، طریق خاص ، میل و حق شرب دعوالری
بعضاً ۲ سنه‌در	اراضیٔ خالیه و محلوله‌دن دولتجه مهاجرینه تفویض اولنوب آنلر طرفندن زراعت و ابنیه انشا اولنان اراضی حقنده بلاعذر ایکی سنه مرورندن صوکره آخری طرفندن اقامه ایدیله‌جك تصرف دعواسی استماع اولنماز (قانون اراضی ۲۰ ماده ذیلی فی ۱۲ کانون ثانی سنه ۳۰۲)

بو ایکی نوع مرور زمان بیننده فرق واردر: اولکی صورتده دعوا اصلا استماع اولنماز ، ایکنجی صورتده امر سلطانی ایله استماع ایدیلیر .

مرور زمانك

مبدئی مدعینك مدعابهی ادعا واخذه صلاحیتی تاریخندن باشلار. اشبو صلاحیت :

دین مؤجلده : أجلك ختامیله
مهر » : طلاق ویا وفات وقوعیله
مفاسده‌کی مطلوبده : مفلسك کسب یسار أیلمسیله

} حاصل اولور.

جریانته مانع اعذار

۱ : قاصریت : صغر ، جنون ، عته کبی
۲ : غیبوبت : مدت سفر بعید اولان محلده اقامت کبی
۳ : تغلب
۴ : صاحب حق بر قادینك طلب حق ایتمسنه زوجنك ممانعتی

فهرس

صحيفه

٢ کتاب رابع عشر ؛ دعوی حقنده‌در.

٣ مقدمه

٤ مدعینك بالذات استحصال ایده‌بیله‌جکی حقوق

٦ » » » أیله‌میه‌جکی حقلر

٦ دعوانك لغت وشرع معنالری

٨ تعریفده‌کی حق تعبیرینك شامل اولدیغی صورتلر

١٢ دعوانك تقسیمی

١٣ تناقضك تعریفی

١٤ سؤال وجواب

١٧ باب اول

١٧ فصل اول ؛ دعوانك شروط صحتی حقنده‌در.

١٩ صبینك اثنای محاکمه‌ده حضوری

٢٤ حاضرك غائبدن خصم اولمسی

٢٦ ١٦١٩ ماده‌ده‌کی مدعابهك شامل اولدیغی جهات

٢٨ مستثنیات

٢٩ مدعابهك معلومیتی

صحيفه

٤٤ منقول مدعا بهده‌کی وجوه ثلاثه
٥٠ وجه ثالثه متفرع مسائل
٥٤ مدعا به عقارك صورت معلوميتی
٦٢ بيان حدوددن مستغنی مسائل سته
٦٧ اقرار بالمجهول
٧١ احكام دينك اختلاف اسباب ايله مختلف اولاجغی
٧٥ اقرارك سبب ملك اولمامسنه متفرع مسائل
٧٦ غير مسموع اقرار دعواسنك ايكی صورتله اولاجغی
٨٠ مستحيل دعوالر
٨١ دعوانك ثبوتی تقديرنده مدعی‌عليهك برشی ايله محكوميتی شرطدر مسئله‌سنه متفرع مسائل
٧٣ شروط دعوانك تكملنك نتيجه‌سی

٨٥ فصل ثانی ؛ دفع دعوی حقنده‌در.
٨٥ دفعك انواع خمسه‌سی لغت وشرع معنالری
٨٦ دفع دعوانك مدعی عليهدن غيری بر شخص طرفندن اولابيله‌جکی
٨٨ دفع دعوايه دائر مسائل
٩٨ دفع الدفعه دائر مسائل
١٠٣ بعد الحكم دفعه دائر مسائل

صحیفه

١٠٦ مشروع دفعدن معدود اولمایان مسائل
١٠٩ دفع دعوانك طرفينه تأثيرى
١١٠ دفعك درت صورتله اولاجغى

١١٤ فصل ثالث ؛ خصم اولوب اولمایانلر
١١٤ خصومت مسئله‌سنك براعتبارله اوچه تقسیمی
١١٧ خصمده ایکی ضابطه واردر ؛ مسائل متفرعه‌سی
١٢١ خصومت مسئله‌سنك دیکر اعتبار ایله تقسیمی
١٢٩ دعوای عینده خصم ذی‌الیددر ؛ تفریعات
١٣٦ مسائل مخمسه
١٤٠ شروط مسائل مخمسه
١٤٨ امور خمسه‌نك ذکریله احتراز اولنان مسائل
١٥١ خصم اولمیانلر

١٨٣ فصل رابع ؛ تناقض بیانندهدر
١٨٣ تناقضك انواعی
١٨٧ تناقضك ملکیت دعواسنه مانع اولدیغی
١٩٢ طرفینك یکدیکردن استیام یا اقرار ادعالری
٢٠٢ تناقضدن معدود اولمایان مسائل
٢١١ ثبوت حقك مقدم یا مؤخر اولمسنده اختلاف
٢١١ موجب ایله مسقط تعارض ایتدکده حکم

صحیفه

٢١٨ حق واحد ایکی کشیدن استیفا ایدیله‌مز
٢٢١ تناقضك ارتفاعی
٢٢٦ محل خفا
٢٣٢ متناقض کورونه‌ن ایکی کلامك توفیقی
٢٤٤ درجهٔ قرابتك ایضاحی
٢٤٩ خلاصهٔ باب اول

٢٥٨ باب ثانی؛ مرور زمان حقنده‌در .
٢٥٨ مرور زمانك انواعی
٢٥٩ استماعی ممنوع دعاوی
٢٦١ مرور زمانده معتبر اولان سنه
٢٦٢ مرور زمان بینه‌سنك مرجحیتی
٢٦٤ مرور زمان مدتلری
٢٦٧ عقارات موقوفه‌ده مقاطعه ایله تصرف دعواسنك درت وجهله تصویری
٢٦٩ عقارات موقوفه‌ده بالاجارتین تصرف دعواسی
٢٧٣ اصل وقف حقنده‌کی دعوانك ایکی‌صورتله اولاجغی
٢٧٤ طریق خاص ومسیلك معنالری
٢٧٦ اراضیٔ امیریه دعوالری
٢٨٠ اعذار ثلاثه

صحيفه

٢٨٥ مدت سفر

٣٠٠ مرور زمانك تجزى قبول ايده‌جكى

٣٠٩ خلاصهٔ باب ثانى

